ספר
שלבי הסולם

מאמרים ורשימות דברים
מאת כ"ק האדמו"ר המקובל האלוקי
רבי ברוך שלום הלוי אשלג זצוק"ל,
שרשם מפי קדשו של אביו קדוש ישראל צים"ע
האדמו"ר המקובל האלוקי
רבי יהודה לייב הלוי אשלג זצוק"ל,
מחבר פירוש "הסולם" על ספר הזהר הקדוש

*

לפי סדר חמישה חומשי תורה, נביאים וכתובים,
תלמוד בבלי, תלמוד ירושלמי ומדרש רבה

*

כרך ג
במדבר דברים

במדבר

דף ריק ימני

במדבר

הידיעה שהאדם עמד בנסיון לצורך מי ..... א (1)
מהו שאין הברכה מצויה בדבר שבמנין, בעבודה ..... ח (8)
מהו דגלים בעבודה ..... יז (17)

הידיעה שהאדם עמד בנסיון לצורך מי

מאמר כ"ח, תשמ"ט

הזה"ק (במדבר דף ב' ובהסולם אות ז') אומר וזה לשונו "כיון שהוקמו התורה והמשכן, רצה הקב"ה לספור חיילות התורה, כמה צבאות הם בתורה, בז"א, כמה צבאות הם במשכן, ומשום זה ישראל, שהם צבאותיהם של ז"א ומלכות, עולים בחשבון, שיהיו נודעים אצלם". עד כאן לשונו.

ויש להבין הענין הזה, לדעת שרצה הקב"ה לספור את ישראל, בכדי לדעת כמה חיילות יש. מי הוא הצריך לדעת. הקב"ה, הלא גלוי וידוע לפניו הכל. וכי בכדי שהוא ידע את המנין צריכים לספור אותם למטה בפועל ממש. אם כן לצורך מי אפשר לומר, שהקב"ה אמר לספור את ישראל, בכדי לדעת את מספר חייליהם של ז"א ומלכות, כמו שכתוב "רצה הקב"ה לספור חיילות התורה כמה צבאות הם בתורה".

והנה אאמו"ר זצ"ל שאל שאלה כעין זו על מה שאומר אצל אברהם "ויאמר, אל תשלח ידך אל הנער, ואל תעש לו מאומה, כי עתה ידעתי, כי ירא אלקים אתה". ושאל, וכי חס ושלום הקב"ה לא ידע שאברהם הוא ירא אלקים מלפני הנסיון. אם כן מהו הפירוש "כי עתה ידעתי". ואמר, שהפירוש הוא "כי עתה ידעתי", שאתה יודע שאתה ירא אלקים, היות שעמדת בנסיון.

אולם יש להבין, לאיזה צורך האדם צריך לדעת שהוא ירא אלקים. הלא ע"י זה תהיה לו האפשרות לקבל סיפוק בעבודה, כי מה עוד יש לעשות בעולם, הלא אמרו חז"ל (ברכות ל"ג) וזה לשונם "אמר רבי חנינא, הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים". זאת אומרת, הכל עושה הקב"ה. ומה יש לאדם לעשות, זהו רק יראת שמים, שנאמר "ועתה ישראל, מה ה' אלקיך שואל מעמך, כי אם ליראה". אם כן לשם מה האדם צריך לעבור את הנסיון, בכדי שידע האדם שהוא ירא אלקים. הלא יותר טוב יהיה, שלא ידע אם הוא ירא

אלקים, וזה יתן לו צורך להרבות בעבודת הקודש, בכדי להגיע שהוא ירא אלקים.

והנה אנו רואים שחז"ל אמרו (ברכות ס"א ע"ב) וזה לשונם "אמר רבא, לידע אינש בנפשיה, אם צדיק גמור הוא אם לאו". וגם כאן אותה שאלה, בשביל מה האדם צריך לדעת את מצבו, הלא הוא יקבל סיפוק מהידיעה הזו, אם כן מהי התועלת בעבודה מהידיעה הזאת.

ולהבין כל זה צריכים לזכור את הב' עיקרים שיש לנו בעבודת הקודש:

א) היא **מטרת הבריאה**, שהיא להטיב לנבראיו, כלומר שהנבראים יקבלו טוב ועונג. ומטרם שמגיעים לבחינה זו, לקבל טוב ועונג, הרי הם עוד לא הגיעו לשלימותם, היינו למטרת הבריאה.

ב) היא **תיקון הבריאה**. כידוע, בכדי שלא יהיה ענין של "נהמא דכסופא", כלומר שהנבראים בעת קבלת הטוב ועונג שלא ירגישו אי נעימות, נעשה ענין של צמצום והסתר, שלא ירגישו את הטוב ועונג שיש במטרת הבריאה, בכדי שזה יהיה להם מקום לעבוד לתועלת ה' ולא לתועלת עצמו. וממילא מסתלקת מהאדם הבושה, היות שכל מה שהוא נהנה בעולם אינו כוונתו לתועלת עצמו, אלא מטעם שהקב"ה רוצה שהנבראים יהנו בעולם. ורק מסיבה זו הם נהנים. ולעצמם, היינו שהוא יהנה מטעם שהוא רוצה להנות, על זה הוא לא רוצה לקבל ומוותר על כל הנאות שבעולם.

וזהו שהוא לא רוצה לקבל שום דבר לתועלת עצמו, אלא בכל דבר הוא חושב, אם ע"י קבלת התענוג, שהוא נהנה עכשיו, תהיה מזה נחת רוח למעלה, רק אז הוא מקבל ההנאה ותענוג, אחרת הוא מוותר. זה נקרא "תיקון הבריאה", היינו שמטרת הבריאה מתקבלת בלבוש, שהלבוש הזה לא נותן להכנס בחינת בושה בעת קבלת התענוג. והלבוש הזה נקרא "רצון להשפיע".

ובהאמור נבין ענין היראה, מהו בעבודה, שעל היראה אמרו "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים". ולמה הוא אינו בידי שמים. כפי שאנו לומדים, אנו מיחסים כל השפעות לה', היינו שהכל נותן הבורא להנבראים. מה שאם כן שלא לתת, זה לא שייך להבורא, היות שרצונו להטיב לנבראיו.

והיות שפירושו של יראה הוא, כמו שכתוב בהקדמת ספר הזהר (דף קצ"א ובהסולם טור ב') וזה לשונו "**יראה הוא, שמפחד, שמא ימעט בעשיית נחת רוח ליוצרו**".

ומשום זה הוא מונע עצמו מלבקש, שה׳ ישפיע לו טוב ועונג, אולי זה יהיה לא לתועלת ה׳ אלא לתועלת עצמו, שזה מכונה שהשפע הולך לקליפות. נמצא, שיראה הוא, שלא לקבל, זה שייך לאדם, היינו שאין האדם רוצה לקבל מטעם יראה, אולי אין זה לשם שמים. את זה, היינו עבודה זו שייכת להאדם. כלומר, שענין לא לקבל בעל מנת לקבל, את זה אנו מיחסים להתחתונים, היינו מצד הבורא הוא רק להשפיע.

וזה נקרא שם **הויה**, שאין שם שום שינוי חס ושלום, כמו שכתוב ״אני הויה לא שניתי״, אלא תמיד הוא רוצה לתת. לכן יראה, שהוא מפחד לקבל, זה שייך להנבראים. וזוהי כל עבודתם. וכל התיקונים שישנם בעולם, הכל הולך על נקודה זו, היינו לתקן את עצמנו ולהגיע לידי דרגה שלא לקבל שום דבר לתועלת עצמו, אלא כמו שאמרו חז״ל ״כל מעשיך יהיו לשם שמים״.

ובהאמור יש לפרש את הידיעה הזו שיש לו יראת אלקים. האדם צריך לדעת, בכדי שיהיה לו עכשיו רצון ללכת ולבקש מה׳, שיתן לו את האור תורה, ששם יש התענוג האמיתי, המכונה ״רצונו להטיב לנבראיו״, מטעם שהוא רואה בעצמו, שכבר עבר כמה נסיונות ועמד בהם, מסיבת שכבר יש לו יראת שמים, היינו שכבר הוא בטוח בעצמו, שכל מה שיקבל יהיה בעל מנת להשפיע, אחרת לא היה עומד בהנסיונות שלו, כי כל זה שאין האדם יכול לעמוד בנסיון, הוא מסיבת שעדיין משוקע בהרצון לקבל לעצמו, מה שאין כן באדם שהוא כבר התרחק מלקבל תענוגים לתועלת עצמו, אלא בכל תענוג הוא מסתכל מקודם, איזה נחת רוח תצמח מזה להבורא, אז הוא מקבל את התענוג.

זה נקרא ״כי עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה״, היינו שיש כבר להאדם הידיעה הזו. אז המצב הזה נקרא ״משפיע בעמ״נ להשפיע״. ואח״כ, שכבר רכש המדרגה הזו של יראת שמים כנ״ל, שזה נקרא ״עבודת האדם״, אז האדם צריך ללכת קדימה ולבקש מה׳ שיתן לו את הטוב והעונג, מה שיש ברצונו לתת להנבראים, היות שהוא רוצה להשפיע להבורא תענוג. והתענוג שלו הוא במה שמחשבתו יוצאת לפועל, היינו זה שהנבראים מקבלים ממנו טוב ועונג, זוהי כל ההנאה שלו. ובגלל זה צריך האדם להידיעה.

ובהאמור יש לפרש מה ששאלנו, על מה שהזה״ק אומר ״כיון שהוקמו התורה והמשכן, רצה הקב״ה לספור חיילות התורה, כמה צבאות הם במשכן״. ושאלנו, הידיעה הזו לצורך מי, וכי הקב״ה אינו יודע, אפילו כשלא סופרים בפועל ממש. והתשובה היא, כנ״ל אצל אברהם, ״כי עתה ידעתי״, פירושו, שה׳ יודע עכשיו שגם אברהם יודע שהוא ירא אלקים.

כמו כאן יש לפרש על דרך הנ״ל, היינו שעם ישראל צריכים לדעת הידיעה הזו, בכדי שידעו עכשיו לאיזו דרגה הם שייכים, אם לבחינת תורה או לבחינת משכן. כי ענין תורה ומשכן, אומר שם, הוא ענין ז״א ומלכות, שפירושו ענין ״יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה״. לכן אמר הזה״ק ״כמה צבאות הם בתורה״, היינו שידעו לאיזו מדרגה הם שייכים, כמה צבאות הם במשכן, היינו כמה אנשים מהם שייכים לבחינת שכינה. נמצא, שכל ענין המנין הוא רק לידיעת האדם, מה שאם כן הבורא, בטח יודע הכל בלי שסופרים בפועל ממש.

נמצא, העיקר הוא, שהאדם צריך לדעת לאיזה מצב הוא שייך. וכמו שאמר רבא ״לידע אינש בנפשיה אם צדיק גמור הוא, אם לאו״. והכל הוא בכדי שהאדם ידע אם הוא הולך בדרך הנכונה, כלומר שיודע מה מוטל עליו לעשות בכדי להגיע להמטרה שבשבילה הוא נברא, וכמו שאמרו ״למען לא ניגע לריק״.

ובכדי להבין איך שהאדם רגיל להיות נמשך אחר הכלל, ובכדי שהאדם יהיה לו כח לצאת ממה שמקובל אצל הכלל, ולהיות עובד באופן פרטי, היינו, באופן פרטי הוא יבין מה שעליו לעשות, ואיך האדם צריך זהירות יתירה, איך להינצל מזה שהאדם רגיל לעבוד אך לתועלת עצמו, אני אביא כאן סיפור מהחוזה מלובלין זי״ע, המובא בספר ״שיחות חיים״ (דף ל״ד) וזה לשונו:

סיפר הרבי ממוגליצה, שפעם אחת, בעת אשר הרבי מלובלין זי״ע היה סגור בחדרו בליל שבת קודש קודם קידוש, פתאום פתח הרבי את הדלת, והבית היה מלא אדמורי״ם וזקנים מגדולי תלמידיו, ויפנה אליהם הרבי ויאמר להם, הנה כתוב ״ומשלם לשונאיו על פניו להאבידו״. ותרגומו, ומשלם לשונאיו, עובדין טבין, דאינין עבדין בהאי עלמא, כדי להאבידן מעלמא דאתי (פירוש, שה׳ משלם לשונאיו על מעשים טובים שעשו בעולם הזה, כדי להאבידם שלא יהיה להם עולם הבא). אם כן אני שואל אתכם, בשלימא, אם הרשע להוט אחר תאות ממון שפיר, משלמים לו בממון הרבה. ואם הרשע להוט אחר תאות הכבוד, נותנים לו כבוד הרבה. אבל אם הרשע אינו אוהב לא כבוד ולא ממון, אלא אוהב מדרגות או אוהב להיות רב או רבי, במה משלמין לו, העובדין טבא, דעבד בהאי עלמא, להעבידו מעלמא דאתי, (פירוש, במה משלמים לאותם אנשים שעשו טוב בעולם הזה, בכדי שלא יהיה להם עולם הבא). אלא על כן הוא בודאי כך, מי שאוהב להיות רבי או רב, נותנים לו מן השמים, ומי שאוהב מדרגות נותנים לו מדרגות, בכדי שיפסיד עולם הבא חס ושלום. ותיכף סגר הדלת. עד כאן הסיפור.

ומהסיפור הזה אנו רואים, שיש אנשים שחושבים שהם שלמים בזה שהם מוותרים על תאוות, ומוותרים על כבוד, והם מסתכלים על אנשים שהם משוקעים בתאוות או בכבוד, שלא כדאי להסתכל עליהם, ובפרט לדבר עמהם. כלומר, שהם רואים שאנשים שמקיימים תו"מ בעמ"נ שימלאו את הרצון לקבל שלהם, בודאי המדובר עם תאוות שאין בהן איסור, אחרת הם לא נקראים שעושים מעשים טובים. וכמו כן אלו שמקיימים תו"מ בעל מנת שיהיה להם כבוד, והם, היינו האנשים האלו, שרוצים מדרגות עליונות, או להיות רב או רבי, בטח הם חושבים שרוצים זה בשביל טובת הכלל.

אז אמר החוזה מלובלין זצ"ל עליהם, שהם נקראים "**שונאי ה**'". אבל היות שהם סוף כל סוף עסקו בתו"מ, לכן הקב"ה משלם להם שכר כפי מה שהם רוצים, כלומר כפי שהם מתפללים לה' שיתן להם. ונמצא שהקב"ה ממלא משאלותם. אלא הם צריכים לדעת, את מה שהם מקבלים, הוא מטעם שהקב"ה ממלא דרישתם. אבל הם צריכים לדעת, שע"י זה שהם רוצים שה' ימלא את דרישתם, בזה הם מפסידים עולם הבא, היות שע"י זה הם נקראים "שונאי ה'", כמו שכתוב "ומשלם לשונאיו על פניו להאבידו". כלומר, שהם צריכים לדעת, כי בזה שהם יקבלו את דרישתם, היינו שימלא להם מה שהם רוצים, יפסידו בזה עולם הבא.

ויש כאן להבין ב' דברים:

א) מדוע אם הם יקבלו שכר בעולם הזה, הם מוכרחים להפסיד עולם הבא, הלא חז"ל אמרו, (ברכות ח' ע"א) "גדול הנהנה מיגיע כפו יותר מירא שמים", דאילו גבי ירא שמים כתיב, "אשרי איש ירא את ה'". ואילו הנהנה מיגיעו כתיב "יגיע כפיך כי תאכל אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא". הרי אנו רואים, שמי שיש לו שכר בעולם הזה לא מוכרח להפסיד עולם הבא, ומדוע אצל השונאי ה', כי מקבל שכר בעולם הזה אומרים שמפסיד.

ב) יש להבין, אם הוא מקיים תו"מ שנקרא "מעשים טובים", מדוע הוא נקרא "שונא ה'". הנה אנו רואים, שהיצר הרע נקרא "שונא", כמו שכתוב "אם רעב שונאיך האכילהו לחם".

ויש להבין מדוע היצר הרע הוא השונא לאדם, הלא אדרבה, הלא הוא מיעץ להאדם לעשות עבירות לא בכדי שהאדם יסגף את עצמו, אלא בכדי שתהיה לו הנאה. אם כן מי שמביא הנאה לאדם בטח שהוא צריך להיקרא בשם אוהב, ולמה נקרא שונא.

אלא אנו צריכים להאמין באמונת חכמים שאמרו, שכל עבודתנו בעולם הזה היא לזכות לדביקות ה', כלומר זה שיש ברצונו יתברך לתת טוב ועונג

להנבראים, שזה נקרא "מטרת הבריאה", ואי אפשר לתת לנו מטרם שאנו מתקנים את הרצון לקבל שלנו, שיהיה בעל מנת להשפיע, אחרת תהיה לנו בחינת בושה כידוע.

לכן אנו צריכים לבחינת דביקות, הנקראת "השתוות הצורה", כלומר שכל מה שאנו רוצים לקבל טוב ועונג מה', אין זה לתועלת עצמנו, כי אנו רוצים לבטל את הרשות שלנו, ושלא תהיה, (אלא) רק רשות היחיד, שהיא רשותו של הקב"ה. ואז יהיה לנו העונג האמיתי, בזה ש"אמר ונעשה רצונו", כלומר שהרצון של הבורא בא לשלימותו בפועל, היינו שהנבראים יוכלו לקבל את מה שהבורא רוצה לתת להם, היינו הטוב ועונג.

נמצא, שהיצר הרע מסית את האדם שלא לעבוד לתועלת ה' אלא לתועלת עצמו, הוא גורם בזה רע לאדם. לכן נקרא "יצר רע". ובהאמור נבין את השאלה, מדוע כשהאדם מקיים תו"מ ועושה מעשים טובים, והראיה לזה שהם מעשים טובים, שה' משלם לו עבור המעשים טובים כנ"ל, ומכל מקום הוא נקרא "שונא ה'", כמו שכתוב "ומשלם לשונאיו על פניו להאבידו", מהיות שהגם שעושה מעשים טובים, אין זה מחמת שאוהב את ה', אלא משום שמאמין, שה' יתן לו שכר תמורת זה, ולא מטעם שהוא אוהב את ה' בגלל זה הוא עובד ומקיים תו"מ, אלא מטעם תועלת עצמם.

אולם יש להבין:

א) וכי מי שעובד אצל חבירו, וכוונתו על השכר, ולא עובד אותו, ועושה ומקיים את פקודיו מחמת אהבה שאוהב אותו, וכי בשביל זה הוא נקרא "שונאו", שיכולים לומר רק, שאינו עובד אצלו מחמת אהבה, אלא מחמת שהאדם אוהב את עצמו. אבל מדוע הוא נקרא "שונא את ה'". כלומר, במה הוא נעשה שונא ה', אם הוא עובד לתועלת עצמו.

ב) מהו ענין **מצות אהבת ה'**. וכי הקב"ה רוצה שאנחנו ניתן לו אהבה, וכי הוא נצרך לאהבה שלנו, וכי הוא בעל חסרון שבגלל זה צוה לנו שנאהוב אותו, כמו שכתוב "ואהבת את ה' אלקיך". והתשובה היא, שזה שצוה לנו, שאנחנו נאהוב אותו, זהו לטובתינו. היינו, שמזה שאנחנו נאהוב אותו בגלל זה אנו מקיימים תורה ומצות. כלומר, זה שאנו מקיימים תו"מ, הוא בכדי שאנו רוצים להנות לו, שתהיה לו נחת רוח, שמטבע שמי שאוהבים, האהבה מחייבת שרוצים שתהיה לו נחת רוח.

כדוגמת אהבת הורים לילדים, שרוצים שהילדים יהנו ומשתדלים לתת להילדים מחמת שאוהבים אותם, שיהנו מהחיים. והנמשל הוא, כי זה שמקיימים תו"מ הוא מחמת האהבה שיש להם להבורא, וממילא לא רוצים

שום תמורה חזרה, וממילא כל מה שה׳ רוצה לתת להם טוב ועונג, הם לא יקבלו זה בכלים דקבלה אלא בכלים דהשפעה, כלומר, שהם מקבלים את הטוב ועונג היות שיודעים שהבורא נהנה מזה, שהמטרת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו, יוצאת לפועל, כמו שהוא רוצה, היינו שיש שלימות בזה שהם מקבלים את הטוב ועונג, שאין בהם בחינת בושה.

ולפי זה יוצא, מי שמקיים תו״מ מטעם שכר, היינו שרוצה תמורה, הוא נקרא ״שונאו של הקב״ה״, מטעם שהוא המפריע לה׳, שהוא מעכב, שמה שהבורא רוצה לתת להנבראים, שזוהי הנאה של (הוא) הקב״ה, והאדם הזה מעכב על המטרה שלא תצא לפועל, היות שחסר שם הכלי והלבוש, שמרחקים את הבושה בעת קבלת השפע. לכן הוא נקרא ״שונא ה״״.

והאדם צריך להאמין בדברי חז״ל, שאמרו ״הבא לטהר מסייעין אותו״, שהפירוש הוא, שלאחר שהאדם בא לטהר, היינו שמרגיש שהוא נמצא בטומאה והוא עדיין רחוק מקדושה, הוא צריך לומר, הידיעה הזו באה מלמעלה, כלומר, זה שבא לטהר הוא שקבל סיוע מלמעלה והודיעו לו שהוא רחוק מקדושה.

זאת אומרת הידיעה הזאת הוא צריך להחשיב ולומר, שזה נקרא ״גלוי מלמעלה״, שהודיעו לו שירגיש בעצמו אי נעימות בזה שהוא מרוחק מקדושה. כלומר, שבדרך כלל האדם אינו דואג על חסרון של חוסר דביקות בה׳. שעל כל דבר האדם מסוגל להרגיש חסרון וכואב לו מה שחסר לו, אולם להבחין כאב בזה שהוא מרוחק מה׳, הגם שהאדם מרוחק, אבל הוא לא שם לב לזה, כי יש לו דאגות יותר חשובות שהוא מרגיש בחסרונן.

רק לפעמים בא אדם לידי הרגשה, שהוא כן מתחיל להרגיש בחינת בושה, בזה שהוא נמצא במצב של שפלות. ולפני זה, היינו מטרם זה, הגם שהיה נמצא גם אז במצב הזה, אבל לא שם לב לזה. ואז האדם צריך להאמין, שזה בא לו מלמעלה, מבחינת ״הבא לטהר״. כלומר, מדוע הוא עכשיו בא לטהר ואינו יכול לסבול את מצב השפלות שלו, הוא צריך לומר שזה בא לו מלמעלה.

אולם אין להאדם לומר, אני אחכה עד שתגיע לי הידיעה הזו מלמעלה, אז אני אחשוב שאני צריך לטהר את עצמי. על זה אמר אאמו״ר זצ״ל, שלפני המעשה האדם צריך לומר ״אם אין אני לי, מי ליי״. פירוש, שרק אני בעצמי יכול לעזור לעצמי, היינו אם אני אתגבר בעצמי ואעשה מעשים, המביאים לדביקות. משאם כן אח״כ, היינו לאחר המעשה, האדם צריך

לומר, שהכל בא מלמעלה, ואסור לומר ש״זה כוחי ועוצם ידי עשה החיל הזה״.

והנה אנו רואים, שמצד אחד האדם צריך לומר, שכל הנסיונות שהאדם עמד בהם בנסיון, האדם צריך לדעת, מצד אחד, שהאדם הוא גיבור חיל כנ״ל, ״כי עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה״. היינו שהאדם הוא הגבור. ומצד שני עליו לומר, שה׳ עזר לי. אבל מאיזה צד שהוא הוא רואה שהוא עמד בנסיון, הידיעה הזו נותנת לאדם בטחון, שהוא יכול עכשיו לדרוש מה׳, שיתן לו ללכת להגיע להמטרה.

מהו שאין הברכה מצויה בדבר שבמנין, בעבודה

מאמר ל״א, תש״ן

הזה״ק (במדבר דף ד׳ ובהסולם אות י״ג) אומר וזה לשונו ״בוא וראה, הרי העמידוהו, שאין הברכה שלמעלה שורה על דבר שנמנה. ואם תאמר, ישראל איך נמנו, אלא כופר לקחו ממנם, ובתחילה היו מברכים את ישראל, ואח״כ מנו את הכופר, ואח״כ חזרו וברכו את ישראל. נמצא שישראל נתברכו בתחילה ובסוף, ולא היה בהם מות. שואל, למה עולה המות ע״י המנין. ומשיב, אלא משום שברכה אינה שורה במנין, כיון שמסתלקת הברכה, שורה עליו הס״א״, עד כאן לשונו.

הנה רש״י מביא הטעם, למה מונה את ישראל, וזה לשונו ״מתוך חיבתן לפניו מונה אותם כל שעה״. משמע, שרש״י רוצה לתרץ, אם אנו אומרים, שבדבר שבמנין יש שם סכנה, שיכולה להיות בחינת מות, ולמה הקב״ה אמר למנות את ישראל ולהכנס במקום סכנה. לכן רש״י מתרץ ״מתוך חיבתן לפניו, מונה אותם כל שעה, אף על פי שיש סכנה בדבר, אלא האהבה שיש לו לישראל, ורוצה לדעת מנינם, לכן אמר שיספור את ישראל״.

ובפשטות קשה להבין זה, היינו לומר, היות שהקב״ה רוצה לדעת מספרם, לכן אמר שצריכים לספור ע״י תיקון, בכדי שלא יהיה בהם נגף, שיספור אותם ע״י כופר. ויש להבין הדבר, איך אפשר לומר, שבכדי

שהקב"ה רוצה לדעת את חשבונם, אז צריכים לספור ולתת את החשבון מישראל, אז הקב"ה יודע, אחרת הוא לא יודע מראש את מספר בני ישראל, אלא הוא צריך חס ושלום שהנבראים יודיעו לו. היתכן לומר כך. וכמו כן יש להבין מה זה **ברכה** בעבודה, ומה זה **מנין** בעבודה, ומדוע כשאין הברכה שורה על המנין זה גורם מות. וגם זה להבין, מדוע אין הברכה יכולה לשרות על דבר שבמנין.

ידוע שיש לפנינו בעבודת ה' ב' ענינים:

א) מטרת הבריאה,

ב) תיקון הבריאה.

שמטרת הבריאה נקראת, זה שהנבראים מקבלים טוב ועונג, כמו שכתוב "רצונו להטיב לנבראיו". ותיקון הבריאה הוא, שהנבראים ילכו בדרך ה', היינו בחינת השתוות הצורה, כמו שהבורא הוא משפיע לנבראיו, כמו כן הנבראים צריכים להשפיע להבורא, אחרת יש שינוי צורה, שברוחניות שינוי צורה עושה פירוד, היינו שזה גורם פירוד מחיי החיים, כמו שכתוב בזה"ק (מובא בתע"ס דף י"ט אות י"ז) וזה לשונו "ועל כן רשעים בחייהם נקראים מתים, כי מתוך שינוי צורתם, עד לקצה משורשם, שאין להם מבחינת השפעה כלום, נחתכים הימנו יתברך, והמה מתים ממש". אמנם כבר אמרו עליהם בזהר "דכל חסד דעבדין לגרמייהו הוא דעבדין, שעיקר כוונתם הוא לעצמם ולכבודם".

זאת אומרת, מה שאנו מיחסים להבורא, היינו כל מה שהבורא עשה, זהו במצב השלימות, כלומר, זה שהבורא רוצה שהנבראים יקבלו טוב ועונג, לכן ברא בהם רצון לקבל והשתוקקות גדולה לקבל תענוג. ובזה הוא בטוח שירצו לקבל תענוג. מה שאם כן תיקון הבריאה, כלומר הכלי והרצון שהנבראים צריכים לעשות, היינו שעם הרצון הזה שיהיה להם, יוכלו לקבל טוב ועונג, שהרצון הזה נקרא "רצון להשפיע". הרצון הזה, בכדי להשיג אותו, הולך לאט לאט, כי אין כח להתחתון ללכת נגד הרצון של העליון, מה שהבורא ברא את הרצון לקבל לעצמו.

ובהאמור אנו רואים, שיש ב' מיני כלים:

א) **כלים דקבלה**, אלא שעושים עליהם תיקון, היינו שעל הכלי קבלה עושים כוונה הפוכה מהכלי. כלומר, בבחינת המעשה האדם עתה מקבל, אבל מבחינת הכוונה האדם עתה משפיע. נמצא, **שהכוונה היא ממש ענין הפוך מהמעשה.** והאור, המקובל בכלים האלו, נקרא עתה בשם "מקבל בעל מנת להשפיע". השם של האור הזה הוא "חכמה", שהוא **האור של מטרת**

הבריאה. וגם לפעמים קוראים את זה בשם "המתקת הדינים", כלומר שמה שהיה על הכלי דקבלה שם דינים, היינו שהיה דין, שאסור להשתמש עם כלי זה מטעם שזה עושה שינוי צורה ובחינת פירוד, נמתקו עתה. ומהו המיתוק, זה שנתן על הכלי כוונה, הנקראת "בעל מנת להשפיע".

זאת אומרת, מטרם שנתן על הרצון לקבל הכוונה דלהשפיע, הרצון לקבל הזה היה גורם לו מרירות, שבכל דבר רוחני, שהיה רוצה להיות במגע עמו, היה מרגיש טעם מר, מטעם שעל הרצון לקבל לעצמו שורה הצמצום והסתר, לכן לא יכולים לטעום טעם טוב על רוחניות. כלומר, שלכל דבר שבקדושה הוא מרגיש בחינת ריחוק, היינו שקשה לו לגשת לדבר, שאין שם מקום, שהרצון לקבל יהנה מזה. וזה מכונה "מר".

מה שאם כן אם הוא נותן על הרצון הזה הכוונה בעל מנת להשפיע, אז הוא רואה ומרגיש שבכל דבר שבקדושה הוא טועם טעם מתיקות. מה שאין כן בדברים שאין להם שייכות לקדושה, הוא מוכרח להתרחק מהם, כלומר, שהוא לא יכול לסבול אותם.

נמצא, לאחר שתיקן את עצמו וכבר הוא יכול עתה לכוון בעל מנת להשפיע, יש להבחין כאן **אור וכלי**, המורכב מעביות ומסך. **העביות** נקרא "דינים", ששם שורה הצמצום וההסתר, שאין האור מאיר שם, לכן העביות נקרא "חושך". כלומר, זה שרוצה לקבל לתועלת עצמו נקרא "עב", ומה שהוא רוצה להשפיע נקרא "זך". ואח"כ, שנותן על העב הזה רצון להשפיע, כבר נמתק הדין, מה שהיה מקודם לכן חושך, נעשה עתה מקום שהאור מאיר בהכלי, זה נקרא "המתקת הדינים".

ב) ויש להבחין גם כן, שיש באדם **כלים דהשפעה**, היינו מה שהאדם נתן לחבירו דברים שחבירו נהנה, הנה הנתינה בעצמה נקראת "השפעה". "איש זך" שהוא משתדל לעשות לאנשים מצב רוח טוב, שירגישו את עצמם בטוב. על הכלים האלו לא שייך לומר, שיש בהמעשים האלו בחינת דין, כלומר, שיהא דין שאסור להשתמש עם כלים מה שהם רוצים להשפיע.

רק מה שיש כאן ענין של כוונה גם כן, היינו אם באמת פיו ולבו שוים. זאת אומרת, מה שהוא נותן לאחרים הכוונה היא שאחרים יהנו מזה, ועל עצמו אינו דואג, כי רק על הכלל הוא דואג. והבחינה זו נקראת "משפיע בעל מנת להשפיע", כלומר, הן המעשה והן הכוונה הכל הוא בעל מנת להשפיע.

ויש לפעמים, שכל מה שהוא עושה לטובת הזולת, הכוונה היא שישיג ע"י מעשים האלו כבוד וכדומה, על דרך מה שכתוב בזה"ק על הרשעים,

שכל טוב שהם עושים רק לתועלת עצמם, "כל טובו דעבדין לגרמייהו עבדין". וכאן מצד הכלי אין שום דין, היינו חסרון, כלומר בבחינת המעשה אין מה לתקן. אולם בבחינת הכוונה צריכים לתקן. זאת אומרת, בענין הכוונה אין הבדל בין שהמעשה הם בבחינת השפעה או שהמעשה הם בבחינת קבלה, כי שני המעשים צריכים תיקון, שגם הכוונה תהיה בעל מנת להשפיע.

וזה הוא מטעם, שעיקר העבודה היא בלב, כלומר, שהאדם צריך להגיע לדרגה אהבת ה', כמו שכתוב "ואהבת ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך", **וכל המעשים שאנו עוסקים בתורה ומצות הם לתקן את הלב**, וזהו כמו שכתוב (בהקדמה לפנים מסבירות, אות י') וזה לשונו "ובא וראה, הר"א אבן עזרא ז"ל "יודע, כי כל המצות הכתובות בתורה, או המקובלות שתקנו האבות, **הכל הם לתקן הלב**, כי כל הלבבות דורש ה'".

ובהאמור יש להבחין באופן כללי, שהב' ענינים, שהם מטרת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו, האור הזה נקרא בשם "חכמה", ובחינת ראיה, היינו שרואה מה שיש בידו, כלומר, "שכבר יכול לתת מנין ומספר" כמה שהוא כבר השיג, היות שמטרת הבריאה היא להטיב. אז צריכים להרגיש ולהשיג מה שיש בידם.

נגיד דרך משל, ב' אחים, שאחד גר בארצות הברית והוא עשיר. ויש לו אח בארץ ישראל, שהוא עני. לכן האח העשיר הכניס על חשבון האח העני בבנק מליון דולר. והוא לא הודיע לאח העני, וגם הבנק לא הודיעו להאח העני שיש לו בבנק כסף על שמו. האח הזה הוא נשאר עני, היות שהוא לא יודע מזה.

וכמו כן כאן במטרת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו, ואם הם לא יודעים ולא מרגישים את הטוב ועונג, איזו הטבה היא זו, כנ"ל. לכן נקרא האור הזה בשם "חכמה וראיה" ובשם "אור הפנים" בסוד "חכמת אדם תאיר פניו". וזה נקרא בעבודה "דבר שבמנין", כלומר דבר המתקבל בכלים דקבלה. זאת אומרת, אם הוא מקבל זה, אז הוא רואה מה שקבל ויכול למנות ולספור מה שיש לו.

וזה נקרא גם כן, בחינת מתנה, ודרך העולם הוא שמי שנותן מתנה לחבירו הוא רוצה שחבירו יספור וימנה כמה הוא ערך חשיבות המתנה. והטעם הפשוט הוא, זה שנותן לחבירו מתנה, בטח שהוא רוצה לגלות לו אהבה. ובטח לפי ערך חשיבות המתנה, בשיעור זה האדם יכול להעריך את

מדת אהבה. נמצא, שאם אין האדם מסתכל בהמתנה, לראות את גדלה של המתנה, הוא פוגם במדת האהבה.

נמצא, במתנה, כשהאדם מקבל, אם הוא לא רואה או שלא השתדל לראות את חשיבות המתנה, הוא פוגם במדת האהבה, מה שהנותן רוצה בכך. נגיד על דרך משל, חז"ל אמרו "קנה לך חבר", והאדם הזה רוצה לקנות את חבירו על ידי זה ששולח לו מתנות. ואם האדם לא יראה ויעריך את גודל חשיבות המתנה, שקבל ממנו, איך הוא יכול לבוא לידי בחינת "וקנה לך חבר". נמצא, שבמתנה האדם צריך למנות ולספור מה שקבל מחבירו.

אי לזאת, אם אין הנבראים יכולים למנות ולספור את מה שהבורא נותן להם, הרי אין המטרה של הבורא מגיעה לבחינת, שהנבראים ישיגו, שהוא ברא את הבריאה על הכוונה דלהטיב לנבראיו.

וזה נקרא בשם "אור החכמה", שהאור הזה מקובל בכלים דקבלה. אלא על האדם מוטל לשמש גם כן עם התיקון, שנעשה על כלים דקבלה, המכונה "מקבל בעל מנת להשפיע". כלומר, שהוא צריך לתת כוונה על הכלי קבלה, שיהיו בעל מנת להשפיע. ואם הוא לא נותן את הכוונה בעל מנת להשפיע, הוא נעשה נפרד מחיי החיים, כי שינוי צורה עושה פירוד. לכן על ידי זה שהוא נעשה עתה למקבל, זה גורם לו מיתה מבחינת הרוחניות, כנ"ל, ש"רשעים בחייהם נקראים מתים".

אמנם האור המקובל בכלים דהשפעה, נקרא "אור דחסדים", ש"חסד" פירושו שהוא נותן, כדוגמת שאדם עושה חסד עם חבירו. ובחינה זו מכונה "חסדים מכוסים", כלומר, שהחסדים, מה שהוא מקבל בכלים דהשפעה, היינו מה שהוא נותן, אז האור יש לו ערך כדוגמת הכלי. כלומר, כמו שידוע, שיש ענין **צדקה** וענין **מתנה**.

ובמתנה, הסברנו לעיל, שהאדם צריך לראות מה שהוא קבל ולא סתם שקבל מתנה מחבירו. ואם האדם אומר, מה חשוב מה שהוא נתן לי, נמצא שהוא פוגם במתנת חבירו. כלומר, המטרה שהוא שלח לו המתנה אינה עושה את שליחותה, היינו שהמתנה צריכה לקנות לו חבר, כנ"ל "קנה לך חבר", ואם הוא לא רואה את החשיבות של המתנה, ממילא לא יכול לקנות אותו בתור חבר. לכן מוטל עליו לספור ולמנות ולראות את המתנה.

מה שאם כן כשהאדם שולח לחבירו צדקה, הנותן צריך להשתדל, באם הוא רוצה לתת צדקה באמת, שהמקבל הצדקה לא ידע מי הוא ששלח לו את הצדקה. וגם המקבל את הצדקה, הוא שמח מאוד אם הוא יודע, שמי שנתן לו הצדקה לא יודע למי שנתן. כדרך שהולכים לפעמים לקבץ כסף עבור אדם חשוב, ולא רוצים שהמקבל את הצדקה יתבייש. אלו שהולכים לקבץ את הכסף אומרים, שאנו הולכים עבור מי, בעלום שם. נמצא, בצדקה, כששניהם לא יודעים, הן הנותן והן המקבל, זהו נקרא צדקה באמת, שאין שום אי נעימות אצל המקבל הצדקה.

נמצא, בזמן שעושים חסד אנחנו מדברים מהנותן, היינו מהתחתון, אז האדם הוא בבחינה שהוא עושה למעלה מהדעת, היינו שנותן ואינו יודע למי הוא נותן, אלא שהוא מאמין, שכל מה שהוא נותן בא למטרתו. וזה נקרא "צדקה בסתר".

וצדקה נקראת בחינת חסדים, שהוא נותן. היינו, שאנו מדברים בזמן שהאדם עוסק בכלים דהשפעה, שאנו מדברים רק מהאדם שהוא המשפיע לה'. וזה נקרא "ברכה", כדוגמת שהאדם מברך להשני, היינו שנותן לו טובות בעל פה, היינו שמברך אותו, אע"פ שבמעשה אינו נותן לו, מכל מקום נקרא זה, שנותן לו רק ברכה בפה, נחשב כבר לנתינה בלב. כלומר, מה שאין בידו לתת במעשה, הוא נותן לו עם הלב, ומגלה לו בפה מה שיש בלבו.

נמצא, ש**ברכה נקראת נתינה, היינו השפעה**. כלומר, שהוא עוסק אז בכלים דהשפעה. זאת אומרת, שברכה נקראת, שהוא רוצה שיהיה לחבירו יותר ממה שהוא מסוגל לתת במעשה. לכן כשהאדם עוסק בהשפעה, היינו שהוא רוצה לעשות נחת רוח ליוצרו, אז הוא אומר להבורא, שיותר ממה שאני מסוגל לתת לך מעשים טובים, אני מברך אותך, שאני אוכל לתת לך יותר ממעשים טובים. כלומר, שתמיד יש להאדם לברך לה', שרוצה שיהא בידו לתת להבורא נחת רוח יותר ממה שהוא נותן לו.

לכן על ברכה לא שייך ענין של מנין, כנ"ל. היות שכלים דהשפעה נקראים "צדקה", ובצדקה צריכה להיות מתן בסתר, היינו שהנותן לא יודע למי הוא נותן וכן המקבל אינו יודע ממי הוא מקבל, היינו שאין כאן ענין של מנין, שהמנין מביא התפעלות וקשר אהבה, כנ"ל לגבי מתנה, שבמתנה, אמרו חז"ל ממש ההיפך, "הנותן מתנה לחבירו צריך להודיעו", מטעם שצריך לצאת מנתינת המתנה ענין של אהבה, המקשרת את שניהם. מה שאין כן בצדקה, ששם צריך להיות כולו להשפיע. זאת אומרת בצדקה הכי

משבחת היא, שאין אף אחד מכיר את השני. וממילא לא שייך ענין של מנין ומספר.

לכן כשמדברים בעבודה נקרא "צדקה" כלים דהשפעה, היינו שהכלי רוצה לעשות חסד, והאור, המושפע להכלי, נקרא בשם "אור דחסדים". וזה נקרא בחינת "תיקון הבריאה", היינו שיהיה הכל בעל מנת להשפיע.

מה שאם כן מטרת הבריאה, שהיא הכלים הצריכים לקבל טוב ועונג, כאן בטח צריכים לראות מה שמקבלים, כי לפי מה שהוא מקבל, כך הוא אומר על מטרת הבריאה, שהיא בבחינת טוב ומטיב. ואם אינו יכול לספור מה שקבל, היינו שעוד לא קיבל, שיהא מורגש אצלו את הטוב ועונג, בטח שעוד לא יכול לומר, שהוא רואה עתה, מה שקבל מה' הוא רק טוב ועונג. לכן "אור החכמה", שהוא בחינת מטרת הבריאה כנ"ל, נקרא בשם "ראיה", כי מטרת הבריאה היא בבחינת ראיה.

מה שאם כן בבחינת תיקון הבריאה הוא להיפך, כנ"ל, שזה מכונה בשם "חסדים מכוסים", היינו שכל מה שהוא מקבל עדיין לא הגיע לבחינת ראיה, אלא שמכוסה עדיין ממנו. וזה נקרא בבחינת עבודה כי הוא "חפץ חסד", היינו רק להשפיע ואינו מעניין אותו אם הוא מקבל משהו מלמעלה. וזה נקרא שהוא "שמח בחלקו", היינו הוא שמח בזה שהוא יכול לעשות משהו בעבודת ה', כלומר, שהוא **שמח בחלקו**, בזה שהוא יכול לומר שעושה משהו שאינו לצורך גופו החומרי, על דרך שאמרו חז"ל "ההולך ואינו עושה, שכר הליכה בידו" (אבות פרק ה' י"ד).

והסבירו המפרשים "שכר הליכה בידו". אף על פי שאינו עושה, מכל מקום יש לו שכר הליכה, שאף הליכה לבית המדרש מצוה היא כשלעצמה, שכן נמצא הוא שם באוירה של תורה. נמצא לפי זה, שיש להבחין בין שהאדם עוסק בכלים דהשפעה, המכונה "חסד", שם אין ענין למנות, כי הוא רוצה לעבוד בבחינת צדקה כנ"ל, שזה הוא בחינת תיקון הבריאה.

ובהאמור נבין מה ששאלנו, מדוע אמרו "מתוך חיבתן לפניו מונה אותם כל שעה". ושאלנו, האם הבורא רוצה לדעת את המנין של ישראל הוא צריך לחכות עד שישראל יעשו את המנין, ואח"כ יגישו את חשבון להבורא, ורק אז הוא ידע את החשבון של ישראל. אלא כנ"ל "מתוך חיבתן", היינו שהוא רואה, שהם עובדים הכל לשם שמים, שזה נקרא, שהם כבר עשו את התיקון של הבריאה, לכן הוא רוצה לתת להם את מטרת הבריאה, שהיא אור

החכמה, המכונה "אור הראיה", היינו שכבר הם צריכים למנות מה שיש להם, היות שהאור הזה מקובל בכלים דקבלה.

אלא שהם צריכים לקבל אותו בעל מנת להשפיע. ולפי הכלל, שהמעשה פועל על הכוונה, נמצא, בזמן שהוא עוסק במעשים של קבלת התענוג, המעשה דקבלה יכול לגרום על הכוונה שלא תהיה בעל מנת להשפיע אלא על מנת לקבל. וקבלה לעצמו היא גורמת פירוד מחיי החיים, שזהו בחינת מיתה, כמו שכתוב "רשעים בחייהם נקראים מתים".

וזה שכתוב "שואל, למה עולה המות ע"י המנין". והתשובה היא, היות שדבר שבמנין נקרא "אור החכמה", המתקבל בכלים דקבלה, אז המעשה יכול לשלוט על הכוונה, שלא תהיה לו אפשרות לכוון בעל מנת להשפיע, וממילא תהיה בחינת מות.

וזה שכתוב "ומשיב, משום שברכה אינה שורה במנין, כיון שמסתלקת הברכה שורה עליו הס"א". פירוש, שיש ענין **קו אמצעי**, כלומר, שבזמן שמאיר חכמה בכלים דקבלה, שזה נקרא "שמאל", היינו שצריכים תיקון שלא יהא נמשך אחר המעשה של קבלה כנ"ל. אז צריכים להמשיך את אור דחסדים, שאז הוא משמש עם כלים דהשפעה כנ"ל, שמעשים דהשפעה משפיעים על המחשבה, שתהיה כמו המעשה.

זהו שמירה על אור החכמה, המקובל בכלים דקו שמאל, הצריך תיקון. אולם אי אפשר לזכות לאור החכמה מטרם שהוא זכה לדרגת לשמה, היינו, שכל מעשיו שהוא עושה הם לשמה. היינו שסדר העבודה הוא, מקודם זוכים לקטנות, שנקרא, שרק בכלים דהשפעה הוא יכול לכוון לשם שמים, ואח"כ זוכים לגדלות, היינו שגם בכלים דקבלה, ששם מאיר אור החכמה, שהוא האור של מטרת הבריאה, הוא גם כן יכול לכוון בעל מנת להשפיע.

נמצא, שטרם שזוכים לאור שבמנין צריכים לזכות לאור דחסדים כנ"ל, הנקרא "ברכה", היינו שמברך להבורא ואינו רוצה לקבל ממנו שום דבר, רק כולו להשפיע, ולעצמו אינו רוצה לקבל שום דבר. ואח"כ זוכים לאור החכמה, שהוא אור שבמנין, היינו שהאור הזה הבא בכלים דקבלה, שאז להאור שבמנין צריכים שמירה, שלא יהא נמשך אחר המעשה, היות שהוא מעשה של קבלה, לכן צריכים להמשיך עוד הפעם אור של ברכה, היינו אור דחסדים, שהוא שמירה, כנ"ל.

ובזה יש לפרש מה שכתוב, מה ששאלנו:

א) אם ה' רוצה לדעת מספר בני ישראל, לכן אמר למנות את בני ישראל, בכדי שעם ישראל יגידו לו את הסכום, והבורא לא יודע בעצמו. והתשובה היא, היות שהוא אוהב אותם, לכן הוא רוצה שעם ישראל ידעו את המנין שלהם, היינו הבורא רוצה שהם ישיגו את אור החכמה. נמצא, שהוא רוצה לדעת, שהם ידעו וישיגו את האור שבמנין, היינו שהם בעצמם ימנו לראות את מה שהם השיגו, כי זה נקרא "אור הראיה", הבא לכלים דקבלה, ולא שהוא צריך לדעת עבור עצמו, אלא שעם ישראל ידעו.

ב) מדוע "אם אין ברכה שורה שם מות". התשובה היא, היות שדבר שבמנין הוא אור החכמה, הבא בכלים דקבלה, ובכלים דקבלה, כשמשתמשים עמהם יכולים להמשך אחר המעשה דקבלה, וע"י זה יכולים לבוא לידי פירוד מחיי החיים, שזה נקרא "מיתה", לכן צריכים לזה שמירה. והשמירה היא הברכה, היינו המשכת אור דחסדים, שהיא מעשה של השפעה השומרת על מעשה דקבלה, שלא יסטה מהכוונה דעל מנת להשפיע.

ג) מדוע צריכים ברכה לפניה ולאחריה. זהו כנ"ל, שסדר העבודה מתחיל שמקודם צריכים להגיע לבחינת לשמה, כמו שאמרו חז"ל "הלומד תורה לשמה מגלין לו רזי תורה". וענין לשמה הוא שכל מעשיו הם בעל מנת להשפיע, שזה נקרא בחינת "ברכה". שהוא נותן, שזה הוא **הפירוש ברכה, היינו נתינה בפה**. כלומר, לאחר שאין בידו להוסיף במעשה, הוא משתדל על כל פנים לתת ברכה בפה, שזה מראה, שמה שהוא נותן הוא בכל הלב, וזה הוא הנקרא בשם "אור דחסדים", כנ"ל.

לכן הסדר הוא:

א) **ברכה לפניה**, שהוא הנקרא "**קו ימין**", "חסד".

ב) שהוא זוכה לבחינת רזי תורה, הנקראת "חכמה", שהיא בחינת מתנה, כידוע, שתורה נקראת "מתנה", המקובלת בכלים דקבלה. לכן היא נקראת בחינת "מנין". היינו שהוא מסתכל מה שקבל בכדי לדעת לתת לו תודה. וזה נקרא "**קו שמאל**", היות שכאן הוא מקום שיכול לבוא לידי מיתה, הנקראת "פירוד", כעין שהיתה במיתת ז' מלכים בעולם הנקודים. לכן צריכים להמשיך חסדים, שהחסדים האלו הם השמירה, שלא תהיה בהם בחינת מות, היינו בחינת פירוד מחיי החיים. וזה שכתוב שצריכים **ברכה בסוף**, "נמצא שישראל נתברכו בתחילה ובסוף, ולא היה בהם מות". ובאופן כללי נקרא זה "**תיקון קוים**", שהם נקראים "**תיקון העולם**", שע"י יש קיום העולם.

ד) מהי ברכה בעבודה. הוא אור דחסדים, שהאדם הוא במצב של נתינה, כנ״ל.
ה) מהו מנין בעבודה. היינו האור הבא בכלים דקבלה, אז האדם צריך לראות מה שקבל ולספור ולמנות אותם, כנ״ל, שהיא בחינת מתנה.
ו) מדוע אין הברכה שורה בדבר שבמנין, כנ״ל. כי דבר שבמנין פירושו, האור והשפע הבא בכלים דקבלה. וברכה היא השפע הבא בכלים דהשפעה. הלא הם הפכים זה לזה. וזה נקרא בהזהר ש״ב׳ קוים הם במחלוקת, מטעם ש**קו ימין**, הנקרא ״חסד״, הוא רק להשפיע ולא רוצה להשתמש עם כלים דקבלה. מה שאם כן **קו שמאל** הוא להיפך, הוא רוצה דוקא להשתמש עם כלים דקבלה, היות שהוא אומר, הלא מטרת הבריאה היא לקבל, אלא שצריך להיות תיקון בעל מנת להשפיע, לכן בא אח״כ **קו האמצעי**, שהוא עושה שלום ביניהם. וזהו הטעם שצריכים ברכה בתחילה וברכה בסוף.

מהו דגלים בעבודה

מאמר ל״ב, תשנ״א

במדרש רבא (במדבר פרשה ב׳) אומר על כתוב ״איש על דגלו״, ההא דכתיב נרננה בישועתך ובשם אלקינו נדגול. אמר ישראל להקב״ה, הרי אנו מרננים בישועתך, מה שעשית לנו בשמך, נרננה בישועתך ויושע ה׳ ביום ההוא את ישראל. וישע כתיב, כביכול ישראל נגאלים וכאלו הוא נגאל. ובשם אלקינו נדגול, שקבע הקב״ה שמו בשמנו ועשה אותנו דגלים, שנאמר ״איש על דגלו״. רבי יששכר אומר, ודגלו עלי אהבה, אפילו אדם יושב ועוסק בתורה ומדלג מהלכה להלכה ומפסוק לפסוק, אמר הקב״ה, חביב הוא עלי ודגלו עלי אהבה ודילוגו עלי אהבה״, עד כאן לשונו.

ויש להבין:
א) מהו שקבע הקב״ה שמו בשמנו.
ב) מהו ״וישע״ כתיב, כביכול ישראל נגאלים וכאלו הוא נגאל (בענין מ״ש כתיב ״וישע״ מפרשים שהפירוש הוא ״ויושע״ כתיב).
ג) מדלג מהלכה להלכה. ידוע, שהשם של הקב״ה הוא טוב ומטיב, היינו שהוא רוצה תמיד להשפיע להנבראים טוב ועונג, שבגלל זה ברא בהנבראים

את הרצון להשתוקק תמיד לקבל הנאה ותענוג. ולפי זה יש שאלה, מדוע אין הנבראים מרגישים את הטוב ועונג, אלא כל העולם סובלים מחסרון הנאה ואין להם סיפוק בחיים, כי כל אחד ואחד שהוא בר שכל שואל "מהו הטעם בחיינו".

והתשובה היא, כי הבורא עשה תיקון, בכדי שבזמן שנקבל את הטוב ועונג מהבורא, שלא נרגיש בזה בחינת בושה, שזהו נובע מסיבת שינוי צורה, שיש בין המקבל, שהוא הנברא, לבין הבורא, שהוא המשפיע. והתיקון הוא, שמטרם שיש לאדם את הרצון להשפיע, שענינו הוא שיהיה בהשתוות הצורה, אי אפשר לקבל את הטוב האמיתי שה' רוצה לתת להנבראים.

והיות שענין רצון להשפיע הוא נגד הטבע של האדם, לכן אנו לומדים, שיש באדם בחינת ע' אומות העולם. כלומר, שהאדם הוא עולם קטן, כמו שכתוב בזה"ק, ובחינת ישראל שבאדם היא תחת שליטת אומות העולם, שזה נבחן שעם ישראל הוא בגלות בין העמים, שאין להם כח ללכת נגד הרצון של אומות העולם, ולכן עם ישראל מבקשים מה', שיוציאם מהגלות שהם נמצאים בין העמים, כלומר שיהיה ביכולתם לעבוד לשם שמים.

וכמו כן אמרו חז"ל "ישראל שגלו שכינה עמהם", שיש לפרש זה על דרך שאמר אאמו"ר זצ"ל, על מה שאמרו חז"ל "תלמיד שגולה גולין רבו עמו". ואמר, שהפירוש הוא, בזמן שהתלמיד נמצא בגלות, היינו שקבל ירידה, גם רבו הוא אצלו בבחינת הירידה, כלומר, שכמו בזמן שהאדם הוא בבחינת ירידה ואין לו טעם בתורה ותפלה, הוא מטעם שגולין רבו עמו, כלומר שגם כל עניני קדושה הם אצלו בבחינת הירידה, היינו שהוא מסתכל על הכל כאלו שאין חשיבות לשום דבר רוחני, שזה נקרא, שגם הרוחניות היא בבחינת הגלות.

ובזה יש לפרש, שבזמן שישראל בגלות, היינו במצב הירידה, ואומות העולם שולטים אז על האדם, שאומות העולם נקראים באופן כללי "הרצון לקבל לתועלת עצמו", אז גם ה' אצלם בגלות, היינו שאין להם שום חשיבות להבורא, כי אם היתה להם חשיבות בגדלות הבורא, לא היו יכולים לשלוט על בחינת ישראל שבו.

כידוע, שישראל פירושו **ישר - אל**, שכל מעשיו הם **ישר להבורא**. והם בשליטתם גורמים, שכל מעשיו יהיו רק לתועלת עצמו, שזה נקרא לטובת הרצון לקבל ולא לתועלת ה'. נמצא, שבזמן שבחינת ישראל היא בגלות, גם הבורא הוא יחד אתם בגלות, זאת אומרת שהרצון להשפיע הוא בגלות, וגם

למי שרוצים להשפיע גם הוא בגלות, כמו שכתוב שפרעה אמר "מי ה' אשר אשמע בקולו", שהוא כפר בגדלות ה' ולא נתן להאמין בגדלות ה', וממילא בחינת ישראל היא בגלות אצלם.

ובהאמור יש לפרש מה ששאלנו, מהו שאומר "כביכול ישראל נגאלים וכאלו הוא נגאל", כלומר איזו שייכות יש בין גאולת ישראל לגאולת ה'. ובהנ"ל נמצא, שגלות ישראל וגלות הבורא הם שוים, היות כי בזמן שהאדם משיג ומרגיש גדלות הבורא, כבר אין שום שליטה לאומות העולם, שכולם בטלים נגדו יתברך. לכן יוצא שכל הגלות היא רק שאין מכירים בגדלותו יתברך.

וענין ההסתר, שהאדם מרגיש, שזה גורם לו, שיהיה בגלות, הוא כנ"ל, היינו שהאדם צריך לדעת, שהוא צריך לתקן מעשיו, שיהיו בעל מנת להשפיע, אחרת תהיה בחינת בושה. לכן מוכרח להיות העלם והסתר על אור עליון. ולפי ערך הרגשת הרע, היינו בזמן שהאדם רואה, איך שהוא משוקע באהבה עצמית, בערך זה הוא רואה, איך שהוא מרוחק מהקדושה, היינו שהוא רואה, איך שרחוק מלעשות משהו לתועלת ה', והוא נמצא תחת שליטת אומות העולם, ואין לבחינת ישראל שבו שום כח לצאת מהגלות שלהם.

לכן, בזמן שישראל שבו יוצא מהגלות וזוכה לבחינת גאולה, ממילא גם הבורא, שהיה בזמן הגלות מכוסה ממנו, מחמת שליטת העמים, הוא נראה עכשיו ומתגלה גדלותו של הבורא. מטעם שעתה אין עוד צורך להצמצום והסתר, כי כבר עבר ממנו הצמצום, לפי הכלל "בשיעור שהאדם יכול לכוון בעל מנת להשפיע, בשיעור הזה נעבר ממנו הצמצום וההסתר". וזה שכתוב "נרננה בישועתך ויושע ה' ביום ההוא את ישראל. "וישע" כתיב, כביכול ישראל נגאלים וכאלו הוא נגאל". והיינו כנ"ל.

וכמו כן יש לפרש מה ששאלנו, מהו הפירוש מה שכתוב "נרננה בישועתך, הרי אנו מרננים בישועתך מה שעשית לנו בשמך", ומהו השם של הבורא שברא את הבריאה. שמו הוא הטוב ומטיב לנבראיו, שרצונו הוא להשפיע, והיות שבגלל זה ברא בהנבראים רצון לקבל, אחרת לא היו הנבראים יכולים לטעום טעם של טוב ועונג, כי אנו רואים, שבלי רצון וחשק אי אפשר להנות משום דבר.

אבל יחד עם זה, הבורא רצה שלא תהיה בחינת בושה בעת קבלת הטוב ועונג. לכן הוא רוצה שאנחנו נקבל הכל בעל מנת להשפיע. והיות זהו נגד

הטבע, שברא בנו רצון אך לקבל ולא להשפיע, לכן כשאנו רוצים לעבוד בעל מנת להשפיע, אין בידינו כח הזה. לכן כשאנו מקבלים את הכח הזה, הנקרא שמו של הבורא, היינו שגם אנו יכולים לעשות בעל מנת להשפיע להבורא, שזה נקרא, שהבורא נותן לנו **טבע שני** (כמו שאמר אאמו"ר זצ"ל זה שהבורא נותן להאדם את הרצון להשפיע זה נקרא "טבע שני").

וזה שכתוב "אמר ישראל להקב"ה, הרי אנו מרננים בישועתך, מה שעשית בשמך", היינו כנ"ל, שאנו מרננים עם הישועה שנתת לנו את הרצון להשפיע, שזה נקרא "השם של הבורא", שהוא **המשפיע**, נתן לנו את השם הזה, היינו שגם אנו יכולים עכשיו לעשות מעשים להשפיע.

וזה שכתוב "ובשם אלקינו נדגול, שקבע הקב"ה שמו בשמנו ועשה אותנו דגלים". כלומר, אנחנו דוגלים עכשיו בשם ה', ששמו הוא רצון להשפיע. וזו הישועה שלנו, שקבע הקב"ה שמו, שהוא הרצון להשפיע, בשמנו. שגם בשם ישראל מרומז השם של הקב"ה, היינו **ישר - אל**, היינו שכל המעשים של ישראל הם **ישר לה'** ולא לתועלת עצמו. וזה נקרא שעם ישראל דוגלים בשמו של הבורא, וזוהי הישועה של עם ישראל.

ובהאמור יש לפרש מה שכתוב "רבי יששכר אומר, ודגלו עלי אהבה, אפילו אדם יושב ועוסק בתורה ומדלג מהלכה להלכה, ומפסוק לפסוק, ודילוגו עלי אהבה". שיש לפרש ענין הדילוג פירושו, היות שהאדם נברא עם הרצון לקבל ואינו יכול לעבוד בעל מנת להשפיע, לכן אמרו חז"ל "לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפילו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה" (פסחים נ' ע"ב).

נמצא, שהאדם מוכרח לעבוד בשלא לשמה, מטעם שהוא נולד כך בהטבע שלו. ומכל מקום הקב"ה דולג את מצבו של שלא לשמה, והקב"ה מכניסו לתוך לשמה. נמצא, שעל ידי סיוע מהקב"ה יש כאן ענין דילוג, היינו שהאדם דולג את מה שיש בטבע שלו, לעשות הכל לתועלת עצמו, ומתחיל לעבוד לתועלת ה'. וזה נקרא "ודילוגו עלי אהבה", שמחמת אהבה שה' אוהב אותנו, לכן ה' נתן לנו **דגלים**, היינו מהלכה שהאדם עוסק בה שלא לשמה, **ה' נותן לנו כח לדלג על דרגת שלא לשמה ולבוא לדרגת לשמה**.

וזה שכתוב "מפסוק לפסוק". היינו, שהאדם מתחיל את הפסוק שלא לשמה ותיכף הוא דולג על השלא לשמה ובא לדרגת לשמה. וזה שכתוב "אמר הקב"ה, חביב הוא עלי ודגלו עלי אהבה, ודילוגו עלי אהבה", שפירושו, שמחמת אהבה ה' נותן לו כח לדלג על שלא לשמה ולבוא לשמה.

ואהבה נקרא זה, שהאדם מתחיל לעבוד בשלא לשמה, ועם ישראל נתאוו לעשות לשם שמים ולא יכלו כנ״ל, לכן עם הרצון שרצו לעשות לשם שמים ולא יכלו, הרצון הזה היה מעורר אהבה למעלה, וה׳ נתן להם את הכח לעשות לשמה. וזה שכתוב ״אמר להם הקב״ה מה נתאוויתם לעשות דגלים, חייכם שאני ממלא משאלותיכם״.

זאת אומרת, שענין שעם ישראל נתאוו לבחינת דגלים, היינו שיוכלו לדלג על עבודה דשלא לשמה ולהגיע לשמה, וראו שבכוחות עצמם אין הם מסוגלים לזה. לכן עשו ״אתערותא דלתתא״, זה שחשקה נפשם ואמרו, מתי אנחנו נוכל לדלג על עבודה דתועלת עצמו ולהגיע לעבודה של תועלת ה׳. ובהשתוקקות זו עוררו אהבה למעלה. וזה שכתוב ״אמר להם הקב״ה, מה נתאוויתם לעשות דגלים, חייכם שאני ממלא משאלותיכם״. זה שנתאוו לדגלים, היינו לבחינת דילוג על העבודה דתועלת עצמו, הקב״ה מלא את משאלתם.

ובהאמור יוצא, שעיקר עבודת האדם היא להגיע לעבוד לתועלת ה׳, הגם שמוכרחים להתחיל בעבודה שלא לשמה, אבל צריכים להשתוקק, שה׳ יעזור ויתן לנו כח לעבוד לשמה, היינו שכל מעשיו יהיו בעל מנת להשפיע נחת רוח ליוצרו, היינו שהאדם צריך לקבל את עול מלכות שמים בלי לקוות לקבל ממנה תמורה. היינו, שלא לדרוש ממנה, שהיא צריכה לתת לנו תמורת זו איזה מזונות, שנוכל לומר, תמורת זו, שאנו מקבלים ממנה, בגלל זה כדאי לעבוד בשבילה.

אלא הכל למעלה מהדעת, שהיא בחינת חוק. היינו, שמלכות נקראת ״חוק״, שאין לנו להבין איך אפשר לעבוד בלי שכר, היינו בלי שום מזונות, שהיא תיתן לנו. אם כן, מאין יהיו לנו מזונות, כלומר, איך אפשר לעבוד בלי לקבל תמורת זה שום דבר, שזה יזון אותנו ונוכל להחיות נפשנו.

והתשובה היא גם כן למעלה מהדעת. כלומר, שאנו צריכים לבקש מה׳, שהוא יתן לנו כח לחיות, ושיהיה לנו כח לעבוד בשמחה בעל מנת להשפיע ולא לקבל שום תמורה. ואיך אפשר דבר זה, הלא אין בשכל שלנו מציאות להבין ב׳ הפכים בנושא אחד:

היות מצד א׳ אין אנו רוצים שום תמורה, אלא מקבלים מלכות שמים בלי שום מזונות, שתיתן לנו. ואיך אפשר לחיות בלי שום חיות, היות שאין אנו דורשים שום מזונות.

ומצד ב' אנו רוצים שה' כן יפרנס אותנו, ובמה אנו רוצים שהוא יפרנס אותנו, אם לא רוצים שום דבר עבור עבודה שלנו. התשובה היא, נכון שאין אנו רוצים שום דבר חזרה, אלא אנו רוצים, שה' יתן לנו כח לעבוד באופן שלא לקבל שום תמורה. ואיך זה אפשר. דבר זה שייך לך. היינו, **אתה תעשה עמנו נס**, שנוכל לעבוד בלי שום תמורה, היות שזהו למעלה מהדעת, ממילא אין לנו דעת להגיד לך באיזו צורה אתה תפרנס אותנו, אלא למעלה מהדעת שלנו אתה תפרנס אותנו, ואנו רוצים ללכת למעלה מהדעת, הגם שבהשכל של אדם אין דבר כזה במציאות.

נמצא, שעבודה שלנו היא למעלה מהדעת, וגם הפרנסה שלנו, אנו גם כן רוצים למעלה מהדעת. ולמעלה מהדעת נקרא בדרך **נס**. נמצא, שאנו מבקשים שה' יפרנס אותנו בדרך נס, היינו שלא כדרך הטבע. שמדרך הטבע האדם כשהוא עובד, הוא רוצה פרנסה עבור היגיעה. וכאן בעבודה, האדם רוצה פרנסה שיתנו לו לא מטעם עבודתו, אלא מטעם נס שהוא לא כדרך הטבע.

ובהאמור יש לפרש מה שאמרו חז"ל (בהר, בתחילתו), "בהר סיני לאמר, מה ענין שמיטה אצל הר סיני". ועל דרך העבודה יש לפרש, שידוע שמלכות נקראת "שמיטה", ומלכות נקראת "ארץ", כי מלכות היא ספירה שביעית. (שהעולם מתחיל מחסד, כמו שכתוב כי אמרתי "עולם חסד יבנה", ומלכות היא ספירה שביעית לחסד).

והרמז הוא, שאסור לדרוש ממלכות שתיתן מזונות, היינו אסור לעבוד את הארץ בעל מנת שתיתן מזונות, כלומר "עבודת הארץ" נקראת עבודה שרוצים שהיא תיתן פירות, אחרת מי הוא שיעבוד עבודת אדמה בלי שהיא תוציא פירות. כלומר **עבודה נקראת, שהאדם נותן יגיעה ותמורת היגיעה הוא יקבל שכר**. היינו שהוא לא נהנה מהיגיעה. אם כן, אם אין לו הנאה מהעבודה, למה הוא עובד. בטח כוונתו היא בכדי לקבל תמורה.

לכן, אם האדם מקבל על עצמו עול מלכות שמים ולא רוצה שום תמורה, זהו רמז שהוא לא עובד עבודת הארץ, היות שהוא לא רוצה ממלכות שתיתן לו איזו תמורה. וזה נקרא "שמיטה", היינו שלא עובד את הארץ בכדי לקבל תמורה.

מה שאם כן כשעובד בכדי לקבל תמורה, זה נקרא "עבודת קרקע". כלומר, בבחינת עבודה נקרא זה, שעושה "שמיטת קרקע", היינו שבכלל לא נוגע בהארץ, אלא אצלו הארץ בבחינת "ושבתה הארץ שבת לה'", שזה

מרמז, שכל הארץ, היינו המלכות שמים, היא כולה לה׳, ואין לרצון לקבל שום נגיעה בהמלכות, הנקראת ״ארץ״ ונקראת ״שמיטה״.

ובזה יש לפרש השאלה ״מה ענין שמיטה אצל הר סיני״. הפירוש, שכל המצות צריכים לקיימם בבחינת שמיטה, היינו שהכוונה של קיום המצות צריכה להיות על דרך השמיטה, שהיא בבחינת ״ושבתה הארץ שבת לה׳״. כלומר, זה שמקיימים מצות הבורא היא על הכוונה שלא לקבל שום תמורה תמורת העבודה, אלא כל המלכות שמים, שהאדם מקבל על עצמו ובגלל זה הוא שומר את מצות ה׳, הכל יהיה בבחינת **שמיטה**.

היינו כנ״ל, שהיא על הכוונה בעל מנת להשפיע, ולא ירצה לקבל שום תמורה. ובהאמור יש לפרש מה שכתוב (בהר, שלישי) ״וכי תאמרו, מה נאכל בשנה השביעית, וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית״. שיש לפרש את השאלה על דרך העבודה, היות שצריכים לקבל מלכות שמים בלי שום תמורה, היינו שאין האדם אומר, אני מקבל עלי מלכות שמים בתנאי שאתה תיתן לי טעם בעבודה וטעם בתפלה, וכמו כן בקיום המצות, שאם אקבל עבור זה תמורה אני מוכן לעבוד עבודת הקודש.

אבל כולו לה׳, איך אפשר לעבוד למעלה מטעם ודעת. מאיפה אנו נאכל, היינו מאין אנו נקבל מזונות, לחיות בעבודה שלא תהיה לנו שום תמורה חזרה. הלא זהו בהפכיות לשכלנו. בהשכל שלנו אנו מבינים, אם המלכות, הנקראת ״ארץ״, תיתן לנו קצת טעם בעבודה, מהטעם הזה שאנו נרגיש יש לנו כבר מה לאכול. היינו, הטעם הזה שאנו מרגישים, זה נקרא ״מזונות״. אבל בו בזמן שאסור לנו לעבוד בשביעית, היינו אסור לדרוש שכר מעבודה זו, מאיפה אנו ניקח משהו לאכול.

התשובה היא ״וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית״, שספירה השישית היא יסוד, הנקראת ״יסוד צדיק״, שפירושו של צדיק הוא משפיע. ובזה שאתם תעבדו גם כן רק להשפיע, אז יש השתוות הצורה בין המלכות ליסוד, מזה תמשך הברכה. מה שאם כן להיפך, שאתם תקבלו את המלכות בעל מנת לקבל, אז אתם גורמים פירוד בשורש נשמתכם, שהיא המלכות, הנקראת ״כנסת ישראל״, שהיא הכלל של כל הנשמות, שתהיה בפרוד. לכן אין היסוד יכול להשפיע למלכות, מטעם שינוי צורה שיש ביניהם.

לכן דוקא ע״י זה שישמרו שמיטה, היינו כנ״ל רק באופן כזה אני אומר לכם ״וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית״. כלומר, שרק בזמן שאתם תשמרו את השמיטה ולא יהיה לכם שום רצון לקבל לתועלת עצמכם, אלא

דוקא בעל מנת להשפיע, אז יש מקום להשתוות הצורה בין יסוד, שהוא המשפיע, לבין המלכות, שהיא גם מתוקנת ע״י התחתונים, ששומרים את ענין שמיטה, שלא לקבל לתועלת עצמו. אז יש בחינת השתוות הצורה, אז יש מקום שתתפשט הברכה למלכות.

נמצא, שבזמן שהאדם רוצה לעבוד בעל מנת להשפיע ובלי שום תמורה, אז הגוף שואל, מאיפה ניקח חיות לעבודה, אם אנחנו נסכים לעבוד בלי שום תמורה. התשובה צריכה להיות, שאנו הולכים למעלה מהדעת. ובתוך הדעת אין רוצים לתרץ, אלא העבודה שלנו היא למעלה מהדעת. וגם המזונות מה שאנו צריכים לחיות בזמן העבודה, הם גם כן למעלה מהדעת, היינו בבחינת **נס**, היות שכל דבר שהוא נגד הטבע נקרא ״מעשי ניסים״.

נמצא, שכל בסיס העבודה שלו, בזמן שהוא רוצה לעבוד בעל מנת להשפיע, הוא בלי שום בסיס של פרנסה, היינו שאין הוא יודע מאין הוא יקבל כח לעבודה, שיהיה לו עם מה לפרנס עצמו, היינו שיהיו לו מזונות, וחיות בזמן שהוא עוסק בתורה ותפלה, אם אין הוא רוצה שום דבר לתועלת עצמו, נמצא שהוא מבקש מה׳, שיתן לו מזונות לחיות בתו״מ למעלה מהדעת. ולמעלה מהדעת נקרא ״נגד הטבע״. וכל מה שהוא נגד הטבע להשיג איזה דבר, נקרא זה ״מעשי ניסים״, בלי שום בסיס שיהיה לו על מה לסמוך.

נמצא, שאלו, הרוצים לעבוד בעל מנת להשפיע, צריכים לדעת, בזמן שהגוף בא ושואל, מה נאכל, כמו שכתוב ״וכי תאמרו מה נאכל״, אין לתת להגוף תשובה בתוך הדעת, אלא להשיב, ה׳ יתן לנו את הברכה, כמו שכתוב ״וצויתי את ברכתי״. וכל ברכה היא בחינת נס, כי בזמן שהכל הולך כשורה באופן הטוב ביותר לא צריכים לברכות. אולם הגוף בא ושואל, הלא אמרו חז״ל (פסחים ס״ד ע״ב) ״אין סומכין על הנס״, וכמו כן אמרו חז״ל (פסחים נ׳) ״לאו בכל יומא מתרחיש ניסא״. נמצא, שכל התשובות, שצריכים לענות להגוף, הן הכל למעלה מהדעת, היינו לומר להגוף, ש״בתוך הדעת אתה צודק ואני הולך למעלה מהדעת״.

נשא

מאמר התשובה ..... כה (25)
אין עדה פחות מעשרה ..... לו (36)
מהו, ברכת הדיוט אל תהי קלה בעיניך, בעבודה ..... מג (43)
מהו, ישראל עושין רצון המקום, בעבודה .....מט (49)
מהו שהקב"ה נושא פנים, בעבודה ..... נט (59)
מהו שהימין צריך להיות יותר גדול מהשמאל, בעבודה ..... סו (66)
מה על האדם לעשות, אם נברא במידות לא טובות ..... עג (73)

מאמר התשובה

מאמר מ"ו, תשמ"ה

הנה בזהר (נשא אות כ"ח ובהסולם) וזה לשונו "פקודא דא. מצוה זו הוא מצות תשובה. וזה הוא בינה. ומה היא בינה. היא אותיות **בן י"ה**. ובן הזה הוא **ו'**, הדבוק בה, ומקבל ממנה מוחין **די"ה**. וכל מי שחוזר בתשובה, הוא כאילו השיב אות **ה'**, שהיא המלכות, אל אות **ו'**, שהוא **בן י"ה**, ונשלם בו **הוי"ה**".

ובזהר (נשא אות כ"ט ובהסולם) "כי אות **ה'** ודאי היא, ודוי דברים. וסוד הדבר, קחו עמכם דברים ושובו אל ה', אמרו אליו, ונשלמה פרים שפתינו. כי ודאי כשאדם חוטא, גורם שתתרחק **הה'** מאת **הו'**. ומשום זה נחרב בית המקדש, ונתרחקו ישראל משם, וגלו בין העמים. ומשום זה כל מי שעושה תשובה, גורם להשיב את **הה'** לאות **הו'**".

ובזהר (נשא אות ל"א ובהסולם) "ותשובה דא אתקריאת חיים. ותשובה זו, שהיא המלכות, **וה'** **דהוי"ה**, נקראת חיים, שכתוב, כי ממנו תוצאות חיים, שהן נשמות ישראל, שהן תוצאות של המלכות, הנקראת חיים, היא הבל היוצא ונכנס בפיו של האדם בלא עמל ובלא יגיעה, שהוא סוד **ה'** **דהבראם**, כי אות **ה'** מתבטאת מן הפה בקלות יותר מכל האותיות. ועליה נאמר, כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם. כי המלכות נקראת מוצא פי ה'. והיא על ראשו של האדם, דהיינו, ועל ראשי שכינת אל. ועליה נאמר, ותמונת ה' יביט, כי המלכות נקראת תמונת ה'. וכן, אך בצלם יתהלך איש".

ובזהר (נשא אות ל"ב ובהסולם) "ובגין, ומשום שהיא על ראשו של האדם, אסור לו לאדם ללכת ד' אמות בגילוי ראש. כי אם היא מסתלקת מעל ראשו של אדם, מיד מסתלקים החיים ממנו".

ובזהר (נשא אות ל"ד ובהסולם) "אלא ודאי על צורה זו של אות **ה'** העמידו, מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה. כי שבת היא המלכות, בשעה שהיא עולה לבינה. וכשזו המלכות, שהוא סוד שבת, שורה על ישראל, אין להם יגיעה ולא שעבוד. ובה נפש העמלה והיגיעה, שבת וינפש".

ויש להבין את כל אלו השמות, שהזה"ק מכנה להמלכות:

א) מהו שמלכות נקראת "ה'", והיא "הבל בלי עמל ובלי יגיעה". והלא יש כלל "מצאתי ולא יגעתי אל תאמין".
ב) מהו שמלכות נקראת "חיים". ובכמה מקומות בזה"ק מכנה מלכות "מדת הדין", שממנה נמשכת בחינת מותא.
ג) מהו הרמז שמלכות נקראת "פי ה'".
ד) מהו הפירוש שהיא "על ראשו של אדם".
ה) מהו שאומר שמלכות נקראת "תמונת ה'", כמו שכתוב "תמונת ה' יביט".
ו) מהו שמלכות נקראת "צלם", שכתוב "אך בצלם יתהלך איש".

ובכדי לבאר את הנ"ל, צריכים להבין מקודם את כל הענין של מטרת הבריאה, היינו כל הקשר שצריך להיות להנבראים, שיתקשרו עם הבורא. שעל קוטב הזה מתבססת כל היגיעה שלנו, והעונשים, שנוהגים, באם שלא הולכים לתקן את זה. וזהו כל השכר שאנו מקבלים בזמן שהנבראים מתקשרים עם הבורא.

זה ידוע שמטרת הבריאה היא להטיב לנבראיו. אלא בכדי שלא תהיה נהמא דכסופא, שהוא ענין השתוות הצורה, כי שינוי צורה ברוחניות נקרא "התרחקות" והשתוות הצורה נקראת "התקרבות", לכן הגם שרצונו להטיב לנבראיו הוא בלי הגבלות, מכל מקום נעשה ענין של השתוות הצורה, היינו שלא לקבל טוב ועונג, אלא בתנאי שיהיה בעמ"נ להשפיע נחת רוח להבורא.

ומזה נמשך לנו ענין של יגיעה, היינו שצריכים לעשות מסך, בכדי שיוכל לקבל את הטוב והעונג בעמ"נ להשפיע. וזהו שורש היגיעה, הנמצא אצלנו, כמו שכתוב בפתיחה כוללת לספר פנים מאירות ומסבירות (אות ג') וזה לשונו "ודע, שהמסך שבכלי מלכות הוא שורש לחושך, והיינו בכח העיכוב המצוי במסך על אור העליון, שלא יתפשט בבחינה ד'. והוא השורש גם כן ליגיעה על מנת לקבל שכר, כי ענין היגיעה היא בחינת פעולה שלא ברצון, להיות הפועל רק במנוחה ניחא ליה, אלא מפאת שבעל הבית משלם לו שכר, נמצא מבטל רצונו מפני רצון של בעל הבית".

הרי כל מה שאנו צריכים לעשות, היינו עבודה, שרק זה מוטל עלינו, כמו שכתוב "אשר ברא אלקים לעשות", שענין **ברא** הוא מה שאנו מתייחסים להבורא, שהוא הרצון להטיב לנבראיו, ומבחינת ברא נמשך לנו ענין הפירוד ושנוי צורה. אבל על ידי **לעשות**, היינו עם עבודה שלנו, מה שאנו עובדים, בכדי להגיע למדרגת עמ"נ להשפיע, אנו שוב מתקרבים להבורא בבחינת השתוות הצורה.

וזה ענין שותפות, שיש להנבראים עם הבורא, כמו שכתוב בזהר (הקדמת הזהר אות ס"ז) וזה לשונו "ולאמר לציון עמי אתה. אל תקרי **עמי**, אלא **עמי אתה** שפירושו, להיות שותף עמי". היינו כנ"ל, שהבורא נותן את הרצון לקבל, שהוא החסרון שברא, הנקרא "חושך", כמו שכתוב "ובורא חושך", שזה בא מכח רצונו להטיב. והנבראים צריכים לתת את המסך, שע"י זה יוצאת לנו בחינת השתוות הצורה, שרק אז יש לנו כלים המוכשרים לקבל את השפע, הבא מבחינת להטיב לנבראיו. נמצא, **אשר ברא -** בא מלמעלה, **לעשות -** בא מתחתונים.

והנה בענין היגיעה אנו מוצאים בה שני ענינים:

א) העבודה והשכר הם ב' ענינים, שהעבודה הוא שלא במקום שכר, היינו שזמן עבודה לחוד וזמן השכר לחוד.

ב) שהעבודה והשכר הם במקום אחד ובזמן אחד.

כי ענין "יגיעה" נקרא, שהוא צריך לעשות איזו תנועה. והתנועה גם כן נוהגת בג' אופנים:

א) יגיעת הגוף.

ב) יגיעת המוח.

ג) יגיעה פנימית. שזה הוא הכי קשה. והוא בזמן שהוא צריך לעבוד עם המוח, ולעשות מעשים, שהם נגד המוח והשכל, היינו שהוא צריך לבטל את השכל שלו, שזה נקרא שהשכל מחייב אותו לעשות כך וכך, והוא עושה תנועה ומבטל את השכל שלו, מה שהוא מבין שזה הוא אמת מאה אחוז לפי שכלו, ומכל מקום הוא מבטלו, זו היא **יגיעה אמיתית**.

ונחזור לענין היגיעה. וניקח דוגמא, האדם עושה איזו תנועה, הוא בכדי לקבל תמורה עבור התנועה, אחרת היה נשאר במצב המנוחה, היות מצד הבריאה אדם משתוקק למנוחה. ומבואר הטעם בתע"ס (הסתכלות פנימית חלק א' אות י"ט) "שהוא משום שהשורש שלנו אינו בעל תנועה, אלא בעל מנוחה, שאין תנועה נוהגת בו כלל".

וזה אנו רואים, כפי גודל וחשיבות ונחיצות שיש לו להתמורה, בשיעור זה הוא מסוגל לתת יגיעה. אבל אם האדם היה מוציא איזו תחבולה, שיוכל לקבל התמורה בלי עבודה, תיכף היה מוותר על היגיעה, כי אצלו היגיעה היא רק אמצעי להשיג את השכר. אי משום זה, אם יכול להשיג את השכר על ידי אמצעי אחר, היינו לא ע"י עבודה, אז הוא חושב, למה לו לעבוד בחינם, כי אינו מקבל שום שכר עבור עבודתו, כי מה שיתנו לו תמורת עבודה, הוא יכול להשיג בלי עבודה. נמצא, שהוא בלי תשלום. וכנ"ל, בלי תמורה אי אפשר לעבוד. לכן הוא מוותר על העבודה.

וזה נקרא ש"השכר והעבודה נמצאים אז בב' מקומות בב' זמנים", כי העבודה היא, על דרך משל, שהוא בבית חרושת, והשכר הוא, מה שהוא מקבל משכורת בהקופה. ובב' זמנים. זאת אומרת, זמן עבודה לחוד וזמן קבלת השכר לחוד. כי העבודה היא בכל שעה ושעה ובכל רגע ורגע, והשכר אינו מקבל אלא בסוף היום, שגומר את העבודה, כמו שכתוב (כי תצא שביעי) "לא תעשק שכיר, ביומו תיתן שכרו ולא תבוא עליו השמש".

אבל יש לפעמים שהעבודה והשכר נמצאים במקום אחד ובזמן אחד. וזהו במקום ש**העבודה בעצמה היא השכר** ולא מצפה שיתנו לו שכר אחר עבור העבודה שלו, היינו כל תנועה ותנועה מה שהגוף עושה, כפי הנ"ל, אין הגוף מסוגל לעשות שום תנועה בלי שכר. מה שאם כן כאן, שהעבודה שלו היא השכר, נמצא שמקבל את השכר באותו מקום שהוא עובד. וכמו כן הוא **מקבל את השכר באותו זמן שהוא עובד**. זאת אומרת, שאינו צריך לחכות לזמן אחר שיתנו לו שכר, כמו בסוף היום כנ"ל, אלא על כל תנועה ותנועה הוא מקבל שכר תיכף על המקום.

דוגמא, אם בא לארץ איזה אדמו"ר. נגיד למשל, אם בא אדמו"ר מלובאויץ'. ובטח אז הלכו לקבל פניו כל החסידים שלו, ויש לו איזו חבילה קטנה ביד ובוחר לאיזה חסיד, שיוליך את החבילה להמונית. ואח"כ הוציא הרבי שטר של מאה דולר ונותן לו תמורה עבור הסבלות, שהוביל את החבילה להמונית. בטח החסיד שלו לא ירצה לקבל את הכסף. ואם הרבי ישאל אותו, מדוע אתה לא רוצה לקבל את הכסף, וכי זהו דבר מועט, הלא סבל פשוט שהוא לא חסיד, שלא יודע מה זה רבי, שלא מכיר שאני איש חשוב, הייתי נותן לו שטר של עשר דולר, אז הוא היה נותן לי תודה רבה. ואני נותן לך פי עשר מסבל פשוט, ואתה לא רוצה לקבל.

רק מה צריכים לומר על זה. שהחסיד שלו לא רוצה לקבל ממנו את התמורה עבור הסבלות, היות שהוא כן מכיר גדלותו וחשיבותו של הרבי,

והרבי בוחר בו, שהוא ישמש אותו, זהו לשכר גדול, ששוה ערך גדול. שאם מי שהוא מהחסידים היה יכול לקנות ממנו את השרות הזה, מה שהרבי נתן לו לשמש אותו, החסיד בטח שהיה אומר לו, כל הון דעלמא אין לו ערך כלפי השמש הזה שהרבי נתן לי, ובחר בי יותר מכולם.

וכאן אנו רואים, שהיגיעה והשכר הם במקום אחד ובזמן אחד. כי בזמן העבודה, היינו בזמן שהוא נושא את המשא על עצמו, והוא צריך לקבל שכר, מטעם שבלי שכר אי אפשר לעבוד, אין הוא מקבל שכר במקום אחר. זאת אומרת, שהעבודה היא החבילה, שהוא נושא. והשכר שלו יהיה במקום אחר, שהוא כסף, או בזמן אחר, היינו לאחר שגמר את עבודתו הוא מקבל שכר.

אלא כאן, העבודה והשכר הם במקום אחד. העבודה היא שהוא נושא את החבילה, והשכר גם כן בזה שנושא את החבילה של הרבי, שאין הוא צריך לתת לו דבר אחר, שיהיה נקרא שכר. אלא העבודה בעצמה, מה שהוא נושא את החבילה של הרבי, זהו השכר שלו. וגם זה הוא נקרא בזמן אחד, היינו שבאותו זמן שהוא עובד, באותו זמן הוא מקבל שכר, ואין שייך לומר כאן, שהוא מקבל שכר לאחר שגומר את עבודתו, אלא הוא מקבל שכרו ממש באותו רגע. שאין להפריד כאן בין זמן של עבודה לזמן של השכר, משום שכל השכר שלו הוא השרות, מה שהוא נותן שרות להרבי, שהוא נהנה מהשרות הזה יותר מכל הון דעלמא. נמצא כאן דבר חדש, שאין שום מציאות, שיוכל להיות דבר כזה, שיקבל שכר בכל רגע ורגע על עבודתו, אלא תמיד בא השכר אחר העבודה, כמו שכתוב "היום לעשותם ומחר לקבל שכרם". וכאן שאני, היינו שהעבודה והשכר באים כאחד.

ולפי זה יוצא, ש"אין העבודה נקראת יגיעה", שיקבל עבורה שכר. רק בזמן שהעבודה והשכר הם בב' מקומות ובב' זמנים, כנ"ל, אז העבודה נקראת "יגיעה". זאת אומרת, ש**העבודה היא רק אמצעי לקבל שכר**. לכן אם היה באפשרותו לזרוק את האמצעי ולקבל תיכף את המטרה, בשביל מה הוא צריך את האמצעי. אל כן, היות שכל המטרה היא השכר, אז כל תשומת הלב שלו רק על שכר. ומסתכל תמיד, איך לעבוד פחות ולהרויח יותר.

מה שאם כן אם העבודה והשכר הם בזמן אחד, עבודה זו לא נקראת יגיעה, שנוכל לומר, שהוא רוצה להפטר מהעבודה, שהרי העבודה והשכר הם במקום אחד ובזמן אחד, כיון שהוא נהנה מזה שהוא משמש אדם חשוב.

ולפי זה יוצא, שהיגיעה בתורה ומצות היא רק בזמן שהוא הנושא בעול תו"מ, כמו הסבל שנושא חבילה של הרבי ואינו מכיר בחשיבתו של הרבי, אז הוא תמיד עומד על המקח ורוצה יותר שכר מכפי שהרבי משלם לו עבור טרחתו, כנ"ל בהמשל של הרבי מלובויצ'. היינו החסיד, שהוא לוקח את החבילה, מה שהרבי נותן לו, היות שהחסיד מכיר את חשיבותו וגדלות של הרבי, אז הוא לא רוצה שום שכר מהרבי, אלא **גודל השכר נמדד לפי מה שהוא מכיר את גדלות וחשיבות** של הרבי, כך הוא מקבל תוספת שכר. כי הגם שיש בטבע הנאה גדולה בזמן שמשמשים את האדם חשוב, אבל בטח יש הבדל בחשיבות גם כן, כי אם האדם משמש את האדם הכי חשוב בעיר, הגם שיש לו הנאה. אבל אינו דומה, אם הוא יודע שמשמש את האדם הכי חשוב במדינה. ומכל שכן שהנאתו גדולה ביותר אם הוא יודע שהוא משמש האדם הכי גדול בעולם, שהנאתו מרובה לאין קץ.

נמצא מה שהאדם מתייגע בתורה ומצות, הוא מסיבת שחסר לנו את חשיבותו וגדלותו של הבורא יתברך. וזה נקרא בלשון הזה"ק, שכל מחשבותינו צריך להיות רק "לאקמא שכינתא מעפרא", שכל הרוחניות היא אצלנו בבחינת הסתרת פנים, שלא מרגישים את חשיבות של עבודתינו, היינו שלא מרגישים את החשיבות למי אנו עובדים, את מי אנו משמשים. לכן כשמתגברים אז בעבודה, אז עבודה זו היא על דרך הכפויה, זאת נקראת "יגיעה", כיון שהשכר אינו במקום עבודה.

היינו, בזה שהוא עובד בכפיה, הוא מצפה לקבל שכר לאחר זמן ובמקום אחר. וכיון שהשכר הוא מרוחק מזמן עבודה, לכן יש לו זמן לחשוב, שהוא עכשיו עובד ולאח"כ יקבל שכר, אז יש זמן שבחינת עבודה שורה שם. וזו נקראת "יגיעה". מה שאם כן כשמרגיש את חשיבות של העבודה, היינו שהוא מרגיש את מי הוא משמש, אז השכר במקום העבודה. עבודה כזו לא נקראת יגיעה, כי העבודה והשכר הם בזמן אחד ובמקום אחד, אין זה נקרא יגיעה.

ואת זה יכולים להבחין כנ"ל, שכאן, כשהעבודה והשכר הם במקום אחד, נמצא ש**העבודה בעצמה היא המטרה**. לכן הוא לא ירצה לוותר על העבודה. כי מדרך העולם, שעל מטרה לא מוותרים, רק על אמצעים מוותרים. לכן, בזמן שהשכר והעבודה הם במקום אחד וזמן אחד, אין האדם יכול לוותר על העבודה, כי אם הוא מותר על העבודה, הוא מוותר על השכר, כיון שהם במקום אחד.

מה שאם כן אם האדם עובד כמו סבל, כמו המשל הנ"ל, כיון ששם שישנה יגיעה, משום שהעבודה והשכר הם בשני מקומות, אז האדם רוצה

לוותר על היגיעה, שהיא רק אמצעי להשכר, ורוצה את השכר. למשל, האדם עובד בשביל להשיג עולם הבא, אז הוא מוכן לוותר על העבודה, היינו אם יתנו לו עולם הבא בלי עבודה, כי רק להמטרה הוא צריך ולא את האמצעים.

אותו דבר יש להבחין במתנה. אדם חשוב נותן מתנה למישהו. מקבל המתנה מבחין במתנה הזאת שני דברים:

א) שהוא אוהב אותו, אחרת לא היה נותן לו את המתנה.
ב) המתנה בעצמה.

וגם כאן יש להבחין אותה הבחנה, היינו מהי המטרה ומהו האמצעי. וגם קובע את החשיבות של הנותן, אם הנותן הוא אדם חשוב, אז האהבה היא המטרה והמתנה היא רק אמצעי, שע"י המתנה נתגלה כאן ענין של אהבה. נמצא, שגם כאן הוא מוכן לוותר על המתנה ולא על האהבה. מה שאם כן אם הנותן הוא אדם פשוט, אז המתנה היא המטרה והאהבה היא אמצעי, ויכול לוותר על האהבה, ובעיקר שיתן לו מתנות. נמצא, שבין שהוא נותן ובין שהוא מקבל, תמיד נוהג אותו החשבון של אדם חשוב.

הנה עד כאן דברנו משכר ועבודה, אבל יש עוד ענין, היינו **עונש**. זאת אומרת, שאם הוא לא מקיים את התו"מ, הוא מקבל עונש על זה. אבל גם כאן יש להבחין, אם העונש הוא במקום שעובר על החוקים, או שהעונש הוא במקום אחר ובזמן אחר.

וניקח לדוגמא שכר ועונש לגבי חוקי המדינה. מי שעובר על חוקי המדינה הוא מקבל עונש, והעונש שלו הוא לא במקום אחד ולא בזמן אחד. אדם, שגנב רכוש חבירו, ונודע שהוא היה הגנב, אז הוא מקבל עונש, נגיד תפיסה או תשלומי כסף. אבל הכל הוא לא במקום אחד ולא בזמן אחד. ואם לא נודע שהוא גנב וכדומה, אף פעם לא יקבל עונש.

אותו דבר נוהג גם לעוברים חוקי התורה. ומכל מקום יש הפרש גדול בין שעוברים חוקי התורה לעוברים חוקי המדינה. בבחינת חלק הנגלה, היינו מעשה תו"מ, שכל אדם יכול לראות מה שהשני עושה, בחלק הזה גם כן אין העבירה והעונש במקום אחד ובזמן אחד. שאם אדם עבר עבירה ושיש עדים שראו, אז הוא מקבל עונש על העבירה שעבר. למשל, הוא אכל חזיר ויש עדים על זה. אח"כ הבית דין נותן פסק, שמגיע לו עבור עבירה זו עונש מלקות. נמצא, שהעבירה והעונש הם בשני מקומות ובשני זמנים, כדמיון כשעוברים על חוקי המדינה.

אבל בבחינת עבודת האדם, לגשת לפנימיות התורה, שנקרא "חלק הנסתר", שם הענין דוקא בהצנע לכת, שאין שום איש יכול לראות עבודה פנימית של אדם, כי אין יודע מה שבלב חבירו. אם נגיד למשל, בא איש אחד ואומר, אני רוצה לתת תרומה גדולה עבור ישיבה שלומדים תורה, אבל אני רוצה שיעשו לי אבן גדולה בהישיבה, ששם יהיה רשום שאני נתתי את התרומה גדולה, ולפרסם בעיתונים שאני נתתי את התרומה גדולה כזו, בכדי שיכבדו אותי בכל מקום שאני אבוא.

אז בטח יכולים לומר שהוא נדבן גדול, אבל לא יכולים לומר שכוונתו בעל מנת שרוצה דוקא לתמוך בלומדי תורה, אלא שמעורב גם כבוד, שנקרא "אהבה עצמית", בתוך התמיכה של חיזוק לומדי תורה. אבל כוונתו האמיתית נסתרה מאתנו, כי יכול להיות שהוא באמת רוצה רק לחזק לומדי תורה, ובכדי האנשים האלו, שמקבלים את הכסף ממנו, שהם לא יכבדו אותו, לכן הוא מראה להם פנים, שהוא באמת רוצה כבוד, שרוצה לתת סכום כסף לצדקה מטעם שרוצה להחליף תאות כסף בתאות כבוד, וממילא לא יכבדו אותו.

זה הוא בין אדם לחבירו, שיש להבחין בין חלק נגלה לחלק נסתר. ומכל שכן בין אדם למקום, ששם בודאי שיש הבחן גדול. וחז"ל אמרו "לעולם יעסוק בתורה ומצות אף על פי שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה" (פסחים נ', ע"ב). הנה במעשה המצות ובלימוד התורה יש הבחן גדול בין חלק הנגלה, היינו המעשה, וחלק הנסתר, היינו הכוונה. כי אין שום אדם שתהיה לו היכולת להסתכל על הכוונה. כי המעשה שהוא עושה בין אדם למקום, אין אז אדם באמצע שיעשה לו הבקורת מה כוונתו, כי בדרך כלל כל אחד ואחד עסוק בעניני עצמו ואין לו זמן לחשוב את החשבונות של חבירו. נמצא, על הכוונה רק הוא בעצמו חושב. זאת אומרת, כשהוא עוסק בשלא לשמה, היינו שמצפה לשכר, אז העבודה והשכר אינם במקום אחד ובזמן אחד. וכאן, שאנו מדברים מעונשים, אין העבירה והעונש במקום אחד ובזמן אחד, כי העונש הוא מקבל לאחר שהוא עובר את העבירה, ואח"כ הוא מקבל עונש, עונש בעולם הזה או עונש בעולם הבא. וזה נוהג רק בחלק דשלא לשמה.

מה שאם כן באלו אנשים שעובדים על הכוונה, היינו שיוכלו לבוא לכוון כל מעשיהם בעל מנת להשפיע, בהם השכר והעונש הם במקום אחד ובזמן אחד, כי זה שאינו יכול לכוון את המעשה להשפיע נחת רוח להבורא, זהו העונש שלו, ואינו צריך שיתנו לו עונש אחר, כי אין לו יסורים יותר גדולים, בזה שהוא רואה, שהוא עוד מרוחק מהבורא.

והראיה לזה, שאין לו אהבת ה׳, שירצה לכבד אותו. וכל זה הוא מטעם, שהוא נמצא במצב ״אחוריים והסתר״ מהבורא, זהו שכואב לו, וזה הוא העונש שלו. וכאן הוא השכר שלו, אם יש לו אהבת הבורא ורוצה להשפיע לו נחת רוח. אבל זה הוא כנ״ל דוקא באלו שרוצים להגיע לעבוד רק לשם שמים, ולא ב״לא לשמה״, באלו שייך לומר שהעונש והשכר הוא באותו מקום ובאותו זמן.

אבל בכללות העולם נקרא עונש דוקא כשהם נמצאים בשני מקומות, כי **בכללות העולם נקרא קיום תורה ומצות בחלק הנגלה, היינו בבחינת מעשה לבד**, שזה נקרא ״נגלה״, משום שמבחינת המעשה מגולה לכל, מה שהוא עושה ומה שהוא מדבר. ובחלק הנגלה, ביארנו לעיל, ששם נוהג הן השכר והן העונש בב׳ מקומות.

ועם כל הנ״ל נבוא לבאר דברי הזה״ק, ששאלנו ו׳ שאלות. הנה ידוע שמלכות נקראת ״ה׳ אחרונה שבשם הוי״ה״, המכונה ״בחינה ד׳ דאור ישר״, שתכונתה היא מקבל בעמ״נ לקבל. וכל התיקונים, שאנו צריכים לעשות על ידי תורה ומצות, הם לתקן אותה, שבחינת הקבלה שיש בה תהיה בעמ״נ להשפיע, שזה מכונה ״דביקות בה״״. משא״כ אם אין כוונתה בעמ״נ להשפיע, היא נעשית מרוחקת מה׳. וידוע, שכל מה שלומדים בהעולמות עליונים המדובר הוא כלפי הנשמות, כמו שאמרו חז״ל (ויקרא ל״ו ד׳) וזה לשונם ״אמר רבי ברכיה שמים וארץ לא נבראו אלא בזכות ישראל, דכתיב ״בראשית ברא אלקים״, ואין ראשית אלא ישראל, שנאמר (ירמיה ב׳) ״קדש ישראל לה׳ ראשית תבואתה״.

לכן כל מה שלומדים בעולמות עליונים הוא רק כדי שהנשמות יקבלו את השפע העליון, כידוע, שמטרת הבריאה היא להטיב לנבראיו. ובכדי לתקן את השינוי צורה, השולט על המלכות מבחינתה עצמה, שהיא נקראת ״מקבל בעמ״נ לקבל״, כי שינוי צורה גורם פירוד ברוחניות, ומכלי זה, שנקראת ״מלכות״, היא הכלי של כל הנשמות, שמהם נברא האדם, שמוטל עליו לתקן זה, שכל הכלי קבלה יהיו בעמ״נ להשפיע.

ועיין במה שכתוב בהקדמה לספר הזהר (אות י׳ י״א) וזה לשונו ״ובכדי לתקן דבר הפירוד הזה, המונח על הכלי של הנשמות, ברא יתברך את כל העולמות כולם, והבדילם לב׳ מערכות, בסוד הכתוב זה לעומת זה עשה אלקים, שהן ד׳ עולמות אבי״ע דקדושה, ולעומתם ד׳ עולמות אבי״ע דטומאה. והסיר מהם את הרצון לקבל לעצמו, ונתן אותו במערכת העולמות אבי״ע דטומאה. ונשתלשלו העולמות עד למציאות עולם הזה הגשמי, דהיינו

למקום שתהיה בו מציאות גוף ונשמה, וכן זמן קלקול ותיקון. כי הגוף, שהוא הרצון לקבל לעצמו, נמשך משורשו שבמחשבת הבריאה, כנ"ל, ועובר דרך המערכה של העולמות דטומאה, כמו שכתוב עייר פרא אדם יולד, ונשאר משועבד תחת המערכה ההיא עד י"ג שנה. והוא זמן הקלקול. ועל ידי עסק המצות מי"ג שנים ואילך, שעוסק על מנת להשפיע נחת רוח ליוצרו, הוא מתחיל לטהר הרצון לקבל לעצמו, המוטבע בו, ומהפכו לאט לאט על מנת להשפיע, שבזה הולך וממשיך נפש קדושה משורשה במחשבת הבריאה. והיא עוברת דרך המערכה של העולמות דקדושה, והיא מתלבשת בגוף. וכן מוסיף והולך לקנות ולהשיג מדרגות דקדושה ממחשבת הבריאה שבאין סוף ב"ה, עד שהן מסייעות לו להאדם להפוך את הרצון לקבל לעצמו שבו, שיהיה כולו בבחינת מקבל על מנת להשפיע נחת רוח ליוצרו".

ולפי מה שמביא שם בהקדמת הזהר, אנו רואים, שכל מה שאנו מדברים מהעולמות העליונים הוא רק מה שנוגע לנשמות. אי לזאת, מה שאנו אומרים, שהמלכות, שנתרחקה משם הוי"ה, הוא כלפי הנשמות, שהן צריכות לתקן אותה, שתחבר עם השם הוי"ה, כי כלפי הנשמות נתרחקה.

אלא בזמן שהאדם מקבל על עצמו עול מלכות שמים למעלה מהדעת, והוא בבחינת השפעה, שזה גורם בשורש של האדם, שהוא המלכות, שגם כן תהיה בבחינת השפעה, שזו היא בחינת השתוות הצורה, אז נבחן שמלכות, שהיתה מרוחקת מהמשפיע בבחינת שינוי צורה, ועכשיו שהאדם עוסק בבחינת השפעה, המכונה "השתוות הצורה", זה נבחן שהמלכות התקרבה את עצמה להשם הוי"ה, היינו להמשפיע. וזהו פירוש "תשיב ה' לגבי ו"', ש - יה"ו נקראים ט' ראשונות, שהן בחינת המשפיע, ואות ו' נקראת שהיא המשפיעה למלכות, כיון שעתה מלכות היא בבחינת משפיע כמו ה - ו'. וזהו מה שמכנה הזה"ק מלכות בשם **ה'**. זוהי תשובה על השאלה הא', ששאלנו.

הנה מצד אחד, מלכות משורשה, שהיא שורש הנבראים, שנקראת מלכות מצד שורשה "מקבל בעל מנת לקבל", מבחינה זו נמשכת בחינת מיתה, כי ע"י הקבלה נפרדים מחיי החיים. לכן נמשכת מכאן בחינת מיתה. לכן נקראת מלכות **אילן המות** (זהר בהעלותך דף ל"ג אות צ"ו) וזה לשונו "אמר רבי יהודה, אמר רבי חייא, המקרא מעיד, שכל מי שנותן צדקה לאביונים, מתעורר עץ החיים, שהוא ז"א, להוסיף חיים לאילן המות, שהוא המלכות, ואז נמצא חיים ושמחה למעלה, במלכות".

הרי אנו רואים, שמצד אחד מלכות נקראת "אילן המות", היינו כנ"ל מצד שורשה. אבל כשהנשמות עוסקים בעניני השפעה, אז היא בבחינת

השתוות הצורה, אז יורדת ממנה בחינת הצמצום וההסתר, שהיתה עליה, ודוקא מכאן, היינו ממלכות, נמשכים חיים להעולם. ומבחינה זו נקראת מלכות "חיים".

ובזה תירצנו שאלה הב', למה נקראת מלכות "חיים", והלא מלכות נקראת "אילנא דמותא". והתשובה היא, לאחר שמתקנים אותה בבחינת "עובדא דלתתא אתער עובדא דלעילא", היינו במעשים שהתחתונים עושים מעוררים את השורשים עליונים, שע"י זה גורמים יחוד קוב"ה ושכינתה, שמיחוד הזה באים חיים לעולם.

והנה השאלה הג', מהו שמלכות נקראת "פי ה'". הנה אנו רואים בגשמיות, שהפה מגלה מה שיש במחשבתו. הנה הוי"ה נקרא מדת הרחמים, שפירושו, שהבורא הוא המשפיע טוב ועונג להנבראים. ובזמן שהמלכות נקראת "חיים", שהוא בזמן שהתחתונים עוסקים בהשפעה, אז באים מהמלכות החיים עליונים, שמטרת הבריאה, שנקראת "אור החכמה", שהוא אור החיה, ובזמן שמלכות מגלית זאת, נקראת מלכות "פי ה'", שמגלת את מחשבת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו.

ובזה נבוא לפרש מה ששאלנו בשאלה הד', מהו שאומר "ומשום שהיא על ראשו של אדם, אסור לאדם ללכת ד' אמות בגילוי ראש". כי ידוע שמלכות נקראת "אמונה", ואמונה היא תמיד למעלה מהדעת. ו"ראשו" של אדם נקרא **השכל** של האדם. ולפי זה יוצא, שמלכות שמים, שצריכים לקבל על עצמו, צריכה להיות למעלה מהדעת והשכל. לכן נקרא, שהמלכות היא על ראשו של אדם. לכן אסור ללכת ד' אמות בגילוי ראש, כי אם היא מסתלקת מעל ראשו של אדם, מיד מסתלקים החיים ממנו. שפירושו של גילוי ראש, היינו שאין המלכות, שהיא בחינת אמונה, שורה על השכל והדעת שלו, כנ"ל שאמונה נקראת, שהיא למעלה מראשו, היינו למעלה מהדעת. וכיון שאין לו אמונה, בטח שאור החיים, שבא ממלכות, מסתלק ממנו, כנ"ל, כי מלכות נקראת "חיים" רק על ידי תיקון של כלי דהשפעה. מה שאם כן בכלים דקבלה, מלכות נקראת "אילנא דמותא", לכן מסתלקים החיים ממנו.

ושאלה הה', מה שמלכות, נקראת "תמונת ה'" הוא מטעם, שענין תמונה פירושה, כמו שאומרים, אני רוצה לדעת תמונה כללית על כל הדבר. אי לזאת, כשרוצים לדעת תמונה כללית על רוחניות, אומרים לנו "ותמונת ה' יביט", היינו לראות תמונה כללית על רוחניות תלוי כפי מה שזכה לבחינת אמונה בה', שענין אמונה מתבטאת במוחא וליבא. ולפי אמונה שזכה, כך

הוא מקבל תמונה על הנ״ל. לכן, היות שמלכות נקראת ״אמונה״, לכן מלכות נקראת ״תמונת ה״״, לומר שלפי האמונה שלו כך הוא מקבל תמונה על רוחניות.

כמו כן על דרך הנ״ל נוכל לתרץ שאלה הו׳, מהו הפירוש שמלכות נקראת ״צלם״, כמו שכתוב ״אך בצלם יתהלך איש״, ש״צלם״ נקרא גם כן בחינת אמונה. כי ״שמש״ נקראת דעת ו״צל״ היא בחינה המסתירה את השמש. וזוהי בחינת אמונה, שזהו נקרא לבוש, שאם יש להאדם הלבוש הזה, אז מתלבש בו אור העליון, כמו שכתוב בזהר (ויחי דף ס״ד ובהסולם אות ר״א) ״שאם מסתלק הצלם מסתלקים המוחין וכפי הצלם, כך מתלבש המוחין״.

אין עדה פחות מעשרה

מאמר כ״ח, תשמ״ו

בזהר נשא (דף ל״א ובהסולם אות ק״ה) וזו לשונו ״רבי אלעזר פתח, מדוע באתי ואין איש. כמה אהובים הם ישראל לפני הקב״ה, שבכל מקום שהם שורים, הקב״ה נמצא ביניהם.

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, כי כל בית הכנסת שבעולם נקרא מקדש. ושכנתי בתוכם, כי השכינה מקדמת לבית הכנסת. אשרי הוא האדם הנמצא מאלו עשרה הראשונים בבית הכנסת, משום שבהם נשלם מה שנשלם, דהיינו העדה, שאינו פחות מעשרה. וצריכים שיהיו נמצאים עשרה בבית הכנסת בבת אחת. ולא יבואו קצתם קצתם, כי כל העשרה הם כאברים של גוף אחד, שבהם שורה השכינה. כי האדם, בפעם אחת עשה אותו הקב״ה, והתקין לו כל האברים ביחד. זה שכתוב, הוא עשך ויכוננך״.

ויש להבחין את המאמר הנ״ל:

א) מהו שאומר ״בכל מקום ששורים ישראל, הקב״ה נמצא ביניהם״, משמע שלא צריך מקום מיוחד. ואח״כ הוא אומר ״ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם״, משמע דוקא בבית הכנסת.

ב) מלשון "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" משמע שמקודם צריכה להיות איזו הכנה, דהיינו "עשית מקדש" ואח"כ "ושכנתי" ולא סתם.

ג) מהי השאלה ששואל "מדוע באתי ואין איש". אם אתה אומר, שהשכינה מקדמת לבוא לבית הכנסת, בטח שעדיין אין איש.

ד) קשה להבין מה שאומר "וצריכים שיהיו נמצאים עשרה בבית הכנסת בבת אחת, ולא יבואו קצתם קצתם". האם אפשר לומר, שכל מי שבא לבית הכנסת, יעמוד מבחוץ ולא יכנס עד שיתאספו עשרה אנשים, ואח"כ יכנסו כולם בבת אחת. היתכן לומר כך. אף פעם לא ראינו דבר זה. אם כן מהו הפירוש "ולא יבואו קצתם קצתם".

ובכדי להבין את הנ"ל, נבאר זה על דרך העבודה, איך להתחיל את סדר העבודה על דרך השפעה, הנקרא "שלא על מנת לקבל פרס". הנה קודם כל צריכים לזכור ב' דברים, שהם משפיע ומקבל. וזה נמשך, היות שרצונו להטיב לנבראיו, ומשום זה ברא נבראים, שיקבלו את הטוב והעונג, מה שהוא רוצה לתת להם. והמקבל הזה, היינו מה שהבורא ברא את הכלי, שבכלי זה יקבלו טוב ועונג, נקרא "רצון לקבל הנאה ותענוג". וכפי שיעור ההשתוקקות להדבר, כך הוא יכול להנות מהדבר. זאת אומרת, הכלי שבו מקבלים תענוג, נקרא "השתוקקות".

והכלים האלו אנו מתיחסים להבורא. היינו, שהכלי שקבלה בפעם הראשונה מהבורא, היא נקראת "מלכות" או "בחי"ד", שפירושו הוא **השתוקקות לקבל טוב ועונג**. וזה נקרא "כלי דאור ישר". ובכלי זה השתמשו לפני הצמצום, והיא נקראת "מלכות דאין סוף".

ואח"כ נעשה תיקון, בכדי שלא יהא "נהמא דכסופא". היות שיש כלל בהטבע שעשה הבורא, שהענף רוצה להדמות לשורשו. ומדוע יש טבע כזה, אין לנו רשות לשאול, מטעם כי לגבי הבורא, אומר הזה"ק, "לית מחשבה תפיסה ביה כלל וכללי", שפירושו, שאין התחתונים יכולים להשיג מחשבות של הבורא.

וכל מה שאנו מדברים, הוא רק מבחינת "ממעשיך הכרנוך", היינו רק מהמעשים שמתגלים לעינינו אנו מדברים, היינו ממה שאנו רואים אנו יכולים להגיד טעמים וסברות, אבל לא לפני המעשה שמתגלה לנו. ומשום זה מתחילים לדבר מהקשר הראשון שיש להבורא עם הנבראים, הנקרא "רצונו להטיב לנבראיו". ולפני זה אין מקום לדבר, היות שאין לנו השגה בו יתברך, לכן אנו רק רואים שיש טבע, שהענף רוצה להדמות לשורשו.

וכדי לתקן זה, היינו היות שהמקבל רוצה בהשתוות הצורה להשורש, ואם הוא יהיה מקבל אז הוא ירגיש אי נעימות, לכן נעשה צמצום, הנקרא "שלא רוצה לקבל בעמ"נ לקבל", אלא יקבל רק אם הוא יכול לקבל זה בעמ"נ להשפיע. וזה גרם לנו, שלא יכולים לקבל שפע עם הכלי הנקרא "רצון לקבל", אלא דוקא עם כלי חדש, המכונה "אור חוזר". שפירושו הוא, ש"אור ישר" (או"י) נקרא מה שהבורא נותן את השפע לתחתונים, ו"אור חוזר" (או"ח) נקרא להיפך, מה שהתחתונים רוצים לתת להבורא.

ומשום זה נקרא או"י "מלמעלה למטה". היינו, העליון, שהוא המשפיע, היינו הבורא, משפיע לתחתונים. והאו"ח נקרא "מלמטה למעלה", היינו התחתון, שהוא המקבל, רוצה להשפיע להבורא. וכלי זה, הנקרא "עמ"נ להשפיע", אנו מיחסים להתחתון, משום שהתחתון עשה זה לתקן את עצמו, היות שהוא רוצה להדמות לשורשו. וזהו כמו שלומדים, שבעולם אין סוף הכלי מלכות קבלה את האור בכלי דאור ישר, היינו בהכלי שבא מצד העליון. מה שאם כן כלי דאור חוזר הוא כלי שהתחתון צריך לעשות זאת.

ולאחר שנעשה התיקון הזה, שיקבלו רק בכלים דאו"ח, נמשך מזה כל כך רבוי עולמות והרבה מדרגות. היות שהכלי זה נמשך מצד התחתון, אין הכלי הזה יכול להגמר בפעם אחת, אלא בזה אחר זה, כפי כוחות של התחתונים. לכן, היות שנעשה רבוי כלים, לכן גם האורות נחלקים להרבה מדרגות. מה שאם כן בזמן שהיה מאיר בהכלי מה שאנו מתיחסים להבורא, הנקרא "מקבל בעמ"נ לקבל", הכלי הזה הבורא ברא אותה בפעם אחת בשלימות, וממילא היה אור אחד פשוט בלי הבחן מדרגות.

וזה כמו שכותב בספר "עץ החיים" (מובא בתע"ס דף א') וזו לשונו "דע כי טרם שנאצלו הנאצלים ונבראו הנבראים, היה אור עליון פשוט ממלא כל המציאות, אלא הכל היה אור אחד פשוט שוה בהשואה א', והוא הנקרא אין סוף". והטעם הוא כנ"ל, היות שכלי זו שאנו מתיחסים להבורא, הוא נגמר בתכלית השלמות. לכן קבלו אור אחד בלי הבחן מדרגות.

מה שאם כן הכלי שאנו מתיחסים להתחתון, אינה יכולה להגמר בפעם אחת, אלא שכל העבודה שאנו צריכים להתיגע, היא רק דבר אחד ולא יותר, שהוא, לעשות כלי המכונה "או"ח", שפירושו הוא, שכל מה שהתחתון רוצה לקבל טוב ועונג מהבורא, הוא מטעם שרוצה להשפיע להבורא, שזה נקרא "או"ח". והיות, בזמן שהתחתון בא לידי הכרה, שאין לו שום רצון וחשק לקבל לעצמו, אלא שהוא רוצה להנות להבורא, אז הוא עושה חשבון, לראות מה הוא יכול לתת להבורא, שהבורא יהנה מזה.

אז הוא רואה, רק דבר אחד הוא יכול לתת, שמזה הבורא יהנה. היות שמטרת הבריאה היא להטיב לנבראיו, שהבורא רוצה לתת טוב ועונג להנבראים, ומשום זה הוא אומר, אני רוצה לקבל טוב ועונג, משום שאני רוצה לעשות נחת רוח להבורא. וכל מה שהוא יכול לקבל יותר שפע, היינו שמהשפע שהוא מקבל הוא מרגיש תענוג הגדול ביותר, בטח שהבורא נהנה מזה ביותר.

וזה דומה לאדם, שהזמין אליו אדם חשוב, והוא ובני ביתו היו מתיגעים כל היום וכל הלילה, בכדי שהאורח החשוב יהנה מהמאכלים. וכשהאורח אכל את הסעודה הזו, שעלה לו בהרבה יגיעה, והכל עשה בכדי שהאורח יהנה ממנה, ולבסוף הסעודה הוא שואל מהאורח, מה אתה אומר להסעודה שלנו, אם פעם היית טועם טעם כזה מסעודות.

אז הוא משיב לו, אני אגיד לך האמת, לי לא חשוב מה שאני אוכל, אני אף פעם לא הייתי עושה חשבון מהתענוג, שאני יכול להוציא מהמאכלים. אי לזאת, לא חשוב לי, אם אתה היית עושה סעודה יותר פשוטה, היות שאני שומע ממך, שאתה השקעת בה הרבה יגיעה. ובטח שהבעל בית, בזמן ששומע זאת, איזו הנאה יש לו מזה שנתן לו סעודה גדולה.

והנמשל בזה הוא, אם האדם מקבל טוב ועונג מהבורא, מטעם שרוצה להנות להבורא, בזה שעוזר לו להוציא לפועל את מטרת הבריאה, מה שהבורא רוצה להטיב לנבראיו, והוא אומר, שאין לו שום הנאה מהטוב והעונג שקבל מהבורא, אם כן איזה נחת רוח הוא גורם להבורא, בזה שאומר, שבהטוב והעונג שלו הוא לא מרגיש בזה שום טעם, אלא אצלו הכל שוה.

נמצא לפי זה, אם האדם יכול להשתדל להגביר כל פעם את מה שמקבל מהבורא, ולהחשיב את מתנת המלך, יש בזה סיבה, שיכול לומר להבורא, אני מקבל הנאה גדולה ממך, משום שאני יודע, שרק עם זה אני יכול להנות אותך, ומשום זה אני רוצה להרבות בקבלת תענוגים.

אולם יש לזכור, לאחר חטא דעץ הדעת, שחטא אדם הראשון, נעשה האדם מבחינת "עפר", שהיא בחינת מקבל בעל מנת לקבל. וזה נמשך מעולמות אבי"ע דטומאה, כמו שכתוב בהקדמה לספר הזהר (אות כ"ה) "ומוטל על האדם בסגולת תו"מ, לקבל כוחות מלמעלה, שיהיה בידו רצון להשפיע, שזה נקרא בחינת "ישראל", היינו **ישר - אל**. זאת אומרת כל מחשבותיו ורצונותיו הם רק לעשות נחת רוח להקב"ה. מה שאם כן אם עדיין אין לו הרצון הזה, נבחן האדם שהוא בגלות בין אומות העולם,

שמשעבדין אותו לעבוד רק עבור אהבה עצמית, שזה נקרא "מקבל בעמ"נ לקבל", שזהו שייך להקליפות ולא לקדושה, כמו שכתוב "קדושים תהיו, כי קדוש אני", שפירושו, כמו שה' הוא רק להשפיע, כמו כן אתם תהיו כל כוונתכם רק בעמ"נ להשפיע.

מה שאם כן היפך זה, היינו שאין כוונתו בעמ"נ להשפיע, זה נקרא ההיפך מבחינת ישראל, אלא זה נקרא **ישר - לאומות העולם**, היות שהם בהופכיות הצורה מהבורא, שהוא רצונו רק להשפיע. מה שאם כן אם במקום הזה שורה בחינת **ישר - אל**, שהוא בהשתוות הצורה עם הבורא, היינו שאין שם רשות אחרת, במקום הזה באה השראת השכינה, כמו שכתוב "בכל מקום את אשר אני אזכיר את שמי, אבוא אליך וברכתיך", שהפירוש הוא, שה' אומר, אם אני יכול להגיד, שבמקום הזה שורה רק שמי, ואין רשות של הנברא עליו, משום שהתחתון רוצה רק להשפיע לה', אז "אבוא אליך וברכתיך", היינו שעל המקום הזה אני משרה את שכינתי.

ובזה נבין מה ששאלנו על מה שהזה"ק אומר, שבכל מקום שהם שורים הקב"ה, נמצא ביניהם, שמשמע, שאין צריך מקום מיוחד. ואח"כ אומר כמו שכתוב "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", משמע שדוקא במקום מקדש ולא בכל מקום.

ויש לפרש זה שאומר "שבכל מקום שהם שורים" כוונתו בכל מקום **שהם**, היינו **ישר - אל** שורים שם, שהפירוש של **ישר - אל** הוא **ישר אל**, שהם נמצאים בבחינת השתוות הצורה לאל, היינו כמו שהקב"ה הוא משפיע חסד, כן הם רוצים רק להשפיע לה'. וכיון שיש השתוות הצורה, בשיעור זה נעבר הצמצום, לכן שורה במקום הזה השכינה.

וזה נקרא "ועשו כלי מקדש", היינו כמו שכתוב "קדושים תהיו כי קדוש אני ה'". נמצא לפי זה, שבחינת ישראל ובחינת "ועשו לי מקדש" הם דבר אחד. זאת אומרת, מה שאומר "ועשו לי מקדש", שזהו הכנה ועבודה גדולה לעשות את המקום שהוא הרצון, כמו שאמר אאמו"ר זצ"ל, ש"מקום" ברוחני נקרא רצון, היינו רצון דקדושה, שהוא בעמ"נ להשפיע נחת רוח להבורא, זהו נקרא בחינת "ישראל", כנ"ל **ישר - אל**.

עכשיו נבאר השאלה הב', מהו השאלה ששואל "מדוע באתי ואין איש". בטח שאם הוא אומר שהשכינה מתקדמת ובאה לבית הכנסת, בטח שעדיין אין איש. אם כן מהו שאומר "מדוע אין איש".

אולם מקודם צריכים להבין מה זה "איש". ויש לפרש, "איש" נקרא, כמו שכתוב "אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים". היינו, שיש בחינת "איש" ובחינת "בהמה", כי "בהמה" נקרא מי שמשוקע באהבה עצמית ועושה מעשה בהמה. נמצא שהפירוש יהיה "מדוע באתי", היינו שהתקדמתי לבוא לפניכם. אבל גם זה צריך פירוש, היינו מה שייך לומר שהקב"ה התקדם ובא לבית הכנסת, הלא מלא כל הארץ כבודו, אם כן מהו הפירוש שהקב"ה בא לבית הכנסת לפני האנשים המתפללים.

ויש לפרש שהוא על דרך שאמר אאמו"ר זצ"ל פשט על מה שכתוב "טרם נקרא אני אענה", שהכוונה היא, זה שהאדם הולך להתפלל, זה בא ממה שאני נתתי לו מחשבה ורצון ללכת להתפלל. ולפי זה יהי הפירוש "אני התקדמתי לבוא לבית הכנסת", זאת אומרת "אני נתתי לבוא לבית הכנסת להיות איש, ולבסוף אני מוציא אותו בבית הכנסת ומתפלל על אהבה עצמית, כמו בהמה". נמצא, מה שאומר "מדוע באתי" יהיה הפירוש "מדוע נתתי לו רצון ללכת לבית הכנסת, בכדי שיתפלל על עניני קדושה, שהוא בחינת מקדש, ושיהיה בחינת ישראל, ולבסוף "אין איש", אלא אני רואה שכולם מתפללים על צרכי בהמה".

ועתה נבאר מה ששאלנו בזה שאומר "וצריכים שיהיו נמצאים עשרה בבית הכנסת בבת אחת ולא יבואו קצתם קצתם". ושאלנו, האם צריכים שאף אחד לא יכנס בבית הכנסת עד שיתאספו עשרה אנשים, ואח"כ יכנסו כולם ביחד, וכי ראינו דבר כזה. ומביא ראיה מהקב"ה "כי האדם, בפעם אחת עשה אותו הקב"ה". וגם הראיה בעצמה יש להבין.

אמנם, בכדי לפרש זה, צריכים קודם כל להבין למה דוקא צריכים עשרה אנשים שיהיו בבית הכנסת, אחרת משמע אין השכינה יכולה לשרות שם. ונותן טעם, ש"אין עדה פחות מעשרה". וגם זה יש להבין, מדוע דוקא עשרה, לא פחות ולא יותר. היינו, שאם יש שם תשעה אנשים, לא נקראת עדה. ואם יש אחד עשר, לא מוסיף לי כלום, כמו שאומרים בענין עדות "תרי כמאה ומאה כתרי" (שבועות דף מ"ב), אלא דוקא עשר, כמו שאמרו חז"ל (סנהדרין ל"ט) "כל בי עשרה שכינתא שריא".

ידוע שמלכות נקראת "עשירי". גם ידוע שהכלי המקבלת נקראת גם כן בשם ספירת "המלכות", שהיא ספירה עשירית, המקבלת השפע עליון. והיא נקראת "רצון לקבל", וכל הנבראים נמשכים רק ממנה. ומשום זה אין עדה פחות מעשרה, משום שכל ענפים הגשמיים נמשכים משורשים העליונים. ומשום זה לפי הכלל "אין אור שלא יהיה בו עשר ספירות", לכן לא נקרא

בגשמיות "עדה", שיהא ניכר לדבר חשוב, אם אין שם עשרה אנשים, לדוגמת למדרגות עליונות.

ועתה נוכל להבין את ענין עשרה, שהקב"ה שואל "מדוע באתי ואין איש". הכוונה "איש" ולא "בהמה" כנ"ל, שהכוונה על בחינת מלכות שמים, שהיא ספירה עשירית, שצריכים להתפלל על גלות השכינה, שזה נקרא בזה"ק "שכינתא בעפרא". אם כן יהיה הפירוש "אם הקב"ה לא מוציא שם עשרה", זאת אומרת "אני התקדמתי ונתתי לכם רצון והתעוררות לבוא לבית הכנסת, ולבקש תפלה על גלות השכינה, הנקראת "עשרה", שהיא ספירת העשירי, ולא מוציא מי שיתפלל על העשירי, אלא אני מוצא שכולם מתפללים על דברים, ששייכים לבהמות ולא לאנשים".

ועל דרך זה יש לפרש מה שאומר "וצריכים שיהא נמצאים כולם בבת אחת ולא יבואו קצתם קצתם". יש לפרש, שצריכים שהקבלת מלכות שמים תהיה בבת אחת, ולא שיאמר "היום אני רוצה קצת לקבל על עצמי עול מלכות שמים, היינו רק בעת שאני נמצא בבית הכנסת. ואח"כ, כשאני הולך הביתה, אני רוצה להנות מאהבה עצמית".

זאת אומרת, הוא אומר שהוא מסכים לעבוד בעל מנת להשפיע קצת מזמנו, ולא לתת כל הזמן שלו רק בשביל כבוד שמים. אלא בזמן שהאדם מקבל על עצמו עול מלכות שמים, הוא צריך לבקש מהקב"ה, שיהיה זה לנצחיות לתמיד, ולא רק בזמן שהוא נמצא בבית הכנסת. וזה יכולים לפרש, שכוונתם היא, שצריכים שיהיו נמצאים עשרה בבית הכנסת בבת אחת, ולא יבואו קצתם קצתם, שהפירוש הוא, שלא יגיד "עכשיו אני מקבל קצת מלכות שמים, ואח"כ עוד קצת". אלא כל קבלת עול מלכות שמים צריכה להיות בבת אחת, הכוונה בבת אחת על כל החיים שלו, ולא היום קצת ומחר קצת.

אי לזאת, אם הקבלת עול מלכות שמים הוא על דבר שלם, לכן הגם שיורד אח"כ ממדרגתו, והיות שהקבלה שלו היתה בבחינת שלימות, הנקרא "עשרה בבת אחת", ש"אחת" יהיה פירושו "על כל החיים שלו", "מצטרפת פרוטה פרוטה לחשבון גדול", עד שזוכה לבחינת אמונה, שהיא מלכות שמים בקביעות.

מה שאם כן בעת שהקבלת מלכות שמים היתה רק במקצת, היינו שקבל מלכות שמים רק לפי שעה ולא לתמידיות. נמצא שדבר זה אין לו שלימות, אם כן איך שיצטרף זה לזה לחשבון גדול, עד שיזכה לאמונה בקביעות. אי

לזאת, בזמן שהאדם מקבל על עצמו עול מלכות שמים, הוא צריך לראות, שיהיה דבר שלם. וזה שאומר "שיהיו נמצאים בבית הכנסת בבת אחת", שפירושו "אחת ולתמיד". היינו, שהוא רוצה, שהקבלת מלכות שמים תהיה לנצחיות.

מהו, ברכת הדיוט אל תהי קלה בעיניך, בעבודה

מאמר כ"ד, תשמ"ט

הזה"ק (נשא דף ג' ובהסולם אות י') אומר, אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך. וזהו "יומם יצוה ה' חסדו". ובמגילה (דף ט"ו) אומר שם "לעולם אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך".

ויש להבין, מה זה בא ללמדינו בעבודת ה', כלומר כשלומדים באדם אחד, מהו הפירוש "הדיוט". וקודם כל אנו צריכים להבין מהו הפירוש "הדיוט בכלל".

הנה במסכת מגילה (דף י"ב ע"ב) אמר רב כהנא "מכאן, שהדיוט קופץ בראש". משמע, שהפירוש של הדיוט, מימרה בגנותו, הגם שהוא איש פשוט, מכל מקום אוהב להבליט עצמו ולהראות כוחכם. אם כן בעבודה מה יש לפרש "ברכת הדיוט". וכמו כן יש להבין מה שאומר הזה"ק, אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך. וזהו "יומם יצוה ה' חסדו". מהו הקשר בין "ברכת הדיוט" ל"חסדו".

ידוע שעבודת האדם היא בב' קוים, הנקראים "שני כתובים המכחישים זה את זה, עד שיבוא הכתוב השלישי, ויכריע ביניהם". וזה על דרך שאמרו חז"ל (סוטה מ"ז) "לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת"

ועל דרך עבודה יש לפרש "ימין מקרבת", כשאדם הולך בעבודה, ורוצה להמצא עצמו במצב של התקרבות לה', ולא רוצה לראות שום חסרון על עצמו, כי הוא רוצה עכשיו לעסוק בשירות ותשבחות לה', ואם הוא יראה בעצמו איזה חסרון, כבר לא תהיה באפשרותו לתת תודה לה' בכל הלב, היות שיש לו חסרונות, שהוא רוצה שה' ימלא חסרונותיו.

נמצא, שעל החסרונות הוא מתפלל עכשיו, שה׳ ימלא אותם. נמצא, שכבר יש לו חסרון בההודאה. כלומר, שבאמצע אמירת תודה רבה, הוא טוען, שה׳ עוד לא נתן לו הכל מה שחסר לו. לכן בעת שהוא רוצה לעסוק בבחינת שלימות, בכדי שהתודה שנותן לה׳ תהיה בכל הלב, אסור אז לראות שום חסרון אצל עצמו.

אולם יש להבין, איך האדם יכול לומר שאין לו חסרון. אלא הוא מודה ומשבח לה׳, בזה שהוא עובד ה׳, בזמן שרואה, שהעבודה שלו מלאה חסרונות. ואיך אפשר לשקר, בו בעת שהוא רואה בעצמו האי שלימות שלו בתורה ועבודה. התשובה היא, בזמן שהאדם עושה חשבון לעצמו, ורואה את שפלותו, איך שהוא יותר גרוע משאר אנשים, הן בכשרון והן במידות, ומכל מקום ה׳ נתן לו מחשבה ורצון לעשות משהו בתו״מ, והוא יודע בעצמו, שגם השרות הקטן הזה הוא לא שוה, והוא רואה שיש הרבה אנשים שהם יותר חשובים ממנו, מכל מקום ה׳ לא נתן להם מחשבה ורצון לעשות משהו בדברים של קדושה, ולו כן נתן מחשבה ורצון.

ועל זה הוא מודה ומשבח לה׳, כאילו הוא השיג הון תועפות בגשמיות, לאיזה מצב רוח היו הדברים גשמיים מביאים אותם. ומהציור הזה הוא מקבל שמחה ואושר, ויש לו מזה הרחבת הדעת. ודבר זה גורם לו, שמקבלים על ידי זה אח״כ אוזניים לשמוע דברים, שמקודם לכן היו לו אוזניים אטומות. ועכשיו ע״י השמחה כל האברים שלו נעשו ערים ומבינים וחושבים לכל דבר, כי השמחה שבאה לו ע״י שמחה של מצוה, זה גורם לו שגם בגשמיות, שהאדם יהיה עכשיו לאדם אחר לגמרי. וזה הכל בא לו מצד שהחשיב דברים שבקדושה.

אולם האדם צריך להאמין, שאפילו שהוא מעריך את חשיבות של קדושה בכל יכולתו, מכל מקום עוד לא הגיע לתת את שיעור החשיבות, שיש שם החשיבות האמיתית, כי אין בידי אדם להעריך את מדת חשיבות של קדושה, שרק אלו שהם ״בני עליה״, הם יודעים איך להעריך דבר רוחני.

אלא שחז״ל, הם היו יודעים לתת חשיבות לרוחניות, כמו שאמרו חז״ל (ברכות ז׳) וזו לשונם ״אמר רבי זירא, אגרא דפרקא ריהטא״. ופירש רש״י, עיקר קיבול שכר הבריות הרצים לשמוע דרשה מפי חכם, הוא שכר המרוצה, שהרי רובם אינם מבינים. והמרש״א מפרש וזו לשונו, ועוד יש לומר ״דחכמים דאינן צריכין לפרקא, דכבר יודעין דברי הלכה, קאמר, דמכל מקום אגרא שלהם ריהטא״, היינו שכר המרוצה. אמר אביי ״אגרא

דכלה דוחקא״. ופרש רש״י וזו לשונו ״שבת שלפני הרגל, שהכל נאספים לשמוע הלכות רגל״.

הפירוש הוא, ויש שאינם מבינים ההלכות, מכל מקום יש להם שכר על זה שעומדים דחוקים. והמרש״א אומר גם על זה ״אם השומע תלמיד חכם, ואין צריך לכך, יש לו אגרא דדוחקא״. ובהאמור אנו רואים, איך שחז״ל היו מעריכים את חשיבות של רוחניות, שאמרו ״אפילו שאין אנשים מבינים את מה שהחכם דורש, מכל מקום יש להם שכר זה, שרצים לשמוע את דרשת הרב״. ועוד יותר מזה, אנו רואים מה שהמרש״א אומר, אפילו אלו אנשים שהם בעצמם תלמידי חכמים, ויודעים את ההלכות לבדם, מכל מקום אם הם באים לשמוע את דרשת הרב, יש להם שכר, ובטח שכר לא נותנים אלא על עבודה.

נמצא שלפי זה, שהאדם צריך לשמוח בזה שזכה לעבודת ה׳, הגם שבא לבית המדרש או לבית הכנסת ואינו לומד, יש לו שכר הליכה, שפירושו, שזה נכנס בגדר עבודת ה׳. והראיה לזה, שמשלמים שכר על עבודה זו. אם כן יוצא, בזמן שהאדם הולך בקו ימין, שרוצה לעסוק בעבודה של זמירות ותשבחות לה׳, הוא צריך אז לראות שיש לו שלימות. כלומר, שהוא צריך להעריך את שפלותו, ואיך שהקב״ה נתן לו רצון וחשק לכל הפחות ללכת לבית המדרש, אף על פי שלא מבין שום דבר. ולומר ״אין בכוחי להעריך את החשיבות שעלה בגורלי, שה׳ בחר בי לכל הפחות לאיזה שרות כל שהוא״. ויהיה בשמחה, כאילו הוא מצא הון תועפות בגשמיות, איך הוא היה שמח, והשמחה הזו נותנת כח להאמין בה׳, שהוא טוב ומטיב.

מה שאם כן בזמן שהאדם מתחיל לעשות חשבונות, כמה הוא הרויח ברוחניות ע״י יגיעה שכבר נתן, ומתחיל לראות שהוא לא התקדם, הגם מה שהוא רואה, הוא אמת לפי השגתו, אבל במצב הזה הוא נפרד מהקדושה, מטעם שבמצב הזה הוא מדבר לשון הרע על ההשגחתו יתברך, שאינו יכול לומר, שהנהגת הבורא היא בבחינת טוב ומטיב.

נמצא שעל ידי זה הוא נעשה יותר מרוחק מהקדושה. כלומר, כי כפי מה שהוא רואה שהוא בחסרון, ורואה את כל מה שחסר לו, וכמה וכמה פעמים הוא התפלל לה׳, וה׳ לא נתן לו שום דבר על בקשתו, תיכף הוא פוגם באמונה של ״כי אתה שומע תפלת כל פה״.

נמצא, שנעשה במצב הזה, שהוא אומר, שהוא הולך עכשיו על דרך האמת ולא רוצה לרמאות עצמו, שהוא איש שיש לו שלימות. ובטח הוא

בטוח, בדרך שהוא הולך היא דרך אמיתית. אולם אין אדם יכול לעשות לעצמו דרכים, אלא צריכים לקבל דרך מכפי שרבותינו סדרו לנו.

ועל ענינים כאלו שאל אאמו"ר זצ"ל, על מה שאנו אומרים (ב - "אתה בחרתנו") "ורוממתנו מכל הלשונות". הלא אין בעולם אלא רק לשון אחד של היצר הרע. לכן "ורוממתנו מכל לשון" היה צריך לומר. מהו "מכל הלשונות", לשון רבים. ואמר, שיש מלאכים קדושים, וכמו כן יש מלאכים טמאים, היינו שיש לפעמים שהיצר הרע מונע אותו מלעשות דבר טוב, מכח שמסית לו, ואומר שאין לך שום צורך לעסוק בתו"מ, מטעם שלא יהיה לו מזה שום רווח. ולפעמים בא אליו ואומר לו, שלא כדאי לך לעשות הדבר הזה, היות שזה הדבר יפריע לך מלעסוק בתו"מ. נמצא, שהוא מדבר אליו להיפך, הוא רוצה שהאדם יעסוק בתו"מ, לכן הוא מיעץ לו לא לעשות את הדבר הזה, מה שהוא רוצה לעשות, או ללמוד, או לחשוב, וכדומה.

נמצא, בזמן שהאדם צריך ללכת ב"קו ימין", אז בא אליו המלאך קדוש ואומר לו, תסתכל על שפלות שלך, תראה שחסר לך תורה וחסרה לך אמונה, וגם בקיום מצות אין אתה בסדר, ומוריד אותו לשאול תחתית, ומדבר אליו כמו מלאך קדוש. ומה נעשה, שבסופו של דבר האדם בא לידי ירידה, שאין לו אז ראש לעשות שום דבר בקדושה. לכן בזמן שהוא צריך ללכת בקו ימין, הוא צריך להילחם עם כל אלו שמתנגדים לשלימות הימין, ולהאמין למעלה מהדעת, שהס"א מדברת אליו בלבוש של מלאך קדוש.

אולם אח"כ, האדם צריך לעבור אל קצה השני, הנקרא "קו שמאל". ושם צריכים שמירה מעולה. והוא צריך להיות מוכן, בזמן שראה את העבר שלו, שהוא מלא חסרונות, שתהיה בידו יכולת לתת תפלה על החסרונות, אחרת אסור להכנס לעבודה של שמאל. וזה כמו שכתוב בזה"ק, ש"אסור להרים את הידים בלי תפלה ובקשה", שפירושו "הרמת ידים" נקרא, שהוא מסתכל בהידים שלו, היינו מה כבר יש לו בהידים מרוחניות, אם הוא התקדם משהו או לא.

וזהו אסור להסתכל, רק באופן שהוא מוכן לתת תיכף על המקום תפלה ובקשה, אחרת הוא יפול לכלל יאוש, ועצבות, ומרה שחורה, ויהיה מוכרח לברוח מהמערכה. נמצא, במקום שהוא היה צריך לקבל מקו שמאל מקום לתפלה, שרק בגלל זה הוא צריך לעבור לקו שמאל, לכן, אם הוא אינו בטוח שיהיה ביכולתו תיכף לתת תפלה על המקום, הוא צריך להישאר בקו ימין, עד שיהא בטוח, שעל ידי זה הוא יקח כח להתפלל, שה' יעזור לו, ויהיה מאמין "כי ה' הוא שומע תפלה". אחרת יש איסור בדבר. כי בטח

"תודה רבה" במצב הזה שהוא נמצא לא יכול לתת, ותפלה גם כן לא יכול לעשות, שיתפללו לה', שיוציאו מהמצב הזה. כי בזמן שהאדם נמצא במצב, שהוא מתחיל לדבר לשון הרע על ההשגחה, תיכף נאבד ממנו כח התפלה, שהגוף לא יכול להאמין, שה' הוא "שומע תפלת כל פה". נמצא, שהוא נשאר קרח מכאן וקרח מכאן, לכן הוא צריך להישאר בקו ימין ולא להכנס לקו שמאל.

וזה שאמרו חז"ל (יומא ט"ז) "כל פינות שאתה פונה לא יהו אלא דרך ימין", שפירוש של "כל" הוא "בדרך כלל". כלומר, בדרך כלל האדם צריך ללכת בקו ימין. ובקו שמאל מותר ללכת רק בזמן שהוא בטוח שיהיה בידו להתפלל על החסרונות שלו. אחרת הוא צריך להישאר בימין, עד שירגיש בעצמו, שהוא מוכן לזה.

לכן, אם נתעוררו לו נגד רצונו מחשבות, שהוא לא בסדר, ואיך הוא יכול לדבר דיבורי תורה ותפלה לה', בזמן שהמחשבות שלו אומרות לו, הלא אתה מלא לכלוך, ואיך אתה לא מתבייש לעסוק בדברי קדושה. על זה האדם (חייב) לומר, שכתוב "אני ה' השוכן אתם בתוך טומאתם", כלומר, אפילו שאני נמצא בשפלות הכי גרועה, מכל מקום אני מאמין במה שכתוב, שה' שוכן אפילו בשפלות הכי גרועה.

אולם אינו שורה אצל בעלי גאוה, כמו שאמרו חז"ל "כל המתגאה, אומר הקב"ה, אין אני והוא יכולין לדור במדור אחד". לכן כשהאדם מרגיש עצמו בשלימות, לפי הקו ימין, שהוא מעריך את שפלותו, ואומר, שמכל מקום ה' נתן לו קצת אחיזה כלשהי בקדושה, וקצת הזה לגבי הקדושה שהאדם צריך להשיג, בודאי נקרא זה הקצת קדושה לגבי קדושה אמיתית, בחינת הדיוט. ואם הוא אומר לפי שפלותו, אני מודה ומשבח לה' עבור זה.

על זה יכולים לומר, כמו שכתוב "אני ה' השוכן אתם בתוך טומאתם". וכשהוא שמח מזה, יש לו הזדמנות לזכות לבחינת "שהשכינה שורה אלא מתוך שמחה". נמצא, שע"י השפלות הזו, שמזה שה' נתן לו משהו אחיזה בקדושה, הוא יכול לעלות במעלות הקודש, אם הוא רק לוקח מזה שמחה ומחשיב את זה, אז האדם יכול לומר "מקימי מעפר דל", "מאשפות ירים אביון". היינו, בזמן שהאדם מרגיש את שפלותו, והוא דל, היינו עני, כמו שאמרו חז"ל (נדרים מ"א) וזו לשונם "אמר אביי, נקטינין, אין עני אלא בדעה", שפירושו, מסורת מאבותינו, מנהג מאבותינו, ש"אין עני אלא בדעת".

וזה שאומר שהוא דל, היינו עני, שאין לו שום דעת בקדושה, הוא נקרא "עני ודל". ואז, אם יש משהו אחיזה בקדושה, אף על פי שהוא דל, אומר "מקימי מעפר דל". זאת אומרת, שאומר הלל, שאף שהוא דל, מכל מקום ה' מקים אותו. "מאשפות ירים אביון", הגם שהוא מרגיש שהוא אביון, מכל מקום ה' הרים אותו. ועל זה הוא אומר הלל לה'. ושיעור אחיזה בקדושה צריך להיות במשהו, כבר יכולים להגיד הלל ולתת שבח לה'.

ויכולים לפרש במה שכתוב (תהילים צ"ז) "שמחו צדיקים בה' והודו לזכר קדשו".

שיש לפרש "צדיקים", פירוש מי שאומר שה' הוא צדיק, היות שכל מה שיש לו איזו אחיזה בקדושה, כבר אומר "ה' הוא צדיק", במה שנותן לעני ואביון כמוהו איזו אחיזה ברוחניות. והם נקראים "צדיקים", כמו שכתוב "איזה צדיק המצדיק את קונו".

ושיעור אחיזה ברוחניות, הוא, שעל זה הוא יכול לומר, שאני שמח עם זה, אומר הכתוב "והודו לזכר קדשו", שהם נותנים הודאה על "זכר קדשו", זה שזוכרים את קדושתו יתברך, על זה הם נותנים הלל ושבח. זה שכתוב "והודו לזכר קדשו". זאת אומרת, אם הם רק נזכרים משם הקדוש, כבר על זה לבד הם נותנים "הודו לה'", כלומר אפילו רק על זכירה לבד תיכף מתעוררים לתת הודאה לה'.

מה שאם כן מי שיש לו קצת גאווה, ואומר, שאר אנשים, שאין להם שכל, הם יכולים להיות עובדי ה' בלי שום שכל ודעת, מה שאם כן איש כמוני, שיש לו שכל ואיננו טיפש כשאר אנשים, הוא אומר, אם הבורא רוצה שאני אעבוד בשבילו, הוא צריך להתחשב עמי ולתת לי טעם בתורה ובתפלה, אחרת אני יכול להיות עובד כמו שאני מבין, ולא כמו שאתה דורש.

על זה כתוב "ה' מלך גאות לבש", היינו שה' מתנהג לגבי אלו אנשים בלבוש של גאוות, ואינו מתפעל מהם, והם נשארים עם הגאוות שלהם ולא יותר. לכן כתוב "רם ה' ושפל יראה", עם שפלותו האדם יכול לראות. מה שאם כן "וגבוה", מי שמחשיב עצמו שהוא יותר גבוה משאר אנשים, הוא נקרא "וגבוה ממרחק", היינו הוא מתרחק מהקדושה.

ובהאמור נבין מה ששאלנו, מהו "אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך", שהפירוש הוא, שבזמן שהאדם מרגיש שהוא הדיוט, שאין לו אלא רק קצת מגע עם הקדושה, שזה נקרא "הדיוט" לגבי השלימות שהאדם צריך להגיע,

מכל מקום כשהוא עושה ברכה ונותן תודה לה׳, ״אל תהי קלה בעיניך״, אלא האדם צריך להחשיב זה כאילו השיג הון תועפות, ולתת תודה וברכה לה׳ כאילו השיג שלימות אמיתית.

מהו, ישראל עושין רצון המקום, בעבודה

מאמר ל״ב, תש״ן

חז״ל (מד״ר נשא פרשה י״א, ז׳) אמרו וזה לשונם ״כתוב אחד אומר, ישא ה׳ פניו אליך. וכתוב אחד אומר, אשר לא ישא פנים. כיצד נתקיימו שני כתובים הללו. כשישראל עושין רצון המקום, ישא ה׳ פניו אליך. וכשאין עושין רצון המקום, אשר לא ישא פנים״, עד כאן לשונם.

הנה המאמר הזה קשה:

א) אם עושין רצון מקום, בשביל מה הם צריכים לנשיאת פנים. הלא הם בסדר, כלומר, ומה עוד הם צריכים לעשות בכדי שיהיו בסדר.

ב) הכתוב אומר (דברים י׳) ״אשר לא ישא פנים ולא יקח שחד״. הלא אם עושין רצון המקום, אין לך שוחד גדול יותר מזה. כמו שרואים בין אדם לחבירו, שמי שרוצה שהשופט יעמוד לצדו בעת המשפט, הוא עושה רצון השופט, ובשכר זה השופט נוטה בעת המשפט לצדו ומזכה אותו. אם כן מהו התירוץ, שאם עושין רצון המקום, הוא כן ישא פנים. וכאילו כן יקח שוחד, משמע.

הנה, בכדי להבין את ב׳ שאלות הנ״ל, צריכים אנו להבין:

א) מהו ״פנים ה׳״ ומהו ״לא ישא פנים״.

ב) מהו ״עושין רצון המקום״ ומהו לא עושין רצון המקום.

ג) הנה חז״ל אמרו, אמר הקב״ה ״בראתי יצר הרע, בראתי תורה תבלין״. ויש להבין מהו היצר הרע ומהו התבלין.

ד) גם אמרו חז״ל ״יגעתי ומצאתי תאמין, לא יגעתי ומצאתי אל תאמין״. ויש להבין ענין היגיעה מהו. כלומר, למה דוקא בתורה ומצות אמרו יש יגיעה, ובלי יגיעה לא נותנים כלום. איזה חידוש יש כאן. הלא בעולם

הגשמי, כלומר שאין שם שייכות לעבודת ה׳, גם כן אין נותנים שום דבר בלי עבודה ויגיעה. כמו שאנו רואים הסדר של העולם הוא, האדם הולך לעבודה, כמו שכתוב ״יצא אדם לפועלו ולעבודתו עדי ערב״. אם כן מהו החידוש שבתורה ומצות צריכים לתת יגיעה, ובלי יגיעה לא נותנים שכר, עד כדי כך שהם אומרים לנו ״מצאתי ולא יגעתי אל תאמין״. הלא גם בגשמיות אין דבר כזה שהאדם ישיג משהו בלי יגיעה. אם כן יש להבין, מהו שאמרו לא ״יגעתי ומצאתי אל תאמין״.

הנה ידוע שיש לפנינו ב׳ ענינים:

א) מטרת הבריאה.
ב) תיקון הבריאה.

מטרת הבריאה היא, שהנבראים יקבלו הנאה, שיהיה להנבראים נחת רוח. ותיקון הבריאה הוא, שיהיה להבורא נחת רוח, כלומר שצריך להיות ענין השתוות הצורה, כלומר, כמו שהבורא רוצה שהנבראים יהנו, כמו שכתוב, שבריאת העולם היתה מסיבת שרצונו להטיב לנבראיו, והיות שהבורא הוא המשפיע והנבראים הם המקבלים, כמו כן צריכים הנבראים להשפיע נחת רוח להבורא, ואז נבחן כאילו הנבראים נותנים והבורא הוא המקבל, כמו שאמרו חז״ל ״ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים״. וזה נקרא ״תיקון״. היינו, בכדי שתהיה דביקות בה׳, צריך להיות ״הדבק במדותיו״.

אולם איך מגיעין לדבר זה, היינו שיהיה ברצונו של אדם לעשות הכל לתועלת ה׳ ולא לתועלת עצמו, בו בעת שהאדם נברא ברצון לקבל לתועלת עצמו. כמו שלמדנו, הרצון הזה, שהבורא רוצה להנות להנבראים, הרצון הזה ברא בהנבראים רצון לקבל, שיהיה לו רצון וחשק למלאות את חסרונו. כלומר, שהבורא ברא בהנבראים חסרון. וחסרון זה תובע שימלא אותו, אחרת החסרון הזה מוליד לו יסורים, שהיסורים האלו מכריחים את האדם, שיעשה כל מה שבידו, בכדי למלאות את חסרונו.

ואם כן, כשיש להאדם רצון וחשק למלאות את חסרונו, איך יכול האדם לוותר על מילוי חסרונו, ולומר, מה שהוא מקבל את המילוי הוא מטעם שרוצה למלאות את רצון ה׳, היינו היות שהבורא רוצה שהנבראים יהנו מכל טוב, לכן רק מטעם זה הוא מקבל. הלא זה נגד הטבע, מה שהבורא ברא את הטבע.

על זה באה התשובה ״אמר הקב״ה בראתי יצר הרע, בראתי תורה תבלין״. זאת אומרת, הרצון לקבל לעצמו זה נקרא ״יצר הרע״, משום שהוא

המפריע מלהגיע לדביקות ה׳, הנקרא ״השתוות הצורה״, כנ״ל. וע״י התורה, שיש מאור התורה זה מחזירו למוטב, היינו שיהיה לו כח להתגבר על הרצון לקבל לעצמו ולעשות הכל לתועלת ה׳.

לפי זה יוצא, שהסיבה, מה שצריך לחייב את האדם לעסוק בתו״מ, הוא בכדי להשיג כלים דהשפעה, שזה נקרא ״תיקון הבריאה״. ובזמן שהאדם עוסק בתו״מ על כוונה זו, נקרא שהוא ״עוסק לשמה״. כלומר, שהוא עובד ונותן יגיעה להשיג דבר שאינו נמצא בטבע. לכן הוא צריך ל״סגולת תו״מ״, שהם יביאהו להשיג את הכלים האלו. היינו, מה שלא יכולים להשיג מצד כוחות עצמו, אלא על ידי עזרה מה׳, ושהסגולה הזו נמצאת בתו״מ, ושזה נקרא ״מאור התורה״, כנ״ל, ״המאור שבה מחזירו למוטב״.

אולם חז״ל אמרו ״לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות, אף על פי שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה״. היינו, שסדר תחילת עבודת האדם מתחיל בשלא לשמה, היינו לקבל שכר, כמו שכתוב בזה״ק ״או בשביל שכר עולם הזה, או בשביל שכר לעולם הבא״. ובזמן שהאדם עובד בשביל שכר, אז האדם צריך להאמין בשכר ועונש. ואם הוא מאמין בזה, הרי זה נקרא ש״עבודתו היא בדרך הטבע״, כלומר שאין הגוף מתנגד לעבודתו בתורה ומצות, משום שהוא עובד אז לתועלת עצמו.

וזה נקרא ״בדרך הטבע״, כמו בענינים גשמיים, כשנותנים יגיעה, אז מקבלים שכר. ורק בגשמיות הוא רואה את השכר במקומו, לכן השכר מחייבו לעבודה. מה שאין כן בתו״מ, שהוא צריך להאמין על השכר, יש כאן עבודה להאמין בשכר ועונש. אבל בזמן שהוא מאמין בשכר ועונש, כבר הגוף מסוגל לעבוד עבודת הקודש.

אמנם בזמן שהאדם רוצה לעסוק בתורה ומצות שלא על מנת לקבל פרס, לזה הגוף מתנגד, מטעם שזה הוא נגד הטבע. היות שמצד הטבע, אדם מסוגל לעבוד אלא לתועלת עצמו. לכן בזמן שהוא רוצה לעבוד לתועלת ה׳, אז הגוף מתנגד לזה.

וכאן מתחילה היגיעה, מה שאמרו חז״ל ״יגעתי ולא מצאתי, אל תאמין. לא יגעתי ומצאתי, אל תאמין״. שבאמת קשה להבין, איך האדם יכול לרמאות עצמו, ולומר ״לא יגעתי ומצאתי״, הלא בגשמיות אין אנו רואים, שהאדם ימצא פרנסה בלי יגיעה. וכאן בעבודה, שחז״ל אמרו ״אלף נכנסים לחדר ואחד יוצא להוראה״, אם כן רואים אנו, לקנות תורה זה יותר קשה מלהשיג גשמיות. ובגשמיות לא משיגים שום דבר בלי יגיעה, ואיך עלה על

דעתו של אדם לומר, שהשיג משהו בלי יגיעה. וגם יש להבין במה שאמרו "יגעתי ולא מצאתי". האם האדם משקר במה שאומר "לא מצאתי", שעל זה אמרו "אל תאמין". הלא מדברים באדם שרוצה להשיג משהו בתורה, והוא יגיד שקר.

אלא הענין הוא כנ"ל, כי בעת שהאדם רוצה לעבוד, להגיע לדרגת הדביקות, שהיא השתוות הצורה, היינו כמו שהבורא רצונו הוא להשפיע לנבראים, כן האדם רוצה להגיע שיהא בידו לעשות רצון ה', כלומר, כמו שרצון ה' הוא להשפיע, גם האדם רוצה לעשות הכל להשפיע, והיות שהרצון להשפיע הוא נגד הטבע, אין ביכולת האדם להשיג את הרצון הזה. כנ"ל, שזה הוא נגד הטבע של האדם, שהבורא ברא את האדם עם רצון לקבל, ואיך האדם מסוגל ללכת נגד הטבע, מה שה' ברא אותו. שרק ה' לבדו הוא יכול לשנות את הטבע, ולא האדם, כמו שאמרו חז"ל (תענית כ"ה) "מי שאמר לשמן וידלוק, הוא יאמר לחומץ וידלוק".

לכן גם כאן, בעניני עבודה, צריכים גם כן לומר כנ"ל, מי שברא בהנבראים רצון לקבל לעצמו, הוא יתן להנבראים רצון להשפיע. כלומר, שרק הבורא לבדו הוא יכול לשנות את הטבע, ולא האדם. ולכן נקרא זה "נס מן השמים", מטעם שזהו דבר למעלה מהטבע. וזה נקרא "נס של יציאת מצרים", היינו שהקב"ה הוציא אותם מתחת שליטת המצרים, שהיא שליטת הרצון לקבל.

ובהאמור "יגעתי ולא מצאתי", יהיה הפירוש, הגם שנתתי הרבה יגיעות בכדי לזכות להרצון להשפיע, היינו, כל מה שהיה בידי, עשיתי, ולא מצאתי בי את הרצון דלהשפיע, אלא שנשארתי עם רצון לקבל לעצמו, בשיעור מופרז יותר משהתחלתי לכנס בעבודה כדי להשיג את הרצון להשפיע, שזה הוא רצון ה', כנ"ל, שרצונו הוא רק להשפיע. ואני ראיתי, בזמן שהתחלתי לתת יגיעה, שכל פעם ראיתי, איך שאני יותר משוקע בהרצון לקבל לעצמו. אז באתי לידי החלטה, נכון שיגעתי, אבל לא מצאתי. אלא שהקב"ה עזר לי, שמצאתי בי את הרצון להשפיע. וזהו כמו שאמר הזה"ק "הבא לטהר מסייעין אותו". ושואל "במה". והשיב "בנשמתא קדישא, כד אתיליד יהיב ליה נפשא, זכה יתיר".

נמצא, שה' נותן לו הנשמה, כל פעם מדרגה יותר גדולה, וזה נקרא "פנים ה'", היינו אור ה', שהוא נקרא בזמן שהיא מדרגה שלימה בשם "נרנח"י". וזהו הסיוע המקבל מלמעלה. נמצא לפי זה, שהאדם אומר "לא יגעתי", היינו שהיגיעה לא עזרה לי כלום, שאני אוכל לומר, שע"י היגיעה

מצאתי בי את הרצון להשפיע. אלא אם ה׳ לא היה נותן לי את בחינת אור פניו, הנקרא ״נשמתא קדישא״, הייתי נשאר בהרצון לקבל לעצמי ולא יותר. נמצא, מה שהוא אומר ״יגעתי ולא מצאתי״, הוא אומר אמת, כלומר, שהיגיעה שלו לא עזרה לו כלום.

וכאן יש לשאול, אם כן הוא צודק, במה שאמר ״לא יגעתי״, אם כן מדוע אמרו ״אל תאמין״. והתשובה היא, אין נותנים לאדם דבר שאין לו חסרון, כי מי שיש לו חסרון ומבקש מה׳ שימלא את חסרונו, הוא מקבל מלמעלה מילוי על חסרונו. לכן זה שהאדם נותן יגיעה ורוצה לזכות לכלים דהשפעה, והיות שהוא עובד ונותן יגיעה על זה, היינו להשיג את רצון ה׳ הנקרא ״רצון להשפיע״, זהו הכלי. והאור נקרא ״הרצון להשפיע״. והרצון הזה רק הבורא יכול לתת. זאת אומרת, כמו שנתן להאדם בעת שנולד רצון לקבל, הוא יכול לתת לו אח״כ רצון להשפיע. מה שאם כן אם האדם אינו נותן יגיעה, בכדי להשיג את הרצון להשפיע, נמצא שאין לו חסרון. והראיה לזה, שלא כדאי לו להתאמץ ולתת יגיעה לזכות לזה, אין הוא מסוגל לקבל מלמעלה את הרצון הזה, שישנה לו את סדרי הטבע.

ובזה יש לפרש מה שאמרו חז״ל (אבות פרק ב׳. כ״א.) ״לא עליך המלאכה לגמור, ולא אתה בן חורין להבטל ממנה״. שיש לפרש, אם האדם יודע, שאין בידו להשיג את הרצון להשפיע, אלא רק הבורא יכול לתת לו, אם כן בשביל מה הוא צריך להתייגע בחנם, כי אין בידו להשיג זה. לכן יש לשאול, העבודה זו למה לי. כי בין כך ובין כך הוא לא יכול להשיג זה בכוחות עצמו.

ועל זה אמרו ״ואי אתה בן חורין להפטר ממנה״. וזהו מטעם כנ״ל, שצריכים את היגיעה של האדם, לא מטעם שהאדם יכול לקבל את הרצון להשפיע, כי הרצון להשפיע נקרא בשם ״אור״, כנ״ל ״הבא לטהר מסייעין אותו״. והסיוע, אומר הזה״ק, הוא אור הנשמה, כמו שכתוב, שעוזרים אותו בזה שנותנים לו נשמתא קדישא. **אלא היגיעה צריכים בשביל הכלי**, היינו להשיג את החסרון, עד כמה שהוא נצרך לעזרת ה׳, שיעזור לו לתת את אור הנשמה.

אולם, בזמן שהאדם מתחיל לעבוד, בכדי להשיג את רצון הבורא, שהוא הרצון להשפיע, כמו שיש להבורא רצון להשפיע, והאדם חושב שהוא צריך להשיג מכח עצמו, לכן בעת העבודה, שהוא רואה, שהוא נעשה כל פעם יותר משוקע באהבה עצמית. אז האדם בורח מהמערכה, כיון שהוא רואה, שהוא לא מתקדם. אז האדם אומר, שהעבודה זו להשיג את רצון הבורא זה לא

בשבילו. מדוע, שהאדם רואה שכל פעם הוא נעשה יותר גרוע. אמנם אם האדם היה מאמין, שרק ה׳ נותן את הרצון להשפיע, אם כן למה לו לברוח מהמערכה, ולומר, זה בשביל אנשים יותר מוכשרים, הלא הקב״ה עוזר על זה, אם כן לגבי הבורא מה חשוב אצלו לעשות הבדל בין אדם זה לשאר אנשים.

כי ידוע, לגבי הקב״ה קטן וגדול שוים. על כן, בזמן שהאדם אומר, שענין עבודה רק להשפיע לה׳ זה שייך ליחידי סגולה ולא לאיש פשוט, זהו סימן שהוא חושב, שזהו בידי אדם להגיע לרצון להשפיע. לכן האדם צריך, שיהא חזק בדעתו, ולהאמין, שלא דורשים ממנו שהוא יגיע לרצון הזה, אלא שדורשים ממנו, שיהיה לו **צורך להגיע לרצון להשפיע**. ומתי שיהיה לו באמת רצון וצורך להגיע לזה, ה׳ יעזור לו, כמו שכתוב ״הבא לטהר מסייעין אותו״. וכל היגיעה, מה שהאדם צריך לתת, היא רק בכדי להשיג את הצורך להרצון להשפיע, ולא יותר.

אולם השאלה היא, מדוע כשהאדם מרגיש את הרע, בשיעור מה שהרצון לקבל מפריע לו להגיע לדביקות, והוא מתפלל לה׳ שיעזור לו, ושיתן לו הרצון להשפיע, מדוע לאחר כמה יגיעות, שהאדם נתן בכדי להשיג את הרצון להשפיע, אז ההגיון מחייב, שהבורא צריך לתת לו את הרצון להשפיע. ובסופו של דבר מה האדם מקבל. לא די שלא קבל עזרה, שהבורא יתן לו את הרצון להשפיע, אלא קבל במקום זה, עבור היגיעה שנתן, רצון לקבל יותר חזק. היינו, שכל פעם הוא רואה, שהרצון לקבל שלו נעשה יותר מופרז. אם כן הוא רואה כאן פעולה הפוכה ממה שצריך להיות.

והתשובה היא, היות שלא יכולים להראות להאדם כמה רע שיש לו, כלומר כל מדת הרע שעמה האדם נולד, כמו שכתוב בזה״ק על מה שכתוב ״לפתח חטאת רובץ״, שתיכף שהאדם יוצא מפתח הרחם, תיכף בא עמו הרע, הנקרא ״חטאת״. ואם האדם יראה את כל הרע שיש בו, תיכף יגיד, שאין עבודה זו ״לעשות הכל לשם שמים״ בשבילו, ולא ירצה אפילו להתחיל בעבודה, אלא תיכף יבוא לידי יאוש.

ולכן אין מראים לאדם אלא קצת רע. ועל קצת רע האדם מתחיל לבקש מה׳, שיעזור לו. ואז מגלין להאדם עוד קצת רע, ומתחיל עוד הפעם לבקש מה׳, שיעזור לו. לכן אחרי כל בקשת עזרה יכולים להראות לו קצת יותר רע. וכן הולך ומוסיף בקשות, ומוסיפים לו גילוי הרע, שנמצא בו. עד שהאדם נותן את כל התפלות על כל הרע שנמצא בו. אז האדם מקבל את הטוב הזה,

מה שהוא מבקש, היינו הרצון להשפיע, שעל זה הוא נכנס בעבודה, בכדי להשיג את הרצון הזה, שזה הוא רצון הבורא, שרצונו הוא רק להשפיע.

נמצא, שאם האדם יקבל את הרצון להשפיע על קצת רע, הוא כבר יחשוב שזה כבר מספיק בשבילו. ואם יהיה לו סיפוק בעבודה, נמצא, שכל הרע, שנשאר בו, שעל זה לא קיבל את התיקון של רצון להשפיע, ממילא ישאר אצלו הרע בלי שום תיקון. מה שאם כן כשרואים מלמעלה, שכל פעם הוא מבקש עזרה, על הרע שמתגלה בו בכל יום ויום, אז כל הרע שיש בו, היינו שנתגלה אצלו, והוא מבקש עזרה מלמעלה, והעזרה שהוא מקבל ע"י תפילותיו עכשיו, היא שמגלים לו רע, כדי שבאופן כזה יתגלה אצלו כל הרע.

ואח"כ, שיקבל את העזרה מלמעלה, אז כל הרע יתוקן בעל מנת להשפיע, מטעם כיון שלא קבל באמצע עבודה את הרצון להשפיע, ממילא אין לו ממה לקבל סיפוק. לכן הוא מתפלל כל פעם, שיתנו לו הרצון להשפיע. ואז ע"י תפלותיו, שהוא מבקש מה', שיתן לו העזרה, יש מקום שהרע יתגלה בו, מטעם שהוא עומד וצועק, שיתנו לו העזרה הדרושה לו.

וזה דומה על דרך משל, שהגיע לארץ רופא מומחה, שהוא מרפא את כל המחלות שבעולם שיש לאדם. רק שיכולים לכנס אליו רק פעם אחת. וכל חולה, שנכנס אליו, כמה מחלות שהחולה אומר לו, הוא מרפא. והיו חולים שנכנסו אליו על מחלות קיבה, והרופא ריפא אותו. ואח"כ נתוודע להחולה, שיש לו מחלת לב, על דרך משל. והוא רוצה לכנס להרופא. והיות שהוא כבר היה אצל הרופא, ופעם שנית הרופא לא מקבל, נמצא שהוא נשאר במחלת לב כל ימי חייו. וחולה אחר נכנס, ואמר שיש לו מחלת לב, ומחלת דלקת פרקים, וסובל גם על המרה, שאמרו לו רופאים אחרים, שהוא חולה על זה גם כן. והוא נכנס להרופא המומחה הזה והוא ריפא אותו, את הכל בפעם אחת. מה שאם כן שאר חולים, שלא היו יודעים את מחלותיהם, נשארו עם המחלות שהיו להם.

אז כל החולים, שלא היו יודעים את מחלותיהם, באו להרופא שיתן להם עצה, שידעו כל מחלותיהם, בעת שהוא נותן להם את התרופה, שירפא להם את כל מחלותיהם. אז הרופא אמר, כל מי שרוצה לכנס אליו, הוא יתן בעת שהוא עושה תור אצל הרופא, שהוא יקבל מהרופא איזה כדור, שהכדור הזה הוא יגלה להם כל המחלות שיש להם. ואח"כ הוא יתן להם תרופה, בזמן שהם יבואו אליו. וכל המחלות שיש לכל אחד ואחד, יתרפא בפעם אחת.

והחולים לא הבינו מה שהרופא אמר להם. ובזמן שקבלו את הכדור, מה שהרופא נתן להם, בעת שהם שמו עצמם לתור כאן אצל הרופא. אז ראו כל אחד, שהוא קצת חולה. והרופא הזה נתן לו רפואה, ויתרפא. עכשיו הוא רואה המומחיות של הרופא, שהוא נעשה עכשיו יותר חולה, ממה שהיה לו. מקודם היה סובל על מחלה אחת, ועכשיו הוא רואה, שכל פעם נעשה המצב אצלו יותר גרוע, היינו לפעמים היה סובל כאבי ראש, ועכשיו יש לו כאבי לב, וכאב בטן, וכדומה. כולם צועקים על המתווכים, שהיו מיעצים להם, שילכו להרופא הזה, הלא הם נעשים יותר גרועים, מעת שהיו אצל הרופא, ועדיין הרופא בעצמו עוד לא טיפל בהם, רק המזכירה של הרופא, בעת שהוא נרשם לקבל תור אצל הרופא, שנתנה לו כדור, המצב נעשה אצלו כל יום יותר גרוע.

הנמשל הוא, בזמן שהאדם נרשם לעבוד עבודת הקודש, שהוא להגיע להשיג את בחינת רצון של המקום, שהוא הרצון להשפיע, ואומרים לו, שהרופא מרפא את כל המחלות בפעם אחת, שהמחלה שלנו נקראת בשם "רצון לקבל לעצמו". ובכדי שהרצון לקבל יתגלה אצל האדם בכל שיעורו הרע, אחרת אם האדם יבקש ה', שיתן לו עזרה, שיהיה בידו להתגבר על הרצון לקבל ולעשות מעשים בעל מנת להשפיע, אז האדם הזה יקבל סיפוק בעבודה של הרצון להשפיע.

ונמצא שהרע נשאר אצלו, רק שאינו מגולה, כדוגמת בגשמיות, שהאדם חולה ואינו יודע מהי מחלתו, וצריכים לעשות בדיקות, בכדי לדעת מהי מחלתו. כמו כן אצל האדם שרוצה לעבוד ולתת יגיעה, בכדי להשיג, שיהיה בידו לעשות את רצון ה'. אז האדם אינו יודע מחלתו. ורק ע"י התורה ועבודה יכולים לדעת מהי מחלתו.

וזהו על דרך שאמרו חז"ל "חש בראשו, יעסוק בתורה". ופירוש אאמו"ר זצ"ל, היינו שיש לו מחשבות זרות, "חש במעיו", היינו הרצון לקבל שבמעיו הוא שולט עליו וכו' על דרך זה. לכן מוכרח מקודם להתגלות כל הרע שבאדם, ולא מקבל את הרצון להשפיע תיכף אחרי כמה זמן שנתן יגיעה, אלא כנ"ל, עד שיתגלה את כל הרע שנמצא אצלו. ואז, כשמקבל את הרצון להשפיע, הוא שורה על כל הרע שבו.

נמצא, שזה שהאדם רואה, שהוא נעשה כל פעם יותר רע, זהו סימן שהוא הולך על דרך האמת. והראיה לזה, שהדרך שהוא הולך עושה את שלה. וזהו כדוגמת, שהרופא נותן פעם תרופה לחולה, והוא בא להרופא ואמר לו, שעתה ע"י התרופה שלך נעשה המצב של המחלה יותר גרוע. אז

הרופא אומר לו, להיפך, היינו עכשיו אני רואה, שהתרופה שלי התחילה לפעול, אלא מקודם היא פועלת על סדר הזה, ואח"כ היא פועלת על סדר אחר, עד שהוא יחזור לבריאותו.

ובהאמור נבין מה ששאלנו, מהו "עושין רצון המקום" יש לפרש, רצון להשפיע, כלומר שרצונו יתברך הוא להטיב לנבראיו, שהוא רוצה שהנבראים יהנו, כמו כן האדם רוצה להגיע להשיג את הרצון הזה, מטעם שהוא רוצה בדביקות ה', שהוא ענין השתוות הצורה. והיות שהאדם נברא עם רצון הפוך, שהוא רצון אך לקבל ולא להשפיע, לכן יש לו יגיעה גדולה להשיג. מה שאם כן בגשמיות, שהאדם עובד והוא מקבל שכר, אין זה נקרא "יגיעה", מטעם שזהו לא נגד הטבע, היות שכל המעשים שלו הם לתועלת עצמו.

מה שאם כן בעבודה להשיג את רצון ה', היינו הרצון להשפיע, שהאדם לא יעשה שום דבר, אלא מה שיצמח מזה תועלת ה' ולא תועלת עצמו, זהו יגיעה, היות שהוא נגד הטבע. והאדם הזה אינו יכול להשיג את הרצון הזה מכח עצמו, אלא ה' צריך לתת לו. וזה נקרא, ש"ה' נושא פנים" לאדם הזה, מטעם שאי אפשר להשיג זה, אלא בדרך נס למעלה מהטבע.

נמצא, שאין עצה אחרת להשיג את הרצון הזה, אלא ע"י נשיאת פנים. וזה שכתוב "ישא ה' פניו אליך". והמדרש מתרץ, שהוא בזמן שעושין רצון המקום, כלומר בזמן שעובדים את העבודה איך להשיג את הרצון הזה. אז הקב"ה מוכרח לתת להאדם בחינת פנים של ה', הנקראת בחינת "נשמה", היינו שמסייעין אותו בזה, שנותנין לו נשמתא קדישא, שזהו בחינת פנים של ה'. כי אין עצה אחרת לזכות לרצון ה', אלא ע"י הפנים של ה'. וזה שכתוב "ישא ה' פניו".

מה שאם כן באלו אנשים שלא עוסקים בתו"מ על מנת שיזכו לרצון ה', אלא זה שעוסקים בתו"מ הוא בשביל שכר, אין הם צריכים להפנים של ה', הנקרא בחינת "נשמתא", היות שלא הולכים נגד הטבע. לכן בשיעור שמאמינים בשכר ועונש, כבר הם יכולים לעסוק בתו"מ, כי השכר מעורר אותם לעבודה. נמצא, בזמן שאין עושים רצון המקום, היינו זה שעוסקים בתו"מ, אין הם רוצים תמורת עבודתם שכר, שה' יתן להם את הרצון להשפיע, אלא שכר עבור הרצון לקבל, בהם כתוב "אשר לא ישא פנים", מטעם שאין הם צריכים לבחינת נשמתא, שיתן להם, שפנים ה' הוא אור ה', הנקרא "נשמתא קדישא", מה שהאדם מקבל כדי שיחזיר אותו למוטב, שזה נקרא "סיוע מלמעלה", כנ"ל.

נמצא לפי זה, מה שאמרו, בזמן שאין עושין רצון המקום, אז ה' לא ישא פנים, מטעם שאין הם צריכים שה' יתן להם את הנשמה, שיחזיר אותם למוטב, מטעם שהם מרגישים שהם טובים. זאת אומרת, שמקיימים תו"מ בכל פרטיה ודקדוקיה. ומהי הסיבה שבגללה עוסקים בתו"מ. זהו השכר. בשיעור שהם מאמינים בשכר ועונש, הם מסוגלים לעבוד עבודת הקודש, כנ"ל, מסיבת שזהו לא בסתירה להרצון לקבל.

לכן דוקא בזמן שעושין רצון המקום, כלומר, שעבודתם בתו"מ הסיבה היא מטעם "בראתי יצר הרע בראתי תורה תבלין", אם כן הם לומדים תורה בכדי לצאת משליטת הרצון לקבל, שהוא נקרא בשם "יצר הרע", הם צריכים להמאור התורה, שעל ידי זה הם יזכו לרצון ה', שהוא הרצון דלהשפיע. ובזה נבין מה ששאלנו, מהו "פנים ה'". התשובה, זהו אור, מה שה' נותן נשמתא קדישא לאדם, שיחזיר אותו למוטב.

ובהאמור מובן גם כן מה ששאלנו, מהו "לא יקח שוחד". הלא זה שעושין רצון המקום, זה בעצמו כאילו הוא שוחד. התשובה היא, זה שרוצה שה' ישא לו פנים, היינו שיתן לו בחינת נשמתא קדישא, הוא לא בשביל תועלת האדם, האדם דורש זה שישא לו פנים. אלא להיפך, הוא רוצה שה' ישא לו פניו, בכדי שיצא מתועלת עצמו, ותהיה יכולת בידו לעבוד רק לתועלת ה' ולא לתועלת עצמו.

אם כן אין הוא רוצה שה' יתן לו משהו לתועלת עצמו, שנגיד, שהאדם נותן שוחד לה' כדרך שנותנים למי שהוא איזו מתנה, וכוונתו, שמי שמקבל את המתנה, יתן לו משהו לתועלת עצמו של הנותן מתנה. מה שאם כן כאן "האדם עושה רצון המקום" פירושו, שהאדם רוצה שיהא באפשרותו לעשות רצון המקום, ומבקש שישא לו פנים, היינו שיהיה בידו לעשות כל מעשיו לשם שמים.

ובזה מובן לנו, ש"יצר הרע" הוא **הרצון לקבל**, ו"התבלין" הוא **הכח לצאת משליטת הרצון לקבל**, ו"תורה" נקראת **אור התורה**, שהיא בחינת **הפנימיות התורה**, שהיא **נשמת התורה**.

מהו שהקב"ה נושא פנים, בעבודה

מאמר ל"ג, תשנ"א

חז"ל (מדרש רבה נשא י"א, ז') אמרו על מה שכתוב "ישא ה' פניו אליך" וזה לשונם, כתוב אחד אומר "ישא ה' פניו אליך", וכתוב אחר אומר "אשר לא ישא פנים". כיצד יתקיימו שני כתובים הללו. כשישראל עושין רצון המקום "ישא ה' פניו אליך", וכשאין עושין רצון המקום "אשר לא ישא פנים", עד כאן לשונם.

ויש להבין, אם ישראל עושין רצון המקום, למה נצרכה נשיאת פנים. ובכדי להבין מה שתרצו, צריכים להבין מקודם מהו "רצון ה'" ומהו "פני ה'". הנה כפי שאנו לומדים, משמע שרצון ה' הוא להשפיע, כמו שכתוב שמטרת הבריאה היא רצונו להטיב לנבראיו, היינו להשפיע להם טוב ועונג. ופנים ה' נקרא גילוי פנים, היינו שזוכה להשגת השגחה גלויה, שה' מנהיג את העולם בבחינת טוב ומטיב.

כמו שכתוב (בהקדמה לתע"ס אות פ"ג) וזו לשונו "והנה מדרגה ראשונה של גילוי הפנים, שהיא השגחת שכר ועונש בבירור המוחלט, אין זו באה לו לאדם אלא ע"י ישועתו יתברך, שזוכה בפקיחת עינים בתורה הקדושה, בהשגה נפלאה, ונעשה כמעין המתגבר, ובכל מצוה שבתורה הקדושה, שכבר קיים אותה מתוך היגיעה מבחירתו, זוכה ורואה בה את שכר המצוה המיועד לו לעולם הבא, וכן הפסד הגדול שבעבירה".

ובהאמור יש לפרש מה ששאלנו על מה שכתוב כאן "בעושים רצון של מקום הקב"ה נושא להם פנים". הלא הם עושין רצונו של מקום, מה שייך לומר כאן שהם צריכים ל"ישא ה' פניו אליך".

והענין, כי ענין פני ה' הוא בחינת גילוי השגחתו יתברך בהנהגת טוב ומטיב. והיות שהיה תיקון, מטרם שהאדם מתקן את הרצון לקבל שיהיה בעל מנת להשפיע, תהיה בחינת העלם והסתר על השגחתו יתברך, לכן מטרם שהאדם מגיע לבחינת "עושין רצונו", שפירושו הוא, כמו שהרצון של הבורא הוא להשפיע, כמו כן האדם גם כן צריך שיהיה לו רצון להשפיע.

ובזמן שיש השתוות הצורה, אז יש מקום שהקב"ה נותן לו את ענין גילוי פניו יתברך, שהוא בחינת פקיחת עינים בתורה, וזוכה להשגה שה' מנהיג את העולם בבחינת טוב ומטיב. וזה יכול להיות רק לאחר שהאדם עושה רצון ה', היינו שהאדם כבר זכה לבחינת רצון להשפיע, שדווקא אז מסתלק הצמצום וההסתר.

מה שאם כן כשאין ישראל עושין רצונו של מקום, אלא הם רוצים שה׳ יתן להם הכל בכלים דקבלה, שזהו היפך מרצונו של מקום, שרצונו הוא להשפיע, אז מוכרחת להיות ההנהגה בבחינת ״לא ישא פנים״ אלא בבחינת אחוריים, הנקראת הסתרת פנים של הקב״ה. וזה נקרא ״אשר לא ישא פנים״. וזהו מטעם התיקון, שלא יהיה ענין של בושה.

וכמו כן יש לפרש את המאמר הנ״ל על זמן התחלת העבודה, היינו **מטרם** שהאדם זכה להיות מאלו אנשים שכבר זכו להיות ״עושין רצונו של מקום״. ויש לפרש ״עושין רצונו״, היינו שהולכים בדרך להגיע להיות מעושין רצון המקום, היות **כשהולכים בדרך זו כבר נקרא שמם על שם הדרך שבה הם הולכים**. וזהו על דרך שאמר אאמו״ר זצ״ל על מה שכתוב ״יהיב חכמתא לחכימין״. והקשה, הלא ״יהיב חכמתא לטיפשים״ היה צריך לומר. ואמר שהכוונה היא על אלה שהם רוצים חכמה, הם כבר נקראים ״חכימין״, מטעם שהולכים בדרך להשיג חכמה. וכיון שהם נותנים אתערותא דלתתא, לכן נותנים להם מלמעלה חכמה.

וכמו כן כאן, כשהם רוצים להגיע להשיג את הכח של רצון להשפיע, זה כבר נקרא שעושין רצון המקום. ולפי הכלל ״הבא לטהר מסייעין אותו״ הם מקבלים עזרה מה׳. לכן להם אומר הכתוב ״ישא ה׳ פניו אליך״, היינו הקב״ה מאיר להם בחינת הפנים שלו, שפירושו שהקב״ה נותן להם עזרה. ומהי העזרה. זהו כמו שכתוב בזה״ק ״הבא לטהר מסייעין אותו״. ושואל, במה. והתשובה היא ״בנשמתא קדישא״, שזה נקרא ״פני ה׳״, כמו שכתוב ״כי באור פניך נתת לנו, תורת חיים ואהבת חסד״. היינו, שע״י אור הפנים הם מקבלים אהבת חסד, שהיא בחינת השפעה, כלומר שה׳ נותן להם הכח לאהוב חסד, היינו לאהוב להיות משפיע.

וזה נקרא ״ישא ה׳ פניו אליך וישם לך שלום״, שענין שלום הוא כמו שכתוב (תהילים פ״ה) ״אשמעה מה ידבר האל ה׳, כי ידבר שלום אל עמו, ואל ישובו לכסלה״. נמצא, שענין ״שלום״ פירושו שה׳ אומר ״שלום״, שלא יחטא עוד, אלא הוא זוכה להיות בשלום עם ה׳. וזה הפירוש ״כשעושין רצון המקום״, אז הם מקבלים את הסיוע של הקב״ה. וזה שאומר ״ישא ה׳ פניו אליך״.

מה שאם כן ״וכשאין עושין רצון המקום״, כלומר שלא הולכים בדרך להגיע להשיג את רצון המקום, שהוא הרצון להשפיע, אז נאמר עליהם ״אשר לא ישא פנים״, כלומר שלא יכול לתת להם עזרה שימלא את רצונם, מטעם שרצונם הוא ההיפך מהקדושה. ואיך יכול לתת להם דבר שהוא נגד

רצונו של מקום, היות שכל מה שיש לאדם לעשות בעבודה הוא רק לתקן מעשיו שיהיו בעל מנת להשפיע. ואם ה' ישא להם פנים, היינו שיקבלו עזרה, שיהיה בידם לעבוד יותר עבור הרצון לקבל לעצמם, נמצא שהקב"ה כאלו מכשיל אותם. לכן זה שה' לא ישא פנים להם, בזה הוא עוזר להם, שלא ישארו באהבה עצמית. אלא על זה אמרו "הבא לטמא פותחין לו", אבל לא נותנים לו עזרה, מה שאין כן "הבא לטהר מסייעין אותו".

ובהאמור נבין מהו ענין של **תשובה**. זאת אומרת, מה האדם צריך להשיב ש"תשובה" פירושה, שקבל משהו והוא צריך (להחזיר) מה שקבל. והענין הוא כנ"ל, היות שהאדם נולד עם טבע שהוא רצון לקבל לתועלת עצמו, לכן האדם רוצה לעבוד רק לתועלת האדם, היינו שהוא רוצה שה' ימלא את הכלי קבלה שלו. ועל דבר זה האדם צריך לעשות תשובה, היינו לעשות הכל לשם שמים, כלומר מה שהוא מקבל אין הוא רוצה לקבל לתועלת עצמו, אלא כל מה שהוא מקבל הוא בכדי לתת להבורא נחת רוח, היות שהבורא רוצה שהאדם יקבל, כמו שכתוב "רצונו להטיב לנבראיו". נמצא, שכל מה שהוא מקבל הוא רק בעל מנת להחזיר, אחרת הוא לא רוצה לקבל. וזה נקרא "תשובה", היינו שהוא מחזיר כל מה שהוא מקבל.

וזהו על דרך שכתוב בזה"ק (נשא דף ח' ובהסולם אות כ"ח) וזה לשונו "וכל מי שחוזר בתשובה הוא כאילו השיב אות **ה'**, שהיא המלכות, אל אות **ו'**, שהוא ז"א, שהוא בן י"ה, ונשלם בו **הויה**, וזו היא תשובה ודאי, שהיא אותיות תשוב ה' אל ה - ו'".

ובזה"ק (נשא, ובהסולם אות ל"א) אומר וזה לשונו "ותשובה זו, שהיא המלכות וה' דהויה, נקראת "**חיים**", שכתוב "כי ממנו תוצאות חיים", שהן נשמת ישראל, שהן תוצאות של המלכות, הנקראת "חיים", והיא הבל היוצא ונכנס בפיו של אדם בלא עמל ובלא יגיעה, שהוא סוד **ה'** דהבראם, כי אות ה' מתבטאת מן הפה בקלות יותר מכל האותיות, ועליה נאמר "ותמונת ה' יביט". כי המלכות נקראת "תמונת ה'". וכן "אך בצלם יתהלך איש", ומשום שהיא על ראשו של האדם, אסור לו לאדם ללכת ד' אמות בגילוי ראש, כי אם היא מסתלקת מעל ראשו של אדם, מיד מסתלקים החיים ממנו".

ויש לפרש דברי הזה"ק מה שאומר "שתשובה נקראת תשוב **ה'** לגבי **ו'**". והענין הוא כנ"ל, כי כל עבודתינו היא לקבל עלינו עול מלכות שמים אף על פי שהיא בבחינת העלם והסתר, כלומר הגם שמחשבת הבריאה היא להטיב לנבראיו, מכל מקום נעשה צמצום והסתר על מלכות שמים,

מטעם שיהיה מקום לבחירה, היינו שלאדם תהיה היכולת לומר, זה שהוא מקבל עול מלכות שמים אין זה מטעם אהבה עצמית, אלא מטעם לעשות נחת רוח ליוצרו. ואם המלך היה מגולה, בטח האדם היה מקבל את התגלות המלך מטעם אהבה עצמית, כי אנו צריכים להאמין, שאין תענוג יותר גדול בעולם מראות פני המלך. נמצא, שבזמן קבלת מלכות שמים היה האדם מוכרח להיות בפרודא מטעם שינוי צורה, כידוע ששינוי עושה פירוד ברוחניות.

נמצא, ההסתר הזה גורם לנו שקשה לקבל את עול מלכות שמים ולהאמין שהשגחתו יתברך היא בבחינת טוב ומטיב. ורק בזמן שהאדם הולך על דרך להגיע לבחינת השתוות הצורה, היינו שכל מעשיו יהיו לשם שמים, בשיעור שכוונתו היא להשפיע, בשיעור זה מסתלק ממנו ההעלם והצמצום. ואז האדם יכול להשיג את הטוב ועונג, כי הוא מקבל אז בבחינת אור חוזר, היינו שכל מה שהוא נהנה הוא רק מטעם שרוצה לעשות נחת רוח ליוצרו. לכן אין קבלת התענוג עושה בחינת פירוד. אז האדם מקבל את השפע כפי הכלל "יותר משהעגל רוצה לינוק הפרה רוצה להניק". לכן אז כבר אין להאדם עבודה בכדי להשיג משהו, היות שכבר העליון יכול לתת, מטעם שכבר יש לו הכלים דהשתוות הצורה. נמצא שעיקר עבודת האדם היא להשיג את הכלים דהשפעה.

ובהאמור יש לפרש, מהי תשובה, זה שאומר "תשוב **ה**'", שהיא המלכות, שהיא נמצאת בפרוד משם הויה, היינו מלכות שהיא כלל הנשמות, שהיא צריכה לפרנס את הנשמות. ואם הנבראים עובדים (כפי) מה שמוטל עליהם, היינו לעשות הכל בעל מנת להשפיע, אז הם גורמים, כל אחד בשורש נשמתו, בחינת רצון להשפיע. אז המלכות מקבלת השתוות הצורה לגבי הקב"ה, שהוא המשפיע.

נמצא שהשפע מושפע לתחתונים בלי שום עמל ויגיעה, כנ"ל בדברי הזה"ק, היות שנתינת השפע שייכת להבורא, שהוא יתן, ואין להאדם שום עבודה להשיג את זה, אלא כל עבודת האדם היא בבחינת הכלים, שתהיה להם בחינת השתוות הצורה, שזה נקרא "עבודת הארץ", היינו שהעבודה היא, שהמלכות שמים שלהם תהיה בעל מנת להשפיע.

וזהו כמו שכתוב (ברכות ל"ג) "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים", שיש לפרש "הכל" הכוונה על המילוי שנותן ה'. ויש הרבה מינים בהשפע. ובאופן כללי הם נקראים "נרנח"י", או "חכמה", או "חסדים". וכל אלו ה' נותן בלי טורח מהאדם, חוץ מיראת שמים, שענין יראה פירושה, שהאדם

צריך לעבוד, שתהיה לו יראה "אולי הוא לא יכול לעשות בעל מנת להשפיע". זה שייך לעבודת האדם.

כלומר, האדם מתיירא לקבל "אולי הוא לא יוכל לכוון בעל מנת להשפיע". ענין "שלא לקבל" זה אנו מיחסים להאדם, וענין "הנתינה" אנו מיחסים להבורא. נמצא, יראת שמים, שהוא מפחד לקבל "אולי הוא יבוא על ידי זה לידי פירוד מה'", עבודה זו (אנחנו) מיחסים להאדם. כלומר, שזוהי כל עבודת האדם, איך להשיג כלים דהשפעה. אבל אין להאדם לחפש עצות איך להשיג שפע, כי על זה אין לדאוג, אלא כל דאגותיו של אדם צריכות להיות איך להשיג את הרצון להשפיע. כי המלכות נקראת "חיים", ממנה תוצאות חיים.

וזהו לאחר שהאדם כבר השיג את הכלים דהשפעה, בזה שהחזיר את המלכות, הנקראת "כלי המקבל", שתהיה עכשיו בבחינת "כלי המשפיע". היינו, שהנבראים תקנו בשורש נשמתם, שהיא המלכות, שתהיה בעל מנת להשפיע ולא לקבל. אז מלכות משפעת להם חיים, כמו שכתוב "כי ממנו תוצאות חיים". וזה האדם מקבל בלי עמל ובלי יגיעה, שהוא סוד ה' דהבראם. היינו כנ"ל, כי לאחר שהאדם תיקן את המלכות, שהיא ה' אחרונה, בבחינת השתוות הצורה עם **יה"ו**, אז כבר נמשך שפע לאדם, שתיקן אותה בלי עמל ובלי יגיעה.

וזה שאומר "ועליה נאמר "ותמונת ה' יביט", כי המלכות נקראת "תמונת ה'". ויש לפרש, שרוצה להשמיענו, שכל העבודה היא רק בבחינת "יראה", היינו "שלא לקבל את השפע פן לא יהא בידו כח לכוון בעל מנת להשפיע". וזה הוא כמו שכתוב אצל משה (ברכות ז') "ויסתר משה פניו כי ירא מהביט. אמרו, בשכר, ויסתר משה פניו, כי ירא מהביט, זכה, לתמונת ה' יביט".

היינו כנ"ל, **היגיעה היא על בחינת יראה**, כמו שכתוב "כי ירא מהביט" ואח"כ באה **הזכיה** בלי עמל ויגיעה, שזכה לתמונת ה' יביט, שהיא בחינת מלכות, כמו שאומר "כי מלכות נקראת "תמונת ה'". נמצא, שכל החיים באו אח"כ ממלכות, כמו שאומר "ו - ה' דהוי"ה נקראת חיים", שזה בא בלי עמל ויגיעה.

וזה שכתוב "אך בצלם יתהלך איש", שענין "צלם" הוא כמו שאמר אאמו"ר זצ"ל, שצלם הוא מלשון "צל", שצל הוא במקום שאין השמש זורחת, שהיא בחינת הסתרה. כלומר, לאחר שהאדם מקבל מלכות שמים

בבחינת ההסתר למעלה מהדעת, אז הוא זוכה לדעת דקדושה. וזה שכתוב "אך בצלם יתהלך איש", היינו דוקא כשהאדם מקבל על עצמו מלכות שמים בבחינת "צלם", על ידי זה האדם יכול ללכת במעלות הקודש, שזה פירוש "יתהלך איש".

וכמו כן יש לפרש מה שכתוב "אסור לו לאדם ללכת ד' אמות בגילוי ראש", ש"ראש" פירושו דעת ושכל. "כיסוי ראש" הוא שמכסה על השכל ולא מסתכל עליו, אלא הוא הולך למעלה מהדעת. "ד' אמות" נקרא האדם, שזוהי קומתו של האדם, שהכוונה, שלאדם אסור ללכת בלי אמונה למעלה מהדעת. ואם הוא הולך בתוך הדעת, היינו "גילוי ראש", "מיד מסתלקים החיים ממנו". אלא דוקא ע"י "כיסוי ראש" הוא יזכה לדעת דקדושה.

אולם עבודה זו של האמונה למעלה מהדעת צריכה להיות בישוב הדעת, כי רק אז האדם יכול להבין מה זה למעלה מהדעת, אחרת האדם טועה בהמובן של למעלה מהדעת. וזהו כמו שאמרו חז"ל (אבות פרק ד', כ"ג) "אל תרצה את חברך בשעת כעסו". לכן, בזמן שהאדם הוא בכעס, היינו שאין הוא מרוצה ממצבו שבו הוא נמצא ומתחיל לעשות חשבון הנפש, אז הוא בא לכלל טעות ואין הוא מסוגל לעשות חשבון אמיתי, כמו שאמרו חז"ל (ספרי מטות) "כיון שבא לכלל כעס בא לכל טעות".

ועיקר כעסו של אדם על עצמו מתבטא בעבודה בעצבות ממצבו שבו הוא נמצא. לכן כל החשבונות שהוא עושה הם לא בסדר, מטעם שהוא בעצמו נמצא במצב שאין בו ישוב הדעת. ובמצב הזה אין לו לעשות שום חשבונות, אלא לקבל על עצמו מלכות שמים בלי שום חשבונות. ורק לאחר שקבל על עצמו עול מלכות שמים בכפיה וכאשר נח רוגזיה, אז הוא יכול לעשות חשבונות, לדעת מה זה למעלה מהדעת, ומה זה למטה מהדעת, ומהו בתוך הדעת.

כי יש לדעת, שבזמן שהאדם מרוגז על איזה דבר, הוא מרגיש אז שהוא נמצא במצב שלא נח לו. ואי אפשר בזמן כזה להאמין בהשגחה פרטית, שה' הוא מנהיג את העולם בבחינת טוב ומטיב. לכן במצב הזה הוא מדבר לשון הרע על השגחתו יתברך. וממילא האדם נפרד מהאמונה. כי יש תיקון מלמעלה, הנקרא בדברי חז"ל "אין אדם חוטא אלא אם כן נכנס בו רוח שטות". שפירושו, שרוח הקדושה, שהיתה לו, נסתלקה ממנו. וזה נעשה לטובת האדם, כי בזמן שאין להאדם את רוח הקדושה, אין הוא יכול לפגום במה שאין לו.

לכן כשהאדם נופל למצב של עצבות, כלומר שאין לו ממה לקבל שמחה, הוא נפרד אז מקדושה. אז יש להאדם רק עצה אחת, שיקבל על עצמו בכפיה את עול מלכות שמים, ויתן תפלה לה' שיעזור לו, שהכפיה הזאת שקבל על עצמו, ה' יעזור לו שתהיה בשמחה, כמו שכתוב "עבדו את ה' בשמחה". והיות שהעבודה הזו עכשיו אצלו בכפיה, אם כן מאיפה יקח שמחה.

לכן על האדם להתפלל לה' שיעזור לו, שיוכל לקיים מה שכתוב "עבדו את ה' בשמחה". וגם האדם צריך להתגבר אז בבחינת "אתערותא דלתתא", ויאמין שזוהי זכיה גדולה שהיה בידו כח להתגבר על מצבו ולעשות משהו **נגד השכל**, שזה נקרא "למעלה מהדעת". וגם להאמין, אחר שהוא התגבר בבחינת למעלה מהדעת, שזה נקרא שהוא "עובד ה'". היינו, שהתגברות הזו מה שהוא עשה עכשיו, זה נקרא "עבודת ה'", היות שהוא עובד עכשיו עם בחינת אמונה למעלה מהדעת. כלומר, שרק עכשיו הוא נקרא "בעל עבודה", היות שהגוף לא מסכים לעבודה זו.

ובהאמור יוצא, שבזמן שהאדם בא לידי מצב שהגוף לא רוצה לעבוד עבודת הקודש, והאדם אז במצב שאין לו רוח חיים, זהו זמן שהאדם נקרא שאין לו אמונה בה'. כי האמונה בה' מביאה שמחה. לכן בזמן שהוא מרוגז ובכעס על עצמו, עד כדי שלא יכול לסבול שום דבר שנמצא בסביבתו, אז הוא בבחינת "עובד עבודה זרה".

וזהו כמו שאמרו חז"ל "כל הכועס כאלו עובד עבודה זרה". וזהו כנ"ל, שהוא מטעם שאין לו אמונה. לכן האדם ישתדל על כל מגע שיש לו עם רוחניות, שיתן תודה לה'. אז הוא מיחד את הקשר עם הבורא. כלומר, אפילו שהוא נמצא במצב שהגוף דוחה כל דבר שבקדושה, גם על זה הוא יכול לקיים קשר עם הבורא, היינו שהאדם צריך לומר אז, זה שאני מרגיש שאין לי שום רצון לעבודה, גם זה נקרא "מגע".

כלומר, האדם רואה שלא תמיד הוא חושב על עבודה, היינו, אם הוא כן רוצה לעבוד או לא, אלא שיש לו לחשוב ולדאוג על שאר ענינים, שאין להם שייכות לרוחניות. לכן עתה שיש לו מגע, על זה הוא נותן תודה, אז על ידי זה האדם יכול להכנס שוב לעבודה ויתחיל לחיות בחיים דקדושה.

והגם יש הרבה בחינות בהקשר שהאדם מקשר עצמו להבורא. אבל כל מגע הוא דבר גדול ועל זה כתוב (תהילים מ"ח, י"א) "כשמך אלקים כן תהלתך", שפירושו, כמה שהאדם יכול להעריך את גדלותו וחשיבותו של הבורא, בשיעור זה הוא יכול להודות ולהלל לה'. ובודאי שאם האדם יכול

לצייר לעצמו יותר את גדלותו וחשיבותו של הבורא, בטח שיהיה בידו לתת שבחים יותר גדולים לה׳. אולם על ידי זה שהאדם מתגבר ונותן שבח לה׳ על משהו, לא חשוב על מה שהוא נותן את התודה לה׳, הפעולה הזו כבר נותנת קשר לה׳, שעל ידי זה הוא יכול להכנס לעבוד עבודת הקודש על דרך האמת. לכן בכל המצבים רק תפלה עוזרת.

מהו שהימין צריך להיות יותר גדול מהשמאל, בעבודה

מאמר ל״ט, תשנ״א

הזה״ק (נשא רט״ו ובהסולם אות קע״ד) כתוב שם וזו לשונו ״מצוה זו, שיברך הכהן את העם בכל יום בזקיפת האצבעות, כי האצבעות נמצאות בסוד העליון, החמש של ימין יש להם חשיבות יתירה על אלו שבשמאל, משום שהימין חשוב יותר מן השמאל, ועל כן בהברכה שהכהן מברך את העם, צריך להגביה הימין על השמאל״.

ויש להבין מהו ימין בעבודה, ומהו שמאל בעבודה, ומדוע ימין יותר חשוב מהשמאל.

ידוע שבסדר עבודת האדם, כשהוא רוצה להגיע לידי דבקות ה׳, שהוא ענין השתוות הצורה, היינו שיעשה כל מעשיו בעל מנת להשפיע, יש להבחין ב׳ בחינות:

א) מצב של שלימות, היינו כל מה שהוא חושב ועושה, אין בזה שום חסרון.
ב) מצב של חסרונות, היינו כל מה שהוא חושב ועושה הוא מלא חסרונות.

ואנו צריכים לב׳ מצבים הללו. מצב של שלימות הוא לצורך לקבלת חיות שמחה והנאה מהמצבים שלו. כי בזמן שהאדם מרגיש חסרונות בכל מה שהוא עושה, אין לו ממה לחיות, כי האדם נברא בטבע שהוא צריך לקבל הנאה כל זמן שהוא חי. וזה נובע מסיבת מטרת הבריאה, שהיא מטעם ״רצונו להטיב לנבראיו״. (וזה מכונה בדברי האר״י הקדוש בשם ״זווג להחיות העולמות״, כי בלי חיות יהיה ביטול העולם. לכן ענין זה נקרא

"זווג תמידי"). וזה יכול להיות רק אם האדם מסתפק במועט, והוא שמח בחלקו ממה שיש לו, והוא אומר שלא מגיע לו יותר משאר אנשים.

ובעבודה נקרא זה, שהוא אומר שהוא **שמח בחלקו**, ממה שה' נתן לו רצון וחשק לעשות משהו בקדושה. כלומר, שהוא שמח שהוא יכול לקיים תו"מ אפילו בלי שום הבנה ובלי שום כוונה. כי הוא אומר, שהוא רואה שיש אנשים, שגם דבר מועט, מה שהוא עוסק בתורה ועבודה, יש הרבה אנשים שגם זה אין להם. כמו בגשמיות, האדם שרוצה להסתפק במועט, הוא צריך להסתכל על אנשים, שהם חיים ושמחים למרות שאין להם אפילו חצי פרנסה ממה שיש לו. מזה הוא יכול להיות שמח בחלקו בגשמיות.

כמו כן אותו דבר נוהג ברוחניות. היינו שהוא שמח בחלקו, ממה שהוא רואה שיש אנשים שאין להם שום אחיזה בתו"מ. והוא שמח בזה שיש לו קצת אחיזה בתו"מ. ומזה הוא מקבל חיות, היינו שיכול להלל לשבח את ה' על מה שנתן לו קצת אחיזה בתו"מ. וצריכים לזכור, כי ענין התודה שהאדם נותן לה', הוא נמצא אז במצב של התקרבות לה', כי ענין תודה שאדם נותן הוא על ההוה והעבר. נמצא, שזה יכול להיות בשלימות.

מה שאין כן כשהאדם מתפלל לה' שימלא משאלות לבו, האדם צריך להתחזק בעת התפלה, ולהתחזק באמונה שה' הוא שומע תפלת כל פה, אחרת אין תפלתו יכולה להיות בכל הלב, היות שהוא צריך להאמין שה' שומע לכל פה. ואאמו"ר זצ"ל אמר, שהאדם צריך להאמין בעת התפלה במה שכתוב "כי אתה שומע תפלת כל פה", שפירושו של **כל פה**, אפילו פה שאינו ראוי, היינו שהוא מלא חסרונות ושאין לו שום זכיות, מכל מקום ה' עוזר לכולם, רק אם האדם מתפלל בכל הלב, היינו שהוא מאמין למעלה מהדעת במה שכתוב, שה' שומע כל פה, רק אז האדם יכול להתפלל בכל הלב, היינו בלי ספקות.

נמצא, שבזמן שהאדם עובד בבחינת השמאל, היינו שהוא מסתכל ורואה איך שהוא בעירום וחוסר כל, ורוצה שה' ימלא משאלותיו, אז קשה לו להאדם להאמין שה' יעזור לו, והוא צריך להתחזקות גדולה, שיוכל להתפלל בכל הלב. לכן מהתפלה על חסרונות אין האדם מקבל חיות, היות שהוא חי בספקות, כלומר, שהוא רואה כמה פעמים שהוא התפלל וכאילו חס ושלום אין ה' שומע תפלתו, לכן קשה לקבל חיות מתפלה.

מה שאין כן מבחינת ימין כנ"ל, שהוא הולך בדרך השלימות, שכל מה שהוא עושה הוא שבע רצון, ממה שיש לו זכיה שה' נותן לו משהו לעשות

בתו"מ. ואז הזמן שאסור להסתכל על חסרונות, כי חיים לוקחים רק משלימות. לכן האדם צריך לתת כל כוחותיו, ולהסתכל איך שה' הוא שלם בכל המעלות, ולצייר לעצמו כל מיני ציורים שבעולם, איך שה' מנהיג את העולם בתכלית השלימות. וכמו שאמר אאמו"ר זצ"ל, שהאדם צריך להאמין למעלה מהדעת, איך שה' מנהיג את העולם בתכלית הטוב ועונג, עד כדי שאין מה להוסיף עליה. והגם שהאדם מטרם שזכה לרצון להשפיע אין יכול לראות זה, מכל מקום הוא צריך להאמין שכך הוא.

נמצא לפי זה, בזמן שהאדם הולך בדרך השלימות ונותן תודה לה', אז האדם כבר יודע, אם הוא נותן תודה לה', הוא מטעם שכבר יש לו אמונה בגדלות ה' באיזה שיעור, ובגלל זה הוא נותן לו תודה, עבור שה' קרא לאיש שפל כמוהו, וה' רוצה שישמש אותו, היינו שיקיים את מצוותיו. כלומר, זה שהוא יכול לקיים משהו בתו"מ, הוא מטעם שה' נתן לו מחשבה ורצון לעשות משהו בתו"מ. זה נקרא שה' קרא להאדם ואמר לו, אני נותן לך רשות לכנס בהיכל הקדושה ולעשות לי איזה שרות.

נמצא, שהתודה, מה שהאדם נותן על העבר ועל ההוה, כבר אין לו ספיקות. כי אחרת, אם האדם לא הולך הכל למעלה מהדעת, אין כח ביד האדם לתת תודה לה'. מה שאם כן בתפלה, הוא על שם העתיד, אז הוא לא יודע בבירור שה' יעזור לו, כי אין האדם יכול לומר שום דבר על מה שיהיה בעתיד.

ובהאמור יוצא, הגם שהאדם צריך לעבוד הן בבחינת ימין והן בבחינת שמאל, שפירשנו ש"הימין" נקרא שלימות, שזה צריך להיות דבר תמידי, כי רק משלימות האדם יכול לקבל חיות כנ"ל, אבל משלימות אין האדם יכול להוליד מדרגה יותר גבוהה. היות שאין לו חסרון, אם כן מי אומר שהוא צריך ללכת קדימה, שזה נקרא, שהוא צריך להוליד בחינת מדרגה יותר גבוהה (שזה נקרא בדברי האר"י הקדוש "זווג להולדת נשמות". וזווג זה אינו תמידי, רק בעת עליה). כלומר שענין שלימות, המכונה שהוא עוסק בבחינת חסד, הגם שהיא מעשה בלי כוונה, אצלו זה חשוב והוא שמח בחלקו, כי מזה האדם מקבל חיות. (וכנ"ל שזה נקרא "זווג להחיות העולמות", שהוא בחינת חסדים מבחינת "כי חפץ חסד הוא ואינו צריך לשום דבר", אלא הוא שמח בחלקו. וזה נקרא "זווג תמידי").

אבל בכדי להגיע למדרגה יותר גבוהה, שזה נקרא "יחוד להולדת נשמות", כנ"ל, כי ענין הולדת נשמות יכול להיות רק מחסרונות ולא משלימות כנ"ל, זהו על דרך מה שכתוב בזה"ק "הבא לטהר", שפירושו,

האדם בזמן שהוא רואה שהוא טמא, היינו שהוא מונח תחת שליטת הרצון לקבל, שזוהי הטומאה שיש בלב האדם, והוא עושה כל המעשים ואינו יכול לצאת משליטת הרצון לקבל, אז הוא מתפלל לה׳ בכל הלב, שיעזור לו, ומתקיים מה שאמרו חז״ל ״הבא לטהר מסייעין אותו״, ושואל הזה״ק ״במה״, והשיב ״בנשמתא קדישא״.

הרי אנו רואים, שדוקא מחסרונות יכולים להוליד בחינת נשמה, היינו מתפלה מעומק הלב. ובזה יש לפרש דברי האר״י הקדוש, שהזווג להולדת נשמות אינו תמידי אלא דוקא בזמן עליה, שפירושו, בזמן שהאדם רוצה לעלות בדרגה ולהשיג כל פעם נשמה יותר גבוהה, אז הוא צריך לחפש בעצמו איזה חסרון בכדי למלאות חסרונו. וזה דוקא בזמן שדורש עזרה מה׳, זה גורם הולדת נשמות חדשות. היינו, דוקא בזמן שאינו מסתפק במועט והוא מרגיש בחסרונו, זה גורם שיתנו לו מלמעלה נשמה יותר, עד שמשיג את נרנח״י שבנשמתו.

ובהאמור יוצא, שענין ימין היינו שלימות, הדרך הזו צריכה להיות תמידית, היות שהאדם צריך לעשות הכל עם חיות. ומחסרון אין לאדם שמחה, שיהיה בידו לקבל חיות מזה שהוא בעל חסרון. ובגלל זה שמאל, שהוא בחינת חסרון, שמזה אין האדם מקבל חיות, היות שבזמן שהאדם רואה שהוא בחסרון, אם כן במה יש לו לשמוח. לכן באופן כללי ותמידי האדם צריך להיות בקו ימין. ורק קצת זמן מזמנו שהוא רגיל לתת לתורה ועבודה, האדם צריך לקבוע שעה מיוחדת, היינו לא שעה שהוא נמצא במצב הירידה, אלא דוקא בזמן עליה, אז יהיה בטוח שלא יפול למצב של עצבות, בזמן שהוא יראה את חסרונותיו.

אלא אז הוא יהיה מחוזק, שיעלה בידו לתת תפלה מעומק הלב, היינו שכח הבטחון יאיר לו בזמן התפלה, שה׳ הוא שומע תפלת כל פה. אולם בשאר שעות עבודה הוא ילך רק בדרך ימין כנ״ל, היות שבדרך ימין אדם נמצא בשלימות עם ה׳, לכן הוא מקבל אז מבחינת אור מקיף, שאומר האר״י הקדוש, שהאור מקיף מאיר מרחוק, שפירושו, אמר אאמו״ר זצ״ל, שאפילו שהאדם נמצא עדיין מרחוק מבחינת השתוות הצורה, היינו שאפילו האדם עוד לא זכה להרצון להשפיע, מכל מקום מאיר לו האור מקיף ומזה האדם מקבל חיות ושמחה, מה שאין כן השמאל הוא להיפך.

ובהאמור יש לפרש מה שכתוב (פנחס שלישי) ״לאלה תחלק הארץ בנחלה במספר שמות, לרב תרבה נחלתו ולמעט תמעיט נחלתו״. מפרשי התורה שואלים, אם כתוב ״לרב תרבה נחלתו״, מובן מאליו ״ולמעט

תמעיט", אם כן מדוע כתוב כפל הלשון לגבי המיעוט. ויש לפרש זה על דרך העבודה, ידוע שבדרך העבודה לומדים הכל באדם אחד, היינו "לרב תרבה" "ולמעט תמעיט" הכל נוהג באדם אחד.

ויש לפרש זה, מהו "רב" ומהו "מעט". כי "רב" יש לפרש שלימות ו"מעט" נקרא חסרון. וכפי שלומדים, שקו ימין נקרא שלימות, לכן קו ימין נקרא "רב", כנ"ל שהאדם אומר, כל מה שיש לי קצת אחיזה בעבודה, הוא מאמין שה' נתן לו את המחשבה ורצון לקיים תו"מ, והוא אומר, שהוא לא חשוב יותר משאר אנשים. אלא כמו שהוא עצמו, מטרם שהתחיל לעבוד בקו שמאל, היה לו חיות ותענוג בעת עבודה מה שהוא עשה, הוא ידע שזה חשוב מאוד ובטח הוא יקבל תמורת זה שכר גדול.

גם עכשיו, שהתחיל ללכת בקו שמאל, הוא צריך להיות בחינת שפל, כמו שכתוב "מאוד מאוד הוי שפל רוח", היינו גם לאחר שכבר התחיל בקו שמאל, לראות את חסרונות שלו, מה שהקו שמאל מראה לו, שזה קבל מבחינת "ויגבה לבו בדרכי ה'". אבל עתה שהוא עובד בבחינת הימין, שהוא צריך להשפיל עצמו, זוהי עבודה גדולה, מטעם שהם נקראים "ב' כתובים המכחישים זה את זה". מה שאין כן בזמן שהיה הולך בקו אחד.

אבל כך הן דרכי ה'. והאדם צריך להאמין באמונת חכמים, שכך הוא סדר העבודה. נמצא, שיש הבדל עצום בבחינת עבודה, בין שעבודתו היא בבחינת ימין או שעבודתו היא בקו אחד. אבל לפי מה שאנו לומדים, אנו צריכים לב' קוים. ושניהם לא יכולים להיות בזמן אחד, בנושא אחד. אלא שיכולים להיות בזה אחר זה. ותהיה עכשיו השאלה, אם אנו צריכים לב' קוים, וצריכים לתת זמן מסוים לימין ולזמן מסוים לשמאל, נשאלת השאלה, כמה זמן מעבודתו הוא צריך ללכת בקו ימין וכמה זמן הוא צריך ללכת בקו שמאל.

ובהאמור יש לפרש מה שכתוב "לרב תרבה נחלתו". "לרב" היינו לבחינת עבודה הנקראת שלימות וקו ימין, שזה נקרא "רב" כנ"ל, שהוא בחינת שלימות. "תרבה נחלתו" היינו שתרבה בזמן **שתתן לקו ימין הרבה זמן מזמנך שאתה עוסק בתו"מ**.

וזה שכתוב "ולמעט תמעיט נחלתו" יהיה הפירוש "ולמעט" היינו לבחינת חסרון, הנקרא קו שמאל, ששם האדם מתחיל לעשות חשבון, מה הרויח בזה שעזב את הקו אחד ונכנס לעבודה דלהשפיע. והוא רואה, שלא די שלא התקדם בעבודה, אלא הוא הלך אחורה, כלומר שאין לו עכשיו

החיות והשמחה שהיו לו בזמן שהיה הולך בקו אחד. והגם שנותן תפלה, שה׳ יתן לו את כח של רצון להשפיע, אבל הוא רואה, שכבר התפלל הרבה תפלות על זה ולא משגיחין עליו מלמעלה חס ושלום, והרבה פעמים הוא רוצה לברוח מהמערכה. והגם דעבודה דקו שמאל הוא דבר חשוב, כנ״ל, שענין לידות נשמות באות דוקא מקו שמאל, מכל מקום צריכים להאמין באמונת חכמים, ש**קו שמאל יכולים לעסוק בו דוקא בזמן עליה**, שאז אדם מחוזק ויכול להתגבר על השמאל ע״י תפלה. **אבל לזמן מועט**, כמו שכתוב ״ולמעט תמעיט נחלתו״, שפירושו של ״תמעיט״ שלא תתן לו הרבה מזמן עבודה שלך.

נמצא, שמילת ״מעט״ יש ב׳ פירושים:

א) מעט, היינו חסרון, כדוגמת שאומרים, לאדם הזה יש מעט פרנסה.

ב) מיעוט זמן.

נמצא מה שכתוב ״ולמעט תמעיט״, ״ולמעט״ היינו חסרון, מיעוט בעבודה דלהשפיע ו״תמעיט״ הוא מיעוט בזמן. ובהאמור יש לפרש, מהו שהימין צריך להיות יותר גדול מהשמאל בעבודה, וגם מה שאומר הזה״ק ״שהכהן מברך את העם, צריך להגביה הימין על השמאל״, יש לפרש כנ״ל, שענין ימין מראה על שלימות, שהיא בחינת חסד, שפירושו של חסד, שאין הוא צריך שום דבר, רק לתת. לכן בזמן שהאדם מרגיש את שפלותו, ואומר שה׳ עושה חסד עמו, בזה שנתן לו קצת אחיזה בתורה ועבודה, הוא נותן על זה תודה לה׳.

לכן הכהן המברך את העם כשמדברים בבחינת עבודה, שכל ענינים נוהגים באדם אחד, לכן ״הכהן״ נקרא העובד ה׳. ״מברך את העם״ היינו את האדם עצמו, הנקרא ״העם״ בעבודה, כמו שאמרו חז״ל (סנהדרין ל״ז) לפיכך כל אחד ואחד חייב לומר ״בשבילי נברא העולם״. לכן בעבודה לומדים את כל העולם באדם אחד. ״צריך להגביה הימין על השמאל״, בכדי לדעת שהימין יותר חשוב מהשמאל, היינו הגם שמהשמאל זוכים להולדות נשמות חדשות, כנ״ל.

ומכל מקום, בזמן שהאדם עוסק בחסרונות, אין האדם יכול לקבל חיים מזה, לכן צריך האדם לעבוד גם בימין. ובא הזה״ק להשמיענו, כי עיקר זמן הוא צריך לתת עבור הימין. וזה שאומר ש״הכהן צריך להגביה הימין על השמאל״, מטעם שהימין הוא יותר חשוב. ובזהר (פקודי דף רי״א ובהסולם אות תרפ״ג) אומר וזו לשונו ״כי העיקר הוא שהשמאל לא יהיה גדול מן הימין״. וזה סוד שאמרו חז״ל (יבמות ס״ג) ״נחות דרגה נסיב איתתא״ (שהאדם צריך לרדת מדרגתו בכדי לקבל אשה).

ושם הוא מדבר מדרך המדרגה בעולמות העליונים. וכעין זה שהוא למעלה במדרגות עליונות, כך נהוג גם כן למטה בעבודת האדם, אפילו עוד בטרם שזכה לפקיחת עינים בתורה. ושם הפירוש "שמאל" היינו בזמן שמאיר אור החכמה, שזה בכלים דקבלה. ובטח שזה צריך להיות בעל מנת להשפיע, ועוד לא קבל את הימין, שהוא אור דחסדים. ונקרא "שמאל" מטעם שכל דבר שיש שם חסרון נקרא "שמאל".

אז דרך התיקון היא, שאור דחסדים הנקרא "ימין", צריך להיות יותר גדול מאור החכמה. היינו, שאור החכמה אסור לקחת יותר מחצי מדרגה. ואור דחסדים, שהוא ימין, שהוא שמירה לאור החכמה שישאר בעל מנת להשפיע, צריך להיות יותר גדול מאור החכמה. ואז יתקיים אור החכמה בהמדרגה. וזהו כנ"ל, שהכהן, בעת שהוא מברך, יגביה הימין על השמאל, היינו שהחסד צריך להיות יותר חשוב מהשמאל.

וזה שכתוב "וזה סוד נחות דרגה נסיב איתתא", שפירושו, בזמן שהאדם הולך לקבל את אור החכמה, שהיא בחינת מלכות, שמלכות נקראת "חכמה תתאה", שלא יקח אותה במצב גדלותה. אלא "נחות דרגה", שהאדם צריך להשתדל, בעת שהולך לקבל את אור החכמה, הנקראת אשה, שהיא מלכות כנ"ל, שהיא כבר תהיה במצב ירידה, היינו שאין לה אלא חצי ממה שהיה לה. ואז הוא יכול לקבל חסדים, שהחסדים יהיו יותר מהחכמה. ואז יתקיימו. וזהו "נחות דרגה נסיב איתתא".

ובהאמור יש לפרש מה שכתוב (סנהדרין מ"ד ע"ב) "אמר רבי אלעזר, לעולם יקדים אדם תפלה לצרה", שיש לפרש כנ"ל, שאין האדם נכנס לעבודת השמאל מטרם שעבד מקודם בבחינת ימין, הנבחנת לבחינת שלימות. זאת אומרת, שלא חסר לו כלום, אלא הוא מודה ומשבח לה' בזה שנתן לו קצת אחיזה בעבודת ה', ואח"כ הוא נכנס לעבודת השמאל. אז הוא רואה, שהוא נמצא בצרה, היינו שאין לו לא תורה ולא עבודה כמו שמתאים לעובד ה'. והוא מרגיש אז איך שהוא מרוחק מאהבת ה', דהיינו לעבוד בשבילו, היינו לעבוד רק על הכוונה להשפיע נחת רוח ליוצרו, ולא כלום לתועלת עצמו. והוא רואה אז איך הגוף מתנגד לזה. והוא לא רואה, שתהיה פעם, שכן יוכל לעשות משהו רק להשפיע.

נמצא, שבזמן שהוא נכנס בדרך השמאל, זאת נקראת בחינת "צרה", ואין לו עצה אלא לתת תפלה לה', שה' יעזור לו, שיתן לו את הרצון להשפיע, המכונה "טבע שני", שאז היא התפלה מעומק הלב, וה' שומע תפלתו.

ובהנ״ל יש לפרש מה שאמרו חז״ל ״לעולם יקדים אדם תפלה לצרה״, היות שיכול להיות בעת שיבוא לעבוד בבחינת השמאל, ויראה באיזה מצב של שפלות שהוא נמצא, ויכול לבוא חס ושלום לידי יאוש, היינו שירצה לברוח מהמערכה, שזה נקרא ״צרה״, הוא צריך להקדים תפלה, כלומר הוא צריך מקודם לראות, אם יהיה בידו כח להתפלל, בזמן שהוא יהיה במצב של צרה, אחרת אסור לו להכנס בעבודת קו שמאל. וזהו שאמרו, ש״הכהן המברך את העם צריך להגביה הימין על השמאל״, היינו כנ״ל, שהימין צריך להיות גדול מהשמאל, היינו שצריך לחכות לזמן המוכשר לצאת מעבודת הימין לעבודת השמאל.

וצריכים לזכור, שענין עבודת הימין, שנקראת ״שלימות״, היא עבודת הכלל, שהיא העבודה בבחינת **המעשה**, היינו **שמקיים תו״מ מטעם מצות ה׳ ובכדי לקבל שכר בעולם הזה ובעולם הבא**. וזאת נקראת ״עבודה בבחינת המעשה״. אבל על הכוונה דעל מנת להשפיע, שזאת נקראת ״עבודת השמאל״, בזה הוא לא נוגע. לכן האדם מרגיש שלימות בעת העבודה. ועבודה זו של השלימות נקראת ״קו אחד״. ואותה עבודת הכלל של שלימות, בזמן שהוא התחיל לעבוד בבחינת הכוונה, אותו קו אחד, היינו בחינת המעשה של הכלל, מקבלת שם אחר, הנקרא עתה ״קו ימין״. לכן קשה עכשיו לעבור לעבודה של קו השלימות, של בחינת המעשה, בזמן שמקבל שם חדש ״ימין״.

מה על האדם לעשות, אם נברא במידות לא טובות

מאמר מ״א, תשנ״א

הזה״ק (נשא אות מ״ב) אומר שם וזו לשונו ״במעשים של האדם ניכר הפרצוף השורה עליו, זה שאומר, שהכרת פניהם ענתה בם בצורה השורה עליו, או מהמרכבה של ד׳ יסודות העולם, שהם אש רוח מים עפר (ארמ״ע), שאין בהם לא יצר הטוב ולא יצר הרע, אלא כבהמות העולם״, עד כאן לשונו.

משמע, שענין התמזגות הגוף מוליד בהאדם את המידות, שאין זה שייך ליצר הרע. למשל, אם יש לו יותר מבחינת יסוד המים, הוא בעל תאוה. ואם

יש לו יותר מיסוד האש, הוא כעסן. ואם יש לו יותר מיסוד הרוח, הוא בעל גאוה. ואם יש לו יותר מיסוד העפר, הוא עצלן. **ואין לזה שום שייכות ליצר הרע**, משמע מכאן, שכל המידות שיש באדם הנמשכות מארבע יסודות ארמ"ע, אין להן שום שייכות ליצר הרע.

נשאלת השאלה, ומהו היצר הרע. על זה צריכים לומר, ש**יצר הרע הוא שמפתה את האדם לעשות מעשים שהם נגד רצון ה'**. האדם צריך מקודם להאמין בה', ואח"כ יכולים לומר, שהוא עושה מעשים שהם נגד רצון ה'. ואז מתחיל לעשות חטאים מחמת היצר הרע, ולא רוצה לשמוע בקול ה', שנתן תורה לעמו ישראל.

אלא כל מה שהם (שלא משיגים אמונה בה'), עושים רע לאחרים, זהו מכח התמזגות של הד' יסודות, כנ"ל בדברי הזה"ק, שאומר "או מהמרכבה של ד' יסודות, שאין בהם לא יצר הטוב ולא יצר הרע, אלא כבהמות העולם", שאצלם אין שייכות לענין אמונה בה'. מה שאין כן אצל האדם, ששם נוהג ענין אמונה, שם מתחיל ענין יצר הרע, שאינו מאמין בה', ויצר הטוב, שהוא כן מאמין בה'. זאת אומרת, מי שמאמין בה', היינו שמאמין בשכר ועונש, אצלו מתחילה העבודה של יצר הרע ויצר הטוב. מה שאם כן אלו אנשים שאין להם ענין באמונת ה', הם דומים לבהמות.

אבל בודאי צריכים לומר, מה שהזה"ק אומר, שהם שייכים לד' יסודות, ואין להם שייכות ליצר הרע וליצר הטוב, זהו לגבי עניני עבודה. מה שאין כן בבחינת הנגלה, היינו להלכה, נוהג בהם כל עניני עונשים ודינים, שהבית דין מחייבים אותם, ששם אין האדם יכול לומר, שאין לו יצר הרע ולא מגיע לו עונש, אלא הוא יגיד שהוא בא מן ד' יסודות.

וצריכים לומר, שהזה"ק מדבר מעניני עבודה ולא מבחינת תורת הנגלה, ששם מדברים מבחינת הלכה למעשה. אלא שהזה"ק מדבר מסדר העבודה, שם שייך לומר, שהאדם שייך לבחינת ד' יסודות, ועדיין אין לו שייכות ליצר הרע. כי בעבודה מתחילים לדבר מיצר הרע, מזמן שהאדם מתחיל להאמין בה', אז מדברים מיצר הטוב או מיצר הרע.

אולם בענין אמונה בשכר ועונש, יש גם כן להבחין ב' הבחנות:

א) שכר ועונש מתפרש, שאם ילך בדרך הישר, הוא יקבל תמורת זה שכר בעולם הזה, שיהיה לו טוב, וגם בעולם הבא יהיה לו טוב. ואם חס ושלום לא ילך בדרך הישר, יהיה לו חס ושלום רע.

ב) שכר ועונש מתפרש, שאם הוא ילך בדרך הישר, כפי שסדרו לנו החכמים, ויהיו מאמינים בדבריהם, אז יהיה השכר, שהם יזכו להתקרבות לה׳, ואם לא יאמינו באמונת חכמים, שהם קבעו לנו איך ללכת בדרכי ה׳, אז יהיה להם עונש. והעונש הוא בזה, שהם יהיו מרוחקים מה׳, ולא יתנו להם עזרה שיוכלו להתקרב לה׳. כלומר, השכר שלהם יהיה, בזה שיתנו להם מלמעלה רצון להשפיע, שהוא טבע שני. והעונש שלהם יהיה, בזה שהם ישארו משוקעים באהבה עצמית, ויכאב להם בזה שלא מתקדמים.

וזה נקרא שהם ״מונחים תחת שליטת היצר הרע״, שמה שהם נפרדים מה׳ ואינם יכולים להתחבר אליו, וכואב להם בזה שהם מונחים תחת שליטת הרע. זאת אומרת, שאין לומר, שנותנים להאדם עונש ואינו מרגיש שהוא עונש, היינו שאינו מרגיש יסורים, בזה שהוא נמצא תחת שליטת הרע.

אלא הכוונה של עונש היא, שמרגיש יסורים בזה שהוא מונח תחת שליטת היצר הרע, היינו שמרגיש שזה רע ע״י יסורים. זה נקרא ש״האדם מונח תחת שליטת היצר הרע״, היינו שכואב לו מזה. מה שאם כן אלו שהם מונחים תחת שליטת הרע, ואינם מרגישים יסורים, זה נקרא בעבודה, ש״עדיין אין להם יצר הרע״, שעוד לא מרגישים, שזה שמונחים תחת שליטת הרצון לקבל, נקרא רע.

אולם יש להבין, אם האדם לפי התמזגות הגוף אין בידו לעשות טוב, אלא שהוא צריך להתאמצות יתירה, יותר משאר אנשים, לעשות טוב, אם כן מה מוסיף לנו בזה שהזה״ק אומר, שהרע שהוא עושה, הוא כמו בהמה. אם כן מהי העצה שיהיה בידו לעשות טוב. כלומר, מה יעזור לו, זה שישיג אח״כ את היצר הטוב ואת היצר הרע.

חז״ל (ראש השנה י״ז) אמרו וזה לשונם, ״עיני ה׳ אלקיך בה עתים לטובה עתים לרעה. עתים לטובה כיצד, הרי שהיו ישראל רשעים גמורין בראש השנה, ופסקו להם גשמים מועטים, לסוף חזרו בהן, להוסיף עליהן אי אפשר, שכבר נגזרה גזרה, אלא הקב״ה מורידן בזמנן על הארץ הצריכה להן, הכל לפי הארץ״. (ופירש רש״י ״על הארץ הצריכה להם״ על השדות ועל הכרמים ועל הגנות). ״עתים לרעה כיצד. הרי שהיו ישראל צדיקים גמורין בראש השנה, ופסקו עליהן גשמים מרובין, לסוף חזרו בהן, לפחות מהן אי אפשר, שכבר נגזרה גזרה, אלא הקב״ה מורידן שלא בזמנן, על הארץ שאינה צריכה להן. (ופירש רש״י ״שלא בזמנן״ לפני הזריעה, ״ועל הארץ שאינה צריכה להם״ ביערות ובמדברות).

ויש להבין ענין זה בעבודה, מה בא זה ללמדינו. הנה לפי מה שאומר הזה"ק, שיש אנשים שנבראו לפי התמזגות של ד' יסודות, ואין להם שייכות ליצר טוב וליצר הרע, אלא כבהמות עולם. זאת אומרת, שענין יצר הטוב ויצר הרע, המובן הוא, שיש ענין **בחירה,** שהאדם יכול להתגבר על הרע. אבל בבחינת בהמות, משמע שהמידות מה שיש להן, אין לשנות. אם כן, מה יעשה האדם אם נולד עם מידות רעות, שאי אפשר לשנות את הטבע שלו, איך הוא יכול לבוא לידי בחירה, שהיא עבודה של התגברות של יצר הטוב על היצר הרע.

ובהאמור יש לפרש, שהגם שהאדם נולד במידות רעות, שאין בהם הרבה טוב, אבל בזמן שהאדם הולך בדרך הישר, כלומר שהוא מבקש מה', שיעזור לו שינצח את הרע, הגם שהרע אצלו יותר גדול מבשאר אנשים, ולשנות הטבע אי אפשר, אז הקב"ה נותן לו כח, שישתמש עם המידות שלו, שאין בהן הרבה טוב, אבל כמה טוב שיש לו, עובד אצלו. כלומר, שהקב"ה נותן לו עזרה מלמעלה, שכמה כוחות שיש לו, הוא מוציא את הכוחות האלו במקום הנכון.

לדוגמא, כשאין לו כח רק ללמוד שעה אחת, הוא לומד דוקא בספרים שמביאים לו מאור התורה, היינו שהוא מקבל על ידיהם חשיבות בעבודת ה', ומקבל התעוררות, שכדאי להתדבק בה'. ובזמן שיש קצת מחשבה בענין עבודה, הוא לא חושב מה יהיה לו מעבודה זו, אלא הוא חושב, מה יש לי ליתן להמלך, שיהיה לי חיבור עמו, וכדומה. כשהוא מתפלל, היות שהוא יודע, שהוא בעל כשרון קטן, ואין בידו לחשוב מחשבות גדולות ועמוקות, אלא פשוט כשהוא מתפלל, הוא מצייר לעצמו למי הוא מתפלל, היינו למי הוא מדבר, ומה הוא מבקש ממנו שיתן לו. ואומר, היות שאני יודע את שפלותי, שאני יותר גרוע משאר אנשים, לכן שאר אנשים יכולים להתגבר על הרע שלהם, ואין כל כך זקוקים לעזרתך, מה שאם כן אני כשלעצמי, אין בי שום כח ושום מוח, לכן תרחם עלי. והיות שהוא מתפלל בכל הלב, לכן ה' שומע תפלתו. לכן כל הכוחות הקטנים שיש לו, האדם משתמש עמהם במקום הנכון ובזמן הנכון.

מה שאם כן אם האדם, נגזר עליו מכח הד' יסודות, שיש לו מעלות ומידות טובות, ושלא זוכה, היינו שלא הולך בדרך הישר, לבקש מה' שיעזור לו ללכת בדרך הנכונה, אז הכשרונות שלו מנוצלים במקום שלא צריכים. היינו כנ"ל, שכל הכוחות והכשרונות הולכים למקום שלא יצמח מזה שום דבר לרוחניות מבחינת העבודה, כמו שכתוב "שלא בזמנן לפני הזריעה".

כלומר, שמהעבודה שלו, שנותן כח גדול ועמקות גדולה, מכל מקום לא יכול מזה לצמוח משהו. וזה שאומר "ועל הארץ שאינה צריכה להם, ביערות ובמדברות". זאת אומרת, שכל הכוחות והכשרונות וכל המידות הטובות מנוצלות במקום שלא יצמח מזה, היינו שזה לא יביאהו לדביקות ה', כלומר **שלא יטריח עצמו למצוא את המדריך הנכון, ולא ישים לב להסתכל דוקא בספרים, המביאים לידי התקרבות ה'**, וכדומה.

נמצא, זה שהאדם נברא מד' יסודות, אין לו שייכות ליצר הרע או ליצר הטוב. אלא אח"כ, כשהוא מתחיל בעבודה, היינו שרוצה להתקרב לה', אז מתחיל ענין של יצר הרע, היינו שהאדם מתחיל לראות, איך שיש לו רע, וכואב לו, ואז, כשהוא רואה שאין לו מידות טובות, הוא מתפלל לה' שיעזור לו, אז ה' מקבץ כל הכוחות שלו וקצת הכשרון שיש לו, ה' מקבץ הכל ומרכז את כל הכוחות, מה שיש ביכולתו לעשות, שיהיה הכל להגיע לדביקות ה'.

נמצא, הגם שאומרים "האופי של האדם אינו מקבל שינוי", אבל ע"י יצר הרע, שהאדם מתחיל לעבוד, ורואה שרע לו זה שהוא מרוחק מה', אז ע"י תפלה, שהאדם מתפלל לה' ומאמין במה שכתוב "כי אתה שומע תפלת כל פה", היינו אפילו פה שבא מאודם שאינו כשרוני וחסר לו כח ההתגברות, ויחד עם זה יש לו מידות רעות, שאין לשאר אנשים כל כך רע כפי שיש לו. וזה בא לו מטעם שהאדם נברא מד' יסודות (אש רוח מים עפר) ולפי התמזגות הגוף שלו מהד' יסודות, מזה נמצא שיש לו מידות רעות, נמצא שאין לאדם מה להוסיף על זה.

אלא בזמן שהאדם מתחיל לעבוד בתו"מ, זה גורם לו, שידע שיש ענין יצר טוב ויצר הרע, כמו שכותב בהסולם (בראשית חלק ג' דף ס"ד) וזו לשונו "שאם יעסוק אדם בתורה ומצות אפילו להנאת עצמו, מכל מקום ע"י המאור שבה ירגיש הפחיתות והשחיתות הנוראה, שיש בטבע הקבלה לעצמו, ואז יתן אל לבו לפרוש את עצמו מטבע הקבלה הזו, ויתמסר לגמרי לעבוד רק להשפיע נחת רוח ליוצרו, ואז יפקח ה' את עיניו ויראה לפניו עולם מלא מתכלית השלימות, שאין בו חסרון כל שהוא".

ובהאמור אנו רואים, הגם שהאדם נולד מד' יסודות, שאין לו שייכות לא ליצר טוב ולא ליצר הרע, אלא כמו בהמות העולם, והמידות האלו אין לשנותם, מכל מקום ע"י התעסקותו בתו"מ, אז הוא בא לידי ידיעה והרגשה, שיש ענין יצר טוב ויצר הרע, ואז יש לו מקום להתפלל לה', שה' יעזור לו לצאת משליטת היצר הרע, ואז כל הכוחות שיש להאדם, מתרכז

להשתמש עמהם במקום הנכון, היינו כמה כוחות שיש לו, מספיק לו להשתמש, בשיעור שתהיה לו היכולת לבוא לדביקות ה׳.

וזה שכתוב ״עתים לטובה כיצד, הרי שהיו ישראל רשעים גמורין בראש השנה, ופסקו להם גשמים מועטים״. שיש לפרש, כשנולד לפי התמזגות הגוף, היו להם מידות רעות, שזה נקרא ״ופסקו להם גשמים מועטים״, שענין ״גשמים״ זהו הכח שמוציא פירות, הנקרא ״חומרי דלק״ בעבודה. וזה שכתוב ״לסוף חזרו בהן, להוסיף עליהם אי אפשר, שכבר נגזרה גזרה״. פירוש, שכבר נולדו לפי התמזגות הגוף בד׳ יסודות, ״אלא הקב״ה מורידן בזמנן על הארץ הצריכה להן״. היינו כנ״ל, שהגשמים, שהם חומרי דלק, שהם כוחות שעמהם עובדים, הם מרוכזים לשימוש רק לדבר הצורך.

ניקח לדוגמא, אש. מצד אחד האדם נהנה מהאש. האדם, כשיש לו אש, הוא יכול לבשל, והוא יכול להשתמש עמה, שתאיר לו בלילה, וכמו כן בחורף הוא יכול להתחמם עם האש. בעיקר האדם יכול לומר, שאש באה לעולם לתיקון העולם. ומצד השני, אם האדם לא נזהר והוא משמש עמה לא לפי המקובל, האש הזו מביאה קלקול וחורבן להעולם, שע״י האדם נעשה לפעמים עני ואביון, אפילו שהיה מקודם עשיר גדול, ולפעמים האש מביאה מיתה לעולם, וכדומה.

כמו כן בעבודה, הכוחות של האדם יכולים להביא תיקון להעולם, ואם האדם משתמש עם הכוחות לפי המקובל בסדר התיקון, הכוחות מביאים הנאה להעולם. וזהו כנ״ל, שאם האדם הולך בדרכי התיקון, מספיק לו הכוחות המעטים שיש לו, בכדי להגיע לשלימותו. רואים אנו, אפילו מדבר שממנו יכול לצאת נזק להעולם, אם משתמשים עמו, היינו עם הכח הזה, הנקרא, לדוגמא, ״אש״, בדרך התיקון, כל העולם נהנין ממנו.

וכמו כן הוא בעבודה כנ״ל, כשה׳ נותן לו העזרה הדרושה, מספיק לו כמה כוחות של חומרי דלק, הנקרא בחינת ״גשמים״, כנ״ל, שיעשו פירות, שיש כלל בקדושה, שהאדם צריך להוציא פירות מהעבודה, מה שאם כן בסטרא אחרא נקרא ״אל אחר אסתרס ולא עביד פירי״.

ובהאמור יש לפרש מה שאמרו חז״ל (נידה ט״ז ע״ב) וזו לשונם ״דדריש רבי חנינא בר פפא, אותו מלאך הממונה על הריון, לילה שמו, ונוטל טיפה, ומעמידה לפני הקב״ה, ואומר לפניו, רבונו של עולם טיפה זו, מה תהא עליה, גיבור או חלש, חכם או טיפש, עשיר או עני, ואילו רשע או צדיק לא קאמר, כדרבי חנינא דאמר רבי חנינא, הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים״.

ואאמו״ר זצ״ל הקשה על זה, הלא אם נגזר על הטיפה שתהיה טיפש, איך יכול להיות אח״כ בחירה לטוב, הלא יש כלל ״אין אדם חוטא, אלא אם כן נכנס בו רוח שטות״. אם כן איך האדם יכול לעשות בחירה, שיבחר בטוב, הלא הוא נולד עם רוח שטות, ואיך הוא יכול לשמור את עצמו שלא יחטא, בזמן שרוח שטות נמצא בו.

ולפי מה שפרשנו בענין האדם, כשנולד לפי התמזגות ד׳ יסודות, שבגלל זה יש לו מידות רעות, ואין לו שייכות ליצר הרע או ליצר הטוב, אלא שהוא כבהמות העולם, אלא ע״י שעוסק בתו״מ אפילו להנאת עצמו, מכל מקום ע״י המאור שבה ירגיש הפחיתות והשחיתות הנוראה, שיש בטבע הקבלה לעצמו, ויתמסר לגמרי לעבוד רק להשפיע נחת רוח ליוצרו, ואז יפקח ה׳ עיניו.

כמו כן יש לפרש כאן, שהגם שנגזר על הטיפה שתהיה טיפש, מכל מקום ע״י זה שיעסוק בתורה שלא לשמה, המאור שבה יחזיר אותו למוטב, שהמאור שבתורה של שלא לשמה, יש בכוחו להאיר לו, שירגיש את הרע שבו. כלומר, הגם שיש כלל ״שוטה אינו מרגיש״, ואיך אפשר מי שנולד מטיפה, שנגזר עליה שתהיה שוטה, אם כן אין לו ההרגש של טוב ורע, זה מצד הלידה עצמה, היינו כנ״ל, מצד הטיפה עצמה, שנגזר שתהיה שוטה, אז הוא בבחינת ״שוטה אינו מרגיש״. אבל ע״י מאור התורה, הוא מקבל את ההרגש של טוב ורע, עד כדי כך כנ״ל, שע״י הכרת הרע שקבל ע״י מאור התורה, הוא זוכה אח״כ לפקיחת עינים.

אולם יש לשאול, מדוע הקב״ה גוזר על הטיפה שתהיה טיפש, הלא זה נראה כאילו הקב״ה מלכתחילה גורם לו שלא יהא בידו להתגבר על המידות בהם הוא נולד. יש לפרש, כמו שאמר אאמו״ר זצ״ל, שיש הרבה פעמים שהקב״ה עושה פעולה להאדם, שנראה כאילו שהקב״ה בעצמו פועל לרעת האדם. הלא יש להקשות לפי הכלל ״שאין הקב״ה בא בטרוניא (היינו בטענות) על בריותיו״. ולמה עשה ה׳ ככה, שנראה לאדם, שהקב״ה גרם להאדם שלא יהיה בכוחו להתגבר.

והתשובה היא, הקב״ה רוצה שהנבראים ידעו, שהוא חס ושלום לא מוגבל בפעולותיו. כלומר, היות שענין להגיע לדביקות ה׳ אין זה בידי אדם, אלא זה בא דוקא בעזרה מלמעלה, שה׳ נותן להאדם טבע שני, הנקרא ״רצון להשפיע״, ואצל הבורא אין הבדל אם צריך לתת לו עזרה גדולה או קטנה. כמו כן יש לפרש גם כאן, היינו זה שהקב״ה גוזר על הטיפה שתהיה טיפש, הוא בכדי שהאדם ידע, שאצל הקב״ה אין הבדל בין שיש לו כוחות

גדולים או קטנים, בין שהוא חכם גדול ובין שהוא טיפש. **רק אם האדם מגיע לידי הבנה, שצריך לבקש מה׳, שיעזור לו, הקב״ה עוזר לו**, כנ״ל, שלאחר שקבל מאור התורה, ע״י התורה שעסק בה להנאתו עצמו, הנקרא ״רצון לקבל לתועלת עצמו״, אז אם הוא מבקש מה׳, הוא זוכה שה׳ יפקח את עיניו, ויראה לפניו עולם מלא מתכלית השלימות.

ובהאמור יכולים לפרש מה שאמרו חז״ל (תענית ז׳) ״כל העוסק בתורה לשמה, תורתו נעשית לו סם חיים. וכל העוסק בתורה שלא לשמה, שנעשית לו סם המות״.

ולפי זה יהיה קשה, הלא האדם, מטרם שזכה שמעשיו יהיו לשם שמים, אין עדיין בידו ללמוד לשמה, ואיך אמרו (פסחים נ׳) ״לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה הוא בא לשמה״. איך זה אפשר לומר, שהאדם ילמוד מקודם שלא לשמה, הלא הוא מכניס לתוך עצמו סם המות.

ויש לפרש זה על דרך הנ״ל, כי האדם, הנולד מד׳ יסודות, אין לו עדיין שייכות לא ליצר הרע ולא ליצר הטוב. אלא כנ״ל בדברי הסולם, שאומר שם, שעל ידי זה שהאדם לומד תורה להנאתו עצמו, שזה נקרא ״שלא לשמה״, היינו לתועלת עצמו, מכל מקום ע״י המאור שבה, כנ״ל בהסולם, ״ע״י המאור שבה ירגיש הפחיתות, שיש בטבע הקבלה לעצמו, ואז יתן אל לבו לפרוש עצמו מטבע הקבלה, ויתמסר לגמרי לעבוד רק להשפיע, ואז יפקח ה׳ עיניו״.

אם כן יהיה הפירוש, שרק ע״י מאור התורה, בזמן שלומד שלא לשמה, אז המאור שבתורה יתן לו להבין ולהרגיש, שאם ילמוד לשמה, היינו להשפיע, אז יזכה לאור החיים, שיראה עולם מלא כל טוב. ואם לא, אלא שישאר בקבלה עצמית, יהיה מצבו ״סם המות״, שפירוש, שהוא מרגיש אז השחיתות שיש בקבלה עצמית, שהוא ישאר נפרד מחיי החיים.

נמצא, דוקא כשהתחיל ללמוד שלא לשמה, אז המאור שבתורה נותן לו להבין מה זה ״סם החיים״ ומהו ״סם המות״, ועל ידי זה יזכה אח״כ לפקיחת עינים ויראה עולם מלא כל טוב.

בהעלותך

מהו, מי שמטמא עצמו, מטמאים אותו מלמעלה, בעבודה ..... פא (81)
מהו ענין הדלקת המנורה, בעבודה ..... פח (88)
מהו כלים הדיוטות, בעבודה ..... צח (98)
מהו, מי שהיה בדרך רחוקה, הוא נדחה לפסח שני, בעבודה ..... קה (105)
מהו, אוכל פירותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא, בעבודה .. קיג (113)

מהו, מי שמטמא עצמו, מטמאים אותו מלמעלה, בעבודה

מאמר כ״ו, תשמ״ט

בזה״ק (בהעלותך כ״ג ובהסולם אות ס״ז) אומר וזה לשונו ״מהו בדרך רחוקה, הוא משום שאדם שמטמא את עצמו, מטמאים אותו למעלה, הרי הוא בדרך רחוקה מאותו המקום והדרך שזרע ישראל אחוזים בו, כי הוא אחוז בדרך רחוקה, שנתרחק מלקרב לכם לישראל, שהכוונה היא על סטרא אחרא, הרחוקה מקדושה. אמר רבי יצחק, והרי כתוב, כי יהיה טמא לנפש או בדרך רחוקה, שמשמע, שהם ב׳ דברים. אמר רבי יוסי, כאן, כשאומר טמא לנפש, הפירוש הוא, מטרם שטמאו אותו מלמעלה. וכאן, כשאומר בדרך רחוקה, הפירוש הוא, אחר שטמאו אותו למעלה ונפל לדרך רחוקה, שהוא הס״א. ומשמע שהן זה והן זה, לא ישרה עליו הקדושה שלמעלה, ולא יעשו הפסח בזמן שישראל עושים אותו״, עד כאן לשונו.

ובזה״ק (בהר, ובהסולם אות מ״ו) אומר וזה לשונו ״ומלכותו בכל משלה. ומשום זה נקראת השכינה ״קרבן לה״׳, ״עולה לה״׳, הכל צריך להקריב לה׳ ולשכינתו. ואח״כ השכינה מחלקת לכל. זה שכתוב ותיתן טרף לביתה. ואפילו מזונות של חיות, ואפילו של כלבים, הכל היא מחלקת, לקיים בה. ומלכותו בכל משלה״, עד כאן לשונו.

ויש להבין, מדוע מי שמטמא עצמו, מטמאים אותו מלמעלה. זאת אומרת, מה האדם אשם בזה שמטמאים אותו מלמעלה. מדוע מענישים אותו שלא יכול לעשות פסח, שאומר הזה״ק, שהפירוש מה שכתוב ״כי יהיה טמא לנפש או בדרך רחוקה״. ״טמא לנפש״ הוא מטרם שטמאו אותו מלמעלה, ו״בדרך רחוקה״ אחר שטמאו אותו מלמעלה, שהן זה והן זה לא יעשו את הפסח בזמן שישראל עושים אותו.

ויש להבין, אם הוא טימא את עצמו, כבר לא יכול להקריב את הפסח, לשם מה מטמאים אותו מלמעלה, לאיזה צורך. וגם, מדוע מטמאים אותו למעלה, הלא על הטומאה שעשו מלמעלה הוא לא אשם. אם כן יש להבין:

א) לאיזה צורך מטמאים אותו מלמעלה, אם הוא לא יכול להקריב את הפסח, משום שהוא טמא.

ב) למה מטמאים אותו, הלא בחירה הוא מה שהאדם עושה, וכיון שמטמאים אותו מלמעלה, נמצא הטומאה הזאת לא באה לו מחמת בחירה.

ג) וכמו כן יש להבין מה שכותב הזה"ק על הכתוב "ומלכותו בכל משלה", שהשכינה מחלקת מזונות לכל, לחיות, ולבהמות", ואפילו לכלבים וחמורים, שהם הקליפות. לאיזה צורך השכינה צריכה לספק להם מזונות, שהם הכנגדים שלה ושונאי הקדושה.

ובכדי להבין את הנ"ל, צריכים קודם לדעת, מהו ענין קדושה וטומאה בעבודה. במעשה טומאה וטהרה הוא ברור, כמו שכתוב בתורה או מה שחז"ל הוסיפו בענין טומאה וקדושה וטהרה. אולם בדרך העבודה, מהו ענין טומאה וטהרה וקדושה.

קודם כל צריכים תמיד לזכור את ב' עיקרים שיש לנו, שכל הסדרים שנוהגים בעולם הולכים לפיהם, שמזה באים לנו סדרים בעבודת ה', שנראים לנו, שהם הרבה פעמים הפכים זה לזה:

א) מטרת הבריאה, שהוא רצונו להטיב לנבראיו, שבגלל זה ברא בהנבראים רצון וחשק להשתוקק לתענוגים, שזה מכונה רצון לקבל לעצמו. ובהטבע הזה יצאו כל הנבראים, הנקראים בשם "יש מאין", שהכוונה היא על הרצון הזה שנברא, שהוא בחינת חסרון. והנבראים משתוקקים למלאות החסרון הזה. והכלי הזה בא לאדם בלי עבודה, היות שהכלי הזה אנו מיחסים להבורא. ואין לנו שום עבודה להרחיב את הכלי, אלא בכל מקום שהרצון הזה (רואה, מרגיש) שיש לו מה לקבל הנאה, תיכף הוא רץ לזה בכל המרץ. וכאילו זה נראה, שהולך למלאות את רצון הבורא, היינו למה שהבורא רוצה שהנבראים יהנו מהתענוג שהוא רוצה לתת להם.

ב) תיקון הבריאה. כלומר, בכדי שלא תהיה בחינת בושה בעת קבלת התענוגים, כידוע שזה בא מטעם שכל ענף רוצה להדמות לשורשו, לכן נעשה תיקון, שהאדם מצד הרצון לקבל שלו, הוא רוצה לוותר ושלא לקבל שום תענוג, אלא הוא הולך לקבל את התענוגים, מטעם היות שהבורא רוצה שהנבראים יקבלו טוב ועונג, שזאת היתה מטרת הבריאה. נמצא אז שכבר אין לו בושה, היות שיש עכשיו ענין של השתוות הצורה, כלומר, כמו

שהבורא רוצה להשפיע, כן הנבראים רוצים להשפיע לו, שהוא יהנה מזה ש"אמר ונעשה רצונו", ורק בגלל זה הם רוצים לקבל טוב ועונג.

אולם הכלי הזה, הנקרא "לקבל בעל מנת להשפיע", הוא ממש ההפכי להכלי, הנקרא "רצון לקבל לעצמו", שהכלי הזה אנו מיחסים להבורא, שהוא ברא את זה יש מאין. לכן, אם אנו רוצים לעבוד רק לתועלת ה' ולא לתועלת עצמו, זוהי עבודה קשה, היות שאנו צריכים להילחם נגד הכלי שהבורא ברא. ומעבודה הזו יצאו לנו כל החסרונות, מה שאנו לומדים. לדוגמא, הסתלקות האורות, שבירת הכלים, קדושה, טומאה, ס"א וקליפות. וכל מיני השמות, שאנו רואים המבוארים בזה"ק ובספרי קבלה, הכל נמשך רק מבחינת תיקון הבריאה. וזהו מסיבת שהכלים דתיקון הבריאה אנו מיחסים להנבראים, כמו שכתוב ב"עץ חיים" בתחילתו. וכפי שמבאר בתע"ס, שהרצון לקבל הראשון, הנקרא "מלכות דאין סוף", היא אמרה, שאינה רוצה לקבל בעל מנת לקבל, אלא בעל מנת להשפיע.

ומובן מאליו, שאם רוצים ללכת נגד הטבע שהבורא ברא, שהוא ענין הפכי, בא לנו בעבודה קשה. ובעולמות עליונים גרם זה להסתלקות האורות ולשבירת הכלים, שאז יצאו הקליפות ונעשה המרחק בין קדושה לטומאה. ש"קדושה" נקראת השתוות הצורה, שהוא ענין דביקות, כמו שכתוב "קדושים תהיו, כי קדוש אני", שפירושו, כמו שה' רוצה רק להטיב לנבראיו, כמו כן הנבראים צריכים להיות בדרגה להטיב להבורא ולא לתועלת עצמו.

נמצא, שמטרם שמגיעים לתיקון הבריאה, אלא שעדיין אדם משוקע באהבה עצמית, אין האדם מסוגל לקבל את הטוב והעונג, ושורה עליו הצמצום וההסתר שהיה. זאת אומרת, שאנו צריכים לומר, שכל ההסתרות, שאנו סובלים, הוא מחמת שכך הולך סדר התיקונים, שעי"ז יבואו כל הנבראים לבחינת גמר התיקונים, היינו, שכל הכלים, שיצאו בבחינת לקבל לעצמם, יתוקנו בעל מנת להשפיע, וממילא יוכלו לקבל את הטוב ועונג. נמצא שאז בגמר התיקון, כבר לא יהיה צורך להצמצום והסתר. וזה כמו שכתוב "ולא יכנוף עוד את מוריך".

ובהאמור יוצא, שענין ריחוק וקירוב הוא, שאם האדם עושה הכל בעל מנת להשפיע, נמצא שהוא במצב של קירוב לקדושה, כנ"ל "קדושים תהיו". ואם הוא עושה הכל לתועלת עצמו, הוא אז מרוחק מהקדושה.

ולפי זה יש לשאול, שאם אין הטוב ועונג יכול להאיר בכלים דקבלה, מחמת הצמצום שהיה, אם כן איך הנבראים מתקיימים בעולם, מטרם

שמתקנים להם כלים דהשפעה. מאין הנבראים יכולים לקבל תענוג. ובלי תענוג אי אפשר לחיות, היות שכך היה סדר הבריאה.

לכן לומדים, שתיכף אחר הצמצום, שהיה הסתלקות האור, נשארו רשימות להחיות הכלים. והכלים הראשונים, שנסתלק מהם האור, נקראים "כלים דעגולים". והרשימו שנשאר מהאור, הוא מחיה את הכלים. וזה שייך לומר רק בכלים דקדושה, כמבואר, שבפרצופי אדם קדמון היו הרשימות נשארות בכלים אחר הסתלקות האורות.

מה שאם כן בעולם הנקודים, ששם, אחר הסתלקות האורות, הכלים נפלו להקליפות, לומדים, שהרשימות נשארו במקום אצילות, מטעם שאין הרשימות, שהם חלקים מהאור, יכולים להכנס לתוך הקליפות. אלא רק ניצוצין נפלו לתוך הכלים, להחיותן. כלומר, שהכלים שנפלו להקליפות, וכל החיות שלהם, הוא רק מזה שניצוצי קדושה נפלו בתוכם, מזה הוא כל החיות של הקליפות, כמו שמפרש האר"י הקדוש, שרק "נהירו דקיק", הנקרא אור דק מאוד בערך שיש בקדושה, זהו כל החיות שנפלו בעולם הגשמי.

זאת אומרת, כל החיים והתענוגים הגשמיים, שכל העולם רצים בכדי להשיג את התענוג הזה, היות שמרגישים שזהו כל החיים שלהם, אבל אין זה אלא אור דק מאוד בערך התענוגים הרוחניים, שעל התענוגים הרוחניים היתה הכוונה של להטיב לנבראיו, המכונה "מטרת הבריאה", כנ"ל.

ובזה נבין, מדוע הקדושה צריכה לתת מזונות להקליפות. כי אחרת לא היו יכולים להתקיים, כי הרצון דלהטיב לנבראיו גורם, שאם אין להנבראים משהו טוב ועונג, אין להם זכות קיום, ומוכרחים למות. והיות שהאדם, כשנולד מצד הטבע לקבל אך לתועלת עצמו, לכן הוא נמצא תחת שליטת הקליפות, ואי אפשר לקבל אז חיים מהקדושה, ומשום זה, אפילו כשמתחיל לעסוק בתורה ומצות, הוא מוכרח להתחיל בשלא לשמה, ואם כן מאין יהיו לו אז חיים. לכן הקדושה נותנת מזונות להקליפות, בכדי שיהיו חיים ומזונות מהקליפות, שמפרנסין להנבראים בעוד שהם נמצאים תחת שליטתם.

אלא רק ע"י המאור שבתו"מ מחזירו למוטב, היינו שיבואו לבחינת לשמה, שבזמן שהם יכולים לעשות מעשים להשפיע, אז מסתלק מהם ההעלם וההסתר, הנקרא "צמצום", ויכולים אז לקבל החיים שלהם

מקדושה, ששם מגולים התענוגים האמיתיים, ולא כמו שהיו מקבלים רק "נהירו דקיק" מקדושה, אלא אור אמיתי של קדושה.

ובזה נבין מה ששאלנו, על מה שאומר הזה"ק "ומלכותו בכל משלה", שהשכינה מחלקת מזונות לכל, לחיות, ולבהמות, ואפילו לכלבים וחמורים, שהם הקליפות, שיש להבין, לאיזה צורך השכינה צריכה לפרנס אותם.

ובהנ"ל נבין, היות שבלי אור ותענוג אי אפשר להתקיים, וכח אחר שיפרנס אותם אין בעולם, כמו שכתוב "אין עוד מלבדו", לכן השכינה מפרנסת אותם ונותנת להם מזונות כדי קיומם. והשכינה מחלקת את המזונות לכל אחד ואחד לפי דרגתו, כמו שאומר וזה לשונו "אף על פי שכל הקרבנות לה', מהם מחלק לכלבים, שהם הקרבנות הפסולים, שנותן אותם ל"סמאל", הנקרא "כלב", ויש מהם כ"מלאכי השרת", ויש מהם כ"בני אדם".

פירוש, שהשכינה מחלקת מזונות לכל אחד ואחד כפי בחינתו. היינו שיש אנשים שהם בבחינת "בני אדם", ויש שהם בבחינת "בהמות טהורות", ויש שהם בבחינת "כלבים", וכדומה. לכולם השכינה נותנת מזונות. אלא כפי השתדלות האדם לעלות במעלות הקדושה, כך הוא מקבל השפע שלו. כלומר, אם האדם הגיע לידי דרגה, שכל הנאה שלו היא, בזה שהוא משמש את המלך, הוא מקבל שפע המתאים לקדושה. ואם אין האדם מסוגל לעבוד, רק לקבל לעצמו, הוא מקבל לפי ערכו.

לכן אלו אנשים שרוצים ללכת בדרך האמת, ולא יכולים להתגבר על הרצון לקבל לעצמו, והם רוצים מזונות שכן יוכלו להתגבר, הם מקבלים מקדושה, הנקרא "המאור שבה מחזירו למוטב", הם מקבלים מזונות לפי הכנה שלהם. כלומר, שמקבל חיות בזה שהם יכולים לעשות מעשים דלהשפיע, מה שאם כן אלו אנשים שהם עדיין בבחינת "כלבים", כמו שכתוב בזה"ק, "שהם צווחין ככלבא "הב - הב", הם מוכרחים לקבל חיות בתוך כלים של תועלת עצמם.

מה שאם כן אלו אנשים שרוצים לצאת מאהבה עצמית, ולפעמים הם מקבלים מזונות, היינו חיות, בזה שהם רוצים לעשות בעל מנת להשפיע, אולם בזמן שהם לא מחשיבים את המזונות שקבלו על כלים דהשפעה, אז נותנים להם איזו תאוה שמתחשקת להם, ומתחילים לחשוב על תענוג של התאוה, אז שוכחים מכל העבודה הרוחנית ומקבלים ירידה על המקום, עד שהם כבר לא מרגישים באיזה מצב שהם נמצאים. ובאמת הם נמצאים

במצב של חוסר הכרה, כלומר שאינו מוכר להם עכשיו, שיש ענין רוחניות, שהיו מקודם עוסקים בכל הלב, ופתאום הכל נשכח ממנו.

עד שהם מתאוששים, ומתחילים להרגיש שנמצאים בבחינת ירידה. אבל זה דומה שהיה להם חס ושלום תאונת דרכים, ונשארו בלי הכרה. ולאחר התאוששות, הם רואים שהם נמצאים בבית חולים. כמו כן לאדם, שהיה הולך בדרך להגיע בעל מנת להשפיע, פתאום פגעה איזה תאוה, ונכנסה ללבו, והוא נמצא בחוסר הכרה, היינו שנופל לעולם הגשמי. ורק לאחר זמן הוא מתאושש, היינו ששמע כרוז מלמעלה שהוא לא בסדר.

וענין התאוה, אינו אצל כל אחד שוה. לפעמים יש לאדם, שפגעה בו מחשבה, שיותר טוב בשבילו, שיעבוד לתועלת עצמו ולא לשם שמים. ומחשבה זו שפגעה בו כבר נקראת "תאונת דרכים", אם הוא לא ראה את הסכנה לפני כן, כלומר שעוד היה לו זמן להתגבר על המחשבה, שלא תכנס לתוך לבו. אולם אין צורת התאוה דומה לכל אחד ואחד, כלומר לכל אדם מתלבשת התאוה בצורה אחרת, ואפילו באדם אחד גם כן לא כל הזמנים שוים, כלומר שבכל פעם התאוה מתלבשת אצל האדם בצורה אחרת, והכל לפי הזמן.

והתאוה דומה לפתיון, שאנו רואים, אלו שרוצים לתפוס דגים, כשהם לוקחים את החכה, הם תולין איזה בעל חי או חתיכת בשר, שהדג רואה את הבשר, הוא מסתכל על ההנאה שהוא יכול לקבל ממנו. וכשהוא מסתכל על ההנאה, אז אין לו שום מחשבות אחרות, ואין לו אז האפשרות לחשוב, שעל ידי זה, שאם הוא יקח את הפתיון, הוא ימות, היות שהאדם יוציא אותו מהמים, וממילא הוא ימות, אין לו אז ענין לחשוב על זה.

כמו כן האדם, בזמן שהוא רואה איזו תאוה, זהו פתיון שמפתה אותו לקבל את התאוה הזו, ואין לו אז זמן לחשוב, שעל ידי זה הוא ימות מבחינת הרוחניות, שכל עבודה שהיה חושב שצריכים לעשות הכל לשם שמים, כשהוא מסתכל על התאוה, זהו פתיון שמוציא אותו מהמים הרוחניים, שהיה חי בהם. ותיכף כשהוא מוציא אותו מהמים הרוחניים, הוא מת מרוחניות, והוא נשאר מחוסר הכרה. היינו שאין לו הכרה, שהוא כבר מת מרוחניות, מטעם שאין הוא זוכר בכלל שיש רוחניות בעולם. והכל נשכח ממנו.

אלא אח"כ באה לו מלמעלה בחינת התאוששות, ורואה שהוא נמצא עכשיו במצב של ירידה. זאת אומרת, בזמן עליה האדם היה מסתכל לכל

התאוות כמו דבר נפרד ממנו, היינו שאין לו שום המשכה להם, וכח דוחה הוא מרגיש יש לו בפנימיות הלב, שלא רוצה אפילו לחשוב מהם. ופתאום הוא מקבל יחס ישר אליהם, כלומר שהם קרובים לדעתו ולהרגשתו, עד שבעת התאוששות הוא לא מבין איך נולד ביניהם יחס משותף.

אולם יש כלל "כשהעליון יורד למקום תחתון, נעשה כמוהו", היינו שנעשה כאילו הם היו ביחד, ואין ביניהם התרחקות, שהיתה ביניהם מקודם, בזמן שהעליון היה במקומו למעלה. וכן להיפך, בזמן שהתחתון עולה למקום העליון, הוא מקבל יחס משותף, כמו שהיה תמיד במקום העליון, והוא מקבל בחינת התרחקות ממצב של תחתון (לפי הכלל "כשהתחתון עולה למקום עליון, נעשה כמוהו").

נמצא, הפתיון הזה דומה לבחינת "ראיה", שענין "ראיה" לאו דוקא בעיניים, אלא "ראיה" נקרא גם כן בחינת מחשבה, כלומר ראיית השכל. היינו, אם נופלת איזו מחשבה של חטא, בין בבחינת מוחא ובין בבחינת ליבא, שיש כלל "עין רואה ולב חומד", נמצא שע"י הראיה הוא יבוא בטח לידי חמדה. והגם על הראיה אין האדם יכול להיות בעל בית, היינו בזמן שנופלת לאדם איזו מחשבה, מה הוא אשם בזה, או שרואה ראיית עינים פתאום, מה הוא היה יכול לעשות.

על זה תירץ אאמו"ר זצ"ל, שהקשה על מה שאמרו חז"ל "אין אדם חוטא, אלא אם כן נכנסה בו רוח שטות" (סוטה ג'). ושאל, מדוע נותנים לו להכנס רוח שטות, שיחטא, הלא אם לא היה נכנס בו הרוח שטות, לא היה חוטא. אם כן מה אדם אשם, בזה שנכנסה בו רוח שטות. והשיב, הלא שיש כלל "עין רואה והלב חומד". נמצא שהגם על ראיה אין האדם אשם. אולם אם אינו עושה תשובה על הראיה, הגם שהוא בזה כעין שוגג, הוא מוכרח לבוא לידי חמדה. וחמדה היא כבר חטא.

נמצא, זה שנכנסה בו רוח שטות, זהו תיקון גדול להאדם, שלא יפגם כל כך בקדושה. כי בעת החטא הוא כבר לא מרגיש את חשיבותה של קדושה, מטעם שכבר רוח שטות שורה בו, וממילא הקדושה בורחת ממנו. כלומר, שאם היה האדם תיכף עשה תשובה על השוגג, אז לא היה בא לידי חטא ממש, שהוא החמדה. ואם לא עושה תשובה, אז באה רוח שטות.

ובהאמור נבין מה ששאלנו, מדוע כשאדם מטמא את עצמו, מטמאים אותו מלמעלה, כמו שאומר הזה"ק על הכתוב "כי יהיה טמא לנפש, או בדרך רחוקה". והתשובה היא, היות שטמא עצמו בעבודה. צריכים לפרש,

היינו בראיה. וטמא עצמו ולא עשה תשובה, מוכרחים לטמא אותו מלמעלה, היינו שנותנים לו להכנס רוח שטות.

וזהו לטובת האדם, שבזמן שהאדם עושה בלי דעת, דומה קצת כאילו עושה שלא בכוונה לחטוא, כי אין לו דעת, שנוכל לומר שעושה בכוונה. לכן **זה שמטמאים אותו מלמעלה, זהו תיקון,** וממילא אין קושיא, למה מטמאים אותו, היות שעושים לו טובה בזה. וממילא הן שנטמא ע"י ראיה בלבד, שזה נבחן בודאי שוגג, ומכל שכן אח"כ, שנטמא ע"י חמדה, כבר מראים, שהם אינם קרובים לקדושה.

והגם שהראיה היתה שוגג, אבל מכל מקום עדיין לא היתה בו רוח שטות, מה שאם כן בזמן החמדה כבר היתה לו רוח שטות. והגם שיש לשאול, הלא כשמטמאים אותו מלמעלה נמצא בו ב' דברים, היינו ראיה וחמדה. אפשר שרוצה לומר, אפילו כשהיתה אפשרות להיות דבר אחד, גם כן כבר לא ראוי להתקרבות.

מהו ענין הדלקת המנורה, בעבודה

מאמר ל', תשמ"ט

על הכתוב "בהעלותך הנרות" פירש רש"י, על שם שהלב עולה, כתוב "בהדלקתן" לשון עליה, שצריך להדליק עד שתהה שלהבת עולה מאליה. "אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות".

מהו "פני המנורה" יש הרבה פירושים. ופשטות הלשון משמע, שכל שבעת הנרות יאירו אל מול פני המנורה. לכן, מי הוא פני המנורה. ויש להבין זה על דרך העבודה, את כל ענין מנורה.

הנה כתוב "נר מצוה ותורה אור", שפירוש, שמשמע שע"י התורה מדליקין את הנר. וכמו כן "נר ה' נשמת אדם". אנו רואים בגשמיות, שרק במקום שהוא חושך, שם צריכים להדליק אור שיאיר, כמו שכתוב "כי יתרון האור מתוך החושך", שענינו הוא, ש"אין אור בלי כלי", וכלי נקרא "חסרון וצורך". זאת אומרת, שכלי לא נקרא מה שהוא ריק ואין שם שום דבר, כי זה לא נקרא "חסרון". כי כלי, שיהיה מוכשר לקבל מילוי, צריך להיות

חסרון להמילוי, שפירושו הוא, שכל דבר שהאדם רוצה לקבל, הוא בכדי שייהנה מזה שמקבל את הדבר.

אחרת, הגם שיכול לקבל איזה דבר בלי חסרון, אבל להנות מהדבר, זה תלוי במידת ההשתוקקות להדבר שחסר לו, וההשתוקקות קובעת מידת התענוג. לכן, בכדי להנות מהאור שיאיר, מוכרח האדם להמציא לו חסרון והשתוקקות להאור. וזה אי אפשר להשיג בלי צורך. ובכדי להמציא צורך, אז אין עצה אחרת, אלא שהאדם יחשוב על מטרת הבריאה, כלומר, בשביל מה ברא הבורא את הנבראים, ומה יש להנבראים לעשות, בכדי שיתמלא את רצון הבורא.

כלומר, לאחר שהאדם מאמין במטרת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו, וכשהאדם עושה חשבון לעצמו, ורוצה לראות כמה טוב ועונג הוא מרגיש כל היום, שיש על זה לתת תודה לה׳, על זה שהוא מקבל ממנו רק טוב ועונג, ותהיה יכולת לומר לה׳ ״ברוך שאמר והיה העולם״, מטעם שכל כך הוא נהנה מהעולם, אז הוא מתחיל לראות, איך שכל ימיו הם מעט ורעים. ויש לפעמים, שחייו כאין חשוב, ובמקום שצריך לומר ״ברוך שאמר והיה העולם״, האדם אומר לפעמים ״טוב שלא נברא משנברא״.

וכשהאדם מאמין במטרת הבריאה, שהיא להטיב, אז מתחיל לחשוב, מהי הסיבה שאין הוא רואה את הטוב ועונג, שיהיה מגולה לכל. וכשרוצה לדעת את הסיבה, שיש העלם והסתר על הטוב ועונג, הוא גם כן מוכרח להאמין באמונת חכמים, במה שאמרו, שהיה תיקון על המטרת הבריאה. כלומר, בכדי שמטרת הבריאה תהיה בה שלימות בלי בחינת בושה, כידוע, שמצד הטבע נעשה, שכל ענף רוצה להדמות לשורשו.

לכן כמו שהבורא הוא המשפיע, לכן בזמן שהאדם צריך לקבל לעצמו, אז הוא מרגיש אי נעימות. ובכדי לתקן את זה, נעשתה בחינת צמצום והעלם והסתר, כדי שיהיה מקום לבחירה. היינו, שע״י ההעלם והסתר יש מקום לעבוד, אם האדם רוצה עמ״נ להשפיע. כלומר, שיש מקום עבודה, שאחר עבודתו תהיה לו היכולת לקבל בעל מנת להשפיע, שזה נקרא ״השתוות הצורה״.

מה שאם כן אם היה מגולה את הטוב ועונג, מה שמלובש בתורה ומצות, כמו שכתוב בזה״ק, שיש תרי״ג עיטין, הנקראים ״תרי״ג עצות״, שזהו בזמן ההעלם וההסתר, שע״י קיום התו״מ בבחינת עצות, זוכים אח״כ לתרי״ג פקודין. וכמו שכתוב בהסולם, שפירושו, שאח״כ, היינו לאחר שעבר את

התהליך של תרי״ג עצות, אז זוכים לתרי״ג פקודין, שהם תרי״ג אורות, הנמצאים בבחינת פקדון בתרי״ג מצות. שרק אז מתגלה מה שיש בפנימיות תורה ומצות, המכונים בבחינת ״שמות הקדושים״, שהם פרטים, המגלים את השם הכללי של הקב״ה, המכונה בשם ״טוב ומטיב״. וזה נקרא בלשון הזה״ק בחינת ״אורייתא וקוב״ה וישראל חד הוא״.

ובהאמור מובן מהי עבודת האדם, כלומר, מה מוטל על האדם לעשות, בכדי שמטרת הבריאה של הקב״ה תצא לפועל, כלומר שהנבראים יוכלו לקבל את הטוב ועונג, והצמצום וההסתר יסתלק.

הוי אומר, שזהו רק דבר אחד, המכונה ״דביקות״, ״השתוות הצורה״, שזהו כל התיקון מה שהברואים צריכים לעשות, היות שכל הרע שיש לנו, שהוא המפריע מלקבל את הטוב ועונג מסיבת שינוי הצורה, המכונה ״פירוד״, את זה יש לתקן. ואז הכל יבוא על מקומו בשלום.

אולם, היות שמהטבע שאנו נולדנו, הוא דוקא רצון לקבל לתועלת עצמנו, ולא להשפיע, אם כן בזמן שהאדם רוצה ללכת בדרך עבודה, להגיע להאמת, שפירושו, שהאדם רוצה להגיע לבחינת רצון להשפיע נחת להבורא ולא לתועלת עצמו, אז מתחיל הגוף להתנגד בכל כוחו.

היות שהאדם אומר להגוף שלו, תדע לך, היות שאתה, בזה שאתה רוצה להתקיים בעולם לטובת עצמך, ולא מעניין שום דבר בעולם, אלא כל מה שאתה עושה, אתה מסתכל כמה הרצון לקבל ירויח, מזה שהוא עושה עכשיו מעשים דלהשפיע, ולתועלת הבורא אין אתה רוצה אפילו לחשוב על זה. נמצא, בזה אתה מפריע, שמטרת הבריאה, מה שהבורא רוצה לתת להנבראים טוב ועונג, אתה הוא המפריע, ולכן, היות שאין אני יכול לבטל את דעתך, אבל אני מאמין בדברי חז״ל, שאמרו, שהקב״ה אמר ״בראתי יצר הרע בראתי תורה תבלין״, לכן אני רוצה לקיים תו״מ, שעל ידי זה אני יכול לבטל אותך לגמרי. ואני רוצה לקיים מה שאמרו חז״ל ״אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה״. לכן אני רוצה להמית אותך עם הסגולה, הנקראת ״תורה״.

נמצא, שהוא אומר להגוף, תן לי מנוחה מהדעות שלך, כי אני רוצה ללמוד תורה בכדי שאני אוכל להמית אותך. ובטח אז הגוף מתנגד בכל כוחו, והגוף מקיים אז את המאמר ״הבא להרגך השכם והרגו״. לכן היצר הרע מתאמץ בכל כוחו להפריע לו מקיים תו״מ על כוונה זו, או שמפריע לו

במעשה, או שמפריע לו בשאלות ובמחשבות זרות, שמביא לו כל פעם, בכדי להפריע לו מעבודתו של עבודת הקודש.

ומזה נובע כל פעם, באלו אנשים שרוצים ללכת בדרך האמת, להגיע לידי ביטול הרצון לקבל לעצמו, ולעשות הכל לשם שמים, שיש להם עליות וירידות. מה שאם כן באנשים שמקיימים תו"מ בעל מנת לקבל שכר, אין להם כל כך ירידות, מסיבת שהם לא הולכים נגד הטבע, שהוא נגד היצר הרע. אלא, היות ש"מתוך שלא לשמה באים לשמה", לכן לפעמים גם באנשים האלו יש לפעמים ירידות.

אולם באנשים שרוצים לבטל את היצר הרע, בגלל זה הם עוסקים בתורה ומצות, זוהי מלחמה יומית. היינו, שיש לפעמים שהאדם מקבל עזרה מלמעלה, כמו שכתוב "הבא לטהר מסייעין אותו", והוא חושב, שעכשיו כבר הוא על הסוס, היינו שעכשיו הוא ילך קדימה ויעלה בדרגת הקדושה. פתאום הוא נופל למטה. וכך הוא הסדר מלחמת היצר הרע, עד שהגיע למצב, שהוא זוכה לאמונה בקביעות, שזה נקרא שהוא "זוכה לפקיחת עיניים בתורה".

וזהו כמו שכותב (בהקדמה לתע"ס אות צ"ח) וזה לשונו "שהרי אפשר לכל אדם להתייגע בתורה, עד שימצא השגת השגחתו יתברך הגלויה, וכשזוכה להשגחה הגלויה, כבר האהבה נמשכת לו מאליה בצנורות הטבעיים. ומי שאינו מאמין, שאפשר לו לזכות לזה על ידי יגיעתו, יהיה זה מטעם, שיהיה נמצא בהכרח שאינו מאמין חס ושלום בדברי חז"ל "יגעתי ומצאתי", אלא מדמה לעצמו שהיגיעה אינה מספקת לכל אדם".

ובהאמור יש לפרש את ענין המנורה בעבודה, שפירש רש"י הטעם שכתוב "בהעלותך" על שם שהלהב עולה. כתוב "בהדלקתן" לשון עליה, שצריך להדליק עד שתהה שלהבת עולה מאליה.

ויש לפרש, הנה מטרת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו, הוא האור, והנבראים הם הכלים המקבלים את האור. אבל צריכים להכשיר את הכלים, שיהיו נקיים, כלומר שלא יקלקלו את האור הנמשך לתוכם. והיות שעיקר נברא, למדנו, נקרא "הרצון לקבל לעצמו", כמו שיצא מצד האין סוף ברוך הוא, אולם הכלי הזה כמו שהוא, היה חסר תיקון.

כלומר, הגם שהבורא ברא את הרצון לקבל, שיהיה לו רצון וחשק לקבל את הטוב והעונג, מה שהוא רוצה לתת, מכל מקום היה חסר ענין של שלימות פעולותיו, שהוא ענין הבושה שהיו התחתונים מרגישים בעת קבלת

השפע. וזה נקרא "תיקון הכלים". כלומר, ענין הרע, הנקרא בחינת "פירוד", מסיבת שינוי צורה שיש בין מקבל למשפיע, וצריכים לנקות את הרע הזה, הנקרא "רצון לקבל לעצמו". ובזמן שהכלי יהיה נקי מהרצון לקבל לעצמו, אז הכלי מוכשר לקבל את השפע, המכונה "טוב ועונג". וכמו בגשמיות, שאין האדם ישפוך לכלי מלוכלך מן פסולת, יין, כי הפסולת מקלקלת את היין, ולכן יש לנקות מקודם את הכלי, ואז הכלי מוכשר לקבל לתוכו איזה משקה וכדומה, ולא לפני זה.

וזהו שהיה במנורה, ענין הטבת הנרות, שהיו מנקים את המנורה משמורי השמן והפחם, ואחרי נקייתם היה נותן בהם שמן. וענין זה מרמז לנו בעבודה, שהגוף שלנו צריכים לנקותו מהפסולת שנמצאת בו, שענינו הוא "הרצון לקבל לעצמו", ואח"כ יהיה הגוף מוכשר לקבל את האור תורה. אבל מטרם שהגוף נקי, אין הוא מוכשר שישרה בו האור תורה.

אולם מאוד קשה לנקות את הגוף מהרצון לקבל לעצמו, שכל מעשיו יהיו אך ורק לשם שמים, היות שזהו נגד הטבע שבו הגוף נולד. וניתן לנו תורה ומצות, שע"י יכלו לנקות את הרע שבו, בכדי שיהא מוכשר לשרות בו אור ה'. וזהו כמו שאמרו חז"ל "בראתי יצר הרע, בראתי תורה תבלין". אבל יחד עם זה, כלומר שהקיום תו"מ בלבד עוד לא מספיק שיהא בידו לנקות את הרצון לקבל, אלא צריכים תפלה גם כן.

וענין תפלה הוא, שידע, שהתורה ומצות שהוא מקיים, אין זה לתועלת הבורא אלא לתועלת הנברא. זאת אומרת, היות שהוא רוצה לטהר את לבו, כמו שכתוב "וטהר לבנו לעבדך באמת", נמצא שע"י התפלה, כשהאדם מתפלל על טהרת הלב, אז הוא יזכור שהתו"מ שהאדם מקיים, הוא לתועלת האדם. ואז הוא רואה, איך הרע שולט על האדם, שאין ביכולתו לצאת משליטתו. כלומר, שע"י קיום תו"מ, ומתפלל, שזה יביא לו טהרת הלב.

מה שאם כן מטרם שהאדם התחיל לחשוב על טהרת הלב, היה חושב שהכל תלוי בידו. כלומר שחשב, שאם הוא רוצה לעשות מעשים, שהם רק לתועלת הבורא, ולא מה שהוא לתועלת עצמו, והיות שאין רצונו לשמש עם הרצונות האלו הוא בידו. וזהו מטעם, שהאדם לא היה ביכולתו להעריך את הרע שישנו בגופו של אדם. וזה מתגלה לאט לאט, היינו לפי עבודת האדם, שרוצה לבטל את הרע שבו, אז בשיעור זה מגלין לו את הרע שבקרבו, עד שבא לידי הרגשה, שאם ה' לא יעזור לו, הוא אבוד.

אז האדם מתחיל לשאול, למה ה׳ עשה כך. היינו, מצד אחד אומר לנו, שאנחנו צריכים לעשות בחירה, היינו למאוס ברע, שהוא הרצון לקבל לעצמו, ולבחור בטוב, שהוא רצון להשפיע לה׳, בו בזמן שאני רואה, שאין אני מסוגל לצאת משליטת הרצון לקבל לעצמו ולעשות בעל מנת להשפיע.

והתשובה היא, שרק בזמן שהאדם בא לידי מצב, שאומר ״שוא תשועת אדם״, כלומר שאין האדם מסוגל לעזור לעצמו, ולעשות בחירה לבחור בהטוב. היינו, שהאדם רואה, שדבר זה קשה מכל הצדדים, אז באה לו העזרה מלמעלה, שאז יקוים ״הבא לטהר מסייעין אותו״, שהפירוש הוא, בזמן שהאדם בא לטהר, ומתחיל ללכת על דרך להגיע להשפיע ולבער מקרבו את הרע, ורואה שאין זה בידו, אז נגמר הכלי מצד האדם, היינו החסרון, שהוא נעשה נצרך לה׳, שהוא יעזור לו לצאת משליטת הרע.

מה שאם כן מטרם זה, היינו שהיה חושב, שהוא בעצמו היתה לו היכולת לנצח את הרע שבו, ולא היה אז נצרך לה׳, והיה מקבל את טהרת הגוף מרצון לקבל בכוחות עצמו, לא היה לו במצב כזה ענין חשיבות של דביקות בה׳, כמה שצריך להיות, והיה זה נבחן לפגם.

וזה היה דומה לאדם, שנותנים לו כלי של זהב, והוא מעריך זה לכלי של נחושת. והוא נותן תודה לאדם עבור זה, כמו שנותנים תודה על כלי של נחושת. איזה צער היה האדם גורם להנותן המתנה, הגם שהנותן אינו צריך את התודה רבה, שיתן לו עבור המתנה. אלא הצער של הנותן, הוא בזה, שהנותן רוצה שתהיה להמקבל הנאה גדולה. ומזה שיש להמקבל הנאה גדולה, זוהי השמחה של הנותן. נמצא, בזמן שאין המקבל יודע להעריך את חשיבות המתנה, וממילא אין המקבל בשמחה, כמו שהנותן המתנה היה חושב. נמצא, שיש צער להנותן מתנה.

והנמשל הוא, בזמן שה׳ נותן לאדם משהו, הוא בכדי להנות מהדבר. אולם אין האדם מסוגל להעריך שום דבר לפי חשיבותו, אלא לפי מה שהמקבל מעריך את הדבר. ועל זה כתוב ״כיתרון האור מתוך החושך״. היינו, החושך הוא כפי שהאדם מרגיש את החסרון שבו, ולפי הרגש החסרון, הוא יכול אח״כ להנות מהאור.

ואמרתי פעם, שאנו יכולים לראות אצלנו, ברוך ה׳ שאנו הולכים על הרגלים שלנו, בודאי אנו נהנין מזה, שאנו יכולים להשתמש עם הידים והרגלים. אבל איפה השמחה שלנו, שאנחנו צריכים להיות בשמחה, שיש לנו כל כך דברים חשובים, שאנו יכולים להשתמש בהם, כמו ידים ורגלים.

למשל, אם אנו היינו נכנסים לבי״ח, שיש שם, לא עלינו, אנשים שהם סובלים על מחלת השיתוק, זה ברגל וזה ביד, או עם שתיהן ביחד, ואם אנו אומרים להם, יש לנו תרופה שמיד שתקבלו את התרופה זו, תיכף אתם בעצמכם יכולים לשמש את עצמכם, היינו שתוכלו ללכת על הרגלים ולהשתמש עם הידים. נתאר לעצמנו, איזו שמחה היתה להם מזה. אין לנו להעריך אפילו את השיעור האמיתי מהשמחה שתהיה להם אז.

נמצא, מה חסר לנו, שאנחנו נהיה שמחים כמוהם. רק חושך. כלומר, שאם אנחנו היינו מרגישים חושך כמוהם, אז גם אנחנו היינו שמחים כמוהם. עתה נשאלת השאלה, מהו באמת, האם זה שאנחנו יכולים להשתמש עם הידים ורגלים, האם יש בזה לשמוח, היינו שזה דבר חשוב באמת, וכדאי לתת להבורא תודה על זה, ולשמוח עם זה.

או נאמר, שבאמת זה הוא דבר קטן, שלא כדאי לשמוח בדבר קטן כזה, ולומר, כמו שאנחנו נוהגים, כך צריך להיות. היינו, שאין עלינו מוטל חוב לשמוח בזה, היות שאין אנו מרגישים את החשיבות שבדבר. או לא, שבאמת אנו כן צריכים להודות לה׳, ברוך ה׳ שאין אנו משותקים, ומזה לקבל שמחה.

אולם אנו רואים, שאפילו אנחנו נעשה חשבון לעצמנו וניתן תודה לה׳, אבל שמחה אין אנו יכולים לקבל מזה, מטעם כנ״ל, ״כיתרון האור מתוך החושך״. ומזה אנו יכולים לראות, מדוע ענין הבחירה, לבחור בהטוב, היינו בהרצון להשפיע, ולהיות מואס ברע, הוא כל כך קשה. שהוא כדי, שאנו צריכים לטעום טעם חושך. אולם אסור להראות לנו את החושך כמו שהוא בצורה אמיתית, כי אם האדם היה רואה את שיעור הרע שבו, היה תיכף בורח מהעבודה, וממילא לא היה מרגיש חושך. היות שלא מעניין אותו, בזה שהרצון לקבל לעצמו הוא השולט, כי זה לא היה מורגש אצלו לחושך. שרק מי שמתייגע ונותן עבודה עד כמה שיכול, ויש לו עליות וירידות, אצלו שייך לומר, שטועם טעם חושך, בזה שהוא לא יכול להתגבר על הרצון לקבל לעצמו.

נמצא, שהירידות האלו, מה שהאדם מקבל בזמן שהוא רוצה ללכת בדרך האמת, הם כלים להרגשת העזרה, שיקבל. ואנו צריכים להאמין בדברי חז״ל, שאמרו ״הבא לטהר, מסייעין אותו״. ואסור לאדם שיברח מהמערכה, בזמן שהוא רואה, שאין הוא מתקדם. ולפעמים באות לו מחשבות של מרגלים, שאמרו, שאין עבודה זו בשבילנו, אלא צריכים אנשים מיוחדים, שהם מסוגלים ללכת בדרך של התגברות.

וכל זה בא לו מטעם, שהאדם מבין, שהוא צריך כל פעם לראות, איך שהוא מתקדם. אולם אינו עולה על דעתו של אדם, שהוא **צריך להתקדם בהשגת החושך**, שרק זהו הכלי שהוא צריך להשיג, כנ"ל, שכלי מכונה "צורך להמילוי". היינו, שאם אין לו המילוי להחסרון, הוא מרגיש שהוא נמצא בחושך. לכן אין להאדם לומר, שהוא לא מתקדם בעבודה.

לכן הוא רוצה לברוח מהמערכה, שזה לא אמת, מטעם, כי זה שהוא רואה כל פעם, איך שהוא מרוחק להשיג את האור, היינו שהקב"ה יתן לו את הכלי, הנקרא "רצון להשפיע", ואין הוא מסוגל להשיג את הרצון להשפיע מכוחות עצמו, שאז הוא בא לידי הרגשה, שהעולם חשך בעדו, אז בא האור, היינו עזרה מלמעלה, כנ"ל "הבא לטהר, מסייעין אותו".

ובהאמור, שהמנורה בעבודה מרמזת על הגוף, שצריכים להדליק את הגוף, שיאיר, כמו שכתוב "נר ה' נשמת אדם", היינו שהגוף צריך להשיג את הנשמה. ואז נקרא שם ה' על האדם, כנ"ל, נר ה'.

מתי הגוף הוא בחינת נר ה'. הוא, שצריכים להדליק אותו שיאיר. וזהו בזמן שהאדם משיג בחינת הנשמה, היינו שהוא משיג את הרצון להשפיע, וזה נבחן לבחינת נשמה, כמו שאומר הזה"ק "הבא לטהר, מסייעין אותו". ושואל הזה"ק "במה מסייעין אותו". ואומר "בנשמתא קדישא", היינו שנותנים לו מלמעלה בחינת נשמה. ואז נקרא הגוף "נר ה'", מטעם שנשמת ה' מלובש בהגוף, כלומר שמטרם הסיוע מלמעלה, היה הרצון לקבל לעצמו מלובש בגוף, ועתה הרצון להשפיע מלובש בגוף.

אולם, עד שמשיגים עזרה מלמעלה, האדם נמצא בחושך. וכל פעם שהוא מתגבר ומדליק את המנורה, היינו הגוף, שיהא בבחינת "כל מעשיך יהיו לשם שמים", הוא בבחינת עליות וירידות. לכן מכנה הכתוב הדלקת המנורה בשם "בהעלותך את הנרות", היות שהלהבה אינה עולה בפעם אחת בעת שמדליקין אותה, היינו בעת התגברות ומדליק את הגוף, ומתחיל לעבוד בעבודת הקודש, אולם אח"כ הוא יורד ממדרגתו.

נמצא, שהאדם, בזמן שעוסק "בהדלקת המנורה", שהגוף ישמש לעשות נחת רוח ליוצרו, ושתהיה לו אהבת ה', כרשפי אש שלהבת יה, השכל מחייב, שבזמן שהתגבר והתחיל ללכת בדרך לעשות הכל בעל מנת להשפיע, אם כן זה שקבל באמצע עבודה ירידה, ושוב נפל לכלי קבלה, והגם לאחר זמן הוא שוב מקבל רצון וחשק לעבוד בעל מנת להשפיע, אבל עוד הפעם הוא נופל ממדרגתו.

וכך חוזר חלילה. והוא רואה, שאין לדבר סוף. לכן הוא אומר, שאני רואה, לפי סדר שצריכה להיות התקדמות בעבודה, ושזה סימן שהעבודה הזו, שהוא הולך בה, היא עבודה בשבילו, היינו הוא יגמור את מה שהוא רוצה, היינו שיגיע לעשות הכל לשם שמים. אבל הוא רואה את ההיפך. לכן האדם רוצה לומר, את מה שאני רוצה להדליק את המנורה, היינו הגוף, זה לא בשבילי, אחרת לא היו לי כל כך ירידות בעבודה.

לכן בא הכתוב ואומר לנו "בהעלותך" ולא "בהדלקתן", בכדי להשמיענו, שכל מה שנראה לעיני האדם, בזמן הזה שעוסק בהדלקת המנורה, **הכל, היינו כל המצבים, הם עליות**. כלומר, אפילו הירידות הכי גדולות, שהוא מקבל באמצע עבודה, הם שייכים לעליות, כנ"ל, מטעם "כיתרון האור מתוך החושך".

זאת אומרת, שאין האדם יכול לומר, שעבודה זו דלהשפיע אינה בשבילו, מטעם שהוא רואה לפי הירידות שלו. על זה אומר הכתוב "בהעלותך הנרות". וזהו בכדי להשמיענו, שהכל הוא בגדר עליה. לכן, אל יאמר האדם שזהו לא בשבילו אלא לאנשים יותר מוכשרים ממנו. ובכדי לדעת יותר, שכך הוא סדר העבודה דלהשפיע, בא הכתוב ואומר "וזה מעשה המנורה מקשה".

במדרש (בהעלותך) כתוב שם וזה לשונו "מעשה המנורה כיצד היה, שבשעה שעלה משה, היה הקב"ה מראה לו בהר, היאך יעשה את המשכן, כיון שהראה לו הקב"ה מעשה המנורה, נתקשה בה משה. אמר לו הקב"ה, הרי אני עושה לפניך. ואף על פי כן נתקשה בה משה. ואמר, מקשה תיעשה המנורה. כלומר, מה קשה לעשות. אמר לו הקב"ה, השלך את הזהב לאש, והמנורה תיעשה מאליה, שנאמר, מקשה תעשה המנורה".

ורש"י מפרש על הכתוב "כן עשה המנורה" על ידי הקב"ה היא נעשית מאליה. ויש להבין, מה מרמז לנו זה שהיה קשה לעשות את המנורה, בעבודה. אלא כנ"ל, שענין המנורה מרמז לנו על הגוף, שצריכים להדליק את הגוף, שיעבוד בעבודת הקודש, כדוגמת שמדליקין מנורה שתעבוד בגשמיות.

אולם זה קשה מאוד, היות בכדי לעבוד לשם שמים ולא לתועלת עצמו, זהו נגד הטבע, לכן נתקשה משה. כלומר, היאך הוא יכול לומר להכלל ישראל, שיעשו עבודת המנורה, שצריך להאיר אל מול פני המנורה, שמול המנורה הוא ה'. כלומר, שהבורא הוא עומד מול האדם, כמו שכתוב "שיויתי ה' לנגדי תמיד", והגוף שמדליקין, הוא צריך להאיר לא לתועלת

עצמו. אלא זה שהגוף צריך להאיר, הוא לתועלת ה'. זה נקרא "אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות", ש"שבעת הנרות" זה הוא ששת ימי המעשה ושבת. זאת אומרת, שהגוף צריך שיאיר מאור הנשמה בסוד "נר ה' נשמת אדם", שהכל צריך להיות "אל מול פני המנורה", כלומר, שהכל צריך להיות לא לתועלת עצמו אלא לתועלת ה'.

ובזה יש לפרש, באמת קשה, מדוע אמר הקב"ה "וזה מעשה המנורה מקשה זהב". כלומר, מדוע אמר הקב"ה "מקשה", שמשמע שמעשה המנורה צריך להיות קשה. ויש לפרש, שזה הוא שאמרו חז"ל "כיון שהראה לו הקב"ה מעשה המנורה, נתקשה בה משה", היינו ששאל, מדוע עשה ה' כך, שיהיה קשה. על זה יש לתרץ, כנ"ל "כיתרון האור מתוך החושך", לכן עשה בכוונה תחילה שיהא קשה, שיטעמו טעם של חושך, ואז ידעו את חשיבות של התקרבות ה', בזה שנותן להם כלים דהשפעה.

אולם משה שאל, נכון שצריך להיות חושך, בכדי שיהיה ההבחן בין אור לחושך, אולם אין בכוחם לצאת משליטת הרצון לקבל, אם כן מהי התועלת שהוא קשה. נכון, החושך הם יטעמו, אבל אף פעם לא יוכלו לבוא להאור. אם כן אף פעם לא יזכו להיתרון האור מתוך החושך. כלומר, הם יקבלו חושך, אבל איך תהיה מציאות לבוא לזכות להאור, היינו כנ"ל, שיזכו לכלים דהשפעה.

ויש לפרש, שעל זה באה התשובה של הקב"ה. "אמר לו הקב"ה, השלך את הזהב לאש, והמנורה תיעשה מאליה". שפירושו, נכון, הקב"ה הסכים לדעתו של משה, שאין זה ביכולת של אדם להגיע לכלים דהשפעה בכוחות של עצמו. ומה שאתה שואל, אם כן איך הם יבואו לזכות לכלים דהשפעה, אמור להם "השלך הז - הב", שפירוש, הרצון לקבל הנקרא "זה - הב", כלומר שרק אם הם ירצו לזרוק את הרצון לקבל לעצמו, המנורה, היינו הגוף, שיאיר אל מול פני המנורה, שמול המנורה הוא הקב"ה, זאת אומרת, שהמנורה תיעשה מאליה.

וממילא הקב"ה בודאי הוא יכול לתת להאדם כלים דהשפעה, כמו שנתן להאדם כלים דקבלה. וזה שפרש רש"י על הכתוב "כן עשה המנורה", שהשאלה היא, מי עשה המנורה, ע"י הקב"ה, היא נעשית מאליה. היוצא מזה, שאל יסתכל האדם בזה שיש לו ירידות, אלא הכל הוא בבחינת עליות, כמו שכתוב "בהעלותך".

מהו כלים הדיוטות, בעבודה

מאמר ל"ד, תש"ן

המדרש (בהעלותך, ט"ו ח') אומר וזה לשונו "גם חושך לא יחשיך ממך, ולילה כיום יאיר, כחשיכה כאורה. ולנו אומר בהעלותך (את הנרות). למה הדבר דומה. למלך, שהיה לו אוהב. אמר לו המלך, תדע, שאצלך אני סועד, אלא לך ותיקן לי. הלך אוהבו והתקין מטה של הדיוט, מנורה של הדיוט, ושולחן של הדיוט. כיון שבא המלך, באו עמו שמשיו, סיבבו מכן ומכן, מנורה של זהב לפניו. כיון שראה אוהבו את כל הכבוד, התבייש והטמין את כל מה שהתקין לו, שהיה הכל הדיוטות. אמר ליה המלך, לא אמרתי לך שאצלך אני סועד, למה לא התקנת לי כלום. אמר לו אוהבו, ראיתי את כל הכבוד הזה שבא עמך, ונתביישתי, והטמנתי כל מה שהתקנתי לך, שהיו כלי הדיוטות. אמר לו המלך, חייך, שאני פוסל את כל כלי שהבאתי, ובשביל אהבתך איני משתמש אלא בשלך. והוא אמר לישראל, התקינו לי מנורה ונרות", עד כאן לשונו.

ויש להבין את המשל, מה שהמדרש אומר, שזה הוא תירוץ על מה שה' צוה על המנורה והנרות. הלא אצלו יתברך יש הכל. זה שכתוב "גם חושך לא יחשיך ממך". אם כן השאלה, למה הוא צריך את המנורה והנרות.

והתשובה, שאף על פי שיש להקב"ה הכל, מכל מקום הוא רוצה בכלים של תחתון, שהוא מכנה הכלים של תחתון "כלים דהדיוטות". לכן יש להבין, מהו הכלים דהדיוטות, שהקב"ה רוצה דוקא בכלים האלו.

ידוע, שהרצון נקרא "כלי". יש לפרש זה, שרצונו יתברך היה להטיב לנבראיו. וזה נקרא "כלי של הבורא", היינו הרצון להשפיע. ורצון להשפיע של הבורא ברא רצון לקבל הנאה ותענוג, את כל מה שהבורא רוצה שהנבראים יהנו. וזה נקרא "כלים של תחתון".

זאת אומרת "הרצון לקבל" נקרא בשם הדיוט ולא קדושה. מה שאם כן "הרצון להשפיע" נקרא כלי של קודש. כמו שאמרו חז"ל על הכתוב "קדושים תהיו", "יכול כמוני". לכן כתוב "כי קדוש אני, שקדושתי למעלה מקדושתכם". ושאלו "הכי מי יעלה על הדעת לומר שהאדם קדוש כמו הבורא, שעל זה צריכים להביא ראיה מהכתוב, שאינו כן. היתכן. אלא הפירוש "יכול כמוני" היינו כמו שאני משתמש רק עם רצון להשפיע.

לכן אפשר לומר, שגם עם ישראל ישתמשו רק עם רצון להשפיע. ועם הרצון לקבל לא להשתמש בכלל. זה שכתוב "יכול כמוני, אלא קדושתי

למעלה מקדושתכם״. ואין אתם יכולים להישאר רק עם הרצון להשפיע בלבד, אלא אתם צריכים להשתמש עם כלים דקבלה גם כן, אלא צריכים לתת על הכלי כוונה דעל מנת להשפיע.

ובהאמור יש לפרש, כלים של הקב״ה הם כלים דהשפעה, ואין שם חס ושלום בחינת קבלה כלל. אלא כל רצונו יתברך הוא רק להשפיע. ורק כדי שלא תהא ״נהמא דכסופא״ נעשה צמצום והסתר, שאין האור מאיר, רק בזמן שיש שם התיקון, שיהיה בעל מנת להשפיע, אז הקב״ה מאיר שם את אורו.

ובזה נבין את המשל, שהמלך אמר, שרוצה לסעוד אצל אוהבו. ואמר לו ״לך ותיקן לי״. היינו, שיעשה את העבודה של מקבל על מנת להשפיע. והוא הלך ותיקן. ואח״כ, שבא האור בבחינת רצון להשפיע לתחתונים, ואדם המקבל, הגם שהוא בעל מנת להשפיע, אבל הכלי, שהוא עוסק עמו, הוא הרצון לקבל ולא להשפיע. אם כן הוא מתבייש עתה, מדוע הוא משתמש עם כלים דהדיוט, הגם שיש לו כוונה, אבל המעשה הוא לקבל.

לכן האדם מתבייש, ולא רוצה לעסוק אז להיות מקבל בעל מנת להשפיע. אלא הוא רוצה לעבוד רק בכלים דהשפעה בלבד, שהם כלים של מלך. וכל העבודה, שעבד לעשות את הכוונה בעמ״נ להשפיע, את הכלים האלו הוא הטמין, היות שמתבייש עתה לשמש עם כלים דהדיוטות. והסיבה היא, משום שזכה עכשיו לראות את גדלות וחשיבות של המלך, לכן הוא רוצה לעבוד רק מטעם ״דאיהו רב ושליט״. זאת אומרת, שגדלות המלך גורמת לו, שאין לו דבר חשוב יותר מלשמש מלך גדול.

וזה שכתוב ״כיון שבא המלך, באו עמו משמשיו. כיון שראה אוהבו את כל הכבוד, התבייש״. נמצא, מחמת גדלות וחשיבות המלך, היה מתבייש להשתמש עם כלים דהדיוטות, כנ״ל, שהם כלים דקבלה.

וזה שכתוב ״אמר לו המלך, לא אמרתי לך, שאצלך אני סועד״. ויש להבין, מה הפירוש, שהקב״ה סועד אצל אדם. אולם יש להבין בדרך כלל, מהו הענין שהאדם צריך לעשות הכל לשם שמיים, שהוא בכדי לעשות נחת רוח ליוצרו. וחז״ל אמרו לנו, שצריכים להאמין בשכר ועונש, כמו שכתוב ״ונאמן בעל מלאכתך, שישלם לך שכר פעולותיך״, שמשמע, היות שהבורא צריך למי שהוא, שיקיים את התו״מ, והם מקיימים את התו״מ, בכדי שתהיה לו הנאה. ותמורת זה הקב״ה משלם שכר.

את זה יכולים להבין בין אדם לחבירו, שחבירו צריך שהשני יתן לו. כי חבירו הוא בעל חסרון, אז שייך נתינה. ובזמן שחבירו נותן לו איזו מתנה, והמקבל מתנה נהנה מזה, אז המקבל מתנה משלם לו כגמולו.

אולם איך שייך לומר דבר זה אצל הבורא. וכי הוא בעל חסרון, שהתחתונים יכולים לתת לו משהו. אם כן, מהו הפירוש, שעם ישראל נותנים עבודה, והוא נותן שכר תמורת עבודה. וכמו כן יש להבין, מה שאמרו חז"ל "ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים". איזו פרנסה הם נותנים לו, שבזה הוא מתפרנס.

ידוע, ממה שהאדם נהנה זה מפרנס את האדם, שנותן לו סיפוק בחיים. יכול להיות שהאדם מרוויח הרבה כסף, ויש לו מה לאכול ולשתות, אבל אם אין לו סיפוק בחיים, נקרא האדם הזה, שאין לו ממה להתפרנס, שאין לו ממה לחיות. היינו, ממה שיהיה לו כדאי לחיות, בשביל הנאה הזו, שהוא מקבל.

לכן יש אנשים, שהסיפוק בחיים שלהם הוא רק מתאווה לבד. כבר יש לו פרנסה, כלומר מה שיפרנס אותו, שיהיה לו את הכדאיות לחיות. זאת אומרת, ממה שהאדם מקבל סיפוק, זה נותן לו טעם בחיים. לכן יש אנשים בעולם, שהם עשירים, ולא חסר להם כסף, מכל מקום נמאס להם החיים, אם אין להם מה לקבל סיפוק בחיים. נמצא, ש"פרנסה" אין הפרוש דווקא לאכול ולשתות, אלא "פרנסה" נקרא דבר שהוא מפרנס אותו, ויש לו מזה סיפוק בחיים.

ובהאמור יש לפרש מה שאמרו חז"ל "ישראל מפרנסין לאביהן שבשמים". היינו, שנותנים להבורא מקום, שרצונו יתברך, שהיה רצונו להטיב לנבראיו, שיצא לפועל. היינו מקום, שהבורא יכול לתת להנבראים את הטוב ועונג, והנבראים נהנים מזה, ואומרים עתה, אנו מרגישים את הטוב ועונג, מה שהיה במחשבתו יתברך, מה שהוא רוצה לתת, אנחנו מקבלים את הטוב ועונג.

כלומר, מטרם שאנחנו השגנו את הכלים דהשפעה, שנוכל לקבל בעל מנת להשפיע, אז לא יכול היה האור דלהטיב לנבראיו לבוא לתחתונים, מסיבת שהיה רוכב על הכלים, שהיו צריכים לקבל השפע, צמצום והסתר. לכן אין מחשבת הבורא יכולה להתקיים. מה שאם כן כשעם ישראל מתקנים עצמם עם כלים דהשפעה, שיוכלו לקבל בעל מנת להשפיע. אז יש כבר מקום, שרצונו יתברך יכול להוציא לפועל. היינו, שהבורא נהנה מזה, שהרצון שלו יש מקום עתה להתגלות.

זה נקרא "ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים", היות ההנאה, שיש להנבראים, מזה שמקבלים טוב ועונג, זה הוא הפרנסה של ה'. כלומר שהקב"ה נהנה, מזה שמטרתו יצאה לפועל, ונתקיים מה שרצה להטיב לנבראיו.

ובהאמור נבין מה ששאלנו, מהו שהמלך אמר, שהוא רוצה לסעוד אצל אוהבו. בגשמיות אפשר לומר, שהמלך סועד אצל אוהבו. אבל מה שייך לומר אצל הבורא, שהוא סועד אצל הנבראים.

התשובה היא, היות זה שהנבראים נהנים מהטוב ועונג, מה שהבורא נותן להם, זהו הסעודה של הקב"ה, כלומר שזהו הפרנסה שלו, **כי רק מזה שהנבראים מקבלים ממנו כל טוב, זה נקרא, סעודת המלך, שזהו הפרנסה שלו**. וזה הפירוש "ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים".

וגם נבין עתה, מהו הפירוש שהמלך אמר לו "אצלך אני סועד, אלא לך ותיקן לי. הלך אוהבו ותיקן מטה של הדיוט", שפירוש של "הדיוט" הוא **כלים דקבלה**. ותיקן אותם שיהיו בעל מנת להשפיע. וזה שכתוב "כיון שבא המלך, וראה את כל הכבוד", היינו שזכה להשיג את גדלות המלך, התבייש להשתמש עם כלים דקבלה, כנ"ל, אע"פ שהם בעל מנת להשפיע.

עתה נבאר מה ששואל המדרש, הלא כתוב "גם חושך לא יחשיך ממך, ולילה כיום יאיר, וכו'". אם כן, בשביל מה אמר לישראל "התקינו לי מנורה ונרות". על זה הוא מתרץ עם המשל. ויש להבין את השאלה, ואח"כ נוכל להבין את התשובה, שנתנו עם המשל.

בפשטות קשה להבין מה השאלה, שהקב"ה אמר לישראל "התקינו לי מנורה ונרות". הכי חס ושלום יעלה על הדעת של מישהו, שהמנורה והנרות הם בשביל שיאירו להבורא. אם כן מהי השאלה, שעל זה תירצו עם המשל.

ויש לפרש זה על דרך שהיה בזמן מתן תורה, שאמרו חז"ל (שבת פ"ח) "בשעה שעלה משה למרום, אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, רבונו של עולם, מה לילוד אישה בינינו. אמר להם, לקבל התורה בא. אמרו לפניו, חמדה גנוזה, אתה מבקש ליתנה לבשר ודם. מה אנוש כי תזכרנו. ה' אדונינו, מה אדיר שמך בכל הארץ, אשר תנה הודך על השמים. אמר לו הקב"ה למשה, החזר להם תשובה. אמר להם, למצרים ירדתם, יצר הרע יש ביניכם".

מיד הודו לו להקב"ה, שנאמר (תהילים ח' י) "ה' אדונינו, מה אדיר שמך בכל הארץ". ואלו "תנה הודך על השמים" לא כתוב. מה שאם כן לפני זה (תהילים ח', ב') כן כתוב "אשר תנה על השמים".

רואים אנו, שקטרוג המלאכים היה על פחיתות ערך של עם ישראל, שיש להם כלים של רצון לקבל, הנקרא "יצר הרע". לכן התורה שייכת למי שאינו כל כך מגושם, אלא למלאכים, שיש להם רק כלים דהשפעה. כמו שכתוב (הקדמת ספר הזהר, דף ר"י) "שאליהו טס בארבע גדפין. מה שאם כן המלאכים בשית גדפין". ומפרש שם בהסולם, שהמלאכים הם בבחינת למעלה מחזה, שהם בחינת שמחזה ולמעלה, שמספיק להם חסדים מכוסים, משום שיש להם רק כלים דהשפעה.

מה שאם כן הנשמות באות ממלכות, שהיא מחזה ומטה, ששם מקום של חסדים מגולים, כי שם מקום בנין המלכות, שהיא הכלל של כל הנשמות. ויש להם כלים דנה"י, שהם כלים דקבלה. לכן הנשמות צריכות אור החכמה, המושפע רק בכלים דקבלה.

וכמו כן אומר האר"י הקדוש, שרק הנשמות שעולות למ"ן, הם מעלים את זו"ן לאו"א, להמשיך תוספת מוחין. מטעם, שהנשמות צריכות לאור החכמה, משום שיש להם כלים דקבלה.

מה שאם כן המלאכים, שהם מבחינת חזה ולמעלה, שהם כלים דהשפעה, ולא צריכים אלא רק חסדים, לכן כשעולים למ"ן לז"א לבקש מילוי, שאינם אלא חסדים, ולז"א יש תמיד חסדים, ואינם גורמים לזו"ן שום עליה.

אלא רק הנשמות, שהם צריכים חכמה, הנמשכת בכלים דקבלה. וזה אין לז"א בקביעות. לכן הנשמות גורמות עליית העולמות, בכדי להמשיך אור החכמה. לכן שזו"ן עולים, עולים כל העולמות עד א"ס ב"ה.

ובהאמור יש לפרש את ענין טענת המלאכים. שטענתם היתה, שתורה הקדושה, הנבחנת בבחינת שמותיו של הקב"ה, שהיא פנימיות התורה, המלובשת בלבושים גשמיים, הכל הוא ענין התגלות אלקות לנבראים. ואיך נותנים דבר גדול כזה לאנשים, שהם נחותי דרגה, שבטח צריכה להיות השתוות לאור ה', בכדי שיוכלו לקבלו. ואור ה', שהוא השפע, המושפע לתחתונים, אז המלאכים הבינו, שרק להם יש שייכות להאור, שהוא בחינת המשפיע. משום שגם להם יש כלים דהשפעה. ולא לילודי אשה, ש"אשה" נקראת בחינת נוקבא, שפירושו, שישראל נולדו מבחינת נוקבא, שפירוש,

מבחינת כלים דקבלה, כנ"ל, שהנשמות באות ממלכות, הנקראת "כנסת ישראל".

את זה יש לפרש, מה שהמלאכים שאלו "מה לילוד אשה בינינו". היינו, הלא הוא בא מבחינת מלכות, שהיא כלי קבלה, שהיא בהפכיות הצורה לגבי התורה, שהיא אור השפע. ומה משה השיב להם, "כלום יצר הרע יש ביניכם". מיד הודו המלאכים להקב"ה ואמרו "ה' אדונינו תנה הודך על הארץ".

התשובה ההיא, שמשה השיב להמלאכים "כלום יצר הרע יש ביניכם" צריכה הסבר. האם המלאכים לא ידעו שמדברים שם בענין שמירת המצות בגשמיות. האם יש להם גוף להמלאכים, שדרשו, שיתנו להם, על דרך משל, טלית וציצית, שיתכסו את גופם, וכדומה, עד שבא משה והודיעם, שהתורה מדברת מדברים גשמיים, שאין התורה יכולה להתקיים, אלא רק למי שיש לו גוף גשמי.

בטח שהמלאכים הבינו זאת. אלא בטח שהם דרשו, שפנימיות התורה, שהיא בחינת שמותיו של הקב"ה, זה יתנו להם. ובאמת דבר הקשה ביותר להבין הוא, וכי אם נותנים התורה לישראל, כבר לא יכולים לתת את התורה גם למלאכים. וכי זה דבר גשמי, שאם נותנים לזה, כבר לא יכולים ליתן לאחרים.

וכאן משמע, המלאכים ראו והבינו, אם יתנו התורה לישראל, משמע דוקא לישראל יכולים לתת התורה, ולהם לא. היינו, שאין הם ראויים לקבלת התורה הפנימית, אלא רק לישראל. אחרת היו צריכים לתת גם להם.

כלומר, שהתורה הנגלית בודאי זה שייך רק לאלו, שיש להם גופים גשמיים. אבל כששמעו, שמשה עלה למעלה לקבל התורה מהקב"ה, והם שאלו, מה לילוד אשה בינינו, אמר להם "לקבל התורה בא", והם לא ידעו מענין נתינת התורה בכלל, הם תמהים.

"אמרו לפניו, חמדה גנוזה, אתה מבקש ליתנה לבשר ודם, ולנו לא הודעתנו, שגם אנחנו נקבל את חמדה גנוזה". שבטח הם חשבו על פנימיות התורה, ש"פנימיות" נקראת מה שנגנזה בפנים, שהיא בחינת חמדה גנוזה.

לכן הם קטרגו, היינו שראו, שהתורה מבחינת הפנימיות התורה, בטח שייכת להם ולא לילוד אשה. זאת אומרת, הם טענו לפי דעתם טענות צודקות. היינו, תורה הנגלית בטח שייכת רק לישראל. אבל מדוע תורה

הפנימית לא יכולים לתת להם גם כן. וכיון שהם לא ידעו מזה, היינו מבחינת נתינת התורה, שזה מראה, שאין להם שום שייכות, אז הם צודקים.

ומה משה השיב להם, "כלום יצר הרע יש ביניכם". וכיון שאין לכם יצר הרע, למצרים ירדתם. ויש להבין תשובת משה. שאם הם דרשו פנימיות התורה, מהי התשובה, מה שמשה השיב להם.

והתשובה היא כנ"ל, שענין פנימיות התורה מתחלק לב' אורות, המכונים: אור דחסדים, ואור החכמה. אור דחסדים מושפע בכלים דהשפעה, היות שזה נמשך מבחינת דאור ישר. כמו שלמדנו, שחכמה בסופה, היינו לאחר שקבל את אור החכמה, שהוא בחינת מטרת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו, כי ענין הטוב ועונג הזה, מה שהוא רוצה להשפיע, צריך להיות מי שיקבל את הטוב הזה. וזה עדיין לא היה. לכן ברא יש מאין את הרצון לקבל הזה, הנקרא בחי"א דעביות, היינו שהיא הבחינה הראשונה, שיצאה ונתגלתה בחינת יש מאין, היינו מה שלא היה שום שורש של קבלה במציאות.

נמצא, שכלי דחכמה הוא כלי קבלה על האור של מטרת הבריאה, היינו בשביל כלי זה נבראו שמים וארץ. כלומר, שכל מטרת בריאת העולמות היתה בשביל שכלי זה יקבל את הטוב ועונג.

נמצא, שאם לא היה כלי זה, הנקרא "רצון לקבל", אין מקום לבריאת העולמות. אלא אח"כ, היינו חכמה בסופה, לאחר שקבלה את האור, הרגישה שהיא בהפכיות הצורה מהמשפיע, ורצתה בהשתוות הצורה. לכן התגברה על הרצון לקבל שבה, ואמרה "אני רוצה להשפיע".

וזהו השורש לאור דחסדים, שיש בעולמות, הנבחן לאור של תיקון הבריאה. ואח"כ בינה בסופה ראתה, היות שמטרת הבריאה היא שהתחתונים יקבלו, ולא שיתנו, לכן עשתה כמין פשרה, שתקבל חסדים עם קצת חכמה, היינו שתקבל חכמה בבחינת זעיר אנפין, המכונה, אור דחסדים בהארת חכמה.

ואח"כ לומדים, ז"א בסופו ראה, שמטרת הבריאה לא היתה שהשפע העליון, שהוא בחינת טוב ומטיב, שיאיר בזעיר אנפין, אלא בהרחבה. זה נקרא "ספירת המלכות", שהיא הכלי האמיתי לקבלת השפע. היינו, הכלי המלכות, היא הכלי שבה יכול להאיר את האור של מטרת הבריאה, מה שהבורא רוצה לתת להנבראים.

ובזה יכולים להבין את תשובת משה, שאמר "כלום ירדתם למצרים, וכלום יש בכם יצר הרע". אם כן אין לכם לקבל את התורה הפנימית, שהיא בחינת שמותיו של הקב"ה. כי האור הזה דמטרת הבריאה היה רק לילוד אשה, כנ"ל, **היינו רק לאלו, שיש להם בחינת רצון לקבל, שהיא מלכות, הנקראת בחינת נקבה, בחינת אשה, ולא להמלאכים, שאין להם כלי קבלה**, שהם שייכים לבחינת מחזה ולמעלה, שהם כלים דבינה, שהם כלים דהשפעה, ולא כלים דקבלה.

וזה שכתוב "כלום ירדתם למצרים". פירוש, היות על בחינת מלכות היה צמצום והסתר, לכן צריכים לעשות תיקון על הכלי הזה. וכל זמן, שאין התיקון, נקרא, שקליפת מצרים שולטת על הרצון לקבל. והיות שאין לכם הרצון לקבל, אין שייך לומר. שאתם צריכים לעשות תיקון בעל מנת להשפיע, הלא אין לכם כלי קבלה להאור של מטרת הבריאה.

ובזה מובן את המשל, שזוהי תשובה, שאף על פי שיש לו למעלה מלאכים, שהם כלים זכים, שאין שם כלי קבלה, הנקרא "כלים דהדיוט", אלא "כולם הם קדושים, כולם טהורים, וכו'", ומכל מקום בחר הקב"ה דוקא בתחתונים, שיש להם כלים דהדיוטות, שרק בהכלים האלו יש יכולת לקבלת התורה מבחינת שמות הקדושים. והמלאכים הם שייכים לתיקון הבריאה. לכן המלאכים הם משמשי הנשמה. לכן אמר לעם ישראל "התקינו לי מנורה".

מהו, מי שהיה בדרך רחוקה, הוא נדחה לפסח שני, בעבודה

מאמר ל', תשנ"א

הזה"ק אומר (בהעלותך דף כ"ב ובהסולם אות ס"ו) וזה לשונו "אמר רבי יוסי "איש איש" ב' פעמים. למה. ומשיב, איש שהוא איש, דהיינו שהוא ראוי לקבל נשמה עליונה, והוא פגם עצמו, משום שהוא גרם, שהוא טימא את עצמו. איש איש שפירושו, שראוי להיות איש, או בדרך רחוקה, הוא משום, שאדם שמטמא את עצמו, מטמאים אותו למעלה. כיון שמטמאים אותו למעלה, הרי הוא בדרך רחוקה מאותו המקום, והדרך שזרע ישראל

אחוזים בו. אמר רבי יצחק והרי כתוב, כי יהיה טמא לנפש או בדרך רחוקה, שזה משמע משכתוב או. אמר רבי יוסי, כאן, כשאומר טמא לנפש, הפירוש הוא מטרם שטמאו אותו מלמעלה. וכאן, כשאומר בדרך רחוקה, הפירוש הוא, אחר שטמאו אותו למעלה, ונפל לדרך רחוקה, שהיא הסטרא אחרא. ומשמע, שהן זה והן זה, לא ישרה עליו הקדושה שלמעלה, ולא יעשו הפסח בזמן שישראל עושים אותו", עד כאן לשונו.

חז"ל אמרו (שבת ק"ד) "בא ליטמא פותחין לו, בא ליטהר מסייעים אותו". ויש להבין מה שכתוב כאן, "שאדם שמטמא את עצמו, מטמאים אותו למעלה" ולא אומר שפותחין לו, אלא מטמאים אותו למעלה. ועוד יש להבין, מדוע פותחין לו, והלא "אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו". ופרש רש"י, שאין הקב"ה בא בעלילה עם בריותיו (ע"ז ג'), אם כן מדוע נותנים לו מלמעלה איזה סיוע לרעתו של אדם. אדרבה מלמעלה צריכים לתת לו סיוע, כמו שאמרו "הבא ליטהר מסייעין אותו", ואם לא נותנים עזרה לטובתו, על כל פנים לא יעשו למעלה איזו פעולה לרעתו. ובטח יש הרבה תירוצים על דרך הפשט.

ויש לפרש זה על דרך העבודה. ידוע, שבזמן שהאדם מקיים תו"מ בבחינת הכלל, היינו בכדי לקבל שכר, ואינו שם לב לענין בעל מנת להשפיע, אז האדם רואה, שבכל יום ויום הוא מתקדם בעבודה. משום שכך הוא האמת, שבבחינת חלק המעשה, כל מה שהאדם עושה, נרשם לשמו. ובמצב הזה, הנקרא "שלא לשמה", אין האדם מסוגל לראות שזה שלא לשמה. כלומר, שאין האדם מסוגל לראות, שיש כאן ענין חסרון, שצריך להיות לשמה, והוא עושה שלא לשמה. אלא באופן כללי מאירים לו המעשים, שהוא עושה.

ובשביל זה, אין האדם מסוגל לראות איזה חסרון על עצמו. זאת אומרת, שבבחינת הכלל יש תיקון, שהמעשים, מה שהוא עושה, מאירים לו בבחינת אור מקיף, שזהו תיקון בבחינת המעשה. לכן האדם צריך להיות זהיר, שלא לזלזל במעשי התו"מ, אפילו שהם בתכלית המעשה לבד, ואין שם שום כוונה, כלומר אפילו שהאדם עושה את המעשים בבחינת הכפיה, גם כן לדבר גדול יחשב.

לכן האנשים, שעדיין אינם מסוגלים לעבוד בבחינת הכוונה בעמ"נ להשפיע, יש להם תיקון כנ"ל, שלא רואים שום חסרון במעשיהם שהם עושים, בכדי שיהיו בשמחה בעבודתם, כמו שכתוב "עבדו את ה' בשמחה". מה שאין כן בזמן שבאה לאדם מחשבה ורצון, שהוא מתחיל להרגיש,

שבטח יש בקיום תו"מ ענין כוונה גם כן, והוא מתעורר לעשות מעשים שלא על מנת לקבל שכר אלא בעל מנת להשפיע, אז מתחיל סדר חדש.

והסדר הוא, שהאדם עובר אז לעבוד בבחינת השמאל, שאז הוא מתחיל לעשות בקורת על מעשיו אם הם בעל מנת להשפיע, והוא נכנס לעבודה, הנקראת "טומאה וטהרה", שפירושו, שהוא מתחיל לעבוד בענין טהרת הכלים. ואי אפשר לעבוד בענין טהרה, אם לא יודעים מקודם מהו טומאה. כלומר, לא מספיק מה שכתוב, שיש ענין טומאה, אלא שהאדם צריך להרגיש, מהם ההפסדים מטומאה, כלומר מה הוא מפסיד, בזה שהוא יודע שהוא נטמא. זאת אומרת, אם הוא לא היה טמא, מה הוא היה מרויח. ועכשיו, כשנטמא, מה הוא הפסיד.

היינו, הגם מטרם שהתחיל בעבודה דלהשפיע, היה יודע שיש ענין טומאה וטהרה, אבל הוא לא היה יודע, מדוע טומאה הוא דבר רע, וטהרה הוא דבר טוב. לכן מוטל על האדם לעסוק בענין הכרת הרע, היינו שישתדל להשיג, שענין רצון לקבל לתועלת עצמו נקרא "טומאה". זאת אומרת, שהטומאה הזו מרחקת אותו מקדושה, היינו מה', כמו שכתוב "קדושים תהיו, כי קדוש אני, ה' אלקיכם", שפרושו "פרושים תהיו", היינו כמו שהבורא הוא המשפיע, כן האדם, צריכים כל מעשיו שהוא עושה שיהיו בבחינת משפיע, שזה נקרא "קדושה". וההיפך מזה נקרא "טומאה".

והאדם צריך לבקש מה', שיעזור לו להשיג את הרע, הנמצא ברצון לקבל לעצמו. כלומר, שה' יעזור לו להרגיש את ההפסד, שהרצון לקבל לעצמו מביאו. מה שאם כן אם היה לו הכח של הרצון להשפיע, כמה שהוא היה יכול להרויח. זאת אומרת, טומאה גדולה או טומאה קטנה, וכן להיפך, קדושה גדולה וקדושה קטנה, אינה נמדדת עם גדלה של טומאה וקדושה, אלא בשיעור **היזקות**, שהטומאה מביאה, ובשיעור **החשיבות**, מה שהקדושה מביאה. כלומר, כמה יסורים הוא מרגיש, כשהוא יודע שהוא טמא, וכמה תענוג הוא היה מרגיש, בזמן שהוא יודע, שהוא נמצא בקדושה.

ובהאמור יש לפרש מה ששאלנו, מה שאמרו חז"ל "הבא לטמא פותחין לו". ושאלנו, "הלא אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו", אם כן מדוע "פותחין לו", שמשמע שמראים לו שהוא יכול להכנס הלאה בפנים הטומאה. מה שאין כן מטרם שבא לטמא, היה מקום הטומאה סגור. אלא רק בזמן שבא לטמא, פותחין לו. הלא מלמעלה היו צריכים לרחם על האדם, כמו שכתוב "ורחמיו על כל מעשיו".

ויש לפרש את ענין "הבא לטמא", שפרושו, האדם, שהוא רוצה להכנס בעבודה דלהשפיע, ובטח אי אפשר לעבוד בעל מנת להשפיע אם הוא לא יודע את ההפסד של העבודה בעל מנת לקבל, לכן הוא בא עכשיו לדעת את שיעור הרע שישנו בהרצון לקבל לעצמו. היינו, מהו שיעור הרע, הנמצא בהרצון לקבל, שהוא נקרא "טומאה", שהוא ההפך מהקדושה. והוא מבקש מה', שיודיע לו את שיעור הרע, הנמצא בהרצון לקבל, שהוא נקרא "טמא", היינו טמא לנפש. וכשהוא מבקש מהקב"ה שיעזור לו, על זה באה התשובה, "פותחין לו" לראות את הרע שיש בהטומאה של הרצון לקבל.

יש ב' בחינות:

א) הבא לטמא.

ב) שכבר רואה שהוא טמא, ורוצה לראות יותר מכפי שהוא רואה עתה. ואם הוא מבקש יותר לראות, נותנים לו עזרה מלמעלה, היינו כמו שכתוב כאן בזהר הקדוש "אדם שמטמא את עצמו, מטמאים אותו למעלה". היינו, לאחר שפותחין לו, שאז הוא רואה שנטמא, והוא מבקש הלאה, שיראו לו את האמת, איך שהוא כל כך מרוחק מהקדושה. אז מטמאים אותו מלמעלה, היינו שהוא מקבל עזרה מלמעלה, בזה שמראים לו את ההפסד שיש בהרצון לקבל לעצמו. וזה נקרא שהוא בא למצב של "הכרת הרע". ואז נולד בו צורך, הנקרא "כלי", שה' יעזור לו ויתן לו את הטהרה, כמו שכתוב "וזרקתי עליכם מים טהורים".

ובזה יש לפרש מה ששאלנו, מדוע אומר הזה"ק "אדם שמטמא את עצמו, מטמאים אותו למעלה". הלא אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו. והתשובה היא, זה שמטמאים אותו למעלה זה נקרא "עזרה", היינו שמסייעין לו מלמעלה לראות את האמת, איך שהרצון לקבל הוא רע וטמא, היות שהוא מבקש עכשיו את העזרה הזו, היינו לראות את האמת **מהו רע**.

ובהאמור יש לפרש מה שרבי יצחק שואל על רבי יוסי, שאומר על הכתוב "איש איש כי יהיה טמא לנפש או בדרך רחוקה", שדרך רחוקה גם כן היא בחינת טומאה, אלא מה שמטמאים אותו למעלה נקרא "דרך רחוקה". הלא כתוב "או בדרך רחוקה", משמע שהם ב' דברים, כלומר, שדרך רחוקה אין זה בחינת טומאה. ומתרץ רבי יוסי "כשאומר טמא לנפש", הפירוש הוא, מטרם שטמאו אותו מלמעלה. וכאן, כשאומר "בדרך רחוקה" הפירוש הוא, אחר שטמאו אותו למעלה, ונפל לדרך רחוקה, שהוא הסטרא אחרא.

ויש לפרש, שיש ב׳ בחינות בטומאה בדרך העבודה:

א) הבא לטמא, היינו הבא לראות אם הרצון לקבל, הוא בחינת טומאה, היינו שהוא מביא טמטום הלב. אז פותחין לו לראות את הרע. מה שאם כן מטרם שהאדם בא לטמא, היינו לראות את הרע שבו, יש תיקון מלמעלה, שאין האדם מסוגל לראות את הרע. כי יש כלל, ש״אין מראים לאדם את הרע יותר מכפי שמסוגל לתקן את עצמו״, כמו בגשמיות, שאין אומרים לאדם את מחלתו האמיתית, אם אין האדם מסוגל לרפא את המחלה.

לכן דוקא מי שבא לטמא, היינו שהוא רוצה לראות את האמת, אז פותחין לו. ואם האדם רוצה ללכת קדימה, ומתפלל שיגלו לו את שיעורו האמיתי של הרע שיש בהרצון לקבל לעצמו, אז נותנים לו הסיוע מלמעלה, היינו שמטמאים אותו למעלה, כלומר ששולחים לו מלמעלה לראות, מהו ההיזק של טומאה. אז הוא מתחיל להתפלל מעומק הלב, שה׳ יתן לו את הרצון להשפיע במקום הרצון לקבל, שיש לו מצד הטבע, ושיתנו לו טבע שני, שהוא מתנה מלמעלה.

ובזה יש לפרש מה שכתוב ״ומשמע שהן זה והן זה לא ישרה עליו הקדושה למעלה, ולא יעשו הפסח בזמן שישראל עושים אותו״. כלומר, שהן כשהאדם נמצא בבחינה א׳, שהוא הבא לטמא, והן שנמצא במצב הב׳, שהוא בדרך רחוקה, שהראו לו מלמעלה איך שהוא מרוחק מקדושה, אין הוא יכול לעשות את הפסח בזמן שישראל עושים.

ויש לפרש, שבחינת ״ישראל״ הכוונה שכבר הוא בחינת ״ישראל״, היינו שהוא כבר במצב של **ישר - אל**, שפירושו שכל מעשיו הם **ישר לה׳**, שזה נבחן שהוא נמצא בבחינת **קו ימין** שהוא בחינת **טהרה**, היינו **טהרת הכלים**, שכל מעשיו הם לשם שמים. וזה נקרא בחינת ״לשמה״ כמו שאמרו ״רבי מאיר אומר, הלומד תורה לשמה, מגלין לו רזי תורה״, שיש לפרש, כיון שהאדם זכה לבחינת ״ישראל״, אז הזמן להקריב את קרבן פסח. שענין ישראל הוא בחינת טהרה. ובזמן שאדם נטהר, אז הזמן הקרבת הקרבן לה׳, שענין הקרבת הקרבן הוא בחינת שלמות.

וזהו כמו שכתוב בזה״ק (ויקרא ל״ט ובהסולם אות ק״ט) וזה לשונו ״פתח רבי יהודה ואמר, עבדו את ה׳ בשמחה, ואם תאמר העבודה של הקרבן כך הוא, אי אפשר כי אדם ההוא עבר על מצות אדונו, על מצות התורה, ושב לפני אדונו, באיזה פנים יקום לפניו, אלא במה מתתקנות, הוא באלו הכהנים והלווים, שהם משלימים שמחה ורננה בשבילו״.

ומפרש שם בהסולם, שענין זה יתוקן בסדר של ג׳ קוין. לכן משמע, כשמדברים בקרבן פסח, שהוא ענין של יציאת מצרים, לכן מוכרח להיות הרמז אצלנו בעבודה, שמקודם צריכים להגיע לטהרה, ואח״כ בא ענין של התקרבות, וזוכים לקדושה. אולם האדם צריך להאמין, בזמן שהוא נתעורר להכנס לעבודה, שזה בא לו מלמעלה, היינו מלמעלה מקרבין אותו, שיהיה לו קשר עם הקדושה.

ובטח הוא צריך לתת תודה לה׳, בזה שהוציאו ממצב השפלות, והעלה אותו לרשות דקדושה, היינו שהתחיל להרגיש, שיש מקום יותר גבוה לקבל ממנו פרנסה, שלאו דוקא שהפרנסה שלו תהיה כמו בעלי חיים, אלא שהוא צריך לקבל פרנסה מבחינת ״מדבר״. וכפי שהוא מרבה בהודיה, כך בשיעור הזה הוא מגדיל את ההרגשה.

אבל יחד עם זה עליו לדעת, שיש לבקש מה׳, שיעלה אותו למצב יותר גבוה מכפי שהוא נמצא. היינו, שיזכה לבחינת ״תורה״. זאת אומרת, הגם שהוא מצייר לעצמו, שהמצב שבו הוא נמצא, הוא חשוב מאוד, כלומר שאין בידו לצייר חשיבות יותר גדולה בעולם, מכל מקום הוא צריך לומר, שעד כמה שאני מצייר לעצמי את מצבי שאני נמצא עכשיו, שהוא חשוב מאוד, מכל מקום אין בידי לצייר את החשיבות האמיתית, שעד כמה שאני מצייר מצב של גדלות, אז אני צריך לומר, הגם שאני נותן תודה לה׳ עד כמה שאפשר, ומכל מקום למעלה מהדעת אני מאמין, שיש מצב יותר גדול מזה שאני נמצא עתה, ואני מבקש ממך, שתיתן לי מתנה יותר גדולה.

ובזה יש לפרש מה שכתוב (תהלים ע״א) ״ואני תמיד אייחל״, היינו שיש מדרגות יותר גדולות, מכפי שאני יכול לצייר לעצמי, הגם שהאדם צריך לדעת, שעד כמה שהוא מחשיב את המצב של עכשיו, הוא באמת יותר חשוב, משום שאין בהשגת האדם להעריך רגע קטן של רוחניות, מכל מקום למעלה מהדעת הוא מאמין, ועל זה הוא מבקש.

וזה שכתוב ״ואני תמיד איחל״. היינו, שיהיה בידי לצייר, שיש יותר גדלות מכפי שאני יכול לצייר. וזה שכתוב ״והוספתי על כל תהלתך״. זאת אומרת, הגם שעתה אני מהלל אותך, אולם אני מבקש ממך, שאוכל להלל אותך יותר מכפי שאני מסוגל, ואני רוצה להוסיף על תהלתך.

אולם בזמן שהאדם צריך לעשות דין וחשבון על מצבו הרוחני, והאדם מביא לפני השופט שבלבו, שהוא יתן את הפסק דין, אם האדם חייב או זכאי. היינו, שהשופט לפעמים מזכה אותו, מטעם שאין ביכולתו לשלם את

החובות, מה שהאדם צריך לתת. אז האדם צריך לרחמים. כלומר, שיש לפעמים שהשופט שבלבו שייך לרשעים, היינו לאלו אנשים שמרשיעים את קונם ולא את עצמם. נמצא, שהשופטים האלה גורמים, שהאדם ילך לבית הסוהר של פושעי המלך, כמו שכתוב (תהלים ק"ז) "ישבי חשך וצלמות, אסירי עני וברזל, כי המרו אמרי קל ועצת עליון נאצו".

והגם שיכולים להיות שופטים טובים, אבל הם מקבלים שוחד, היינו שהשופט שבלבו הוא דואג לתועלת עצמו. לכן הוא מצדד תמיד לרעתו של אדם, ואין לאדם עצה אחרת אלא שיבקש רחמים מה', שיתן לו שופט אמיתי. והאדם רואה, שאין שופט אמיתי אלא הקב"ה בלבדו. ועל זה יש לפרש מה אמר דוד המלך (תהלים פ"ב) "קומה אלקים שפטה הארץ, כי אתה תנחל בכל הגוים", שפירושו, שה' יהיה השופט. ואז האדם מקבל את הכח מה', "כי אתה תנחל בכל הגוים", כי אז האדם יורש את כל הגוים, שיש בלבו של אדם.

וסדר העבודה צריך להיות בעיקר על דבר אחד, שהוא לעבוד עבודה שהיא נגד דעתו של אדם. כלומר, זה שאומרים לאדם, שהוא צריך לעבוד לתועלת ה' ולא לתועלת עצמו, זהו נגד דעתו של אדם. הלא כתוב "וחי בהם ולא שימות". נמצא, שזהו בסתירה למטרת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו.

וזה אפשר לפרש בענין נסיון של אברהם, שמצד אחד אמר לו הקב"ה "כי ביצחק יקרא לך זרע", ואח"כ כתוב "ויאמר, קח נא את בנך את יחידך והעלהו שם לעולה". יש לפרש על דרך עבודה. "בנך" מלשון בינה, היינו הבנה. "יחידך", היינו הבנה היחידה שיש באדם, שאותה האדם שומר בלב ונפש, שלא יאונה להן שום רע חס ושלום, שהיא הרצון לקבל לתועלת עצמו. "והעלהו לעולה", היינו שישחוט את הרצון לקבל לתועלת עצמו, היינו לבטל אותו. ושיעבוד רק עם הרצון להשפיע לבד, ולא עם הרצון לקבל.

ואח"כ אמר "אל תשלח ידך אל הנער", שיש לפרש, שאין לומר שיבטל את הרצון לקבל, אלא האדם צריך לעבוד, שיוכל להשתמש עם הרצון לקבל בעל מנת להשפיע. ואלו החלקים שלא יכול לכוון בעל מנת להשפיע, בהם אסור להשתמש. וזה יכולים לפרש במה שאמר לו "וילך אברהם ויקח את האיל תחת בנו". "איל" נקרא בשם בינה, כמו שכתוב בזה"ק, ששאל "למה איל ולא קרן". ומתרץ, שאיל הוא בחינת בינה, וקרן הוא בחינת מלכות. שיש לפרש, "מלכות" נקרא הרצון לקבל, לכן מה שלא יכולים לכוון בכלים

דקבלה, שיהיו בעל מנת להשפיע, אסור להשתמש. ובמקומם משתמשים בכלים דבינה, הנקראים "כלים דהשפעה".

ובהאמור נבין, זה שהאדם מרגיש שהוא לא בסדר היינו שהוא חוטא, זה לא בא לו מטעם שעשה הרבה מעשים רעים. היות שיש כלל "עבר ושנה נעשה לו כהיתר". לכן הרבה חטאים אינם גורמים לאדם שירגיש בחסרונו. אלא גודל החטא נמדד לפי הרגשת האדם, כמה שהוא מרגיש, שהוא מרוחק מה'. כלומר, כפי שיעור שהאדם מרגיש ומאמין בה', בשיעור זה האדם מרגיש איך שהוא מרוחק ממלך גדול.

זאת אומרת, בזמן שהאדם מרגיש שהוא חוטא, אז עליו לדעת, שה' נתן לו להרגיש קצת, שיש מלך בעולם. והרגשה זו, שקבל מלמעלה, זה גורם לו, שהוא מרגיש, שהוא חוטא. מה שאם כן בזמן שאין לו שום קשר עם ה', איך הוא יכול להרגיש שהוא חטא לפני ה', ועשה מעשים רעים שהם נגד התורה, בזמן שאין הוא יודע שיש בעולם נותן התורה. אלא **הרגשת החטא היא לפי ערך אמונתו בגדלות המלך**, כך האדם יכול להרגיש את גודל החטא. זאת אומרת, גודל החטא הוא נמדד במי שפגם.

וזהו כמו שאמרו חז"ל (בבא קמא פ"ג) "שענין בושת, הכל לפי המבייש והמתבייש". שיש לפרש, אם המבייש הוא בעל שכל, אז הוא יכול לדעת, שאם מביישים את מי שהוא גדול, הוא חטא גדול. היינו, שיש להמבייש שכל להעריך את גודל וחשיבות של המתבייש. נמצא שהוא עשה חטא גדול.

אולם אם המבייש אין לו שכל להעריך את חשיבותו של המתבייש, לא יכולים לומר עליו שעשה חטא גדול, וצריך כפרה גדולה על הפגם שפגם במישהו. לכן לפי גודל הרגשה בגדלות המלך, כך הוא החטא. נמצא, אם האדם הוא צדיק, היינו שיש לו הבנה קצת בגדלות המלך, בטח שהפגם שלו הוא יותר גדול מאודם פשוט.

נמצא לפי זה, שתמיד מודדים בהרגשת האדם את גודל חשיבות המלך שיש לאדם. לכן אם האדם מרגיש שהוא חטא, בטח מלמעלה נתנו לו קצת התקרבות לקדושה, לכן הוא מרגיש שהוא חטא. וזהו כמו שאאמו"ר זצ"ל אמר פשט על מה שאמרו חז"ל "שהקב"ה מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה", כמו שכתוב "וסביביו נשערה מאוד". הוא שאל, מדוע מגיע להם יותר עונש מאחרים. ואמר, שמי שהוא צדיק, הוא אומר שהקב"ה מדקדק כחוט השערה. לכן כשהאדם מרגיש שהוא חוטא, אל יתבהל, אלא אדרבה,

זהו סימן שמקרבים אותו מלמעלה. לכן מוטל עליו להתגבר ולקבל על עצמו עול מלכות שמים, ויצליח.

מהו, אוכל פירותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא, בעבודה

מאמר ל״ד, תשנ״א

הזה״ק (בהעלותך דף נ״ב ובהסולם אות ק״מ) אומר וזו לשונו ״אמר רבי אבא, הרע שבלב, האחוז בכל אברי הגוף, עושה להם את זה, יש רעה אשר ראיתי תחת השמש ורבה היא על האדם. יש רעה זו היא תוקף הרע שבלב, שרוצה לשלוט בדברי עולם הזה, ואינו משגיח בדברי עולם ההוא כלום. שואל, למה הלב רע. ומשיב, המקרא שלאחריו מוכיח. זה שאומר (קוהלת ו׳) איש אשר יתן לו אלקים עושר, ונכסים, וכבוד, ואיננו חסר לנפשו מכל אשר יתאוה ולא ישלטנו האלקים לאכל ממנו כי איש נכרי יאכלנו.

מקרא זה קשה, כיון שכתוב, ואיננו חסר לנפשו מכל אשר יתאוה, למה ולא ישליטנו האלקים לאכול ממנו. הרי אינו חסר לנפשו כלום. ומשיב, שאדם, ההולך בעולם הזה, והקב״ה נותן לו עושר, כדי שיזכה בו לעולם הבא, וישאר אצלו קרן מכספו. מהו קרן. כסף ההוא, שהוא קיים לנצח, משום זה הוא צריך להשאיר אחריו קרן הזה. וקרן הזה יקבלו אחר שיצא מעולם הזה, משום שקרן הזה הוא עץ חיים של עולם ההוא, שהוא ז״א. ולא נמצא ממנו בעולם הזה, רק אותם הפירות שיוצאים ממנו. ועל כן הפירות שלו אוכל האדם, שזכה להם בעולם הזה, והקרן קיימת לו לעולם ההוא, לזכות בו בחיים עליונים שלמעלה.

ומי שמטמא עצמו ונמשך אחר טובת עצמו, ואינו חסר לנפשו וגופו כלום, אז ולא ישליטנו האלקים לאכול ממנו, ולזכות באותו העושר״, עד כאן לשונו.

ויש להבין בענין עבודה, מהו ש״אוכל פירותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא״, בעבודה. וכן מהו הפירוש ״אשר יתן לו אלקים

עושר ונכסים וכבוד״, בעבודה, שעל זה אמר ״ולא ישליטנו האלקים, לאכל ממנו, כי איש נכרי יאכלנו״.

ידוע, שיש לנו בעבודה בחינת **עשיה**, כמו שכתוב ״אשר ברא אלקים לעשות״. כלומר, שהבורא ברא את האדם עם הרצון לקבל טוב ועונג, וכפי הרצון והחשק של האדם לאיזה דבר, כך האדם מסוגל להנות מהדבר. לכן אנו נולדנו עם רצון לקבל לתועלת עצמנו. ודבר זה אנו מיחסים להבורא.

והוא נתן לנו לעשות כלים אחרים, שהם כלים הפוכים להכלים שעשה הבורא, היינו שהכלים שהנבראים צריכים לעשות, הם רצון להשפיע להבורא. זאת אומרת, הכלים שהבורא עשה, הם שהנבראים יקבלו הנאה. והכלים שהנבראים צריכים לעשות, הם שהבורא יקבל הנאה. אולם, אם האדם נברא עם טבע של רצון לקבל, איך אפשר לשנות את הטבע.

התשובה היא, שיש סגולה, שעם הסגולה הזו יכולים לקבל טבע שני מהבורא, שעל זה אמרו חז״ל ״אמר הקב״ה, בראתי יצר הרע, בראתי תורה תבלין״, מטעם ש״המאור שבתורה מחזירו למוטב״. היינו שע״י המאור שבתורה יקבלו בסופו של דבר הטבע השני, שהוא הרצון להשפיע נחת רוח ליוצרו, ואז הם יזכו לבחינת דביקות, הנקראת ״השתוות הצורה״.

אולם עד שמגיעים להשגת הרצון להשפיע, האדם צריך לעבור כמה דרגות:

א) ראשית כל צריך האדם להבין, שצריכים להשיג את הרצון הזה. כי בזמן שהאדם הולך לעשות משהו, הוא הולך לראות, איך אנשים מתנהגים. כלומר, אם האנשים הנמצאים בסביבתו גם מבינים שצריכים לעשות הכל לשם שמים, ובטח האדם הולך לראות בין אלה העוסקים בתו״מ, והאדם רואה, שאין אף אחד הנמצא בקרבתו, שיהיה לו ענין לדאוג ולעשות עצות איך להשיג את הרצון להשפיע.

והסיבה שהוא לא רואה אצל אחרים, הטעם הוא פשוט, כי אלה לא עוסקים בדרך להגיע בעל מנת להשפיע. אז הוא רואה האמת. אולם אלה שכן עוסקים בתו״מ בעל מנת להשפיע, הם בטח עובדים בהצנע לכת, כי אם תהיה מגולה עבודה שלהם בחוץ, כבר תהיה מעורבת בעבודה שלהם בחינת חיצוניות. היות שיש טבע, כשהאדם רואה שיש מי שמסתכל על מעשיו שהוא עושה, אז האדם חושב שהשני מעריך את עבודתו, וממילא כבר יש לו כח לעבודה, לא מטעם שה׳ מחייב עבודתו, אלא השני, שהוא מסתכל עליו, הוא המחייב אותו לעבוד בתו״מ. לכן אלה שרוצים לעבוד לשם שמים, הם

מצניעים את עבודתם בפני אחרים. לכן אין לאדם יכולת לראות, אם יש מי שהוא שעובד בעל מנת להשפיע.

לכן יש להאדם עבודה גדולה, עד שבא לידי הרגשה, שחסר לו הרצון להשפיע. והגם שלפעמים האדם מתחיל להבין, שכן חסר לו הרצון להשפיע, אולם כנ"ל, כי בעת שהוא רואה, שיש הרבה אנשים, שעוסקים בתורה ומצות, והם אנשים בעלי שם, והוא לא רואה שיש להם חסרון, היינו שירגישו יסורים בגלל שאין להם רצון להשפיע. נמצא, שהעבודה הראשונה היא, שישתדל להשיג **צורך** לזכות להרצון להשפיע.

ב) לאחר שהוא כבר השיג צורך להרצון להשפיע, אולם לא תיכף ומיד שמתחיל להשיג חסרון, הוא מקבל תיכף את המילוי. וזהו מטעם, כי הרגשת החסרון תלויה גם כן בשיעור מה שמרגיש יסורים מזה שאין לו את הרצון להשפיע. אבל כשהאדם מתחיל להרגיש עד כמה שחסר לו זה, ורוצים מלמעלה שיהיה לו חסרון אמיתי, אז הוא מקבל מלמעלה עזרה בהרגשת החסרון. כלומר, שמראים לו עד כמה שהוא מרוחק מזה, כלומר, זה שהוא רואה איך שזה דבר קשה להשיג את הרצון להשפיע, וזה גורם לו חסרון גדול. אולם בגלל מה אנו צריכים לחסרון גדול. הטעם הוא, דבר שאינו חשוב, לא יודעים איך לשמור את הדבר שלא יאבד ממנו. לכן מטרם שיש לאדם חסרון אמיתי, לא נותנים לו מלמעלה את הדבר, כי החסרון וההשתוקקות מחשיבים את הדבר.

אבל דרך העבודה היא, בזמן שהאדם רואה, שקשה להשיג את מבוקשו, הוא בורח מהעבודה. ואומר, אני מאמין שיש אנשים שזכו, שה' נתן להם את הרצון להשפיע. וזה היה מטעם שהם היו יותר מוכשרים ממנו. אבל אדם כמוהו, שיש לו מדות יותר גרועות מאחרים, אין לו שום סכויים לזכות לזה. לכן הוא בורח מהמערכה ונכנס לעבוד בבחינת עבודת הכלל.

רק אלה אנשים שאומרים שהם רוצים לברוח מהעבודה, אבל אין להם לאן ללכת, היות שמשום דבר אין הם יכולים לקבל סיפוק, אלו אנשים לא זזים מעבודה. והגם שיש להם עליות וירידות, אבל הם לא מתייאשים. וזהו כמו שכתוב "ויאנחו בני ישראל מן העבודה, ויזעקו, ותעל שועתם אל האלקים מן העבודה". כלומר, שהיו צועקים **מן העבודה**, בזה שלא מתקדמים בעבודת ה', שיוכלו לעבוד בעל מנת להשפיע נחת רוח ליוצרו. ואז הם זכו ליציאת מצרים, הנקראת בבחינת עבודה "יציאה משליטת הרצון לקבל ולהכנס בעבודה של להשפיע".

ובהאמור יוצא, שתחילת עבודת האדם היא, שיקבל על עצמו בחינת מלכות שמים. היינו, במקום שהאדם היה דואג אך ורק למלאות רצונו של מלך זקן וכסיל, היינו שכל עבודתו היתה רק לתועלת עצמו, הוא קבל על עצמו מלך אחר, הנקרא "מלכות שמים", שהוא ממליך על עצמו את ה', על כל אבריו. כלומר, שכל אבריו ישמשו את הקב"ה. וזה נקרא בעבודה "יציאת מצרים", היינו "יציאה משליטת התועלת עצמו ולקבל על עצמו לשמש את ה'", כמו שכתוב "אני ה' אלקיכם, אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים, להיות לכם לאלקים". שיש לפרש, שהוציא אותם משליטת הרצון לקבל לעצמו ונתן להם את הרצון להשפיע, שזה נקרא "להיות לכם לאלקים", שאני נתתי לכם את הרצון להשפיע, שתוכלו לעבוד לשמי. וזה נקרא, שאני נתתי לכם את הכח להרגיש שאני ה'.

אולם איך האדם מקבל את ההרגשה הזו, שהרצון לקבל הוא דבר רע. מי מודיע להאדם שהוא צריך לתקן מעשיו. הנה בהסולם (בראשית חלק ג' דף ס"ד, ד"ה "ולפיכך") כותב שם וזו לשונו "ולפיכך הטביע הבורא יתברך יסורים, בענין הקבלה לעצמו, הטבוע באדם מעת לידתו, הן מכאובים גופניים והן מכאובים נפשיים. באופן, שאם יעסוק בתורה ומצות אפילו להנאת עצמו, מכל מקום על ידי המאור שבה ירגיש הפחיתות והשחיתות הנוראה שיש בטבע הקבלה לעצמו. ואז יתן אל לבו לפרוש את עצמו מטבע הקבלה הזו, ויתמסר לגמרי לעבוד רק להשפיע נחת רוח ליוצרו, בשיעור הכתוב "כל פעל ה' למענהו". ואז יפקח ה' את עיניו ויראה לפניו עולם מלא מתכלית השלימות, ואז לוקח חלק בשמחתו יתברך שבעת בריאת העולם (כי אמרו חז"ל "לא היתה שמחה לפניו כיום שנבראו בו שמים וארץ")".

נמצא, שהמאור התורה הוא נותן להאדם את החסרון, שיהיה לו צורך לבקש מה', שיתן לו את הכח לקבל על עצמו עול מלכות שמים, וכל מעשיו יהיו לשם שמים. ואחר כך, כשהוא כבר זכה לבחינת מלכות שמים, יש מדרגה שניה, הנקראת בחינת "תורה", שהיא בחינת "שמותיו של הקב"ה", שזהו בחינת "אורייתא וקוב"ה וישראל חד הוא".

ובהאמור יש לפרש דברי הזה"ק "משום שקרן הזה הוא עץ חיים של עולם ההוא, שהוא ז"א, ולא נמצא ממנו בעולם הזה רק אותם הפירות שיוצאים ממנו, ועל כן הפירות שלו אוכל האדם שזכה להם בעולם הזה, והקרן קיימת לו לעולם הבא". שיש לפרש מה שכתוב "והקרן קיימת לעולם הבא", שהוא ז"א, היות שז"א נקרא "תורה", וזה נקרא "עולם ההוא",

היינו "עולם, הבא אחר עולם הזה", כי עולם הזה נקראת "מלכות" ועולם הבא "אחר". עולם הזה, הזה"ק מכנה אותו בשם "ז"א", שהוא "עץ חיים", בחינת "תורה".

וידוע, שסדר העבודה הוא, מקודם האדם צריך לזכות לבחינת מלכות שמים, שתהיה בעל מנת להשפיע. ואיך האדם יכול לזכות לבחינת השפעה. וזהו כנ"ל "בראתי יצר הרע, בראתי תורה תבלין". נמצא שע"י התורה, היינו ע"י "המאור שבה מחזירו למוטב". נמצא, שהתורה היא אצלו בבחינת "עיטין" (עצות), איך להגיע לבחינת מלכות שמים, שמלכות נקראת "עולם הזה", ו"המאור, שמחזירו למוטב" נקרא "פירות". היינו, שהאדם רואה פירות מהעבודה שלו, היינו שהשתדל בתורה והשיג מזה פירות, ש"פירות" נקרא שכר מהעבודה. לכן יש לפרש, שהוא אוכל "פירות מהתורה", זה שזכה ע"י התורה לבחינת רצון להשפיע, הנקרא בחינת "מחזירו למוטב". וזה נקרא בחינת "תרי"ג עצות".

ואח"כ בא ענין של תרי"ג פיקודין, שזהו כבר עצם התורה בבחינת "אורייתא וקוב"ה וישראל חד הוא". וזה נקרא בחינת "תורה בעצם". וזה שאומר "ז"א הוא בחינת עץ חיים, שהוא תורה", וזהו והקרן קיימת לו לעולם הבא, שהוא בחינת תורה, שזה נקרא "קרן שהיא עצם התורה". מה שאין כן מלכות שמים, שהיא בחינת עולם הזה, שם התורה היא רק בבחינת פירות, היינו כנ"ל, שהיא רק "מאור התורה המחזירו למוטב". מה שאם כן ז"א נקרא "קרן שהיא עצם התורה". וזה נקרא "פירותיהם בעולם הזה", שהיא נקראת "מלכות", היינו בחינת אמונה בקביעות. ואח"כ באה מדרגה שניה, שנקראת "עולם הבא" היינו, שהוא בא אחר מלכות, שהוא בחינת ז"א, ארץ החיים, שהיא עצם התורה.

ובהאמור יש לפרש מה ששואל "למה הלב רע". ומשיב, זה שכתוב "איש אשר יתן לו אלקים עושר, ונכסים, וכבוד, ואיננו חסר לנפשו מכל אשר יתאוה, ולא ישליטנו אלקים לאכל ממנו, כי איש נכרי יאכלנו". ושואל, כיון שכתוב "ואינו חסר לנפשו מכל אשר יתאוה", למה "ולא ישליטנו האלקים לאכול ממנו", הרי אינו חסר לנפשו כלום. ועל זה משיב, שענין ש"אדם אוכל פירותיהם בעולם הזה", כמו שביארנו, שהכוונה היא על בחינת מלכות שמים, זה שהמאור שבתורה מחזירו למוטב, המאור הזה נקרא "פירות". ואחר כך הוא בא לבחינת "הקרן קיימת לו לעולם הבא", כנ"ל, שזוכה לבחינת "עצם התורה". וזה נקרא "שלימות".

ובזה מתרץ הזה"ק וזה לשונו "ומי שמטמא עצמו, ונמשך אחר טובת עצמו, ואינו חסר לנפשו וגופו כלום, אז ולא ישליטנו האלקים לאכל ממנו, ולזכות באותו העושר".

שיש לפרש, כי "עושר" פירושו כי "אין עני אלא בדעת", היינו שהוא זכה ללמוד תורה ולדעת כל ההלכות. ויש לו נכסים, היינו שהוא יודע, שברוך ה' יש לו רכוש גדול של תורה ומצות ומעשים טובים, ויש לו כבוד, שיש לפרש, שכולם מכבדים אותו מטעם כבוד התורה, מכל מקום "ולא ישליטנו האלקים לאכול ממנו".

והטעם הוא, אף על פי שיש לו עושר וכבוד ומעשים טובים, מכל מקום היות שנמשך אחר טובת עצמו, היינו לתועלת עצמו, כמו שכתוב "ואינו חסר לנפשו כלום", כלומר, שכל דאגותיו, שלא יהיה חס ושלום חסרון בבחינת לתועלת עצמו, וממילא אין לו מה לאכול משהו מקדושה, אלא הכל הולך לסטרא אחרא.

וזה שכתוב "כי איש נכרי יאכלנו", היינו שהכל לקחו הקליפות, שהוא מטעם, שכל עבודתו היתה עבור הרצון לקבל, שזהו רשות הקליפות. נמצא, שכל העושר, שהוא היה חושב שיש לו דעת התורה, ונכסים, שהם הרכוש של תורה ומצות, הכל נמצא ברשות הקליפות.

ובזה נבין מה ששואל "למה הלב רע". יש לפרש מהו הרע שיש ברצון לקבל. ועל זה משיב "המקרא שלאחריו מוכיח זה שכתוב, איש אשר יתן לו האלקים עושר ונכסים". כלומר, הגם שה' נתן לו לעשות הרבה דברים בקדושה, אלא היות שהכל היה לתועלת עצמו, לכן נכנס הכל לרשות אחר. זה שכתוב "כי איש נכרי יאכלנו", היינו הקליפות, מטעם שהוא עבד בשבילם ולא בשביל הקדושה. אבל יש לדעת, בזמן שהאדם מתקן מעשיו, הוא מוציא הכל מהקליפות, וחוזר הכל לקדושה, כמו שכתוב "חיל בלע ויקיאנו".

ובהאמור, שיש ענין "פירות בעולם הזה" מבחינת "המאור שבה מחזירו למוטב", שמזה קבל מלכות שמים, שהעבודה היא בכדי לצאת משליטת הרצון לקבל ולעשות הכל בעל מנת להשפיע. ואח"כ יש ענין "והקרן קיימת לו לעולם הבא", שהוא ענין תורה בבחינת "שמותיו של הקב"ה".

ואפשר לפרש מה שאומר הזה"ק (בהעלותך דף ט' ובהסולם אות כ"ו) וזו לשונו "כתוב, ולזבולון אמר, שמח זבולון בצאתך ויששכר באהלך, מלמד שנשתתפו יחד, זה יצא ועשה מלחמה, וזה יושב ועוסק בתורה, וזה נותן

חלק לזה, משללו, וזה נותן חלק לזה, מתורתו. כי יששכר הוא סוד תפארת, וזבולון הוא סוד מלכות. ועל כן ירש זבולון לצאת לעשות מלחמה, משום שהוא בחינת מלכות, דהיינו השפע ע"י מלחמות. ויששכר חלקו בתורה. ועל כן נשתתפו יחדיו, שיתברך זבולון מיששכר, כי הברכה שבתורה היא ברכת כל".

ויש לפרש, שענין שותפות של יששכר וזבולון בדרך העבודה הם בגוף אחד, כלומר שהעבודה צריכה להיות מסודרת בב' אופנים:

א) היא בחינת מלכות שמים, שאז יש ענין של מלחמת היצר, לצאת משליטת אהבה עצמית, ולקבל על עצמו שכל המעשים שלו יהיו בעל מנת להשפיע. ואז, ע"י המלחמות הוא לוקח שלל. היינו שהוא לוקח כוחות של הרצון לקבל ומחליף אותם בהרצון להשפיע, שזה נקרא, שע"י המלחמה הוא מכניעו. ומוכרח הרצון לקבל לעשות הכל כפי רצונו, היינו שכל המעשים יהיו רק בעל מנת להשפיע. ומאין בחינת זבולון לוקח כוחות, שיוכל לנצח את המלחמה. זה הוא לוקח מיששכר, היינו מתורתו של יששכר.

וזהו כנ"ל, כמו שכתוב "בראתי יצר הרע בראתי תורה תבלין". וזה שאומר "וזה נותן חלק לזה מתורתו, כי יששכר הוא בחינת תפארת". ומתורתו של יששכר יש כח לזבולון לנצח את המלחמות. וזהו כנ"ל, שזה נקרא "אוכל פירותיהם בעולם הזה", היינו שהוא רואה את הפירות שהתורה מביאו. זאת אומרת, שהוא רואה, שע"י המאור שבתורה הוא זכה להרצון להשפיע, שפירות נקראים "רווחים מהעבודה".

וזהו כנ"ל, שהיא בחינת תרי"ג עיטין. וזה נקרא ש"יששכר נותן חלק לזה, מתורתו", שממנו הוא אוכל פירות. וזה שאומר "וזה נותן חלק משללו". שע"י השלל שזבולון נותן לו, הוא יושב ועוסק בתורה, שמשמע, שאם זבולון לא היה נותן לו משללו, כאילו לא היה יכול לזכות לתורה.

צריכים לפרש, שכאן מדברים מבחינת תורה, שהיא בחינת "שמותיו של הקב"ה", שהיא מבחינת "תרי"ג פיקודין", שהיא "עצם התורה" כנ"ל, שעצם התורה אי אפשר לזכות מטרם שהאדם זכה לבחינת אמונה, מלכות שמים בבחינת בעל מנת להשפיע, שאז הרצון לקבל נכנע והרצון להשפיע הוא השולט.

לכן בזמן שיש להמלכות הרצון להשפיע, שלרצון הזה זכתה מלכות ע"י מלחמות, וזה נקרא, ש"לקחה שלל מהמלחמה", וכשהיא נותנת לו את

הרצון להשפיע, אז הוא יכול "לשב באהלה של תורה", שבחינה זו היא מכנה בחינת "תפארת", ז"א. מה שאין כן אם אין עדיין בהמדרגה את הרצון להשפיע, אין מקום לבחינת עצם התורה. וזה נקרא "השותפות של יששכר וזבולון" בדרך העבודה, היינו כנ"ל, שמלכות יוצאת לבחינת מלחמות ובחינת ז"א, "הנקרא תורה", נותן להמלכות מתורתו.

היינו, שיש להבחין ב' אופנים בהתורה:

א) בבחינת "המאור שבה מחזירו למוטב", שמזה נמשכת בחינת "פירות" למלכות.

ב) בחינת "עצם התורה", שזה נקרא "והקרן קיימת לו לעולם הבא", שזה דוקא לאחר שיש כבר לבחינת מלכות הרצון להשפיע, שזכתה ע"י "המאור התורה" כנ"ל, הנקראת בחינת "פירות".

וזהו על דרך כמו שאמרו חז"ל, תפילין של יד היא לפני תפלין של ראש. כי תפלין של יד, אומר הזה"ק, הוא בחינת מלכות, יד כהה, כי צריכה התחזקות, כי במלכות שמים ישנן כל המלחמות בכדי להכניע את הרצון לקבל. ואח"כ בא תפלין של ראש, שהיא בחינת תורה.

שלח

מאמר המרגלים ..... קכא (121)
מהו בחינת מרגלים, בעבודה ..... קכז (127)
מהו ענין מרגלים, בעבודה ..... קלג (133)

מאמר המרגלים

מאמר מ״ז, תשמ״ה

הנה הזה״ק מפרש את ענין מרגלים, ששלח משה לתור את הארץ (שלח דף כ׳ ובהסולם אות נ״ו, נ״ז, נ״ח) על ארץ הרוחני וזה לשונו ״מה כתוב שהקב״ה אומר להם עלו זה בנגב, השתדלו בתורה, וממנה תדעו אותו העולם. וראיתם את הארץ מה היא, היינו שתראו ממנה אותו העולם, שאני מביאכם בו. ואת העם היושב עליה, הם הצדיקים שבגן עדן.

החזק הוא הרפה, היינו, בה תראו, אם זכו לכל זה משום שהתגברו על יצר שלהם בחזקה ושברו אותו, או ברפיון בלי יגיעה. או אם נחזקו בתורה לעסוק בה יומם ולילה, או שהרפו ידיהם ממנה, ועם כל זה זכו לכל זה.

המעט הוא, אם רב. אם רבים הם העוסקים בעבודתי ומתחזקים בתורה, וזכו לכל זה, או לא.

ומה הארץ, השמנה היא אם רזה. בתורה תדעו מה הארץ, היינו מה הוא עולם ההוא, אם מרובה בה טוב העליון ליושביה, או אם יחסר בה כלום.

ויעלו בנגב ויבוא עד חברון. ויעלו בנגב פירושו, שבני אדם עולים בתוכה, בתורה. בנגב, היינו בלב עצל, כמי שמשתדל בחנם ביבשות, שחושב שאין בה שכר. הוא רואה שעושר עולם הזה אבד בשבילה. הוא חושב שהכל הוא אבוד. בנגב, היינו, חרבו המים.

ויבוא עד חברון, היינו שבא להתחבר עם התורה. וחברון שבע שנים נבנתה, אלו הם ע׳ פנים לתורה.

ויבואו עד נחל אשכול, אלו הם דברי אגדה ודרוש, התלויים מצד האמונה.

ויכרתו משם זמורה, למדו משם ראשי פרקים, ראשי דברים.

אלו שהם בני אמונה שמחים בדברים, והדברים מתברכים בתוכם, ומסתכלים שהם שורש אחד ועיקר אחד ולא נמצא בהם פירוד.

אלו שאינם נמצאים בני אמונה, ואינם לומדים תורה לשמה, עושים האמונה, שהיא המלכות, בפירוד מז״א, משום שאינם מאמינים שהם עיקר אחד ושורש אחד. זה שאומר וישאוהו במוט בשנים, שעשו פירוד בין תורה שבכתב לתורה שבעל פה.

ומן הרימונים ומן התאנים, שמו אלו הדברים לגמרי לס״א, לצד המינים ולצד הפירוד. כי רימונים הוא מלשון מינים, ותאנים הוא מלשון ״וה׳ אינה לידו״, דהיינו מקרה, שאינם מאמינים בהשגחה, ואומרים על הכל מקרה הוא, ומפרידים השם יתברך מן העולם.

וישובו מתור הארץ. היינו שחזרו לצד הרע, וחזרו מדרך האמת, שאמרו, מה יצא לנו, עד היום לא ראינו טוב בעולם, עמלנו בתורה והבית ריקם. וישבנו בין הירודים שבעם. ולעולם ההוא, מי יזכה, ומי יבוא לתוכו, מוטב לנו שלא היינו יגעים כל כך. ויספרו לו ויאמרו, הרי עמלנו ולמדנו כדי לדעת חלק עולם ההוא, כמו שיעצת לנו, וגם זבת חלב ודבש הוא, טוב הוא עולם העליון ההוא, כמו שידענו בתורה, אבל מי יכול לזכות בה. אפס כי עז העם, עז הוא העם שזכה לעולם ההוא, שלא החשיב כל העולם כלל לעסוק בו, כדי שיהיה לו עשירות גדולה. מי הוא שיוכל לעשות כן שיזכה בה. ודאי אפס, כי עז העם היושב בארץ, מי שרוצה לזכות בה צריך שיהיה עז בעשירות, כמו שהכתוב אומר, ועשיר יענה עזות.

והערים גדולות בצורות. דהיינו בתים מלאים כל טוב, שלא יחסר בהם כלום.

ועם כל זה, וגם ילידי הענק ראינו שם. דהיינו שצריכים גוף חזק גבור כארי, משום שהתורה מתשת כוחו של אדם, מי יוכל לזכות בה.

ועוד, עמלק יושב בארץ הנגב. שאם יאמר האדם, שאפילו בכל זה יזכה להתגבר, עמלק יושב בארץ הנגב, הרי יצר הרע, הקטיגור המקטרג על האדם, נמצא תמיד בגוף.

בדברים אלו, ויניאו את לב בני ישראל, משום שהוציאו שם רע עליה.

אינון בני מהימנותא. אלו בני האמונה, מה אמרו, אם חפץ בנו ה׳ ונתנה לנו. דהיינו כיון שאדם משתדל ברצון הלב להקב״ה, יזכה בה, כי אינו רוצה ממנו אלא הלב.

אבל אך בה׳ אל תמרודו. אבל צריכים שלא למרוד בתורה, כי התורה אינה צריכה עשירות ולא כלי כסף וזהב.

ואתם אל תיראו את עם הארץ. כי גוף שבור אם יעסוק בתורה ימצא רפואה בכל, וכל המקטרגים, שיש על האדם, מתהפכים לו לעוזרים״, עד כאן לשונו.

לפי מה שמבאר הזה״ק, את ענין המרגלים בקשר לכניסת האדם לעבודת הקודש, שמכונה באופן כללי ״לקבל על עצמו עול מלכות שמים״, שע״י זה זוכים לקבלת התורה, כמו שהיה במעמד הר סיני, שאמרו ״נעשה ונשמע״, כמו כל אחד ואחד שרוצה לזכות להתורה הוא צריך לעבור זמן, הנקרא בחינת ״נעשה״, ואח״כ הוא יכול לזכות לבחינת ״נשמע״.

ובענין ״נעשה״ יש הרבה מדרגות. באופן כללי הוא מתחלק לב׳ אופנים:

א) **חלק הנגלה**, שנקרא שמקיים במעשה את התורה והמצות, שלומד ביום ובלילה ונזהר במצות על כל פרטיה ודקדוקיה, שאין לו עוד מה להוסיף מבחינת המעשה. וכוונתו, שעושה הכל לשם שמים לקיים מצות המלך, ותמורת זה הוא יקבל שכר בעולם הזה ובעולם הבא. ובבחינה זו הוא נקרא ״צדיק״.

ב) **חלק הנסתר.** הוא בחינת הנסתר שבתורה, שהוא בחינת הכוונה, שמה שהאדם מכוון בעת עשיתו, זהו נסתר מבני אדם. ובעיקר **שנסתר מהאדם עצמו**, משום שעבודה זו צריכה להיות למעלה מהדעת. אם כן אין הדעת יכולה לעשות בקורת על עבודתו, אם הוא הולך בדרך העולה לדבקות ה׳, היינו אם הולך על המסלול שנקרא ״בעל מנת להשפיע״, שנקרא ״שלא על מנת לקבל פרס״.

אם כן זהו נסתר, כיון שהוא עובד בלא שכר, אם כן השכר נסתר ממנו. פירוש, האדם העובד בשכר, הוא יודע שהוא עובד בסדר, כיון שמקבל שכר. אבל מי שעובד בעמ״נ להשפיע נחת רוח ליוצרו שהבורא יהנה, אז אין הוא יכול לראות אם הבורא נהנה מעבודתו. אלא הוא צריך להאמין שהבורא נהנה. נמצא, שגם השכר נקרא ״עמ״נ להשפיע״, והוא גם כן למעלה מהדעת. ויש עוד טעמים, שנקראים ״חלק הנסתר״.

ועבודה זו שייכת לא להכלל כולו אלא לאנשים פרטים, כמו שאומר הרמב״ם ז״ל (בסוף הלכות תשובה) וזה לשונו ״ואומרו חכמים, לעולם יעסוק אדם בתורה ואפילו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה. לפיכך, כשמלמדים את הקטנים, ואת הנשים, וכלל עמי הארץ, אין מלמדין

אותן אלא לעבוד מיראה וכדי לקבל שכר. עד שתרבה דעתן ויתחכמו חכמה יתירה, מגלים להם רז זה מעט מעט, ומרגילין אותם לענין זה בנחת, עד שישיגהו וידעהו ויעבדהו מאהבה״.

וענין מרגלים, מתחיל בעיקר אצל האדם בזמן שרוצה ללכת בדרך הדביקות, שהוא בבחינת להשפיע, שאז באים המרגלים עם טענותיהם הצודקות לפי שכל שלהם, שנותנים להבין בדרך השכל, שהצדק עמהם.

כי ידוע מה שאומר הזה״ק ״כי כל אדם הוא עולם קטן״, היינו שכלול משבעים אומות וגם מבחינת ישראל, שפירוש הדבר הוא, היות שיש שבע מידות, שהם שבע ספירות. וכנגדם יש שבע מידות בסטרא אחרא. וכל אחת כלולה מעשר, הרי הם שבעים. ושלכל אומה ואומה יש לה תאוה משלה, ורוצה לשלוט את התאוה שלה על כולם. וגם לעם ישראל שבאדם יש לו גם כן תאוה מיוחדת, שהיא להידבק בה׳.

יש כלל, שאין אדם יכול להילחם עם עצמו, אלא לזה צריכים כח מיוחד, שאדם תהיה לו היכולת ללכת נגד דעותיו. מה שאם כן להילחם עם השני, אז יש לו כח ועצמה, אם הוא מבין שדעתו הוא דעת אמיתי, ואף פעם לא רוצה להיכנע בפני דעתו של השני.

ולפי זה, אם השבעים אומות נמצאים באדם עצמו, איך הוא יכול להילחם עם עצמו. זאת אומרת, פעם גוברת על השבעים אומות איזו אומה עם התאוה שלה, אז האדם תחת שליטת תאוה זו. אז האדם, שהוא חושב על עצמו, אז הוא רואה שזוהי התאוה שלו, ולא אומר שמישהו מע׳ אומות רוצה לשלוט עליו, אלא שהוא חושב שזה הוא בעצמו, ועם עצמו מאוד קשה להילחם.

לכן האדם צריך לעשות ציור לעצמו, שיש לו בגוף שבעים אומות וגם עם ישראל. והוא צריך לקבוע לעצמו לאיזה עם הוא שייך. היינו שיש כלל, כל אדם אוהב את המולדת שלו והוא הולך ללחום לטובת המולדת. אם כן הוא צריך לקבוע בעצמו, אם הוא שייך לעם ישראל או לאיזה אומה מע׳ אומות. ואם הוא קובע לעצמו, שהוא שייך לעם ישראל, ואז הוא יכול להילחם עם הע׳ אומות, בזמן שהוא רואה, שהם באים להילחם.

ואז הוא רואה, שהע׳ אומות רוצים לכלות את עם ישראל, כמו שכתוב בהגדה של פסח ״והיא שעמדה לאבותינו ולנו, שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותינו, אלא שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו, והקב״ה מצילנו מידם״. ואם הוא יודע בעצמו שהוא שייך לעם ישראל, אז יש לו כח להילחם

עם הע׳ אומות. כי יש כח בהטבע להילחם לטובת המולדת, כיון שהוא יודע, שהוא ״ישראלי״, והם רוצים לכלות אותו. נמצא, שיש כאילו שני גופים הלוחמים זה עם זה. אז יש לו כח להילחם.

נמצא, כאן, כשמדברים בעבודת ה׳, אז ״עם ישראל״ נקרא מה שהוא **ישר - אל,** הוא רוצה להידבק בה׳, שהוא רוצה מלכות, היינו לקבל על עצמו עול מלכות שמים. ומלכות נקראת ״אל״, כמו שכתוב בזה״ק (קרח דף ה׳ ובהסולם אות י״ד) וזה לשונו ״וזה שכתוב ואל זועם בכל יום, שהוא המלכות, וע׳ אומות שבו מתנגדים לזה, ולוחמים עם בחינת ישראל שבו, ורוצים עם כל מיני תחבולות לבטל ולכלות את בחינת ישראל, הנמצא בגופו של אדם״.

וכאן, בהעבודה דבחינת הכוונה, שהוא רוצה לכוון ללכת דוקא בבחינת להשפיע, אז מתחילה טענת המרגלים, מה שהזה״ק מפרש את טענותיהם לפי הפסוקים, הכתובים בתורה, שהם חולקים ולוחמים עם בחינת ״ישראל״ שבו, ורוצים לכלותם מעל פני האדמה. היינו שאל ידמה לו, שיגיע לזה שהוא חשב להגיע עם כל מיני טענות, שהם לוחמים עמו. כי הבסיס של ע׳ אומות הוא על הרצון לקבל, ובחינת ישראל הוא דוקא להתבטל אליו יתברך בלי שום תמורה כלל. ולכן דוקא בזמן שהאדם רוצה ללכת נגד דעתם, אז מתחילה עיקר טענת המרגלים, שנותנים להבין על פי שכל, שאין לו שום סיכויים להגיע להמטרה, מה שהוא חושב להגיע.

אבל יש לפעמים, שהמרגלים באים לאדם להבין דבר, שקשה מכל מה שהמרגלים טוענים. שהם אומרים לאדם, תדע, לאדם שפל כמוך אין הקב״ה יכול לעזור. וזה קשה מכולם, כי הסדר הוא, שבכל עת שיש צרה לאדם, יש לו מקום להתפלל. מה שאם כן כשהם באים בטענות לאדם, שחבל על עבודה שלך, משום שאין הקב״ה יכול לעזור, אם כן לקחו ממנו מקום התפלה, כי מה יש לו לעשות אז, ולמי הוא יכול לפנות שיעזור לו.

ובזה״ק (אות פ״ב ובהסולם) אומר וזה לשונו ״אמר רבי יוסי, עצה לקחו לעצמם, להוציא שם רע על הכל. מהו, על הכל. היינו על הארץ ועל הקב״ה. אמר רבי יצחק, על הארץ, נכון הוא. על הקב״ה, מאין לנו. אמר לו, זה משמע משכתוב, אפס כי עז העם. שפירושו, מי יכול להם. כי עז העם, הוא בדיוק, כלומר, שאפילו הקב״ה לא יוכל להם. והוציאו שם רע על הקב״ה״.

ועל כל הדברים של המרגלים, שבאים לאדם, אין לו שום עצה להתווכח עמהם עם השכל, או לחכות עד שיהיה לו מה לתרץ להם, ובינתיים להיות

תחת שליטתם. אלא שהוא צריך לדעת, כי אף פעם לא יוכל לתרץ את קושיתם עם השכל החיצוני. אלא דוקא מתי שיזכה לשכל הפנימי, אז תהיה לו שפה, מה להסביר להם. ובינתים הוא צריך ללכת למעלה מהשכל, היינו לומר, אף על פי שהשכל הוא דבר חשוב מאוד, ומכל מקום אמונה עומדת למעלה בחשיבות מהשכל. לכן אין לו ללכת על פי השכל, אלא לפי דרך האמונה, להאמין מה שרבותינו אמרו לנו, שהאדם צריך לקבל עליו עול מלכות שמים בבחינת אמונה למעלה מהדעת. ואז אין שום מקום לטענת המרגלים, כיון שהם מדברים רק בתוך הדעת של השכל החיצוני.

וזה ענין שאמרו ישראל בעת הכנה לקבלת התורה "נעשה" ואח"כ "נשמע", **שענין "עשיה" נקרא בלי שכל חיצוני,** אלא הוא עושה על חשבון המצוה, שבטח המצוה יודע מה שטוב בשבילו ומה לא, היינו מה שטוב עבור האדם ומה לא. אבל נשאלת שאלה גדולה, ומדוע הקב"ה נתן לנו שכל חיצוני, ובהשכל הזה אנו משתמשים בכל דבר ודבר. וכאן בעבודת ה', אנו צריכים ללכת נגד השכל הזה, ולא עם השכל שאנו נולדנו בו.

זה בא משום שהקב"ה רצה, שיבקשו עזרה ממנו. והעזרה שהוא נותן, היא בחינת אור התורה. ואם הם היו יכולים ללכת בלי עזרת ה', אז לא היה להם שום צורך לאור התורה, כמו שאמרו חז"ל "בראתי יצר הרע, בראתי תורה תבלין". לכן כדי שיהיה לו צורך להמשיך את אור תורה, לכן ניתנה לנו עבודה זו בבחינת הסתר על הכוונה, שהאדם יהא נצרך לשכל פנימי. כי מצד שכל החיצוני עשה הקב"ה שלא יתן שום עזרה לעבודה, אלא להיפוך, שהוא יהיה המפריע לו לעבודה דעמ"נ להשפיע. וזהו מה שכתוב בזה"ק (נח דף כ"ג ובהסולם אות ס"ג) וזה לשונו "אם האדם בא לטהר, עוזרים אותו עם נשמה קדושה, ומטהרים אותו, ומקדשים אותו, ונקרא קדוש".

וע"י זה יש צורך לאדם לזכות לנרנח"י השייך לשורש נשמתו. לכן נעשה תיקון של הסתרה, שהוא הדעת, היינו השכל החיצוני של האדם יהיה נגד עבודה של לשם שמים, שזה נקרא "בתוך הדעת" של השכל החיצוני, מה שהוא עושה כל החשבונות להאדם, שלא כדאי לו לעבוד בעמ"נ להשפיע. וכשהוא מתגבר ולא בורח מהמערכה, ומתפלל להבורא שיעזור לו ללכת למעלה מהדעת, היינו שלא יהיה תחת שליטת הרצון לקבל, אז כשהבורא עוזר לו, אז הוא מקבל שכל פנימי, הנקרא "דעת פנימית". אז, על ידי דעת הזה, כבר הגוף מסכים לעבוד בעל מנת להשפיע נחת רוח להבורא, כמו שכתוב "ברצות ה' דרכי איש, גם אויביו ישלים אותו", היינו היצר הרע.

נמצא, בזמן שהוא בתוך הדעת, היינו שהשכל אומר לו, שכדאי לעבוד עבודה זו, הוא כבר מסוגל לתת כוחות עבודה. לכן כשיש לו שכל חיצוני, אז הדעת מחייבת אותו, היינו על הכוונה בעמ"נ לקבל. וזה נקרא "בתוך הדעת". ובזמן שהוא זוכה לשכל הפנימי, היינו לדעת פנימית, אז השכל מחייב אותו, שכדאי לעבוד בעל מנת להשפיע נחת רוח להבורא.

מהו בחינת מרגלים, בעבודה

מאמר ל"ג תשמ"ט

הזה"ק (שלח דף ח' ובהסולם אות י"ח) כתוב שם וזה לשונו "מקרא זה הסתכלתי בו, כיון שאמר שלמה, כי מקרה בני אדם ומקרה הבהמה ומקרה אחד להם, כמות זה, כן כמות זה, ורוח אחד לכל, כי נמצא כאן פתח לאלו שאינם בני אמונה. ומשיב, אלא שחזר על אלו הדברים, שטפשי עולם אומרים, שהעולם הזה הולך במקרה, ואין הקב"ה משגיח עליהם. אלא מקרה האדם ומקרה הבהמה, ומקרה אחד להם. ומה להם (אמר) שלמה. ואמר, ומי יודע רוח בני האדם, העולה היא למעלה, ורוח הבהמה, היורדת היא למטה לארץ, העלה היא למעלה למקום עליון, ורוח הבהמה, היורדת היא למטה לארץ, שכתוב בו "בצלם אלקים עשה את האדם", וכתוב "נר ה' נשמת אדם", עד כאן לשונו.

נמצא, השאלה היא, כיון שאמר שלמה "כי מקרה אחד להם, כמות זה כן כמות זה, ורוח אחד לכולם", שואל הזה"ק, נמצא ששלמה נותן פתח לאלו שאינם בני אמונה. ומשיב, ששלמה אמר זה לדעת הטפשים. וכששלמה הסתכל על הטפשים קרא אותם "בהמה", כמו שכתוב "אמרתי אני בלבי על דברת בני האדם לברום האלקים ולראות שהם בהמה המה להם". לברום, שבורם אותם אלקים שיהיו לבדם, ולא יתחברו עם בני אדם שלא יביאו דעה זו לבני אדם.

ומה השיב להם שלמה: "ומי יודע רוח בני האדם, העולה הוא למעלה, היינו למקום עליון, למקום קדוש, להזין מאור העליון, ורוח הבהמה, היורדת הוא למטה לארץ, ואינו לאותו מקום, שהוא לכל בני האדם". ויש

להבין זה בדרך העבודה, כלומר איך לומדים זה באדם אחד, שיהיה כלול מכל אותם המצבים, היינו שיהיו לו כל השאלות.

אלא הענין, כי בזמן שהאדם רוצה להתחיל לקיים תו"מ, אז האדם שולח מרגלים לרגל את ענין עבודת ה', את הכדאיות. אז היצר הרע מראה לו תמונות של אלה שעוסקים בתו"מ, שהם דואגים אך ורק לתועלת עצמם. והם אומרים, שהם עובדי ה'. והוא רואה, שהם עובדים עבור עצמם. ורק ההבדל הוא בזה, שהם אומרים, שהם רוצים, שה' ישלם תמורת עבודתם, והחילוניים אומרים, שמספיק להם לקבל שכר תמורת עבודתם מאודם כמוהו. אבל כולם עובדים לתועלת עצמם.

ואנחנו שמענו, כי אתם אומרים, שחז"ל אמרו "רשעים בחייהם נקראים מתים", מסיבת שהיות הבורא הוא המשפיע, לכן אלו אנשים שעובדים לתועלת עצמם, הם נפרדים מחיי החיים, לכן נקראים "מתים". ועוד הם מביאים ראיה לדבריהם, במה שאמרו חז"ל (ברכות י"ז) "כל העוסק בתורה שלא לשמה, נוח לו שלא נברא". לכן על המרגלים של אדם, אומר הזה"ק, שאמר שלמה עליהם, היינו שחזר על אלו הדברים, שטפשי עולם אומרים, שהעולם הזה הולך במקרה ואין הקב"ה משגיח עליהם, אלא מקרה האדם ומקרה הבהמה כמות זה כן כמות זה, ורוח אחד לכולם. כלומר ששניהם נקראים "מתים", היינו בין דתיים ובין חילוניים, כולם עובדים לתועלת עצמם.

ושלמה אמר "ומי יודע רוח בני האדם, העולה הוא למעלה, ורוח הבהמה, היורדת היא למטה". פירוש, שאנו צריכים להאמין בדברי חז"ל, שאמרו (פסחים נ') "לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות, אף על פי שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה".

לכן, הגם כשמתחיל בעבודה, הוא מתחיל "שלא לשמה", היינו לתועלת עצמו, כדמיון האנשים שהם בבחינת "הבהמה", היינו שעוסקים רק בתאות בהמיות. אולם אלו שעוסקים בתאות בהמיות, בסופו של דבר לאיזו מדרגה הם יגיעו. על זה אמר שלמה, שהם יגיעו לדרגת "רוח הבהמה יורדת למטה לארץ", כלומר שהם יושארו בארציות, היינו בכלי קבלה לתועלת עצמם, שהוא דבר הנמוך ביותר, הנקרא "ארץ". מה שאם כן אלו שעוסקים בתו"מ, הגם שזה הוא "שלא לשמה", היינו לתועלת עצמם, מכל מקום "מתוך שלא לשמה בא לשמה", לכן הם יצאו מאהבה עצמית ויגיעו לידי השתוות, הצורה הנקראת "דבקות בה'", שיזכו לבחינת חיים, כמו שכתוב "ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כלכם היום".

וזה שאומר שלמה "ומי יודע רוח בני האדם העולה הוא למעלה למקום עליון". שפירושו "ומי יודע" היינו שצריכים להאמין בדברי חז"ל, שאמרו "ומתוך שלא לשמה בא לשמה" ו"הבא לטהר מסייעין אותו". אם כן "ומי יודע" להעריך את זה ולהאמין בדברי חז"ל, לכן ממילא הם יבואו לדבקות ה', שזה נבחן ל"רוח של האדם". היינו, אלה שעוסקים בבחינת "אדם", והגם שהם עדיין בבחינת "בהמה", כלומר שעדיין הם עוסקים רק לתועלת עצמם.

ואאמו"ר אמר פירוש על מה שכתוב "יהיב חכמתא לחכימין". וקשית העולם היא, שהיה צריך לכתוב "יהיב חכמתא לטפשים". על זה תירץ, כי מי שרוצה להיות חכם, כבר נקרא "חכם". מה שאם כן מי שאין לו חשק בחכמה, הוא נקרא "טיפש", כמו שכתוב "לא יחפץ הכסיל בתבונה".

לכן אלה אנשים שרוצים להיות בחינת "אדם", כמו שאמרו חז"ל "אתם קרויין אדם ואין אומות העולם קרויין אדם", שענין "אומות העולם" פירושו, ענין אהבה עצמית שיש באדם נקרא בחינת "אומות העולם". מה שאם כן בחינת "ישראל" הוא כידוע בחינת **ישר - אל**, שפירושו, אצל "ישראל" כל מה שיש לו הוא **ישר לאל**.

לכן כנ"ל, מי שרוצה ללכת בדרך להגיע לבחינת "אדם", כבר נאמר עליו הפסוק "ורוח בני האדם העולה הוא למעלה, למקום העליון, היינו לה'", שכתוב בו "בצלם אלקים עשה את האדם" וכתוב "נר ה' נשמת אדם". שפירושו "בצלם אלקים" הוא, כמו שה' הוא המשפיע, כמו כן האדם צריך להגיע לדרגה זו להיות משפיע. והגם שהאדם מתחיל את העבודה בשלא לשמה, ואיך האדם יכול להגיע לדרגת משפיע. והתשובה היא כמו שאמרו חז"ל "הבא לטהר מסייעין אותו". ושואל הזה"ק "במה". ומשיב "בנשמתא קדישא", היינו שה' נותן לו נשמה וע"י הוא מקבל את הסיוע. וזהו פירוש "נר אלקים נשמת אדם".

וזה שאומר "אמרתי אני בלבי על דברת בני האדם לברם", שמפרש הזה"ק "לברם", שבררם אותם אלקים, שיהיו לבדם ולא יתחברו עם בני אדם, שלא יביאו דעה זו לבני אדם. שפירושו בבחינת עבודה הוא, שהאדם צריך להיזהר מטענת המרגלים שלו, שרוצים להביא לו דעת הבהמה. ולומר, שאל ישגיחו על דעת האדם, היינו שהגוף יכול להגיע לבחינת האדם, שהדעת הבהמית שלהם לא נותנת להם להסתכל על דעת האדם. לכן שלמה מזהיר אותם, שצריכים שמירה יתירה, שלא יהא נמשכים אחרי הדעה שלהם.

וזה שאומר "לברם", היינו שבררם, שיהיו לבדם, כנ"ל. כלומר, שהמרגלים באים בטענות, כי מקרה אחד להם, היינו ששניהם נשארים בבחינת "מות", היינו בבחינת **הפירוד**, כנ"ל, כי שניהם עובדים לתועלת עצמם, ושניהם נקראים "רשעים בחייהם נקראים מתים". וצריכים להתחזק ולא לשמוע בקול המרגלים, ולא להסתכל על הדעה שלהם, מה שהם אומרים, שחבל על העבודה, שבין כך ובין כך אתה תישאר בבחינת "רשעים בחייהם נקראים מתים", אם כן מה לך לתת עבודה בחנם, אם אתה לא תרויח כלום. ובכח זה שולטים אלה הטפשים, שהם בחינת "בהמה", על גופו של אדם.

ובעיקר טענת המרגלים היא, שנכון שהיה כדאי לעבוד לתועלת ה', אם היה מגולה הטעם בתו"מ. על כל פנים, בשיעור שמגולה תענוג בתאוה הבהמית, ואנו רואים שעל התו"מ, שאנו אומרים "כי הם חיינו ואורך ימינו", אין לנו שום טעם והרגש, ובתאות הבהמית אנו כן מרגישים טעם. אם כן מדוע הקב"ה עשה לנו הסתרה כל כך גדולה. הלא היה יותר טוב, אם הקב"ה היה מגלה את עצמו לתחתונים. ובשביל מה אנו צריכים לעבוד הכל בבחינת אמונה, שדרך האמונה מרחקת את האנשים מללכת בדרך ה'. לכן המרגלים אומרים, שבכלל אין הדרך הזאת מתקבלת על הדעת.

ועל זה אמר אאמו"ר זצ"ל, שאם היה מגולה את הטעם של תו"מ, אז לא היתה שום מציאות לעשות בחירה, היינו לעשות משהו לתועלת הבורא. כי אנו רואים בתענוגים גשמיים, ששם אמר האר"י הקדוש, שכל הטעם שיש בגשמיות הוא רק נהירו דקיק ממה שיש ברוחניות. ואיך קשה לכוון אותם בעמ"נ להשפיע. ובטח על תענוגים גדולים לא תהיה שום אפשרות לקיים אותם בעמ"נ להשפיע.

ואין לשאול, אם היה מגולה את השגחתו יתברך בבחינת טוב ומטיב, היו כל הנבראים בטלים אליו "כנר בפני אבוקה". והתשובה היא, כי בזמן שמורגש את הטוב ועונג, אז הרצון לקבל לא היה יכול להסתכל על הבושה, אלא היה רוצה לקבל אפילו שיש בושה, כמו שאנו בתאוות גשמיות, שאין האדם מסתכל על שום בושה, אלא התשוקה דוחפת אותו לקבל. רק אח"כ האדם מתחרט, היינו לאחר שהתשוקה עברה ממנו, אז הוא מתחיל להתבייש, איך שהוא היה מקודם כמו בהמה, בלי שום בושה, שזה ענין מה שאמרו חז"ל "רשעים מלאים חרטות", שענין "רשע בעבודה" הפירוש שהאדם בעצמו בא לידי הרגשה שהוא רשע. אז האדם מתחיל להתבייש על מה שהוא עשה.

כמו כן ברוחניות, אם היה מגולה את הטוב והעונג, היה האדם מקבל אותו בעל מנת לקבל. רק אח"כ, לאחר שמילא את תשוקתו, היה מתבייש. ולא היתה לו שום עצה לתקן את עצמו. מה שאם כן בזמן שיש הסתרה, והאדם מתחיל לעבוד באמונה למעלה מהדעת, אז האדם מתחיל לעשות תרגילים על ענין איסור של קבלה עצמית. לכן לאחר שהשקיע כוחות בעבודה דלהשפיע, והגם שאין האדם יכול להגיע לידי דרגה זו בלי עזרה מלמעלה, אולם האדם כשהוא מבקש עזרה, הוא מבקש שיתנו לו עזרה, שיהיה בידו כח לקבל בעל מנת להשפיע. לכן לא שייך לומר, שהאדם היה רואה את גדלות ה' והיה מתבטל אליו, אלא היה מקבל תענוג של רצון לקבל לעצמו.

מה שאם כן כשאדם עובד מקודם בזמן הסתרה בעל מנת להשפיע, הוא אומר להבורא, אני רוצה לעבוד לפניך בלי שום תנאים, היינו אפילו שאני לא ארגיש גדלותך, אלא אני רוצה להאמין, שאתה גדול וכדאי לעבוד בשבילך. נמצא, שהוא מסכים לעבוד לה' בלי שום תנאי. והגם שהוא לא יכול, אבל הוא מבקש מה', שיתן לו הכח הזה, שיעבוד אפילו בלי שום הרגש, רק בלתי ה' לבדו.

וזה, כשהאדם בא לידי דרגה זו, שהוא מוכן לעבוד בלי שום תמורה, זה נקרא בלשון חז"ל, שהוא לומד "תורה לשמה", בלי שום תמורה. ואז הוא זוכה לגילוי רזי תורה. שאז מתחילה **עבודת המסכים,** היינו שכבר הוא מסוגל לראות הסעודה. אבל הוא צריך אז לעשות חשבון, כמה שהוא יכול לקבל מהסעודה בעל מנת להשפיע, את שיעור הזה הוא יקח ולא יותר.

נמצא, שיש כאן להבחין, לדוגמא, שכבר הוא רואה שנותנו לו, למשל, חמש מנות לאכול. אבל הוא רק רואה אותם. ואיזה טעם שיש להם, זה הוא לא יודע, כיון שעדיין לא טעם מהם כלום. אבל היות שהוא איש נאמן, היינו שכבר בטוח שלא יקבל בעמ"נ לקבל, אז כבר הוא יכול לראות את הסעודה, כיון שכבר הגיע לדרגה "שלא יקבל בעל מנת לקבל".

לכן, הגם שהוא רואה את הסעודה, אבל עדיין לא טעם מטרם שעשה זווג דהכאה, המכונה "הכוונה", כמה שהוא יכול לקבל מהסעודה בעל מנת להשפיע. ולאחר שעשה את הזווג דהכאה, אז הוא טועם מהסעודה. מה שאין כן אם הוא עדיין לא מסוגל לקבל בעל מנת להשפיע, אז עדיין הצמצום וההסתר שורה עליו ואינו רואה שום דבר. לכן, דוקא בזמן שהאדם מסוגל לעבוד בלי שום דעת ושכל, רק הכל למעלה מהדעת, ושזה נקרא "לשמה", אז הוא זוכה לגילוי רזי תורה.

נמצא, שעיקר החטא של המרגלים הוא, הגם שהם לא אומרים שקר אלא האמת, שאומרים דוקא לפי השכל והדעת שלהם, לכן כל החטא הוא במה שלא מאמינים, שה׳ עוזר לכולם, שצריכים להאמין ״סומך ה׳ לכל הנופלים״. ואם האדם אומר, שהוא כל כך בשפלות, שאין הקב״ה יכול לעזור לו, נמצא שהוא פוגם באמונה, שאינו מאמין, שה׳ הוא כל יכול. ומאוד קשה לאדם במצבים כאלו, בזמן שבאות לאדם המחשבות כאלו.

והכי קשה הוא, במה שהאדם חושב, שהוא רואה את האמת, שהוא חס ושלום לא מאשים אף אחד, במה שהוא בורח מהמערכה. אלא שאומר, נכון שה׳ הצדיק, אבל מה אני יכול לעשות, שאין לי כח התגברות על הרצון לקבל שלי, היות שאין המידות רעות שלי דומות לאחרים. לכן אני מוכרח לעזוב את העבודה, ואין לי עוד על מה לקוות.

ולפעמים הוא אומר אחרת, כלומר, שאין אני אומר שהחברים שלי הם יותר טובים, אלא הם לא כל כך רואים את האמת, והם חושבים, שהם עושים משהו ברוחניות, לכן אין הם מרגישים את הענין במצב הקיים, שהם לא זזים שום שעל קדימה, לכן הם יכולים להמשיך בעבודה, ולא ניכר עליהם שום חסרון בעבודה שלהם, לכן הם תמיד שבעי רצון.

ולא חשוב מהי הסיבה שהאדם בורח מן המערכה, אלא העיקר שקשה אז להאדם שיאמין שה׳ יכול לעזור לכולם, שכנגדו יתברך אין שייך לומר שרק לגדולים הוא יכול לעזור, מה שאין כן לקטנים לא. נמצא, בזה הוא פוגם באמונת ה׳. אלא שהאדם צריך להאמין כנ״ל בסוד ״סומך ה׳ לכל הנופלים״.

ובהאמור יוצא, כי ענין מרגלים הוא מחוסר אמונה, כלומר, שכל החסרונות מה שהם אומרים לאדם:

א) שזה קשה, מטעם שהוא נגד טבע הגוף, היות שהגוף רוצה להתקיים, וכאן אומרים לו, שצריכים לעבוד את ה׳ ״בכל לבבך ובכל נפשך״, וזהו בבחינת ״ליבא״.

ב) שצריכים להאמין, כלומר שכל העבודה מבוססת על יסוד שהוא למעלה מהדעת, אם כן איך יש מציאות שהאדם יוכל ללכת בדרך הזה.

אם כן, אנו רואים שהמרגלים הנ״ל אינם אומרים שקר. אם כן איזה חטא יש בדברי המרגלים, שדברו לשון הרע על ארץ ישראל, כמו שאומר הזה״ק, שארץ ישראל הכוונה על מלכות שמים, שנקראת ״ארץ ישראל״. וזה שייך רק לבחינת ״ישראל״. אבל הם אמרו, אין אנחנו רואים שיש

מציאות לזכות לזה מב' טעמים הנ"ל, **אלא החטא הוא, שלא היו מאמינים בגדלות ה', שהוא כל יכול, ולא היו מאמינים באמונת חכמים, שאמרו "הבא לטהר מסייעין אותו"**.

לכן התיקון הוא להתפלל לה', שרק הוא יכול לעזור על זה, ולהאמין "כי אתה שומע תפלת כל פה", כמו שפרש האמו"ר זצ"ל "כל פה", אפילו הפה השפל ביותר שאין למטה הימנו.

מהו ענין מרגלים, בעבודה

מאמר ל"ה, תשנ"א

הזה"ק (שלח דף כ"ח ובהסולם אות פ"ב) אומר וזו לשונו "אמר רבי יוסי, עצה לקחו לעצמם, להוציא שם רע על הכל. מהו "על הכל". היינו על הארץ ועל הקב"ה. אמר רבי יצחק, על הארץ, נכון הוא. על הקב"ה, מאין לנו. אמר לו, זה משמע משכתוב, אפס כי עז העם, שפירושו, מי יכול להם, כי עז העם. כלומר, שאפילו הקב"ה לא יוכל להם. והוציאו שם רע על הקב"ה", עד כאן לשונו.

ויש להבין איך שייך לומר בעבודה דבר כזה על הקב"ה, הלא מדברים באנשים שרוצים להתקרב להקב"ה. איך שייך לומר, שאין הם מאמינים שהקב"ה הוא כל יכול. ובהזה"ק (דף כ"ב ובהסולם אות ס"ג) אומר וזו לשונו "וישובו מתור הארץ. וישובו, היינו שחזרו לצד הרע, וחזרו מדרך האמת, שאמרו, מה יצא לנו, עד היום לא ראינו טוב בעולם, עמלנו בתורה והבית ריקם, ולעולם ההוא מי יזכה, מוטב לנו שלא היינו יגעים כל כך, הרי עמלנו ולמדנו כדי לדעת חלק עולם ההוא, טוב הוא עולם העליון ההוא, כמו שידענו בתורה, אבל מי יכול לזכות בה".

ויש להבין מהו החטא של המרגלים, אם הם אמרו שהכל אמת, רק מי יכול לזכות בה. היינו, שהם אמרו, שאין הם ראויים לטוב, כמו שכתוב "טוב הוא עולם העליון ההוא, כמו שידענו בתורה, אבל מי יכול לזכות בה", אם כן מדוע החטא כל כך גדול.

במדרש רבה (שלח ט״ז ז׳) אומר וזו לשונו ״רבי יהושע אומר, למה היו דומין (המרגלים). למלך, שזימן לבנו אשה נאה ובת טובים ועשירה. אמר לו המלך לבנו, אשה נאה ובת טובים ועשירה. אמר לו הבן, אלך ואראה אותה, שלא היה מאמין לאביו. מיד הקשה הדבר והרע לאביו. אמר אביו, מה אעשה אם אומר לו, איני מראה אותה לך עכשיו הוא אומר כעורה היתה, לפיכך לא רצה להראותה. לסוף אמר לו, ראה אותה, ובשביל שלא האמנת בי קונם, שאין אתה רואה אותה בבתיך, אלא לבנך אני נותנה״.

וזה קשה, שמשמע שהקב״ה הראה את הארץ כי טובה היא, הלא המרגלים לא ראו את הארץ הטובה, כי אמרו שלא ראו שמה שום טוב, אלא שאמרו, שרק דברים רעים ראו שם, שאמרו שהיא ״ארץ אוכלת יושביה היא״. אם כן מהו המשל של בן מלך.

ובכדי להבין את הנ״ל, צריכים להבין את מה שאנו לומדים, שיש לפנינו ב׳ דברים:

א) לקבל טוב ועונג, שזוהי מטרת הבריאה.

ב) איך להשיג את הטוב ועונג. היות שאנו רואים, הגם שכולם בדעה אחת, שצריכים לקבל טוב ועונג, אבל בלי יגיעה אין אדם משיג שום דבר. והיגיעה היא, שאנו צריכים לתת איזה תשלום לבעל הבית, שירצה לתת לנו את מה שאנו רוצים. ובעבודה נקרא זה ״רצון להשפיע״, שרק בכלים דהשפעה יכולים לקבל שפע דקדושה, שזה הוא ענין שלמדנו, ״קדושים תהיו כי קדוש אני״, שהכל צריך להיות בעל מנת להשפיע.

ומטרם שהאדם משיג את הכלים דהשפעה, הוא מונח תחת הצמצום וההסתר שנעשה על השגחה העליונה, שאין האדם מסוגל לראות את האמת. כלומר, שאין האדם רואה בהשגחתו יתברך, איך שהוא מתנהג עם הנבראים בהנהגת טוב ומטיב, כמו שאמר אאמו״ר זצ״ל (מובא בספר ״שמעתי״, במאמר ״אמונת רבו״) על מה שכתוב ״עינים להם ולא יראו״, שהאדם צריך להאמין באמונת רבו, על מה שהרב סידר לנו סדר עבודה בבחינת הימין. שאז האדם צריך לצייר לעצמו כאילו כבר זכה לאמונה שלימה בה׳, וכבר יש לו הרגשה באבריו, שהבורא מנהיג את כל העולם בבחינת טוב ומטיב, כלומר שכל העולם מקבלים ממנו יתברך רק טוב.

ואף על פי כשהוא מסתכל על עצמו, הוא רואה שהוא בעירום וחוסר כל, על זה הוא צריך לומר ״עינים להם ולא יראו״, ש״להם״ פירושו, שכל זמן שהאדם נמצא ברשות הרבים, הנקרא ״להם״, אז ״ולא יראו״ את האמת. ומהו הרשות הרבים, היינו ב׳ רצונות.

זאת אומרת, שיש לאדם רצון לקבל לתועלת עצמו, שהוא רצון אחר מרצון הבורא, שרצונו יתברך הוא להשפיע, והאדם רצונו רק לתועלת עצמו. לכן בזמן שהאדם הולך לעשות בקורת על מה שהבורא נותן לנו, אז הוא רואה רק סבל ויסורים, מטעם שיש בעולם ב׳ רצונות.

אם כן, בזמן שהאדם צריך לתת תודה לה׳ ולומר ״ברוך שאמר והיה העולם״, לתת שבח והודיה על זה שהבורא נתן לנו עולם מלא כל טוב, והוא רואה עכשיו את ההיפך, אז מוטל על האדם להתאמץ וללכת למעלה מהדעת, ולומר, שכל מה שהוא רואה אינו אמת, ולהאמין במה שכתוב ״עינים להם ולא יראו״ את האמת, כנ״ל.

נמצא שכל עבודה ויגיעה שהאדם צריך לתת, הם בכדי להשיג את הרצון להשפיע, שרק אז האדם מסוגל לראות, איך שהבורא ברא עולם מלא כל טוב, עד כדי כך, שאמרו חז״ל ״לא היתה שמחה לפניו יתברך כיום שנבראו בו שמים וארץ״. והוא מטעם שאצל הבורא אינו נוהג ענין של זמן. לכן ראה תיכף את שלימות הבריאה בגמר תיקונה, כי מטרת הבריאה היתה כמו שכתוב ״רצונו להטיב לנבראיו״, ואצלו יתברך עבר ועתיד הכל שוה לפניו, וממילא ראה אז את הטוב ועונג מה שהנבראים מקבלים.

אולם בזמן שהאדם מתחיל לעבוד, בכדי להשיג את הרצון להשפיע, אז מתחיל הסדר של עליות וירידות. היות שבכל דבר יש דברים ״מה שטוב לזה, רע לזה״. אלא הכל צריך להיות ממוזג. ולכן יש הרבה פעמים, שהאדם אינו שומר את שביל האמצע שיש ביניהם, אלא שהוא נוטה לצד האחד יותר מצד השני, והוא מקלקל את הכל.

וידוע, שבעבודה דלהשפיע האדם צריך ללכת בב׳ קוים, הנקראים ״ימין ושמאל״. כי ״ימין״ נקרא **שלימות**, ו״שמאל״ נקרא בעבודה **דרך הצריכה תיקון**. ובגלל זה יש לנו בעבודה ב׳ סדרים:

א) שירות ותשבחות, שזה שייך לבחינת שלימות. כלומר, בזמן שהאדם שבע רצון מהנהגת הבורא, איך שהוא מתנהג עם האדם, אז האדם נותן תודה לה׳, על הטוב שה׳ נותן לו.

ב) תפלה ובקשה, שזה שייך דוקא בזמן שהאדם רואה, שיש לו חסרונות, והאדם רוצה שה׳ ימלא חסרונותיו. אז האדם מבקש מה׳, שימלא את מבוקשו. אולם היות שהם מנוגדים זה לזה, כלומר בזמן שהאדם נותן תודה לה׳, ובטח האדם כשהוא נותן תודה, האדם צריך להשתדל שיתן לה׳ תודה רבה, שענין התודה יש להעריך לפי גדלות הטוב שהבורא נתן לו. אם כן

מוטל להאדם לצייר לעצמו את גדלות וחשיבות שבדבר. היינו, שהאדם אומר, שלא מגיע לו הטוב הזה, מה שה׳ נתן לו.

אם כן איך הוא יכול לומר אח״כ, שהוא בעל חסרון, כי בטח שתפלה צריכה להיות מעומק הלב, זאת אומרת שירגיש את חסרונו בכל אבריו, אחרת אין התפלה מעומק הלב. אם כן איך אפשר לומר, לאחר שנתן תודה לה׳ בגלל רב טוב שקבל, לומר אח״כ שהוא בעל חסרון, ולהתפלל ולבכות שהבורא ימלא משאלותיו.

לכן אלו ב׳ דברים גורמים ירידות ועליות, מטעם שכל אחד מבטל את השני. אבל יש להבין בגלל מה צריכים את שניהם, מדוע לא מספיקה תפלה או תודה, אלא שצריכים את שניהם. רק היות, שאי אפשר להיות **בנושא אחד בזמן אחד**, אנו מסדרים **זה אחר זה**.

היינו, מקודם אנו נותנים תודה לה׳, בגלל שהוא בחר בנו מכל העמים, הגם שאנו שפלים פחותי ערך לגבי גדלותו יתברך, והוא בחר בנו מכל העם. וזהו כמו שאמרו חז״ל ״לעולם יסדר אדם שבחו של מקום ואח״כ יתפלל״. אם כן כשהאדם נותן תודה לה׳, מטעם שה׳ מטיב עמו, היינו בטח שה׳ נתן לו כל מה שצריך, ואם כן איך יש מקום אח״כ להתפלל על צרכיו שחסרים לו, והתפלה תהיה מעומק הלב.

והתשובה היא, כי מצד אחד האדם צריך לקבל חיות בזמן עבודה. כי בזמן שאין לאדם ממה לחיות, אין דעתו מיושבת עליו, ואין בידו לקיים תו״מ כמו שצריך להיות הכל מסודר, כמו שכתוב ״והיו הדברים האלה, אשר אנכי מצוך היום על לבבך, ושננתם לבניך, ודברת בם, בשבתך בביתך, ובלכתך בדרך, ובשכבך, ובקומך״. הרי שיש סדר שלם בקיום תו״מ. ואם אין האדם מיושב בדעתו, אי אפשר שתהיה עבודתו לפי סדר שצריך להיות. לכן כשהאדם מסדר שבחו של מקום, ועד כמה שאפשר הוא מצייר לעצמו את גדלותו וחשיבותו של הבורא, מזה האדם יכול לקבל חיות, להרגיש את חשיבותו של הבורא, שהבורא נתן לו מחשבה ורצון לדבר אליו. ומזה האדם צריך לקבל הרחבת הדעת.

כי האדם צריך לצייר לעצמו, איך האדם היה במצב רוח מרומם, אם איזה גדול הדור, שכל העולם משבחים אותו, והאדם הגדול הזה נתן לו רשות לדבר אליו, ובאיזה מצב רוח מרומם היה אז, כי בזמן שהיה לו התענוג הזה, שהוא יכול לדבר עמו, לא היה מרגיש שחסר לו משהו בעולם. שהתענוג שהאדם מרגיש בשיעור יותר מהרגיל משכיח מהאדם את כל

דאגותיו, וכל גופו מסור להתענוג שהוא מקבל עכשיו. זאת אומרת, אם בשעת קבלת התענוג, יש לו מקום בראשו לחשוב על משהו חוץ מהתענוג שהוא מקבל עכשיו, זהו סימן שאין התענוג הזה שהוא מקבל עכשיו בשלימות.

לכן בזמן שהאדם מצייר לעצמו שהבורא נתן לו רשות לדבר עמו, לא חשוב מה שהוא מדבר, אלא החשיבות, שיש לו הזדמנות לדבר עם הבורא, מזה האדם צריך לקבל שמחה ותענוג שיש לו זכיה כזו. נמצא, שעבודת הימין היא, שהאדם צריך להאמין שהוא מדבר עם הבורא, ולא חסר לו עתה שום דבר.

אולם על האדם לדעת, שכל דבר התלוי באמונה, אין הגוף מסכים לעבודה זו. ובעיקר כי עבודה זו היא בבחינת התיקון. וכל דבר השייך לתיקון, יש התנגדות להגוף. וזה נמשך מצד שבירת הכלים שהיתה בעולם הנקודים. לכן יש על זה עבודה רבה.

ועל עבודת הימין, שהאדם מתחיל לזלזל בה, מסיבת שהוא מתחיל לעבוד בקו המנוגד לימין, שהוא קו שמאל, אמר אאמו"ר זצ"ל, כי עבודת הימין, שהיא עבודה בבחינת השלימות ובבחינת האמת, היינו שהאדם צריך להאמין, שהבורא הוא גדול וחשוב, והאדם הוא בחינת שפל בתכלית, נמצא ששניהם אמת. בקו זה קשה ללכת, והגוף מתנגד ואמר, כי האדם במצב של ימין נקרא בחינת "ברוך", היות שהוא "שמח בחלקו", כנ"ל, ואינו חסר לו כלום. אז האדם מוכשר לקבל שפע מלמעלה, מבחינת "ברוך מתדבק בברוך", שבבחינה זו יש לו דביקות עם הבורא. לכן דוקא במצב הזה האדם מוכשר לעלות בדרגה.

אולם צריכים גם כן ללכת בקו שמאל, שהיא הדרך לראות איך האדם רואה את החסרונות מה שיש לתקן. כלומר, בבחינת הימין, העבודה היא אך ורק לצייר את גדלות ה', ולהאמין בגדלות וחשיבותו של הבורא. אבל בחינת שמאל, היא דוקא להסתכל על האדם עצמו, לראות את החסרונות שיש בו, בכדי לתקן את עצמו שלא יהיה בו שום חסרון. ועיקר החסרון מה שהאדם צריך לראות, הוא הרע שיש בו, כלומר מהו עיקר הרע שצריכים למצוא, שמשמע שצריכים לחפש ולמצוא.

בטח כל אדם יודע שיש בו רע. אלא הענין הוא, שצריכים לדעת מהו שורש הרע, שהוא המפריע להאדם, שיהיה מוכשר לקבל את הטוב שיש בהעולם. כי העולם נברא לאיזה צורך, והצורך לבריאת העולם, אמרו, שהוא

מטעם "שרצונו להטיב לנבראיו". והיות שהאדם סובל בעולם יסורים, ושואל, למה כך נראה לעינינו, אז האדם צריך להאמין באמונת חכמים, שאמרו, שהאדם צריך לדעת, שהיה תיקון על מטרת הבריאה, וזה היה בכדי שלא יהיה ענין בושה בעת קבלת השפע. וזה יכול להיות רק אם בעת קבלת השפע יהיה בעל מנת להשפיע, אז אין מקום לבושה.

לכן רק אז, שהוא יאמין באמונת חכמים, שצריכים להשיג כלים דהשפעה, אחרת אי אפשר לקבל את הטוב, מה שהנבראים צריכים לקבל, אז האדם בא לידי הכרה, שכל הרע הוא רק הרצון לקבל לתועלת עצמו. והאדם צריך לעשות כל הפעולות שישנן בעולם, כדי לבערו ולקבל במקומו את הרצון להשפיע, המכונה "טבע שני". ואז הוא יזכה להטוב ועונג, שהיה במחשבת הבריאה.

ובהאמור יוצא, שצריכים לעבוד בשני אופנים: א) בדרך הימין, שזהו זמן שהאדם עובד, שירגיש שיש להאדם שלימות. והוא שבע רצון ממצבו, ובזה הוא יכול לתת תודה להבורא. ואז הזמן שיכול לקבל מלמעלה שפע להתקדם במעלות הקדושה. אולם הגם שאז הזמן לקבל שפע מלמעלה, אבל לא חסר לו שום דבר, כלומר אין לו כלים לקבל את השפע, לכן צריך לעבור לקו השני, הנבחן לבחינה "שמאל".

ב) הוא דרך השמאל, ע"י הבקורת שהאדם עושה על עצמו. כנ"ל, שקו ימין נקרא, שהאדם מסתכל רק על הבורא, היינו להבין ולהשכיל בשיעור גדלות הבורא, ולא על עצמו, לראות מה שחסר לו, אלא להסתכל על מה שיש לו, היינו מה שהבורא נתן לו, ולתת על זה תודה לה'.

אבל דרך השמאל היא להסתכל על עצמו, כמה רע שיש לו, ומהו הרע שיש בו, ולהשתדל לתקן את זה. ואז מתחיל ענין של מרגלים, שהוציאו שם רע על הארץ, שענין "ארץ" הכוונה על מלכות שמים, שאמרו, שענין זה של מלכות שמים זה לא בשבילם.

ובהאמור יש לפרש מה שכתוב "אמר רבי יוסי, עצה לקחו לעצמם, להוציא שם רע על הכל. מהו על הכל, היינו על הארץ ועל הקב"ה. וזה משמע מה שכתוב "אפס כי עז העם הזה", שפירושו, מי יכול להם. כלומר, אפילו הקב"ה לא יכול להם. והוציאו שם רע על הקב"ה.

כי אמרו, היות שאנו נולדנו בטבע לעשות הכל לתועלת עצמנו, ואיך אפשר לקבל עול מלכות שמים על הכוונה לתועלת ה', היינו לעשות הכל בעל מנת להשפיע. והלא התחלנו הרבה פעמים בעבודה זו, ולפי דעתנו עשינו כל

מה שביכולתנו, ולא די שה׳ לא עזר לנו להתקדם משהו בעל מנת להשפיע, אלא אנחנו הלכנו אחורה. אם כן עלינו לקבוע, שגם ה׳ לא יכול לעזור לנו לצאת משליטת הרצון לקבל, אחרת היינו צריכים לזוז משהו קדימה. אלא אחרי כל היגיעה, שהשקענו בכדי להשיג את הרצון להשפיע, לפי דעתנו, הלך הכל לריק. אם כן אנחנו נמצאים במצב, שאין לנו עולם הגשמי ולא עולם הרוחני.

וזה שכתוב ״שאמרו, מה יצא לנו, עד היום לא ראינו טוב בעולם. עמלנו בתורה והבית ריקם, ולעולם ההוא מי יזכה״. היינו כנ״ל, שהם ראו, שלא מתקדמים בעבודה. ומה היה החטא, שהם היו צריכים להאמין בה׳, שכל אלה הירידות, שהם מרגישים בעבודה, אין זה מטעם שלא הולכים קדימה, אלא **כל פעם שהאדם רואה שהוא רחוק מהמטרה, הוא בכדי שיתגלה לו צורך אמיתי לישועתו יתברך**. והצורך נקרא ״כלי לקבל את המילוי״. אלא מה היה חסר שם, שלא היו יכולים להמשיך, ורצו לברוח מהמערכה, הוא מטעם חסרון של קו ימין.

וענין ימין הוא כנ״ל, שהאדם מוכרח לקבל חיים בזמן העבודה. וחיים מקבלים דוקא מבחינת שלימות, שזה יכולים להשיג דוקא בזמן, שהאדם לא מסתכל על עצמו, אלא על הבורא, וכל ההתאמצות תהיה רק לחשוב על גדלות ה׳, ולא על עצמו, כלומר מה שהוא קנה איזו התקדמות בעבודה. אלא יחשוב, כמה זכיה יש לו בזה, שיש לו איזה מגע עם רצון הבורא.

זאת אומרת, בזמן שהוא עושה איזו מצוה, או אומר איזו ברכה, וכדומה, אז האדם צריך לומר, אני שמח בזה, שאני מאמין, שאני עושה רצון ה׳, בזה שאני מקיים מצוותיו, הגם שאני מבין, שצריכים לקיים מצות המלך בחשיבות יותר גדולה, מכפי שאני מתייחס לעשיית המצות, אבל אין בידי להעריך את חשיבות המעשה, אפילו שהמעשה אינו בשלימות. אבל אני שמח בזה, שה׳ נתן לי רצון וחשק, לעשות משהו בקיום תו״מ, אפילו שאין המעשים האלו חשובים כל כך. אבל לי גם זה חשוב, בזה שיש לי עתה מקום לומר, שאני עושה רצון ה׳.

ומזה האדם צריך לקבל חיות ושמחה, מטעם שזה הוא אמת, שהבורא הוא גדול. לכן האדם, בזמן שיש לו רצון לעשות משהו בעבודה, זהו חשוב מאוד. והאדם צריך להאמין, אפילו כשהאדם עושה מעשים בדרך הכפיה, גם זה חשוב, מטעם היות מבחינת המעשה אין מה להוסיף, והמעשה עושה את שלו.

לפיכך, כיון שהמרגלים לא הלכו גם בימין, לכן רצו לברוח מהמערכה, ואמרו, שגם הבורא לא יכול לעזור להם. כלומר, שהם הבינו, שהבורא צריך לקרב אותם בדרך שהם מבינים, לא בדרך שהתורה מחייבת אותנו, כמו שכתוב שיש "ב' כתובים, שמכחישים זה את זה, עד שיבוא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם". לכן המרגלים, שסטו ללכת בקו שמאל ועזבו את הימין, לכן ראו, שאין הם יכולים ללכת ולירש ירושת הארץ. והכל היה מטעם שלא הלכו בדרך הנכונה, כפי שמשה סידר להם.

וזה שכתוב "למלך, שזימן לבנו אשה, ואמר, אני מראה אותה לך, (אבל) קונם, שאין אתה רואה אותה בביתך, אלא לבנך אני נותנה". ושאלנו, הלא המרגלים לא ראו אותה, שהיא נאה ובת טובים ועשירה. ויש לפרש זה על דרך עבודה, ש"אב ובן" הוא "סיבה ומסובב", ההווה נקרא "אב" והעתיד נקרא "בן". וברוחניות נקרא "ראיה", השגה. והיות שהם לא הלכו בדרך הנכונה, לכן לא יכלו לראותה "בביתך", היינו במצב שהם נמצאים בכלים דקבלה. אלא "לבנך", היינו לאחר שתעשו תשובה, היינו שתזכו לקבל כלים דהשפעה, אז אתם יכולים לראות את כל המעלות טובות שיש בירושת הארץ, מה שה' הבטיח לאבותינו.

קרח

רכוש הפרטי של אדם מהו ..... קמא (141)
מהו שלום שלום לרחוק ולקרוב, בעבודה ..... קמח (148)

רכוש הפרטי של אדם מהו

מאמר כ׳, תשמ״ז

הזהר הקדוש (קרח דף ב׳, ובהסולם אות ד׳) מפרש את הכתוב ״ויקח קרח״. ״שואל, מהו ״ויקח״. ומשיב, לקח עצה רעה לעצמו, כל הרודף אחר שאינו שלו, הוא בורח מפניו. ולא עוד, אלא מה שיש לו, נאבד ממנו. קרח רדף אחר שאינו שלו, שלו אבד והאחר לא הרויח״.

ויש להבין על דרך העבודה, מהו הדבר שיכולים לומר, שזה שייך להאדם. כלומר, שיכולים לומר, שזה שלו. ומהו הדבר שרוצים לומר עליו, שאינו שלו. כי הזה״ק אומר על קרח, שרדף אחר דבר שאינו שלו, וגם שלו אבד. מה מרמזים לנו אלה הדברים בדרך העבודה, בכדי שהאדם ידע לשמור את עצמו מעונש של קרח.

ידוע כי עיקר חידוש הבריאה הוא הרצון לקבל, כמו שכתוב (תע״ס, הסתכלות פנימית חלק א׳), ״שרצונו להטיב לנבראיו, שהוא הקשר בין הבורא להנבראים, שברא בחינת חסרון, כלומר בחינת רצון וחשק שישתוקק לקבל הנאה ותענוג, אחרת אי אפשר להנות משום דבר״.

ידוע שאסור לדבר מלפני הבריאה. אלא כל מה שאנו מדברים, הוא רק מבחינת ״ממעשיך הכרנוך״. זאת אומרת, מה שישנם בנבראים אנו מדברים. אבל מדוע ה׳ עשה כך, מציאות כזאת, הלא הוא היה יכול לעשות אחרת, מזה אסור לנו לדבר.

ואנו רואים את הטבע, שיש בבריאה, שאי אפשר להנות משום דבר אם אין השתוקקות להדבר. ועוד יותר מזה, שהשתוקקות להדבר היא קובעת את שיעור ההנאה של התענוג, שיכולים להנות מהדבר שאנו משתוקקים.

ומשום זה אנו מיחסים את הכלי הזה, הנקרא ״רצון לקבל הנאה ותענוג״, כלי שהקב״ה עשה. ועל הכלי הזה אין לנו רשות ויכולת לבטל אותה, ולקלקל את הרצון לקבל הזה. ואחר שיצא הכלי הזה, וקבל את

השפע מה שהבורא רצה לתת לה, הכלי הרגישה, שהשורש הוא המשפיע, והכלי היא המקבלת, שאין כאן השתוות הצורה. לכן חשקה הכלי להיות משפיע, כדוגמת השורש שלה. ועשתה צמצום על מידת קבלה. באופן שהכלי יהיה בחינת מקבל, והמאציל יהיה בחינת המשפיע. אלא אמרה, שהיא לא תקבל שום דבר, אלא בשיעור שהיא יכולה לקבל בעל מנת להשפיע.

הכלי הזה, שמקבלת רק על אופן בעל מנת להשפיע, אנו מיחסים להנברא, מטעם שזוהי פעולה הפוכה ממה שהבורא ברא. הבורא ברא, שהתחתון כן יקבל, שזוהי מטרת הבריאה, הנקראת "רצונו להטיב לנבראיו", שהנבראים יהנו. והתחתון עושה פעולה הפוכה, שהוא רוצה, שהבורא יהנה. וזה המודד שלו, ולא חושב על עצמו, על מה שהוא יהנה. ובכל עשיה ועשיה הוא עושה חשבון, אם כדאי לעשות הפעולה הזאת או לא.

כלומר אם תצמח מזה נחת רוח להבורא, הוא יעשה את הדבר. ואם הוא לא רואה, שמזה תצא נחת להבורא, הוא מונע עצמו מלעשות את הפעולה. זאת אומרת, כל החשבונות שהוא עושה לפני כל מעשה, הם לפי שיעור, שתהיה לו היכולת להנות להבורא.

והשפע המתפשט על כלי זה, הנקרא "בעמ"נ להשפיע", נקרא "אור הקו". פירוש, שהאור מאיר לפי קו ומידה, שהמקבל יכול לכוון בעל מנת להשפיע, שהיא בחינת השתוות הצורה. אבל על הנאת עצמו, על זה הוא לא מסתכל, מסיבת שהוא רוצה בדביקות. ולכן יוצא מזה, שכל רבוי עולמות ופרצופים וספירות נעשו מסיבת המקבלים.

פירוש, בזמן שהאור היה מאיר בכלי של הבורא, הנקרא "רצון לקבל בעל מנת לקבל", המכונה "מלכות", הכלי הזה היתה בו היכולת לקבל את הטוב ועונג, שהיה במחשבת הבריאה. כי בטח בשיעור הטוב ועונג שרוצה לתת, בשיעור זה ברא את גדלות הכלי. וממילא קיבל כל האור, ולא היה שם רק אור אחד פשוט, כמו שכתוב בספר "עץ החיים", ש"לפני הצמצום היה אור העליון הפשוט ממלא כל המציאות".

כלומר, שכל השפע שרצה לתת, קבלה המלכות, המכונה "רצון לקבל", היות שהכלי זו באה מהמאציל. לכן בטח עשה הכלי בשלימותה, שתוכל לקבל מה שרוצה לתת. מה שאין כן אח"כ, שמלכות אמרה, שאינה רוצה לקבל על הכלי של הבורא, אלא יש לה כלי משל עצמה, היינו מה שהיא עשתה. והיות והתחתון, שהוא הנברא, אין לו היכולת לעשות כלי כמו הבורא, בבת אחת, אלא התחתון הוא מוגבל במה שהוא צריך לעשות, לכן

הכלי הזה נעשה לאט לאט. היינו לפי שיעור שיכולים לכוון בעל מנת להשפיע.

ומזה יוצאות לנו הרבה מדרגות. כלומר, שהאור מאיר לפי הכשרת הכלים של התחתונים. וכעין זה הוא מפרש (תע"ס חלק א'), מה שהעץ חיים אומר, שהאור נתפשט לאט לאט. הוא שואל "איך שייך לומר "לאט - לאט" ברוחניות, הלא אין שם זמן, ו"לאט - לאט" משמע ענין של זמן". הוא מפרש שם ב"אור פנימי", ש"לאט - לאט" הכוונה, שאין האור מתפשט בבת אחת, אלא בהבחן מדרגות, לפי מה שהתחתונים יכולים לקבל בעל מנת להשפיע. זה נבחן "לאט לאט". ובהאמור יוצא, שיש לנו ב' כלים:

א) הכלי, מה שאנו מיחסים להבורא. שהוא הכלי, הנקרא "רצון לקבל בעל מנת לקבל". והכלי הזה יצאה בשלימותה, כי מצד הבורא יש לה שלימות.

ב) הכלי, מה שאנו מיחסים להנברא. שהוא הרצון להשפיע. והכלי הולכת ונתקנת לאט לאט, מסיבת שאין התחתונים מסוגלים לעשות את הכלי הזה בבת אחת.

ויש לדעת, כי כל עבודתינו מתבססת רק על נקודה אחת, כלומר שהתו"מ, שאנו מצווים לקיים, הוא בכדי להשיג את הכלי, מה שאנו צריכים לעשות. והכלי הזה יכולים לעשות רק בסגולת תורה ומצות. כמו שאומר רבי חנניה בן עקשיא "רצה הקב"ה לזכות את ישראל, לפיכך הרבה להם תורה ומצות, שנאמר, ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר". וכמו שכתוב בספר "פתיחה לחכמת הקבלה" "ונודע שזכות הוא מלשון הזדככות. והוא על דרך שאמרו חז"ל, לא נתנו מצות, אלא לצרף בהן את ישראל".

נמצא, שרק כלי אנו צריכים לעשות, הנקרא "כלי דהשפעה". ויותר לא חסר לנו. וזהו כמו שכתוב "וברכתיך בכל אשר אתה תעשה". פירוש, שענין "עשיה" הכוונה על הכלי. ובאם אנו נעשה את הכלי, אז הקב"ה ימלא אותו עם ברכה, היינו שפע, המכונה "רצונו להטיב לנבראיו".

והכלי דהשפעה מוכן לנו בין במוחא ובין בליבא. וזהו מסיבת, שהבורא נתן לנו כלי לקבל. ומשום זה יש לנו חשק להבין כל דבר עם השכל שלנו. כי הרצון הזה נתן לנו חשק לדעת חכמות. וזה גורם לנו חשק להבין את התורה והמצות. אבל יחד עם זה, יש לנו חשק להבין את ההשגחה העליונה, שהאדם נותן חשבון לעצמו, איך הקב"ה מתנהג עמו בבחינת השגחה של טוב ומטיב.

וכאן צריכים להאמין למעלה מהדעת. והיות שנקבע בהגוף רצון להבין ולהשכיל, מובן מאליו, שנתעורר בהאדם רצון להבין דרכי ה׳. אבל הרצון הזה להבין ולהשכיל, נאמר על התורה ולא על ההשגחה העליונה. כלומר, שאנו צריכים עם הרצון להבין כל דבר, עם הכח הזה, רק על בחינת תורה ולא על ההשגחה העליונה.

ואאמו״ר זצ״ל אמר פעם פשט, על מה שאנו אומרים בברכת ״אשר יצר את האדם וברא בו נקבים נקבים חלולים חלולים. גלוי וידוע לפני כסא כבודך, שאם יפתח אחד מהם, או יסתם אחד מהם, אי אפשר להתקיים ולעמוד לפניך״. אמר, ההבדל בין ״נקבים״ ל״חלולים״ הוא, שנקב צריכים לסתום, אבל חלל צריך להישאר חלל.

פירוש הדברים, היות שיש בחינת ״חוק״ ו״משפט״. ״חוק״ נקרא, שצריכים לקבל את הדבר בבחינת חוק למעלה מהדעת. וזו היא בחינת אמונה, שקבלת אמונה צריכה להיות למעלה מהדעת. נמצא, שחסרון ידיעה, והבנה, ושכל שבדבר, נשאר בבחינת חלל ריק בלי דעת. וכל פעם האדם צריך להיות נזהר, שהחלל הזה לא יתמלא.

וזהו מה שאנו אומרים בברכת ״אשר יצר״: ״אם יסתם אחד מהם, אי אפשר להתקיים״. אלא שחלל, היינו מקום חסרון דעת, אסור להתמלאות, אלא תמיד צריכים ללכת בלמעלה מהדעת. וזה נקרא בחינת ״מוחא בעל מנת להשפיע״.

מה שאין כן בחינת משפט, שהוא בחינת תורה, כאן דוקא המקום שהאדם צריך להשתדל ולעשות מה שביכולתו, בכדי להבין את התורה. כי תורה נקראת ״שמותיו של הקב״ה״. ומוטל עלינו להבין ולהשיג. וכאן, בתורה, החסרון שנקרא ״נקב״, צריכים לסתום. כלומר שלא יהיה שום חסרון. ״וכל המרבה הרי זה משובח״.

ומשום זה אנו אומרים ״שאם יפתח, אי אפשר להתקיים״. הכוונה ״אם יפתח״, כלומר ש״הנקב״ יפתח, שיהא נקב וחסרון בהבנת התורה. אז אין להאדם קיום והעמדה, אלא שצריך תיכף לראות, שהחסרון הזה יתמלא עם אור התורה, ״כי המאור התורה הוא המחזירו למוטב״, שהוא הכלי הראוי לקבל את השפע העליון. ואחר זה בא אליו האור המלובש בתורה, המכונה ״תרי״ג פיקודין״, כמו שכתוב בהקדמת ספר הזהר (דף רמ״ב).

אבל מסדר העולם הוא להיפך. כלומר, את העול מלכות שמים, שצריכים לקבל למעלה מהדעת, דוקא כאן כל אחד רוצה להבין את

ההשגחה של הבורא עם הבריות, ורוצים להבין בתוך הדעת. מה שאין כן לגבי תורה, כאן מסכימים ללכת למעלה מהדעת, ולא נותנים לב להבין כל צרכו.

בזהר (חקת, דף א' ובהסולם אות ב') כתוב "זאת חקת התורה". וכתוב "וזאת התורה" ולא כתוב "חקת". "וזאת התורה" הוא להראות שהכל הוא ביחוד אחד, ולכלול כנסת ישראל, שהיא המלכות, בהקב"ה, שהוא ז"א, שימצאו הכל אחד בלא פירוד. "וזאת" הוא כלל ופרט יחד, דהיינו דכר ונוקבא יחד. כי ו' הוא דכר, דהיינו ז"א, שהוא כלל. "זאת" היא נוקבא, דהיינו המלכות, שהיא פרט. אבל זאת בלא תוספת ו', היא חקת התורה, ודאי שהיא המלכות, הנקראת "חוקה". ובאה מז"א, שנקרא תורה, והיא רק דין התורה, גזירת התורה, שהיא המלכות".

ויש להבין מהו הפירוש, שז"א נקרא "תורה", ונקרא "כלל", ונקרא "דכר", ונקרא "ו"". מה שאין כן מלכות נקראת "דין תורה", ונקראת "גזירת התורה", ונקראת "פרט", ונקראת "נוקבא", ונקראת "כנסת ישראל".

ובהאמור לעיל יכולים לפרש, שהקב"ה נקרא בשם "ז"א", כפי מה שאומר האר"י ז"ל, שהנהגת העולם היא בבחינת ז"א ומלכות, שז"א נקרא "כלל", היינו שממנו נמשך הכל. אבל המקבל ממנו הוא לוקח תמיד רק פרטים. כלומר, שכל פעם מתגלה ממנו חלק מהכלל לתוך הפרטים. ומצד זה נקראת מלכות "כנסת ישראל", שכונסת בתוכה כל פעם חלקים מישראל, הנקרא "ז"א". וזהו מצד שמלכות היא המקבלת שפע מז"א.

אבל יש עוד פירוש, שמלכות נקראת "כנסת ישראל" על שם שהיא כלל של כל הנשמות. ומבחינה זו יש לפרש, שמלכות לוקחת שפע מז"א ומשפעת לנשמת ישראל. אבל יש להבחין בין **השפעת ז"א, המכונה "תורה"**, לבין **השפעת מלכות, המכונה "דין תורה"** או **"גזרת התורה"**, שנקראת **"חוקה"**.

ידוע שמלכות נקראת "אמונה", היינו שמלכות שמים צריכים לקבל בתור חוק למעלה מהדעת. כי כך היא גזירת התורה, שיקבלו האמונה למעלה מהדעת, כנ"ל. וזהו כנ"ל, היינו שהיא בחינת "מוחא". כמו כן בבחינת "ליבא" גם כן צריך להיות למעלה מהדעת, ולא להסתכל מה שהגוף מסביר לנו, מה שכדאי לנו לעשות ומה לא. אלא הכל מוכרח להיות למעלה מהדעת.

מה שאין כן תורה, היא בחינת כלל. כלומר, שהכל נמשך ממנו. שפירושו, הבחינה דלהטיב לנבראיו, שהיא הטוב והעונג, נכללת בהשפעתו.

וגם הכח לקבל על עצמו למעלה מהדעת, נכלל גם כן בהמשפיע. כלומר, שז"א הנקרא בחינת "קוב"ה", הוא צריך לתת הכח הזה, שהתחתון יהיה לו כח להתגבר על הדעת שלו, וללכת למעלה מהדעת. כי כח זה נקרא "אור". וכל אור בא מהעליון. ורק הכלי שייך להתחתון. וכלי נקרא "חסרון". וחסרון שייך להתחתון. כלומר, **אם התחתון מרגיש, שחסר לו הכח הזה, היינו שרוצה ללכת למעלה מהדעת, אלא שלא יכול, זה נקרא "כלי"**. ועל זה אמרו "אין אור בלי כלי". כידוע, ש"אין מילוי בלי חסרון".

מבחינה זו יכולים לכנות את ז"א בשם "כלל", היות שהוא כולל הכל. היינו הן בחינת האמונה למעלה מהדעת הוא נותן, והן בחינת התורה, הנקראת "שמותיו של הקב"ה". וכבר דיברנו מזה, שענין "שמותיו של הקב"ה" פירושו "את הטוב והעונג, המתגלה ע"י התורה", ששם הכללי של הקב"ה הוא "טוב ומטיב". ובהתורה מתבאר איך שכל אות ואות שבתורה מגולה שם אור מיוחד. ובחינה זו נקראת "אורייתא וישראל וקוב"ה חד הוא".

ובהאמור מובן לנו, מה שמכנה ז"א בשם "תורה", הוא מבחינת "שמותיו של הקב"ה". וזה נקרא **"תורה שבכתב"**, ששם אין מה להוסיף ואין מה לגרוע. כי המשפיע, המכונה "הקב"ה", אין שם שום השגה. ומשום זה אין מה להוסיף או לגרוע. אלא כל מה שיש בהמשפיע, מתגלה בהמקבל. כלומר, בהמקבל ניכר מה שיש בהנותן.

אבל לא כל מה שיש בהנותן מתגלה בהמקבל, אלא כל פעם מתגלה פרט נוסף בהמקבל. ומשום זה המלכות, שהיא הכלי המקבלת, נקראת "פרט", וז"א נקרא "כלל". ומשום זה נקראת מלכות **"תורה שבעל - פה"**, ש"פה" נקרא גילוי, שהוא מגלה מה שיש בתורה שבכתב, הנקרא "ז"א".

אולם מלכות נקראת "דין תורה". שפירושו, כי כל בחינת תורה המתגלה במלכות, היא לפי הדין, מה שמותר להתגלות. כלומר, היות שמלכות נקראת "מקבל", ועל כלי קבלה היה דין, שאסור לקבל רק בתנאי, לפי כמה שיכולים לכוון בעל מנת להשפיע. ומשום זה במלכות נוהג ענין עליות וירידות.

ונקראת "חוקה", היות מבחינת אמונה הוא חוק בלי דעת. ואם נשאל לעצמנו, למה צריכה להיות אמונה בחינת חוק, על זה באה התשובה, שכך היתה גזירתו יתברך, שנעבוד אותו למעלה מהדעת. ולמה זהו חוק.

ומבחינה זו נקראת מלכות "גזירת התורה". שהתורה גזרה, שכך יהיה סדר העבודה, על בחינת עבודה למעלה מהדעת. וכמו שמביא רש"י על פסוק

"זאת חקת התורה", "לפי שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל לומר, מה מצוה הזאת, ומה טעם יש בה. לפיכך כתוב בה, חקה, גזירה היא מלפני, ואין לך רשות להרהר אחריה".

לכן אין לשאול, מדוע רוצה הקב"ה, שנעבוד אותו למעלה מהדעת גם על זה. כלומר, גם על השאלה הזו באה התשובה, שהוא למעלה מהדעת, היות שהשכל הפשוט מחייב, אם העבודה שלנו תהיה בתוך הדעת, היינו שהגוף היה מבין את דרכי הנהגת ה' עם הנבראים, אז לא היה מקום לאפיקורסים ולחילוניים שיתרחקו מקדושה, אלא כולם היו עובדי ה'. ועל זה נאמר (ישעיה נ"ה) "כי לא מחשבותי מחשבותיכם, ולא דרכיכם דרכי, נאום ה'".

וזה שאומר הזה"ק, שלכן כתוב "וזאת עם ו'. להראות שהכל הוא ביחוד אחד, ולכלול כנסת ישראל, שהיא המלכות, בהקב"ה, שהוא ז"א. יש לפרש, שענין יחוד, ידוע שהוא השתוות הצורה. ומשום זה בזמן שהתחתונים עוסקים בתו"מ על הכוונה דלהשפיע, הם גורמים בזה, כל אחד בשורש נשמתו, שהוא המלכות, שתהיה בעמ"נ להשפיע, כדוגמת ז"א, שהוא נקרא, דכר, היינו משפיע.

וזה שאומר "ולכלול כנסת ישראל, שהיא המלכות, בהקב"ה, שהוא ז"א", שע"י זה מתגלה מה שיש בהכלל, שהוא ז"א המשפיע, בהמלכות, שהיא הנוקבא המקבלת. שע"י היחוד מתגלה כל פעם פרט במלכות. ומשום זה נקראת מלכות "פרט".

ובהאמור נבין מה ששאלנו, מהו הרכוש הפרטי, שעל זה יכולים לומר, שזה שייך לאדם לבדו. ולפי מה שהסברנו, **שאין לאדם בעולמו אלא כלים שהוא עשה, הנקראים "כלים דהשפעה". רק זה שייך לאדם. אבל מה שנכנס בכלים דקבלה, זה לא שייך להאדם, היות שהכלי הזה הקב"ה עשה. לכן כל מה שנכנס בהכלים האלו גם כן לא שייך לאדם. ואין לאדם רק מה שהכניס בכלים דהשפעה.** לכן קרח, שרצה לקבל בכלים שאינו שלו, היינו בכלים דקבלה, לכן גם כלים שלו, שהיו לו מהרצון להשפיע, גם כן אבד.

מהו שלום שלום לרחוק ולקרוב, בעבודה

מאמר ל״ו, תשנ״א

הזה״ק (קרח דף ב׳ ובהסולם אות ה׳) אומר וזה לשונו ״קרח הלך במחלוקת. מהו מחלוקת, הרחקה ודחוי שלמעלה ומטה. ומי שרוצה לדחות תיקון העולם, יהיה נאבד מכל העולמות. מחלוקת, היא הרחקה ודחוי של השלום. ומי שחולק על שלום, חולק על שמו הקדוש, משום ששמו הקדוש נקרא ״שלום״. אין העולם עומד אלא על שלום. כשברא הקב״ה את העולם, לא היה יכול להתקיים, עד שבא והשרה עליהם שלום. ומה הוא, הוא שבת. ועל כן מי שחולק על השלום, יאבד מן העולם. רבי יוסי אמר, כתוב, שלום רב לאוהבי תורתך. התורה היא שלום, שכתוב, וכל נתיבותיה שלום. וקרח בא לפגום השלום של מעלה, שהוא התורה, דהיינו קו האמצעי, שנקרא תורה, העושה שלום בין ימין לשמאל, ושל מטה של משה. ומשום זה הוא נענש מעליונים ותחתונים, מאש ומפי הארץ״.

ויש להבין מה שאומר טעם על מה ש״אין העולם מתקיים אלא על השלום, משום ששמו הקדוש נקרא ״שלום״. נמצא, שכל הסיבה שאין העולם יכול להתקיים, היא בשביל שהקב״ה נקרא שלום.

ויש להבין, מהו הקשר לשמו של הקב״ה. בפשטות כל אחד מבין, שאם תהיה מחלוקת, לא יכול להיות קיום העולם. ומה זה נוגע לשמו של הקב״ה. וגם יש להבין מה שאומר ״ומהו השלום״. הוא אומר, ששלום נקרא ״שבת״. ורבי יוסי אומר, ששלום נקרא ״תורה״. כלומר, במה מתבטא וניכר ששבת ותורה מראים על שלום.

קודם כל יש לנו לחזור על שני עיקרים שיש לנו לדעת, שכבר דברנו מזה הרבה פעמים:

א) מהי מטרת הבריאה.

ב) מהו תיקון הבריאה, כלומר מה עלינו לעשות בכדי להשיג את מטרת הבריאה.

ידוע, שמטרת הבריאה היא, שהנבראים צריכים לקבל טוב ועונג, כמו שאומר ״רצונו להטיב לנבראיו״. ולמטרה זו ברא בהנבראים רצון לקבל הנאה. כלומר אם אין השתוקקות להדבר, לא יכולים להנות מהדבר. לכן אנו רואים, בכל מקום שהאדם רואה שיכול להנות מאיזה דבר, אין לו כח המעצור, שלא ירצה לקבל את התענוג. ואם לפעמים אנו רואים, שהאדם כן

מוותר על תענוג, זה מוכרח להיות מטעם סיבה מיוחדת, שבגללה כדאי לו לוותר, מטעם שאין האדם יכול ללכת נגד הטבע של רצון לקבל. לכן, אם יש סיבה מספקת, האדם מוותר על התענוגים, מה שהוא רוצה לקבל. וזה יכול להיות מב׳ סיבות:

א) מטעם שכר, היינו שאם הוא יוותר על תענוג הזה, למה שהוא משתוקק עכשיו, הוא יקבל במקומו תענוג יותר גדול.

ב) מחמת עונש. היינו שאם לא יוותר על תענוג הזה, הוא יקבל עבור זה יסורים גדולים, והוא רואה שכדאי לוותר על התענוג הזה, בכדי שלא יסבול יסורים.

נמצא, זה שהאדם מוותר עכשיו על הרצון לקבל את התענוג, אין הוויתור הזה מטעם שלא רוצה לעבוד לתועלת עצמו. אלא שהוא רואה, אם הוא לא יוותר עכשיו על הדבר אליו הוא משתוקק, זה יזיק לתועלת עצמו. ובגלל זה הוא מוותר. ומטעם זה אין אנו אומרים, בזה שהוא ויתר על התענוג, שהוא עשה משהו נגד הטבע, היינו שפגם חס ושלום בהרצון לקבל. אלא כל מה שהוא עושה, הכל הולך לפי שיטת הרצון לקבל.

כלומר לא להסתכל על המעשים שהאדם עושה. שיש לפעמים, שהוא מוותר על משהו, אין זה סימן שהאדם הזה הוא בעל עבודה. אלא שצריכים לראות הכוונה גם כן.

למשל האדם יכול לפעמים לוותר על תאות אכילה וכדומה, אם הוא יודע, שמישהו יראה, שהוא אדם שמוותר על תענוגים, שזהו סימן שהוא עובד ה׳, ויש אנשים שיכבדו אותו בשביל זה. כבר יש כח לאדם להתגבר, מטעם שיקבל תענוג יותר גדול, שהוא כבוד. וזהו בדרך כלל.

וגם יש יוצא מן הכלל, שהם יכולים לבזות עצמם, היינו לוותר על כבוד, בכדי להשיג תאוה. ויש שאינו מוותר על תאוה, אבל לא מטעם כבוד אלא להיפך. היינו שאם האדם עובד בדרך של הצנע לכת, האדם יכול להרבות באכילה, דרך משל, ובטח אנשים יראו, איך שהוא אוכל, הם יבזו אותו בלבם. והוא מוותר על הכבוד, בכדי שירויח מזה, שיהיה בידו לעבוד בהצנע לכת, שע״י עבודה זו הוא יכול לזכות לתענוג יותר חשוב, כי האדם ההולך בהצנע לכת הוא זוכה לדביקות ה׳.

זאת אומרת, זה שאנשים מכבדים אותו אין הוא רוצה לקבל מזה סיפוק. היות שיש כלל, שבזמן שאנשים חושבים, שהוא מורם מעם, הם מכבדים אותו. ולכבוד יש שליטה, שמי שנכנס בתאות הכבוד הוא לא יכול

לצאת ממנו, כלומר שהוא מוכרח לעבוד ולתת יגיעה בכדי להשיג את הכבוד, ואי אפשר לו לעשות שום מעשה לשם שמים. אי לזאת, ניתנה לנו עצה, שהאדם יעשה את כל מעשיו בהצנע לכת, וממילא לא יתנו לו כבוד. ומזה אפשר לו להינצל, שלא יפול תחת שליטת הכבוד. ואז יש לו מקום להרגיל עצמו לעשות בעל מנת להשפיע.

ובהאמור אנו רואים, שמי שמוותר מלקבל תענוג קטן, ובמקום זה הוא מקבל תענוג גדול, אין זה שפגם חס ושלום בהרצון לקבל. והתענוג הגדול לפעמים הוא מקבל מאיזו קבלת תענוג מבחינת התאווה, ולפעמים התענוג הגדול הוא ע״י כבוד וכדומה.

ולפעמים יש שמקבל תענוג קטן, היינו תאוה קטנה. וזהו מטעם שהוא יודע, שע״י זה הוא מוותר על תענוג גדול, שהוא כבוד. ונשאלת השאלה, מדוע הוא רוצה לוותר על תענוג גדול. זהו מטעם שהוא רוצה לקבל תמורת ויתור של תענוג גדול, וזה בכדי לקבל מדרגה יותר גדולה. היינו דוגמא, ע״י ויתור הכבוד הוא רוצה לזכות לדביקות ה׳.

ובאופן כזה אין אנו אומרים שקבל תענוג קטן, שהיא אכילה, והוא מוותר על תענוג גדול שהוא כבוד. אלא אנו צריכים לומר, שגם על התאוה הקטנה הוא אינו מוותר, רק לעיני אנשים שמסתכלים עליו. והם אומרים, שלאדם הזה אין שכל, היות שהוא לא רוצה לוותר על תאוה קטנה, שבטח אם היה מוותר על התאוה, הוא היה יכול לקבל תענוג יותר גדול, אלא אין לו כח התגברות אפילו על תאוה קטנה. נמצא, שאי אפשר לדעת את האמת באדם, שדרכו ללכת בדרך של הצנע לכת.

ועתה נחזור לענין מה שדברנו בקשר לתיקון הבריאה, שהאדם צריך להגיע לעשות כל מעשיו בעל מנת להשפיע. והיות שהאדם נברא בטבע רק לקבל לתועלת עצמו, ואיך יכולים לומר להאדם, שילך נגד הטבע. כי הגוף שואל, מה יהיה לי מזה. ובטח צריך לענות ולומר לו, יהיה לך מזה, שאם אתה תעבוד בעל מנת להשפיע, אתה תזכה להטוב ועונג שישנו במטרת הבריאה.

אם כן התשובה היא, שהרצון לקבל ישיג תענוג יותר גדול, מכפי שהוא מסוגל לקבל עכשיו ברצון לקבל בלי הכוונה דעל מנת להשפיע. אז הגוף טוען, אם כן אתה אומר לי, שגם אז אני מרויח. היינו שאני רואה, אם אני אהיה עובד בעל מנת להשפיע, אז תהיה לי מזה תועלת עצמי. אם כן האדם

אומר, שאין הוא רואה שום עשיה, שיכולים לעשות בלי שתצמח מזה תועלת עצמו.

והתשובה היא, שאי אפשר להבין מצד השכל, שיהא אפשרות באדם לעשות משהו נגד הטבע. לכן אומרים לאדם, נכון מה שאתה אומר, כי אין מציאות מצד הטבע שתהיה להאדם יכולת להבין מהו בעל מנת להשפיע. לכן אמרו חז"ל "לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה". ואז, כשילמוד שלא לשמה, אז "המאור שבה מחזירו למוטב", כמו שאומר בהסולם (בראשית חלק ג' דף ס"ד) וזה לשונו "שאם יעסוק אדם בתורה ומצות אפילו להנאת עצמו, מכל מקום ע"י המאור שבה ירגיש הפחיתות והשחיתות הנוראה שיש בטבע הקבלה לעצמו. ואז יתן אל לבו לפרוש את עצמו מטבע הקבלה הזו, ויתמסר לגמרי לעבוד רק להשפיע נחת רוח ליוצרו, ואז יפקח ה' את עיניו, ויראה לפניו עולם מלא מתכלית השלימות שאין בו חסרון כל שהוא".

ובהאמור אנו רואים, שאין בידי אדם להבין מהו לעשות בעל מנת להשפיע ולא לתועלת עצמו, שזה יכולים להבין משהו דוקא ע"י התעסקותו בתו"מ אפילו שלא לשמה, מכל מקום המאור שבה יכול לתת להבין, שיש ענין שכדאי לעשות רק לתועלת ה' ולא לתועלת עצמו.

מה שאם כן בלי סגולת התו"מ, אין השכל שבאדם מסוגל להבין שאפשר לעשות משהו, אם לא יצמח מזה תענוג, שהאדם יכול להנות את הרצון לקבל שלו. לכן כשאומרים לאדם, שהוא צריך לעשות הכל לתועלת ה', והאדם רואה, שאין הוא יכול להבין דבר כזה, התשובה, זה נכון שאי אפשר להבין זה עם השכל החיצוני שניתן להאדם, אלא אומרים לו, אתה צריך לדעת, שחבל על הזמן לחכות ולומר, שאם הוא ישכיל בדבר הוא יבוא לידי הבנה לעסוק בזה להשיג את הרצון להשפיע, ובינתים לחכות מלהתפלל שה' יתן לו את הרצון הזה. כי מטרם שהוא מבין שהוא צריך את הדבר, איך אפשר להתפלל לה' שיתן לו איזה דבר, אם האדם אינו יודע שנחוץ לו את הדבר. הוא יכול לומר בפה, שהוא רוצה את הרצון להשפיע, אבל להתפלל מעומק הלב, שחסר לו, איך זה אפשר להיות.

ואין שום עצה להבין זה בשכל חיצוני, אלא מי שרוצה ללכת בדרך ה' ולהגיע להמטרה שבשבילה נברא, הוא צריך להאמין באמונת חכמים, שאמרו, שהאדם צריך לעשות הכל בעל מנת להשפיע ולא לתועלת עצמו. כלומר, זה שהוא צריך ללכת בדרך שכל מעשיו יהיו בעל מנת להשפיע, הרצון הזה אין האדם יכול לקחת, אלא רק הבורא יכול לתת לו את הטבע

שני. וגם להאמין, שהצורך לזה הוא יקבל מקיום התו"מ אפילו שלא לשמה, מטעם כי "המאור שבה מחזירו למוטב". לכן אנו רואים כאן ב' דברים שהבורא נותן:

א) הצורך שהאדם יבין שהוא נצרך להרצון להשפיע, ואת זה הוא מקבל ע"י המאור שבתורה. ואח"כ הוא מקבל גם האור, שהוא הכח שיכול לעשות הכל בעל מנת להשפיע.

ובהאמור יש לפרש מה ששאלנו, מהו הטעם שאין העולם עומד רק על שלום, מטעם ששמו של הקב"ה הוא שלום. ושאלנו, מהו הקשר בין זה לזה.

והתשובה היא, היות שאי אפשר לעשות שלום אם אין שם מחלוקת, כי רק במקום שיש מחלוקת, אז שייך לומר שלום, לכן צריכים מקודם לדעת, מהי המחלוקת שיש בעולם, שצריכים לעשות שלום, מטעם שהקב"ה נקרא שלום, ורק אז יש קיום העולם.

ידוע, שרצון הבורא הוא להטיב לנבראיו. לכן כל הנבראים מרגישים, שהם צריכים לקבל טוב ועונג מה'. נמצא, בזמן שאין הם מקבלים טוב ועונג, הם במחלוקת עם הבורא, מדוע הוא לא נותן להם טוב ועונג. והיות שנעשה תיקון, בכדי שלא תהיה בחינת בושה, יש לעשות הכל בעל מנת להשפיע, אז הבורא במחלוקת עם הנבראים, מדוע הם לא רוצים לעבוד בעל מנת להשפיע.

ולפי זה יוצא, שיש כאן שתי דעות מנוגדות:

א) הנבראים אומרים להבורא, תן לנו להנות, תמלא את רצוננו, היינו את הרצון לקבל שלנו, עם כל טוב, שנוכל לומר "ברוך שאמר והיה העולם", מסיבת שאנו מרגישים את הטוב שיש לנו ואנו נהנין מזה.

ב) והבורא אומר, שגם אני רוצה להנות מהעולם מה שבראתי, וכל הנאה שלי, היא מזה שאתם נהנין, שזו המטרה שלי של הבריאה, כמו שכתוב "רצונו להטיב לנבראיו". אלא שאני רוצה, שהנאה שלכם תהיה בשלימות, בלי שום אי נעימות, הנקראת "בושה".

לכן לאחר שמורגשת המחלוקת אצל הנבראים, אז הנבראים רוצים לעשות שלום עם הבורא. כי אחרת אין קיום להעולם, כלומר העולם צריך להתקיים רק בשביל המטרה שבגללה נברא העולם. ואם אין המטרה יכולה לצאת לפועל, אם כן בשביל מה צריכים את העולם. כי העולם לא נברא שהנבראים יסבלו יסורים ומכאובים.

ומשום זה נקרא שמו של הבורא "שלום", מטעם כי אי אפשר להתגלות שמו של הבורא, ששם הכללי שלו הוא "טוב ומטיב". ואיך יכול להתגלות השם של טוב ומטיב בזמן שיש מחלוקת בין הבורא להנבראים, כנ"ל.

ובהאמור אנו רואים, שדוקא על השלום יכול להתקיים העולם, שפירוש של שלום הוא, שיש עכשיו להרגיש ע"י השלום, שהבורא הוא טוב ומטיב, בגלל שהם מקבלים את הטוב ועונג מהבורא, לאחר שנעשה השלום, היינו כנ"ל, שהנבראים מסכימים לרצון הבורא, מה שהבורא רוצה שהנבראים יעשו הכל לתועלת ה'.

וזה נקרא ש"מתדמים לרצון הבורא". שרצונו הוא רק להשפיע להנבראים, כמו כן הנבראים מתדמים עכשיו לרצון הבורא, שגם הם רוצים רק להשפיע להבורא. ואז, ע"י השתוות הצורה, יש מקום לגלות את הטוב ועונג שבמחשבת הבריאה. ואז מתגלה שמו של הקב"ה שהוא "טוב ומטיב".

ובזה נבין מה ששאלנו, הלא ענין "שלום" שייך דוקא במקום שיש מחלוקת. אם כן מדוע ברא הקב"ה את העולם לכתחילה שתהיה מחלוקת. והתשובה היא, שענין מחלוקת שייך בכל מקום שיש שני דברים מנוגדים, והיות שהעולם יצא עם הכלי של רצון לקבל. כי אחרת, אם אין רצון לקבל לאיזה דבר, לא יכולים להנות מהדבר. לכן יצאה הבריאה עם הטבע של רצון לקבל לעצמו, ואח"כ, בכדי לתקן אותה, שלא יהיה בה ענין של בושה, אז הנבראים צריכים לקנות טבע שני, היינו לקנות רצון הבורא, שרצונו להשפיע. לכן מזה יצאה המחלוקת.

נמצא, שהמחלוקת היא דבר הכרחי. היינו שאם אין הנבראים מבינים את ענין המחלוקת, אין הם מסוגלים להשיג אף פעם את מטרת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו. כי אי אפשר לתקן איזה דבר, אם לא יודעים את החסרון. לכן כשיודעים את המחלוקת, שיש בין הרצונות, אז יכולים לעשות שלום ביניהם.

ובהאמור יש לפרש מה ששאלנו, מהו השלום. הוא אומר ששלום הוא שבת. רבי יוסי אומר "שלום הוא תורה", היינו שע"י התורה האדם מגיע להרגיש את ענין המחלוקת, כנ"ל. כי התורה, אפילו בחינת "שלא לשמה", המאור שבה נותן לו להבין, שיש ענין שצריך לעבוד בעל מנת להשפיע. נמצא, שע"י התורה הוא בא מקודם להמחלוקת, שאז הוא יודע מה שצריכים לתקן, ואח"כ, ע"י זה שהאדם הוא זוכה לבחינת "תורה לשמה", אז התורה עושה "שלום", היינו שהתורה נותנת לו את הכח של רצון

להשפיע, שהוא ענין "לעשות הכל לשם שמים". נמצא, שע"י התורה הוא משיג ב' דברים, היינו הן **הכלי**, שהוא החסרון, והן **האור**, שהוא הכח שיוכל לעשות הכל בעל מנת להשפיע.

וזה שאומר, ששלום נקרא שבת, אינו חולק על הפירוש, ששלום נקרא תורה, כי חז"ל אמרו (ע"ז ג') "אמר להן הקב"ה, מי שטרח בערב שבת, יאכל בשבת. מי שלא טרח בערב שבת, מהיכן יאכל בשבת".

ויש להבין המאמר הזה על דרך עבודה, שהפירוש יהיה כנ"ל, היות ש"שבת" נקראת שלום, אם כן איך אפשר לזכות לשלום, אם אין שם מחלוקת. ומהי המחלוקת. זהו כמו שאמרו חז"ל "לעולם ירגיז אדם יצר הטוב על יצר הרע". ופירוש רש"י, שיעשה עמו מלחמה (ברכות ה'). שענין המלחמה היא, היות שענין יצר הטוב הוא, שיהיה לו הרצון כמו הבורא, שהוא רצון להשפיע, ויצר הרע נקרא הרצון לקבל, אז האדם צריך להשתדל שיעשה מחלוקת, היינו כנ"ל שהם ב' רצונות מנוגדים. אז באה "שבת" ועשה שלום.

מה שאם כן אם אין מחלוקת, מה שייך לומר, ששבת עושה שלום. וזה שאומר "מי שלא טרח בערב שבת, מהיכן יאכל בשבת". נמצא, הטרחה היא המחלוקת, היינו להילחם עם היצר הרע, שהוא הרצון לקבל, כנ"ל.

אולם מדוע נקראת שבת "שלום". זהו כמו שכתוב בזה"ק, וזה לשונו "מהו שבת, שמא דקודשא בריך הוא" (מובא בזהר בסעודת שבת בבוקר). וידוע, ששמו של הקב"ה הוא "התורה", כמו שאמרו חז"ל "כל התורה כולה היא שמותיו של הקב"ה". נמצא, שהן שבת והן תורה, שניהם הם עושים שלום, שפירושו הוא, שע"י התגלות התורה מבחינת "שמא דקוב"ה", אז נעשה שלום בין הנבראים להבורא, כי הנבראים נהנים שהם זוכים לקבל את הטוב ועונג, והקב"ה נהנה מזה שמטרת הבריאה יצאה לפועל, היינו הרצון דלהטיב לנבראיו מתגלה בכל שלימותו.

ובהאמור יש לפרש דברי הזה"ק, שאומר, שקרח הלך במחלוקת, ומי שרוצה לדחות תיקון העולם יהיה נאבד מכל העולמות. ויש לפרש, כי ענין תיקון העולם היה, שהכל יהיה בעל מנת להשפיע. וזה שקרח הלך במחלוקת, היה צריך אח"כ להגיע לבחינת שלום, שזהו תיקון. וקרח היה רוצה להישאר במחלוקת. נמצא, שדחה תיקון העולם, זה שאומר "ומי שחולק על השלום, חולק על שמו הקדוש, משום ששמו הקדוש נקרא "שלום".

והפירוש הוא, כיון ששמו נקרא "שלום", היינו שנעשה שלום בין הבורא להנבראים, היינו שמתגלה שמו של הקב"ה, שהוא טוב ומטיב. וע"י

המחלוקת, הנקראת "שינוי צורה", אין הטוב יכול להתגלות. נמצא, שהנבראים הם במחלוקת עם ה'. מה שאם כן כשנעשה שלום מבחינת הכלים, היינו מבחינת הרצונות, שנעשה רצון אחד בעולם, הנקרא "רצון להשפיע", אז מתגלה כל הטוב ועונג בעולם.

חקת

כל מי שרוצה לעורר דברים שלמעלה ..... קנז (157)
מהו אסור ללמוד תורה לעכו"ם, בעבודה ..... קסא (161)
מהו, ענין טהרת אפר פרה, בעבודה ..... קסו (166)
מהו תורה ומהו חקת התורה, בעבודה ..... קעג (173)
אין אדם משים עצמו רשע ..... קפ (180)

כל מי שרוצה לעורר דברים שלמעלה

מאמר מ"ח, תשמ"ה

בזהר חקת (דף כ"ו ובהסולם אות ע"ח) וזה לשונו "מהכא אוליפנא, מכאן למדנו, שכל מי שרוצה לעורר דברים שלמעלה, בין במעשה בין בדיבור, אם מעשה ההוא או דבור ההוא לא נעשה כראוי, אינו מתעורר כלום. כל בני העולם הולכים לבית הכנסת לעורר דבר שלמעלה, אבל מועטים הם שיודעים לעורר. והקב"ה קרוב לכל אלו, שיודעים לקוראו ולעורר דבר כראוי, אבל אם אינם יודעים לקוראו, הוא אינו קרוב, שכתוב "קרוב ה' לכל קוראיו, לכל אשר יקראוהו באמת". מהו באמת, היינו שיודעים לעורר דבר אמת כראוי. וכן בכל דבר", עד כאן לשונו.

משמע מכאן, שמי שאינו יודע לקוראו, אין לו ללכת לבית הכנסת, כיון שאינו יודע לקוראו, משמע שתפלתו אינה מתקבלת. אם כן יש כאן פתחון פה, וזה תירץ, שלא מספיק שלא ללכת לבית הכנסת, כיון שאינו יודע לקוראו. אם כן יש לדעת, מה לעשות לאדם, בכדי שידע לקוראו, ושיהיה קרוב לה'.

על זה בא הזהר ומפרש לנו, מה יש לדעת, ואח"כ נראה להשתדל להגיע להידיעה. ואומר, הידיעה היא רק אמת, שמי שקראו באמת הוא קרוב לה'. ולפי זה, ש"ידיעה" נקרא זה שקראו **באמת**, מהו החידוש שבכאן, שאומר, שאצל הקב"ה משמע שצריכה להיות ידיעה מיוחדת בכדי לקוראו לה'. כי מהמשמעות של הכתוב, שאומר "קרוב ה' לכל קוראיו", משמע בלי יוצא מהכלל, היינו שהוא קרוב לכל מישהו בלי יוצא מהכלל. ואח"כ מסיים הכתוב תנאי, משמע שזה הוא תנאי גדול, ומהו התנאי, שיהיה קורא **באמת**, וזהו התנאי הגדול שדורשים מהאדם.

ותנאי הגדול זה, שדורשים מהאדם, שנקרא "אמת", הלא מדרך העולם הוא, שמי שקורא להשני, אם הוא יודע שקורא אותו בשקר, בטח שלא

ישמע אותו בזה שקוראו, כיון שהוא יודע, מה שהוא קורא אותו, הוא רק שקר, ועושה את עצמו, כאילו הוא עומד מרחוק ואינו שומע את קולו, כיון שהוא שקר, מה שהוא קורא אותו.

אם כן, מהו התנאי הגדול שדורשים מהאדם, שבטח אצל ה' נוהג תנאים מיוחדים שאינו נוהג אצל בני אדם, אבל תנאי הזה, שצריכים "לקוראו באמת", זה הוא תנאי פעוט שאפשר להיות, אלא ודאי שהתנאי של **אמת** יש כאן כוונה מיוחדת, שהכוונה זו היא נקראת "באמת".

ובכדי להבין את ענין של אמת נקדים מאמר חז"ל "כל המתגאה, אומר הקב"ה, אין אני והוא יכולים לדור במדור אחד". ויש לשאול, מאי איכפת ליה להקב"ה, אם הוא מתגאה. ונגיד אם אדם נכנס ללול של תרנגולים, ורואה שתרנגול אחד מתגאה על השני, אז האדם שרואה מתפעל מזה. ואאמו"ר זצ"ל אמר, הקב"ה אוהב את האמת ולא יכול לסבול שקר, כמו שכתוב "דובר שקרים לא יכון נגד עיני".

ובאמת הקב"ה ברא את האדם עם רצון לקבל, שהוא האהבה עצמית שיש בו. וזהו המקור לכל התאוות הרעות שישנן בעולם, דהיינו הגנבות והרציחות והמלחמות, הכל נובע מהרצון לקבל הזה, שהוא של האדם. נמצא, שהבורא ברא את האדם בתכלית השפלות, והוא מתגאה, היינו שאומר שהוא לא דומה לאחרים, נמצא, שהוא אומר שקר, והאמת אין סובל שקר.

נמצא לפי הנ"ל, אם האדם בא לבית הכנסת, לבקש מהקב"ה שישמע תפלתו, מטעם שמגיע לו שהקב"ה ישמע תפלתו, שיתן לו מטעם שמגיע לו, שהקב"ה יתן לו יותר משנותן לאחרים, אפילו כשהמדובר הוא רוחניות, הוא נמצא מרוחק מה', כי השקר הוא רחוק מהאמת. לכן הוא נקרא, שאינו יודע איך לקוראו, כי הוא קורא לה' **בשקר**, וזה נקרא "רחוק" ולא קרוב, כפי הכלל ברוחניות "קירוב מקום נקרא השתוות הצורה, וריחוק מקום נקרא שינוי צורה".

והיות שאין שינוי צורה יותר גדול מבין אמת לשקר, לכן נקרא זה, שאינו יודע לקוראו, משום שהקב"ה אינו קרוב לו, מטעם שהוא, בעת התפלה שמבקש, הוא נמצא בשקר, מטעם שהוא מרגיש עצמו לבעל מעלה יותר מאחרים, משום שרואה כל חסרונות שלו אצל אחרים, ובשביל זה הוא רוצה שהקב"ה יעזור לו.

ובאמת הוא כמו דאמרו חז"ל (קידושין דף ע') "ותניא כל הפוסל פסול, ואינו מדבר בשבחה של עולם. ואמר שמואל, במומו פוסל". ומשום שיש

אנשים שמסתכלים תמיד על השני, אם השני לומד כפי שהוא מבין או מתפלל כפי שהוא מבין, השני הוא בסדר, ואם לא בסדר כבר מצא פסול אצל השני. וזהו כמו שאמר אאמו"ר זצ"ל, שמנהג של אנשים הנקראים בשם "קנאים" הוא כך, אם הוא מתנהג בחומרות יותר ממנו, הוא נקרא "פרומר", היינו קיצוני יותר מדי. ממילא מאודם הזה אין מה לדבר, חבל שמעלין את האדם הזה על המחשבה. ואם הוא מתנהג פחות חומרות כפי שהוא נוהג, הוא אומר, שהשני הוא ודאי קל שבקלים וכדאי לרודפו עד חרמה, בכדי שלא יקלקלו אחרים רחמנא ליצלן.

ואדם הזה, שבא להתפלל לה', שיקרב אותו משום שהוא בעל מעלה, אז הוא מרוחק מה', היינו שיש לו שינוי צורה מה', כי הקב"ה הוא בחינת אמת, ובחינתו של אדם ההוא היא כולה שקר. לכן נבחן זה כמו שה' רחוק ממנו. בשביל זה הוא לא שומע בקולו.

ויש לשאול הלא "מלוא כל הארץ כבודו", אם כן מהו הפירוש, שה' רחוק ממנו. וזה כדרך, שאם האדם עומד רחוק משני, אינו שומע את קולו. לכן ברוחניות ידוע, ששיעור התרחקות והתקרבות תלוי בהשתוות הצורה או שינוי צורה.

מה שאם כן אם האדם בא להתפלל לה' ואומר לה', לי אתה צריך לעזור יותר מאחרים, היות האחרים לא נצרכים כל כך לעזרה שלך, משום שהם יותר מוכשרים ממני, והם לא כל כך משוקעים באהבה עצמית כמוני, והם יותר בעלי משמעת ממני, ואני רואה שאני צריך יותר לעזרתך משאר אנשים, היות שאני מרגיש בעצמי את שפלותי, איך שאני מרוחק ממך יותר מכולם, ובאתי לידי הרגשה, כמו שכתוב "ומבלעדיך אין לנו מלך גואל ומושיע".

נמצא, שטענתו היא טענת **אמת**, וטענות כאלו הקב"ה סובל, משום שהן אמת. ועל זה נאמר "אני ה', השוכן אתם בתוך טומאתם", היינו אף על פי שהם משוקעים באהבה עצמית, שהיא מקור הטומאה, אבל כיון שהוא טוען טענת אמת, הקב"ה קרוב אליו, משום שאמת עם אמת נקרא השתוות הצורה, והשתוות הצורה נקרא "קרוב".

ובזה נבין השאלה בדברי הזה"ק הנ"ל, שמשמע, שמי שאינו יודע לקוראו, אין לו מה ללכת לבית הכנסת, מטעם שאין הקב"ה ישמע בקולו, משום שהוא רחוק מה', אם הוא לא יודע לקוראו. ועוד קשה, הלא הוא נגד

הכתוב "רם ה' ושפל יראה" (תהילים קל"ח). ומה הפירוש "שפל", שאין יודע כלום, משמע שאפילו אינו יודע לקוראו, גם כן יראה.

ובהנ"ל נבין היטב, שהוא לא צריך לדעת שום דבר, אלא לדעת באמת מצבו הרוחני שלו, שאין הוא יודע שום דבר חכמה ושום דבר מוסר שיכול לעזור לו, והוא נמצא במצב הכי גרוע שאפשר להיות בעולם, ואם אין הקב"ה עוזרו הוא אבוד. רק זאת הידיעה הוא צריך לדעת, היינו שאין הוא יודע כלום, והוא השפל שבכולם, מה שאם כן אם הוא לא מרגיש את זה, אלא שהוא חושב שיש אנשים יותר גרועים, כבר הוא נמצא בשקר, והוא כבר נמצא במצב של התרחקות מה'.

ובזה נבין את השאלה השניה ששאלנו, מה יש לו לעשות, בכדי לידע לקוראו את ה', ושיהיה קרוב אליו, איזה לימוד הוא צריך ללמוד בכדי לידע. אז אומרים לו, הוא לא צריך ללמוד שום דבר משהו מיוחד, אלא רק ישתדל ללכת על **דרך אמת**, אז ממילא יהיה לו על מה להתפלל, היינו על הכרחיות ולא על מותרות, כמו שכתוב (תהילים ל"ג) "הנה עין ה' אל יראיו, למייחלים לחסדו, להציל ממות נפשם ולחיותם ברעב". פשוט שחסר לו חיים רוחניים.

ובזה נפרש הכתוב "קרוב ה' לכל קוראיו" בלי יוצא מהכלל. ומה שאומר תנאי "לכל אשר יקראוהו באמת", זה לא נקרא "תנאי מיוחד". אלא בין ילדים, אם אחד קורא להשני, והוא יודע שהוא בשקר, גם כן לא יסתכל עליו. אלא כאן אצל הקב"ה, צריכים לדעת על מה נופל ענין של אמת. וזה קשה, שהאדם ידע בעצמו, מה זה מצב של אמת, ומה זה מצב של שקר, כי אין האדם מסוגל לראות את האמת. לכן הוא זקוק למדריך, שידריך אותו, ולהגיד לו מה שחסר לו, ומה שיש לו, עוד אפילו דברים מיותרים, שמפריעים לו להגיע להאמת.

וזה ענין שכתוב "דרשו ה' בהימצאו, קראוהו בהיותו קרוב", בטח "בהיותו קרוב" מוצאים אותו. אבל איפה המקום שנקרא "קרוב". וזהו כנ"ל "לכל אשר יקראוהו באמת". אם האדם קורא אותו ממצב האמיתי, אז מוצאים אותו.

מהו אסור ללמוד תורה לעכו"ם, בעבודה

מאמר ל"א, תשמ"ט

הזה"ק (חקת ובהסולם אות ב') כתוב שם וזה לשונו "אבל זאת בלא תוספת ו', היא חקת התורה ודאי, שהיא המלכות, הנקראת חוקה, ובאה מז"א, שנקרא תורה. ולא התורה עצמה, שהוא ז"א, רק דין התורה, גזרת התורה, שהוא מלכות". מה שאין כן "וזאת התורה" הוא להראות שהכל הוא ביחוד אחד. ולכלול כנסת ישראל, שהיא המלכות, בהקב"ה, שימצא הכל אחד.

ויש להבין, מדוע מלכות מכנה הזה"ק בשם "חוקה". היינו, למה מלכות מוכרחת להיות רק חק, בלי שכל, כמו שפירש רש"י וזה לשונו "זאת חקת התורה, לפי שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל לומר, מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה. לפיכך כתוב בה "חקה גזירה הוא מלפני, אין לך רשות להרהר אחריה".

משמע מכאן, מתי נקרא חק, שרק בזמן שאומות העולם שואלים "מה מצוה זאת", וצריכים לתת תשובה על זה. מהי התשובה "חק גזירה". כלומר שמשמע מתי האדם מקיים את החק, משמע שדוקא בזמן שהם שואלים "למה", אז שייך לומר שהוא מקיים את המצוה מטעם חק. אחרת אין כאן משמעות שמראה שהוא מקיים את המצוה מטעם חק.

וגם זה יש להבין, הלא יותר טוב היה אם המצוה הזאת היתה מלובשת בשכל, היינו שהיה יותר קל לקיים את המצוה. ומדוע רוצה הקב"ה שדוקא יהיה בתור חק, שזה הוא יותר קשה לקיים את המצוה. הלא יש כלל "אין הקב"ה בא בטרוניא (בעלילה) עם בריותיו" (ע"ז ג').

אם כן יש להבין, מדוע הוא רוצה שהמצוה תהיה מטעם חק. וכשנדבר בדרך העבודה, אז יש להבחין ב' דברים:

א) חלק המעשה.

ב) חלק הכוונה.

בעולם הגשמי אנו רואים, שהאדם מסתכל על השכר בעיקר. כלומר, שאם האדם עובד אצל בעל בית והנותן עבודה אומר לו, אני רוצה שאתה תעבוד אצלי, ומה שאתה עושה, אין לך להבין בשביל מה אני צריך לעבודה זו. אלא אתה יכול לחשוב, שיותר טוב היה בשבילי, אם אני לא הייתי מצוה לך לעשות את הדברים האלה, מה שאני מצווך. ואני לא יכול להסביר לך,

לאיזה צורך אני צריך את אלה המעשים, מה שאתה תעבוד בשבילי. ותמורת זה תגיד לי, כמה שאתה מרויח מעבודה אצל שאר אנשים, שאצלם כן אתה מבין, לאיזה צורך אתה עובד. והיות שאני רוצה את העבודה זו, לכן אני אשלם פי עשר, כפי מה שאתה היית מרויח אצל אחרים. ובטח שהיו הרבה קופצים על עבודה זו, היות שכולם מסתכלים על התמורה והשכר, והיות שהוא משלם פי עשר. למשל, בשוק משלמים אלף דולר לחודש, והוא ישלם עשרת אלפים דולר. בטח שעל עבודה זו לא יגיד שהם עובדים למעלה מהדעת, שהעבודה שלהם נקראת חק, מטעם שזהו בתוך השכל, שכדאי לעבוד עבודה זו, שהשכל מחייב, שעיקר מה שהאדם עובד הוא בשביל שכר. לכן מי שנותן יותר שכר, שם צריכים לעבוד. וזה נקרא "בתוך הדעת".

ורק מה נקרא אצל הנבראים "למעלה מהדעת". זה שהאדם צריך לעבוד בלי שכר ובלי שום תמורה. זה נקרא "למעלה מהדעת". וזהו מטעם מטרת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו, היינו שהנבראים יקבלו טוב ועונג, שזה נקרא "רצון לקבל לעצמו". כלומר כל מה שהוא עושה יהיה הכל לתועלת הנברא, כי כך היה רצונו יתברך. לכן כשאומרים לאדם, שהוא צריך לעבוד בלי תמורה, זה נקרא "למעלה מהדעת", שהוא נגד השכל, היינו נגד מטרת הבריאה.

ואז כשאומרים לאדם, שהוא צריך לעבוד בעל מנת להשפיע, תיכף באה שאלת הרשע, ושואל "מה העבודה הזאת לכם", שאין אתם דואגים לתועלת עצמכם, אלא לתועלת ה'. ובטח צריכים לתת תשובה המתקבלת על הדעת. הלא הוא טוען ישר לענין, כי הוא אומר, אתם רוצים ללכת נגד הטבע. ומה אמרו חז"ל, מה לענות: "הקהה שניו", שפירושו, שאין על זה שום תשובה אלא חק.

ומתי שרוצים להתגבר עליו, ואומרים שכדאי לעבוד לכבוד המלך, אז הוא נעשה יותר חכם, ומתחיל לשאול שאלת פרעה הרשע, שאמר "מי ה' אשר אשמע בקולו". נמצא, שיש כאן ב' טענות צודקות. ולפי מה שאמר אאמו"ר זצ"ל, זו רק טענה אחת. אלא היות שהוא רוצה להישאר באהבה עצמית, לכן הוא טוען כמו חכם. כלומר, אליבא דאמת, אני איש גבור, אני לא סתם עמך, שלא יכולים להתגבר, אלא אני לא יודע את ה', כלומר אם ה' היה מתגלה אלי ולא הייתי צריך להאמין בה', הייתי תיכף עובד לתועלת ה'.

נמצא שהוא נמצא בגאוה. זאת אומרת, זה שהוא רוצה להישאר באהבה עצמית, לכן הוא טוען טענת חכם, שהוא לא כמו שאר אנשים, שאין להם

כח התגברות, שהם כמו ילדים קטנים, מה שהם רואים הם רוצים, ואין להם כח להתגבר לראות אם הדבר הזה טוב להם או לא.

מה שאם כן אני נקרא "גבר", שאני יכול לשלוט על עצמי. אולם אם הבורא רוצה שאני יעבוד בשבילו, שלא יסתיר את עצמו, שלא נוכל להשיג אותו, ורק צריכים להאמין בהשגחתו. זה לא הגיוני. נמצא, שהוא מלביש את האהבה עצמית בלבוש של גאוה. זאת אומרת, שהרצון לקבל לעצמו גורם לו שיהיה גם בעל גאוה, היינו שכל מה שהאדם מדבר שלא רוצה להאמין, הוא בעיקר שלא רוצה לבטל את הרצון לקבל לעצמו.

ועל זה אמר אאמו"ר זצ"ל, שאנו צריכים להאמין, שדרך זו של האמונה למעלה מהדעת, וגם זה שצריכים לעבוד בשבילו ולא לתועלת עצמו, אין זה מטעם שהבורא רוצה בכל אלו הדברים לטובתו, אלא הכל הוא לתועלת האדם. היינו, זה שהבורא רוצה לתת להנבראים טוב ועונג, ושתהיה בזה שלימות הנאה, כלומר שלא ירגישו בעת קבלת הנאה בחינת בושה. לכן נתן לנו עצה, שאנו נעבוד בשבילו. וע"י זה אנו נוכל לקבל טוב ועונג ולא נרגיש שום אי נעימות בעת קבלת הנאה, כנ"ל.

ומטעם זה, שלא יהיה לנו את ענין של בושה, ניתן לנו עוד דבר, הנקרא בחינת "אמונה למעלה מהדעת". "היות אם היתה השגחה גלויה", כמו שאומר בהקדמה, "אז לא היתה שום אפשרות לעשות משהו לתועלת הבורא, אלא הכל היה מוכרח להיות לתועלת עצמו", אם היה מגולה טעם תענוג במצות יותר מתענוגים גשמיים. אנו רואים איך בתענוגים גשמיים, איך שקשה אם האדם רוצה לוותר על תענוג גשמי, ולומר, אני אקבל את התענוג רק בזמן שאני אוכל לכוון לשם שמים, אחרת אני לא רוצה לקבל את התענוג. איך שזה קשה.

ובטעמי תורה ומצות, אנו צריכים להאמין, במה שאומר האר"י הקדוש, שמסיבת השבירה נפלו ניצוצין קדישין לתוך הקליפות, שמכונה בדברי הזה"ק בשם "נהירו דקיק", כלומר הארה קטנה מקדושה. ומזה נובעים כל התענוגים הנמצאים בעולם הגשמי. ומזה האדם יכול לעשות חשבון, אם על תענוגים קטנים איך שקשה לעשות בחירה, ולומר שהוא נזהר שלא לקבל את התענוגים גשמיים רק לשם שמים, כלומר הוא מוכן לוותר על כל תענוג ותענוג שהוא מקבל, אם אין הוא יכול לכוון לשם שמים, איך שזה קשה, על אחת כמה וכמה שבאם היה מגולה את הטוב ועונג המלובש בתו"מ, אז הנבראים לא היו מסוגלים לעשות בחירה ולעשות הכל לשם שמים, אלא היו מקבלים את הטוב ועונג לתועלת עצמם.

לכן לצורך זה, שהנבראים יוכלו לתקנם עצמם, בכדי שיהיו להם בחינת דביקות והשתוות הצורה בעת קבלת הטוב ועונג, לכן נעשה צמצום והסתר. ואז אם אין הטוב מגולה בתו"מ, והאדם מקיים תו"מ מטעם אמונה, כלומר שהוא בוחר בתו"מ לא מטעם שיש לו הנאה בתו"מ, כי עדיין הטוב ועונג לא מגולה כנ"ל, כי מטרם שהאדם מתקן את הכלי קבלה שלו, שכל מה שהוא עושה יהיה לשם שמים ולא לתועלת עצמו, שורה עדיין על האדם הזה בחינת העלם והסתר, אז יש מקום בחירה, היינו לבחור ולראות, אם הוא עובד לתועלת עצמו או לתועלת ה'.

מה שאם כן אם היה מגולה את הטוב ועונג, אז היו הנבראים מוכרחים להישאר בבחינת תועלת עצמם, היות שלא היו יכולים לפרוש עצמם מתו"מ, מטעם השגחה גלויה, כנ"ל. כמו שאומר (בהקדמה לתע"ס אות מ"ג) וזה לשונו "ונניח למשל, אם היה הקב"ה נוהג עם בריותיו בהשגחה גלויה, באופן אשר, למשל, כל האוכל דבר איסור יחנק תיכף על מקומו, וכל העושה מצוה ימצא בה התענוג הנפלא, בדומה לתענוגות המצוינים ביותר שבעולם הזה, כי אז מי פתי היה מהרהר, אפילו לטעום דבר איסור, בשעה שהיה יודע, שתיכף יאבד מחמתו את חייו, כמו שאינו מהרהר לקפוץ לתוך הדליקה. וכן מי פתי היה עוזב איזו מצוה, מבלי לקיימה תיכף בכל הזריזות". נמצא, שענין זה של אמונה וענין זה עבודה בעל מנת להשפיע ולא לתועלת עצמו, הכל הוא לטובת האדם.

ובהאמור נבין את השאלה ששאלנו, לצורך מה ניתן לנו את סדר העבודה בדרך האמונה למעלה מהדעת. כי הגיון מחייב, שאם הקב"ה היה נותן לנו את העבודה בתו"מ בתוך הדעת והשכל, היה יותר קל לעבוד את עבודת הקודש. ואין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו, כנ"ל. אם כן מדוע עשה ככה.

התשובה היא, שרק בדרך העלם והסתר יש אפשרות שהנבראים יוכלו לבוא לשלימות, היינו שיקבלו את הטוב ועונג על דרך השלימות, היינו שלא ירגישו אי נעימות בעת קבלת התענוגים. לכן יוצא, שדוקא בזמן שאנו יכולים ללכת בבחינת מוחא וליבא לה', דוקא על דרך זו, היא דרך המוצלחת ביותר. ולא כמו שכל אחד ואחד חושב, שאם הקב"ה יתן לנו את דרך העבודה בבחינת השכל, היינו שתהיה השגחה גלויה, מזה יבואו הנבראים לשלימות. על זה יכולים לומר, כמו שכתוב "כי לא מחשבותי מחשבותיכם".

ובהאמור נוכל לפרש מה ששאלנו, מדוע מלכות נקראת "חקה", שהיא נקראת בשם "חקת התורה". ואומר שם הזה"ק, שמלכות נקראת "חוקת

התורה" ולא התורה עצמה, גזרת התורה, שהיא מלכות, אלא שצריכים לכלול את המלכות בתורה ביחוד אחד.

ושאלנו, מדוע מלכות נקראת "חוקה". והתשובה היא, כי מלכות נקראת "מלכות שמים", שהיא בחינת אמונה, להאמין בה', שהוא משגיח על העולם בהשגחה של טוב ומטיב.

והגם שהאדם מתחיל לעשות חשבון לעצמו, אז הוא רואה שהוא מלא חסרונות, ואם כן איך הגוף יכול להבין שזהו הכל טובות. והגם שניתן לנו להתפלל על המצבים הרעים, שאנו מרגישים בין בגשמיות ובין ברוחניות, אבל שאחר כך, היינו לאחר התפלה, שהאדם התפלל ולא נענה על תפלתו, אם הוא רואה שהוא נמצא בתכלית השפלות, בין בגשמיות ובין ברוחניות, שאז הוא צריך להתגבר, ולומר שהשם של הקב"ה הוא טוב ומטיב.

זוהי עבודה גדולה, היות שעל כל השאלות שהגוף שואל, אין לו תירוץ על פי השכל. אלא הוא צריך לומר, שאני מקבל על עצמי עול מלכות שמים למעלה מהדעת. ואומר, שכך היא גזירת הקב"ה. שעל זה אמרו חז"ל "לפי שאומות העולם מונין לישראל לומר, מה מצוה זאת ומה טעם יש בה. ומה צריכים להשיב, חוקה חקקתי גזירה הוא מלפני, ואסור להרהר אחריה".

לכן מלכות שמים נקרא "חקה". אבל היא חק התורה ולא התורה עצמה. כלומר, בכדי לזכות לתורה, צריכים לקבל על עצמו את החוקים, מה שהתורה נתנה לנו. אחרת אי אפשר לקבל את התורה. ובזמן שהאדם מקבל על עצמו מלכות שמים, אז הוא נקרא בחינת "ישראל", כי ע"י המלכות שמים, שהאדם מקבל על עצמו למעלה מהדעת, הוא יוצא מאהבה עצמית, ואז הוא מוכשר לקבל את התורה עצמה.

אחרת, היינו אם לא זכה עדיין לבחינת כלים דהשפעה, אז כל התורה שיקח, ילך הכל לסטרא אחרא ולא לקדושה. היינו האור תורה, שהוא הטוב ועונג מה שהנבראים צריכים לקבל, ילך להקליפות. שבגלל זה היה הצמצום וההסתר, כדי שהכל יכנס להקדושה. לכן דוקא כשהאדם זוכה להיות בחינת ישראל, היינו שכבר זכה למלכות שמים, היינו שכל מה שהוא עושה אין לו מחשבה אחרת אלא להשפיע נחת רוח ליוצרו, אז יכולים לתת לו בחינת תורה.

ובהאמור יוצא, זה שאסור ללמוד תורה לעכו"ם, בבחינת עבודה פירושו, שאי אפשר ללמוד תורה כל זמן שהאדם עדיין נמצא בבחינת עכו"ם, כלומר שעדיין משוקע באהבה עצמית. כנ"ל, שענין אמונה למעלה מהדעת,

הנקראת "מלכות שמים", שהיא בחינת חוקה, זה עצה לצאת מאהבה עצמית, ולזכות ע"י זה לפי סדר העבודה, שניתן בזמן שהאדם רוצה לקבל על עצמו מלכות שמים, בבחינת מוחא וליבא, אז האדם זוכה לבחינת "ישראל", היינו שכל מעשיו יהיו אך לשם שמים, ואז הוא הזמן שיכול לקבל את התורה, ולא יהיו הקליפות יכולים לינוק מהקדושה.

ובזה יש לפרש מה שאמרו חז"ל (חולין פ"ט) "אין העולם מתקיים אלא בשביל מי שבולם את עצמו בשעת מריבה". ויש להבין זה, שאם האדם אינו בולם עצמו, אלא שמשיב להשני בשעת מריבה, ע"י זה העולם אינו יכול להתקיים. ובהאמור יהיה הפירוש, שבדרך העבודה, "העולם" הוא האדם עצמו, כמו שכתוב בזה"ק "כל אדם הוא עולם קטן בפני עצמו". אם כן יהיה הפירוש, שבזמן שהאדם מתחיל לעשות ריב עם הגוף, ורוצה לקיים מה שאמרו חז"ל "לעולם ירגיז אדם יצר הטוב על יצר הרע". ופירוש רש"י, שיעשה עמו מלחמה, שזה נקרא "מלחמת היצר", כלומר שבזמן שהאדם דורש מהגוף, שיעשה הכל לשם שמים, וזה מרגיז ליצר הרע מאוד, היות שהוא רוצה לבטל את רשותו לגמרי, אלא כל מה שהאדם עושה, הוא רוצה שיהיה הכל לשם שמים, אז הגוף בא אליו בטענות צודקות, שהגוף טוען טענת שכליות.

ואם האדם רוצה להתקיים, היינו שהוא רוצה לבוא לתכלית השלימות ולקיים רצון ה', שרצונו יתברך הוא להטיב לנבראיו, היינו שיזכה לאור התורה, שהוא הטוב ועונג שבמחשבת הבריאה, אז אסור לענות להגוף עם דברים שכליים. היינו שהאדם יגיד, שהוא הולך בתוך הדעת, היות שבתוך הדעת מוכרח להיות בעמ"נ לקבל, כנ"ל, אלא בולם את עצמו בשעת מריבה, ואומר לו "הצדק אתך בבחינת השכל ואני הולך למעלה הדעת".

מהו, ענין טהרת אפר פרה, בעבודה

מאמר כ"ג, תשנ"א

רש"י מפרש על "זאת חקת התורה", וזה לשונו "לפי שהשטן ואומות העולם, מונין את ישראל לומר, מה המצוה הזאת, ומה טעם יש בה, לפיכך כתב בה, חקה גזרה היא מלפני אין לך רשות להרהר אחריה. ויקחו אליך,

לעולם היא נקראת על שמך. פרה אדומה, משל לבן שפחה שטינף פלטין של מלך, אמרו. תבוא אמו ותקנח הצואה, כך תבוא פרה ותכפר על העגל״.

ויש להבין, מה מרמז לנו בעבודה, את ענין שרפת הפרה, שאפרה מטהרת, וכמו כן יש להבין, את ענין, לומר תשובה לאלה השואלים שאלות, מה טעם יש בפרה אדומה. שמדרך העולם הוא, שמי ששואל איזה שאלה, נותנים לו תשובה. שיהא מיושב על הלב של השואל, וכאן הוא שואל, מהו הטעם של פרה, והתשובה מהו, חקה גזרה, וכי תשובה זו מתיישב על הלב. ועוד יש להבין, אומר שהוא חוקה, ואח״כ הוא נותן משל על פרה, ״תבוא האם ותקנח את בנה״, אם כן כבר יש בה טעם, שהאם תקנח את בנה.

ויש להבין כל זה על דרך העבודה. ידוע שמטרת הבריאה היא, להטיב לנבראיו, ובגלל זה ברא הבורא בהנבראים, רצון והשתוקקות לקבל הנאה, אלא בכדי שהטוב ועונג שהנבראים יקבלו, לא ירגישו את ענין בושה בעת קבלת הנאה, ואם יתביישו, לא תהיה ההנאה בשלימות, לכן נעשה תיקון, שהאדם לא יקבל את הטוב ועונג לטובת האדם, היינו בכדי שהאדם יהנה ממתנת המלך, אלא להיפך, שהבורא יהנה מזה שעושים רצונו, ומקבלים הנאה ממנו, כלומר, היות שהבורא רוצה להטיב לנבראיו, לכן הוא מקיים ציווי ה׳, אחרת, היינו מצד הנאת עצמו היה האדם מוותר על ההנאה. נמצא, שאין כאן ענין של בושה, היות שכל מה שהוא עושה הכל לשם שמים, ולא לתועלת עצמו.

אולם אאמו״ר זצ״ל נתן עוד הסבר, מדוע צריכים לעשות הכל בעל מנת להשפיע, היות שמדרך הטבע, האדם כשהוא נמצא במצב רוח טוב, ונהנה מהחיים, אין לו צורך לתת כוחות ולהשיג יותר ממה שיש לו, אם הרכוש מה שיש לו נותן לו סיפוק שלם, לכן היות שתענוגי רוחניים הם נותנים סיפוק לאדם, כלומר, אפילו המדרגה הכי קטנה ברוחניות, נותנת סיפוק יותר מכל תענוגי גשמיים, ולפי זה היה האדם מסתפק במיעוט, ולא היה לו צורך להשיג את בחינת נרנח״י שבנשמתו, מה שאם כן בזמן שהאדם עובד בעל מנת להשפיע, כלומר, שכל עבודתו היא רק שיהיה נחת רוח ליוצרו, נמצא, בזמן שהאדם משיג איזה מדרגה ברוחניות, והאדם לוקח את התענוג הזה, מטעם שהבורא יהנה מזה, אין האדם יכול לומר, רבונו של עולם, אני לא רוצה עוד מדרגה יותר גבוהה משיש לי, מסיבת היות שכל התענוגים שאני מקבל, הוא רק בשביל שאני רוצה להנאותך, כבר נתתי לך הרבה תענוג, ואני לא רוצה לתת לך שתיהנה יותר מדי, כבר מספיק במה שנתתי לך, ואין אני רוצה לתת לך יותר.

וצריכים לדעת, כי בזמן שהאדם מקבל בעל מנת להשפיע, אז האדם מקבל כל פעם טעם יותר גדול, בהשפעה נחת רוח ליוצרו, אם כן אין האדם יכול לומר, שאני לא רוצה לקבל יותר תענוגים, כי אני מסתפק במועט, לכן, בזה שהאדם עובד לתועלת ה׳, זה גורם לאדם שכל פעם הוא מוכרח לקבל מדרגה יותר גדולה, מטעם שאין הוא יכול לומר להבורא, כבר נתתי לך הרבה תענוגים, ואיני יכול לתת לך יותר. לכן זהו הסיבה שצריכים לעבוד בעל מנת להשפיע.

ויש עוד הסבר, מדוע צריכים לעבוד בעל מנת להשפיע, מטעם שינוי צורה, היות ברוחניות, השתוות הצורה נקרא, **יחוד דביקות**, ושינוי צורה גורם התרחקות פירוד, והיות עיקר מה שהאדם צריך להשתוקק בחיים שלו, הוא להתדבק בו יתברך, כי האדם צריך לצייר לעצמו, שאין דבר חשוב יותר בעולם מלהיות בהיכל המלך, לכן ע״י השתוות הצורה, כמו שאמרו חז״ל, על הדבק במדותיו ״מהו רחום אף אתה רחום״, ובזה האדם נכנס בהיכל המלך, וזוכה כל פעם לדבר עם המלך.

נמצא, שבאופן כללי יש ג׳ סיבות על מה שאנו צריכים לעבוד לתועלת הבורא, ולא לתועלת עצמנו, ועל זה כתוב ״ברוך אלקינו שבראנו לכבודו״, ולכאורה יש להבין, מהו, שאנו נותנים תודה להבורא, בזה שהוא ברא אותנו לכבודו ולא לכבודנו, הלא השכל מחייב, שאם הוא היה ברא אותנו לכבודנו, היה כל הנבראים מבורכים אותו, והכתוב אומר, שאנו צריכים לתת לו תודה עבור שהוא ברא אותנו לכבודו, מהו הרווח שיש לנו מזה.

והתשובה היא כנ״ל, היינו שאנו צריכים לדעת, שאין הבורא צריך חס ושלום, שאנחנו ניתן לו משהו, וכל מטרת הבריאה הוא רק עבור הנבראים, כמו שכתוב ״רצונו להטיב לנבראיו״, ובכדי שהנבראים יוכלו לקבל את הטוב מג׳ סיבות הנ״ל, שהם יכולים לעכב את המטרת הבריאה שלא תגיע לשלימותה, א) מטעם בושה. ב) בכדי שהאדם לא יהיה מסתפק במועט, אלא שכל אחד צריך להשיג את בחינת נרנח״י שבנשמתו. ג) מטעם דביקות, שהוא השתוות הצורה. לכן האדם צריך לעבוד בעל מנת להשפיע, כדוגמת הבורא. נמצא בזה, שהבורא ברא אותנו ונתן לנו את התורה ומצות, שעל ידם נוכל להגיע ולעשות הכל בעל מנת שיהיה כבוד ה׳, לכן יוצא, שאנו מבורכים אותו בזה שברא אותנו לכבודו, יהיה הפירוש, שהוא הדריך אותנו, ונתן לנו את האמצעים שנוכל לעבוד לכבודו, בזה אנו נוכל להשיג את מטרת הבריאה, שנקרא, רצונו להטיב לנבראיו. וזהו על דרך שאמרו חז״ל, ״אמר הקב״ה בראתי יצר הרע בראתי תורה תבלין״, וזהו האמצעים שנוכל

להגיע לעבוד הכל לכבודו, לכן אנו נותנים לו את התודה על זה, ואנו אומרים "ברוך אלקינו שבראנו לכבודו".

ובכדי שהאדם יוכל לבוא לידי מעשים בעל מנת להשפיע, היינו לעשות מעשים לא לתועלת עצמו, ניתן לנו עבודה בבחינת מוחא ובבחינת ליבא, שמוחא נקרא, שהאדם צריך ללכת למעלה ממה שהמוח והדעת מחייב אותו לעשות, שזה נקרא למעלה מהדעת, כלומר שהוא מאמין אף על פי שהשכל והדעת שלו, אינם מסכימים למה שהאדם רוצה לעשות, כלומר, שניתן לנו מצות אמונה למעלה מהדעת, כלומר, שמה שהדעת מחייב לעשות, אין אנו שומעים בקולו. והאמונה שאנו נצטווינו להאמין מה שהתורה אומרת, את זה כן אנו עושים, ואנו אומרים, שהאמונה הוא למעלה בחשיבות, והדעת מה שהשכל מחייב אותנו, היא למטה בחשיבות, ובטח שצריכים לשמוע למי שהוא יותר חשוב, וזה נקרא, אמונה למעלה מהדעת.

וגם באמונה, יש להבחין ג' הבחנות, א) הוא למשל איש אחד נותן לחבירו אלף דולר, והאדם מקבל אותם, והוא מאמין בטח היות שאיש זה הוא חבר שלי ואדם מסודר. בטח אם הוא נותן לו את הסכום הנ"ל, בטח יש שם אלף דולר, ואינו צריך לספוֹר, וזה נקרא **אמונה שהוא למטה מהדעת,** כלומר זה שהוא מאמין לו, הוא בגלל שהדעת לא מתנגד למה שהוא מאמין, כלומר שאין סתירה בין זה שהוא מאמין לו, לבחינת הדעת, נמצא, שאצלו האמונה הוא למטה מהדעת, והדעת יותר חשוב, כלומר, זה שהוא מאמין לו, הוא מטעם שאין הדעת מתנגד. אמנם אם זה יהיה בסתירה להדעת בטח הוא לא יאמין. וזה עוד לא נקרא אמונה למעלה מהדעת, ב) שהוא אמר לו הרי לך אלף דולר. והמקבל, הלך וסוֹפר אותם שלוש פעמים, וראה שיש שם אותו הסכום, והוא אומר להנותן אני מאמין לך שיש כאן אותו סכום. כמו שאתה אומר, בטח שהאמונה הזו, לא נחשב לאמונה. ג) שספר את האלף דולר ג' פעמים, וראה שחסר שם דולר אחד, והוא אומר להנותן אני מאמין לך, שיש כאן אלף דולר, כאן, הלא דעת והשכל אומר, שיש כאן חסרון. והוא אומר, שהוא מאמין. נמצא, שזה נקרא **למעלה מהדעת** אמיתי. אולם זה שהאדם יכול לקיים אמונה למעלה מהדעת, היינו לומר שאני מבטל את הדעת שלי, ומה שספרתי שלוש פעמים, אין זה חשוב, אלא אני מאמין באמונה למעלה מהדעת, היינו כנ"ל, **שהאמונה הוא למעלה בחשיבות מהדעת,** זהו עבודה קשה.

ובזה נבין, שענין אמונת ה' שהאדם צריך להאמין, ולבטל דעתו במה שהדעת אומר לו, נמצא, שבזה שהוא אומר שהדעת שלי יהא בטל כעפרא

דארעא, היינו שיהיה בטל כעפר הארץ, זה נקרא, שהאדם מבטל את דעתו מפני דעת תורה, וזה נקרא **עבודת מוחא.**

וכמו כן יש עבודה הנקראת **בחינת ליבא,** כי לב נקרא רצון, היות שהאדם נברא בטבע של רצון לקבל לתועלת עצמו, היינו שהאדם יהנה מהחיים שלו, וכשאומרים לו שהוא צריך לעבוד לתועלת ה׳, הלא הוא נגד הטבע, ולמה צריכים זה. הוא כנ״ל, שהאדם צריך לעשות הכל לתועלת ה׳, הוא מסיבת ג׳ טעמים הנ״ל, לכן זהו עבודה מיוחדת, שעל ידי זה שהאדם יודע, שזה שהוא רוצה לעשות הכל לתועלת עצמו, מטעם שהאדם נולד בהטבע של רצון לקבל לעצמו, מוכרח לחלק את עבודתו בב׳ אופנים, א) בבחינת מוחא, שהאדם צריך לתת תשומת לב, איך הוא המצב שלו הוא בבחינת אמונה, אולם בבחינת אמונה, האדם יכול לעבוד בעל מנת לקבל שכר, היינו שהוא מקיים תורה ומצות בגלל שמזה יקבל אח״כ שכר, שיהיה מזה לתועלת עצמו, וממילא הוא ישאר בפירוד. לכן יש עוד עבודה מיוחדת, הנקרא בחינת ליבא, שהוא אהבת הזולת. ואם הוא יעבוד על אהבת הזולת לבד, אז הוא גם כן ישאר מחוץ לקדושה, מטעם שאהבת הזולת, אין זה מטרת הבריאה. כי מטרת הבריאה הוא להטיב לנבראיו, היינו שהנבראים צריכים לקבל מהבורא את הטוב ועונג, ואם אין להם אמונה, איך הם יכולים לקבל משהו מהבורא, בזמן שאין להם אמונה בהבורא, לכן צריך להיות את העבודה בב׳ אופנים.

אולם אמר אאמו״ר זצ״ל, שזה, שצריכים ללכת בבחינת אמונה, ואין הבורא נותן לנו, שנעבוד אותו בבחינת ידיעה, הוא גם כן מטעם שהעבודה לא תהיה לתועלת עצמו. כי אם יהיה מגולה הבורא אצל הנבראים, ולא היו צריכים לאמונה, אז לא היה שום אפשרות, שהאדם יהיה מסוגל לעשות משהו לתועלת ה׳, והאדם יכול לראות בתענוגים גשמיים, איך שקשה לקבל את התענוגים האלו רק מטעם להשפיע, ומכל שכן, בתענוגים רוחניים, שתענוג רוחני, אפילו בחינה קטנה, יש שמה יותר הנאה מתענוגי גשמיים, בודאי לא יוכל לקבל בעל מנת להשפיע, לכן יש עבודה בשניים א) במוחא. ב) בליבא.

ובהאמור יש לפרש מה ששאלנו, מהו ענין טהרת אפר הפרה בעבודה, שחז״ל אמרו לפי שהשטן ואומות העולם, מונין את ישראל לומר, מה המצוה הזאת, והתשובה הוא, לפיכך כתב בה, חקה. ושאלנו, מהו התשובה שיכול להתקבל על הלב, הלא הם שואלים שאלות, מדוע הוא כך, והשכל מחייב, שצריכים לתת תשובה, שהשואל יבין מדוע, ומהו התשובה. אומרים

להם, "חקה גזירה היא מלפני, אין לך רשות להרהר אחריה". אלא הענין הוא כנ"ל, היות שסדר עבודה היא, שצריכים להתחיל בעבודה בבחינת מוחא, היינו לקבל על עצמו אמונה למעלה מהדעת, לכן אם אין האומות שואלים, מה מצוה זאת, אלא סתם שהוא מקבל על עצמו בחינת אמונה, שהוא מאמין למעלה מהדעת, זה נבחן לבחינת אמונה דבחינה א'. שאמרנו לעיל, היינו בדומה לאדם שנתן לו אלף דולר, והוא מאמין לו שהסכום הוא בסדר, ולא סופר אותם.

מה שאם כן שהם באים ושואלים מה המצוה הזאת, ומה טעם יש בה, הרי זה דומה לאמונה דבחינה ג', שאמרנו לעיל, היינו שספר אותם, והסכום שלו הוא בחסרון, והוא מאמין לו למעלה מהדעת, היינו הוא מבטל את דעתו ושכלו נגד הנותן, זה נקרא אמונה למעלה מהדעת, לכן דוקא שהאומות העולם שישנו בגופו של אדם. ושואלים מה מצוה הזאת, ומה טעם יש בה, הלא אין הגוף מרגיש שום טעם, מה שהוא נגד השכל והדעת, אם כן התשובה האמיתית והנכונה הוא, להשיב להגוף, שהוא מאמין שהשאלות האלו נשלחו אליו מלמעלה, בכדי שיהיה לו עתה מקום, לקיים מצות אמונה למעלה מהדעת, לכן התשובה הנכונה הוא דוקא מטעם חקה וגזירה, ואסור לענות אז להגוף טעמים שכליים, מדוע הוא רוצה לעבוד לתועלת המלך. נמצא, שדוקא ע"י התשובה של חקה וגזירה, הוא יכול ללכת קדימה בעבודת ה', הגם שהוא רואה שאין בידו להתגבר על הטענות של האומות העולם, על זה הוא גם כן צריך להאמין למעלה מהדעת, זה שאינו יכול להתגבר, אין זה מטעם שהוא חלש אופי, ובגלל זה אינו בידו להתגבר, אלא כך רוצים מלמעלה, שלא יהא אפשרות בידו להתגבר.

והטעם הוא כנ"ל, שדוקא ע"י זה שהוא לא יכול להתגבר, הוא מקבל עתה הזדמנות לתפלה, שה' יעזור לו, שיוכל להתגבר, והרווח מזה הוא, כי דוקא ע"י העזרה מלמעלה, יש מקום לזכות לבחינת נרנח"י שבנשמתו, כי כל פעם שהוא מקבל עזרה, הוא ע"י שמקבל הארה מלמעלה, נמצא, שיש לו עתה הזדמנות לזכות לגדלות הנשמה, מכח שיש לו צורך, שה' יעזור לו, וידוע מה שאומר הזה"ק, כי עזרתו יתברך הוא שנותנים לו מלמעלה בחינת נשמה, לכן האדם צריך להיות זהיר, בזמן שהגוף בא ושואל, בגלל מה אתה צריך להתאמץ בתו"מ, הלא אתה רואה שאין לך עתה שום טעם בהם. אל יחשוב האדם עצות, לתת תשובות בדרך השכל, אלא להשיב להגוף, עתה אני נותן לך תודה, בזה שאתה בא אלי בטענות אלו, כי אני אומר, הצדק עמך בבחינת השכל, כלומר מצד השכל אני צריך להיות עתה בבחינת "שב ואל

תעשה״, אלא למעלה מהדעת אני עובד, והגם שאתה לא נותן לי להתגבר, ואני רוצה דוקא עתה להתגבר, עד כמה שאני יכול, לכן אני מבקש את עזרת ה׳, שאני אוכל להתגבר עליך, ובטח עכשיו היא ההזדמנות הכי חשובה, שע״י זה אני יכול להגיע לזכות לכנס לקדושה, ולעשות הכל בעל מנת להשפיע. נמצא, שהתשובה ״חקה גזירה הוא מלפני״, היא התשובה אמיתית בכדי שהאדם יתקדם בעבודה, ולהגיע לבחינת אמונה בקביעות, שה׳ יעזור לו לזכות לבחינת מוחא וליבא.

ובהאמור נוכל לפרש מה ששאלנו, שמצד אחד אומר, שפרה הוא חקה בלי טעם, ואח״כ חז״ל נותנים על זה טעם, בדרך ״משל לבן שפחה שטינף פלטין של מלך, אמרו תבוא אמו ותקנח הצואה, כך תבוא פרה ותכפר על העגל״. אם כן, הם כן נותנים טעם לפרה אדומה, והתשובה הוא, זה שהאם תבוא ותקנח, זה תשובה, שפרה אדומה היא חקה בלי טעם, ופירוש הדבר, שענין חטא העגל היתה כמו שכתוב בזה״ק (הקדמת ספר הזהר דף כ״ג, ובהסולם אות י״ד) וזה לשונו ״ואלו שחטאו בעגל, אמרו על סוד זה אל״ה אלהיך ישראל, כי הם פגמו בהאי לבוש, ויצאו השפע לאלהים אחרים. שהפירוש, שהם רצו לקבל את אור החכמה בלי לבוש של חסדים, שזה נקרא שלא רצו לקבל את הלבוש של חסדים, הנקרא בחינת אמונה למעלה מהדעת.

לכן על זה בא מצות פרה אדומה, שהוא כולה חוק וגזירה, שהיא כולו למעלה מהדעת, שהפרה זו נקרא אם, ויתקן את החטא במה שלא רצו ללכת, בבחינת אמונה למעלה מהדעת, ובזה יתוקן החטא. נמצא, שענין פרה אדומה בעצמה, אין בה טעם, אלא להיפך, היות שענין פרה אדומה היא כולה למעלה מהדעת, זה יתוקן מה שרצו בחטא העגל, שיהיה הכל בתוך הדעת, שאמרו ״אלה אלהיך ישראל״. נמצא, שכל ענין פרה אדומה היא כולה למעלה מהדעת, שזה מראה על ענין אמונה, שמטהרת את הטמאים, כי ענין הטומאה בא מבחינת הרצון לקבל לתועלת עצמו, והתיקון לצאת מהרצון לקבל, היא לקבל עבודת האמונה למעלה מהדעת, שאז האדם מבקש עזרה מה׳, וע״י זה הוא יצא מתחת שליטת הרצון לקבל, כי זה נקרא, בחינת יצאת מצרים, שרק ה׳ בכבודו ובעצמו הוציאם ממצרים, כמו שכתוב ״אני ולא שליח״.

נמצא, שהפירוש של פרה אדומה, שאפרה מטהר, שענין אפר, מראה על דבר שנתבטל, כמו כן לאחר שרפת הפרה, ונשאר רק בחינת אפר, שזה מרמז על ביטול, היינו לאחר שהאדם מבטל את דעתו ורצונו בפני רצון ה׳, אז

האדם זוכה לבחינת רצון ה׳, שרצון ה׳ הוא רצון להשפיע, ובזמן שיש להאדם הרצון להשפיע, אז האדם הזה נקרא ״איש טהור״. כי הוא אינו עושה אז שום דבר, אלא רק מה שיהיה מזה נחת רוח ליוצרו.

ובהאמור יש לפרש מה שכתוב (ביוצר לפרשת פרה) ״לטהר טמאים, לטמא טהורים באומר קדוש״, ויש להבין, איך יכול להיות ב׳ הפכים בנושא אחד, ובדרך עבודה יש לפרש, שבזמן שהאדם מתחיל להכין עצמו, לקבל על עצמו בחינת אמונה למעלה מהדעת, תיכף הוא נטמא, כלומר, שמטרם שהתחיל בעבודה זו, אלא שהיה עובד בעל מנת לקבל שכר, היה מרגיש שהוא צדיק, היינו שהוא רואה שהוא שומר תורה ומצות, ולא מוצא בעצמו שום פגם. לכן הוא יודע שהוא איש טהור, ואינו מקבל טומאה, והוא דואג רק בשביל אחרים, שאינם הולכים בדרך ה׳, והוא רוצה להשפיע להם בחינת אמונה, והם לא רוצים לשמוע, מה שאם כן הוא יודע בעצמו שיש בידו שיעור אמונה לחלק לכמה אנשים, באם רק הם ירצו לקבל.

אולם בזמן שהוא מתחיל בעבודה דלהשפיע, ולהאמין בה׳, למעלה מהדעת, אז הוא רואה את האמת, שהוא משוקע באהבה עצמית, וחסר לו אמונה. נמצא, שעכשיו הוא נעשה טמא, זה נקרא ״לטמא טהורים״, ואח״כ הוא זוכה ״לטהר טמאים״.

מהו תורה ומהו חקת התורה, בעבודה

מאמר ל״ז, תשנ״א

הזה״ק (חקת ובהסולם אות ב׳) אומר וזה לשונו ״כאן כתוב **זאת חקת התורה**, וכתוב **וזאת התורה** ולא כתוב **חקת**. **וזאת התורה** הוא להראות שהכל ביחוד אחד. ומשום זה כתוב ודאי **וזאת התורה**, שיורה על ז״א ונוקבא ביחוד אחד. אבל **זאת** בלא תוספת ו׳ היא **חקת התורה** ודאי, שהיא המלכות, הנקראת ״חוקה״, ובאה מז״א, שנקרא ״תורה״. ולא התורה עצמה, שהוא ז״א, רק דין תורה, גזירת התורה, שהיא מלכות״, עד כאן לשונו.

ויש להבין, מהו ההבדל בעבודה בין ״חקת התורה״ ל״תורה עצמה״, שחקת התורה הוא מיחס לבחינת מלכות ותורה הוא מיחס לז״א. וגם יש

להבין מה שכתוב אצל פרה אדומה "אשר לא עלה עליה עול". אנו רואים מה שאמרו חז"ל (ע"ז ה' ע"ב) וזה לשונם, תנא דבי אליהו "לעולם ישום אדם עצמו על דברי תורה כשור לעול וכחמור למשאוי". משמע שמי שהוא מקבל על עצמו עול זהו כן דבר טוב. ובטח הכוונה על עול תורה, כמו שאמרו חז"ל (אבות פרק שלישי ו') "כל המקבל עליו עול תורה, מעבירין ממנו עול מלכות". אם כן בפרה אדומה, שכתוב "אשר לא עלה עליה עול", שהיא באה לטהר את הטמאים, מדוע כתוב "אשר לא עלה עליה עול".

ויש להבין מהו "עול", שאמרו "לעולם ישום אדם עצמו כשור לעול וכחמור למשאוי". אנו רואין שעול נקרא "כפיה", שהיא עבודה למעלה מהדעת. השור הזה, שהבעל הבית נותן עליו העול, שיעבוד את האדמה, הוא לא מבין בשביל מה הוא צריך לעבוד לתועלת הבעל בית. ואין לומר שהשור עובד בשבילו, מטעם שיש לו אהבה לבעל הבית, מטעם שהוא נותן לאכול ולשתות וכדומה. הלא אם זה מטעם שיש לבעל הבית לב טוב, לכן הוא נותן להשור כל צרכיו, בטח השור יודע, שאם היתה אפשרות שהבעל הבית היה יכול לעבוד עם השור ולא היה צריך לתת לו את צרכיו, בטח שהיה עושה כך. אלא שהבעל הבית יודע, שאם לא יתן להשור כל צרכיו, לא יהיה כח להשור לעבוד. לכן הוא נותן הכל להשור, מטעם שיוכל לעבוד עם השור, ולא שהוא רוצה להנות להשור. כלומר שהוא יודע, אם לא יתן להשור כל מה שהשור צריך שיהיה לו כח לעבודה, אז הבעל הבית לא יוכל להוציא תבואה ופירות מהאדמה. נמצא, שכל העשירות הוא מוציא מכח השור. לכן בעל הבית שנותן לאכול להשור, אינו מטעם שהוא אוהב את השור, אלא מטעם שיהיה להשור כח לעבודה. וגם השור, מה שהוא עובד לטובת בעל הבית, הוא בכפיה, ובזמן שהשור רואה שאין בעל הבית מסתכל עליו, תיכף הוא מפסיק מעבודתו. וזה נקרא כפיה.

ובהאמור נבין מהו העול מלכות שמים ועול תורה, שהאדם צריך לקבל, שהיא בחינת כפיה. כלומר שגופו של אדם הוא דומה לשור וחמור, שצריכים לעבוד עם הגוף כדוגמת השור והחמור, שע"י זה שהאדם יעבוד עם גופו, מעבודת הגוף האדם יזכה לעשירות ולרכוש רכוש רוחני. והאדם צריך להתחשב עם הגוף כנ"ל, כמו עם השור, שנותנים העול על השור לעבוד בכפיה אף על פי שהשור וחמור לא רוצים לעבוד. ואין מי שהוא שיתחשב עם דעתו של שור, אלא בין שרוצה ובין שלא רוצה עובדים עמו.

אבל צריכים להתחשב עם הגוף גם כן, היינו שיתנו לו את צרכיו, מה שהגוף דורש. אבל מה שנותנים להגוף את צרכיו, צריך להיות לא מטעם

שהוא אוהב את הגוף, היינו הרצון לקבל שלו, אלא מטעם שאחרת לא יהיה בכוחו של הגוף לעבוד. נמצא, שכל מה שהאדם מסתכל על הגוף למלאות את צרכיו, לא יהיה זה מחמת אהבה, אלא כמו שבעל הבית מספק את צרכיו של השור, שזהו רק מטעם תועלת הבעל הבית ולא מחמת אהבת השור.

כמו כן האדם צריך לכוון בעת שהוא ממלא את רצונותיו של הגוף, שלא יהיה מחמת שאוהב אותו, אלא ע״י זה יוכל אח״כ לעבוד את גופו עבודת אדמה ולהוציא פירות, כמו שכתוב ״ורב תבואות בכח שור״. זאת אומרת, האדם צריך להיות זהיר בעבודת הגוף כמו בעבודת השור. זאת אומרת, מה שהאדם ממלא את צרכי השור, בטח האדם היה יותר שבע רצון אם היה יכול (צריך) לעבוד עם השור ולא היה צריך לתת לו את הצרכים של השור.

כמו כן האדם צריך לבוא לידי הבנה, שהוא היה יותר שבע רצון אם לא היה צריך לעבוד משהו עבור הגוף ולמלאות את צרכי הגוף, אלא היה כל זמנו נותן לעבוד עבודת הקודש, וכל זמנו היה דואג איך להרבות כבוד שמים, והגוף היה עובד בלי שום הפרעות. אלא מה האדם יכול לעשות, שהבורא רוצה שהאדם צריך לדאוג ולמלאות את צרכי הגוף.

ובהאמור אנו כבר יודעים מהו הפירוש ״עול מלכות שמים״ ו״עול תורה״, היינו לעבוד עם הגוף בכפיה, אפילו שהגוף לא מסכים לעבודה. והכל צריך להיות כדוגמת השור לעול וכחמור למשא, כנ״ל. אבל זוהי עבודה גדולה, שיהיה כח באדם להתגבר על הגוף ולעבוד עם הגוף בכפיה כדוגמת השור. ומאיזה מקור האדם יכול לקבל את הכח הזה. על זה אמרו חז״ל ״אמר הקב״ה ״בראתי יצר הרע, בראתי תורה תבלין״. היינו שרק ע״י התורה, שהאדם עוסק בה אפילו שלא לשמה, והוא מכוון שהוא רוצה לעסוק בתורה, שע״י זה הוא יקבל מאור התורה, שיתן לו כח ללכת עם הגוף בדרך הכפיה בזמן שהגוף לא מסכים להעבודה.

ובעיקר מתראה התנגדות הגוף בזמן שהוא רוצה לעשות הכל לשם שמים ולא לתועלת עצמו. וכאן הגוף מתנגד בכל כוחו, היות שהגוף טוען, למה אתה רוצה להמית אותי ואת כל רשותי שיש לי. ואתה בא אלי שצריכים לעבוד רק לתועלת ה׳ ולא לתועלת עצמו, שהוא ממש ביטול הרצון לקבל מכל הענינים. ואתה אומר לי, שחז״ל אמרו ״אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה״, היינו להמית את כל הרשות של תועלת עצמו, ולדאוג אך לתועלת ה׳, ומטרם זה אין האדם יכול לזכות לבחינת תורה. והאדם רואה שאין במציאות, שיהיה לו כח ללכת נגד הטבע.

ואז אין להאדם שום עצה אלא לפנות לה׳, ולומר, שעתה הגעתי למצב, שאני רואה, שאם אין אתה עוזר לי אני אבוד, ואין לו מציאות, שיהיה לי פעם כח, שיהיה בידי כח להתגבר על הרצון לקבל, שזה הטבע שלי, אלא רק ה׳ יכול לתת טבע שני.

והאדם אומר, שהוא מאמין, שזה היה ״יציאת מצרים״, שה׳ הוציא את עם ישראל מתחת שליטת מצרים, שדרשו חז״ל (בהגדה של פסח) ״ויוציאנו ה׳ ממצרים לא ע״י מלאך, ולא ע״י שליח, אלא הקב״ה בכבודו ובעצמו, אני ה׳, אני הוא ולא אחר״.

אם כן גם הוא רואה עכשיו, שרק ה׳ יכול להוציאו מתחת שליטת הרצון לקבל ולתת לו טבע שני. היינו, כמו שטבע הראשון נתן הבורא, כמו כן טבע השני אין מי שיהיה בידו לתת, רק הבורא בעצמו. אי לזאת, האדם מתפלל אז בלב שלם, היינו מעומק הלב, ואז הזמן לקבל התפלה.

אולם יש לשאול, מדוע האדם צריך לעבוד בכפיה נגד הרצון לקבל. התשובה היא, שזהו מטעם שנעשה תיקון, שלא תהיה בחינת בושה בעת קבלת הטוב ועונג. לכן צריכים כאן ב׳ דברים:
א) מצד אחד, האדם משתוקק לקבל הנאה ותענוג. אחרת, אם אין תשוקה לתענוגים אין האדם יכול להנות.
ב) שיקבל הנאה ותענוג על הכוונה בעל מנת להשפיע.

נמצא, לשניהם אנו צריכים. היינו מקודם מתחילים לעבוד עם הרצון לקבל, הנקרא ״שלא לשמה״, ואח״כ מלמדים את האדם לעבוד בעל מנת להשפיע. כלומר, זה שהאדם מקיים תו״מ, הוא רוצה ע״י זה להגיע לבחינת ״משפיע״, היינו שיזכה ע״י טבע שני, שה׳ יתן לו את הכח הזה, כמו שכתוב ״המאור שבה מחזירו למוטב״. ואח״כ הוא זוכה לבחינת ״מקבל בעל מנת להשפיע״.

וזה כמו שכתוב (אבות פרק שישי) ״רבי מאיר אומר, כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה, ולא עוד אלא שכל העולם כולו כדאי הוא לו, ומגלין לו רזי תורה״.

נמצא, שאח״כ האדם בא לידי מצב, שמקבל את הטוב ועונג. ואז כבר אין מקום לכפיה, כי זמן של כפיה היה רק בכדי להגיע להשיג את הכלים דהשפעה, שע״י תהיה קבלת התענוג בלי שום אי נעימות, כי ענין הבושה יתוקן ע״י זה, שהוא כבר יכול לעשות הכל לשם שמים.

ובהאמור יש לפרש מה ששאלנו, מה שכתוב אצל פרה אדומה "אשר לא עלה עליה עול". ושאלנו, מהו הרמז שהפרה אדומה צריכה להיות בלי עול. ובהנ"ל יש לפרש, שענין פרה אדומה שמטהרת את הטמאים. ומה ישיגו ע"י הטהרה. כידוע, כל ענין טומאה מרמז על הרצון לקבל. וצריכים לעבוד עם הרצון לקבל, הנקרא "גוף", בכפיה, היינו "כשור לעול וכחמור למשא". ועבודה זו של כפיה היא רק מטרם שהאדם זכה לבחינת טהרה. מה שאם כן לאחר שהאדם זכה לבחינת טהרה, שזה מרמז לנו את ענין פרה אדומה, הוא זוכה לבחינת עבודה "אשר לא עלה עליה עול", שאז כבר אין עבודתו בכפיה אלא אז הוא עובד ה' מחמת אהבה.

לכן יש להבחין ב' זמנים:

א) מטרם שהאדם זכה לטהרת הכלים שיהיו בעל מנת להשפיע, שאז העבודה שלו היא בבחינת כפיה, שזה נקרא בחינת "חק". כלומר, אם הגוף בא ושואל, מה העבודה הזאת לכם, אומרים לו, אתה שואל שאלות לפי השכל של הרצון לקבל. על זה אין לי שום תירוץ, והצדק אתך, ואין אני רוצה לתרץ בתוך השכל, היינו שגם הרצון לקבל יבין זה. נמצא שאני עובד עבור הרצון לקבל, כי אחרת לא היה הרצון לקבל מסכים לעבודה.

לכן האדם אומר אז, שהצדק איתך, במה שאתה שואל, מה יהיה לי, היינו להרצון לקבל מעבודה זו. אז אני אומר לך, שאני לא רוצה לעבוד בשבילך. מדוע. זהו מטעם שאני מאמין באמונת חכמים, שצריכים לעבוד לתועלת ה' למעלה מהדעת אף על פי שהגוף לא מבין. ואני מקבל עבודה זו בבחינת "כשור לעול וכחמור למשאוי", היינו כנ"ל על דרך הכפיה.

ב) האדם אומר, אבל לאחר שאני אזכה לבחינת טהרה, אז עבודתי תהיה בבחינת אהבה ולא בכפיה. אבל אין כונתי שאני עובד עכשיו בכפיה, מטעם שאח"כ אני אזכה לעבוד בבחינת אהבה. נמצא, כאילו שגם זה הוא לצורך הרצון לקבל, שאח"כ הוא יקבל את הטוב ועונג, אלא זה שהוא אומר, שאח"כ הוא יזכה לבחינת אהבה, הוא מטעם אחר, כלומר שזהו רק סימן אצלו, בכדי שידע, אם באמת הוא עובד לתועלת ה' ולא לתועלת עצמו.

וזהו מטעם, כיון שהבורא רוצה לתת טוב ועונג, אלא שעדיין אין כלים לקבל, מטעם שלא עובדים בעל מנת להשפיע. לכן זהו סימן אם הוא עובד בעל מנת להשפיע, היינו **שאם עוד לא קבל טוב ועונג, זהו סימן שעדיין הוא נמצא תחת שליטת הרצון לקבל**. אבל אין כוונתו לקבל את הטוב ועונג, אלא כוונתו היא בכדי לדעת אם באמת הוא עובד בעל מנת להשפיע.

כמו שאמר המגיד מדובנא ז"ל על הפסוק "ולא אותי קראת יעקב כי יגעת בי ישראל". ואמר, אם אתה מתייגע בזה שאתה מקיים תו"מ, זהו סימן שאין אתה עובד אצלי, היינו לשם שמים. כי מי שהוא עובד לשם שמים, כבר אין לו יגיעה בתו"מ, אלא להיפך, הוא מרגיש תענוג בעת שהוא יודע שהוא משמש את המלך. נמצא, זה שהוא רוצה לעבוד בבחינת אהבה ולא בכפיה, זהו לא מטעם שהוא רוצה להנות את הרצון לקבל, אלא מטעם שידע בבירור שהוא עובד לשם שמים.

ובזה יש לפרש מה שכתוב "אשר לא עלה עליה עול". שמשמע, שמטרם שלקח אותה לא היה עליה עול. ויש לפרש, שבדרך העבודה זה מרמז לנו מדוע צריכה להיות "אשר לא עלה עליה עול", לרמז, שע"י פרה אדומה, שהאדם יטהר על ידה, האדם ע"י שיקבל טהרה מפרה אדומה הוא יזכה לעבוד בבחינת אהבה ולא בבחינת הכפיה. היינו שהגוף היה מתנגד לעבוד לשם שמים, וע"י זה שנטהר, כבר הגוף גם כן מסכים לעבוד לשם שמים. כי אז יקיים "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך", היינו בשתי יצריך. זאת אומרת, שגם היצר הרע מסכים לעבודת ה', היינו לעבוד בעל מנת להשפיע.

ובהאמור יש לפרש מה שאומר שמלכות נקראת "חקת התורה" ולא "תורה", וז"א נקרא "תורה". היות שענין קבלת מלכות שמים צריכה להיות למעלה מהדעת, כמו חק, לכן מלכות נקראת "חוקה". אבל אח"כ זוכים לבחינת "תורה", הנקרא ז"א, שהם ביחוד, שזה נקרא בחינת "יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה". כלומר שע"י זה שמקבלים מלכות שמים בבחינת חק, בלי שום שכל אלא למעלה מהדעת, כמו שאמרו "לפי שהשטן ואומות העולם מונין לישראל לומר "מה מצוה זאת ומה טעם יש בה", לפיכך כתוב בה "חקה גזירה היא מלפני, אין לך רשות להרהר אחריה".

לכן בזמן שהאדם מקבל על עצמו את עול מלכות שמים, אז האדם זוכה לבחינת תורה. וזה שאומר "וזאת התורה, הוא להראות שהכל ביחוד אחד", שפירושו, שבסופו של דבר נעשה הכל מיוחד, ואז ניכרת שמחשבת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו, מתגלה אז, היות שהרצון לקבל התייחד עם הרצון להשפיע, ונעשה את הענין של השתוות הצורה. ואז כבר אין כאן שני רצונות, אלא רצון אחד, שהוא הרצון להשפיע של הבורא להנבראים. והרצון לקבל של הנבראים מתבטל ונכלל ברצון להשפיע של הבורא, שזה נקרא, שאין רק רשות אחד בעולם. וזה נקרא "**רשות היחיד**". ואז ניכר את הטוב ועונג בעולם.

אולם העבודה צריכה להיות בב׳ קוים, בימין ושמאל, שימין נקרא ״שלימות״, ושמאל נקרא ״חסר שלימות״. וצריכים לעשות שם תיקון. ובזמן שהאדם עוסק בענין ״חקת התורה״, היינו שהוא רוצה לקבל עול מלכות שמים, והגוף מתנגד לכך, והוא עושה עמו מלחמה, המצב הזה נקרא ***״קו שמאל״***, משום שהאדם מרגיש אז את חסרונו, איך שהוא מרוחק מאהבת ה׳ כנ״ל, שהגוף בא אז עם שאלות ״מי ומה״. ובזמן זה אין לו ממה לקבל חיות, כי מחסרון אין האדם יכול לחיות.

ועבודה זו נקראת ״סור מרע״, היינו שהאדם צריך להתרחק מהרע, שנמצא בהאדם, הנקרא ״רצון לקבל״, בין במוחא ובין בליבא, הגם שהעבודה הזו היא עבודה הכרחית, היות שזהו היסוד הראשון שהאדם צריך לקבל על עצמו את העול מלכות שמים, אבל יחד עם זה אומר הכתוב, יש עוד מה לעשות, היינו עבודת הימין, הנקראת ״שלימות״.

ועבודת הימין נקראת בהכתוב ״ועשה טוב״. שיש לפרש, שהאדם צריך לעסוק בענין טוב, שטוב נקרא ״שלימות״. כלומר, שהאדם צריך לעשות חשבון, כמה טוב יש לו, שזה נקרא ״ועשה״. היינו שתעבוד, ולעשות חשבון, כמה טוב שיש לו. זאת אומרת, האדם צריך להחשיב כל דבר שבקדושה להון רב, ולהאמין, שכל מה שיש לו איזה אחיזה בקדושה, הגם שזוהי אחיזה קטנה, האדם צריך להאמין, שה׳ נתן לו רצון וחשק באפס מה, שתהיה לו אחיזה בקדושה, כלומר אפילו שלא לשמה, מכל מקום זהו ענין חשוב מאוד. ויתן לה׳ תודה על הקצת טוב שיש בו. ומבחינה זו האדם יכול לקבל חיות, ושיהיה לו מצב רוח טוב. ומזה האדם יכול לקיים מה שכתוב ״עבדו את ה׳ בשמחה״. נמצא, שיש להאדם לקיים את הימין והשמאל. וזה שכתוב ״סור מרע ועשה טוב״.

אולם נתעוררה באדם שאלה. דוגמא, האדם היה טרוד כל היום ולא היה לו זמן לזכור שיש מציאות עבודת ה׳ בעולם. ואח״כ הוא נזכר, שכל היום עבר אצלו על דברים שאין להם שום שייכות לעבודה. אם כן מה עליו עכשיו לעשות. אם להצטער על מה שלא עסק כל הזמן בעבודה, או לעשות חשבון לעצמו, ולומר, מי הזכיר לי עכשיו שיש ענין מציאות רוחניות בעולם, וצריכים לעשות משהו עבור הקדושה, בטח ה׳ נתן לי עכשיו המחשבה הזו. אם כן מוטל עלי לתת תודה לה׳ ולהיות מאושר בזה שה׳ קורא אותי אליו, ויהיה שמח בזה ולהודות ולהלל לה׳, או להצטער על מה שהיה כל היום מרוחק בכלל מהעבודה. והיות שזה אמת, היינו שהיה מרוחק מה׳ כל היום,

וגם זה אמת שעכשיו הבורא נתן לו ההתעוררות, שידע באיזה מצב שבו הוא נמצא. אם כן השאלה היא "מה לעשות".

ולפי מה שאמר אאמו"ר זצ"ל, **"במקום שהאדם מחשב, שם הוא נמצא"**, לכן יוצא, שאם האדם חושב על הזמן שהיה מרוחק מה', ומצטער על זה, הרי הוא דבוק במצב של התרחקות מה', וחשב על דברים של "מה בכך", שהיה עסוק בהם כל היום. נמצא, שהדבקות של מחשבתו היא בדברים שאין בהם ממש. לכן כדאי יותר לחשוב על הטוב שיש לו עכשיו. היינו, מה שהוא עכשיו יכול לחשוב מה לעשות עבור הקדושה, לא חשוב מה שהוא עושה, רק חשוב עכשיו שיש לו רצון לעבוד בתו"מ, כבר יש לו חיבור עם התורה ומצות, לפי הכלל הנ"ל "במקום שהאדם מחשב שם הוא".

ועתה יש לפרש את הכתוב בצורה אחרת, שעכשיו הוא צריך להיות "סור מרע", היינו לא לחשוב על המצב הרע שלו, שהיה בפירוד, אלא "עשה טוב", שכל המעשים מה שהוא רוצה עכשיו לעשות, יהיו על בחינת טוב שיש לו עכשיו לעשות.

ולפי הנ"ל יש לשאול, איך האדם הולך לעבוד בבחינת השמאל, הלא אז הוא המצב של שמאל, חושבים רק על חסרונות, אם כן האדם דבוק אז בחסרונות.

והתשובה היא, **שאין האדם צריך לעבוד בקו שמאל אלא אם הוא נמצא מקודם בקו ימין,** שרק בזמן שהוא נמצא במצב של שלימות ומרגיש טעם בעבודה, שזה נקרא "מצב עליה", אז יש להקציב זמן גם על בחינת שמאל, היינו איך המצב שלו בבחינת מוחא וליבא, אם הם בסדר. ואז הוא יזכה אח"כ שה' נותן הנשמה, הנקרא "נשמת חיים".

אין אדם משים עצמו רשע

מאמר נ', תשמ"ה

בענין "אין אדם משים עצמו רשע" כתוב בזהר (בלק דף ע"ג ובהסולם אות קצ"ג) וזה לשונו "דוד המלך השים עצמו בד' דרכים. השים עצמו עם העניים, השים עצמו עם החסידים, השים עצמו עם החסידים, שכתוב,

שמרה נפשי כי חסיד אני. כי אדם צריך שלא ישים עצמו רשע. ואם תאמר, אם כן לא יתוודה על חטאיו לעולם, אינו כן. אלא כשיתוודה על חטאיו, אז הוא חסיד, כי בא לקבל תשובה, ומוציא עצמו מצד הרע, שהיה בטנוף שלו עד עתה. ועתה התדבק בימין העליון, שהוא חסד, הפשוטה לקבל אותו. וכיון שנתדבק בחסד, נקרא חסיד. ואל תאמר, שהקב״ה אינו מקבלו, עד שיפרט כל חטאיו מיום שבא לעולם, או גם אלו שנסתרו ממנו. אינו כן, אלא שאינו צריך לפרש רק אלו החטאים שזוכר אותם, ואם משים רצונו בהם להתחרט בעת הווידוי, כל החטאים אחרים נמשכים אחריהם״, עד כאן לשונו.

ויש להבין:

א) איך אדם אומר על עצמו שהוא חסיד, הלא זו כבר מדרגה של חשיבות, ואיך משבח עצמו לבדו.

ב) אומר, שאין לאדם להשים עצמו רשע, ומצד שני הוא אומר, שצריך לפרט חטאיו, אלא שאומר שלא צריך להיות פירוט על כל חטאיו מיום שבא לעולם, אלא צריך לפרט חטאיו אלו שהוא זוכר אותם. אם כן, כשמפרש חטאיו שחטא, כבר הוא רשע. ומדוע אומר, שאין לאדם להשים עצמו רשע. וכי יש הבדל שאומר, שעשה מעשים רעים, רק אינו אומר על עצמו שהוא רשע. הלא אם אומר שהוא עשה מעשים רעים, הלא הוא ממילא אומר על עצמו רשע. כמו שמצינו בדברי חז״ל (סנהדרין ט׳ ע״ב) וזה לשונם, ואמר רב יוסף, פלוני רבעו לאונסו, הוא ואחר מצטרפין להורגו, לרצונו רשע הוא, והתורה אמרה, אל תשת רשע עד. רבא אמר ״אדם קרוב אצל עצמו, ואין אדם משים עצמו רשע״.

אם כן משמע מכאן, אם הוא אומר שחטא, אינו נאמן על עצמו משום שהוא רשע. וכאן, כשהוא מתוודה על חטאיו, הלא צריכים לומר שבאמירה לבד הוא נקרא ״רשע״, הלא אתה אומר, אין אדם משים עצמו רשע. אם כן חזרה קושיא לדוכתא, איך הוא מפרט חטאיו בשעת וידוי.

ויש לדעת הטעם שאמרו, ש״אין אדם משים עצמו רשע״, הוא משום ש״אדם קרוב אצל עצמו״. יש לומר בזה, היות ש״על כל פשעים תכסה אהבה״, ולכן את מי שאוהבים אין מקום לראות שום חסרון, משום שחסרון הוא דבר רע, ואין אדם יכול להרע את עצמו, כי הוא משוחד מחמת אהבה עצמית. לכן ״אין אדם משים עצמו רשע״, ואינו נאמן להעיד על עצמו דבר רע, כמו קרוב, שהוא פסול.

וזה צריכים לדעת, בזמן שהאדם בא לבקש מהקב"ה שרוצה לעשות תשובה, ומבקש מהקב"ה, שהוא יעזור לו, שיוכל לחזור בתשובה, ונשאלת השאלה, אם הוא רוצה לחזור בתשובה, מי מפריע לו, הלא הבחירה בידו לעשות תשובה. ובשביל מה צריך לבקש מה', שיעזור לו לעשות תשובה. ובתפלת שמונה עשרה אנו מתפללים "השיבנו אבינו לתורתך, וקרבנו מלכנו לעבודתך, והחזירנו בתשובה שלמה לפניך", משמע, בלי עזרתו אין האדם מסוגל לחזור בתשובה. ויש להבין, למה הוא כך, שאין האדם בעצמו מסוגל לעשות תשובה.

ובמאמרים הקודמים הסברנו, מטעם, היות שהבורא ברא בנו טבע של רצון לקבל. ויצא, הרצון הזה מלכתחילה בעל מנת לקבל. רק אח"כ אנו לומדים שנעשה תיקון, שלא לקבל בעמ"נ לקבל אלא בעל מנת להשפיע. וזה נקרא "תיקון הצמצום", היינו שמטרם שהתחתון יהיה מוכשר בעל מנת להשפיע, יהיה המקום הזה חלל ופנוי מאור. ומתיקון הזה נמשך למטה לגבי הנבראים, שמטרם שיוצאים מאהבה עצמית, אין האדם מסוגל להרגיש את אור ה'. ומשום זה צריכים מקודם לצאת מאהבה עצמית, אחרת שורה עליו סוד הצמצום.

ובכדי לצאת מהטבע שהבורא ברא, אין האדם מסוגל לצאת, כי ה' ברא את הטבע הזה. אי לזאת, אין עצה אחרת, אלא לבקש מה', שהוא יתן לו טבע שני, שהוא הרצון להשפיע. וכל הבחירה שאנו מתייחסים להאדם, היא רק בבחינת התפלה, היינו **שהאדם יבקש מה', שהוא יעזור לו, שיתן לו את הטבע השני.** ומשום זה, כשהאדם רוצה לעשות תשובה, הוא צריך רק לבקש מה', שהוא יעזור לו, היינו לצאת מאהבה עצמית לאהבת הזולת. לכן אנו מבקשים מה', ואנו אומרים ומתפללים "השיבנו אבינו".

אבל מתי האדם מבקש לה' **באמת**, שה' יחזיר אותו בתשובה. יכול להיות רק בזמן שהוא מרגיש, שהוא צריך לחזור בתשובה. אבל מטרם שהוא בא לידי החלטה שהוא רשע, אין מקום לתפלה שיחזיר אותו למוטב, הלא הוא אינו רע כל כך, שיהא צריך לרחמים מאת ה'. והמשמעות של התפלות שצריכים להתקבל, משמע דוקא, שהאדם צריך לרחמים, כמו שאנו אומרים בתפלת "שמונה עשרה" "כי אתה שומע תפלת כל פה (משמע אבל מתי) עמך ישראל ברחמים".

משמע מכאן, מתי הקב"ה שומע תפלת כל פה, אם האדם מרגיש שהוא צריך לרחמים. וזה שייך לומר דוקא בזמן, שהוא מרגיש שהוא במצוקה גדולה, ואין מי שיכול לעזור לו, אז שייך לומר, שהוא בא לה' לבקש ממנו

רחמים. מה שאם כן כשבא לה׳ ומבקש שיתן לו מותרות, היינו שבהמצב שהוא נמצא עוד לא נורא כל כך, שיש אנשים שהוא רואה שמצבם הוא עוד יותר גרוע ממצבו, נמצא, זה שהוא מתפלל לה׳, הוא לא מטעם שהוא זקוק לרחמי שמים, אלא הוא רוצה להיות במצב יותר טוב ויותר משובח מאנשים אחרים. זה נקרא, שהוא מבקש מה׳, שיתן לו לחיות חיי מותרות, היינו שהוא רוצה להיות יותר מאושר מאחרים.

אי לזאת, כשהאדם רוצה שהקב״ה יקבל תפלתו, אז קודם כל הוא צריך לראות את עצמו שהוא נצרך שיתנו לו חיים יותר מאחרים, היינו שהוא רואה, שכולם חיים בעולם, ולו אין שום חיים, מסיבת שהוא מרגיש את עצמו רשע, והוא רואה שהוא משוקע באהבה עצמית יותר מאחרים. אז הוא רואה, שהוא זקוק לרחמי שמים, לא מטעם שהוא רוצה לחיות חיי מותרות, אלא שאין לו שום חיים דקדושה.

נמצא, שאז הוא מבקש ממש רחמים, להיות משהו להחיות את נפשו, אז הוא צועק לה׳, היות ש״אתה נותן לחם לרעבים״, ״ה׳ מתיר אסורים״, זאת אומרת, שפשוט שהוא רואה שחסרה לו בחינת אמונה, שנקראת ״לחם״. והוא רואה שהוא יושב בבית אסורים, הנקרא ״אהבה עצמית״, ולא יכול לצאת משם, כי רק ה׳ יכול לעזור לו. זה נקרא, שהוא נותן **תפלה אמיתית**.

שצריכים לדעת, שתפלה שייכת על חסרון. וחסרון לא נקרא מה שאין לו, אלא **חסרון נקרא צורך**. ולכן חסרון גדול נקרא, שיש לו צורך גדול להדבר שהוא מבקש. ואם אין לו צורך גדול, נקרא שאין לו חסרון גדול, וממילא אין תפלתו גדולה כל כך, משום שהוא לא נצרך כל כך לדבר שהוא מבקש, לכן גם הבקשה לא כל כך גדולה.

היוצא מכל הנ״ל, שאין אדם יכול לראות על עצמו דבר רע. ולפי זה יש לשאול, אם האדם יודע שהוא חולה, ובטח להיות חולה הוא דבר רע, והוא הולך לרופא, בכדי שירפא אותו ממחלתו. ואם הרופא אומר לו, שהוא לא רואה שום דבר רע בגוף שלו, בטח הוא לא סומך עליו, אלא שהוא הולך לרופא שהוא מומחה גדול. והוא אומר לו, שמצא איזה דבר רע בגופו, וצריכים לעשות לו נתוח. בטח שהאדם זה הוא שמח, שהוא מצא את הרע שלו, ומשלם לו עבור זה סכום הגון, עבור זה שהוא מצא את המחלה שלו, ויודעים איך לעשות לו גוף בריא, שיחיה ויוכל להנות מהחיים.

רואים אנו, אם במקרה מוצאים את הרע, הוא דבר טוב, כנ"ל בהמחלה, אין לומר אז שאין אדם רואה רע לעצמו, משום שבזמן הזה שהוא רוצה לתקן את הרע, אז הרע נקרא דבר טוב. נמצא, שאז האדם כן יכול למצוא אצלו רע.

ולפי זה יכולים להבין דברי הזהר, מה ששאלנו, שמצד אחד הוא אומר "אין משים עצמו רשע", ואח"כ אומר, שצריך לפרש חטאיו. הלא כשמפרש את חטאיו שעשה, הרי משים עצמו רשע, בזה שאומר, עשיתי עבירה זו וזו. יכולים לתרץ כאן, שאני, היינו בזמן שבא לבקש מהקב"ה, מקרב אותו משום שהוא משוקע ברע, היינו באהבה עצמית, ואם הוא רוצה שתפלתו תתקבל, אז הוא יודע שצריכים להתפלל להקב"ה מקרב הלב, היינו שהוא צריך לרחמים מרובים יותר משאר אנשים, משום שהוא מרגיש בעצמו, שהוא יותר גרוע מהם.

אז הוא צריך לראות בעצמו את הרע שיש לו יותר משאר אנשים, אחרת נקרא זה, שהוא אומר שקר שהוא גרוע מהם. וכתוב "קרוב ה' לכל אשר יקראוהו באמת". לכן, אם הוא מוציא בעצמו רע, שאז הוא יכול לראות בעצמו, שיש לו צורך גדול, שהקב"ה יעזור לו, נחשב לו דבר זה לדבר טוב. לכן כשמפרש חטאיו, לא נקרא זה "משים עצמו רשע", אלא להיפך, עכשיו הוא יכול לתת תפלה אמיתית, שהקב"ה יקרב אותו אליו.

נמצא, שבזה שהוא מוצא רע בעצמו, הוא נעשה נצרך גדול לה'. וצורך נקרא "חסרון". וצריכה להיות התפלה שהוא מתפלל, שתהיה מעומקא דליבא. שענין **עומק** פירוש שהתפלה שהוא מתפלל על חסרון שלו אינו חסרון שטחי, אלא החסרון הזה נוגע **לנקודת לבו**, היינו שכל האברים מרגישים את חסרונו. ורק אז נקרא זה "תפלה".

ובזה נבין את השאלה ששאלנו, איך הוא אומר על עצמו שהוא חסיד, הלא חסיד זוהי כבר מדרגה, שלא כל אחד נקרא "חסיד". ואיך אמר על עצמו שהוא "חסיד". ולפי מה ששמעתי מאאמו"ר זצ"ל, שאמר מה שכתוב "יהיב חכמתא לחכימין", הלא "יהיב חכמתא לטפשים" היה צריך לומר. ואמר על זה, ש"חכם" נקרא על שם העתיד, היינו מי שרוצה להיות חכם, כבר נקרא "חכם".

אי לזאת, יוצא, כשאמר "חסיד אני", הכוונה שהוא רוצה להיות חסיד, שזה נקרא "אהבת הזולת". מקודם אמר "תפלה לעני", היינו שהוא נמצא באהבה עצמית, "ואני רוצה להיות חסיד". וזה שמסיים שם הזה"ק וזה

לשונו "אז הוא חסיד, כי בא לקבל תשובה, ומוציא עצמו מצד הרע, שהיה בטנוף שלו עד עתה, ועתה התדבק בימין העליון, שהוא חסד הפשוטה לקבל אותו, וכיון שנתדבק בחסד, נקרא חסיד". היינו שבא עכשיו להתדבק בחסד, לכן נקרא "חסיד", על שם העתיד.

ובזה נבין גם כן מה שאומר הזה"ק וזה לשונו "ואל תאמר שהקב"ה אינו מקבלו עד שיפרט כל חטאיו מיום שבא לעולם, אינו כן, ואם משים רצונו בהם להתחרט עליהם בעת הווידוי, כל החטאים אחרים נמשכים אחריהם". צריכים לומר, אם הוא מתפלל על הכלל והשורש, שמשם באים כל החטאים, שהוא הרצון לקבל, ממילא כל החטאים נמשכים אחריהם, היינו אחר אהבה עצמית.

בלק

ג׳ הם נקראים תפלה ..... קפז (187)
ענין קליפה שקדמה לפרי ..... קצב (192)
מהו ידים מלוכלכות בעבודת ה׳ ..... רג (203)
מהו ששמן נקרא מעשים טובים, בעבודה ..... רט (209)
מהו שבני עשו וישמעאל לא רצו לקבל את התורה, בעבודה ..... רטו (215)
ענין אמת ואמונה ..... רכב (222)

ג׳ הם נקראים תפלה

מאמר מ״ט, תשמ״ה

בזהר בלק (ובהסולם אות קפ״ז דף ע״א) כתוב שם וזה לשונו ״ג׳ הם הנקראים תפלה, תפלה למשה, תפלה לדוד, תפלה לעני. מאלו הג׳ מי חשובה מכולן. הוי אומר, תפלה לעני. תפלה זו קודמת לתפלה של משה וקודמת לתפלה של דוד. שואל, מהו הטעם. ומשיב, משום שעני הוא שבור הלב, וכתוב, קרוב ה׳ לנשברי לב. והעני עושה תמיד ריב עם הקב״ה, והקב״ה מקשיב ושומע דבריו, תפלה לעני כי יעטוף. והיה צריך לומר, כי יתעטף. מהו, כי יעטוף. אלא הפירוש הוא, הוא עושה איחור, שמאחר כל תפלות שבעולם, שאינן נכנסות עד שתפלה שלו נכנסת. והקב״ה בלבדו נתייחד באלו התרעומות, שכתוב, ולפני ה׳ ישפוך שיחו. כל צבאות השמים שואלים אלו לאלו, במה עוסק הקב״ה, במה משתדל. אומרים להם, הוא מתייחד בתשוקה בכלים שלו, דהיינו בנשברי לב. וזו היא תפלה שעושה איחור ועיכוב לכל התפלות שבעולם.

ויש להבין בענין ג׳ תפלות אלו, מהו הבדל בין אלו התפלות בין משה, דוד, עני. ומה היא החשיבות של עני, בזה שיש לו תרעומות על הקב״ה, ובשביל זה הוא מאחר כל התפלות. וגם יש להבין, מהו הפירוש, שמאחר כל תפלות שבעולם. וכי אין הקב״ה יכול לענות לכל התפלות בבת אחת, אלא שצריך לקבל זמן, כאילו צריכים לעמוד בתור בזה אחר זה חס ושלום.

ונפרש זה על דרך העבודה, שכל אלו התפלות נוהגות באדם אחד. וזהו ג׳ מצבים שהולכים בזה אחר זה לפי סדר העבודה.

והנה אנו מוצאים ג׳ חסרונות, שהאדם צריך לבקש מה׳, שימלא לו את ג׳ חסרונות האלו:

א) היא בחינת תורה, המכונה בחינת ״משה״.
ב) בחינת מלכות שמים.
ג) עני, שהוא בחינת נשברי לב, שנקרא בחינת כלים שלו, כנ״ל.

ויש להבין במה שאומר ״קרוב ה׳ לנשברי לב״, שזה נקרא ״קרוב״, שענין קרוב לומדים שהמשמעות היא השתוות הצורה. ומה שייך לומר שיש השתוות הצורה לגבי ה׳, אם הוא שבור לב. ועוד יש להבין, שאנו לומדים ״קרוב לכל אשר יקראוהו באמת״. משמע מהו קרוב, שאמת נקרא קרוב ולא שבור לב נקרא קרוב. ועוד יש להבין, מהו ענין התרעומת שיש לעני לה׳, וכאילו שה׳ אומר, שהצדק עם העני. כי אנו רואים, שבשביל התרעומות הוא שומע בקולו יותר מלאחרים, כנ״ל בדברי הזה״ק.

והנה בזהר (הקדמת הזהר דף קע״א אות קע״ד) כתוב שם וזה לשונו ״פתח רבי שמעון, מי ששומח במועדים, ואינו נותן חלקו להקב״ה״. ובזהר ובהסולם (אות קע״ה) מבאר שם מהו חלקו של הקב״ה וזה לשונו ״חלקו של הקב״ה הוא לשמח את העניים, כפי מה שיכול לעשות, כי בימים האלו, במועדים, הקב״ה בא לראות את אלו הכלים השבורים שלו״.

ומפרש שם בהסולם, מדוע חלקו של הקב״ה הוא עניים, שהכוונה על **שבירת הכלים** שהיתה קודם בריאת העולם. וזה לשונו ״כי ע״י שבירת הכלים דקדושה, ונפילתם לבי״ע דפרודא, נפלו עמהם ניצוצין קדישין לקליפות, שמהם באות תענוגות ואהבות מכל המינים לרשותם של הקליפות, שהם מעבירים אותן לקבלת האדם ולהנאתו, והם גורמים בזה לכל מיני עברות, כמו גנבה גזלה ורציחה״.

ולפי זה יש לפרש, מה זה עני שטענתו היא בתרעומות. כי הוא אומר: ״מה אני אשם, שהוא ברא אותי מהכלים הנשברים, שבשביל זה יש בי כל התאוות רעות ומחשבות רעות, שכל זה באה לי רק מזה שאני ממשיך משבירת הכלים, ששם היה מקום הראשון שרצו להמשיך את השפע עליון לתוך כלי קבלה על הכוונה על מנת לקבל, ולא כלל על הכוונה דלהשפיע. ומשום זה נקבעה בי בחינת אהבה עצמית, ובעבור זה אני נמצא מרוחק מכל דבר רוחני, ואין לי שום חלק בקדושה, ששם הוא היסוד רק בכלים שיש להם כוונה דלהשפיע. נמצא, שכל מה שאני סובל, שאין לי שום גישה לקדושה, ואני רואה, שאני מרוחק ממך בשביל שינוי הצורה, שיש לי

מאהבה עצמית, שזה הוא כל השונא שיש בליבי, שהוא הוא הגורם לכל המצבים הרעים שיש לי, הכל בא מזה שאתה בראת אותי כך״.

ומשום זה הוא בא בטענות ואומר: ״אין אני מסוגל לשנות את הטבע, שאתה בראת אותי, אלא אני רוצה ממך, כמו שבראת אותי עם אהבה עצמית, תן לי עכשיו טבע שני, כמו שנתת לי הראשון, היינו רצון להשפיע, כי אין אני מסוגל להילחם נגד הטבע, מה שאתה הטביע בי. ויש לי ראיה לזה, שאתה אשם, היינו שאין בידי כוח להתגבר, כמו שאמרו חז״ל (קידושין ל׳) וזה לשונם, ואמר רבי שמעון בן לוי, יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש המיתו, שנאמר, צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו, ואלמלא הקב״ה עוזרו, אין יכול לו, שנאמר, אלקים לא יעזבנו בידו״.

נמצא, שהתרעומות של העני הן צודקות. זאת אומרת, שאין בידו כח להתגבר עליו אם לא שהקב״ה עוזרו, כדרשת חז״ל. אם כן הוא בא בטענה להקב״ה, שרק הוא יכול לעזור ולא אחר, משום שמדרשת חז״ל משמע, שהקב״ה עשה כך בכוונה תחילה, כדי שיהיה צורך לתפלה, כי ״הקב״ה מצפה לתפלתן של צדיקים״, היינו באלו שמתפללים שרוצים להיות צדיקים. והטעם לזה נתבאר במאמרים הקודמים בשם אאמו״ר זצ״ל.

נמצא לפי זה, שהתרעומות שיש לו על הקב״ה, שברא אותו בשפלות כזה, הוא צודק, היינו שהקב״ה בעצמו עשה, שאין לצפות ששום עזרו רק מהקב״ה. לכן נקרא תפלת עני בשם ״נשברי לב״, היינו שבא מבחינת שבירת הכלים כנ״ל. נמצא, שטענתו של נשברי לב היא טענת אמת. **ואמת נקרא ״קרוב״, מטעם שהוא השתוות הצורה עם הבורא. לכן תפלה זו נתקבלה בראשונה, משום שכאן מתחיל סדר העבודה.**

ובזה נבין מה ששאלנו: כאן אומר, ש״קרוב״ נקרא נשברי לב. ושם למדנו, ש״קרוב״ אמת, כמו שכתוב ״קרוב ה׳ (נקרא) לכל אשר יקראוהו באמת״. והתשובה, כי הטענה של נשברי לב היא טענת אמת. נמצא, ששניהם אותו דבר הוא, שפירושו הוא, שצריכים לדעת, כשבאים להתפלל להקב״ה, צריכים לדבר אליו דברי אמת.

וזה כמו שביארנו במאמר (מ״ח, תשמ״ה), שבא להתפלל לה׳, אז הוא צריך לדבר לה׳ שיעזור לו: היות שאני נמצא באמת במצב הכי גרוע מכל העולם, מטעם, הגם שיכול להיות, שיש אנשים שהם עומדים למטה ממני, הן בתורה והן בעבודה, אבל הם לא מרגישים את האמת כמו שאני רואה את מצבי. לכן עדיין אין להם החסרון כמו שיש לי. לכן אין נזקקים כל כך

שאתה תעזור להם. אבל אני רואה את מצבי האמיתי, שאין לי שום שייכות לרוחניות אחר כל העבודה שהשקעתי, הן בזמן והן בכוחות. ומכל מקום אני רואה היום, "איך שהימים הראשונים היו טובים מאלה". ועד כמה שאני משתדל ללכת קדימה, אני מרגיש שאני הולך אחורה. זה נקרא "טענת אמת". ואליו שייך לומר, **השתוות הצורה להקב"ה בזה שטוען טענת אמת**.

ובזה נבין את השאלה, מדוע תפלת עני מעכבת כל התפלות, וכי אין הקב"ה יכול לענות על כל התפלות בבת אחת. אלא אנו צריכים ללמוד את כל הג' תפלות בגוף אחד. והפירוש יהיה, שאי אפשר לענות לאדם על מה שהוא מבקש, אלא לפי סדר המדרגה, מה שהאדם יכול לקבל. היינו, שאם יקבל את זה, יהיה לטובתו. מה שאם כן אם יקבל איזה מילוי שהוא מבקש, וזה יהיה לרעתו, בטח לא יתנו משאלתו, בשביל שהבורא רוצה להטיב לו ולא להרע לו.

אי לזאת, מוכרח התחתון לקבל מלמעלה כפי מה שחסר לו לפי אמיתית של התחתון. לכן הוא מוכרח להתפלל על עניות שלו, שיש לו תרעומת על מה שברא אותו עם רצון לקבל, שזה הוא מרגיש, שהוא כל הרע שבו, שעושה לו כל הצרות. ואח"כ הוא יכול לבקש שיתנו לו מלכות שמים, היות שכבר נתנו לו כלים דהשפעה, וכבר הוא יכול לקבל **בחינת אמונה**, הנקראת "מלכות שמים". זאת אומרת, אין האדם יכול להשיג עול מלכות שמים, הנקרא "אמונה", מטרם שיש לו כלים דהשפעה, כמו שאומר בהסולם (הקדמת ספר הזהר דף קל"ח, בהסולם ד"ה "כי חוק") וזה לשונו "כי חוק הוא זה, שלא יוכל הנברא לקבל רע מאתו יתברך בגלוי, כי הוא פגם חס ושלום בכבודו יתברך, שהנברא ישיגו כפועל רעות, כי אין זה מתאים לפועל השלם. ועל כן בעת שהאדם מרגיש רע, הנה באותו שיעור שורה עליו כפירה על השגחתו חס ושלום, ונעלם ממנו הפועל יתברך".

אי לזאת, מקודם האדם צריך לקבל בחינת כח מלמעלה, שיהיה לו טבע שני, שהוא רצון להשפיע. ואחר כך הוא יכול לבקש מדרגה שניה, שהיא בחינת "דוד", היינו בחינת "מלכות שמים". נמצא, שתפלת העני מאחרת לכל התפלות. זאת אומרת, שמטרם שקבל העני את מבוקשו, אין הוא מסוגל לקבל מדרגות יותר גבוהות. לכן כתוב "תפלה לעני כי יעטוף", כנ"ל.

ואחר זה באה תפלה שניה, שהיא "תפלה לדוד", שהיא בחינת מלכות שמים, שהוא מבקש, שתהיה לו אמונה, שירגיש את הפועל, מה שהוא פועל עם השגחתו על כל העולם, כי עכשיו כבר יכול להשיג את הבורא כפועל

טובות, כנ"ל בהסולם, כיון שיש לו כבר כלים דהשפעה, אז הוא כבר יכול לראות, איך שהוא פועל טובות.

נמצא, שאי אפשר להשיג אמונה, שהוא מלכות שמים, מטרם שהשיג מקודם בחינת תיקון המידות, שהוא צריך להיות תמיד מוכן להשפיע ולא לקבל בעמ"נ לקבל. אחרת מן השמים לא נותנים לו להשיג בחינת אמונה. וזה נבחן, שתפלת עני מעכבת כל התפלות. דהיינו כנ"ל, שטרם שהאדם מגלה את חסרונו, על זה שהוא משוקע באהבה עצמית, ורוצה לצאת מזה, אין לו לבקש על שאר דברים.

ואח"כ בא הזמן ל"תפלה למשה", שהיא בחינת "תורה", כי אי אפשר לזכות לבחינת תורה מטרם שמשיג בחינת אמונה, כי "אסור ללמוד תורה לעכו"ם", שנאמר "וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל". וכמו שאומר בזהר "אסור ללמוד תורה לעכו"ם", וכן מי שנימול עצמו ולא שומר מצות התורה, כמי שלא נימול דמי, כמו שכתוב (יתרו מפטיר) "ואם מזבח אבנים תעשה לי, לא תבנה אתן גזית, כי חרבך הנפת עליה ותחללה, אף על פי שחרבך הנפת עליה היינו שמול עצמו אבל ותחללה, שפירושו, כי חלל את המילה".

משמע מכאן, **אפילו מי שנימול ויש לו הורים יהודים, עוד לא נקרא לגבי תורה בחינת "ישראל", שיהא מותר ללמוד עמו תורה, אם לא שומר מצות התורה**. כך משמע מדברי זהר הנ"ל.

הנה בזהר (פנחס דף כ"ד ובהסולם אות ס"ח) וזה לשונו "ויין ישמח לבב אנוש, זהו יינה של תורה, כי כך עולה יין כחשבון סוד. ומה ביין צריך להיות סתום וחתום, שלא יתנסך לעבודה זרה, אף סוד התורה כך, שצריך להיות סתום וחתום. וכל הסודות שלה אינם נשקים אלא ליראיו".

הרי שבחינת תפלה למשה, שהיא בחינת תורה, היא מדרגה שבאה אחר בחינת מלכות שמים, שנקראת בחינת יראה, וזהו שתורה נמסרה ליראיו דוקא. וזה ענין מה שאמרו חז"ל "תפילין של יד קודם לתפילין של ראש", משום דכתיב "וקשרתם לאות על ידך, והדר, והיו לטוטפות בין עיניך".

והזה"ק מפרש, ענין תפילין של יד הוא מלכות, ותפילין של ראש הוא בחינת ז"א. ותפילין של יד צריך להיות מכוסה, משום שכתוב "והיו לך לאות על ידך", ודרשו "לך לאות ולא לאחרים לאות". ואמר אאמו"ר זצ"ל, שמלכות נקראת "אמונה", לכן צריך להיות בהסתר, שפירושו הוא, שמלכות, משום שהיא בחינת אמונה למעלה מהדעת, נקרא זה בחינת

"הסתר". לכן לאחר שמקבל את בחינת **אמונה**, שנקרא "מלכות שמים", אז יכולים לזכות לבחינת **תורה**, שנקרא בחינת "ז"א", שהוא מרמז לתפילין של ראש, ששם כבר יש בחינת גילוי תורה. לכן אמרו חז"ל על פסוק "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך", אלו הם בחינת תפילין של ראש, ששם שייך בחינת ראיה.

ענין קליפה שקדמה לפרי

מאמר ל', תשמ"ו

הזהר בפרשת בלק (ובהסולם דף ח' אות ט"ו) וזה לשונו "ואם תאמר, שהקב"ה רצה כך, לתת הבכורה לישראל, ואינו מן הדין. בא וראה, עשו היה קליפה וסטרא אחרא היה. ונודע שהקליפה קדמה למוח, ועל כן יצא ראשון. כיון שיצאה הקליפה, ונעברה, הנה נמצא המוח. ערלה הראשונה, שהוא עשו, נמצא בחוץ. ועל כן יצא ראשון. הברית, שהוא היקר מכל, דהיינו יעקב, הוא נגלה אח"כ. ועל כן אין קדימת עשו נחשב לבכורה, כי קליפה וערלה הוא, שאין לו שום ערך והשוואה עם המוח והברית. אלא שגם הקדים לצאת מאותו הטעם, כי קליפה קדמה לפרי", עד כאן לשונו.

ויש להבין, בשביל מה הוא צריך לתרץ, הלא קושיא הזאת כבר תירצו חז"ל (מובא ברש"י בתחילת פרשת בראשית) וזה לשונו, "אמר רבי יצחק, לא היה צריך להתחיל את התורה אלא "מהחודש הזה לכם", שהיא מצוה ראשונה שנצטוו ישראל. ומה טעם פתח ב"בראשית". משום, כח מעשיו הגיד לעמו, לתת להם נחלת גויים, שאם יאמרו אומות העולם לישראל, ליסטים אתם, שכבשתם ארצות שבעה גויים, הם אומרים להם, כל הארץ של הקב"ה הוא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו, ברצונו נתנה להם, וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו".

אם כן, גם כאן אצל בכורה הוא אותו דבר, מקודם נתנה לעשו, ואח"כ לקח מעשו ונתנה ליעקב. ואין לומר שבכורה אינה דומה לארצות, משום שענין ארץ ניתן למכירה וניתן למתנה. מה שאם כן בכורה זהו ענין של מציאות, היינו מי שנולד קודם נקרא "בכור", ואין לשנות. אבל אנו רואים,

שגם בכורה הוא דבר הניתן למכירה, וממילא כבר שייך לומר, שיכולים לקחת מזה וליתן לאחר. אחרת איך היה יעקב יכול לקנות את הבכורה מעשו, כמו שכתוב "וימכר את בכורתו ליעקב".

מכאן אנו רואים, שהבכורה דומה לארץ שניתנת למסירה כנ"ל. אם כן מה מרמז לנו בהתירוץ הזה, שמתרץ כאן, משום שקליפה קודמת לפרי, ומשום זה לא נחשב זה שנולד ראשון ללידת בכור.

ובכדי להבין את הענין, צריכים מקודם לדעת מה זה קליפה, ומה זה מוחא, ומהו ערלה, שהוא מכנה את עשו בשם ערלה, ומהי ברית, שמכנה את יעקב בשם "ברית". ונקדים מקודם מטרת הבריאה, מהי. ואח"כ נוכל לבאר מהו עיקר ומהו טפל, בכדי לדעת את ענין פרי, וקליפה, שמוכרחת להיות קודמת לפרי, מהו ההכרח הזה, שמשמעו, שאי אפשר להיות אחרת.

הנה מטרת הבריאה ידוע, שהיא בכדי להטיב לנבראיו. ומשום זה ברא יש מאין בחינת נברא, שהנברא הזה יוכל לקבל את הטוב והעונג, מה שהוא רוצה לתת להם. והנברא הזה נקרא "רצון לקבל בעמ"נ לקבל". נמצא לפי זה, שאין לנו לדבר מדבר רק שיש לו רצון לקבל, אחרת לא נקרא זה "נברא", שנוכל לדבר ממנו. כי נברא נקרא "כלי" ו"אין אור בלי כלי". זאת אומרת, **מן האור אין לנו לדבר, רק מהאור בזמן שהוא מלובש בכלי.**

אלא אין הכלי הזה, הנקרא "רצון לקבל הנאה ותענוג", קבלה, לאחר שיצאה תיקון, המכונה בחינת "השתוות הצורה", בכדי שלא תהיה נהמא דכסופא. כידוע, שיש בושה בזמן שהאדם צריך לקבל משהו, כמו שאמרו חז"ל על פסוק "כרום זלות לבני אדם", שבזמן שאדם צריך לקבל מהבריות, משתנים פניו ככרום. לכן נעשה תיקון, המכונה "צמצום והסתר", שלא לקבל שום הנאה, רק עם הכוונה בעמ"נ להשפיע. נמצא לפי זה, שיש לנו להבחין ב' דברים:

א) שהוא העיקר, היינו הכלי, שהוא נקרא "רצון לקבל הטוב והעונג". ואם אין הרצון הזה, אין ממה לדבר כנ"ל. אבל מבחינה זו נמשכה הסטרא אחרא והקליפות, שמסדר השתלשלות העולמות באה לנו שורש, שפירושה, שמנקודה זו נמשכה אח"כ התפשטות בגלוי עם כל הרע, דהיינו כמו שאמר האר"י ז"ל, שהצמצום הוא שורש הדין, שפירושו, שע"י זה שנעשה צמצום, היינו שלא לקבל בעמ"נ לקבל, רק בעמ"נ להשפיע. הסדר היה, כמבואר בתע"ס (חלק א'), שמקודם היה הצמצום מחמת בחירה, היינו שעוד לא היה איסור לקבל. אבל אח"כ נעשה איסור לקבל. אבל עוד לא היה מי שירצה לקבל בעמ"נ לקבל, היינו שלא היה מי שירצה לעבור על איסור הצמצום.

אמנם ע״י צמצום ב׳, נולד אז דבר חדש, היינו שכבר יש מי שהוא, שרוצה לקבל בעמ״נ לקבל. אבל קליפות עוד לא היו.

אולם אחרי שבירת הכלים, שהיתה בעולם הנקודים, נולדו הקליפות, אבל עוד לא היה בהם בנין, אלא שהקליפות נקראות אז בשם ״ו׳ ונקודה״. ועוד לא היה להם בנין של עולמות. אלא רק אחר חטא של אדם הראשון בעץ הדעת, שנפלו הלבושים לתוך הקליפות, קבלו אז הקליפות בנין של ארבע עולמות, כדוגמת הקדושה. ונקראים ״ארבע עולמות אבי״ע דטומאה״. וזהו ענין המובא בהקדמה לספר הזהר (אות כ״ט) וזה לשונו ״ותדע, שעבודתינו במשך ע׳ שנותינו מתחלקת לד׳ חלוקות:

חלוקה א) הוא להשיג את הרצון לקבל המופרז בלי מצרים, בכל שיעורו המקולקל, מתחת יד מערכת ד׳ העולמות אבי״ע הטמאים. כי אם לא יהיה בנו הרצון לקבל המקולקל הזה, לא נוכל כלל לתקנו. ולפיכך, לא די אותו שיעור הרצון לקבל, המוטבע בגוף ממקור לידתו לאויר העולם, אלא עוד, שמוכרח להיות מרכבה לקליפות הטמאות לא פחות מי״ג שנים. כלומר, שהקליפות תהינה שולטות עליו, ותתנה לו מאורותיהן, שהאורות שלהן הולכים ומגדילים את הרצון לקבל שלו, כי המילואים שהקליפות מספקות אל הרצון לקבל, אינם אלא מרחיבים והולכים את התביעה של הרצון לקבל. ואם אינו מתגבר על ידי תורה ומצות, לטהר את הרצון לקבל ולהפכו להשפעה, הרי הרצון לקבל שלו הולך ומתרחב במשך שנות חייו.

חלוקה ב) הוא מי״ג שנים ואילך, שאז ניתן כח לנקודה שבלב שבו, שהוא סוד אחוריים של הנפש דקדושה, המלובשת בהרצון לקבל שלו מעת לידתו, אלא שאינה מתחלת להתעורר רק אחר י״ג שנים. ואז הוא מתחיל להכנס תחת רשות מערכת העולמות דקדושה, דהיינו בשיעור שהוא עוסק בתורה ומצות. ועיקר התפקיד בעת ההיא, הוא להשיג ולהגדיל את הרצון לקבל הרוחני. ועל כן נבחנת המדרגה הזו, הבאה לאחר י״ג שנה, לבחינת קדושה. והוא סוד השפחה דקדושה המשמשת לגבירתה, שהוא סוד השכינה הקדושה. כי השפחה מביאתו לשמה, וזוכה להשראת השכינה. והמדרגה הסופית שבחלוקה זו, הוא שיתאהב בהקב״ה בתאוה גדולה, ועל דרך שאמר הפיטן ״בזכרי בו אינו מניח לי לישון״.

בהאמור נוכל להבין, מהי קדושה ומהי קליפה. ענין קדושה מתבאר מלשון ״קודש לה׳״, שפירושו, שזה לא שייך לנו, היינו שזה לא שייך לרשות שלנו, אלא אנחנו מקדישים זה לה׳. זאת אומרת, הוא מוציא זה מרשות של הדיוט ומכניס זה לרשות דקדושה. אולם אין שייך לומר, שמכניס זה

לרשות של קדושה, אם לא היה זה מקודם לכן ברשותו. ואז שייך לומר, שהוא מוציא זה מרשותו ומכניסו לרשות דקדושה.

אי לזאת, מוכרח האדם להיות מקודם ברשות של הקליפה עד י״ג שנה, כנ״ל בהקדמה לספר הזהר, שאז הוא מרגיש שיש לו רשות עצמו, משום שהקליפה, הנקרא ״רצון לקבל בעמ״נ לקבל״, נקרא ״שינוי צורה״ שמפרידו מהבורא. וענין זה של כלי קבלה, שהאדם רוכש את זה בזמן היותו תחת רשות הקליפה עד י״ג שנה, זה נותן לו להרגיש שהוא הבעל בית, דהיינו שהוא יכול לעשות מה שהוא רוצה, משום שהוא לא מרגיש שום רשות אחרת אלא רק רשות עצמו.

ומשום זה, כשאומרים לו אחר י״ג שנה, שעכשיו הגיע הזמן, שאתה צריך לבטל את הרשות שלך, ולומר, שאין רק רשות אחרת אלא הקב״ה, אז הוא מתחיל לחשוב ולהרהר, בשביל מה אני צריך לבטל את הרשות שלי, ולומר שרק הקב״ה הוא הבעל בית ואני העבד שלו, ואין לי שום קנין, אלא כמו שאמרו חז״ל ״מה שקנה עבד קנה רבו״, זאת אומרת, שאני צריך לשמש את הבורא שתהיה לו נחת רוח.

אז הגוף של האדם, המכונה ״רצון לקבל״, טוען טענה חזקה: ראשית כל, אני צריך להאמין שיש קשר להבורא עם הנבראים. ואח״כ אני צריך לראות, שכדאי להאמין, שהבורא הוא הבעל בית. אבל בשביל מה אני צריך לבטל את הרשות שלי ולדאוג רק שתהיה נחת להבורא. איזה כדאיות יש בזה בשבילי. אלא שהוא מבין, לאחר שהוא מאמין, שיש קשר להבורא עם הנבראים, היינו שהוא מאמין, שכל רצונו יתברך הוא להטיב לנבראיו, ומה הוא צריך לראות במצב הזה, לא יותר רק איך שהקב״ה משמש אותו. זאת אומרת, שהבורא הוא העבד, והאדם הוא הבעל בית, והוא אדון הבית, ועל הקב״ה מוטל חוב לשמש את האדם, שהאדם הוא אדון והבורא הוא העבד.

אולם כשאומרים לאדם, שהוא צריך לדעת, שהאמת היא, שהבורא הוא בעה״ב, ואנחנו הנבראים, אין לנו שום דעה בעולם. ובין שאנחנו מקבלים את מלכותו עלינו, ובין שיש חילוניים שלא רוצים לקבל עליהם את מלכותו, כלום לא עוזר להם, אלא הוא עושה מה שהוא רוצה, והנבראים מוכרחים לקבל פקודותיו בעל כרחם, כמו שאמרו חז״ל (אבות פרק שלישי כ׳) ״ונפרעין מן האדם מדעתו ושלא מדעתו״.

נמצא, שאפילו אין האדם מסכים למה שאומרים לו. אבל זה שלא רוצה להאמין, לא משנה את המציאות, היינו שהבורא הוא הבעל בית ועושה מה

שהוא רוצה. אבל אין האדם מסוגל לראות את האמת, ומשום זה לא רוצים להאמין. אולם כשהאדם חס ושלום לא מאמין בזה, הוא לא יכול לקבל על עצמו להיות עבד ה', היינו להאמין שה' הוא אדון ואנחנו עבדיו. אלא זה דוקא במאמינים.

אמנם אם אין אמונה אמיתית, יש סוג אנשים שכן מאמינים שה' הוא הבורא, והוא ברא את העולם במטרה, הנקראת "להטיב לנבראיו". וגם מאמינים, שה' צוה לנו ע"י משה רבינו עליו השלום, שאנו נקיים את התו"מ, מה שנתן לנו, **אבל הכל הוא יכולים להאמין על דרך הכדאיות,** היינו שהוא ישלם לנו עבור זה שאנו מתייגעים בעבודת קיום תו"מ. ויש להם על מה שיסמוכו, כמו שאמרו חז"ל (אבות פרק שני ט"ז) וזה לשונם "אם למדת תורה הרבה, נותנין לך שכר הרבה, ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך, ודע שמתן שכרן של צדיקים לעתיד לבוא".

הרי אנו רואים, שיש ענין של האמונה בה' ובתורתו, ושומרים מצוה קלה כבחמורה. אלא כל זה נמדד על הכדאיות, שהוא עמ"נ לקבל שכר, המכונה "שלא לשמה". אבל צריכים לזכור מה שאמרו חז"ל "מתוך שלא לשמה באים לשמה". אם כן כבר זה נבחן לדרגה בקדושה. אבל בזמן שאומרים לאדם, לאחר י"ג שנה, כנ"ל, שעתה הגיע הזמן, שאתה צריך לבטל את הרשות של עצמך, ולומר, שאין שום רשות בעולם, ואתה לא יותר אלא כעבד המשמש את ה' בעמ"נ שלא לקבל פרס.

אז הגוף מתנגד לזה, ואז מתחילה עיקר עבודה, משום שהוא נגד הטבע. אי לזאת, צריך האדם להאמין למעלה מהדעת, ולומר להגוף שלו, שאתה צריך לדעת, שאין אתה מסוגל לעבוד בעבודה דלהשפיע נחת רוח להבורא בלי שום תמורה, מטעם שאתה נולדת בטבע של רצון לקבל, והטבע הזה הוא הכרחי, כי רק זה הוא כל הבריאה, כידוע, שרק הרצון לקבל, הנקרא "חסרון והשתוקקות לקבל תענוג", הוא נקרא "יש מאין".

ונמצא לפי זה, שאנו נקראים "נבראים" הוא דוקא על הרצון לקבל, אותו יכולים לכנות בשם "בריאה". והרצון הזה נמצא בכל המדרגות ועולמות דקדושה. אלא בקדושה הרצון לקבל הזה נתקן בתיקון של כוונה דעל מנת להשפיע. נמצא, שהעיקר הוא הרצון לקבל. וההבדל בין קדושה לטומאה ובין חיים ומות, הוא רק בהכוונה.

פירוש, אם הקבלה היא בעמ"נ להשפיע, נקרא זה "קדושה", היות שזה השתוות הצורה. והשתוות הצורה נקרא "דביקות", כמו שאמרו חז"ל על

פסוק "ולדבקה בו" ופירשו "הדבק במידותיו, מה הוא רחום אף אתה רחום". ומשום זה הוא דבוק בחיי החיים. נמצא, שנמשכים לו חיים מלמעלה.

מה שאם כן אם לא יכול לשום על המעשה הכוונה דעמ"נ להשפיע, נמצא בשינוי הצורה מהבורא, היות שהוא המשפיע והנבראים רוצים לקבל. ומשום זה הם נפרדים מחיי החיים. ממילא אין להם רק מות. וזה נקרא "קליפה", הגם שהוא בא בעיקר הבריאה. אחרת, אם אין שם רצון לקבל, אין ממי לדבר. אבל יחד עם זה, אם אין עליה התיקון של השפעה, היא נקראת "קליפה", "סטרא אחרא", "מלאך המות" וכו'.

רואים אנו לפי הסדר התיקונים, שקודם כל צריך להיות רצון וחשק לקבל את התענוגים, ואחר כך, אומרים, שצריכים לדעת, שאסור לקבל על הכוונה דאהבה עצמית. ואף על פי שיש תאוה גדולה לקבלת התענוג, מכל מקום מוכרחים להתגבר על התאוה, ולעבוד עם עצמו באופן, שירצה לקבל את התענוג רק על תנאי: אם הוא יכול לכוון על הקבלה, שהוא מקבל עכשיו, הוא רק מטעם שהבורא רוצה שהוא יקבל את התענוג, על סמך זה הוא מקבל, היות שהוא רוצה להנות להבורא.

כי רשות עצמו הוא כבר ביטל, היינו שאינו רוצה לקבל שום דבר בתוך הכלי, הנקרא "אהבה עצמית". אבל היות שהבורא רוצה שהוא יקבל, ומשום זה הוא אומר, עכשיו אני רוצה לקבל הנאה ותענוג, מטעם שהבורא רוצה בכך, ואני רוצה למלאות את רצון ה', לכן הוא מקבל עכשיו הטוב והעונג.

אבל בכדי שהאדם יגיע לדרגה זו, הנקראת "שכל רצונו הוא אך להשפיע נחת רוח להבורא", כאן מתחילה העבודה האמיתית, היות שיש שתי בחינות להבחין בעניני עבודה:

א) היא המעשה, שקשה לאדם לוותר על תענוגים. ולא חשוב איזה תענוג שהוא. נגיד למשל, תענוג של המנוחה. כשאדם צריך ללכת לעבוד עבודה בגשמיות, שהוא כדי לקבל שכר גשמי, אדם הולך לעבוד בבנין או בבית חרושת, בודאי קשה לו לוותר על תענוג המנוחה. אבל היות שיש לו יותר יסורים, מזה שלא יהיה לו מה לאכול, ומשום זה הוא מוותר על תענוג המנוחה, ומקבל על עצמו יגיעה, מטעם שע"י זה הוא ישיג תענוג יותר גדול.

ובמה הוא גדול, היות שכאן הוא מרויח שני דברים:

שלא יהיו לו יסורים, בזה שאין לו מה לאכול. או שלא יהיו לו יסורים של בושה, בזה שאין לו מה ללבוש.

וגם יהיה לו תענוג מאכילה והנאה בזה שיש לו מלבושי כבוד. מה שאם כן כשהוא מוותר על תענוג המנוחה, אבל יסורים הוא לא מרגיש בזה, שאין לו מנוחה. הגם שיכולים לומר, בעת שהוא מוותר על השינה יש לו יסורי שינה, חוץ מה שחסר לו תענוג השינה. וכמו כן כשעובד, יכולים לומר, חוץ מזה שהוא מוותר על תענוג המנוחה, יש לו יסורי תנועה. ובפרט כשהאדם עובד עבודה פיזית, הוא מרגיש יסורים גם בעת עבודה, אבל יסורים האלו אינם דומים ליסורים שהאדם מרגיש בעת שהוא רעב, או בזמן שהוא צריך ללכת בין אנשים למקום שמחה, ברית מילה, או חתונה, וכדומה, ואין לו מה ללבוש. ולכן יותר קל לו לוותר על המנוחה ולקבל על עצמו טורח היגיעה. כי זה אנו רואים, איך שהעולם נוהג, שמוותרים על המנוחה והולכים לעבוד. אם כן בטח שהיסורים מהשלילה יותר קשים.

ואותו דבר נוהג בזמן שאומרים לאדם, תוותר על המנוחה ותתחיל לעבוד בתו"מ. אז הוא תיכף שואל, כמו בגשמיות, אם אני אוותר על המנוחה, מה יהיה שכרי, אני רוצה לראות את הכדאיות. על זה אומר הרמב"ם (בסוף הלכות תשובה) "השכר שלך יהיה בעולם הזה ובעולם הבא, ותנצל מן הפורענויות ומכל מקרים רעים". אז הוא יכול להאמין מה שאומרים לו, ולקיים תו"מ בבחינת המעשה לשם שמים. היינו שהוא מכוון, בזה שהוא מקיים תו"מ, מה שה' צוה לנו ע"י משה רבינו עליו השלום, ותמורת זה אנו נקבל שכר תמורת עבודה ויגיעה שלנו, במה שאנו מוותרים על הרבה תענוגים, שהתורה אסרה לנו, ותמורת זה אנו מקבלים שכר, כדמיון שעובדים באיזה בית חרושת או באיזה בנין, מטעם שאנו מקבלים שכר.

אותו דבר נוהג גם כן אצל רוחניות. דהיינו, שאנו עובדים אצל בעל הבית, לא שהוא בעל בית חרושת אחד, אלא אנו מאמינים, שהוא הבעל בית של כל העולם, ואצלו אנו עובדים. ואומרים לנו, תוותר על עבודה שאתה עובד אצל חברה קטנה, שהם נותנים משכורת קטנה, ותעבוד אצל בעל בית גדול, שהוא בעל בית כל העולם.

אבל לפי זה מתעוררת השאלה, מדוע לא באים כולם לעבוד אצל אדון העולם.

התשובה היא, פשוט, היות שלא רואים את השכר על המקום, אלא שצריכים להאמין על השכר, שנקבל אחר גמר עבודה. ומשום זה לא כולם מסוגלים להאמין על השכר. אם כן, היות ספק על השכר, וצריכים להאמין שבסופו של דבר נקבל את השכר, ומשום זה אין הרבה קופצים עליה. ומשום שדרך העולם לעבוד על הוודאי שכר, ולא על הספק, משום זה יש

הפרש גדול בין גשמיות לרוחניות. אבל צריכים לדעת, שכל ההפרש הוא בזה, שכאן ברוחניות אין השכר על המקום, אלא שצריך להאמין. זהו כל ההפרש.

אולם אנו רואים, שבאים אנשים, ורוצים לקיים תו״מ, אף על פי שכל הזמן עד שבאו היו בחברת חילוניים, והם באים ואומרים, שרוצים לחזור בתשובה. וכששואלים אותם, מהי הסיבה שרוצים לשנות דרכם, ממה שהם רגילים בה כל הזמן, הם אומרים, היות שלא מוצאים טעם בחיים, היינו באהבה עצמית. היות שאין לו (להאדם) מה לקבל ולתת לתוכם (לרצונות של אהבה עצמית שלו), כי אין לו מה לתת להם (לרצונות של אהבה עצמית), לכן הוא רוצה לקיים תו״מ.

היות ששמע, שמתו״מ כן יכולים לקבל תענוג, אז יהיה לו במה להנות את הרצון לקבל שלו. זאת אומרת, שכל זמן שהוא רואה, שיש לו לפרנס את הרצון לקבל עם תענוגים גשמיים, אין לו צורך לשנות דרכו. אבל אם הוא שומע, שיש ענין של אמונה, ושיש אדון מנהיג העולם, וברא את העולם לא סתם, אלא לאיזו מטרה, והמטרה נקראת ״להטיב לנבראיו״.

וכשהוא שומע זה, ואם אין לו סיפוק מהתענוגים הגשמיים, היות שלא מרגיש בהם טעם חיים, שבשבילם יהא כדאי לחיות בעולם ולסבול, כי כל אחד לפי דרגה דיליה הוא סובל, ולכן כשהוא שומע, שיש מקום, ששם כן יש מה שמאיר משהו בחיים, אז הוא יכול לצאת מהתענוגים הגשמיים, אף על פי שאמרנו לעיל, שהתענוגים הגשמיים, הוא לא צריך להאמין בהם. מה שאם כן על רוחניות, הוא בספק אצלו, ורק הוא צריך להאמין, שסוף הכבוד לבוא, היינו שבסופו של דבר הוא יקבל שכר. אבל היות שאין לו סיפוק בהתענוגים הגשמיים, אז הוא יכול לעבור לצד הקדושה ולקיים תו״מ.

אבל בזמן שהאדם משוקע בתאוות גשמיות, ומוציא בהם סיפוק, אפילו שהוא סיפוק לשעתו, ואח״כ הוא רואה שאין לו סיפוק, כבר הוא בבחינת תינוק שנשבה בין העכו״ם, ואין לו כח לצאת משליטתם.

אולם גם אחר שאנשים כאלה קבלו עליהם עול תו״מ, יש לפעמים שנתעורר אצלם ענין של תאוות גשמיים, ואז קשה להם את העבודה. אבל צריכים לדעת, זה שנתעוררו בהם תאוות גשמיים, היינו שהם מתחילים להרגיש טעם בהם, מה שלא הרגישו מקודם לכן, וכן אלו אנשים שנולדו עם חינוך דתי, שמקיימים תו״מ מעת נערותם, ובזמן שמתחילים לעבוד עבודה דלהשפיע, מתעורר בהם טעם בגשמיות יותר מבעת שהתחילו לעסוק

בעבודה דלהשפיע. וזהו כעין שאמרו חז"ל (סנהדרין דף ע"ה ע"ב) וזה לשונו "דאמר רבי יצחק, מיום שחרב בית המקדש ניטלה טעם ביאה וניתנה לעוברי עבירה".

ויש לפרש "מיום שחרב בית המקדש", היינו בזמן שהקדושה שבלבו של אדם נחרבה. "ניטל טעם ביאה", שביאה הוא שם כולל של כל התענוגים. "וניתנה לעוברי עבירה", וזה מתמיה, למה מגיע לעוברי עבירה, שירגישו תענוג בהדברים הגשמיים, יותר מאלו שהם אינם עוברי עבירה. כאילו מגיע להם שכר בזה שהם עוברי עבירה, שירגישו יותר טעם תענוג מאחרים.

ולהבין את זה, צריכים אנו לראות, מה שנהוג בסדר העולם. היינו שאם האדם יכול לעשות, שהאדם יעבוד אצלו בשכר מועט, לא יתן לו יותר, אלא כל אדם משתדל לקבל פועל, שיעבוד אצלו ויעשה כל הפעולות מה שהוא דורש ממנו, וישלם לו פחות שכר. אבל אין שייך לומר, שישלם לו יותר מכפי שהפועל דורש. ובהאמור יוצא, כשמדברים מבחינת עבודת ה', כשהיצר הרע בא לאדם ואומר לו, תעבור על מצות התורה, אז האדם אומר לו, מה תיתן לי. אז היצר הרע אומר לו, שאני אתן לך תמורת זה שאתה תשמע בקולי, נגיד על דרך משל, מאתיים גרם תענוג. אז הוא אומר לו, בשביל מאתיים גרם תענוג אני לא רוצה לעבור על מצות ה'. אז היצר הרע מוכרח להוסיף לו עוד מאה גרם, עד שהאדם כבר לא יכול לוותר על תענוג כזה, אז הוא מוכרח לשמוע בקולו של יצר הרע.

נמצא לפי זה, **כפי ערך שהאדם מעריך גודל החטא, בשיעור זה קשה להאדם שיעבור על המצוה.** והיות שעשיה זו של לעבור את מצות ה' קשה, ויש כלל, בשביל עבודה קשה צריכים לשלם שכר טוב. אי לזאת, כפי שקשה לו לעשות את העבירה, בשיעור זה היצר הרע מוכרח לתת שכר גדול, היינו תענוג גדול תמורת העבירה. מה שאם כן בזמן שלא קשה לעבור את מצות ה', אז היצר הרע אינו מחוייב לתת לו תענוג גדול.

לפי זה יוצא, אלו החילוניים, שאינם בכלל מקיימים תו"מ, לא מרגישים שהם עושים איזו עבירה בזה, כמו שאמרו חז"ל (יומא פ"ו ע"ב) "עבר אדם עבירה ושנה בה, נעשה לו כהיתר". אם כן אין היצר הרע צריך לתת להם טעם בעבירה, כי אצלם לעשות עבירות אין זה דבר קשה, שיצטרכו לשלם תמורת זה שעוברים על המצות. לכן אין להם טעם גדול בהעבירה, כי הוא מוציא תמיד פועלים, שרוצים לעבוד בשבילו, וממילא הוא לא צריך לשלם להם תענוג גדול.

מה שאם כן אלו אנשים, שהם לא רוצים לעשות עבירות, ובשעת מעשה, שהוא מרגיש שהוא הולך לעשות עבירה, קשה לו לעשות זאת. ומשום זה היצר הרע מוכרח לתת להם שירגישו טעם גדול בהעבירה, אחרת לא ישמעו בקולו, לקיים את הפקודות שלו. לכן הוא מוכרח לשלם להם הרבה תענוג.

ובזה יכולים לפרש "משחרב בית המקדש", היינו בזמן שאינה נמצאת קדושה בלבו של אדם, "ניטל טעם" הכללי של התענוגים, המכונה "ביאה", "וניתנה לעוברי עבירה", שפירושו, שכל זמן שאדם מרגיש שעובר עבירה, הוא מרגיש טעם. אבל "עבר ושנה שנעשה לו כהיתר", כבר היצר הרע לא נותן לו תענוג, משום שהוא כבר עובד בלי שום שכר, מטעם שאין לו שום כבידות לעבור את העבירות.

אי לזאת, יש טעות גדולה בין הדתיים, שיש שחושבים, שיש להחילוניים טעם בתענוגים גשמיים. כי היות שהם משמשים ליצר הרע בלי שום תמורה, כי כל החיות שלהם הוא מה שהם נגד הדת, ואין להם תענוג כמו שהדתיים חושבים, משום שהיצר הרע לא נותן שכר בחינם כנ"ל. לכן אל תתמה אם אדם רואה, שבזמן שהתחיל לעבוד עבודה דלהשפיע, הוא קבל חשק יותר גדול לתאוות גשמיות. אין זה משום שהוא קבל ירידה, אלא אדרבה, היות שעכשיו הוא לא רוצה לקבל בעמ"נ לקבל, אלא הוא רוצה רק להשפיע, ומשום זה היצר הרע, כשבא לו מלהפריע מעבודה דלהשפיע, הוא נותן לו טעם יותר גדול בתענוגים גשמיים, בכדי שישמע בקולו, ושלא יוכל להתגבר על הרצון לקבל שלו.

מה שאם כן מטרם שהתחיל בעבודה דלהשפיע, אז כשהיה עוסק בתאוות גשמיים, לא היה לו כל כך חשק גדול לתאוות גשמיים, משום שהיה עסוק בתאוות גשמיים בלי תענוג גדול. מה שאם כן עכשיו, כשהתחיל בעבודה דלהשפיע, אם לא ירגיש טעם גדול, בטח אין ליצר הרע מה לעשות, שבודאי לא ישמע בקולו. נמצא, בשיעור שהאדם מתרחק מאהבה עצמית, בשיעור הזה מתחיל להרגיש טעם יותר גדול (בתאוות גשמיות), כי אחרת לא ישמע בקולו (של יצר הרע), כנ"ל.

ובהאמור יוצא, שאין לאדם להתבהל מזה, שבאמצע עבודה קבל תשוקה לתאוות גשמיות, הגם מקודם לכן לא היו עולים בשם תאוות כאלו. אבל עכשיו, היות שהוא צריך כל פעם לתקן את הכלי קבלה, אז כל שהתענוג גדול ביותר, נקרא שהרצון שלו גדול ביותר. וכשמתקן את הרצון, היינו שהוא מתגבר עליו, אז הוא מברר כל פעם רצון, הנקרא "כלי", בזה שמוציא

אותו מהקליפות ומכניסו לקדושה. ומשום זה נותנין לו כל פעם תאוה יותר גדולה, כנ"ל.

אבל כל פעם הוא צריך להתפלל, שיתנו לו כח מלמעלה, שיוכל להתגבר על הכלי הזה, הנקרא "רצון". וזה נקרא "**תיקון הכלים שבשורש נשמתו**". והכלים האלו, מה שהוא צריך לתקן, (התיקון שלהם) מתחיל מכלים, היינו מרצון לקבל גשמיות, ומגיע לבסוף שמתקן את הכלים, היינו הרצונות של קבלה, לדברים רוחניים. ועל כולם הוא צריך לבקש מה', שיתנו לו כח המסך, שהוא הסיוע שניתנו מלמעלה, כמו שאמרו חז"ל "הבא לטהר מסייעין אותו".

ועכשיו נבוא לבאר מה ששאלנו:

א) על מה שהזה"ק מתרץ, זה שנתן הבכורה ליעקב, הלא עשו נולד ראשון. ותירץ, שעשו הוא קליפה, לכן יצא ראשון. ואח"כ יצא יעקב, משום שהסדר הוא, ש"הקליפה קדמה לפרי". ושאלנו, הלא כבר יש תירוץ פשוט, כמו שמביא רש"י בתחילת פרשת בראשית, שכתוב "כח מעשיו הגיד לעמו, שאם יאמרו הגויים, ליסטים אתם, הם אומרים להם, כל הארץ של הקב"ה הוא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו, ברצונו נטלה מהם ונתנה לנו". אם כן מה הוא מוסיף כאן תירוץ אחר.

ב) מדוע מוכרח להיות "קליפה קדמה לפרי". ובהאמור הוא פשוט, היות שהבורא ברא את העולם, וענין הבריאה הוא רק הכלי. כידוע, שהאור לא נקרא בריאה, אלא נקרא "יש מיש". אי לזאת, אי אפשר לומר, שהיה צריך לברוא מקודם תיקון על הבריאה, מטרם שיש לו מה לתקן. פירוש הדברים, מקודם ברא את הכלי, הנקרא "רצון לקבל". ואח"כ יצא על הכלי הזה תיקון, המכונה "צמצום והסתר". ואז נמשך אח"כ להתחתונים בחינת אומות העולם, שהיא בחינת רצון לקבל בעמ"נ לקבל, שהוא כלי בלי תיקון. וכלי בלי תיקון נקרא "קליפה".

אם כן אי אפשר להיות אחרת, היות שאי אפשר לתקן את הדבר שעדיין לא נולד בעולם. נמצא, בזה שהם אומרים "הוא בראה", פירוש הדבר, שהוא בראה את העולם לפי סדר הנהוג, היינו שמקודם יוצא חסרון, ואח"כ אפשר לתקן את החסרון. ומשום זה לפי הכלל של שורש וענף, צריך מקודם לצאת מקבל בעמ"נ לקבל, שזהו בחינת הופכיות מהבורא, היינו שינוי צורה, הנקרא "אומות העולם", כמו שכתוב בזה"ק "אצל אומות העולם כל טיבו דעבדין לגרמייהו הוא עובדין". וזה נקרא "קליפה שקדמה לפרי". זאת

אומרת, שהקליפה נקרא מה שלא ראוי לאכילה, היות שאין השפע באה בכלים דקבלה לאחר תיקון הצמצום.

מה שאם כן אח״כ, שבא התיקון, הנקרא ״בעמ״נ להשפיע״, שזהו בחינת יעקב. וזה נקרא ״פרי״, משום שעל הרצון לקבל יש עכשיו תיקון להשפיע נחת רוח להבורא. וכבר יש מקום לאכול פירות, היות שיש כאן ענין של השתוות הצורה בין אור להכלי. אז הכלי זוכה לפירות. מה שאם כן הסטרא אחרא, אמר הזה״ק, ״אל אחר אסתרס ולא עביד פירי״. וזה שאומר, שיעקב נקרא ברית, שענין כריתת ברית נקרא, שתהיה השתוות ביניהם. וזהו כמו שכתוב ״כי אות ברית עולם ביני ובין בני ישראל, אות היא לעולם״.

נמצא, שאותו תירוץ שאומר רבי יצחק, הטעם משום ״כח מעשיו״, הוא אותו תירוץ שהוא בראה לפי הסדר ש״קליפה קדמה לפרי״. ובחינת ענף ושורש יוצא, שמתחילה צריכים לברוא הקליפה, שהוא מקבל בעמ״נ לקבל, ואח״כ יצא התיקון, שהוא ישראל או יעקב. נמצא, מה שאומר ״נטלה מהם ונתנה לנו״, היינו לתקן, משום שכך הסדר.

מהו ידים מלוכלכות בעבודת ה׳

מאמר כ״א, תשמ״ז

הזה״ק בלק (דף י״ד ובהסולם אות ל״ב) אומר שם על הכתוב ״בבואם אל אוהל מועד ירחצו מים ולא ימותו״. וזה לשונו למדנו ממקרא הזה, ״שמי שאינו דואג לזה, ונראה בפני המלך בידים מלוכלכות, חייב מיתה. מהו הטעם. הוא משום שידיו של אדם יושבות ברומו של עולם, שהוא אמר (רבי שמעיה החסיד) כל טנוף וכל לכלוך עולה לס״א, כי הס״א ניזון מאותו הטנוף והלכלוך. ומשום זה אמר רבי שמעיה החסיד ומי שמברך בידים מזוהמות חייב מיתה״.

ויש להבין, מהו חומר האיסור, עד כדי כך, שמי שמברך לה׳ הרי הוא עושה דבר טוב, אלא אם הידים מלוכלכות, הוא חייב מיתה, היתכן. זאת אומרת, שאם הוא לא היה מברך לה׳ לא היה מחויב מיתה. מה שאם כן אם

הוא מברך לה׳, רק אם הידים לא נקיות, כבר מגיעה לו מיתה עבור זה. ועוד יש להבין מה שאומר, שידיו של אדם יושבות ברומו של עולם, מה זה מרמז לנו בעבודת ה׳.

ידוע דעיקר המטרה שלנו בעבודת ה׳, היא להגיע לידי דבקות בה׳, שהוא ענין השתוות הצורה. וכמו שאמרו חז״ל ״מהו רחום אף אתה רחום״, שזהו כל מה שמוטל עלינו לעבוד. כלומר, שכל היגיעה מה שאנו מתייגעים בתו״מ, השכר שלנו צריך להיות, שנזכה לכלים דהשפעה, שהם כלים של דבקות כנ״ל. ויותר מזה הכל נותן הבורא. כידוע, שמטרת הבריאה מצד הבורא, היא להטיב לנבראיו, היינו שהנבראים יקבלו טוב ועונג. אלא בכדי שהטוב והעונג, כשהתחתונים יקבלו, תהיה בהם שלימות, ולא תהיה בהם בחינת בושה, ובכדי לתקן זה נעשה דין, שאסור לקבל שום הנאה בעמ״נ לקבל אלא בעמ״נ להשפיע.

והיות מצד הטבע האדם נולד עם רצון לקבל בעמ״נ לקבל, וידוע שקשה ללכת נגד הטבע, זה גרם לנו עבודה ויגיעה, בזמן שהאדם רוצה להתחיל ללכת בדרך של השפעה, ורוצה למנוע עצמו מלקבל שום דבר בכלים דקבלה, אלא דוקא בכלים דהשפעה, שזה מכונה ״מקבל בעמ״נ להשפיע״.

ובהאמור יוצא, שכלים שיהיו מוכשרים לקבל שפע עליון, צריכים להיות בהשתוות הצורה להאור. ובאם לא, יש דין מכח הצמצום שהיה, שהכלי זה מוכרח להישאר בחלל ריק. ולכן כל היגיעה שלנו היא להמציא לנו כלים נקיים, המכונה ״אור חוזר״, שפירושו, כמו שהבורא רוצה להשפיע להנבראים, כמו כן הנבראים רוצים להשפיע להבורא. כלומר, שיש האור ישר, היינו השפע הבא מהבורא לתחתונים, הנקרא ״ישר״, היינו שעל זה היתה כוונת הבריאה להטיב לנבראיו, זה נקרא ״אור ישר״. אבל המלכות דאין סוף, שקבלה את האור ישר, חשקה לבחינת דביקות, המכונה ״השתוות הצורה״. ומסיבה זו אין המלכות מקבלת יותר אור ישר מכפי שיש לה אור חוזר. היינו המדידה שהיא מודדת כמה שפע לקבל, היא מסתכלת לפי כמה שהיא יכולה לכוון בעמ״נ להשפיע להבורא, שזה נקרא **״אור חוזר להבורא״.**

וכידוע, שעיקר השכר על מה שאנו מקווים לקבל תמורת העבודה בתו״מ, הוא רק בכדי לקבל האור חוזר הזה, כמו שאומר בהפתיחה לספר פנים מאירות ומסבירות (אות ג׳) וזה לשונו ״ודע, שהמסך שבכלי מלכות הוא שורש לחושך, והיינו בכח העיכוב המצוי במסך על אור העליון, שלא יתפשט בבחינה הד׳. והוא השורש גם כן ליגיעה על מנת לקבל שכר. כי ענין

היגיעה היא בחינת פעולה שלא ברצון, להיות הפועל רק במנוחה ניחא ליה. אלא מפאת שבעל הבית משלם לו שכר, נמצא מבטל רצונו מפני רצון בעל הבית. ותדע, שאין כאן בעולם הזה שום מציאות או הנהגה, שלא תהיה מושרשת בעולמות העליונים, שמשם מתפשטים ענפים לעולמות התחתונים. ונמצא, ערך כח העיכוב שבהמסך שוה עם ערך היגיעה, וענין השכר שבעל הבית נותן לפועל, נשרש באור חוזר, היוצא ע"י זווג דהכאה, אשר על ידי שהמסך נעשה שורש לאור חוזר, אשר כל הריוח הזה מגיע לה מסיבת העיכוב הנ"ל".

ובהאמור רואים אנו, שכל מה שהאדם צריך לתת יגיעה בכדי לקבל שכר, לאיזה שכר אנו מקווים, בטח השכר הוא, שאנו נשיג כלים דהשפעה. כלומר, שע"י היגיעה, שהיא שורש המסך, שאנו מעכבים עצמנו מלקבל להרצון לקבל שלנו, כלומר לתועלת עצמנו, ומה אנו רוצים בעד העיכוב הזה, אנו רוצים שה' יתן לנו רצון, שנרצה לעשות נחת רוח להבורא.

זאת אומרת, אנו נותנים להבורא את הרצון שלנו, ואין אנו רוצים לשמש עמו. ותמורת זה הוא יתן לנו את הרצון שלו. כלומר, כמו שהרצון של הבורא הוא להשפיע להנבראים, כמו כן הוא יתן לנו רצון להשפיע לו נחת רוח. וזהו השכר שלנו. היינו, שאנו רוצים, שהוא יחליף את הכלים שלנו, שיש לנו מצד הטבע, הנקראים "מקבל בעמ"נ לקבל". את זה שיש לנו, אנו מותרים עליהם, ונקבל תמורתם את הכלים דהשפעה.

וזהו כמו שאמרו חז"ל (אבות פרק שני ד') "בטל רצונך מפני רצונו, כדי שיבטל רצון אחרים מפני רצונך". שהפירוש הוא, שהאדם צריך לבטל את הרצון לקבל שלו, כנ"ל שזהו ענין המסך, שדברנו מקודם, שהוא שורש היגיעה, שהוא מעכב את הרצון לקבל בפני הרצון להשפיע. כי הרצון להשפיע נקרא "רצון הבורא", והוא מבטל את הרצון של תועלת עצמו בפני תועלת ה'.

אבל אין זה בידי אדם, שיהיה לו הכח ללכת נגד הטבע. ועל זה אמרו חז"ל "הבא לטהר מסייעין אותו". וזהו כדי שיבטל רצון אחרים. כלומר, שכל הרצוניות שמתעוררים בהגוף, ומתנגדים לו שתהיה לו היכולת לעסוק ברצון להשפיע, את זה הקב"ה עושה. כלומר שהקב"ה עושה שתהיה לו היכולת לבטל. וזה אמרו "כדי שיבטל את רצון אחרים מפני רצונך", מה שאתה רוצה לעסוק ברצון להשפיע, ואין אתה יכול, וזה יהיה השכר שלך, מה שאתה תקבל סיוע מהקב"ה.

זאת אומרת, כדי שהקב"ה יבטל רצון אחרים, היינו הרצון לקבל, שהוא רצון של אחרים, ולא של קדושה, האדם צריך להתחיל מקודם בעבודה זו, ואח"כ הקב"ה נותן לו את הסיוע הדרוש לזה, מטעם הידוע, כי "אין אור בלי כלי". פירוש, אין דבר בא מלמעלה, אלא אם כן יש רצון למטה, כי **הרצון** נקרא **צורך** לזה. וזה שאמרו חז"ל "בטל רצונך", היינו הרצון לקבל, "מפני רצונו", כלומר, מפני רצון ה', שרצון ה' הוא להשפיע. ואז כשאתה תתחיל, ולפי היגיעה שאתה נותן, בכדי לבטל את הרצון לקבל, בשיעור הזה מתרקם הצורך, לבקש מה' שיעזור לך, אז אתה מקבל רצון וצורך שלם לעזרתו יתברך.

וזה שאומר "בטל רצונך", כלומר שהאדם צריך להתחיל לבטל את הרצון לקבל, "מפני רצונו", כלומר מפני הרצון להשפיע, שזהו רצון ה'. "כדי שיבטל רצון אחרים מפני רצונך", שפירושו, דהיינו לאחר שיש לך רצון וצורך לרצון להשפיע, רק שאין אתה יכול לבטל את הרצון לקבל, בא הסיוע מלמעלה, דהיינו "שמבטל רצון אחרים", שאינם של קדושה, שהכוונה היא על הרצון לקבל. "מפני רצונך", כלומר עכשיו הרצון שלך הוא, שאתה רוצה להיות בקדושה, שהעבודה תהיה בעל מנת להשפיע. וכח הזה האדם מקבל עתה, היינו שיוצא משליטת הרצון של אחרים, היינו הס"א, שהוא רק לקבל ולא להשפיע, והוא משתמש עכשיו בכלים דהשפעה.

ובהאמור נוכל לפרש ממה ששאלנו, מה שאמר הזה"ק "ידיו של אדם יושבות ברומו של עולם", מה מרמז זה בענין עבודה. ידוע, שידים רומזים על כלי קבלה של אדם, שזהו מלשון "כי תשיג יד". וכמו שאמרו (כתובות פ"ג ע"א) "ידי מסולקת הימנה", שפירושו, שהוא מסלק עצמו מלהיות בעלות על השדה.

"והם יושבות ברומו של עולם" פירושו, שקיום העולם תלוי בהידים, שהם הכלי קבלה של אדם. כלומר, מטרת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו, צריכה להתקבל בידים של אדם. כלומר, שאם הידים, שהם הכלי קבלה של אדם, בסדר, שהם נקיות, ושיש להם השתוות הצורה עם הבורא, כנ"ל שהם בעמ"נ להשפיע, היינו בתנאים כאלו השפע עליון מתפשט להתחתונים. אמנם אם הידים, היינו הכלי קבלה, אינן נקיות, מוכרחים להפסיק השפע עליון מלבוא לתחתונים, כי הכלים של קבלה לא שייכים לקדושה, רק להקליפות.

כידוע, שכל ענפים התחתונים הולכים לפי השורשים עליונים. ומשום זה גם בגשמיות, כשהאדם רוצה לתת משהו באיזה כלי, אז הוא מנקה את

הכלי ורוחץ אותו במים. ובאם הכלי מלוכלך יותר מדי, הוא משתמש בכדי לנקות הכלי עם חומרי ניקוי. אחרת, מה שיתן בתוך הכלי, יקלקל את האוכל, או את המשקים, או הבגדים. אם הוא נותן בגדים יקרי ערך, הוא מנקה מקודם אפילו את המזוודה. הכל בכדי שלא יקלקל את החפצים או המאכלים. ואם הוא עבר על הסדר הנכון, ונתן חפצים או מאכלים לתוך הכלים המלוכלכים, אז הכל הולך לחיצונים. זאת אומרת, האדם לוקח הכל בידים ונותן אותם לחיצונים, כלומר שזורק הן המאכלים והן החפצים החוצה ואין משאיר אותם בבית.

וכך הוא בדרכי עבודה, שאם הידים של אדם אינם נקיות, שהם יכולים לקלקל השפע, עד כדי כך שהוא לוקח את השפע ומעביר אותם לחיצונים, כלומר שאם הכלים שלו מלוכלכים עם הרצון לקבל לעצמו, שזהו בהופכיות הצורה להקדושה, אז השפע הולך לקליפות. כי השפע שהיה צריך להתקיים בכלים דקדושה, שהם כלים דהשפעה, ומכניס אותה לקליפות, ע"י זה הקליפות מתחזקות ביותר.

ובזה נבין מה שאומר "כל טנוף וכל לכלוך עולה לס"א, כי הס"א ניזון מאותו הטנוף והלכלוך". וכפי שהסברנו, שלכלוך וטנוף הם הכלי קבלה לתועלת עצמו, ואין כוונתו לתועלת ה', ממש דבר זה הוא "סטרא אחרא", כלומר "צד האחר", שאינו שייך לקדושה, כי קדושה נקראת "השפעה", כמו שאמרו "קדושים תהיו, כי קדוש אני", שפירושו הוא, כמו שהקב"ה הוא משפיע, כמו כן הנבראים צריכים גם כן לעסוק רק להשפיע.

נמצא לפי זה, אם האדם עוסק עמ"נ לקבל ולא בעמ"נ להשפיע, נמצא שהוא מפרנס להס"א, כי כל בחינתם היא אך ורק לקבל ולא להשפיע. וזה שכתוב "כל טנוף וכל לכלוך עולה לס"א", שהם מתפרנסים רק מכלי קבלה.

וזהו כמו שאומר בתע"ס (חלק י"א, דף א' כ"ח באו"פ) וזה לשונו "כי אפילו בחול נוטלים המלכים והקליפות את מזונותם מאצילות, בסוד נהירו דקיק, כנודע, נעשה זה ע"י עוונות התחתונים, שגורמים תמיד לאורות דחסדים, שיפרשו מהארת חכמה וירדו לקליפות לפרנסתם, וגם חס ושלום עוד יותר מהכרח להם".

עוד שם וזה לשונו "אמנם כל אחיזת הס"א, שיתכן להיות ביום השבת, כי בשעה שהאדם מטלטל מרשות היחיד לרשות הרבים, גורם לאורות דחסדים, שיתפשטו מאצילות למקום בי"ע, והם מוכרחים להתפשט בלי הארת חכמה, והמה מתים בשביל זה, שמתוך כך יש ענין "מחלליה מות

יומת״, כי מחמת שהם גורמים יציאת האורות מרשות אצילות, שיפרשו מהארת חכמה, כן העונש עליהם שימותו, שזה סוד ״מחלליה מות יומת״.

ובהאמור אנו רואים, שע״י העוונות גורמים התפשטות קדושה לקליפות, וכל החטאים באים רק מהרצון לקבל, וע״י זה גורמים בחינת מיתה באורות דחסדים. לכן העונש בבחינת העבודה הוא בחינת מיתה כנ״ל, כמו שאומר ״מחלליה מות יומת״. לכן אמרו ״המברך בידים מלוכלכות״, היינו שהכלי קבלה שלו אינם נקיים, שיהיו בעל מנת להשפיע, אלא שהם מלוכלכים עם הרצון לקבל, ״הוא חייב מיתה״, משום שגרם מיתה באור דחסדים.

לכן כשהאדם מברך לה׳, שהכוונה, שרוצה להמשיך ברכות, וידים שלו מלוכלכות עם הרצון לקבל בעמ״נ לקבל, שהשפע שהוא רוצה להמשיך, ילך הכל לקליפות, הנקראים ״מתים״. והאדם אז בבחינת ״רשעים בחייהם נקראים מתים״. כלומר, הגם שהוא רוצה להמשיך חיים, שזה נקרא ״בחייהם״, אולם הוא עדיין בבחינת ״רשע״, היינו שלא רוצה לעבוד עבור ה׳ אלא לתועלת עצמו, שזה הוא בחינת פירוד מהקדושה. והרשעים נקראים ״מתים״, משום שגורמים שהשפע תלך להקליפות כנ״ל, כמו שאומר על הכתוב ״מחלליה מות יומת״.

ומשום זה כשהאדם רוצה ללכת בדרך האמת, היינו לקיים תו״מ בעמ״נ להשפיע, מה עליו לעשות. העצה לזה היא, שקודם כל יכוון לפני כל מעשה, לאיזה שכר הוא מצפה לקבל עבור המעשים, שהוא הולך לעשות. אז הוא צריך לאמור לעצמו, היות שאני רוצה להיות משמש לה׳, והיות שאני לא יכול, משום הרצון לקבל שבקרבי אינו מרשה לזאת, לכן בזכות המעשים, שאני הולך לעשות, ה׳ יתן לי את הרצון האמיתי לעשות נחת רוח להקב״ה, ואני מאמין בחז״ל שאמרו ״רצה הקב״ה לזכות את ישראל, לכן הרבה להם תורה ומצות״.

מהו ששמן נקרא מעשים טובים, בעבודה

מאמר ל״ב, תשמ״ט

הזה״ק (בלק דף י״ח ובהסולם אות מ״ג) כתוב שם וזה לשונו ״החכם עיניו בראשו. שואל, וכי באיזה מקום הן עיניו של אדם. אולי הן בגופו או בזרועו, שהשמיענו החכם יותר מכל העולם. אלא שלמדנו, לא ילך אדם ד׳ אמות בגילוי ראש. מהו הטעם. הוא משום שהשכינה שורה על ראשו. וכל חכם עיניו ודבריו הם בראשו. דהיינו, באותה השורה. ועומדת על ראשו, שהיא השכינה. וכשעיניו שם, בראשו, שהיא השכינה, ידע שאותו האור, הדולק על ראשו, צריך לשמן, משום שגופו של אדם הוא הפתילה, והאור דולק למעלה בפתילה. ושלמה המלך צווח ואמר, ושמן על ראשך לא יחסר. כי האור שבראשו צריך לשמן. והוא המעשים טובים. ועל זה אומר, החכם עיניו בראשו. ולא במקום אחר״, עד כאן לשונו.

ויש להבין, מדוע אם הבורא רוצה לתת אור ה׳ להאדם, האדם צריך למעשים טובים, כדוגמת השמן. כלומר, כמה שמן שיש בהפתילה, בשיעור הזה מאיר הנר. כלומר, שאנו רואים בגשמיות, שאין הפתילה יכולה להאיר, אלא לפי שמן שיש בה. אבל מה זה נוגע לרוחניות. מדוע כשחסרים מעשים טובים אין הקב״ה יכול לתת להאדם, שהאור לא יפסק ממנו. הלא זה שהבורא נותן אור להאדם, הוא מסיבת מטרת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו. אם כן בשביל מה צריך הבורא שהתחתון יתן לו מעשים טובים.

ובכדי להבין מה ששאלנו, אם ברצונו יתברך לתת טוב ועונג לנבראים, בשביל מה צריך שהנבראים יתנו לו שמן. התשובה היא, כידוע, שבכדי שתהיה שלימות פעולותיו, היה ענין העלם והסתר, שלא יהיה ניכר את השגחתו יתברך בהשגחה גלויה. אלא רק לאחר שהנבראים יתקנו את הכלים שלהם מרצון לקבל לעצמו, אלא שיהיו בבחינת השתוות הצורה, הנקרא ״רצון להשפיע״, שע״י זה יתוקן ענין הבושה, שבא מצד הופכיות הצורה מהמשפיע.

לפי זה יוצא, הגם שמצד המשפיע אין הפסק שפע, אלא כמו שכתוב ״אני הויה לא שניתי״, אולם מצד התיקון, שנעשה אצל מקבל הראשון, המכונה ״מלכות דאין סוף״, נמשך התיקון הזה, שכל זמן שאין התחתון מסוגל לקבל הכל בעל מנת להשפיע, נפסק האור מלהאיר להתחתון. לכן בכדי שהאור יאיר על ראשו של אדם, צריכים לעשות מעשים טובים, היינו

מעשים של השפעה, שזה יביא להאדם לעשות הכל בעל מנת להשפיע, אז יהיה מקום להאור שישרה בקביעות.

ובהאמור יש לפרש מה שכתוב "החכם, עיניו בראשו", שענין "חכם", אמר אאמו"ר זצ"ל, שמי שרוצה להיות חכם, כבר נקרא חכם. ולפי זה יהיה הפירוש, שמי שרוצה להיות חכם, צריך להסתכל בראשו, היינו שצריך להאמין, ששכינה על ראשו, שמסיבה זו אמרו חז"ל "אסור ללכת ד' אמות בגילוי ראש", שזה ביארנו, ש"ראשו של אדם" נקרא השכל של אדם, והשכל אסור להיות מגולה, שפירושו, **שצריך לכסות את השכל והדעת, כאילו אין לו דעת, וללכת למעלה מהדעת,** שדוקא למעלה מהדעת הוא מסוגל לקבל הכל בעמ"נ להשפיע, שבאופן כזה האדם יכול לזכות, שירגיש, שהשכינה היא מעל ראשו, היינו למעלה מהדעת, שע"י זה הוא יבוא לידי הרגשה.

וזה כמו שאומר אאמו"ר זצ"ל, בזמן שהאדם בא לידי הרגשה, שהוא עכשיו בבחינת עליה, אל יאמר, עכשיו איני צריך להאמין, שהשגחתו יתברך היא בטוב ומטיב, מטעם כי עכשיו אני מרגיש שהוא כך. נמצא, שהוא שוב נכנס בתוך הדעת, אז הוא תיכף נופל ממדרגתו, היות שהוא פגם בבחינת אמונה למעלה מהדעת, ואומר, שעכשיו אני כבר לא צריך ללכת בלמעלה מהדעת.

וזה נקרא, ששוב נופל לתוך אהבה עצמית, שעל בחינה זו היה צמצום והסתר, וממילא נסתלק האור ממנו ונשאר בחושך. וזה שאומר "כשעיניו בראשו", היינו שמסתכל על בחינת מלכות שמים שיש בראשו, שהוא דוקא שאינו בגילוי ראש, אלא שמכוסה. והוא הולך למעלה מהדעת. וזה נקרא "מעשים טובים". ומהי המעשה טוב, זה שהוא מכסה את ראשו, בזה שהוא הולך למעלה מהדעת.

נמצא, שגופו של אדם הוא הפתילה, שצריכה להאור שבראשו. והאור מאיר כל זמן שיש לו שמן. ובו בעת שאין לו שמן, האור מסתלק מהפתילה. כנ"ל, ש"שמן" נקרא מעשים טובים. כלומר, "כל זמן שהוא מוסיף שמן, הנר דולק", היינו שכל זמן שהוא "מכסה את ראשו", היינו הרגשה שלו, שפירושו, שאין הוא מקבל את העליה הזו, מה שיש לו עכשיו הרגשה של האור בתוך הדעת, בתור סמיכה.

זאת אומרת, שעתה יש לו כבר על מה לבסס את המלכות שמים שלו. נמצא, שעכשיו כבר אין לו "שמן", היינו מעשים טובים, המכונה "למעלה

מהדעת". וממילא "הפתילה נכבית מחוסר שמן". וזה הוא הפירוש מה ששאלנו, מהו ששמן נקרא מעשים טובים.

והתשובה היא, כנ"ל, שמעשים טובים הם כדוגמת שמן בפתילה. שבזמן שאזל השמן האור נפסק. כמו כן בזמן שנפסקים המעשים טובים כנ"ל, האור נסתלק ויורד שוב למקום השפלות.

ואאמו"ר זצ"ל אמר, שבזמן שהוא בא במצב של עליה, היינו שיש לו הרגשה, שכדאי לעבוד הכל בעל מנת לעשות נחת רוח ליוצרו, אל יגיד, שעתה יש לי כבר בסיס על מה שאני אבנה את המלכות שמים, מטעם שעכשיו אני כבר לא צריך ללכת למעלה מהדעת. אלא שיאמר, עכשיו אני רואה, שאני צריך ללכת דוקא למעלה מהדעת. וראיה לזה הוא, שדוקא ע"י זה שאני הולך למעלה מהדעת, הקב"ה מקרב אותי ואוהב אותי. מאיפה אני יודע שהקב"ה אוהב אותי.

על זה אמר אאמו"ר זצ"ל כלל, שאם יש להאדם אהבת ה', עליו לדעת, שזה הוא משום שה' אוהב אותו, כמו שכתוב "ה' צלך". לכן מכאן ואילך אני מקבל עלי ללכת רק למעלה מהדעת, שבאופן כזה אני רואה, שה' מקרב אותי. נמצא, שאין הוא מקבל את העליה בתור בסיס, ללכת על זה שיש לו עכשיו הרגשה, לכן הוא רוצה להיות עובד ה'. אלא שהוא מקבל את העליה הזו בתור הוכחה, שדרך ה' היא דוקא בדרך של למעלה מהדעת, והוא ישתדל מהיום והלאה רק ללכת למעלה מהדעת.

ובהאמור נבין מה שאומר הזה"ק (בלק דף כ"ח ובהסולם אות ע"א) וזה לשונו "והיה באכלכם מלחם הארץ תרימו תרומה לה', הוא נאמר על עומר התנופה. מה תנופה, אי משום שהניף אותה הכהן למעלה, היא תנופה. מה זה נוגע לנו, אם הניף אם מוריד. תנופה, שאמרנו, פירושה תנו - פה, שהם אותיות תנופה. והסוד שלו הוא, תנו כבוד לה' אלקיכם, כי פה הוא כבוד, דהיינו מלכות, שנקראת כבוד, שצריכים לתת אותה אל הקב"ה. ועל כן אנו צריכים להרימה למעלה, כי אין שבח למלך העליון, ז"א, אלא כשישראל מתקנים הכבוד הזה, שהוא המלכות, ונותנים אותה למלך הכבוד. וזה הוא תנו - פה, תנו כבוד. והוא ודאי הרמה, דהיינו להעלות המלכות לז"א".

זאת אומרת, שענין תנופה מרמז לנו על ענין עבודה, כלומר הגם שפשטות הכתוב הוא, שצריכים להרים את עומר, כמו שכתוב "עומר התנופה", אולם הזה"ק שואל, מה זה בא ללמדנו בעבודה. על זה מפרש, שאנו צריכים להרים המלכות לה', ש"פה" נקרא מלכות, ו"פה" נקרא כבוד,

כמו שכתוב "תנו כבוד לה' אלקיכם", שאנו צריכים לתת את הפה, שהוא המלכות, לה'.

ויש להבין, מה הפירוש שצריכים לתת את המלכות לה'. וכמו כן מה הפירוש, שיתנו פה, היינו כבוד, לה'. אלא כשאנו מדברים בענין קיום תו"מ בדרך פרט, היינו בעל מנת להגיע ע"י זה לדביקות ה', שהוא ענין השתוות הצורה, כלומר לוותר על תועלת עצמו ולעבוד רק מה שהוא לתועלת ה', עבודה זו נקראת "שכינתא בעפרא" או "שכינתא בגלותא".

כלומר בזמן שהאדם עובד לתועלת עצמו, היינו בכדי לקבל שכר תמורת עבודתו, אז יש להאדם חומרי דלק לעבודה, מטעם שהאדם מסתכל על השכר. מה שאם כן כשהאדם רוצה לעבוד שלא על מנת לקבל פרס, אז הגוף שואל, מה העבודה הזאת לכם. לכן אז עבודה זו היא אצלו טעם עפר. והגם שהוא מתגבר ומקיים את תו"מ, אבל הוא עובד עם טרחא גדולה, היות שהגוף אינו נהנה מזה.

ולהפך, אם האדם אומר להגוף, אם אתה שואל אותי, בשביל מה אני מקיים תו"מ, האדם צריך להגיד, היות שאני עד עכשיו הייתי עובד בשבילך. ועכשיו באתי לידי הכרה, שצריכים לעבוד לתועלת ה'. והיות שאני לא יכול להילחם, שאתה יותר חזק ממנו, כמו שכתוב "וגאלו מיד חזק ממנו", לכן אני רוצה לקיים תו"מ, ואני מאמין בחז"ל, שאמרו "המאור שבה מחזירו למוטב", שע"י קיום תו"מ אני אוכל להתגבר עליך. לכן אני מבקש ממך, שאל תפריע לי, כי אחרת אין אני יכול לבטל אותך.

ובטח, מה הגוף עונה לו על זה. הלא ידוע הכלל "הבא להרגך, השכם והרגו". מובן מאליו שהגוף, מה שביכולתו לעשות הוא עושה, הוא מביא לו הרבה מחשבות רעות, עד כדי כך, שאין ביכולתו להתגבר עליו. ואז האדם רואה, שהוא מצד עצמו אינו יכול להתגבר. ומה אז על האדם מוטל לעשות. אין לו עצה אחרת, אלא להאמין בחז"ל, שאמרו "הבא לטהר מסייעין אותו". זאת אומרת, שהוא צריך אז להתפלל לה', שיתן לו עזרה מלמעלה, שכן יהיה לו כח לנצח גופו.

ועל מה האדם צריך לבקש אז עזרה, שה' יעזור לו. אין בידו לנצח את הרע שבו, המכונה "רצון לקבל לתועלת עצמו", מטעם שכינתא בעפרא. כלומר, היות שיש כלל בהטבע, שהקטן מתבטל נגד הגדול, כנר בפני אבוקה. לכן, זה שאין האדם מסוגל לעבוד לתועלת ה', הוא מפני שאין המלך חשוב בעיניו, שזה נקרא "שכינתא בעפרא".

נמצא, שהוא מבקש מה׳, שיקום השכינה מעפר. כלומר, שהשכינה נקראת ״מלכות שמים״, שאין לה ערך וחשיבות אלא כמו עפר. וזה הוא כמו שאומרים בברכת המזון ״הרחמן הוא יקים לנו את סוכת דוד הנופלת״, ש״סוכת דוד״ פירושו מלכות שמים, שהיא שוכנת בעפר. ומבקשים מה׳, שיקום את המלכות, היינו שאנחנו נוכל לראות את חשיבותה, ולא כמו שנראה לעינינו, שהיא בעפרא, ולכן אין ביכולתנו לבטל הרע שבנו.

מה שאם כן אם היה מגולה הכבוד שמים, היה הגוף מתבטל, כנר בפני אבוקה. וזה הוא שאנו אומרים בתפלת מוסף ״ומפני חטאינו גלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתנו״, שפירושו, שבגלל החטאים, הנקראים ״כלים דקבלה״, ״נתרחקנו מעל אדמתנו״. ״אדמה״ פירושו מלשון ״אדמה לעליון״, היינו דומה לעליון, שגם התחתון רוצה להיות בבחינת רצון להשפיע, כמו העליון. ונתרחק מזה, כי הוא רוצה רק להיות מקבל לעצמו. ולכן אנו מבקשים מה׳ ואומרים ״אבינו מלכנו, גלה כבוד מלכותך עלינו מהרה״. זאת אומרת, שע״י זה שהקב״ה יגלה לנו את כבודו, היינו שיקום שכינתא מעפרא, ושהמלכות תהיה בכבוד, אז תהיה לנו את האפשרות לבטל את הרצון לקבל שלנו, מצד הכלל ש״הקטן מתבטל לפני הגדול״.

אולם כאן מתעוררת השאלה, בשביל מה אנו צריכים לבקש מה׳, שהוא יקום את המלכות מעפר. מדוע הוא בעצמו לא מראה את חשיבותה של המלכות, אלא הוא עשה שבעינינו נראה לנו, שהיא מונחת בעפר.

והתשובה היא כנ״ל, שאם היה מגולה את כבוד המלכות, אז לא היה לנו מקום לעשות בחירה, אלא הכל היה נכנס בכלים דקבלה, ולא היה שום אפשרות לצאת משליטת הרצון לקבל לעצמו. מה שאם כן שיש הסתרה על מלכות שמים, וצריכים לקבל עול מלכות שמים למעלה מהדעת, אז נשרש בהאדם, שיש איסור בקבלת שפע בכלים דקבלה. לכן האדם מתחיל לעבוד שלא על מנת לקבל שכר, אלא מטעם כבוד המלך. לכן הוא מבקש מה׳, שלא יסתיר עצמו מהתחתונים, אלא ״גלה כבוד מלכותך עלינו״, בכדי שיהיה לנו הכח לבטל עצמנו, ושנוכל לעבוד רק מטעם כבוד המלך.

ובהאמור נבין את ענין ״**תנופה**״, שאומר, שפירושו תנו - פה, שיש לפרש, מהו שהנבראים צריכים לתת פה לה׳, שהיא המלכות. שהכוונה היא, שהתחתונים צריכים לקבל על עצמם מלכות שמים, שזה נקרא, שצריכים להרים את המלכות, שהיא מונחת בעפר. ולומר, שהיא לא בחינת שפלות ומונחת בעפר, אלא מקומה היא בשמים. וזה נקרא ״מלכות שמים״, שזה

נקרא, שמרימים אותה מעפר ושמים אותה חזרה למקומה, שהוא מקומה החשוב, היינו בשמים, שאז מלכות נקראת "פה".

וזה שאומר "תנו כבוד לה' אלקיכם, כי פה הוא כבוד, כי אין שבח למלך העליון, אלא כשישראל מתקנים הכבוד הזה, שהוא המלכות, ונותנים אותה למלך הכבוד".

שהפירוש הוא כנ"ל, שכל עבודתינו היא, שאנו צריכים לכוון בכל מעשים שאנו עושים, "לאקמא שכינתא מעפרא". היינו להרים המלכות. כלומר, מה שאנו מקבלים עלינו מלכות שמים, שתהיה מכובדת, ושאנו נבין מעלתה, ושכדאי לעבוד לתועלת ה' ולא לתועלת עצמו.

אולם עבודה זו היא עבודה קשה, מסיבת שהיא נגד הטבע. לכן עבודה זו גורמת לנו הרבה עליות וירידות, עד שלפעמים האדם בא לידי יאוש, והוא אומר, שהעבודה זו אינה בשבילו, והוא רוצה לברוח מהמערכה, היות שהוא לא רואה שום התקדמות בעבודה. ולא עוד, אלא הוא רואה, שהוא הלך אחורה ולא קדימה. היינו שהוא רואה, שעתה הוא יותר משוקע באהבה עצמית, מה שאם כן מטרם שהתחיל בעבודה דלהשפיע, לא היה כל כך מגושם.

נמצא, שעתה הוא רואה, שיש לו יותר רע. אז באמת נשאלת השאלה, מהי האמת. כלומר, האם כל היגיעה, שנתן בעבודה איך להגיע לאהבת ה', היתה היגיעה בחנם, ללא שום תועלת. אלא לפי הכלל מה שאמרו חז"ל "לעולם יראה אדם עצמו חציה חייב וחציה זכאי, עשה מצוה אחת, אשריו שהכריע את עצמו לכף זכות", אם כן נשאלת השאלה, לאחר שהכריע עצמו לכף זכות, איך הוא יכול לראות עכשיו חציה חייב וחציה זכאי, הלא הוא עכשיו רובו זכאי.

אלא שיש לתרץ לפי מה שאמרו חז"ל (סוכה נ"ב) "כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו". ומדוע נותנים לו יצר הרע יותר גדול. והתשובה היא, היות שכל פעם אדם מכריע איזה רע, והרע נכנס להקדושה, נותנים לו מנה של רע יותר גדולה, בכדי לתקנו. נמצא, שעתה, לאחר שהכריע את הרע הקודם, נותנים לו רע מחדש, בשיעור יותר גדול. היינו, לפי גודל הטוב כך נותנים לו שיעור מהרע. נמצא לפי הכלל "כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו", נמצא שתמיד הטוב והרע הם במשקל אחד. נמצא לפי זה, **שענין הכרת הרע לא ניכר אלא לפי ערך שאדם השיג טוב, בשיעור הזה מתגלה אצלו הרע.**

נמצא לפי זה, שמי שיש לו רק קצת טוב, ממילא אין לו אלא קצת רע, כי אחרת לא יהיה מאוזן ולא יהיה בידו לעשות בחירה, כי הרע יהיה יותר מהטוב. לכן אין מגלים לאדם את הרע שבקרבו, אלא לפי הטוב שיש לו. נמצא אז, שתמיד האדם במצב של חציה טוב וחציה רע.

נמצא, שע"י ירידות ועליות מתתקן הרע לאט לאט. ועל האדם תמיד לזכור ולהאמין מה שאמרו חז"ל "הבא לטהר מסייעין אותו". אלא שהאדם צריך לתת אתערותא דלתתא, ואז הוא זוכה ל"**פה דקדושה**", כנ"ל "תנו פה, תנו כבוד לה' אלקיכם".

מהו שבני עשו וישמעאל לא רצו לקבל את התורה, בעבודה

מאמר ל"ו, תש"ן

הזה"ק (בלק דף נ"ד ובהסולם אות קל"ח) כתוב שם וזה לשונו "בשעה שרצה הקב"ה לתת התורה לישראל, הלך והזמין את בני עשו, ולא קיבלוה. כמו שהכתוב אומר, ה' מסיני בא וזרח משעיר למו, שלא רצו לקבלה. הלך לבני ישמעאל, ולא רצו לקבלה, שכתוב, הופיע מהר פארן. כיון שלא רצו, חזר אל ישראל".

ובזה"ק (בלק בהסולם אות ק"מ) אומר וזה לשונו "אמר לו רבי שמעון, הרי שאלה זו נתיישבת. ה' מסיני בא, ומסיני בא ונגלה עליהם. וזרח משעיר למו, פירושו, ממה שאמרו בני שעיר, שאינם רוצים לקבל, מזה האיר לישראל. והוסיף להם אור ואהבה רבה. אף כך הופיע והאיר לישראל מהר פארן, ממה שאמרו בני פארן, שאינם רוצים לקבל, מזה הוסיפו ישראל אהבה והארה יתירה כראוי", עד כאן לשונו.

ויש להבין מה שאומר, שמזה שבני עשו וישמעאל לא רצו לקבל את התורה, מזה נוסף לישראל אהבה והארה יתירה. שמשמע, היות שלא היה מי שירצה לקבל את התורה, ורק ישראל הצילו את המצב, לפיכך האיר לישראל, והוסיף להם אור, אחרת משמע, שהיה חסר לישראל את האהבה והארה יתירה.

ובעולם הגשמי יכולים לומר כך, שיש לפעמים אדם, שרוצה לתת למי שהוא איזה דבר יפה, ואין אף אחד שירצה לקבל. ויש מזה צער לאדם. לכן מי שריחם עליו וכן קבל, אז האדם אוהב את מי שעשה לו טובה וקבל את הדבר. אולם איך אפשר לומר דבר זה לגבי הבורא, שהאהבה וההארה יתירה הבורא נותן לישראל בגלל שבני עשו וישמעאל לא רצו לקבל את התורה, וישראל כן קבלו.

ובכדי להבין זה על דרך העבודה, צריכים לזכור, שבדרך העבודה האדם עצמו הוא עולם קטן, כמו שכתוב בזה"ק "שהאדם נכלל מכל ע' אומות, ויש בו בחינת עשו, ובחינת ישמעאל, וגם בחינת ישראל". וכמו שלומדים, שבחינת ישראל היא בגלות תחת שליטת ע' אומות העולם, שבאופן כללי נקראים אומות העולם בשם "רצון לקבל לעצמו", וישראל נקראים בחינת "רצון להשפיע לה"".

ידוע שיש ב' בחינות:

א) מטרת הבריאה, שמטרת הבריאה היא להטיב לנבראיו, היינו שהנבראים יקבלו טוב ועונג. והרצון להשפיע של הבורא ברא בהנבראים רצון לקבל הנאה ותענוג. זאת אומרת, בכל מקום שהנברא רואה, שיש מאיזה דבר להנות, תיכף הוא משתוקק לקבל את התענוג. וזה נקרא "כלי, מה שהבורא ברא", כמו שכתוב "אשר ברא אלקים".

ב) תיקון הבריאה. אולם יש ענין של תיקון הבריאה. היינו, כדי שלא יהיה ענין בושה, נעשה תיקון, שעם הכלי מה שהבורא ברא, הנקרא "רצון לקבל לעצמו", לא יכולים לקבל, האדם מוכרח לעשות כלי חדש, הנקרא "רצון להשפיע", כדוגמת הבורא, שרצונו הוא להשפיע לנבראיו, כמו כן הנבראים מוכרחים לעשות הכלי הזה, אחרת שורה על הטוב ועונג, מה שהבורא רוצה לתת להנבראים, העלם והסתר. וזה הוא מה שכתוב "אשר ברא אלקים", היינו הרצון לקבל, "לעשות", היינו מה שהנבראים צריכים לעשות, והוא הרצון להשפיע, שזה אינו נמצא בהנבראים, אלא שהנבראים צריכים לעשות, שיהיה להם רצון להשפיע.

ויש לשאול, איך יש אפשרות לעשות פעולה הפוכה ממה שהבורא ברא, שהוא הרצון לקבל לעצמו. איך אפשר לבטל את מעשה ה', הנקרא "רצון לקבל", ולעשות פעולה הפוכה, שזה נראה, כאילו האדם עושה פעולה נגד הבורא.

התשובה היא, אין בידי אדם לבטל את הרצון לקבל, מה שהבורא עשה. אם כן, מה דורשים מאתנו, שאנחנו נעשה הכל לשם שמים, הלא זה נגד הטבע שלנו.

אלא שיש ענין אור וכלי. "כלי" נקרא רצון, "רצון" נקרא חסרון, ו"אור" נקרא מילוי החסרון. וזה כלל, ש"אין אור בלי כלי". לכן מוטל על הנבראים להמציא להם כלי, היינו חסרון, שיש כלל, שכל ענין חסרון שייך דוקא אצל הנבראים ולא אצל הבורא.

נמצא, שהנבראים מוכרחים לעשות פעולות ולחפש עצות, למצוא בעצמם חסרון, מה שהם רוצים לעשות כל מעשיהם לשם שמים, ואינו יכולים, אז הנבראים רואים ומרגישים את החסרון הזה של רצון להשפיע, שאין בידם להשיג מצד כוחות עצמם.

אולם, בכדי שיהא ברור, שאין הם מסוגלים להשיג את הרצון להשפיע, על זה הנבראים צריכים לתת מקודם כוחות מצד עצמם, אחרת איך הם יודעים, שאין הם יכולים להשיג את החסרון הזה מכח עצמם. אולם יש לשאול, בשביל מי צריכים את הידיעה הזו, שאין האדם יכול להשיג את הרצון להשפיע מכח עצמו.

התשובה היא, הידיעה הזו, האדם בעצמו צריך לדעת את זה, אחרת אין הוא מבקש שה' יעזור לו. כי האדם חושב, שיש לו זמן לעשות הכל בעל מנת להשפיע, כי זה הוא בידו, מתי שירצה, הוא יעשה הכל בעל מנת להשפיע. לכן האדם מוכרח מקודם לעבוד בעצמו, בכדי להשיג את הרצון להשפיע. ורק אחר כך הוא יכול לתת תפלה אמיתית, בכל הלב, היינו חסרון אמיתי, שהוא נצרך לישועת ה', שהוא יתן לו את הרצון הזה לעשות הכל לשם שמים.

ובזה יש לפרש מה שכתוב (תהילים קי"ט) "אשרי נוצרי עדותיו, בכל לב ידרשוהו", שיש להבין את הקשר במה שאומר "אשרי נוצרי עדתיו", שפירושו, ששומרים את מצות התורה, ל - "בכל לב ידרשוהו". אלא כנ"ל, שיש לנו להשיג חסרון, שנרגיש שחסר לנו את הרצון להשפיע. ומטרם שנשיג אותה, היינו שמטרם שמשיגים את הרצון להשפיע, אין אנו ראויים לקבל את הטוב ועונג, מה שהבורא רוצה לתת להנבראים.

אולם על ידי מה האדם יכול להשיג את החסרון הזה. אומרים לנו, ע"י זה שהאדם ישמור את מצות התורה, זה יכול להביא לו את הידיעה הזו, שהוא נצרך להשיג את הרצון להשפיע. זאת אומרת, בסגולת שמירת תורה

ומצות, **וכשהאדם מכוון ע"י עשיית שמירת תו"מ, שהוא יתקרב לה', היינו "דביקות", הנקראת השתוות הצורה, זה יכול להביאו להרגשת חסרון של רצון להשפיע**. וזה שאומר "אשרי נוצרי עדותיו", שזה יביא לו בחינת חסרון, שיכול אח"כ לבקש מה', שיתן לו את החסרון הזה.

וזה שאומר "בכל לב ידרשוהו", שפירושו, שאח"כ הוא יכול לדרוש מה', שיתן לו בכל לב. היינו שיתן לו הרצון להשפיע, שכל מה שהוא יעשה לה', שיהיה בכל הלב. נמצא, שאז ע"י קיום תו"מ, הוא יגיע, שיהא בידו לדרוש מה', שיתן לו בחינת "בכל הלב", שיהיה לה'. היינו, שדורש שה' יתן לו רצון להשפיע, הנקרא "בכל הלב", כי רק זה הוא דורש שיהיה השכר עבור קיום תו"מ.

נמצא, עבודת האדם היא להשיג חסרון וצורך, שה' יתן לו במקום שנתן לו מצד הבריאה את הרצון לקבל, שיתן לו עתה רצון להשפיע, כי ע"י זה הוא יזכה לדביקות ה'. לכן, הגם שהוא מבקש רצון אחר, ממה שהבורא נתן לו, מכל מקום הבורא רוצה בכך. ועל זה אמר אאמו"ר זצ"ל, שה' אמר "נצחוני בני", מזה שהם רוצים רצון אחר, ממה שהבורא נתן להם, היינו שהם דרשו מה', שיתן להם רצון אחר, ממה שנתן להם מלכתחילה.

אולם הרצון לקבל, מה שהבורא נתן, הוא הקוטב של כל הבריאה, הנקרא "יש מאין". אלא הרצון לקבל צריך לקבל תיקון, שזה נקרא "תיקון הבריאה". כלומר, הבריאה נקראת "רצון לקבל לעצמו", ועליו נותנים כוונה בעל מנת להשפיע. נמצא, בסופו של דבר, שהרצון לקבל נשאר, אלא שקבל תיקון בעל מנת להשפיע.

ובהאמור יש לשאול, ולפי זה, כשהאדם מתחיל לבקש מה', שיתן לו את הרצון להשפיע, היינו שיהיה בידו לעשות כל המעשים שלו לשם שמים, מדוע אין הקב"ה נותן לו את הרצון להשפיע, כמו שהאדם דורש ומבקש.

וכפי סדר עבודה אנו רואים, שבזמן שהאדם רוצה ללכת בדרך להשיג את הרצון להשפיע, אז האדם רואה, שהוא הולך אחורה ולא קדימה. כלומר, שהרע מתגלה אצלו בשיעור יותר גדול, מכפי שהיה מגולה הרע אצלו בזמן שהיה עובד בעל מנת לקבל פרס.

והענין הוא, שאנו צריכים לדעת, שענין רצון להשפיע הוא רק תיקון הבריאה ולא מטרת הבריאה, כי מטרת הבריאה היא, שרצונו יתברך הוא להטיב לנבראיו, היינו שהנבראים יקבלו טוב ועונג. לכן אם היה נותן להם תיכף מה שדורשים, היינו את הרצון להשפיע, אז כבר היה להם סיפוק

בעבודה, מזה שהם משפיעים להבורא ושיש להם דביקות בהבורא. ומה חסר להם עוד. כי לעצמם אין הם צריכים לשום דבר, שזה ענין הנקרא "כי חפץ חסד", ואין להם שום צורך לקבל משהו מהבורא. ולפי זה היה ענין של מטרת הבריאה, מה שברצונו יתברך לתת להם, היה נשאר במקומו.

ומטרת הבריאה, שהיא העיקר, כידוע שכל דבר מתחשבים עם המטרה ולא עם האמצעים, כי ענין רצון להשפיע הוא רק אמצעי, שעל ידו יכולים לקבל את המטרה. ואם היה מקבל את הרצון להשפיע, אז הוא היה מקבל מזה סיפוק, והמטרה היתה נשארת כאבן שאין לו הופכין, היות שאין מי שיהיה לו צורך לזה, מטעם שכבר יש להם סיפוק בעבודה.

וזהו כמו שמובא בספר "פרי חכם" (חלק ב' דף ס"ו) וזה לשונו "המתבאר לך מכל זה, אשר סוף הנשמה להשיג את כל התר"ך שמות הקדושים, וקונה כל קומתה, שהם תר"ך פעמים בכמות שהיתה מטרם ביאתה, אשר שיעור קומתה נראית מתר"ך מצות, שאור תורה מלובש בהם, וקוב"ה בכללות האור תורה, הרי לך מפורש, ש"אורייתא וקוב"ה וישראל חד הוא".

זאת אומרת, שזוהי מטרת הבריאה, למה שהאדם צריך להגיע לשלימותו, לזכות לבחינת תורה מבחינת שמותיו של הקב"ה. ולא מספיק מזה שהוא רוצה להשפיע לה', הגם שזהו דבר גדול, אבל לא זהו המטרה. אלא כנ"ל, שהאדם צריך להשיג תר"ך פעמים בכמות שהיתה נשמתו מטרם ביאתה בהתלבשות בגוף. אולם כנ"ל, אם היה מקבל תיכף אחרי כמה תפלות ובקשות את הרצון להשפיע, לא היה לאדם שום צורך להשיג את המטרה, שבשבילה נברא. זהו תירוץ על מה שהאדם לא מקבל את הרצון להשפיע, ולא עוד, אלא יותר מזה, האדם רואה, שהוא מקבל רצון לקבל יותר מופרז, ממה שהיה לו מטרם שנכנס לעבודה דלהשפיע.

אולם יש להבין, מדוע לאחר שהאדם עשה מאמצים, בכדי להתקרב לה', שהוא בחינת השתוות הצורה, המכונה "דביקות", כמו שכתוב "ולדבקה בו", שדרשו "הדבק במידותיו, מהו רחום אף אתה רחום", היה מספיק שהאדם לא מקבל את מה שהוא ביקש, היינו הרצון להשפיע. אבל מדוע הוא משיג עתה את הרצון לקבל בשיעור מופרז, כל פעם יותר ממה שהיה לו מטרם שהתפלל, שיתנו לו את הרצון להשפיע. ונראה, כאילו היתה חס ושלום טעות מלמעלה, היינו כאילו חשבו למעלה, שהוא מבקש רצון לקבל, לכן נתנו לו רצון לקבל יותר גדול. אבל הוא ביקש רצון להשפיע, אם כן מדוע נתנו לו מלמעלה רצון לקבל יותר גדול.

והתשובה היא, כנ"ל, היינו בכדי שיהא צורך לקבל את מטרת הבריאה, שהיא לזכות לבחינת תורה, הנקראת "שמותיו של הקב"ה", נותנים לו כל פעם רצון לקבל יותר גדול. כלומר, **בשיעור שהוא עושה מעשים איך להגיע לרצון להשפיע, נותנים לו מלמעלה רצון לקבל**. והיות בזמן שהוא מבקש עזרה מלמעלה, היות שהוא רואה, שלא יכול לצאת משליטתו, ומהי העזרה, הוא כמו שאומר בזה"ק על מה שאמרו "הבא לטהר מסייעין אותו". ושואל "במה מסייעין". ואומר "בנשמתא קדישא. זכה, יתיר נותנים לו בחינת רוח, היינו ע"י העזרה, שהוא מקבל מלמעלה, הוא זוכה לסיוע, עד שמשיג את נרנח"י שלו". נמצא, זה שהוא רואה כל פעם שיש לו יותר רע, הוא מוכרח לבקש כל פעם עזרה יותר גדולה.

וזהו על דרך ששמעתי מאאמו"ר זצ"ל, שאמר על מה שכתוב אצל אברהם (לך לך חמישי) "ויאמר אליו, אני ה', לתת לך את הארץ הזאת, לרשתה. ויאמר, במה אדע כי ארשנה. ויאמר לאברהם, ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם, ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה, ואחרי כן יצאו ברכוש גדול".

ושאל על התשובה, מה שה' נתן לו על השאלה "במה אדע", שעם ישראל יהיה בגלות מצרים, כלומר, שזהו הבטיחות שאברהם יכול לדעת, שאחרי הפעולה הזו, שהם יהיו בארץ לא להם, מזה כבר ידע אברהם בבטיחות גמורה, שהם ירשו את הארץ. ושאל, מהי התשובה, שמשמע, שאברהם הבין שזו תשובה נכונה. כמו שאנו רואים, שאברהם היה יכול להתווכח עם הבורא בסדום, שאברהם שאל כל פעם "אולי". וכאן משמע, שהוא כן הבין שהיא תשובה נכונה, ולא שאל יותר.

ואמר, שהתשובה היתה על השאלה מה ששאל אברהם. כי לכאורה קשה, שמקשים העולם, שאברהם, שכתוב אצלו "והאמין בה'", מה פתאום שאל שאלה כזו "במה אדע כי ארשנה". ואמר, שאברהם ראה איזה ירושה הבורא רוצה לתת לו, שהיא ירושת הארץ, שכל מטרת הבריאה נכללה בהארץ הזאת. והלא יש כלל "אין אור בלי כלי", כלומר "אין מילוי בלי חסרון", לכן שאל, אם כן איך אפשר שהם ירשו את הארץ, בו בזמן שאין להם חסרון לזה.

כי בזמן שיקבלו קצת הארה רוחניות, כבר יהיה להם סיפוק, והם יעבדו את ה' בשמחה ולא ידאגו על שום דבר, היות שלא צריכים יותר. אם כן לא יהיה להם שום צורך לירושת הארץ הזאת, שהיא בחינת מטרת הבריאה, כנ"ל. אם כן השאלה היתה, שהוא לא רואה, שיהיה להם שום צורך. ובלי צורך לא נותנים שום דבר, בפרט דבר רציני, שהוא ירושת הארץ.

על זה השיב הקב"ה "ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם". כי "ארץ" פירושו רצון. כלומר, שהם יהיו תחת שליטת הרצון לקבל, שזה לא שייך לעם ישראל, אלא הרצון הזה שייך למצריים, שזה נקרא "ארץ לא להם". וענו אותם ארבע מאות שנה. כי ארבע היא מדרגה שלימה, שהם ד' בחינות של הוי"ה, שהם מבחינת בינה, שהיא בחינת כלים דהשפעה. נמצא, שענו, בזה שהמצרים לא נתנו לעבוד בבחינת כלים דהשפעה. "ועבדום וענו אותם". במה, ב"ארבע מאות שנה", היינו בספירות הבינה.

ידוע מספר הספירות, שמלכות נקראת יחידות, ז"א עשרות, בינה מאות. וזהו חשבון ארבע מאות, שלא נתנו להם לעבוד. ומתי שהתגברו ועבדו בבחינת בינה, שהם כלים דהשפעה, היתה להם מלחמה גדולה עם המצרים. נמצא, שמצרים היו מעבידום את ישראל, בעת שעם ישראל עבדו בבחינת השפעה, אז הרגישו שהם בגלות. מה שאם כן כשלא עובדים בכלים דהשפעה, לא יודעים שהמצרים הם מתנגדים לעבודה זו.

וזה שאומר (שמות שלישי) "וייאנחו בני ישראל מן העבודה, ויזעקו, ותעל שועתם אל אלקים מן העבודה". כלומר, שעל ידי זה שביקשו עזרה, היה צריך לתת להם כל פעם אורות חדשים, כמו שאומר בזה"ק, שהעזרה מה שנותנים מלמעלה, היא בחינת "נשמתא קדישא", וע"י זה יהיה להם צורך, לעם ישראל, להאורות הגדולים, מטעם שאחרת אינם יכולים לצאת משליטת המצריים.

נמצא, שהתשובה של הקב"ה היתה, שהקב"ה יתן להם צורך לבקש עזרה. שהוא, שכל פעם הוא מגלה להם יותר רע, בכדי שיהיה להם תמיד לבקש עזרה יותר גדולה. וע"י זה יתגלה להם האור של מטרת הבריאה, הנקראת "ארץ הזאת לרשתה". נמצא, אם היו מקבלים מלמעלה, בזמן שביקשו את הרצון להשפיע, את מבוקשם, אז היה להם כבר סיפוק, וממילא אין להם צורך לירושת הארץ. מה שאם כן שנתן להם את הרצון לקבל ולא הרצון להשפיע, ממילא קבלו צורך לעזרת ה'. וע"י זה יהיה בטיחות, שלא יקבלו סיפוק, אלא יקבלו את ירושת הארץ.

היוצא מזה, שדוקא ע"י זה שהיו בשפל המצב, זה גרם להם שיקבלו את האורות הגדולים. ובזה יתורץ, מדוע בזמן שביקשו רצון להשפיע, נתנו להם רצון לקבל, כלומר, שהרצון לקבל הוא מוסיף והולך, במקום שהרצון להשפיע היה צריך להתקבל אצל התחתונים, בזמן שהם מבקשים. לכן, אין להאדם לומר, כי הוא רואה, שחס ושלום לא שומעים למעלה את תפלתו, והראיה לזה, שלא נותנים לו את הרצון להשפיע, אלא הוא צריך לדעת, כי

כן מתחשבים עם תפלתו. והראיה לזה, שעונים לו מלמעלה ונותנים לו מה שעכשיו טוב בשבילו, כי עתה יהיה לו צורך לשלימות, כנ"ל.

ובהאמור יש לפרש מה ששאלנו, מה שאומר הזה"ק "וזרח משעיר למו". פירושו, ממה שאמרו בני שעיר, שאינם רוצים לקבל, מזה האיר לישראל, והוסיף להם אור ואהבה רבה. אף כך הופיע, והאיר לישראל מהר פארן, ממה שאמרו בני פארן, שאינם רוצים לקבל, מזה הוסיפו ישראל אהבה והארה יתירה כראוי.

ושאלנו, וכי דבר זה שייך לגבי הבורא, היינו שבאמת לא מגיע להם לישראל, שיתנו להם אור ואהבה רבה. אלא בגלל שהם לא רצו לקבל את התורה, עבור זה הוא נותן לישראל, היינו שהוסיף להם, אחרת לא היה יכול חס ושלום להוסיף לישראל אור ואהבה רבה.

אלא כנ"ל, כשמדברים בעבודה מדברים באדם אחד, כלומר שאם בני עשו שבאדם ובני ישמעאל שבאדם, לא היו מתנגדים להתורה, אלא היה מסכימים לקבל עליהם את הרצון להשפיע, אז היה לבחינת ישראל שבאדם סיפוק, ולא היה נצרך למטרת הבריאה, כנ"ל בהתשובה של הקב"ה, שאמר לאברהם "ידע תדע כי גר", שדוקא על ידי זה שיהיו משועבדים תחת שליטת המצרים, יהיה להם צורך לבקש, שיתנו להם עזרה. וע"י העזרה יהיה מקום, שתתגלה להם את מטרת הבריאה. נמצא, דוקא שיש התנגדות בגוף, שלא רוצים לקבל את התורה, מכאן יש מקום שהבורא יכול להוסיף להם אור ואהבה רבה.

ענין אמת ואמונה

מאמר כ"ב, תשמ"ה

ענין אמת ואמונה, שהם שני דברים המנוגדים זה לזה. כי אנו רואים, שבהתפלה שלנו, שתיקנו אנשי כנסת הגדולה, גם שם יש לנו שני דברים המנוגדים זה לזה. כי מצד אחד סדרו לנו סדר של תפלה. שענין תפלה שייך לומר דוקא בזמן, שהאדם נמצא בחסרון. ולא עוד, שאמרו חז"ל "תפלה צריכה להיות מעומקא דליבא", שפירושו, שהתפלה שאנו מתפללים לה', צריכה להיות מעומק הלב, היינו שיהיה החסרון מורגש בכל הלב.

זאת אומרת, שלא יהיה בהלב שום מקום, שיהיה בו שלימות, אלא כולו חסרון. וכל שהחסרון יותר גדול, אז התפלה מקובלת יותר משאר תפלות. כי על פסוק "תפלה לעני כי יעטוף, ולפני ה' ישפוך שיחו", כתוב בזהר (בלק ובהסולם דף ע"ב, אות קפ"ז - קפ"ח) וזה לשונו "אבל ג' הם, הנקראים תפלה. תפלה למשה איש האלקים. תפלה זו שאין כמוהו באיש אחר. תפלה לדוד, תפלה זו שאין כמוהו במלך אחר. תפלה לעני. תפלה היא מאלו הג', מי חשובה מכולם. הוי אומר, תפלה לעני. תפלה זו קודמת לתפלה של משה, וקודמת לתפלה של דוד, וקודמת מכל שאר תפלות העולם. מאי טעמא. שואל, מהו הטעם. ומשיב, משום שעני הוא שבור הלב. וכתוב "קרוב ה' לנשברי לב". והעני עושה תמיד ריב עם הקב"ה. והקב"ה מקשיב ושומע דבריו", עד כאן לשונו.

נמצא לפי דברי הזה"ק הנ"ל, **שעיקר תפלה היא דוקא בזמן שהאדם שבור, שאין לו במה להחיות נפשו. אז נקרא זה "תפלה, שהיא מעומקא דליבא"**. וזו תפלה החשובה ביותר מכל התפלות שבעולם, מטעם שאין לו שום מעלה, שיכול לומר "אין אני דומה לחברי, כי יש לי איזו מעלה מה, שאין בחברי". נמצא, שהוא מלא חסרונות. ואז הוא מקום לתת תפלה אמיתית מעומקא דליבא. זאת אומרת, כל כמה שהחסרון יותר גדול, אז התפלה יותר חשובה.

וכנגד התפלה שסדרו לנו בסדר התפלות, סדרו לנו סדר של שבח והודיה, שזהו בסתירה לתפלה ובקשה, שישנם בסדר התפלות. כי מדרך העולם הוא, מי שנותן טובה לחבירו, הוא נותן לו תודה רבה. אבל ערך התודה נמדד תמיד לפי ערך ההטבה, שהוא עושה לו. כך הוא מביע את ההודאה להמקבל הטבה.

למשל, אם אחד עוזר להשני על חצי פרנסה, היינו על ידו הוא השיג פרנסה, שזה מספיק לו רק לפרנס את ביתו רק על חצי, אז התודה שהוא נותן לו, איננה עוד בשלימות. אבל אם הוא השתדל להמציא למי שהוא פרנסה שלימה, וגם שיהיה לו לפרנס גם עם מותרות, היינו שאין לו שום חסרון, מה שהוא לא מילא אותו, בטח לאיש כזה הוא מודה ומשבח אותו בכל לבו ונפשו.

נמצא לפי זה, כשאדם מודה ומשבח להבורא, והוא רוצה לשבח ולהודות להבורא בכל לבו ונפשו, בטח שהוא צריך לראות, שהבורא נתן לו כל משאלותיו, ולא חסר לו שום דבר, אחרת אין ההודאה שלו יכולה להיות בשלימות.

אם כן צריך האדם להשתדל אז לראות שלא חסר לו כלום, אלא הבורא השלים לו כל חסרונותיו, ולא נשאר אצלו שום חסרון. ורק אז הוא יכול לתת להבורא תודה רבה, שזה ענין שירות ותשבחות, שסדרו לנו בנוסח התפלה.

אם כן הם, היינו תפלה ובקשה, ושירות ותשבחות, שני הפכים זה לזה, כנ״ל. כי בזמן התפלה ובקשה, אם אין לו שום שלימות, אלא הוא כולו מלא חסרונות, אז התפלה שלו בשלימות. מה שאם כן בשירות ותשבחות הוא להפוך. שאם לא נשאר לו שום מקום, שלא יהיה ממולא בשלימות, דוקא אז הוא יכול לתת תודה אמיתית.

ויש להבין, למה באמת סדרו לנו את שני הפכים האלו, ולאיזה צורך, ומה נותן לנו זה הסדר. וכמו כן יש להבין, איך אפשר לקיים את שני הפכים האלו, כיון שכל אחת היא בסתירה להשניה.

והנה האר״י הקדוש אומר (תע״ס דף תשפ״ח, אות פ״ג) וזה לשונו ״והנה צריך שיהיו באישה בחינת דלתות, כדי לסוגרם, ולעכב הוולד שם בפנים, שלא יצא לחוץ, עד שיגמור להצטייר לגמרי. וגם צריך שיהיה בה כח המצייר את צורת הוולד״.

והנה מבאר שם הטעם ״כמו בגשמיות, אם יש איזה קלקול בבטן האם, אז האם מפילה את הוולד. היינו, שאם הוולד יוצא מבטן האם, טרם שנגמרה בחינת צורת הוולד כל צרכו של מדרגת העיבור, אז אין הלידה הזאת נקראת ״לידה״, מטעם שהעיבור לא יכול להתקיים בעולם. אלא שזה נקרא ״הפלה״, שפירושו, לא שנולד, אלא שנפל מבטן האם, ואינו יכול לחיות״.

כמו כן ברוחניות, יש שם בעיבור ב׳ בחינות:

א) **צורת העיבור**, שהיא מדרגת קטנות, שזוהי צורתו אמיתית. אבל כיון שאין לו רק קטנות, נבחן זה לחסרון. ובכל מקום שיש חסרון בקדושה, יש אחיזה לקליפות. ואז הקליפות יכולות לגרום הפלה, היינו שהוולד הרוחני יפול טרם שנגמר בחינת העיבור שלו. לכן צריך להיות דבר המעכב, שהוא, שנותנים לו בחינת שלימות, היינו בחינת גדלות.

ב) אבל יש להבין, איך יכולים לתת גדלות להוולד, בו בזמן שהוא לא מוכשר לקבל אפילו קטנות כל צרכו, מטעם שעדיין אין לו כלים, שיוכל לקבל אותם בעל מנת להשפיע. ועל זה יש שם תירוץ, על דרך שאמרו חז״ל ״עובר במעי אמו, אוכל מה שאמו אוכלת״.

כמו כן אמרו "עבור ירך אמו", שפירושו הוא, כיון שעובר ירך אמו, אז העיבור לא עולה בשם בפני עצמו. לכן העובר אוכל מה שאמו אוכלת. שפירושו, שכל מה שהעובר מקבל, הוא מקבל בכלים של האם. לכן, הגם שאין להוולד כלים מוכשרים לקבל גדלות, אבל בכלים של העליון, שהוא האם שלו, הוא יכול לקבל, משום שהוא מתבטל כולו להאם, ואין לו רשות בפני עצמו, שזהו נקרא בחינת "עיבור", שהוא מתבטל לגמרי להעליון.

ואז כשמקבל גדלות, נמצא שהוא בשלימות. לכן אין שם אחיזה לקליפות. ולכן נקרא זה "**כח המעכב**". לכן זהו שמירה, שלא תיפול הוולד ברוחניות, כדוגמת שיש הפלה בוולד גשמי, שהאם הגשמי צריכה לשמור על הוולד שלה, שלא יהיה שם שום קלקול חס ושלום. כמו כן הוא ברוחניות.

היוצא מכל הנ"ל, שיש להבחין שני מצבים בעבודת האדם:

א) מצב האמיתי שבו הוא נמצא, היינו קטנותו. שכל מה שהוא חושב ועושה, הכל הוא קטנות, שתחילת הרגשת הקטנות מתחילה בעת שהוא רצה ללכת על דרך האמת, שהוא עבודה בעמ"נ להשפיע. אז הוא מתחיל לראות את קטנותו, איך שהוא מרוחק מעניני השפעה, שאין בכוחו לעשות מעשה כל שהוא, שתהיה בעמ"נ להשפיע. וזה נקרא, בחינת "אמת". היינו מצבו אמיתי, שבו הוא נמצא.

ואז, כיון שזהו קטנות, יכולה להיות אחיזה לס"א, ויכול לבוא לידי יאוש חס ושלום. נמצא, מה שהוא נכנס בעבודה, נבחן לבחינת עיבור, ויכול לבוא לידי הפלה. זאת אומרת, שיפול ממדרגתו, בדומה לעובר הגשמי, שנופל מבטן האם, ואינו יכול להישאר בחיים. כמו כן ברוחניות, הוא נופל ממדרגתו, והוא צריך אח"כ עיבור מחדש. היינו, הוא צריך להתחיל עבודתו מחדש, כאילו אף פעם לא היה עובד ה'.

לכן צריך להיות כח המעכב, שלא תיפול הוולד לחוץ. היינו, שאז הוא צריך להיות בשלימות. זאת אומרת, שירגיש בעצמו, שלא חסר לו כלום בעבודה, אלא שהוא עכשיו מקורב לה' בדבקות גמורה, ולא יכול מי שהוא לומר לו "הלא אתה רואה, שאין לך שום התקדמות בעבודת ה'. אם כן לחינם אתה מתייגע, ואין אתה ראוי לשמש בקודש. לכן אתה צריך ללכת כמו כל הכלל. ולמה אתה מרעיש עולמות, שאתה רוצה להיות במדרגה יותר גבוהה מהכלל, הגם שאין לך סיפוק מהעבודת הכלל. וזהו שנתן לך דחיפה, שתוכל לקבל מחשבות ורצונות, שצריכים לצאת מעבודת הכלל, וללכת יותר קדימה להאמת. נכון שזהו אמת, אבל אתה רואה, הגם שאתה רוצה ללכת להדרך של אמת, אבל אתה לא מוכשר לזה, או מטעם חוסר כשרון, או

מטעם חוסר כח התגברות, שאין אתה מסוגל להתגבר על הטבע, שנולדת באהבה עצמית. לכן עזוב את כל עבודה הזאת, אלא תשב בשפל, ככל שאר בני אדם, ולא תרום לבבך מאחיו להינשא, אלא יותר נכון לך לפרוש מדרך זה״.

ומשום זה, כדי שלא יפול במחשבות כאלו, הוא צריך אז ל**כח המעכב**. היינו, שהוא צריך להאמין למעלה מהדעת, שמה שיש לו אחיזה בדרך האמת, הוא דבר גדול וחשוב מאוד. ואין לו כח להעריך את חשיבותו, מה שהוא נוגע בדרך האמת. כי זה הוא כל הכלי שאור ה׳ ישכון בתוכו.

אבל זהו בכלים דעליון. היינו, שהבורא יודע, מתי שהאדם צריך להרגיש את דביקותו בה׳. והגם שבהכלים של עצמו, הוא מרגיש, שאדרבה, שהוא עכשיו יותר גרוע, מהזמן שהוא היה הולך בדרך של הכלל. ששם היה מרגיש, שבכל יום ויום הוא מוסיף והולך במעשים טובים ובתורה ומצות. מה שאם כן עכשיו, מעת שהתחיל ללכת בדרך הפרט, היינו לשמור תמיד את הכוונה, כמה הוא מסוגל לעשות מעשים בעמ״נ להשפיע, וכמה הוא מסוגל לוותר על אהבה עצמית.

ואז הוא רואה בדרך כלל, עד כמה שהוא מתקרב אל האמת, אז הוא רואה תמיד יותר את האמת, איך שהוא לא יכול לצאת מאהבה עצמית. מכל מקום, בכלים דעליון, היינו למעלה מהדעת, הוא יכול להגביה את עצמו. ולומר, מה חשוב לי, במה אני משפיע להבורא. ואני רוצה, שהבורא יקרב אותי אליו. ובטח הבורא יודע, מתי הזמן שלי, שגם אני ארגיש, שהבורא קירב אותי. ובינתיים אני מאמין, שבטח הבורא יודע, מה שטוב בשבילי. לכן הוא נותן לי להרגיש את הרגשות, מה שאני מרגיש.

אבל מהו הטעם, שהבורא רוצה להדריך אותי בדרך כזה. היינו, שאני צריך להאמין בדרך האמונה, שהוא מתנהג עמי בדרך הטוב ומטיב. ואני, אם אני מאמין בזה, הוא נתן לי סימן, כמה שמחה שיש לי, וכמה אני מסוגל לתת לו רב תודות על זה, וכמה שאני מסוגל להודות ולהלל את שמו יתברך. בטח שאנו צריכים לומר, שזהו לטובתנו, שדוקא על ידי דרך האמונה נוכל להגיע להמטרה, שנקראת ״מקבל בעל מנת להשפיע״. אחרת בטח שהבורא היה יכול לנהוג עמנו בדרך ידיעה ולא בדרך האמונה.

ובזה תבין מה ששאלנו, בשביל מה צריכים את השני דברים, המכחישים זה את זה. היינו מצד אחד יש לנו ללכת בדרך האמת, היינו להרגיש את מצבנו, מה שאנו מרגישים, איך אנו מתרחקים מאהבה עצמית ומתקרבים

לאהבת הזולת. ועד כמה שחסר לנו, שיהיה בעולם "יתגדל ויתקדש שמו יתברך".

ובזמן שאנו רואים, שעדיין אין הרוחניות בחשיבותו, אנו מרגישים את עצמנו בחסרון גדול. וגם לראות, עד כמה אנו מצטערים על זה. וכמה כואב לנו במה שאנו מרוחקים ממנו יתברך. זה נקרא "אמת", היינו המצב שאנו מרגישים בכלים שלנו, זאת אומרת, לפי הרגשתנו.

ועוד ניתן לנו דרך האמונה, שהיא למעלה מהדעת. היינו, שלא להתחשב עם הרגשתנו וידיעתנו. אלא לומר, כמו שכתוב "עיניים להם ולא יראו, אוזניים להם ולא ישמעו". אלא להאמין, שבטח הקב"ה הוא המשיח. והוא יודע מה שטוב בשבילי, ומה שלא טוב בשבילי. לכן הוא רוצה, שאני ארגיש את מצבי כמו שאני מרגיש. ואני כשלעצמי, לא חשוב לי איך שאני מרגיש את עצמי, כיון שאני רוצה לעבוד בעבודה בעמ"נ להשפיע.

אם כן עיקר הוא, שאני צריך לעבוד לשם שמים. והגם שאני מרגיש, שאין שום שלימות בעבודתי, מכל מקום בכלים דעליון, כנ"ל, היינו מצד העליון, אני שלם בתכלית השלימות, כמו שכתוב "כי לא ידח ממנו נדח". לכן אני שבע רצון מעבודתי, שיש לי זכות לשמש את המלך, אפילו במדרגה הנמוכה ביותר. אבל גם זה לי לזכות גדול יחשב, שהבורא נתן לי להתקרב אליו, במשהו על כל פנים.

וזה נותן לנו שני דברים:

א) מבחינת **האמת**, שהוא רואה את מצבו האמיתי, יש לו מקום לתפלה. ואז יש לו מקום חסרון. ואז הוא יכול להתפלל, שהקב"ה ישלים חסרונו. ואז הוא יכול להתעלות במעלות הקודש.

ב) **דרך האמונה**, שהיא בחינת שלימות, שמכאן הוא יכול לתת שבח והודאה לה'. ואז הוא יכול להיות בשמחה.

פנחס

לעולם ימכור אדם ..... רכט (229)
היתכן שירד משמים דבר שלילי ..... רלב (232)
מהי המתנה שהאדם מבקש מה' ..... רלח (238)
מהו שלום בעבודה ..... רמו (246)
מהו, כוס של ברכה צריך להיות מלא, בעבודה ..... רנא (251)
מהו "השכינה היא עדות על ישראל" בעבודה ..... רנח (258)
מהו, מי שאין לו בנים, בעבודה ..... רסה (265)
ענין חשיבות החברה ..... רעב (272)

לעולם ימכור אדם

מאמר י"ד, תשמ"ה

"לעולם ימכור אדם כל מה שיש לו וישא בת תלמיד חכם" (פסחים מ"ט), שפירושו, שכל הרכוש, שרכש ע"י היגיעה שלו, את הכל ימכור, היינו את הכל יתן ועל הכל יוותר, ויקח תמורתו בת תלמיד חכם. משמע מכאן, שאם הוא לא לוקח בת תלמיד חכם, כל היגיעה בתורה ומצות, שנתן כל ימי חייו, אין בזה שום שלימות. ורק אם ישא בת תלמיד חכם, אז יזכה לשלימותו. ולכן אמרו חז"ל, שימכור את כל מה שיש לו, היינו שכדאי למכור הכל בשביל בת תלמיד חכם. לכן צריכים להבין מה זה ענין של בת תלמיד חכם.

הנה אאמו"ר זצ"ל אמר "תלמיד חכם" היינו מי שהוא תלמיד של חכם, היינו שלומד מהחכם, אז הוא נקרא "תלמיד". ו"חכם" נקרא הקב"ה, שמידתו היא רק להשפיע. ומי שלומד ממנו מידת השפעה, הוא נקרא "תלמיד חכם", משום שלומד ממנו את מדת השפעה.

ובזה נבין מה שאמרו חז"ל "לעולם ימכור אדם כל מה שיש לו וישא בת תלמיד חכם". היינו, שכל היגיעה שנתן בתורה ועבודה, יתן, ויקבל תמורת זה שכר של קנין השפעה.

זאת אומרת, שיקבע בלבו טבע חדש, במקום זה שיש לו מצד הטבע רצון של אהבה עצמית, יקבל עכשיו טבע שני, שהוא רצון להשפיע. היינו שכל מחשבה, דיבור, מעשה שלו יהיו רק בעל מנת להשפיע לה', כי זה כל האדם. היינו שרק לדרגה זו האדם צריך להגיע, כי רק הכלים אנו צריכים להשיג. מה שאם כן השפע, שהוא מילוי הכלים, זה בא מצד הבורא, כי יותר משהעגל רוצה לינק הפרה רוצה להניק. לכן רק כח השפעה חסר לנו.

ובזה יש לפרש מה שכתוב בזהר (פנחס דף ע"ח אות רי"ח) "אם זכו ישראל, היה יורד כמו אריה של אש לאכול הקרבנות. ואם לא זכו, היה יורד שם כמו כלב של אש". ידוע, שאריה מרמז על חסד, שהוא בחינת ימין של המרכבה. "אם זכו", שזכות היא בחינת זך, היינו השפעה, אז מראים לנו מידה כנגד מידה, שגם מלמעלה היתה בא בחינת אריה, היינו מידת החסד היתה מתפשטת לתחתונים, אז היה השפע מרובה עבור התחתונים.

"ואם לא זכו", היינו שלא היו עוסקים בהשפעה אלא רק באהבה עצמית, אז גם מלמעלה היתה נמשכת בחינת כלב. שענין "כלב" מרמז, כמו שכתוב בזהר על הפסוק "ולעלוקה שתי בנות דצווחין ככלבא, הב לן עותרא עלמא דין, והב לן עותרא דעלמא דאיתו". זאת אומרת, שתי בנות, שצועקין כמו כלב, תן לנו עושר של עולם הזה, ותן לנו עושר של עולם הבא, שכל ענינו הוא רק לקבל ולא להשפיע. לכן גם מלמעלה מראים לנו, שאין יכולים להשפיע שפע למטה, שזה נקרא "מידה כנגד מידה".

היוצא מזה, שעיקר עבודתינו היא רק לזכות להשיג כלים מוכשרים לקבלת השפע, שהם כלים דהשפעה. לכן האדם צריך לרכז את כל יגיעתו רק לדבר אחד, הנקרא "כלים דהשפעה". וזה יהיה כל שכרו, מה שהוא רוצה להשיג מתורה ומצות, שעל ידי זה הוא יגיע לדביקות ה', שזוהי תכליתו של האדם, שיזכה להגיע לדביקות ה'.

וכמו כן אנו רואים בדברי הזהר, שאמרו על פסוק "וחסד לאומים חטאת, כל טובו דעובדין לגרמייהו עובדין", שפירושו, שכל החסד, היינו המעשים של השפעה שהם עושים, אין כוונתם בעמ"נ להשפיע, אלא כוונתם היא לצורך עצמם. זאת אומרת, שיקבלו עבור זה תמורה, אחרת אין הם מסוגלים לעשות מעשים של השפעה.

מה שאם כן עם ישראל, הם כן מסוגלים לעשות מעשים של השפעה. ויש להבין, מהי הסיבה שעם ישראל כן הם מסוגלים לעשות מעשים של השפעה. וגם יש להבין, כפי מה שאנו שומעים מאנשים שנעשו לדתיים, שאומרים, כי מטרם שנעשו לדתיים הם היו יותר מסוגלים לעשות מעשים בעמ"נ להשפיע. מה שאם כן אח"כ, היינו לאחר שנעשו לדתיים, אז יותר קשה להם לעשות מעשים של השפעה.

בכדי להבין את הנ"ל, יש לזכור את הכלל מה שידוע לנו, שהאדם הנקרא "נברא" הוא רק בזה שיש בו רצון לקבל, כי זה נקרא "נברא יש מאין". נמצא לפי זה, מצד הטבע אין הוא מסוגל לעשות שום מעשה של

השפעה, אם הוא לא יקבל תמורת זה איזה שכר. והשכר לא מוכרח להיות דוקא שמקבל איזה דבר עבור היגיעה. אלא יכול להיות אם הוא מקבל איזה הרגעה. זאת אומרת, אם נתעוררה בו איזו רחמנות על השני, והמצפון שלו לא נותן לו הרגעה, אלא עד שמוכרח לעזור להשני, גם זה נקרא "תמורה". אבל סתם לעשות איזה דבר להשני בכדי שהשני יהנה, אז הוא אומר לעצמו, מה יהיה לי מזה.

מה שאם כן עם ישראל בסגולת תורה ומצות הם יכולים להשיג טבע שני. היינו, במקום הטבע שנולדו עם רצון אך לקבל, יקבלו טבע שני, שהוא עושה עכשיו מעשים רק בעמ"נ להשפיע. וזה השיג על ידי התו"מ, שהם הכניסו לו ניצוצי השפעה, שמביאים לו הרגשה, שיהיה לו רצון להדמות לשורשו. מה שאם כן בלי תורה ומצות אין אדם יכול לצאת מצד הטבע שלו, שהוא רצון לקבל אך לעצמו, ולא מסוגל לעשות שום מעשה של השפעה בלי תמורה.

ובזה נבין מה שאלו, שחוזרים בתשובה אומרים, שמטרם שחזרו בתשובה, היה להם יותר כח לעשות מעשים של השפעה. מה שאם כן אח"כ, שנעשו לדתיים, הם מרגישים שיותר קשה להם לעשות מעשים של השפעה.

יש להשיב על זה כמבואר בהקדמה לספר הזהר (אות כ"ט, ל') שכותב שם וזה לשונו "...כי מעת לידתו אין לו רצון לקבל אלא לגשמיות בלבד. ולפיכך, אף על פי שהשיג הרצון לקבל המופרז מטרם י"ג שנים, אינו עוד גמר גדלותו של הרצון לקבל. ועיקר גדלות הרצון לקבל מצוירת רק ברוחניות. כי למשל, מטרם י"ג שנים חשק הרצון לקבל שלו לבלוע כל העושר והכבוד שבעולם הזה הגשמי, אשר גלוי לכל, שהוא בעדו עולם שאינו נצחי, המצוי לכל אחד רק כצל עובר חלף ואינו. מה שאם כן כשמשיג הרצון לקבל המופרז הרוחני, הרי אז הוא רוצה לבלוע להנאתו כל הטוב והעושר שבעולם הבא הנצחי, שהוא בעדו קנין עדי עד ולנצחיות. הרי שעיקר הרצון לקבל אינו נגמר אלא ברצון לקבל רוחניות".

היוצא מזה, מטרם שנעשים לדתיים היה להם רצון לקבל הגשמי, שהוא עוד לא כל כך גדול, לכן היה בהם יותר כח לעשות מעשים של השפעה. מה שאם כן כשנעשים לדתיים, שהרצון לקבל נתגדל עם רצון לקבל על רוחניות, אז ממילא נעשה יותר קשה, מסיבת שיש עכשיו להרצון לקבל יותר כח, מכפי שהיה להם רק רצון לקבל גשמי. לכן מטרם שנעשו לדתיים, היה להם קצת כח למעשים של השפעה. מה שאם כן כשנעשו לדתיים, שהשיגו רצון לקבל הרוחני, לכן עכשיו יותר קשה להם לעסוק בעניני השפעה.

אי משום זה, לא להגיד שהם נעשו עכשיו יותר גרועים, או להגיד שהדתיים הם יותר גרועים, משום שיותר קשה להם לעשות מעשים של השפעה. אלא הרצון לקבל הוא נעשה יותר גדול, לכן יותר קשה להתגבר עליו. למשל, מקודם שהשיג רצון לקבל רוחני, היה הרע שלו שלושים אחוז. ואח"כ, כשהשיג את הרצון לקבל הרוחני, אז הרע שלו קבל עוד שבעים אחוז. לכן הוא צריך עכשיו לכוחות יותר גדולים, שיוכל להתגבר עליו.

אבל לא לומר, שעכשיו הוא הלך עם הכוחות שלו יותר אחורה. אלא להפוך, עכשיו הוא צריך רק לעשות סגולות, איך לנצח את הכוחות הרע שהשיג. והסגולות לזה הן קיום תורה ומצות על הכוונה ש"המאור שבה יחזירו אותו למוטב".

נמצא לפי זה, שהלך קדימה והשיג עוד רע בכדי לתקנו. אבל כל התחלות קשות, לכן הוא חושב שנעשה עכשיו יותר גרוע. אלא הוא צריך לדעת, שכל פעם נותנים לו יותר רע לתקן, עד שיזכה לתקן הכל.

(ביאור למאמר - ראה מאמר ט"ו, תשמ"ה)

היתכן שירד משמים דבר שלילי

מאמר ט"ו, תשמ"ה
(ביאור למאמר י"ד, תשמ"ה)

מה שכתוב בזהר פנחס (אות ע"ח) "אם זכו ישראל, היה יורד כמו אריה של אש לאכול הקרבנות. ואם לא זכו, היה יורד שם כמו כלב של אש". ושאלו על זה, איך יורד משמים דבר שלילי. אנו מבינים, מה שבא משמים הוא להטיב. וכשבא דבר שמשהו לא חיובי, איזה תיקון יוצא מזה, שנגיד, שזה בא עכשיו מלמעלה כמו כלב של אש, הלא זהו לא חיובי.

ויש להבין זה על דרך משל. אדם שהיה לו בן חולה. אז הוא הלך לאיזה רופא, שנתן לו תרופה. ולא עזר לבנו. אח"כ יעצו לו ידידים, היות שיש כאן פרופסור גדול, הגם שהוא לוקח הרבה כסף, מכל מקום כדאי ללכת אצלו, מטעם כי הוא מומחה גדול. וכשבאו אליו ובדק את בנו החולה, אז אמר שהוא חולה מסוכן, והמחלה זו נקראת בשם מסוים.

האיש שלם לו את המחיר שקבעו לו מראש, ואח״כ, כשבא הביתה, הוא שלח להידידים שלו ואמר להם, אתם יעצתם לי, שאני אלך להרופא הגדול, ושכדאי לשלם לו הרבה כסף. ובסוף מה עשה לי הרופא הגדול, שאמר שהבני החולה נמצא במחלה יותר גדולה מכפי שאמר לי הרופא הקטן. ובשביל זה היה לי כדאי לשלם מחיר כל כך גבוה, בכדי שיגיד שבני נמצא במחלה גדולה. הלא בשביל מה אני הולך לרופא, שירפא את החולה, אבל לא שיגיד שבני נמצא במחלה גדולה.

אז הידידים אומרו לו, זה שהרופא אמר בדיוק מה היא המחלה שלו האמיתית, לפי מה שקבע הרופא הגדול, אז אנו כבר יודעים איך לרפא אותו. בכדי לרפאות המחלה לא צריכים רופא גדול, כי לכל מחלה כבר יודעים איזו תרופה לתת. אלא עיקר הוא לדעת מהי המחלה האמיתית. ונמצא, שמה שמשלמים להרופא הגדול סכום יותר גדול מרופא קטן, הוא לקבוע בדיוק מהי מחלתו.

נמצא לפי זה, שקביעות החסרון, שנקרא **שלילי**, מכל מקום זה נקרא **חיובי**. היינו, ידיעת המחלה, הידיעה זו היא ממש דבר תיקון, כי עכשיו הוא יודע מה לתקן. נמצא, שידיעת המחלה נכנסת ברפואת המחלה, כי אי אפשר לרפאות את המחלה, אם הוא לא יודע סיבת מחלתו. לכן כשירד כלב של אש, שצורת הכלב מראה שהתחתונים נמצאים תחת שליטת אהבה עצמית, הנקרא, כמו שאומר הזה״ק, ״הב - הב״, כמו כלב, זה נקרא חיוב. שעכשיו יודעים מה לתקן, שלא חסר רק לתקן את הכלי קבלה.

נמצא, מה שבא מלמעלה צורת כלב של אש, הוא בא לשם תיקון ולא לשם קלקול. לכן נקרא גם זה חיובי ולא שלילי, כי הכל, מה שבא מלמעלה, הגם שלעיני התחתון נראה כמו דבר חסרון, אבל לאחר התבוננות של התחתונים, אז הם רואים, שהכל הוא לטובתם, בכדי שנדע מה שאנו צריכים לתקן את עצמנו.

ביאור למאמר י״ד, תשמ״ה:

בענין רצון לקבל גשמי, שהוא רק חצי מדרגה של הרצון לקבל, מה שאם כן כשמקבל הרצון לקבל הרוחני, אז הוא נגמר עם הרצון לקבל בשלימותו. לפי זה יוצא, שבזמן שיש לו רצון לקבל הגשמי, הוא לא כל כך רע. ובשביל מה הוא צריך לקבל את הרצון לקבל הרוחני, שיהיה יותר רע. ולכן הייתי אומר, שיותר כדאי להישאר ברצון לקבל הגשמי. ומה לי להתייגע, בכדי להגיע לרצון לקבל הרוחני ולהיות יותר רע. ולמה לו להכנס למקום סכנה,

אולי לא יצליח לתקן אותו. אם כן בודאי שיותר טוב להישאר עם הרצון לקבל הגשמי, היינו שכל התשוקות שלו יהיו רק לדברים גשמיים ולא לחשוק לרוחניות כלל.

הנה בהקדמה לספר הזהר (אות כ״ט) כותב שם וזה לשונו ״חלוקה א׳ הוא להשיג את הרצון לקבל המופרז בלי מצרים, בכל שיעורו המקולקל מתחת יד מערכת ד׳ העולמות אבי״ע הטמאים. כי אם לא יהיה בנו הרצון לקבל המקולקל הזה, לא נוכל כלל לתקנו, כי אין לך מי שיתקן דבר שאין בו״.

הרי אין לנו ברירה, אלא אנו מוכרחים לעשות מעשים, שיביאו לנו את השגת הרצון לקבל הרוחני. וגם זה לא בנקל. האדם יכול להשיג את הרצון לקבל הרוחני, משום שזה תלוי בבחינת אמונה, שהאדם צריך מקודם להאמין שיש רוחניות, וזה יותר חשוב מכל תענוגי גשמיים, עד כדי כך, שכדאי לוותר על תענוגים גשמיים, בכדי להשיג תענוגים רוחניים. לכן גם זו היא עבודה גדולה, שלא כל אחד יכול להשיג זה.

אבל יחד עם זה עדיין נחשב זה לבחינת ״רע״, היינו שהשיג את הרצון לקבל המקולקל. וזה ענין ״שמתוך שלא לשמה באים לשמה״. היינו, מקודם צריך האדם להגיע לדרגת ״שלא לשמה״ ואח״כ יכולים לתקן אותה ״על מנת לשמה״. כי לא יכולים לתת כוונה, אם אין לו מעשה. אלא לאחר שיש לו מעשה, אז אפשר להשתדל שהמעשה ילך על המסילה הנכונה, הנקראת ״לשם שמים״.

ולפי הנ״ל יוצא לנו באופן כללי ד׳ הבחנות בענין עבודת האדם, מה שהוא צריך להגיע לשלימותו, שבשביל זה הוא נברא:

א) הוא מקבל בעמ״נ לקבל.
ב) משפיע בעמ״נ לקבל.
ג) משפיע בעמ״נ להשפיע.
ד) מקבל בעמ״נ להשפיע.

בחינה א׳, שהיא ״מקבל בעמ״נ לקבל״, זוהי מדרגה הראשונה, שהנבראים נולדו עם בחינה זו. היינו, שיותר מאהבה עצמית אין להם שום הבנה. היינו, שאין להם שום ענין שיעשו טובה למי שהוא, אלא שקועים לפי הטבע שנולדו עם רצון לקבל אך לעצמם. ובבחינה זו נמצא כל העולם, ואין הבדל בין איש לחבירו.

בחינה ב׳ היא בחינה ״שמשפיע בעמ״נ לקבל״. זוהי מדרגה שכבר יצאה מכלל העולם, מה שהם רגילים לעשות מעשים שהם רק לקבל. והוא עושה

מעשה דלהשפיע, אבל הוא צריך לומר תירוץ, מדוע הוא רוצה להיות משונה מכלל העולם. זאת אומרת, לעשות מעשים שהם נגד טבע שבו אנו נולדנו. אז הוא אומר להגוף שלו, תדע, שעל ידי זה שאני עושה מעשה דלהשפיע, יהיה לך אח"כ תענוג יותר גדול. ונותן להבין להגוף שלו, שזה כדאי לו, שהוא צריך להאמין, שזה ישתלם. ואם הגוף מאמין בזה, הוא נותן לו לעשות, בשיעור שהוא מאמין, שישלם לו שכר עבור זה, שמבטל מעשים של קבלה עצמית, ועשה מעשים של השפעה. וזה נקרא "שלא לשמה", שעל זה אמרו חז"ל ש"מתוך שלא לשמה באים לשמה".

וזהו קרש קפיצה לעבור ממצב למצב, היינו ממצב "שלא לשמה" למצב "לשמה", משום שלענין המעשה שניהם שוים. זאת אומרת, כי אין שום הבחן לומר, שיש מה להוסיף על המעשה דלשמה. ולכן, כיון שבבחינת המעשה הם שוים, נמצא שאין כאן שום עבודה בבחינת המעשה, אלא רק בבחינת הכוונה היא כל עבודה שלהם. שפירושו, הם צריכים רק לחשוב, אם המעשה שהם עושים הוא באמת מטעם מצות ה', שה' צוה לנו לעשות מצות, ואנו רוצים לקיים מצותיו, משום שזה הוא לנו לזכיה גדולה, שאנו משמשים אותו, ועוד נתן לנו לדעת, במה אנו יכולים לשמש אותו.

ואז באה העבודה בבחינת הבירור. היינו, אם באמת הוא כך, שכל כוונתו בתורה ומצות היא מטעם להשפיע, או אם יש לו חשבונות אחרים, זאת אומרת מטעמים של חשבונות של אהבה עצמית, שבשביל זה הוא מקיים תורה ומצות.

וכשהוא רואה איך הוא עוד מרוחק, שבאמת יהיו כל מעשיו לשם שמים, אז הוא צריך לבירור של אמת. כי יש הרבה אנשים, שאין להם הבירור הזה של אמת, אלא שהם חושבים, שבאמת הם עושים לשם שמים. הגם שהם עוד לא מאה אחוז לשמה, מכל מקום בדרך כלל הם מרגישים שזהו לשמה. אלא שיש עוד מה להוסיף בענין של לשמה. אבל באמת אין להם הרגשה אמיתית, או מצד טבעם, או מצד שלא היה להם מחנך טוב, שיורה להם הדרך, איך לא לרמאות את עצמם.

לכן אין הם מסוגלים לבוא לשמה, כי "לשמה" נקרא אמת ו"שלא לשמה" נקרא שקר. וצריך להיות אמצעי בין אמת לשקר, שיהיה קרש קפיצה מהשקר להאמת. והאמצעי בין אמת לשקר הוא **שקר באמת**. היינו, שיש שקר, אבל אין הוא באמת שקר, כי הוא חושב על שקר שהוא אמת. זאת אומרת, שהוא הולך בדרך השקר, והוא חושב שהוא אמת. נמצא, שאין זה שקר אמיתי. מה שאם כן אם הוא יודע, שהוא הולך באמת בשקר, אם

כן הוא הולך בדרך האמת, שיודע, שבאמת הוא שקר, אז יש לו קרש קפיצה. כי רק אז הוא יכול לכנס לאמת אמיתי, היינו מאמת של שקר לאמת של אמת.

כי כל עוד שאין אדם יודע שהוא הולך בדרך של שקר, למה לו לשנות דרכו וללכת בדרך אחרת, אם אין לו הבירור שהוא נמצא בשקר. אלא רק אם הוא הגיע לידי ידיעה, שהוא באמת נמצא בשקר, אז הוא מסוגל לשנות את דרכו וללכת בדרך האמת.

לפי זה יוצא, אם האדם יש לו כבר דרך של אמת, היינו שהוא הולך לדרך של לשמה, אבל נמצא עוד באמצע הדרך. זאת אומרת, למשל, אדם, הרוצה לנסוע לירושלים, עולה על האוטו, המוביל, לפי שכתוב על השלט, לירושלים. ומכל מקום, הגם שכבר שמונים או תשעים אחוז מן הדרך לירושלים הוא עבר, מכל מקום עדיין לא נמצא בירושלים. אלא ממש כשהגיע לירושלים, אז יכולים לומר שהוא נמצא בירושלים.

אותו דבר כאן ברוחניות, אם נגיד, למשל, שירושלים נקרא אמת, היינו לשמה, אז בטח שמטרם שנכנס לתוך הלשמה, שהיא האמת, מוכרחים לומר שעדיין נמצא בשקר, היינו בהשלא לשמה, שנקרא שקר. אף על פי שהוא כבר הלך כמעט כל הדרך, וכבר הוא עומד על יד השער, הנקרא "אמת", שהוא בחינת לשמה, מכל מקום עדיין הוא נמצא בחוץ. נמצא לפי זה, ש**אין האדם יכול לדעת, אם הוא הגיע לשמה, מטרם שזכה להכנס לתוך הלשמה**.

אבל מתי האדם יכול לדעת אם הוא כבר נכנס לתוך מדרגת לשמה. מה הוא הסימן לזה, שידע שעכשיו הוא נמצא במדרגת של האמת.

והתשובה לזה אנו מוצאים בהקדמה לתע"ס (אות נ"ו) וזה לשונו "ובזה תבין מה שאמרו ז"ל, היכי דמי תשובה, עד שיעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לכסלו עוד". שלכאורה הדברים מתמיהים, שאם כן מי יעלה לנו השמימה לשמוע עדותו של השם יתברך. גם לפני מי צריך השי"ת להעיד עדותו זאת. וכי לא מספיק שהשי"ת בעצמו יודע שהאדם שב בכל לבו ולא יחטא עוד. ומהמתבאר הדבר פשוט לגמרי. כי באמת אין האדם בטוח לחלוטין שלא יחטא עוד, בטרם שיזכה להשגת ההשגחה של שכר ועונש המבוארת, דהיינו גילוי פנים כנ"ל. וגילוי פנים זה שמצד השי"ת מכונה "עדות". ועל כן נתנו לו אות ברור, דהיינו "עד שיעיד עליו יודע תעלומות".

היוצא מזה, שבזמן שהאדם הגיע לבחינת השפעה, אז הוא זוכה לגלוי פנים מהשי"ת. וזה נקרא ש"היודע תעלומות מעיד עליו שהוא הגיע לשמה". וזה נקרא **בחינה ג'**, היינו "משפיע בעמ"נ להשפיע", שזה נקרא, שכבר הגיע לבחינת לשמה, שפירושו, שהגיע לדרגת האמת. וזה באה לו על ידי הקרש קפיצה, שהוא "מתוך שלא לשמה באה לשמה". אבל בטח עם כל התנאים, שצריכים לתת, שלא ישאר בהשלא לשמה, כנ"ל.

ואחר שגמר דרגתו של משפיע בעמ"נ להשפיע, אז באה **בחינה ד'**, שהוא "מקבל בעמ"נ להשפיע", שזוהי מדרגת השלימות. זאת אומרת, שהוא הגיע לידי דרגה, שאומר, אני רוצה לקבל הנאה ותענוג, משום שאני יודע בעצמי, שאני רוצה לקיים מטרת הבריאה, שהבורא ברא את הבריאה, מטעם רצונו להטיב לנבראיו. אי לזאת, הוא רוצה לקבל מהשי"ת את הטוב והעונג, משום שזהו רצונו יתברך.

אבל מטעם אהבה עצמית אין לו שום רצון וחשק לזה, מטעם שהוא כבר הגיע לדרגת השתוות הצורה, הנקראת "משפיע בעמ"נ להשפיע". לכן הוא רוצה עכשיו לקיים רצון ה', שהוא רצונו להטיב לנבראיו.

כי יש לנו לדעת, שיש ענין של מטרת הבריאה וענין של תיקון הבריאה. כי מטרת הבריאה היא להטיב לנבראיו, פירושו, שהנבראים יקבלו טוב ועונג. נמצא, שכל מה שהם מקבלים יותר תענוגים, אז הבורא נהנה יותר. לכן מי שהוא במדרגת השלימות, הוא רוצה תמיד לקבל הרבה הנאה ותענוג. וזוהי מטרת הבריאה, כמבואר, שהיא להטיב לנבראיו.

מה שאם כן מי שהגיע לדרגת "משפיע בעמ"נ להשפיע", שזוהי בחינת דביקות והשתוות הצורה, מכל מקום זהו רק תיקון הבריאה. זאת אומרת, הבריאה צריכה לבוא לידי מצב, שיקבלו טוב ועונג, ומכל מקום ישארו אחרי כל קבלת התענוגים בבחינת השפעה. וזה נקרא "מקבל בעמ"נ להשפיע".

מהי המתנה שהאדם מבקש מה׳

מאמר כ״ב, תשמ״ז

בזה״ק פנחס (דף ס״ג ובהסולם אות ק״פ) כתוב שם וזה לשונו ״כתוב, הושע עבדך אתה אלקי שמח נפש עבדך תנה עוזך לעבדך. ג׳ פעמים נעשה דוד עבד בתהלה הזו, שהוא כנגד ג׳ פעמים שהעמידו בעלי המשנה, שהאדם צריך להיות עבד בתפלה. בברכות ראשונות, צריך להיות כעבד המסדר שבחים לפני רבו. באמצעיות, כעבד המבקש מתנה מרבו. בברכות אחרונות, כעבד המודה לפני רבו על המתנה שקבל ממנו, והולך לו״.

ויש להבין, למה המשילו את תפלת האדם לעבד, המקבל מתנה מרבו, ולא לצדקה או לשאר דברים. מה בא זה ללמדנו בדרך העבודה.

ידוע הוא, שמצד הבורא בא לנו באופן ישר ב׳ דברים:

א) האור.

ב) הכלי לקבל האור.

א) היינו שלמדנו, שמטרת הבריאה היא רצונו להטיב לנבראיו. נמצא לפי זה, שהבורא מצד עצמו בלי התעוררות של התחתונים רצה להטיב לנבראים, שעדיין לא היו נבראים בעולם, שיקבל מהם התעוררות. וזה נבחן, שהאור בא מצד הבורא ואין להתחתון שום יד בזה.

ב) הבורא ברא יש מאין, כלי, הנקרא ״רצון והשתוקקות לקבל הנאה ותענוג״. זאת אומרת, מה שאנו רואים בבחינת ״ממעשיך הכרנוך״, כלומר שאנו מדברים רק ממה שאנו רואים מה שיש בטבע הבריאה. ואנו רואים, שאי אפשר להנות משום דבר, שיהיה מה שיהיה, לא חשוב, אלא אם כן שיש השתוקקות להדבר. ומשום זה למדנו, שמצד האור שברא את הכלי הזה, הנקרא ״רצון לקבל״, עבר עליו ד׳ בחינות, היינו ד׳ שלבים עד שהרצון לקבל, קבל גמר צורה של השתוקקות. והכלי הזה, לאחר שהאור ברא את הכלי, קבל את הטוב והעונג, מה שהיה ברצונו לתת. וב׳ דברים הנ״ל, היינו האור והכלי, מתייחסים להבורא. ומבחינה זו אנו לומדים, היתה שלימות גמורה, שאין על זה מה להוסיף.

אלא אח״כ נולד דבר חדש, מה שאנו מיחסים זה להנברא ולא להבורא. כלומר, שענין נתינה אנו מיחסים להבורא, שהוא המשפיע, כי רצונו הוא להטיב לנבראיו, שהוא לתת להנבראים כל טוב ולא לקבל מהם שום דבר. מה שאם כן אח״כ נעשה דבר חדש, כמו שכתוב בתע״ס (חלק א׳), שהמקבל הראשון, הנקרא ״מלכות דא״ס״, השתוקקה לבחינת קישוט, הנקרא

"קישוט בנקודת הרצון", שתהיה לה השתוות הצורה, המכונה "דביקות". ומסיבה זו נעשה הצמצום. כלומר, שמעטה רצונה לקבל על כלי, הנקרא "רצון לקבל", וממילא נסתלק האור.

והמלכות המציאה כלי חדש, הנקרא "רצון להשפיע". כלומר, שלא לקבל הנאה ותענוג כפי מדת השתוקקות להאור, אלא לפי מדת הרצון להשפיע שלה. זאת אומרת, כי המלכות עשתה חשבון, כמה אחוזים מהשפע היא יכולה לקבל על הכוונה דלהשפיע. ועל החלק, שאם היא תקבל, יהיה בעמ"נ לקבל, את זה היא לא תקבל.

נמצא, הכלי הזה, מה שהתחתון נותן, זה אנו מיחסים להתחתון. כי הכלים דעליון, מה שהעליון עשה, בכדי שהתחתון תהיה לו האפשרות להנות מהאור, הוא רק הרצון לקבל. והכלי הזה אף פעם לא יתבטל, כי מה שהבורא ברא הוא מוכרח להתקיים בתמידיות.

אלא התחתון יכול רק להוסיף על הכלי של הבורא. וזהו כמו שכתוב "אשר ברא אלקים לעשות", שפירושו, אלקים ברא את הכלי, הנקרא "רצון לקבל תענוג". והאדם צריך להוסיף עליו תיקון, המכונה "הכוונה בעמ"נ להשפיע", כנ"ל, שמלכות דאין סוף קישטה עצמה בנקודת הרצון, שפירושו, שהקישוט שלה היה במה שנתנה על הרצון לקבל כוונה בעמ"נ להשפיע.

שם, במלכות דאין סוף, היה רק שורש. וממנה נמשך להתחתונים, שכבר אסור לקבל בעמ"נ לקבל, כפי הכלל "מה שהוא רצון בעליון, נעשה חוק מחויב בתחתון". ומבחינה זו נמשכה עד שנולדה בחינת ס"א, שהיא ההיפך מהקדושה. שבהקדושה נוהג רק ענין של רצון להשפיע, שהוא בחינת דביקות, מה שאם כן אלו שרוצים לקבל בעמ"נ לקבל, הם נעשים מרוחקים ונפרדים מחיי החיים. ומשום זה אמרו בזה"ק "רשעים בחייהם נקראים מתים", שאמרו את הפסוק "וחסד לאומים חטאת" על הרשעים, "כל טובו דעובדין לגרמייהו עובדין".

ובהאמור יוצא, **באופן ישר** הבורא נותן ב' דברים:

א) הטוב והעונג.

ב) הרצון להשתוקק לתענוגים.

אבל **באופן בלתי ישר** נמשכת מהבורא בחינת אי נעימות, הנקראת בחינת "בושה". זאת אומרת, שרצון הבורא הוא, שהתחתון יקבל הנאה ולא יסורים. אבל באופן **בלתי ישר**, היינו שאין העליון, המשפיע, רוצה שהתחתון ירגיש בחינת בושה בעת קבלת ההנאה.

ולכן נעשה בשביל זה תיקון הצמצום כנ״ל, שמסיבת הצמצום אין השפע בא לכלים מה שהבורא עשה, אלא אם כן שהנברא עשה תיקון על הכלי, שהוא הכוונה דעמ״נ להשפיע. ואם אין לאדם כלי זה, האדם נשאר בחושך בלי אור, והשם טוב ומטיב נסתר ממנו, מסיבת שאין לו הכלים המתאימים לקבלת השפע, המכונה ״השתוות הצורה״.

נמצא, שכל החידוש שנעשה אחר הצמצום הוא, שרק הכוונה דהשפעה חסרה, אבל השתי בחינות, שהיו נמשכות מלפני הצמצום, לא נשתנו. כלומר, הן בבחינה א׳, שהיא רצונו להטיב, לא נעשה שנוי חס ושלום. אלא גם לאחר צמצום הוא גם כן רוצה לתת טוב ועונג. והן הבחינה ב׳, שהיא הרצון לקבל, גם כן לא קבלה שינוי. אלא כמו שלומדים, שברוחניות אין שינויים אלא רק הוספות, נמצא, שלאחר הצמצום אי אפשר לקבל שום שפע עליון, אם לא מוסיפים על הרצון לקבל כוונה דעל מנת להשפיע. וזאת היא כל עבודה שלנו בתו״מ לזכות לכלים דהשפעה.

ועל זה אמרו חז״ל (קדושין ל׳) ״בראתי יצר הרע בראתי תורה תבלין״. וכידוע שהרצון לקבל נקרא ״יצר הרע״, מסיבת שהוא גורם להיות מרוחק מה׳, היות שהוא בשינוי צורה מה׳. שהקב״ה, כוונתו להשפיע, מה שאם כן היצר הרע, הוא אך ורק לקבל. ומסיבה זו כל הטוב והעונג שבמחשבת הבריאה נסתר ממנו.

אולם איך יכולים להשיג כלים אלו, היות שזהו נגד הטבע שלנו.

התשובה, בשביל זה ניתן לנו תו״מ, שעל ידיהם נוכל להשיג הכלים אלו. אבל מדוע לא כולם זוכים ע״י תו״מ להכלים דהשפעה. והטעם הוא, כידוע שאין אור בלי כלי. נמצא, שאם אין האדם יודע מאה אחוז שרק כלים אלו חסר לנו, אין לו עדיין כלים אמיתיים, כלומר אין לו צורך לכלים אלה. נמצא, האור שישנו בתו״מ, שסגולתן הוא לסייע להאדם, שישיג הכלים אלו, אבל אין לו צורך אמיתי, שיתנו לו הכלים הללו.

ואם נסתכל קצת פנימה, כלומר שאם נעשה בדיקה יסודית באלו שמקיימים תורה ומצות, אם הם רוצים שיתנו להם הכלים דהשפעה, והם רוצים לתת תמורתם את הרצון לקבל, יהיה מאלו העובדים רוב גדול, שיגידו שהם מוותרים על זה, אלא שרוצים לקיים תו״מ בעמ״נ לקבל. נמצא, שאין להם צורך לכלים דהשפעה. לכן איך יכולים לומר, שהתו״מ, בזה שהם מתייגעים, יתנו להם שכר דבר שאין להם צורך בהם. אלא אדרבא, הם מפחדים אם חס ושלום יפסידו את הכלי קבלה, הנקרא ״אהבה עצמית״.

וזהו כמו שאומר הרמב"ם (בסוף הלכות תשובה) וזה לשונו "ואמרו חכמים, לעולם יעסוק אדם בתורה ואפילו שלא לשמה, שמתוך שלה לשמה בא לשמה. לפיכך, כשמלמדין את הקטנים, ואת הנשים, וכלל עמי הארץ, אין מלמדין אותן, אלא לעבוד מיראה, וכדי לקבל שכר. עד שתרבה דעתן ויתחכמו חכמה יתירה, מגלים להם רז זה מעט מעט, ומרגילין אותן לענין זה בנחת, עד שישיגוהו ויעבדוהו מאהבה".

ובהאמור יוצא, שהאדם צריך להשתוקק להשיג כלים דהשפעה. והגם שהוא רואה, שהרצון לקבל לא מסכים לזה, היינו שלא נותן לו להתפלל, שה' יתן לו הכלים האלו, **גם על זה מוכרח האדם להתפלל לה', שיתן לו רצון, שכן יבין את הנחיצות שיש בהכלים האלו**, ומבקש מה', שיהיה הכח להתגבר על רצון הגוף, במה שהוא רוצה להישאר דוקא בכלים דקבלה. ולא עוד, אלא בזמן שהוא רואה, שמדבר זה יכול לצמוח רצון, שהאדם ירצה אח"כ לבוא לכלים דהשפעה, תיכף הוא מרגיש את זה ומתחיל על המקום להתנגד.

אולם לא בקלות האדם רואה, שהוא לא יכול לעבוד בעמ"נ להשפיע. אלא שהאדם חושב, עכשיו עוד אין לו רצון להשפיע, אבל מתי שירצה לעבוד בעמ"נ להשפיע, הבחירה בידו, היינו שתהיה לו היכולת לעבוד בעמ"נ להשפיע. הידיעה הזו, מה שחושב, נותנת לו הרגעה, שלא להתפעל מזה שלא עוסק בעבודה דהשפעה, מטעם, מתי שירצה זה הוא בידו. אי לזאת, אין הוא דואג על זה.

אבל האמת היא, כי זה לא בידי אדם, מטעם שהוא נגד הטבע של אדם. ועל זה אמרו חז"ל "יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום, ואלמלא אין הקב"ה עוזרו, אינו יכול לו". אמנם בכדי לקבל עזרה, האדם צריך לראות ולהשתדל, שיהיה לו צורך לעזרתו יתברך. לכן אמרו "הבא לטהר", ואח"כ הקב"ה עוזרו.

ושאלנו, מדוע האדם צריך להתחיל בעבודה ורק אח"כ הקב"ה נותן לו עזרה. למה אין הקב"ה נותן לו הכח הזה תיכף, כלומר שאפילו האדם לא מבקש עזרה, יתן לו העזרה תיכף משהתחיל בעבודת ה'. אלא כנ"ל, לפי הכלל "אין אור בלי כלי", לכן אדם צריך להתחיל. וכשאדם רואה שאינו יכול, נמצא שיש לו אז צורך, שה' יעזור לו. לכן דוקא כשהאדם התחיל בעבודה, ורואה שלא יכול במצב הזה, הוא מקבל כלי, שה' ישפיע לו הכח הזה, הנקרא "רצון להשפיע".

אולם, בדרך כלל שהאדם מתחיל בעבודה דלהשפיע, ורואה שקשה לו, ורואה שלפי דעתו הוא כבר בקש מה' הרבה פעמים שיעזור לו, ולא קבל שום עזרה, האדם בורח אז מהמערכה, ואומר, שהעבודה זו לא בשבילו. ובאמת, דוקא במקום זה, שבא לידי החלטה שזה קשה מצד עצמו, אלא שרק ה' יכול לעזור, והאדם צריך אז לבטוח בה', שה' כן יעזור לו, אלא שעוד לא נגמרה הכלי, היינו הצורך לעזרתו יתברך, וכל פעם שמבקש עזרה, הגם שהוא עוד לא מרגיש את עזרתו יתברך, צריכים להאמין למעלה מהדעת, שה' כן עוזרו, אלא האדם עוד לא צריך לראות, בכדי שהאדם יגלה את הצורך האמיתי להדבר.

ובהאמור יש לפרש מה שכתוב "כי ישרים דרכי ה', צדיקים ילכו בה, ופושעים יכשלו בם". פירוש, ממש בנקודה זו, שאדם בא לידי החלטה, שאין זה בידי אדם להגיע לכלים דהשפעה, היות שרואה, שאין שום אבר בגופו של אדם שיסכים לזה, אם כן הוא בא עתה לנקודת של אמת. והיה צריך עכשיו לתת תפלה אמיתית, שה' יעזור לו. ובטח הוא היה מקבל את העזרה מה', מה שהקב"ה יושב ומצפה, שהאדם יתן לו הכלי, היינו הצורך לזה. ודוקא כאן האדם בורח ממצב הזה, שדוקא עכשיו הוא המקום, שיכולה לבוא אליו העזרה. והוא בורח מהמערכה, והוא נקרא על זה "פושע".

מה שאם כן צדיק, הוא לא מתייאש, שדוקא עכשיו הוא זוכה לכלים דהשפעה. נמצא, באותו מקום ש"צדיקים ילכו", היינו שמקבלים עליה בדרגה, ממש באותו מקום "פושעים יכשלו בם", דוקא במקום הזה שצריכים לקבל העזרה, הם נכשלים ובורחים מהמערכה.

היוצא מכל הנ"ל, שהאדם צריך לבקש נתינה מה', כלומר שהקב"ה יתן לו במתנה את הכלים דהשפעה, כדוגמת שנתן לו את הכלי, הנקרא "רצון לקבל". זאת אומרת, שמצד אחד אנו אומרים, שהקב"ה נתן את הכלי ואת האור, כלומר הן הרצון וההשתוקקות לקבלת התענוג, והן התענוג. ורק על ההוספה על הכלי, שהוא הרצון להשפיע, את זה מיחסים להנבראים, כנ"ל "אשר ברא אלקים לעשות", שהפירוש "אשר ברא" הכוונה על הרצון לקבל, הנקרא "ברא", שהוא דבר "יש מאין", הנקרא "בריאה". על זה האדם צריך לעשות עליו כוונה בעמ"נ להשפיע. משמע שזה ממש שייך להנבראים ולא להבורא.

אולם האמת היא, שגם הכלי הזה, הנקרא "הוספה", גם זה הבורא צריך לתת. ומה שאנו אומרים, שזה שייך להנבראים, הכוונה שהאדם צריך לבקש מהבורא, שיתן לו הכלי זה, הנקרא "כוונה דלהשפיע". כלומר, שרק

החסרון, שחסר לו רצון להשפיע, זה צריך התחתון להשתדל שיהיה לו. מה שאין כן רצון לקבל, לא שייך לומר, שיש על זה התעוררות של תחתונים, היות אם עדיין הרצון לקבל אינו בעולם, מי יבקש שיתנו לו רצון שירצה לקבל תענוג. כי אי אפשר לומר, שמטרם שנולד האדם, הוא רוצה משהו. לכן אומרים, הרצון לקבל שייך כולו להבורא.

מה שאם כן לאחר שנולד הרצון לקבל תענוגים, אז בא הזמן, שהאדם ירגיש, שהרצון לקבל הזה, בלי הוספה, אלא כמו שהוא בא מצד הטבע, הוא רע. מסיבת שעל הרצון הזה לא יכול לקבל תענוגים אמיתיים, אלא רק מבחינת "נהירו דקיק", שהבורא נתן להקליפות שלא יתבטלו. וכשהאדם מגיע לידיעה זו, אז הוא מקבל צורך, שתהיה בידו היכולת לכוון בעמ"נ להשפיע. ומטרם שיש לו הצורך הזה, אי אפשר לתת לו הכלי, כנ"ל, כלומר, ש"אין אור בלי כלי". וכלי נקרא "צורך חסרון", והחסרון הזה אינו ניכר שיהיה חסרון, אלא בתנאי שיש לו יסורים וכאבים, מזה שהוא צריך להדבר ואין לו.

וסתם חסרון זה שאדם רואה, שאין לו את הדבר, שהוא מבין שחסר לו. אבל אם הוא יודע שיכול לחיות בלי זה, עוד לא יכולים לומר עליו, שהוא בעל חסרון אמיתי. אלא חסרון אמיתי נקרא, אם הוא יודע, שבלי זה שהוא מרגיש שחסר לו, אינו יכול להמשיך בחיים. זה נקרא **צורך אמיתי.**

כמו כן בעבודה, יש הרבה פעמים שהאדם יודע ומבין ומרגיש, שחסר לו את ענין של רצון להשפיע. ומבקש מה', שיתן לו את היכולת, שיוכל להתגבר על הגוף, הנקרא "רצון לקבל". והוא יודע בעצמו, שכבר ביקש מה' כמה פעמים, וה' לא רוצה לשמוע בקולו. ודבר זה, מה שהוא רואה, שעוד לא קבל הכח הזה מה', זה דוחה אותו, שאין לו כח עוד הפעם לבקש מה', שיתן לו מבוקשו, היות שהוא רואה, שאין ה' שומע בקולו, ולכן אין לו עוד מקום שיוכל להתפלל לה'.

אולם האמת, צריכים לומר כנ"ל, שעדיין אין להאדם צורך אמיתי שה' יעזור לו. כי הצורך שיש להאדם, שהוא רואה, שאין באפשרותו לכוון בעמ"נ להשפיע, עוד אין זה נקרא צורך אמיתי. אלא כנ"ל, צורך אמיתי נקרא, שהוא רואה, שאם לא יהיה לו זה שחסר לו, אין לו זכות קיום בעולם. זה נקרא חסרון אמיתי.

ולכן בזמן שהאדם בא לידי הכרה, שאם לא ישיג את הרצון להשפיע, הוא נפרד מהקדושה, ואין לו שום תקוה שיוכל לזכות איזה פעם לרוחניות,

הנקרא "דביקות בה'", אלא כל זמן שהוא שקוע באהבה עצמית, אין לו שום סיכויים להכנס לקדושה, אלא שישאר בהקליפות, וכואב לו זה, ואומר "אם כן, טוב לי מותי מחיי", זה נקרא צורך אמיתי. ואז כשהאדם נותן תפלה, שה' יתן לו את הכלים דהשפעה, זה נקרא צורך אמיתי, ורק זה אנו יכולים ליחס להתחתונים, כלומר החסרון, שחסר לו כלים דהשפעה. זה נקרא "כלי", היינו צורך.

והמילוי על זה, היינו הרצון להשפיע, זה שייך לה'. כלומר, כמו שה' נתן הכלי הראשון, שהוא "הרצון לקבל", כמו כן הוא נותן את הכלי, הנקרא "רצון להשפיע". וכל החידוש הוא בין כלי הראשון, הנקרא "רצון לקבל", לכלי, הנקרא "הרצון להשפיע", שכלי הראשון היה בלי התעוררות התחתון, כנ"ל כי מטרם שנולד מי יבקש. אלא אח"כ, כשנולד הרצון לקבל, אז החל להרגיש את מה שהרצון לקבל הזה גורם לו. וכפי הבנת הצורך לכלים דהשפעה, כך מתעורר האדם להרגיש את הצורך. ורק הצורך לכלים דהשפעה אנו מיחסים להנבראים.

ובהאמור נוכל לפרש מה שאנו אומרים ומבקשים "ומאוצר מתנת חנם חנני". ולכאורה קשה להבין זה, הלא אנו צריכים לעבוד את ה' שלא על מנת לקבל שכר, ומכל שכן שלא לבקש מתנת חנם. ומדוע כתוב (תפלת "יהי רצון" לפני אמירת תהילים) "ומאוצר מתנת חנם חנני".

אלא הפירוש הוא, תן לנו מתנה של חנם, חנני. כלומר, תן לנו המתנה הכלי של השפעה, כמו שנתת לנו הכלי של רצון לקבל. אנו מבקשים ממך, היות שאנו מרגישים את הצורך של הכלי דהשפעה. ומהו הכלי דהשפעה, שנוכל לעבוד בחינם בלי שום שכר, אלא כל עבודתינו תהיה אך ורק להשפיע. כלומר, כמו הכלי הראשון, הנקרא "רצון לקבל", אין האדם יכול לעבוד אלא רק בשכר, והכלי הזה נקרא "כלי חדש", שהוא בריאה חדשה, מה שלא היה לפני שבראה.

ותן לנו עכשיו כלי, היינו רצון מהאוצר שלך. ומהו הרצון להשפיע. זה היה גם מקודם שברא את הרצון לקבל, כי הרצון להשפיע הוא סיבה להרצון לקבל. שהרצון להשפיע נקרא "יש מיש", מה שאם כן רצון לקבל נקרא "יש מאין", היות כידוע שרצון לקבל אינו שייך בבורא, "דמי ומי יקבל". לכן אנו מבקשים "ומאוצר מתנת חנם", כלומר מהאוצר שלך, שיש לך רצון להשפיע, בחנם אתה משפיע את הרצון הזה, תן לנו, שגם אנחנו נוכל לעבוד בחינם בלי קבלת שכר.

ובזה יובן מה ששאלנו, איך אנו מבקשים, שה' יתן לנו מתנת חינם. והפירוש יהיה, שאנו מבקשים מהקב"ה, שהוא יתן לנו, שאנו נוכל לעבוד אותו בחינם. זאת אומרת, הכלי דהשפעה שהאדם מקבל, הכלי זו נקרא "מתנת חינם". נמצא לפי זה, מהי המתנה שהאדם צריך לבקש מה', שיתן לו. ושאלנו, איך שייך לבקש מתנות. הלא ידוע שמבקשים צדקה, אבל מתנה, מי הוא שמבקש מתנות. ודרך העולם היא, את מי שאוהבים נותנים לו מתנות.

התשובה היא, היות שהאדם רוצה לאהוב את ה', והיות שהרצון לקבל הוא המפריע, לכן האדם מבקש מתנה זו, הנקרא "כלי דהשפעה", שע"י המתנה הזו שיקבל מה', האדם יזכה לאהבת ה' ולא לאהבה עצמית. לכן נקרא זה "מתנה", ואת זה מוטל על האדם לבקש.

וזהו ששאלנו, איזו מתנה האדם צריך לבקש מהקב"ה, ושזה מותר לבקש, ועל הביקוש הזה עומדת העבודה שלנו בתו"מ, שע"י קיומם נקבל צורך לביקוש הזה, שנבין "כי הם חיינו ואורך ימינו". הצורך הזה שחסרה לנו דביקות בה', הנקרא "השתוות הצורה", שע"י זה יכולים להיות דבוקים בחיי החיים. ואם חס ושלום לא נזכה לדביקות, ונשאר באהבה עצמית, ממילא נפרדים מחיי החיים, שזה ענין "רשעים בחייהם נקראים מתים" מחמת הפירוד שיש ביניהם.

וענין בקוש המתנה, עיקר הוא הצורך להדבר. וע"י תו"מ מקבלים צורך. וע"י הצורך יש מקום לבקש את המתנה הזו, הנקראת, שהוא יתן לנו הכלי, הנקרא רצון להשפיע לה'.

וזהו כמו שכתוב (חגיגה ז') "מה אני בחנם, אף אתם בחנם", כלומר שהאדם צריך להשתדל לעבוד בעל מנת להשפיע ולא ירצה לקבל שום תמורה. והגם שם בגמרא דורשין על זה דרש אחר, אבל גם זה נרמז שם, שזה נקרא "דביקות".

ובהאמור יכולים לפרש, מה שאנו אומרים בברכת המזון, שאפילו בשבת, שאסור לדבר בדברי חול, אנו מבקשים מהקב"ה "ואל תצריכנו, לא לידי מתנת בשר ודם". תפלה כזו מתאימה בימות החול, שמבקשים על פרנסה, אבל לא בשבת.

ויש לפרש, מה שאנו מבקשים בשבת "ואל תצריכנו, לא לידי מתנת בשר ודם", הכוונה להכלים של בשר ודם, שבשר ודם משתמשים, שהם כלים דקבלה. ומבקשים מה' שיעזור להם, שלא יצטרכו לשמש עם הכלים

שלהם, אלא עם הכלים של הבורא, שהם כלים דהשפעה, ועל כלים אלו אנו מבקשים מה׳, שהם כלים דמתנת חינם.

מהו שלום בעבודה

מאמר ל״ד, תשמ״ט

הכתוב אומר ״הנני נותן לו את בריתי שלום, תחת אשר קנא לאלקיו, ויכפר על בני ישראל״. ויש להבין זה בדרך העבודה:

א) מהו ״תחת אשר קנא לאלקיו״,

ב) מהו ״ויכפר על בני ישראל״,

ג) מהו ״בריתי שלום״.

ידוע, שסדר העבודה הוא, שהאדם צריך להגיע לשלמות המטרה, שהוא, שהאדם צריך לקבל את הטוב והעונג, שהיה ברצונו יתברך להטיב לנבראיו. אולם, בכדי שיהא האדם ראוי לקבל זה, מוכרח האדם להילחם עם הסטרא אחרא, שהם בחינת ״אומות העולם״, שזהו נגד בחינת ״ישראל״.

כי ״ישראל״ נקרא, שכל מעשיהם **ישר - אל**. מה שאם כן ״אומות העולם״ הם ההיפך מהקדושה, שהם רוצים הכל לתועלת עצמם, שע״י זה הם נפרדים מ״חיי החיים״. ובגלל זה הם נקראים ״מתים״. כמו שכתוב ״וחסד לאומים חטאת״. ומפרש הזה״ק, ש״כל טובו דעובדין, לגרמייהו עובדין״, שפירושו, שכל מה שעושים הוא רק לתועלת עצמם. מפני שאדם נברא עם רצון לקבל לעצמו, שהיא קליפה.

וכמו שכתוב בהקדמה לספר הזהר (אות י״א) וזה לשונו ״ונשאר משועבד תחת המערכה ההיא עד י״ג שנה. והוא זמן הקלקול. ועל ידי עסק המצות מי״ג שנים ואילך, שעוסק בעמ״נ להשפיע נחת רוח ליוצרו, הוא מתחיל לטהר הרצון לקבל לעצמו, המוטבע בו, ומהפכו לאט לאט על מנת להשפיע, שבזה הולך וממשיך נפש קדושה, משורשה במחשבת הבריאה. והיא עוברת דרך המערכה של העולמות דקדושה, והיא מתלבשת בגוף. והוא הזמן של התיקון. וכן מוסיף והולך לקנות ולהשיג מדרגות דקדושה ממחשבת הבריאה שבאין סוף ברוך הוא. עד שהן מסייעות לו להאדם

להפוך את הרצון לקבל לעצמו שבו, שיהיה כולו על מנת להשפיע נחת רוח ליוצרו, ולא כלל לתועלת עצמו. שבזה קונה האדם השוואת הצורה ליוצרו״.

ובהאמור יוצא, שהאדם צריך להכשיר עצמו, שתהיה לו בחינת השתוות הצורה, כנ״ל, שדוקא על ידי כלים דהשפעה, הוא יכול לקבל את השלימות כל טוב ועונג. אולם בכדי שהאדם יגיע לכלים דהשפעה, שהם כלים לתועלת ה׳, ושזה נגד הטבע שבו נולד האדם, כי האדם נולד דוקא להיפך, ברצון לקבל אך לעצמו, כנ״ל, לכן כל זמן שהאדם עובד בשביל שכר ועונש, הנקרא ״שלא לשמה״, אין הגוף כל כך מתנגד לעבודה.

מה שאם כן בעת שהאדם רוצה לעבוד בעבודת הקודש, בכדי שזה יהיה אמצעי, שעל ידם ישיג כלים דהשפעה, שזהו ממש נגד הטבע, אז הגוף בא בשאלות ״מי ומה״, היינו שאלות שהם נגד מוחא וליבא, המכונה בחינת ״מרגלים״. והגם שהאדם מתגבר בכל פעם, אבל הסדר הוא, שאז כל סדר העבודה הוא בעליות וירידות. והאדם בא לידי מצב, שהוא רוצה להתייאש מלהגיע פעם לידי השתוות הצורה.

והרבה פעמים האדם רוצה לברוח מהמערכה, כי הוא רואה, שעבודתו בחינם, ואין לו עוד מה לקוות, שיהיה פעם טוב, מכפי שהוא רואה מהעבר. לכן הרבה אנשים, שמתחילים בעבודה דלהשפיע, רואים שזה הוא קשה יותר מדי, לכן הם עוזבים את העבודה זו, ואומרים, שעבודה זו היא רק עבור גדולים, ולא בשביל אנשים כמוהו.

ואז הזמן, שיש להאדם טענות ותביעות עם הקב״ה, והוא במחלוקת עם הקב״ה, וטוען:

א) מדוע הקב״ה ברא אותו בטבע שיהיה לו רצון לקבל.
ב) ומדוע הקב״ה רוצה שיבטל את הכלים דקבלה.

הלא הקב״ה הוא טוב ומטיב. אם כן מדוע הוא לא מנהג עמנו כמו שאנו מבינים. והנה העליות וירידות מובנות לנו בצורה, שלפעמים בזמן עליה אנחנו בשלום עם הקב״ה, ואומרים עליו שהוא מנהיג את העולם בבחינת טוב ומטיב, ובזמן ירידה אין בידינו כח להגיד, שהוא מתנהג עם השגחה של טוב ומטיב. לכן נמצא, שאנחנו תמיד במחלוקת.

ובאמת, מדוע הסדר עבודה הוא כל כך קשה, שמוכרח להיות עליות וירידות. על זה בא התירוץ הידוע, כמו שכתוב ״כיתרון האור מתוך החושך״. היינו, שאי אפשר לקבל אור, אם אין לו חסרון וצורך להאור.

לכן, כשהאדם רואה, איך שבחינת אומות העולם שבו הם מתנגדים לה׳, והאדם לא יכול לסבול את השונא ישראל שבקרבו, אז הוא מקנא לאלקיו, והוא לא מסתכל על שום ירידות שיש לו, והוא עושה מה שביכולתו, וצועק לה׳, שיתן לו עזרה, שיוכל לנצח את הרשעים שבקרבו.

ובזה שהוא מתגבר ואינו בורח מהמערכה, אז הקב״ה נותן לו את הברית. היינו, שכורת עמו ברית, שיהיה שלום בינו להקב״ה, בזה שהוא מקבל מתנה מה׳, שהם הכלי השפעה. וזה נקרא שכורת ברית, שהוא הקליפה, המכונה ״רצון לקבל לעצמו״, ובמקום ערלה נותן לו ה׳ כלים דהשפעה, שבזה יהיה כרות ברית, היינו שלום.

נמצא, שע״י זה שהאדם קנא לאלקיו, שהוא רואה, איך שכל האומות העולם, שנמצאים בגופו, כולם הם מדברים לשון הרע על העבודה, בזמן שהאדם רוצה לעבוד לתועלת הקב״ה. אפילו שהרבה פעמים, שהאדם מתגבר על הדעות שלהם. והאדם אומר ״יש לי בטחון, שה׳ יעזור לי״, כמו שכתוב ״הבא לטהר מסייעין אותו״, אז הם צוחקים ממנו ואומרים לו ״הלא אתה רואה בעצמך, כמה פעמים שאתה אמרת, שה׳ יעזור לך, ואתה עומד על אותו מצב, שבו התחלת לעבוד. אם כן לך לך מדרך זה״.

וכאן האדם צריך להתחזקות גדולה, שנקראת ״תחת אשר קנא לאלקיו״. ואז האדם מתפלל לה׳, ואומר, ״לא לנו ה׳, לא לנו, כי לשמך תן כבוד, למה יאמרו הגוים, איה נא אלקיהם״.

נמצא, שהאדם צועק אז על כבוד ה׳, איך הגוים שבאדם צוחקים ממנו, על מה שהוא אומר, ש״אני בוטח בה׳, שהוא יעזור לי״, אז הם אומרים לו ״איה נא אלקיהם״. שאתם ישראל אומרים, שה׳ יעזור לכם, וכשאדם מקנא קנאת ה׳, שהוא דואג על כבוד השכינה, זאת אומרת, שהאדם מצטער על זה, ששכינתא בעפרא, כלומר, היינו שלא יכול לסבול על מה שהם כל כך מבזים את העבודה בעל מנת להשפיע. זה נקרא, כמו שכתוב אצל פנחס ״לכן הנני נותן לו בריתי שלום, תחת אשר קנא לאלקיו״.

וזה כמו שכתוב בספר ״שמעתי״ (מאמר א׳), שבזמן שהאדם מצטער על מה שאין הקב״ה מקרבו, צריך להיזהר, שלא יהיה זה על חשבון עצמו, היינו מזה שהוא מרוחק מה׳, כי בזה הוא נעשה למקבל לתועלת עצמו, והמקבל הוא בפירודא. אלא שיצטער על גלות השכינה. כלומר, שהוא גורם צער השכינה. והאדם צריך לצייר לעצמו, כדוגמת שיש להאדם איזה כאב באיזה אבר קטן, מכל מקום הכאב בעיקר במוח ולב, שהלב והמוח הם

כללות האדם. כן הכאב שהאדם מרגיש, מזה שהוא מרוחק מה׳, והיות שהאדם הוא רק אבר פרטי מהשכינה הקדושה. כי השכינה היא כללות נשמת ישראל. ולכן אינו דומה כאב הפרטי בערך כאב הכללי. וזה נקרא ״צער השכינה״.

ועל זה שהאדם מצטער, זה נקרא ״אשר קנא לאלקיו״. לאדם זה אומר הקב״ה, הנני נותן לו בריתי שלום, שפירושו של ״שלום״ הוא, כמו שכתוב (תהילים פ״ה) ״אשמעה מה ידבר האל ה׳, כי ידבר שלום אל עמו ואל חסידיו, ואל ישובו לכסלה״. היינו אז הקב״ה אומר להם ״שלום״. כלומר, שאז נעשה שלום, היות שה׳ נותן לו במתנה את הכלים דהשפעה, וממילא אין לו כבר מי שיתנגד לעבוד לתועלת ה׳.

מה שאם כן מטרם שהוא מקבל את הברית שלום, אז כל הכלים דקבלה, השייכים לאומות העולם, מתנגדים לאדם, שיעבוד לתועלת ה׳. זה שכתוב ״אשמעה מה ידבר האל ה׳, כי ידבר שלום, ואל ישובו לכסלה״.

זאת אומרת, שכבר לא יהיה להם ירידות, שירצו לעבוד לתועלת עצמם, כי ״כסיל״ נקרא, שאינו הולך בדרך של קדושה. אבל מי שרוצה ללכת בדרך של קדושה, היינו שכל מעשיו יהיו בעל מנת להשפיע, הוא נקרא ״חכם״, כמו שאמר אאמו״ר זצ״ל ״איזהו תלמוד חכם, זה שלומד מהקב״ה, שהוא נקרא ״חכם״. היינו, שלומד ממנו בחינת ״מהו רחום, אף אתה רחום״, שפירושו הוא, בזמן שהאדם לומד להיות משפיע, כמו שהקב״ה הוא המשפיע, הוא נקרא ״חכם״. נמצא, ההיפך נקרא ״כסיל״.

נמצא, זה שהאדם זכה לבחינת ברית שלום, היה מחמת ״תחת אשר קנא לאלקיו״, כנ״ל שראה, שהאומות העולם שבו, איך שהם מבזים את עבודת הקודש, שהיא לעבוד לתועלת ה׳.

וזה שכתוב ״ויכפר על בני ישראל״. זאת אומרת, מה שהוא קנא לאלקיו, בזה הוא רוצה, שמזה יהיו כפרה עבור בני ישראל, שיהיה כח בידם לעבוד לתועלת ה׳, שזה נקרא בחינת **ישר - אל**, שפירושו, שיוכלו לעבוד לתועלת ה׳. וע״י זה זוכים לברית שלו, שאל ישוב לכסלה, כנ״ל.

אולם כאן נשאלת שאלה קשה, ומה האדם יכול לעשות, שאין לו כח הקנא, אלא שהוא שומע טענת מרגלים, ורוצה לברוח מהם, שלא ישמע את הלשון הרע, מה שהם מדברים, אבל עד כמה שהוא מתרחק מהם, הם מעוררים בו רצון וחשק כן לשמוע מה שהם אומרים. ובו בזמן הוא יורד ממדרגתו ונופל ברשתם.

על זה אין עצה, אלא תפלה. כלומר, שיבקש מה׳, שלא יהא נמשך אחר דעת מרגלים. ורק בזמן שהמחשבות של המרגלים רצים אחריו, אז הוא עיקר העבודה, שלא יהא נמשך אחרי המרגלים. ולמה באמת יש מקום לטענת מרגלים. והתשובה היא כנ״ל, היות שאי אפשר לטעום טעם בהאור, אלא מתוך החושך. כמו שכתוב ״כיתרון האור מתוך החושך״.

במדרש רבה (צ״ו) אומר וזה לשונו ״דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום. כל מה שכתוב בתורה, לשם שלום נכתבו. ואף על פי שכתוב בתורה מלחמות, אף המלחמות לשם שלום נכתבו״.

ויש להבין, מהו הפירוש, שהמלחמות נכתבו לשם שלום. שבגלל זה נקראת התורה וכל נתיבותיה ״שלום״. ובטח יש על זה תירוצים על דרך הפשט. אולם על דרך העבודה יש לפרש כנ״ל, ששאלנו, בשביל מה אנו צריכים את טענת מרגלים, וכל אלה ירידות.

ותירצנו, שהטעם הוא, מתוך שאי אפשר להבין שום דבר, אלא לפי צורך להדבר. היות ש״אין מילוי בלי חסרון״. נמצא לפי זה, שכל המלחמות, שנכתבו בתורה, כשהמדובר הוא על דרך העבודה, נמצא, שכל המלחמות בעניני עבודה. והיות שאי אפשר לטעום טעם בשלום, אם אין מלחמה, היינו כנ״ל, שרק בזמן שיש מלחמת היצר, שרוצה לעבוד רק לתועלת עצמו, והאדם רוצה לעבוד לתועלת ה׳, ויש אז ענין של חושך, היינו עליות וירידות, אז נולד באדם חסרון, שה׳ יעזור לו. כי הוא רואה, מצד עצמו אין הוא רואה שתהיה לו אפשרות לצאת משליטת אהבה עצמית.

ואז הוא נצרך באמת להבורא, שהוא יעזור לו. אז הקב״ה נותן לו בריתי שלום. היינו כנ״ל, שהקב״ה נותן לו מתנה, כלים דהשפעה, שע״י הוא זוכה לדביקות ה׳. ואז מקוים ״ואהבת ה׳ אלקיך בכל לבבך״, כדרשת חז״ל ״בשתי יצרך. ביצר טוב וביצר הרע״. וזה נקרא ״בריתי שלום״.

מהו, כוס של ברכה צריך להיות מלא, בעבודה

מאמר ל"ח, תש"ן

הזה"ק (פנחס דף רמ"א ובהסולם אות תר"ל) אומר וזה לשונו "מלא, הנאמר בכוס של ברכה, זה שכתוב, כוס מלא ברכת ה'. והאדם כך צריך להיות שלם, כמו ויבא יעקב שלם. ולא יהיה בה שום פגם, כי כל אשר בו מום לא יקרב. אף כך אלם עם י"ה, הוא אותיות אלקים. והוא כחשבון כוס, דהיינו פ"ו. ועל כן הכוס צריך להיות מלא, כי הפוך המלה אלם, ותמצא מלא, שהכוס בגמטריא מלא, י"ה", עד כאן לשונו.

ויש להבין:

א) מהו מרמז לנו, בזה שנותנים יין להכוס, והוא מלא, הוא נקרא "כוס מלא ברכת ה'". זאת אומרת, אם אין הכוס מלאה עם יין, לא יכולה להתקיים ברכת ה'.

ב) מהו שאומר "והאדם כך צריך להיות שלם, כדוגמת הכוס עם היין". מהו הוא מוסיף לנו בזה, הלא אם הכוס כבר מלאה ברכת ה', בשביל מה צריך האדם גם כן להיות כך, שמשמע, אחרת אין הוא יכול לקבל הברכה. אם כן לגבי מי נקראת הכוס "ברכת ה'" וכי הכוס צריכה לברכה.

ג) וביותר קשה במה שאומר, שהאדם צריך להיות שלם, כמו שכתוב "כי כל אשר בו מום, לא יקרב". שמשמע, שמי שיש לו מום, כבר הוא אינו מסוגל להתקרב לה'. נמצא לפי זה, שמי שחסר לו איזה אבר, כבר לא מסוגל להתקרב לה', והוא מוכרח להישאר בהתרחקות מה', ואין לו זכות בחירה חס ושלום.

ד) מה מרמז לנו בזה שאומר, "אלם" ו"מלא" הם אותם אותיות, שהכוס גמטריא "מלא י"ה".

ולהבין את כל הנ"ל, צריכים לזכור את כל סדר העבודה, שניתן לנו לעשות, כמו שכתוב "אשר ברא אלקים **לעשות**". ודברנו מזה כמה פעמים, שיש לפנינו ב' בחינות, שהם הפוכים זו לזו. והם נקראים:

א) מטרת הבריאה, שהיא רצונו להטיב לנבראיו, היינו שהנבראים יקבלו טוב ועונג.

ב) תיקון הבריאה, שהנבראים ישתדלו להשפיע להבורא שהוא יהנה. כלומר, מזה שהרצון לקבל לעצמו רוצה להנות, והרצון הזה הבורא נתן לו, ועל הרצון הזה הוא מוותר, אלא כל רצונו הוא שהבורא יהנה.

נמצא, ששניהם הפוכים זה לזה. לכן יש עבודה קשה, בכדי להגיע לרצון זה, הנקרא "רצון להשפיע נחת רוח ליוצרו", ולוותר על הרצון של תועלת עצמו. ובכדי שתהיה מציאות לאדם לצאת משליטת הרצון לקבל, מוכרחים להתחיל ב"שלא לשמה", היינו לתועלת עצמו. היינו, שעל ידי זה שיקיים תו"מ, יהיה לו שכר בעולם הזה, כמו שכתוב בזה"ק "שיהיה לו חיים, ובריאות, ופרנסה". אחרת לא תהיה לו המציאות, שיהיה בידו להנות מחיים גשמיים בעולם הזה. וכשהאדם מאמין בזה, כבר יש לו מי שמחייבו לקיים את התו"מ, שזה נקרא, שהוא מאמין בשכר ועונש, היינו שהוא מקיים תו"מ מסיבת שהוא מפחד מעונש, ומצפה לקבל שכר.

ולפעמים השכר ועונש מתבטא אצל האדם בשכר ועונש בעולם הבא, שיש שם ענין גן עדן וענין גיהנום. וזוהי הסיבה המחייבו לקיים תו"מ. והיות "שמתוך שלא לשמה באים לשמה", היינו המאור שבתורה מאיר לו, שיש ענין שכר ועונש באופן אחר, היינו השכר הוא לזכות לדביקות ה', שאז יש לו מקום, שיהיה בידו להרגיש גדלות המלך, ושהוא מצפה לשכר הזה. ועונש נקרא אצלו, בזמן שהוא רואה ומרגיש, שהוא נפרד מחיי החיים, וזה שהוא מרגיש, שהוא מרוחק מה'. זהו העונש הכי גדול אצלו.

נמצא, שגם בזמן שהאדם כבר קבל איזו הרגשה מתו"מ, ממה שהשלא לשמה גרם לו, שמתחיל להרגיש לפעמים קצת גדלות ה'. וזה גורם לו, שהאדם רוצה להיבטל אליו "כנר בפני אבוקה". ואין האדם יכול להבין אז, מדוע הוא רוצה עתה להיבטל אליו, ולבטל את כל מציאותו של עצמו לפני הבורא. אלא זה בא אליו כאילו זהו דבר טבעי. כלומר, אפילו שהאדם לא מבין מה נעשה עמו עתה, שהוא רוצה להיבטל, אבל מבחינת המציאות כך הוא. וזה נקרא "אתערותא דלעילא", שאין יד אדם מגעת שם. כלומר, שענין "יד" פירושו השגה, מלשון "כי תשיג ידי". כלומר שאין האדם מבין, מדוע הוא רוצה להיבטל אליו ממש.

אולם אח"כ, כשהתעוררות מסתלקת ממנו, ואז האדם מתחיל לחשוק ולהגיע לידי ביטול לה', והוא רוצה עתה להשיג את ההרגשה, כמו שהיתה לו בזמן עליה, הוא מתחיל לראות, איך שהוא מרוחק מזה, וכל האברים שבו מתנגדים לרעיונות כאלו, היינו לבטל את התועלת עצמו, ושכל דאגותיו יהיו אך ורק איך לעשות נחת רוח ליוצרו.

אז הוא רואה, שהעולם חשך בעדו, ואין הוא מוצא שום מקום, שיהיה לו ממה לקבל חיים. ואז הוא רואה, שהוא נמצא במצב של ירידה ושפלות. שהוא רואה, שאין לאף אחד מחשבות רעות כאלו, בזמן שהוא בא לירידה

כזו. והגם שהאדם צריך להאמין באמונת חכמים, שהמחשבות האלו באות מלמעלה, כלומר, מלמעלה רוצים שהאדם הזה, שרוצה עתה להתקרב לה׳, שיקבל ירידות, מטעם שזה שהוא מקבל ירידות, הוא בכדי שירגיש צורך שה׳ ירום אותו.

וזהו כמו שכתוב ״מאשפות ירום אביון״. כלומר, שדוקא בזמן שהוא מרגיש שנמצא באשפה, כלומר כל אלה הדברים, שהיה מסתכל עליהם שהם בחינת פסולת, שהוא מאכל לבעלי חי, שהם אוכלים את הפסולת מה שבני אדם זורקים לאשפה, ואומרים שזהו מאכל שלא מתאים למאכל אדם, כמו שהוא בעצמו היה אומר בזמן עליה.

אבל עתה, בזמן שהבורא רוצה לקרב אותו, אז האדם צריך להרגיש את החסרון שלו, אז הוא יכול לקבל מילוי על החסרון. נמצא, שדוקא בזמן שהאדם נמצא באשפות, ומשם הוא מחפש את מזונותיו, וכשהוא רואה לאיזה מצב הוא הגיע אחרי כל היגיעה, שנתן בכדי להגיע להשיג את הרצון להשפיע נחת רוח ליוצרו, אז הוא יכול לתת תפלה אמיתית. אבל לא תמיד יש לאדם כח הזה להאמין.

אולם בזמן שהאדם כבר עומד סמוך למקום, שיקבל את העזרה מלמעלה, היינו ש״סמוך״ נקרא, שהכלי, היינו הצורך להרצון להשפיע, הוא ממנו ולהלאה, שאז הוא רואה, שרק הבורא יכול להציל אותו. וכמו שאמר אאמו״ר זצ״ל, שזוהי הנקודה החשובה ביותר בעבודת האדם, שיש לו אז מגע הדוק עם הבורא, היות שהוא רואה, מאה אחוז שלא יועיל לו שום דבר, רק הבורא בעצמו יכול לעזור.

והגם שהוא מאמין בזה, מכל מקום לא תמיד מאירה לו האמונה הזו, שדוקא עתה הוא הזמן היותר מוכשר לקבל את ישועת ה׳, שדוקא עתה הוא יכול להיוושע שה׳ יקרב אותו, היינו לתת לו את הרצון להשפיע ולצאת משליטת אהבה עצמית, שזה נקרא ״יציאת מצרים״. כלומר, שהוא יוצא משליטת המצריים, שהיו מצירים את ישראל, שלא נתנו להם לעבוד את עבודת הקודש. ״ויאנחו בני ישראל מן העבודה, ותעל שועתם אל אלקים״, אז ה׳ הוציא אותם מגלות מצרים.

כלומר, היות שעם ישראל היו מרגישים את השעבוד, ורצו לברוח מהגלות הזאת, מה שהמצריים היו מעבידים אותם, כשבאו לנקודה החשובה הזו, היינו שהיו מרגישים את שפלותם, אז הוציא אותם הקב״ה

ממצרים. וזה כמו שאומר האר״י הקדוש, שעם ישראל כשהיו במצרים, כבר היו במ״ט שערי טומאה. ואז הוציא אותם הקב״ה ממצרים.

שפירושו כנ״ל, שכבר באו בתכלית השפלות, שאין למטה הימנה. אז הוציא אותם הקב״ה.

נמצא, בזמן שהאדם רואה, איך שהוא בתכלית השפלות, והוא צריך להאמין אז, שדוקא עתה הוא הזמן, שה׳ יקרב אותו, ואם האמונה אינה מאירה לו אז על המקום, אז הוא בורח מהמערכה.

נמצא, שכל סדר היגיעה שהוא נתן, כאילו היה בחינם. אבל אח״כ נותנים לו עוד הפעם מלמעלה התעוררות, ושוב שוכח מה שהיה לו בזמן הירידה, ושוב הוא חושב, שכבר לא יהיו לו ירידות, וחוזר חלילה. והאדם צריך לרחמים גדולים, שלא יברח מהמערכה. והגם שהאדם משתמש עם העצות מה שאמרו חז״ל ״בראתי יצר הרע, בראתי תורה תבלין״, אבל האדם אומר, שכבר השתמש עם העצה הזו כמה פעמים, ולא עוזר לו.

וגם אומר, שכבר השתמש עם העצה של ״הבא לטהר מסייעין אותו״, וכאילו כל אלו העצות הן לא בשבילו. אם כן הוא לא יודע מה לעשות. ואז הוא המצב הכי גרוע אצל האדם, היינו שהוא רוצה לברוח מהמצבים האלו. אבל אין לו לאן לברוח. ואז הוא סובל יסורים, מזה שהוא נמצא בין יאוש למצב של בטחון. אבל האדם אומר אז, לאן אפנה.

ואז אין שום עצה אלא לתת תפלה. והתפלה הזו היא גם כן בלי שום בטחון. נמצא, שאז הוא צריך לתת תפלה, שיאמין, שה׳ כן שומע תפלה, וכל מה שהאדם מרגיש במצבים האלו, הוא לטובתו. וזה יכול להיות רק למעלה מהדעת. כלומר, הגם שהשכל אומר לו, שמכל החשבונות, אתה רואה, שאין שום דבר יכול לעזור לך, גם זה הוא צריך להאמין למעלה מהדעת, שה׳ כן יכול להוציא אותו מהרצון לקבל לעצמו, ותמורת זה הוא יקבל את הרצון להשפיע. ואז, כשהאדם מקבל את הרצון להשפיע מהקב״ה, אז האדם נעשה שלם עם ה׳, כלומר שזוכה לבחינת השתוות הצורה, שזה נקרא ״יחוד״.

ואז האדם נבחן ש״אין בו מום״. כי כל המומים שיש באדם, הוא שיש לו מחשבות רעות על רוחניות. כלומר, במקום שהאדם צריך להרגיש את חשיבות דקדושה, שזה דבר חשוב מאוד, בזמן שהאדם רוצה להתבטל אליו, שיש לו בחינת אהבת ה׳ מחמת השתוקקות לה׳, ואצלו הוא להיפך, היינו שהוא מרגיש את התנגדות הגוף. וכל זה הוא מחמת חסרון אמונה בגדלות ה׳. ואיך יכולה להיות מציאות, שיתקרב לה׳ עם המומים שיש בו. וזהו

ששאלנו, איך אמרו שמי שיש לו מום, לא יקרב. היינו, שכבר אין לו שום בחירה, שיוכל לבוא להתקרבות ה'. היינו, לא עליו נאמר "ובחרת בחיים". היתכן לומר כך.

אלא בעבודה יש לומר, כי "מום" נקרא **חסרון**, היינו חסרון באמונת ה'. ממילא "כל אשר בו מום, לא יקרב" לא יכול להתקרב לה'. אלא צריכים מקודם לתקן את מומיו, היינו שיעשה מעשים טובים על הכוונה שיזכה לאמונת ה', שהוא משגיח על העולם בבחינת טוב ומטיב.

ועתה נבאר מה ששאלנו, מה שכתוב "מהו הרמז שכוס של ברכה צריך להיות מלא עם יין, אחרת לא נקראת זה "כוס של ברכה". ואומר, וכך צריך להיות האדם שלם. ומהו הקשר הכוס להאדם, כלומר שאם הכוס צריכה להיות שלמה, גם האדם צריך להיות שלם.

והתשובה היא, הכוס היא הכלי שנותנים בתוכה יין. ו"כלי" נקרא בחינת **חסרון**, שבהחסרון נכנס המילוי. הנה **יין** נקרא "שפע". ומבחינת השפע אין אף פעם חסרון, "כי כלום חסר מבית המלך", וכמו שכתוב "אני הוי"ה לא שניתי", שבאור אין אף פעם חסרון. אלא הכל תלוי בהכלים המקבלים, שהם יהיו כלים שלמים לא שבורים.

וכמו שלמדנו, שהיה ענין שבירת הכלים, שמשבירת הכלים יצאו הקליפות, ששבירת הכלים פירושו, כמו בכלי גשמי שנשבר, ואם נותנים משקה בתוך הכלי הכל יוצא לחוץ. כמו כן ברוחניות, אם הכוס, הנקראת "כלי", אינה מלאה, אלא שהכלי הוא בחסרון עם הבורא, אז השפע יצא להחיצונים, היינו להקליפות.

וזהו הרמז, שהכוס צריך להיות מלא, שפירוש, שהכוס תהיה בהשתוות הצורה להשפע הבא מהמשפיע. אז הכוס יכול להיות מלא, ואין השפע הולך להחיצונים. ובכדי להבין את הרמז, לכן הוסיפו ואמרו "והאדם כך צריך להיות שלם, ולא יהיה בו שום פגם, וזהו שהכוס נקרא "כוס של ברכה".

כלומר, שהאדם הוא הכלי, הצריך לקבל את שפע של ברכה, צריך האדם להיות שלם עם הבורא, שהכוונה היא, שכל דאגותיו של האדם הוא אך ורק לטובת הבורא ולא לתועלת עצמו. וזה נקרא ש"הכוס שלם". וזהו לרמז שהאדם צריך להיות שלם. ואז יכול להיות הכוס מלא.

היינו, שאם הכלי, הנקרא כוס, המרומז על האדם המקבל, אז הברכה יכולה להיות מלאה בהכלי, ואינו נשפך מהברכה, היינו מהכלי, להחיצונים, שהם הקליפות. אלא הכל נשאר בקדושה, היות שאין להאדם שום פגם, כי

פגם ברוחניות נקרא, שיש עירוב של רצון לקבל. ואם האדם תיקן את עצמו מכל חסרונות. שהוא הרצון לקבל לעצמו, אז נשאר כוס מלא ברכת ה׳, ואינו יוצא שום שפע להחיצונים.

ועתה נבאר מה שאומר ״אלם עם י״ה הוא אותיות אלקים, והוא בחשבון כוס, ועל כן בכוס צריך להיות מלא, כי הפוך המלה **אלם** ותמצא **מלא**״. ויש להבין מה הוא מרמז לנו בזה.

הנה האר״י הקדוש, מבאר את ה׳ אלקים על שם הכלי הראוי לקבל את השפע, הנקרא ״אור״. ואומר, שסדר הברורים הוא, היות שצריכים להעלות הניצוצין וכלים מבי״ע לאצילות, לעיבור באמא, אז עולים ש״ך ניצוצין, שהם ל״ב בחינות, וכל בחינה כלולה מעשר, הרי הם ש״ך בחינות.

והיות שע״י המלכות דמידת הדין, שהיה בכל מלכות, שבכל נתיב מהל״ב נתיבות, שבגלל המלכות הזו היתה השבירה, לכן התיקון הראשון היה, ש**אבא**, הנקרא ״חכמה״, בירר והוריד את המלכות של כל בחינה. שזה נקרא, שהוריד את המלכות שבכל נתיב ונתיב, שזה נקרא ״פה״, שהוא בחינת מלכות, שממנה מתגלה המדרגה ומאירה.

וזה כמו שאומר (בתע״ס חלק י״ב, דף א - רכ״ב, אות רמ״ו) וזה לשונו ״שהעובר אינו מדבר כלל, כי הוא בסוד **אלם**, מ**אלקים**. ולכן הוא אלם, בלי דיבור. וזה סוד ״או מי ישום אלם״. וכמו שכתוב (בתע״ס, חלק י״ב באות רנ״א) ״והנה עתה (היינו בזמן היניקה) נתמלאו מהאותיות **י״ה** ונעשו אלקים שלמים״.

והנה יש להבחין בין דיבור לאלם, בעבודה. כי דיבור הוא בחינת גילוי, היינו שכבר יש להאדם בחינת יניקה ברוחניות, כבר הוא מרגיש שהוא יונק מקדושה, שענין יניקת חלב מורה על חסדים, כי מדת החסד היא בחינת השפעה, שבזמן שהאדם זוכה לכלים דהשפעה, היינו, שכל מעשיו הם לשם שמים, וכבר אינו דואג לתועלת עצמו, זה נקרא שזכה לבחינת חסד.

אולם מטרם היניקה יש בחינת עיבור, היינו שהעליון מתקן אותו. וזה יכול להיות, שהאדם הוא כמו עיבור במעי אמו, שהעובר מתבטל להאם, ואין לו שום דעה בפני עצמו, אלא כמו שאמרו חז״ל ״עובר ירך אמו, אוכל מה שאמו אוכלת״, ואין לו שום רשות בפני עצמו, לשאול איזו שאלות, אלא הוא לא עולה בשם. וזה נקרא שהוא אלם, שאין לו פה לשאול שאלות.

וזהו בזמן שהאדם יכול ללכת בעינים עצומות, למעלה מהדעת, ולהאמין באמונת חכמים, וללכת עד הסוף. זה נקרא עיבור, שאין לו פה. ועיבור

פירושו (תע"ס חלק ח' דף תר"ח אות י"ז) וזה לשונו "קומת מלכות, שהוא הקטנות היותר מצומצם באפשרות, נקראת בשם **עיבור**, שהוא מלשון "עברה ודיניין", בסוד הכתוב "ויתעבר ה', בי למענכם".

ויש לפרש את ענין עברה ודיניין. היות זה שהאדם צריך ללכת בעינים עצומות למעלה מהדעת, הגוף מתנגד לעבודה זו, לכן זה שהאדם צריך תמיד להתגבר, זה נקרא "עברה, וזעם, וצרה", היות שזוהי עבודה קשה ללכת תמיד בהתגברות להיבטל להעליון, שהעליון יעשה ממנו מה שהעליון רוצה. וזה נקרא "עיבור", כנ"ל, שהוא קטנות היותר מצומצם באפשרות.

וסדר התיקונים הוא, כמו שאמרו חז"ל "אבא, שהוא חכמה, נותן את הלבן", היינו שמלבן את התחתון מהרצון לקבל שלו, שהאדם מתחיל להרגיש, שהרצון לקבל הוא פסולת, כמו שכתוב "אם יהיו חטאיכם כשני כשלג ילבנו". ואז נבחן ש"אמו נותנת האודם", שפירושו, שבינה נקראת אור דחסדים, שהוא האור הבא בכלים דהשפעה. כלומר, לאחר שכבר האדם הגיע לידי ידיעה, שהרצון לקבל לעצמו נקרא "פסולת", אז הוא מקבל את הרצון להשפיע. וזה הכל נקרא, שהעליון עושה והתחתון מבטל את עצמו בלי שום בקורת. וזהו כנ"ל, שזה נבחן, שאין לו "פה". וזה נקרא "אלם", שפירושו, שחסר לו "פה", כנ"ל.

ואח"כ באה בחינת "לידה ויניקה", שאז כבר יש לו "פה", שפירושו, שהוא בא לרשות עצמו, והוא כבר יודע מה שהוא עושה. וכבר יש לו רשות בפני עצמו לעשות בחירה, וזה נבחן שכבר הוא נמצא ברשות עצמו. ואז נקרא, שהוא מקבל בחינת "רוח", שזה מאיר בזמן שכבר יש לו רשות בפני עצמו בקדושה. מה שאם כן ב"עיבור", היתה לו רק בחינת "נפש", שהיא מלשון "נפישה", היינו בחינת "דומם", שאין לה "תנועה" בעצמה, אלא העליון הוא המנענע אותו לכל פעולה.

ואז הוא מקבל, שם מלא מ**אלקים**, כלומר מה שהיה בבחינת עיבור, **אלם** מ**אל**קי**ם**, שהיתה חסרה לו רשות עצמו, שהוא יהיה בעל עבודה, אלא הכל הוא על חשבון העליון. וכשנולד, ויש לו "יניקה בקדושה" מצד עצמו, אז הוא שם מלא מ**אלקים**, שזה הרמז מה שהיה קודם **אלם** מצד עצמו, נעשה עתה מלא, היינו שכבר זכה לבחינת **י"ה** מאל**קי**ם, שזה שאומר, ששם מלא גמטריא **כוס**, שהוא מספר ד - **אלקים** שהוא פ"ו, שאז הכוס מלא. היינו, שבזמן שהאדם כבר תיקן את עצמו לרשות דקדושה, זה נקרא "כלי שלם". וזה נקרא "כוס של ברכה", היינו שהברכה כבר יכולה לשרות בה. משום שהכלי מתוקנת, שכל מה שיקבל ישאר בקדושה.

ובזה מובן מה מרמז, שהכוס צריך להיות מלא עם יין. שזה מרמז לנו, שהשפע ישאר בהכלי, ולא ישפך משם משהו לחיצונים, אלא הכל יהיה בעל מנת להשפיע. נמצא, כשמדברים מבחינת המצות, הכל מרמז על בחינת ענף ושורש, לכן כוס של ברכה צריך להיות מלא, שזה מרמז על רוחניות, היינו סדר עבודת האדם להגיע למטרת הבריאה.

מהו "השכינה היא עדות על ישראל" בעבודה

מאמר ל"ז, תש"ן

הזהר (פנחס דף קצ"ב, ובהסולם אות תצ"א) אומר "למנצח על שושן עדות. אמר רעיא מהימנא, שושן עדות, זה הוא עדות השכינה, שהיא נקראת שושן עדות, מפני שהיא עדות, שעומדת עלינו ומעידה עלינו לפני המלך. והיא עזרה קדושה לנו לשבח בתשבחות. על כן נקראת שושן עדות. אמר רעיא מהימנא, היא נקראת שושן עדות, בשביל שהשכינה היא עדות על ישראל, שהם אברים שלה, והיא נשמה עליהם. היא עזרה מן השמים, שכתוב בה, ואתה תשמע השמים. היא סיוע קדוש".

ויש להבין, מדוע השכינה נקראת "שושן". מה זה מרמז לנו, את צבע הזה שיש להשכינה. ועוד יש להבין, מהו הפירוש, שהשכינה מעידה עלינו לפני המלך. שענין עדות, ידוע צריך להיות מפי הראיה ולא מפי השמיעה. אם כן יש להבין, איזו בחינת ראיה יש כאן, לומר אצל השכינה, שמעידה עלינו מבחינת ראיה.

זה ידוע, שיש לפנינו בעבודת ה' ב' בחינות, שהם הפוכים זה לזה:

א) מצד אחד אנו לומדים, שמטרת הבריאה היא, מטעם שרצונו להטיב לנבראיו. ומסיבה זו ברא בהנבראים רצון לקבל הנאה ותענוג. כי כפי מידת ההשתוקקות להדבר, בשיעור זה נמדדת הרגשת הנאה. נמצא, שהמטרה של הבריאה היתה, בכדי שהנבראים יהנו מהעולם. כלומר, שברא רצון לקבל תענוג. והנבראים יהנו, היינו שכל המטרה היתה, שהנבראים יהנו.

ב) ומצד הב׳ אומרים לנו, שאסור לקבל לתועלת עצמו. היינו, שאין האדם יעשה משהו במחשבה, דיבור, מעשה, לתועלת עצמו. אלא שהאדם ידאג לעשות הכל לשם שמים, ולא לתועלת עצמו, שזה ממש נגד מטרת הבריאה.

והתשובה היא, שענין מה שאדם צריך לעבוד לתועלת ה׳, אינו מטעם שה׳ צריך שיעבדו בשבילו, ולתת לו משהו חס ושלום. אלא זהו תיקון עבור הנבראים. כמו שאומר האר״י הקדוש, שבכדי להוציא לאור שלימות פעולותיו, היינו שהפעולה הזו, הנקראת ״להטיב לנבראיו״, שהנבראים יהנו, שיהיה בהנאה הזו שלימות, היינו שלא ירגישו בזה בחינת בושה, לכן נעשה צמצום והסתר על הטוב ועונג, מה שהבורא רוצה לתת.

אלא רק בזמן שיהיה להם כוונה לשם שמים, שפירושו הוא, היות שהבורא הנהנה מזה, שמקיימים את רצונו, ומקבלים את הטוב ממנו, בגלל שהוא רוצה בכך, ממילא עובר מכאן את ענין הבושה, מה שהשינוי צורה מביא. מטעם שיש כלל ״כל ענף רוצה להדמות לשורשו״. כמו שהבורא הוא המשפיע, כמו כן כשהתחתון משפיע, הוא נהנה.

מה שאין כן כשהתחתון צריך לקבל, מתבייש. לכן נעשה תיקון זה על הרצון לקבל לתועלת עצמו, שבא מצד הבריאה, שהאדם צריך לעשות על הרצון לקבל כוונה בעל מנת להשפיע.

אולם בזמן שהאדם רוצה בקיום תו״מ על הכוונה, שזה יביאו רצון לעשות הכל בעל מנת להשפיע נחת רוח ליוצרו, והיות שהרצון הזה הוא נגד הטבע של האדם, שהוא נברא מצד הטבע רצון לקבל רק לתועלת עצמו, לכן כשהאדם אומר ״אני רוצה לעשות מעשים טובים, בעל מנת שעל ידם, היינו בסגולתן יהיה לי הכח לכוון הכל לשם שמים, ולא לתועלת עצמו״, אז הרצון לקבל לעצמו שבגופו של אדם, המכונה ״רשע״, צועק ״מה העבודה הזאת לכם״.

ומהי התשובה שצריכים לענות לו על שאלתו. התשובה מובא בהגדה של פסח: ״רשע, מה הוא אומר, מה העבודה הזאת לכם. לכם ולא לו. ולפי שהוציא עצמו מן הכלל, כפר בעיקר. ואף אתה הקהה את שיניו״.

התשובה הזו מאוד קשה להבין. הוא שואל שאלה, שהוא רוצה להבין, מדוע אנחנו הולכים לבטל את הרצון לקבל, שזה הוא הרצון, שהבורא ברא אותו. אז צריכים לתת לו תשובה, היות שהוא שואל לפי דעתו, שהצדק אתו. אם כן מדוע אמרו ״הקהה את שיניו״.

אאמו"ר זצ"ל אמר על זה, היות שהוא שואל "מה העבודה הזאת", היינו "בשביל מה צריכים לעבוד לתועלת ה' ולא לתועלת עצמו", על זה אין מה לענות. כלומר, שנותנים תשובה לאדם, על מה שהוא שואל, בכדי שהוא יבין לפי שכלו. וכאן אי אפשר לתת לו להבין, היות שהוא שואל, מה שיהיה להרצון לקבל, אם הוא יעבוד בעל מנת להשפיע. אם היה אח"כ מקבל, לאחר שהוא רוצה להשפיע. כלומר, אם היו יכולים לומר, שאתה תשפיע, ובשכר זה תוכל אח"כ להיות מקבל. נמצא, שזה נקרא "משפיע בעל מנת לקבל". וזה נקרא "שלא לשמה".

לכן בזמן שהאדם רוצה ללכת לשמה, היינו להיות משפיע בעל מנת להשפיע, אין מה לענות לו. וזה נקרא "הקהה את שיניו". כלומר את התשובה, שצריכים ללכת בכח, היינו למעלה מהדעת. כי בתוך הדעת הצדק עם הרשע. זה נקרא "הקהה את שיניו". ואמר, שאין האדם יכול לנצח את הרשע בפעם אחד, אלא שזו היא עבודה בירידות ועליות. עד שהאדם זוכה לנצח אותה, ולקבל על עצמו עול מלכות שמים בבחינת אמונה למעלה מהדעת.

לכן נקראת מלכות "שושנה" או "שושנים" או "שושן". שתמיד, נותנים שם הוא על שם המאורע, היות שאין זוכים למלכות שמים בלי ענין "הקהה את שיניו", לכן נקרא מלכות "שושנה", על שם הפעולה.

ובהאמור יוצא, שפירושו של "שושן" הוא בחינת "הקהה את שיניו". היות שאין מה לענות לו על שאלתו, אלא שצריכים ללכת בכח, היינו בכפיה, אף על פי שהרשע, היינו הרצון לקבל לעצמו, אינו מסכים. שזה נקרא בחינת "הכאה", היינו שעושה מלחמה עם עצמו. ובזמן שאדם אומר להרע שלו, שכדאי לשמש מלך גדול, ולא צריכים שום תמורה, אלא "בגין דאיהו רב ושליט", היינו מפני גדלותו יתברך, שהאדם צריך להיות שבע רצון, בזה שהוא משמש מלך גדול, אז הרע אומר לו "איך אתה רוצה לשמש מלך גדול, האם אתה מרגיש את גדלותו יתברך, שבגלל זה אתה אומר, שכדאי לשמש אותו".

ואז במצבים כאלו, יש לפעמים, שאין אדם יכול לצייר לעצמו שום גדלות ה'. אלא הוא מרגיש את השפלות שבקדושה, שהיא בחינת "שכינתא בגלותא" או "שכינתא בעפרא". היינו, שלא מרגיש שום חשיבות במלך. ולהיפך, שבאים לו ציורים, שהציורים האלו מרחיקים אותו מעבודת ה'. עד כדי כך, שלפעמים הוא רוצה אפילו לשכוח מעבודת ה'. כי בו בזמן שהוא זוכר, שיש לעבוד את ה', ולא לקבל שום תמורה על העבודה, אלא העבודה

בעצמה תהיה לו למטרה, זה אפשר לומר, בזמן שהאדם מרגיש טעם בעבודה, אז הטעם מה שהוא מרגיש, זה מחייב אותו להמשיך בעבודה, ואין הוא זקוק לשום תמורה.

אבל מה האדם יכול לעשות, שבעת שהוא הולך לעבוד עבודת הקודש, ואומר, שהוא לא רוצה שום תמורה עבור עבודתו, אם כן אין לו תמורה, מה שיחייבו, שבגלל הסיבה הזו הוא יכול לעבוד. ושיעבוד בשמחה, בזה שהוא יקבל אח"כ שכר גדול, היות שהוא עובד שלא על מנת לקבל שכר. ושיעבוד עבור מלך גדול, גם כן לא מרגיש. אם כן, איך האדם יכול לעשות מעשים בלי שום שמחה. ואומרים לו, שיעבוד בדרך כפיה, כלומר שהגוף לא מסכים. וזה נקרא "הקהה את שיניו".

אבל מאין האדם יכול לקבל כוחות, שיהיה בידו לכוף עצמו, ויעשה מעשים בעל מנת להשפיע. ואפילו שהוא מתגבר על עצמו, אבל הוא לא יכול לעבוד עבודה כזו בשמחה. כלומר, שהעבודה, שהאדם עושה, אז יש לו צורה לאדם, שתפסו, והוא מוכרח לעבוד. וכל פעם הוא אומר "אולי יש איזו עצה לברוח מכאן, שלא יצטרך לעבוד בשביל אחרים". וכל השמחה שיש לו אז, שהוא מסתכל על השעון, ורואה, שעוד מעט הוא יפטור עצמו מן העבודה.

נמצא, שבזמן העבודה היא מלאה צער ויסורים, מזה שהוא צריך לעבוד בשביל אחרים, ולא בשביל עצמו כלום, וכי האם בעל בית יכול להסתכל, איך המשמשים עובדים אצלו, ובזמן העבודה הם בוכים, ואומרים "מתי יגיע הזמן, שאני אוכל לפטור את עצמי מן העבודה".

והאדם שואל את עצמו "וכי הבורא רוצה, שנעבוד בשבילו בצורה של כפיה".

היינו, שמרגישים, שהאדם מרוחק מה'. כלומר שלא מרגיש את אהבת ה'. היינו שאדם בזמן העבודה, שיאהב את ה', והוא מסתכל על עצמו, ואינו יודע מה נעשה פתאום עם האדם. כלומר, במקום שהעבודה לשם שמים, היה האדם צריך להרגיש בעת עבודתו, שעובד לשם שמים, התקרבות לה'. כלומר, שיהיה לו רצון כל פעם יותר להתקרב לה'.

ועתה ממש להיפך. היינו, שמרגיש כל פעם, איך שהוא מרגיש התרחקות מה', שהמעשים שהוא עושה, דוחים אותו. ומרגיש כל עשיה ועשיה, כאילו דוחים אותו החוצה. היינו, שלא נותנים לו להתקרב ולהרגיש את החשיבות של קיום תו"מ, ושיהיה לו קצת טעם בעשיות האלו. אלא להיפך, כאילו נעשה מרחק ביניהם. וזה נראה לו, כאילו אין אחד יכול לסבול את השני.

וכל עשיותיו, שעושה בכפיה, הוא עליו כעול ולמשא. וחושב תמיד לברוח מהמצבים האלו. אבל אין לו לאן לברוח, רק על ידי שינה. כלומר, שרק בשינה הוא מוצא טעם.

אולם אז נשאלת השאלה, למה באמת ככה. היינו, שיש לאדם לשאול, מדוע מגיע לי כך. וכי זו תורה וזה שכרה. האם בגלל שנכנסתי לעבוד על דרך האמת, שהיא להגיע לעבוד עבודת הקודש, שיהיה הכל לשם שמים, בגלל זה דוחים אותי מחוץ לעבודת הקודש.

מדוע בזמן שהעבודה היתה כמו כל הכלל, היינו להרבות מעשים טובים, ועל הכוונה, שצריך לכוון לשם שמים, לא חשבתי בכלל, וסמכתי את עבודתי כמו כל הכלל, שחושבים רק על מעשים ולא על כוונות, היה לי טעם בעבודה וטעם בתפלה. והייתי יודע, שאני מתפלל עתה לה׳, והוא שומע את תפלתי. והיה לי כח להמשיך בתפלה. ואף פעם לא הסתכלתי, אם אני מתפלל, אם ה׳ שומע את תפילתי. היינו, שלא היה לי שום בקורת על המעשים שלי, והלכתי בתמימות, בטח הכל הוא בסדר.

ועתה, בזמן שהייתי צריך להתעלות במעלות הקודש, היות אני רוצה לעבוד לשם שמים, בכדי להגיע להתקרבות לה׳, ומה יש לי עכשיו, רק התרחקות במקום שהייתי צריך לקבל התקרבות.

והאמת היא, שאנו צריכים להאמין באמונת חכמים, ולא ללכת לפי השכל מה שהאדם מבין, אלא הכל לסמוך על מה שהחכמים אמרו לנו. והנה אאמו״ר זצ״ל אמר, שהאדם צריך להאמין, אף על פי שהוא לא רואה, שכך הוא. אלא על האדם להאמין, שכן ה׳ שומע תפלה, כמו שכתוב ״כי אתה שומע תפלת כל פה״. והיות שהאדם מבקש מה׳, שיקרב אותו, לכן ה׳ רוצה לתת לו התקרבות אמיתית. כלומר, שיתן להאדם את הטוב ועונג, מה שברצונו של הבורא לתת. וזה נקרא ״מטרת הבריאה״. ולכן ה׳ מכין לו כלים לזה, שכלים נקראים ״צורך וחסרון״. והיות לפי שאנו רואים, אין יותר מג׳ דברים:

א) שהאדם מבין, אם הוא רוצה להיות עובד ה׳, הוא צריך לסגף את עצמו, ולא להנות משום דבר, ואז הוא יהיה עובד ה׳, היינו תמורת זה הוא יקבל שכר בעולם הזה ובעולם הבא.

ב) שהוא מבין, שהוא צריך להגיע לדרגה, שיכול לעשות מעשים לתועלת ה׳. היינו, שכל מעשיו יהיו לשם שמים, ובזה הוא מסתפק.

ג) שיש להאדם להגיע למטרת הבריאה, שהיא, שהנבראים יקבלו טוב ועונג, ולא שיתנו. כי ענין הנתינה, שצריכים לעשות נחת רוח ליוצרו, הוא רק תיקון הבריאה.

ובהאמור נבין את מה ששאלנו, מדוע כשהאדם מבקש מה׳, שיתן לו כלים דהשפעה, הוא מקבל מלמעלה כלים דקבלה יותר גדולים, מכפי שהיה לו מטרם שבקש מה׳, שיתנו לו כלים דהשפעה.

התשובה היא, כמו שדיברנו במאמרים הקודמים, שאם האדם היה מקבל תיכף רצון להשפיע, היינו שתהיה לו היכולת להתגבר על הרצון לקבל הקטן, נמצא שהיה מסתפק בזה, והיה נשאר בו הרצון לקבל בלי תיקון, מטעם שלא היה מגולה אצל האדם, שיהא בידו לבקש עליו כח התגברות.

זאת אומרת, זה שהאדם רואה, בזמן שהוא מבקש, שיתנו לו כח התגברות על הרצון לקבל הקטן, ונותנים תמורת התפלה רצון לקבל גדול, אין זה כמו שהאדם חושב, שמקודם היה הרצון לקבל שלו קטן. ואח״כ משמים נתנו לו רצון לקבל גדול.

אלא זהו כמו שאומר הזה״ק, על מה שכתוב ״או הודע לו אשר חטא״. ושאל ״מי הודע לו״. ואמר ״ה׳ הודע לו״. פירוש, **ה׳ נתן לו לדעת, כל פעם בשיעור יותר גדול, כמה גדול כוחו של הרצון לקבל, שהאדם נולד עמו תיכף בעת הלידה.** כמו שכתוב ״לפתח חטאת רובץ״. היינו, שתיכף כשנולד, כבר נולד בכל תוקפו. לכן הוא נקרא בשם ״מלך זקן וכסיל״.

אלא, שאין האדם צריך לדעת את שיעור גודלו של הרצון לקבל. אלא, גילוי זה של כוחו של הרצון לקבל הולך בהדרגה. כלומר, שהרע צריך להיות מאוזן, לפי הטוב שיש לו. כלומר, **מה שהאדם נותן כוחות לבטל את הרצון לקבל, בשיעור זה מגלים לו מלמעלה**.

וכמו שביארנו בענין ״אצל הרשעים נדמה להם כחוט השערה ואצל הצדיקים נדמה להם היצר הרע כהר גבוה״. ופירשנו, היות שהטוב והרע מוכרח להיות מאוזן, כמו שאמרו חז״ל ״לעולם יראה אדם עצמו חציו טוב וחציו רע״. כלומר, כי לעולם הם הולכים ביחד. והטעם הוא, בכדי שתהיה בחירה, מה להכריע.

נמצא, שהרע נמצא באדם. אלא שהרע מתגלה לפי שיעור הטוב שבאדם. לכן כשאדם מתחיל ללכת בקו של אמת, אז כל פעם מתגלה אצלו הרע. אולם, על כל מצב של רע, שהאדם מרגיש, אין לו לעשות שום דבר, רק לבקש מה׳, שיתן לו עזרה. כמו שכתוב ״יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום,

אלמלא אין הקב"ה עוזרו, אינו יכול לו". נמצא, שאין כח לאדם להתגבר על הרע, אלא הקב"ה צריך לעזור לו.

אבל צריכים לדעת, כי גם זה תיקון. כלומר, מה שאין האדם יכול להתגבר על הרע מבלי עזרה מלמעלה, זהו בכוונה תחילה. וזה מטעם, שהיות אם האדם יהיה בידו ללכת בכוחות עצמו לעשות לשם שמים, אז הוא ישאר במצב של קטנות. כלומר, שלא יהיה לו צורך לעלות במעלות הקדושה, שהאדם צריך להגיע להשיג בחינת תורה, ששם גנוז הטוב והעונג, מה שה' רצה לתת להנבראים.

והיות, שאם האדם מרגיש שהוא בסדר, אז אין לו צורך לתורה. מה שאין כן, אם אין האדם יכול להתגבר על הרע, ומבחינה זו אי אפשר שהאדם יקבל סיפוק, הלא הוא רואה, איך שהרע שולט עליו, אם כן הוא רואה, שאין לו אחיזה בקדושה, ואיך הוא יכול לקבל סיפוק.

ואז, לפי ערך ההתגברות שלו, הוא רואה יותר את האמת, שאין לו שום סיכויים, שתהיה לו אפשרות לצאת משליטת הרע. וכשהוא מבקש אז מה', שיעזור לו, אז הוא מבקש עם כל הלב. ועוד יותר מזה, שהרבה פעמים הוא בא לידי יאוש, והוא צריך להתגברות יתירה, שיהיה לו כח ללכת למעלה מהדעת, שה' כן יכול לעזור לו.

נמצא, שעל ידי זה שהאדם מתגבר ומבקש עזרה מה'. ובמה עוזרים לו. זהו כמו שאומר הזה"ק "בנשמתא קדישא". היינו שכל פעם עוזרים בהארה יותר גדולה. וזוהי הסיבה, שאין האדם יכול לצאת משליטת הרע מכוחות עצמו, אלא שה' צריך לעזור לו. ועל ידי זה יתגלה לו את הנרנח"י דנשמה שלו.

ובהאמור יש לפרש מה ששאלנו:

א) מדוע נקראה השכינה "שושן",

ב) מהו שהשכינה מעידה עלינו לפני המלך. כלומר, מה היא צריכה להעיד.

ג) מהו שאומר, שהשכינה נקראת "עזרה מן השמים", כמו שכתוב, "ואתה תשמע השמים".

הנה "שושן" היא נקראת, מטעם שאי אפשר לקנות מלכות שמים, שהיא אמונה למעלה מהדעת, רק בזמן שהרשע בא ושאל "מה העבודה הזאת לכם". והוא רוצה תשובה בתוך הדעת "מה יהיה לו, בזה שהוא יעבוד לשם שמים ולא לתועלת עצמו".

אז אין לו מה להשיב בתוך הדעת. כי מצד הדעת הצדק איתו, כמו שכתוב "ולפי שהוציא עצמו מן הכלל, כפר בעיקר". פירוש, היות שהוא כפר

בעיקר התיקון, שהיה בכדי שלא תהיה בחינת בושה בעת קבלת הטוב ועונג, נמצא, שאין הבורא צריך שיעבדו בשבילו, אלא זה שאנו צריכים לעבוד לתועלת ה׳, זה לתועלת עצמו.

היינו שעל ידי התיקון הזה, לא יהיה לנו ענין של בושה, בזה הוא כפר. לכן לא יעזור לתת לו להבין שום דבר. אלא צריכים ללכת בכח, היינו על דרך הכפיה, שזה נקרא ״הקהה את שיניו״. והיות שענין עבודה זו היא דבר תמידי, לכן נקרא זה ״הרבה הקהה שיניו״. על כן נקראת המלכות שמים ״שושן״ או ״שושנה״, מלשון ״הקהה שיניו״.

ומה שהשכינה מעידה עלינו, שאנחנו בסדר. ושאלנו, איפה היא רואה זה.

התשובה היא, היות שהיא עוזרת לנו. כי מלכות נקרא ״סייעתא דשמיא״. פירוש, שמלכות בעצמה נותנת את העזרה. וזהו כמו שכתוב ״הבא לטהר מסייעין אותו״. אם כן, היא יכולה להעיד עלינו, שאנחנו בסדר, כי היא עזרה לנו בזה.

וגם מה ששאלנו, בשביל מה היא צריכה להעיד. יש לפרש, כי לאחר שהאדם זכה למלכות שמים, שכבר יכול לעשות את מעשיו לשם שמים, אז הוא צריך לזכות לבחינת תורה, הנקרא בחינת ״ז״א״, בחינת ״מלך״. זהו שהיא צריכה להעיד. שכבר יש לו בחינת מלכות שמים, וממילא הוא ראוי עכשיו לבחינת תורה, הנקראת בחינת ״שמותיו של הקב״ה״. שזוהי מטרת הבריאה.

מהו, מי שאין לו בנים, בעבודה

מאמר ל״ה, תשמ״ט

חז״ל (במסכת נדרים, ס״ד) אמרו ״כל אדם, שאין לו בנים, חשוב כמת״.

הזה״ק (פנחס דף ל״ב, ובהסולם אות צ״ב) וזה לשונו ״מה אדם בלי בנים נקרא עקר, ואשתו נקראת עקרה, אף כך תורה בלי מצות נקראת התורה עקרה. ומשום זה למדנו, לא המדרש עיקר, אלא המעשה״, עד כאן לשונו. ובזה״ק (אות צ״א) אומר וזה לשונו ״כי התורה נקראת עץ, זה

שכתוב, עץ חיים הוא למחזיקים בה. ואדם הוא עץ, שכתוב, כי האדם עץ השדה. והמצות שבתורה דומות לפירות". היינו, היות שהתורה והאדם נקראים "עץ", לכן כמו שהעץ אינו עושה פירות, דומה לעקר, שאינו מוליד שום דבר, כך האדם והתורה נקראים עקרים, אם אין להם בנים.

ויש להבין, בשלמא האדם והעץ שאינם מולידים, הם נקראים "עקר", יכולים להבין. אבל מדוע כשהאדם לומד תורה, ואינו מקיים מצות התורה, התורה נקראת "עקרה". כלומר, מה התורה אשמה, בזה שהאדם לא רוצה לקיים את המצות שבתורה. ועל זה מביא מה שאמרו חז"ל "גדול המדרש שמביא לידי מעשה". משמע מזה, שהתורה צריכה להביא לידי מעשה, ואם אינה מביאה, כאילו התורה אשמה בזה שהיא לא מביאה לידי מעשה. לכן כאילו אינו החסרון נופל על האדם, אלא על התורה. היתכן דבר זה.

בכדי להבין הנ"ל, צריכים להבין מקודם את כל הענין של תורה ומצות, מה שהקב"ה נתן לנו, ועל זה אנו מברכים אותו, בעבור המתנה זו, כמו שאנו אומרים "אשר בחר בנו מכל העמים, ונתן לנו את תורתו". וענין התורה מובן לנו גם כן בב' אופנים, כמו שכתוב בזה"ק (הקדמת ספר הזהר, מראות הסולם, דף רמ"ב) וזה לשונו "המצות שבתורה נקרא בלשון הזהר בשם **פקודין**, ונקרא אמנם גם בשם תרי"ג **עיטין**. וההפרש ביניהם הוא, כי בכל דבר יש פנים ואחור, שבחינת הכנה אל הדבר נקרא **אחור**, ובחינת השגת הדבר נקרא **פנים**. ועל דרך זה יש בתורה ומצות בחינת **נעשה** ובחינת **נשמע**. וכשמקיימין תורה ומצות בבחינת **עושי דברו**, מטרם שזוכים לשמוע, נקראים המצות בשם תרי"ג עיטין, והן בחינת אחור. וכשזוכים לבחינת **לשמוע בקול דברו**, נעשים תרי"ג המצות בבחינת פקודין והוא מלשון **פקדון**. כי יש תרי"ג מצות, אשר בכל מצוה מופקד אורה של מדרגה מיוחדת, והוא בחינת הפנים של המצות".

אולם יש לדעת ולהבין בכלל את ענין תורה ומצות. מה שייכת שם בחינת **עשיה**, ומהי בחינת **שמיעה**. כלומר, אם שמיעה היא העיקר, ולאיזה צורך האדם צריך להתחיל את סדר העבודה בבחינת **עושי דברו**, הנקרא בחינת "אחור", ולמה לא מתחילים תיכף בבחינת הפנים, שנקרא "פקודין". עבודה זו כאילו נראה שהיא עבודה שלא לצורך.

ידוע, שיש לפנינו ב' ענינים, שהם מטרת הבריאה ותיקון הבריאה. מטרת הבריאה היא, שרצונו להטיב לנבראיו, היינו שהנבראים יקבלו ממנו יתברך טוב ועונג, שבגלל זה ברא בהנבראים רצון לקבל תענוג. והכלי הזה, שהוא הרצון לקבל הנאה ותענוג, בכדי להרגיע את ההשתוקקות שיש

בהנבראים, הכלי הזה בא מצד הבורא, היות שהוא ברא זה למטרתו, כי בלי השתוקקות להדבר לא יכולים להנות מזה. כידוע, כי כל התענוג מאיזה דבר, אין האדם יכול לקבל ממנו הנאה, אלא לפי ההשתוקקות להדבר. כי זוהי מידת גודל הנאה. ולא חשוב למה שהאדם משתוקק, אלא ההשתוקקות להדבר מחשיבה את הדבר.

לכן הכלי הזה, שבא מצד הבורא, יש לו שלימות. היינו שבכל מקום שהאדם רואה, שהוא יכול להוציא מהדבר תענוג, תיכף הוא עושה כל מה שביכולתו, בכדי להשיג את התענוג. מה שאם כן, הכלי מה שהנבראים צריכים לעשות, שהוא בהפכיות הצורה להכלי של הבורא, זה קשה מאוד לעשות, מטעם שהוא נגד תכונת הכלי, מה שהבורא עשה. והכלי הזה אין בידי אדם לעשות, כמו שאמרו חז"ל "יצרו של אדם מתגבר עליו כל יום, ואלמלא אין הקב"ה עוזרו, אינו יכול לו".

וכאן נשאלת שאלה, אם אין האדם יכול להתגבר עליו, אם כן מה מוטל על האדם לעשות, אם רק הבורא יכול לתת ההתגברות על היצר הרע. תשובה: האדם צריך להתחיל בההתגברות, היינו שהאדם צריך לראות, שיהיה לו רצון לנצח את היצר הרע. כי אם אין להאדם רצון לנצח אותו, איך יכולים לתת לו עזרה. כי "עזרה" פירושו, שהאדם רוצה איזה דבר, וקשה להשיג את הדבר, אז שייך לומר, שעוזרים לו להשיג, מה שהוא רוצה. אבל בזמן שהאדם לא רוצה, איך שייך לומר, שעוזרים לו להשיג דבר, שמביאו לו יסורים. כי "עזרה" שייך לומר, שנותנים לאדם עזרה, שיהנה. ולא שנותנים לאדם עזרה, שיסבול יסורים.

לכן מוטל על האדם, אם הוא רוצה באמת להכנס לעבודת ה' בבחינת עבודה לשמה, שהוא בעל מנת להשפיע, שירצה לעשות הכל לשם שמים, כשהאדם רוצה באמת לעבוד לשם שמים, אז מתחיל הגוף להראות את כוחו, שהוא רוצה דוקא שהאדם יעשה הכל לתועלת עצמו, ומתנגד בכל כוחו לעבודה זו, ומביא לו כל טענת מרגלים, שהצדק עמו. ואז, אם יבוא מי שהוא ויתן לו עזרה, האדם הזה יהיה שבע רצון מהעזרה זו, ויתן לו רב תודות עבור העזרה. אז שייך לומר, שהוא מקבל עזרה מלמעלה, כמו שאמרו חז"ל "הבא לטהר מסייעין אותו". מה שאם כן אם האדם לא התחיל בעבודה זו, אז חסר כאן ב' דברים:

א) הוא חושב שאינו צריך לעזרה, שבטח זה הוא בידו לעשות אם הוא רוצה, שהוא גבר. אם כן, אין לו צורך לעזרה. נמצא, שאין לו כלי להאור.

ב) אם הוא לא השקיע כוחות להגיע לבחינת "שכל מעשיך יהיו לשם שמים", אין הוא רוצה בכלל שיתנו לו את הכח "שלא לעבוד לתועלת עצמו אלא לתועלת ה'". אלא הוא כן רוצה לעבוד לתועלת עצמו. ואם הוא שומע, שעל ידי קיום תורה ומצות לא יהיה מזה משהו לתועלת עצמו, זה נחשב לו לקללה ולא לברכה.

ולסיבה זו מוכרח להתחיל בעבודה זו מכוחות עצמו. ואז לאט לאט הוא מקבל רצון, שכדאי לעבוד לשם שמים, ומתחיל אצלו הסדר של עליות וירידות. כלומר, פעם הוא רואה שכדאי לעבוד לשם שמים, ופעם הוא נכנע לטענת הגוף, ששואל "מה העבודה הזאת לכם", לעבוד לשם שמים. וע"י העליות וירידות הוא מתחיל להבין, מה היא התועלת, שיזכה לעבוד בעל מנת להשפיע, ומה הוא מפסיד, אם הוא אינו יכול לצאת מאהבה עצמית.

וכשהאדם מתגבר, ואינו בורח מהמערכה, אלא שהוא מתגבר ומרבה בתפלה, שה' יעזור לו, שיתנו לו העזרה הדרושה בכדי שיהיה בידו לצאת משליטת המקבל לעצמו, אז צריך להתגברות גדולה, להאמין שה' יתן עזרה. כלומר, שהאדם צריך להאמין, שכל מה שהוא רואה, שיותר קשה לצאת משליטת המקבל, ורואה שכל פעם הוא מתחיל לראות, איך שהרע שלו יותר גרוע מאחרים, אז עליו לומר, שבטח ה' יעזור לי עכשיו, מטעם כי **עכשיו אני כבר באתי לדעת האמת, שבלי עזרת ה' אין שום אפשרות**.

כי כל מה שהוא חשב לעשות מעשים, שיעזרו לו לצאת משליטת המקבל, לא עזר לו, אלא אדרבה, המקבל נעשה יותר חזק, ומראה התנגדות יותר גדולה להעבודה דעל מנת להשפיע. אז האדם צריך להתגבר, ולא להיכנע לעצת מרגלים, רק להתגבר למעלה מהדעת, שה' יעזור, כמו שהבטיחו לנו חז"ל "הבא לטהר מסייעין אותו".

אולם מאיפה האדם יכול לקבל כח התגברות, שיוכל להאמין באמונת חכמים. אין זה אלא מכח התורה, כמו שאמרו חז"ל "אמר הקב"ה, בראתי יצר הרע, בראתי תורה תבלין". היינו שע"י התורה הוא מקבל כח להתגבר בזמן המלחמה, היינו בזמן שהוא צריך לרכוש כלים דחושך, שיהיה לו אח"כ ההבחנה "כיתרון האור מתוך החושך". נמצא, שהתורה מפרנסת אותו בזמן העבודה, עד שה' יודע, שכבר יש לו כלים, שיהיו מוכשרים לקבל האור, אז הוא זוכה לבחינת "תרי"ג פקודין".

אולם בזמן העבודה, שיש לו עוד בחינת מרגלים, התו"מ נקראים בשם "תרי"ג עיטין". היינו תרי"ג עצות איך להינצל מהמרגלים. לכן כשהאדם

עוסק בתו״מ, האדם צריך לכוון, שהוא רוצה **שכר עבור עבודתו, שהוא כח להילחם עם המרגלים**.

נמצא, שהוא רוצה, שהתורה יתן לו את השכר הזה. ואם אינו מקבל את הכח הזה, התורה דומה לאילן שאינו עושה פירות, ולאדם, שאין לו בנים. כלומר, שהתורה לא הולידה לו את הבנים, שהם כוחות להילחם עם המרגלים. ובזמן שהתורה נותן לו הכח הזה, זה נקרא ״אילן עושה פירות״, ודומה לאדם שיש לו בנים.

ובזה נבין מה ששאלנו, מדוע האדם דומה לעץ. הכוונה היא, ששניהם צריכים לתת פירות. וכמו בכדי שהאילן יתן פירות, צריך לתת להאילן מה שדרוש לו, שנקרא ״עבודת הכרם״, כמו כן האדם צריך לתת לעצמו את המזונות, מה שדרוש להאדם בכדי שתהיה לו היכולת להגיע לשלימות המטרה, הנקראת בחינת ״תרי״ג פקודין״. היינו שיקיים תו״מ על הכוונה, שהמאור שבה יחזירו למוטב. כלומר, שצריכים לבחינת עשיה, היינו לעשות מבחינת הרצון לקבל לעצמו, שזהו כלי המעשה של אדם, לכלים דהשפעה, שזה נקרא ״להפוך את הכלים דקבלה לכלים דהשפעה״.

וזה נקרא ״מעשה״. זאת אומרת, היות אין בידי אדם לעשות עשיה הזו, אלא כמו שהבורא נתן לנו כלים דקבלה, שיתן לנו כלים דהשפעה. אולם ״אין אור בלי כלי״, כנ״ל, ש״אין מילוי בלי חסרון״. לכן האדם צריך לעבוד ולעשות כל התחבולות שבידו, בכדי להשיג את הצורך הזה. וכפי עבודתו הוא מקבל צורך, שהבורא יעזור לו בזה. ואז הבורא נותן את הכלי מעשה האלו, הנקראים ״כלים דהשפעה״. וזהו ע״י התורה ומצות, משום ש״המאור שבה מחזירו למוטב״.

וזה שכתוב ״אשר ברא אלקים לעשות״. כמו שאמר אאמו״ר זצ״ל, ש״ברא״ פירושו, דבר חדש, יש מאין, שהכוונה על הרצון לקבל, שהוא דבר חדש, כי מטרם שבראה, לא היה אז שום ענין של קבלה במציאות. נמצא, שהבורא ברא את הרצון לקבל. והנבראים צריכים לעשות ממנו רצון להשפיע. וזהו הפירוש, אשר ברא **לעשות** ממנו רצון להשפיע.

והגם שאין בידינו לשנות את המעשים של סדרי מעשה בראשית, אם הבורא ברא באופן, שהרצון לקבל הוא יהיה הפועל, איך אפשר לשנותו. התשובה היא, הרצון לזה מוטל על האדם שיעשה עצות, איך להגיע לזה. וזה נקרא ״לעשות״. והגם שאמרנו, שאין בידי אדם לעשות, אלא הבורא

בעצמו צריך זה לעשות, כנ"ל, שלא יכולים לשנות סדרי בראשית, מכל מקום נקרא זה על שם אדם.

וזה יכולים להבין על דרך שאמר אאמו"ר זצ"ל, על מה שכתוב "יהיב חכמתא לחכימין". ושאל, הלא יהיב חכמתא לטיפשים, היה צריך לומר. והשיב, "חכם" נקרא זה שמחפש חכמה, אף על פי שאין לו עדיין. כי מי שהוא כסיל אינו מחפש חכמה, כמו שנאמר "כי לא יחפץ הכסיל בתבונה". לכן, **זה שהאדם עושה תחבולות ועצות איך להשיג את הכלי השפעה, זה מכונה "עשיה", היינו כנ"ל "לעשות".**

ובזה יש לפרש מה שכתוב "לא המדרש עיקר אלא המעשה". שזה מביא הזה"ק ראיה, שאם אין לו מצות אלא תורה לבד, הוא נקרא "עקר" והתורה נקראת "עקרה", משום שאין להתורה פירות, שהן מצות, ולאדם אין בנים. כי משמע מכאן, מה שאמרו חז"ל "מי שאין לו בנים חשוב כמת". וכשמדברים בעבודה יהיה הפירוש "מי שאין לו מצות, הוא נחשב לעקר", כמו שהזה"ק מדמה אותו לתורה, שאמר, עץ חיים. והאדם עץ השדה, שהפירוש הוא, שמה שהתורה נקראת עקרה, אם אין לו מצות, זה נאמר לגבי האדם, היינו שהאדם צריך לדעת, כי התורה אצלו היא בבחינת עקרה, אם התורה שלו, מה שהוא לומד, אין מביאו לידי מצות. שעל זה אומר הזה"ק "משום זה למדנו, לא המדרש עיקר אלא המעשה". לכן אם אין להתורה מצות התורה, נקראת התורה "עקרה".

ובזה יש לפרש מה ששאלנו, מדוע התורה נקראת "עקרה", אם אין להאדם מצות. התורה אצל האדם נקראת אצלו "עקרה", הוא מטעם ש"לא המדרש עיקר אלא המעשה". כלומר, היות שאמר הקב"ה "בראתי יצר הרע בראתי תורה תבלין", שהכוונה היא, שבכדי שהאדם, יהיה בידו לנצח את הרע שבקרבו, הוא על ידי מאור התורה. נמצא, מי שלומד תורה, ואין שם לב שהתורה יביאו לו את המאור, בכדי שיהיה בידו לעשות את המעשים שלו לשם שמים, שזהו נגד היצר הרע, שהרע שבאדם רוצה דוקא לעבוד לתועלת עצמו, ולתועלת ה' הוא מתנגד בכל תוקף, ואי אפשר לנצח אותו.

ולכן נתן לנו הקב"ה עצה מכח התורה, שהתורה צריכה לתת לנו כח, היינו "על ידי המאור שבה, שמחזירו למוטב". שפירושו, שהתורה עושה מהרע שבאדם, לטוב. היינו שיש לו היכולת להשיג ע"י התורה את הכלים דהשפעה, שזהו נקרא בחינת "מעשה", כנ"ל "אשר ברא אלקים לעשות".

ובהאמור יוצא, שאם התורה אינה נותנת את הסיוע, מה שהיא צריכה לתת, זה נבחן שהתורה היא אצל האדם בחינת עקרה. והאדם, המקבל את התורה בלי הסיוע, מה שהיא צריכה לתת, נקראים שניהם, היינו האדם, והתורה של האדם, בחינת "עקרות", היינו שאינם מולידים כלום.

ובהאמור יש לפרש מה שאמרו חז"ל (נדרים פ"א) וזה לשונם "מפני מה אין מצווין תלמידי חכמים, לצאת תלמידי חכמים מבניהם, שאין מברכין בתורה תחילה". והטעם הזה מאוד קשה להבין. הלא אנו רואים, אפילו בעלי בתים פשוטים אומרים ברכת התורה, וכשעולים לעליה בתורה, גם כן אומרים ברכה. ואיך אפשר להיות, שתלמידי חכמים אין מברכין בתורה תחילה. ולפי הנ"ל יש לפרש, זה שלומדים תורה ואין מכוונים טרם לימוד התורה **בגלל מה הם לומדים**, כלומר מה הם רוצים עבור ההתעסקות בתורה. היות שאין עושים שום פעולה, אלא בכדי שיביא להם איזו תועלת.

והתשובה היא, שלא ברכו בתורה תחילה. כלומר, שלא היתה תחילה הכוונה, שהתורה צריכה להביא להם ברכה. שענין **ברכה הוא בחינת השפעה**. כלומר, שלא כוונו שהתורה יביא להם כלים של ברכה, היינו כלים דהשפעה. לכן מהתורה שלהם לא יכולים לצאת בנים, שיהא ניכר עליהם, שהם תלמידי חכמים. אלא כנ"ל, שהתורה שלהם, מה שהם לומדים, אינה מוציאה להם בחינת מצות, הנקראים בחינת "מעשים דלהשפיע", אלא הם נשארים בחינת "עקר", והתורה שלהם היא בחינת "עקרה".

כלומר, שתלמידי חכמים אלו, שלומדים תורה, אין מולידים את הבנים שלהם, היינו המעשים הנקראים "מצות", שיהיו ניכרים, שהם באים מתלמידי חכמים, כלומר, שהם מעשים טובים, שנקראים "מעשים דהשפעה", שהאור תורה הוליד אותם. וזה נקרא "אין מצווין תלמידי חכמים לצאת תלמידי חכמים מבניהם". כלומר, שלא ניכר על מעשים שלהם, שצריכים להיוולד מאור התורה. שזהו נקרא "תלמיד חכם". היינו, שלומדים תורה והאור תורה צריך להוליד מעשים, היינו, שכל מעשיו יהיו לשם שמים, ושיזכו לדביקות בה', שיהיו דבוקים בחיי החיים. ומדוע אין להם זה. וזה הוא משום "שלא ברכו בתורה תחילה". היינו כנ"ל, שלפני למוד התורה לא כוונו דעתם, שהולכים ללמוד בכדי שהמאור התורה יביא להם הסגולה, שיחזיר אותם למוטב.

ובהאמור נבין מה שאמרו חז"ל "כל אדם שאין לו בנים חשוב כמת". היות שענין בנים הוא בחינת מצות. היינו, שכל מעשי המצות שעושה, הם בעל מנת להשפיע, שזה נקרא "דביקות בחיי החיים". מובן מאליו, אם אין

לו כלים דהשפעה הוא נפרד מחיי החיים. לכן נחשב כמת, על דרך שאמרו חז"ל "רשעים בחייהם נקראים מתים".

ובהאמור נבין מה שאמרו חז"ל על הכתוב "ציון דורש אין לה", מכלל דבעי דרישה, שפירוש, שענין "ציון" נקראת "מלכות", היינו "מלכות שמים", כלומר שכל מעשי האדם יהיו לתועלת ה' ולא לתועלת עצמו, כמו שכתוב "אזכרה אלקים ואהמיה, בראותי כל עיר על תלה בנויה, ועיר האלקים מושפלת עד שאול תחתיות".

היינו, מה שנוגע לתועלת עצמו, זה הוא בסדר, שכולם משתדלים שיהיה על תכלית השלימות. מה שאם כן "עיר האלקים", שהיא עבודת הקודש, לעבוד לתועלת ה', עבודה זו היא עבודה של שפלות. ולזה צריכים אור תורה. היינו זה שלומד תורה, צריך לפני לימוד התורה לדרוש מהתורה, שיתן לו המאור הזה, שיוכל לעבוד לתועלת ה'.

ענין חשיבות החברה

מאמר י"ב, תשמ"ה

ידוע, שהיות שהאדם נמצא תמיד בין אנשים, שאין להם שום שייכות לעבודה של דרך האמת, ולהיפך, הם תמיד בהתנגדות לאלו שהולכים בדרך האמת, והיות כי מחשבות של אנשים מתערבות זו בזו, נמצא, שדיעותיהם של המתנגדים לדרך האמת, נכנסים לאלו שיש להם קצת תשוקה ללכת בדרך האמת.

לכן אין עצה אחרת, אלא שיקבעו לעצמם חברה, כדי שתהיה להם מסגרת. שזה ענין של קהילה נפרדת, שאין היא מתערבת באנשים אחרים, שיש להם דיעות אחרות מבחברה זו. ובכל פעם הם צריכים לעורר את עצמם, את ענין מטרת החברה, בכדי שלא יהיו נמשכים אחרי הרבים. כי כן הוא הטבע, שנמשכים אחרי הרוב.

כי אם החברה מתבודדת את עצמה משאר אנשים, היינו שאין להם שום חיבור עם שאר אנשים בקשר לענינים רוחניים, אלא כל המגע עמהם אינו

אלא בענינים גשמיים, אז אין הם מתערבים עם דיעותיהם, מטעם שאין להם שום חיבור בעניני דת.

מה שאם כן שאדם נמצא בין אנשים דתיים, ומתחיל לדבר ולהתווכח עמהם, אז תיכף הוא מתערב עם דיעותיהם. ומתחת לסף הכרה חודרים דיעותיהם לתוך מחשבתו. עד כדי כך, שהוא לא יוכל להבין, שזה הוא לא דיעותיו של עצמו, אלא מה שקיבל מאלו אנשים, שהתחבר עמהם.

אי לזאת, בעניני העבודה של דרך האמת, האדם צריך לבחינת התבודדות מאנשים אחרים. כי דרך האמת הוא דבר שצריך תמיד להתחזקות, משום שהיא נגד דעת העולם. כי דעת העולם הוא **ידיעה וקבלה**. מה שאם כן דעת תורה הוא **אמונה והשפעה**. ואם אדם מסיח דעת מזה, תיכף הוא שוכח את כל העבודה של דרך האמת, ונופל לעולם של אהבה עצמית. ורק חברה מבחינת "איש את רעהו יעזורו", אז מקבל כל אחד מהחברה כח להילחם נגד דעת העולם.

וכן מצינו בדברי הזהר (פנחס, דף ל"א, אות צ"א, ובהסולם) וזה לשונו "אף כך אדם, היושב בעיר, היושבים בה אנשים רעים, ואינו יכול לקיים מצות התורה, ואינו מצליח בתורה, הוא עושה שינוי מקום, ועוקר עצמו משם, ומשתרש במקום, שיושבים בו אנשים טובים, בעלי תורה, בעלי מצות. כי התורה נקראת "עץ". זה שכתוב "עץ חיים היא, למחזיקים בה". ואדם הוא עץ, שכתוב "כי האדם עץ השדה". והמצות שבתורה דומות לפירות. ומה כתוב בו "רק אשר תדע, כי לא עץ מאכל הוא, אותו תשחית וכרת. אותו תשחית מעולם הזה, וכרת מעולם הבא".

ומשום זה הוא צריך לעקור את עצמו מאותו מקום, שיש שם רשעים, שלא יוכל להצליח שם בתורה ומצות. ויטע את עצמו במקום אחר, בין צדיקים, ויצליח בתורה ומצות.

וכיון שהאדם, שהזה"ק מדמה אותו לעץ השדה, כמו עץ השדה סובל משכנים רעים, היינו שצריכים תמיד לגזור את העשבים הרעים שנמצא מסביבו, שהוא מושפע מהם, כן האדם צריך להתרחק מסביבות רעים, היינו מאלו אנשים, שדרך אמת אינם לפי רוחם. וצריכים שמירה יתירה, בכדי שלא יהא נמשך אחריהם.

וזה נקרא בחינת "התבודדות". דהיינו, שהוא נמצא במחשבות של "רשות היחיד", שנקרא בחינת השפעה, ולא "רשות הרבים", שהיא בחינת

אהבה עצמית, שזה נקרא "שתי רשויות", היינו "רשות של הקב"ה" ו"רשותו עצמו".

ובזה נבין מה שאמרו חז"ל (סנהדרין, דף ל"ח) וזה לשונו "ואמר רב יהודה, אמר רב, אדם הראשון מין היה, שנאמר "ויקרא ה' אלקים אל האדם, ויאמר לו, איכה, אן נטה לבך".

ופירוש רש"י, וזה לשונו "מין היה, נוטה לעבודת כוכבים". ובפירוש "עץ יוסף" וזה לשונו "מדכתיב איכה, אן נטה לבך, והיינו מינות, כמו שאמרו, ולא תתורו אחרי לבבכם, זו מינות, שנוטה לבו לצד אחר".

וכל ענין זה תמוה מאוד, איך שייך לומר באדם הראשון, שהיה נוטה לעכו"ם. או לפי פירוש "עץ יוסף", שהיה בבחינת "ולא תתורו אחרי לבבכם", זו מינות. אלא לפי מה שאנו לומדים את ענין עבודת ה', שכל עניניה הוא בעל מנת להשפיע, נמצא, שאם האדם עובד בעמ"נ לקבל, הרי זו עבודה שזרה לנו, שאנו צריכים לעבוד רק בעמ"נ להשפיע. והוא לקח הכל בעמ"נ לקבל.

וזה ענין מה שאמר, שהוא נכשל ב"לא תתורו אחרי לבבכם". היינו, שלא היה יכול לקבל את אכילת עץ הדעת בעמ"נ להשפיע, אלא קיבל אכילת עץ הדעת בעמ"נ לקבל. וזה נקרא "בחינת ליבא". היינו, שהלב רוצה אך ורק לקבל לתועלת עצמית. וזה היה החטא של עץ הדעת. ולהבין ענין זה עיין בהקדמה לספר "פנים מסבירות".

ומזה נבין התועלת של החברה, שיכולה להביא אוירה אחרת, שיהיה רק עבודה בעמ"נ להשפיע.

דברים

דף ריק ימני

ואתחנן

ואתחנן אל ה׳ ..... א (1)
ואחר כך בדרך הפרט ..... ה (5)
ענין בתפילה ליישר רגלים ולכסות ראש ..... י (10)
מהו ״לא תוסיף ולא תגרע״ בעבודה ..... יח (18)
מהו, כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים, בעבודה ..... כז (27)
מהו כי אתם המעט מכל העמים, בעבודה ..... לב (32)

ואתחנן אל ה׳

מאמר נ״ג, תשמ״ה

״אמר רבי שמעון בן לקיש, ואתחנן אל ה׳. ופירש רש״י, אין חנון בכל מקום אלא לשון מתנת חנם, אף על פי שיש להם לצדיקים לתלות במעשיהם הטובים, אין מבקשים מאת המקום, אלא מתנת חנם״.

ובמדרש רבא וזה לשונו ״ואתחנן אל ה׳, ומכולן לא נתפלל משה אלא בלשון תחנונים. אמר רבי יוחנן, מכאן אתה למד, שאין לבריה כלום אצל בוראו, שהרי משה רבן של הנביאים, לא בא אלא בלשון תחנונים. אמר רבי לוי, למה לא בא משה אלא בלשון תחנונים. המשל אומר, הוי זהיר שלא תתפס מקום דבורך. כיצד כך אמר הקב״ה למשה, וחנותי את אשר אחון. אמר לו, מי שיש לו בידי, וריחמתי, במדת הרחמים אני עושה עמו, ומי שאין לו בידי, וחנותי, במתנת חנם אני עושה עמו״.

ויש להבין את הנ״ל:

א) איך שייך לומר ״וריחמתי, אצל מי שיש לו בידי״. כי הלשון ״מי שיש לו בידי״ הוא מלשון חז״ל ״מנה לי בידך״, שפירושו, שמגיע לו חוב. אם כן מהו הפירוש שהקב״ה אמר, שמי שמגיע לו חוב מהקב״ה, אז הקב״ה אומר לו ״וריחמתי״. ״ואשלם״ היה צריך לומר, כמו שכתוב, מי הקדימנו ואשלם לו. ואם כן איך שייך לומר לפריעת חוב לשון רחום.

ב) יש להבין, איך אפשר להיות ב׳ דעות כל כך מרוחקות, שדעה אחת היא שמגיע לו חוב מהקב״ה, כמו שאומר, מי שיש לו בידי, והשניה היא, שאין לו בידי כלום. במה הם כל כך טענותיהם מרוחקות זו מזו, היינו מהי הנקודה שמכאן הם באים לידי דעות כל כך מרוחקות.

ולהבין את הנ״ל, צריכים לדעת, שבאלו שעוסקים בתורה ומצות יש להבחין בהם שני סוגים, **שהגם בענין המעשים אין הבדל ביניהם**, שבבחינת המעשה אין שום היכר, **אבל בבחינת הכוונה יש הבדל עצום** בין ב׳ סוגים הנ״ל.

סוג הא׳ הוא, שהמטרה שהם רוצים להגיע ע״י התעסקותם בתורה ומצות, לקבל תמורה עבור היגיעה. כי יש כלל בהטבע שלנו, שאי אפשר לעבוד בלי תמורה. אם כן, המחייב לקיים תורה ומצות הוא היראה. היינו, שמפחדים, אולי לא יקבלו את המילוי על החסרונות, מה שהם מרגישים, שזה וזה חסר להם, ויש להם רצון חזק והשתוקקות גדולה להמילוי שלהם.

אי לזאת, הם עושים כל מה שביכולתם להשיג את מבוקשם. לכן היראה הזאת היא הסיבה המחייבת אותם לעסוק בתורה ומצות, שזה נקרא, כי אינו מקיים היראה מטעם מצות ה׳ אלא מטעם תועלת עצמו, כמובא בהסולם (הקדמת ספר הזהר אות קצ״א) וזה לשונו ״ונמצא שתועלת עצמו היא השורש, והיראה היא ענף, ומסובבת מתועלת עצמו״.

נמצא, הסוג הזה, מה שהם עוסקים בתורה ומצות, הוא בכדי שהקב״ה ישלם להם. נמצא, שמגיע להם חוב מהקב״ה, היות שהם הכניסו הרבה יגיעה בעסק על מנת לקבל פירות. ומשום זה הם באים להקב״ה עם תביעה: ״תשלם לנו עבור יגיעתנו״. ובזה יש לפרש דברי המדרש הנ״ל, מה שרבי לוי אמר, שהקב״ה אמר, מי שיש לו בידי, היינו שמגיע לו חוב, היינו שכוונתו היתה מלכתחילה, שהקב״ה ישלם לו עבור טרחתו בתו״מ.

נמצא שהוא בא בטענה, כנ״ל בלשון חז״ל ״מנה לי בידך״. ובזה יכולים לפרש דברי המדרש הנ״ל. אבל עדיין יש לבאר, מדוע אמר הקב״ה על טענה זו ״וריחמתי״. איזה רחמנות יש כאן, אם מגיע לו חוב. מה שייך לומר כאן ״במדת הרחמים אני עושה עמו״.

וסוג השני הוא, שיש להם כוונה אחרת לגמרי, היות שהם רוצים לעבוד את ה׳ בעמ״נ להשפיע נחת רוח ליוצרו בלי שום תמורה. ולפי הכלל, שהאדם נברא עם רצון לקבל לעצמו, איך אפשר לעבוד בלי שום תמורה. אלא כמו שאמרתי במאמרים הקודמים, שיש מי שעובד על מנת שיקבל אח״כ תמורה, ויש שעובד שהעבודה בעצמה היא נחשבת לו לשכר ותמורה, שאין לו תמורה יותר גדולה מזה שנתנו לו לעבוד.

וזה כמו לשמש אדם חשוב, שזה נטבע בהטבע, שלשמש אדם חשוב אין לך שכר יותר גדול מזה. זאת אומרת, הוא מסוגל את כל מה שיש לו לתת, בכדי שתהיה לו הזכיה לשמש את המלך. נמצא, שהעבודה בעצמה היא

השכר, ולא מצפה לשום שכר נוסף. אלא הוא מצפה, שתהיה לו הזכיה, לשמש תמיד את המלך בלי שום הפסקה. וזה הוא כל החיים שלו. וזהו כל מטרת החיים שלו. וזה נטבע בהטבע.

אבל יש להבין, בשביל מה עשה הבורא טבע כזה, שהתחתון, אם הוא יודע את חשיבותו של העליון, הוא רוצה לשמש אותו בלי שום תמורה. על זה אמר אאמו״ר זצ״ל, היות שהבורא, שברא את העולמות בכדי להטיב לנבראיו, משום זה ברא רצון והשתוקקות בהנבראים לקבל הנאה ותענוג. אחרת, אם אין רצון לקבל הנאה, אז אין הנברא יכול לקבל הנאה ותענוג, כי אין מילוי בלי חסרון.

אבל יחד עם זה יצא מזה ענין של נהמא דכסופא, שאין כאן דביקות, מחמת שינוי הצורה שנולד. ומשום זה נעשה תיקון הצמצום, היינו שלא לקבל, רק מטעם שהוא רוצה לעשות נחת להבורא, לכן הוא מקבל ממנו, אחרת הוא מוותר על ההנאה.

אבל מתעוררת השאלה, אם הוא נולד ברצון לקבל וזה הוא הטבע שלו, מאין הוא יכול לקבל רצון להשפיע, הלא זהו נגד הטבע. לכן ברא טבע שני, היינו שהקטן יתבטל נגד הגדול, ותהיה לו הנאה ותענוג, בזה שהוא משמש להגדול. ואז, כשיש לו הרצון להשפיע להגדול, ואז הוא חושב, מה הוא יכול לתת להבורא, שהבורא יהנה מזה, היות שהוא רוצה להשפיע לו תענוג שיהנה, אז הוא רואה, שכל מה שהוא יכול לתת להעליון, דבר שאפשר לומר, כביכול, שזה חסר להעליון, הוא דבר אחד, היינו שהתחתון מקבל מהבורא הנאה ותענוג, מזה יש להבורא הנאה, כי זו היתה מטרת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו.

נמצא לפי זה, מה חסר להאדם, שיהיה לו הרצון להשפיע, הוא רק גדלות הבורא. כי תיכף ברגע שמשיג את גדלות ה׳, תיכף הוא רוצה להשפיע לו מטעם הטבע, שהתחתון, שהוא קטן, מתבטל להגדול, כנ״ל.

לכן ניתן לנו ענין לקונן על גלות השכינה, שפירושו, שכל ענין הרוחניות הוא בבחינת שפל המצב, המכונה שכינתא בעפרא, שהחשיבות שלה היא כמו עפר, שדורכין עליה ואין לה שום חשיבות. וזה ענין שמובא, שבכל מצוה צריכים לכוון, שהוא רוצה בזה לאקמא שכינתא מעפרא. זאת אומרת, שבכל עשיה יכוון, שעל ידי זה יעלה כבוד השכינה. וזהו כמו שאנו אומרים (בשמונה עשרה בתפלת מוסף דראש השנה) ״אבינו מלכנו, גלה כבוד מלכותך עלינו״, שפירושו, שמלכות שמים לא תהיה אצלנו כבחינת עפר, אלא שתהיה בבחינת כבוד.

נמצא, שסוג אנשים האלו, מה שהם דורשים מהקב"ה, שיגלה להם כבוד מלכותו, אין להם להקב"ה שום דבר, כי הם לא דורשים מהקב"ה שום תמורה, אלא הם רוצים רק לשמש את המלך ולעשות לו נחת רוח. והם מבקשים מהקב"ה, שיגלה להם בחינת כבוד של מלכות שמים.

אם כן, אין להם בידי הקב"ה כלום, שתהיה היכולת לומר, שהם נתנו משהו להקב"ה, שעבור זה הם דורשים, שהקב"ה ימלא חסרונם. כי מה שהם יכולים משהו לעשות בעל מנת להשפיע, הוא רק בזכות שהקב"ה מגלה להם בקצת חשובות, שמרגישים קצת רוממות ה'. נמצא, באלו אנשים שאין להם ביד הקב"ה כלום, נמצא, מה שהוא נותן להם, הוא רק מטעם "וחנותי", "במתנת חנם אני עושה עמו".

מה שאם כן באלו אנשים שעובדים בעל מנת לקבל תמורה, אז הם אומרים, שיש להם בידו של הקב"ה. היינו, שהם נותנים לו עבודה ומבקשים תמורה מאת ה', שישלם את השכר תמורת עבודתם. והיות שאין הקב"ה מקפח שכר לכל בריה, לכן הוא משלם להם כפועלם. אבל צריכים להבין, מהו הלשון "וריחמתי, במדת הרחמים אני עושה עמו", משום שהקב"ה אומר, שיש לו רחמנות על אלה אנשים שהולכים בדרך הזו. אבל אין הקב"ה מקפח שכר לכל בריה, לכן הוא משלם להם כפי דרישתם.

ובזה מובן מה ששאלנו, איך יכול להיות הבדל כל כך גדול בין ב' דעות הנ"ל. והענין הוא, כי מצד ה', אנו לומדים, שמטרת הבריאה היא להטיב לנבראיו, אלא הנבראים בעצמם עושים את הדבר לשתי בחינות. כי אלה שאינם יכולים להבין את החשיבות של גדלות הבורא, אין להם שום דרך להתחיל בעבודה אלא בעל מנת לקבל פרס, כמו שאמרו חז"ל "לעולם יעסוק בתורה ומצות אף על פי שלא לשמה" (פסחים נ'). והם מרגישים את עצמם, שנותנים משהו להקב"ה.

מה שאם כן אלו אנשים שרוצים לעבוד בעמ"נ להשפיע, אז הם רואים, שאין הם יכולים להשפיע להקב"ה שום דבר. וזה נקרא, שאין בידיהם כלום. נמצא, מה שהם דורשים, שהקב"ה יגלה להם קצת גדלותו יתברך, הם מבקשים זאת מטעם חנינה, אז הקב"ה אומר להם "וחנותי, במתנת חנם אני עושה עמו".

ואחר כך בדרך הפרט

מאמר נ"ד, תשמ"ה

הזה"ק בפרשת ואתחנן (דף כ"ה ובהסולם אות ס"ח) וזו לשונו "ואחר כך בדרך פרט, דהיינו כשאדם יודע מה היא יראת ה', דהיינו כשמשיג מידת המלכות עצמה, שזו היא יראה מחמת אהבה, שהיא העיקר והיסוד לאהוב את הקב"ה, יראה זו עושה שישמור כל מצות התורה, שהאדם יהיה עבד נאמן להקב"ה, כראוי", עד כאן לשונו.

ויש להבין מה שאומר "כשמשיג מדת המלכות עצמה, היא יראה מחמת אהבה". משמע כיון שזכה למלכות עצמה, היא בחינת אהבה. ואהבה זו גורמת לו יראה. ומדוע האהבה גורמת לו יראה. וכמו כן יש להבין, מהי היראה לאחר שכבר זכה לאהבה.

ויש לפרש את זה, לפי מה ששמעתי, שפירש אאמו"ר זצ"ל על הכתוב "ויהי ריב בין רועי מקנה אברם ובין רועי מקנה לוט" (לך לך, שלישי). הנה אברם נקרא "אב האמונה", שכל עבודתו היתה על בסיס אמונה למעלה מהדעת, בלי שום תמיכה, שיהיה לו על מה לסמוך את כל בנינו, שהולך לבנות עצמו בנין בחיים שלו. והוא הלך בתמימות, שדוקא על ידי אמונה למעלה מהדעת, אז הוא יכול לבוא לידי התקרבות לה', שרק זה היה רואה שהיא מטרת החיים.

ולזכות לדביקות ה' בתוך הדעת, הוא ראה שהשכל מחייב לו אחרת, כי בכל מקום שהוא היה פונה, אז הוא ראה סתירות בהנהגה, איך שהקב"ה מתנהג עם הנבראים. אז הבין, שהקב"ה רוצה, שיעבוד אותו דוקא במעלה מהדעת. והבין, שאם היתה הדרך של תוך הדעת יותר מסוגלת להביא את האדם לידי דביקות ה', בטח היה הקב"ה מתנהג אחרת, "כי מי יאמר לך מה תפעל".

אלא הוא האמין, שמה שאין לו דרך אחרת, רק ללכת בלמעלה מהדעת, זהו בכוונה תחילה, שה' עשה כך משום שדוקא דרך זו היא לטובת האדם. לכן החליט, שהוא רוצה לעבוד את ה' דוקא למעלה מהדעת. זאת אומרת, אם תהיה לו אפשרות לבוא ולהשיג את השגחתו יתברך בתוך הדעת, הוא נגד זה, כי הוא החשיב את עבודתו למעלה מהדעת, שבזה הוא יותר בטוח, שכוונתו תהיה רק בעל מנת להשפיע נחת רוח לה'. אבל מה הוא יכול לעשות, אם הוא רואה, שהשגחתו יתברך מתלבש בו בתוך הדעת, ואז אין לו כבר ברירה בידו ללכת למעלה מהדעת, כיון שהכל מגולה אליו.

ותירץ אאמו״ר זצ״ל, שבזמן שהוא ראה איזה גילוי אור ושפע שמתגלה אליו, לא אמר על זה, שעכשיו הוא שבע רצון, שכבר הוא לא יצטרך ללכת למעלה מהדעת, כי זאת היא עבודה שאין הגוף מסכים לזה. כי הגוף נהנה יותר אם יש לו איזה סמיכה על מה לסמוך. היינו על איזה יסוד בנוי כל יגיעתו, וכל הבנינים שאדם עושה, הוא בנוי על יסוד של שכל, היינו שהשכל מחייבו, שכך הוא צריך לעשות. ומשום זה במקום שאין השכל יכול לומר, שכל מה שהוא עושה הוא בסדר, בטח שקשה לו ללכת בדרך זאת.

לכן במקום שיש לו איזו הזדמנות, שיכול להשיג מה שהוא בתוך השכל, תיכף הוא זורק את היסוד שלו של למעלה מהדעת, ותיכף מתחיל לעבוד על יסוד חדש, שהוא בנוי על השכל. וכבר יש לו תמיכה, על מה לסמוך את יגיעתו, וכבר לא צריך לעזרת ה׳. מטעם, שלמעלה מהדעת קשה ללכת, לכן הוא צריך תמיד לעזרת ה׳, שיהיה לו כח ללכת למעלה מהדעת.

מה שאם כן עכשיו, שכבר השכל אומר לו, שיש לך עכשיו תמיכה של השכל ודעת, כבר אתה יכול ללכת לבד, בלי עזרת ה׳, קדימה, ולהשיג מה שיש להשיג, אז העצה שלו, שהוא אמר, עכשיו אני רואה, שדרך אמיתית היא ללכת דוקא למעלה מהדעת, כי דוקא על ידי זה שהלכתי למעלה מהדעת, שדרך זו מרוצה לה׳, לכן זכיתי עכשיו להתקרבות ה׳. וראיה לזה היא, שעכשיו הוא מרגיש טעם בעבודת ה׳, הן בתורה והן בתפלה.

נמצא לפי זה, במה שזכה להתקרבות ה׳ ומרגיש עכשיו אהבת ה׳, אין הוא לוקח מזה יסוד לעבודה, היינו תמיכה לעבודת ה׳, מטעם שהשכל מחייב אותו שכדאי לקיים תורה ומצות, וכבר אינו צריך ללכת בדרך האמונה למעלה מהדעת. אלא הוא נזהר, שלא לפגום בבחינת אמונה, זאת אומרת, לקבל עכשיו את הדרך שבתוך הדעת ולזרוק את בחינת אמונה.

כי אמונה נקראת ״מלכות״. ואז נקרא שהוא ביזה ופגם בבחינת אמונה. כי עכשיו רואים, כי מלכתחילה, שלא היתה לו ברירה, לכן לקח בחינת האמונה, אחרת לא היה לקח אותה. ובו בעת שהוא רואה, שהוא יכול להפטר ממנה, תיכף הוא מבזה אותה, וזורק אותה, ומקבל במקומה את בחינת הידיעה. ועל זה נאמר ״כי מכבדי אכבד ובוזי יקלו״. וכמו כן כתוב ״כי ישרים דרכי ה׳, צדיקים ילכו בה ופושעים יכשלו בה״.

ולפי זה נוכל להבין מה ששאלנו, מאחר שכבר זכה לבחינת מלכות, היא בחינת יראה מחמת אהבה. ושאלנו, אם כבר יש לו אהבה, מה שייך לומר אז יראה. ומהי בחינת יראה שייך לומר בזמן שכבר זכה לבחינת אהבה.

ולפי פירוש של אאמו"ר זצ"ל, שפירש בענין רועי מקנה אברהם, נוכל להבין בפשטות. כי אמר, ש"רועי מקנה אברהם" פירושו, שאברהם היה רועה את בחינת האמונה. "מקנה" הוא מלשון "קנין", היינו שכל הקנינים שזכה היו מרעה את האמונה שלו. היינו שאמר, עכשיו אני רואה שדרך האמונה היא דרך אמיתית, משום זכיתי להתקרבות ה', לכן מכאן ואילך אני מקבל עלי ללכת רק בדרך אמונה למעלה מהדעת.

מה שאם כן רועי מקנה לוט. היו קנינים שלו מה שרכש ולקח אותם לבחינת לוט. "לוט" מכנה הזה"ק בשם "ארץ דאתליטיא", היינו שאין מקום ברכה, שנקרא "שדה, אשר ברכו ה'", אלא מקום קללה, שהוא בחינת בתוך הדעת, שנקרא, מה שהשכל מחייב אותו הוא עושה. אבל כשהתחיל ללכת בדרך ה', הוא התחיל גם כן באמונה למעלה מהדעת. אלא הוא היה תמיד מצפה, מתי אני יכול להפטר מעבודה זו שלמעלה מהדעת.

כי תמיד הגוף דורש ממנו איזה בסיס, על מה הוא מבסס את כל היגיעה שלו בתורה ומצות. היות שבזמן שהעבודה בנויה על השכל, והשכל נותן לו להבין את הכדאיות של העבודה, אז הגוף עובד ביגיעה גדולה ובהתמדה רבה, כי לפי שהשכל מחייב אותו.

כדוגמת אדם, שהלך לישון בשעה 12:00 בלילה. והוא עייף מאוד, ויש לו חום, שאסור לו לרדת מהמיטה, כי קבל פתאום צמרמורת. ובחדרים הסמוכים לחדרו פרצה שרפה. ובאו ואמרו לו, שתרד מהמיטה מהר מאוד, כי עוד מעט לא יוכל לצאת מהבית ויכול להישרף. אז השכל מחייב אותו במאה אחוז בלי שום ספיקות, שאם הוא יסתכל על מצבו, איך שלא נח לו לרדת מהמיטה מכמה סיבות, אז הוא יכול להישרף. ובטח שהוא קופץ מהמיטה בלי שום ויכוחים, מטעם שהבסיס, שעליו הוא צריך לעשות יגיעה, השכל, המחייב את הכדאיות שלו. לכן בטח שיעשה הכל בלי שום ספק.

נמצא, במקום שהשכל מחייב את היגיעה, אז לא מסתכלים על ערך היגיעה, אלא מסתכלים על הכדאיות, היינו מה שהוא יכול להשיג על ידי היגיעה. אבל בזמן שעובדים על בסיס שלמעלה מהדעת, אז הוא תמיד תחת לחץ הגוף, ששואל אותו, במה אתה בטוח שאתה הולך על דרך הנכונה, האם באמת כדאי לתת את היגיעה שאתה נותן עבור השגת המטרה, האם זה באמת בר בצוע, שתוכל להשיג את המטרה, מה שאתה מבקש.

אי לזאת, יש לו תמיד עליות וירידות, שפעם מתגבר השכל ופעם מתגבר הלמעלה מהדעת. ותמיד הוא חושב, מתי יבוא הזמן, שאני אוכל לקבוע את

העבודה שלי בתוך הדעת, שאז יהיה לי בסיס חזק, כיון שאני יוכל לבנות הכל על פי שכל. ובטח אז לא תהינה לי שום ירידות בעבודת ה׳, כדרך כל הדברים הבנויים על השכל הבריא. אבל הוא לא יודע, שמזה שהוא מקוה להשיג, לא ישיג ברכה אלא קללה, כי בתוך הדעת הוא מקום אחיזה לס״א כנ״ל, שהקב״ה בחר, שאלו שרוצים להגיע לידי דביקות ה׳, דוקא בלמעלה מהדעת זוהי הדרך האמיתית להשיג התקרבות ה׳.

וזוהי מדרגת לוט, ארעא דאיתלטיא, ארץ ששורה בה קללה ולא ברכה. וזה נקרא ״רועי מקנה לוט״, שתמיד היה מחפש קנינים לבחינת תוך הדעת, הנקרא בחינת ״לוט״, היינו קללה. וזהו מה שכתוב ״ויהי ריב בין רועי מקנה אברם ובין רועי מקנה לוט״, שפירושו, שהריב היה, שכל אחד אמר, שהצדק אתו.

כי אלה שהיו בבחינת רועי מקנה לוט, היו אומרים, אם אנחנו נוכל לבנות הבסיס שלנו על השכל, המכונה תוך הדעת, לא יהיו לנו עליות וירידות. כי תמיד אנחנו נהיה במצב עליה. כי במקום שהשכל מחייב לעשות את המעשים, אין מי שיפריע להם. אם כן בזמן שאין לנו ברירה, אז אנו מוכרחים ללכת בלמעלה מהדעת. אבל בו בזמן שיש לנו הזדמנות לבחור ללכת בתוך הדעת, אז להיפך, אנו צריכים לומר, שיש מזה נחת למעלה, בזה שמהיום והלאה לא יהיו לנו ירידות בעבודה. אם כן, בטח שהדרך שלנו היא יותר נכונה.

אבל רועי מקנה אברם, אלו אנשים שהבסיס שלהם היה דוקא על אמונה למעלה מהדעת, שאמרו, אם הקב״ה היה רוצה, שאנו נעבוד על בסיס של השכל, לא היה מלכתחילה מתנהג עמנו בבחינת הסתרה. אלא שבטח זאת היא הדרך המוצלחת ביותר. ולכן אין לנו לחפש הזדמנויות להפטר מן האמונה למעלה מהדעת. אלא אם מקבלים איזה שכל והתקרבות לה׳, לא ניקח זה בתור בסיס לזרוק את האמונה, אלא לומר, עכשיו אני רואה, שזאת היא הדרך האמיתית, כי על ידי זה זכיתי להתקרבות. לכן הוא צריך להתגבר ולקבל על עצמו, שמהיום והלאה לא יחפש שום הזדמנות להפטר מהאמונה, אלא להפך, אלא להתחזק באמונה למעלה מהדעת.

ובזה נבין מאמר הזה״ק, שלאחר שזכה לבחינת מלכות עצמה, שהיא בחינת אהבה, שזו היא יראה מחמת אהבה. ושאלנו, מה שייך יראה, אם כבר יש שם בחינת אהבה. ועוד, מהי בחינת יראה.

ולפי הנ״ל יוצא, לאחר שזכה לבחינת אהבה, אם כן אין לך דבר יותר גדול שיחייב את העבודה, כי זה הוא בסיס שבתוך הדעת. כי עכשיו השכל

מחייב לו את העבודה. כי מדרך העולם הוא, כי מי שאוהבים, הרי רוצים לשמש לו. אם כן, כבר אין מקום לאמונה. כי מה שייך אז לומר "למעלה מהדעת".

ולכן הוא מתיירא, אולי הוא יפגום עכשיו בבחינת האמונה, כי עכשיו הגוף יותר נהנה מהעבודה, כי יש לו בסיס של תוך הדעת. ואם הוא יפגום באמונה, נמצא "שאגלאי מילתא למפרע", שהאמונה למעלה מהדעת שהיתה לו, היתה בבחינת הכרח, היינו לא בדרך כבוד, אלא היה מצפה כל הזמן, מתי אני אוכל להפטר ממנה, ואני אוכל לעבוד עם בחינת ידיעה ולא עם בחינת אמונה.

ואז כיון שפוגם בבחינת אמונה, תיכף נופל ממדרגתו, ותיכף הוא מתרחק מה', כיון שבחינת ידיעה היא בחינת קבלה. ידוע, שבחינת קבלה, שהיא בחינת אהבה עצמית, מובנת לנו בשני אופנים:

א) במוחא.

ב) בליבא.

נמצא שבזמן שכבר זכה לבחינת אהבה, אהבה בעצמה גורמת לו יראה, שהוא מפחד, שלא יהא נמשך לבחינת ידיעה. לכן הוא צריך אז לשמירה גדולה, שלא יפול להרצון לקבל. אז מובן לנו, שאהבה בעצמה היא הגורמת היראה. ועכשיו כבר אנו יודעים מה היא היראה, שאהבה גורמת, היינו **שהוא מפחד שלא יפול על ידי אהבה זו לידי אהבה עצמית.**

ועם זה נוכל להבין מה שאמר אאמו"ר זצ"ל כלל גדול, שהגם שמקובל שעל החטא בא עונש, אבל בפנימיות הוא מובן אחר לגמרי, שזה קשה קצת להבין. ואמר, שאנו צריכים לדעת, **שהחטא הוא העונש, והעונש הוא כבר תיקון.**

ועל זה יש לשאול, אם החטא הוא העונש, אם כן מה הוא החטא. ובהנ"ל נוכל לפרש, כי החטא היה דוקא בזמן העליה, שדוקא בזמן שזכה לבחינת האהבה, היה לו אז רצון לקבל את בחינת האהבה לבסיס, וזרק את האמונה, כדעת רועי מקנה לוט, כנ"ל.

ואז קבל בחינת ירידה, ונפל שוב לאהבה עצמית, שמזה נמשכים כל מיני חטאים. נמצא, שהוא נכשל דוקא בזמן העליה, שהוא היה חושב, אדרבה, שעל ידי זה שהוא יקבל את בחינת האהבה לבסיס ותמיכה על מה לתת יגיעה. וחשב, שעל ידי זה כבר לא תהינה לו ירידות. כי במקום שהשכל מחייב, זוהי דרך בריאה ולא יפול לעולם. וזהו ממש היה החטא. וזה נקרא

"כל המוסיף הוא גורע". נמצא, מה שנפל לאהבה עצמית, זהו העונש על מה שפגם בבחינת אמונה. והעונש שהוא מקבל, זהו תיקון, שיחזור לעלות בדרגות הדרך הישרה.

ענין בתפילה ליישר רגלים ולכסות ראש

מאמר ל"ב, תשמ"ו

בזהר (ואתחנן דף ג' ובהסולם אות י') כתוב שם וזה לשונו "בוא וראה, מי שעומד בתפלה צריך ליישר רגליו, וצריך לכסות ראשו, כמי שעומד לפני המלך, וצריך לכסות עיניו, כדי שלא יסתכל בהשכינה". ובזהר (ואתחנן, אות י"א) הוא שואל "אתה אומר, מי שמסתכל בשכינה בשעה שהוא מתפלל. ואיך יכול להסתכל בשכינה. ומשיב, אלא לדעת, אשר ודאי השכינה עומדת לפניו בשעת תפלתו. ועל כן אסור לו לפתוח עיניו", עד כאן לשונו.

ויש להבין, למה מרמז ענין ישור רגלים, שמשמע שזהו תנאי בתפלה, היינו, שזה מרמז על ענין חשוב. אם כן מהו. עוד יש להבין, מהו ענין שצריכים לכסות את הראש בעת התפלה. ואין לומר, שכוונתו, שצריכים לכסות את הראש עם הטלית בעת התפלה, שזה שייך לומר רק בתפלת שחרית. אבל בתפלת מנחה ותפלת ערבית, שאנו מתפללים בלי טלית, ומה שייך אז לומר ענין כסוי ראש. אם כן על מה זה מרמז.

וכן מהו לכסות עיניו. אנו נוהגים, בעת שאנו קוראים קריאת שמע, אנו מכסים את העינים. וכאן הוא אומר, שגם בתפלה צריכים לכסות העינים. אם כן יש לדעת, על מה מרמזים הדברים. וגם יש להבין את תשובת הזה"ק, על מה שמתרץ על השאלה, וכי איך יכול להסתכל בשכינה.

ומתרץ, אלא לדעת אשר ודאי השכינה עומדת לפניו בשעת תפלתו. אבל התירוץ אינו מובן. מהו הקשר בין סגירת עינים לידיעה שהשכינה עומדת לפניו. הנה בכדי להבין את הנ"ל, צריכים לחזור על כל ענין המפעל של הבריאה, מהי מטרתה, ולאיזו דרגה הבריאה צריכה להגיע.

ידוע שמטרת הבריאה היא להטיב לנבראיו. ועל זה באה השאלה הידועה, ולפי זה מדוע לא ניכר ענין הטוב והעונג אצל כל אחד ואחד מהנבראים, אלא אנו רואים ההיפך, שכל העולם סובלים צער ויסורים עד שמשיגים משהו קצת הנאה ותענוג. ובדרך כלל, כשהאדם עושה חשבון לנפשו, אז הוא אומר את מה שאמרו חז"ל, "טוב לו שלא נברא משנברא" (עירובין י"ג). וזו לשונם "נוח לו לאדם שלא נברא, יותר משברא".

והתשובה היא כידוע, שהוא, כדי שלא תהיה בחינת בושה, המכונה "נהמא דכסופא", ניתן לנו תיקון, המכונה "השתוות הצורה", שהוא, שכל מה שהאדם מקבל הנאה ותענוג, יהיה על הכוונה דעל מנת להשפיע. ובכדי שתהיה היכולת לאדם, שירגיל עצמו לקבל את ההנאות בעמ"נ להשפיע, היה מוכרח להיות צמצום והסתר. היינו, שלא יראו תיכף את התענוגים הגדולים המלובשים בתו"מ.

וניתן לנו ללמוד את סדר העבודה בעמ"נ להשפיע בדברים גשמיים, ששם נמצאים רק תענוגים קטנים, הנקראים בלשון הזה"ק "נהיר דקיק", שפירושו, אור דק מאוד. היינו שנפלו ניצוצין קדישין לתוך הקליפות, בכדי שיתקיימו. ועל אור הזה, הנמצא בתענוגים הגשמיים, ניתן לנו ללמוד, איך שמקבלים אותם בעמ"נ להשפיע. היות, על תענוגים יותר קטנים, יותר קל ללמוד ולהרגיל עצמו לקבל אותם רק בעמ"נ להשפיע. היינו, שיותר קל לומר, אם איני יכול לכוון בעמ"נ להשפיע, אני מוותר עליהם, ואני לא רוצה לקבל את התענוגים האלו, משום שעל ידיהם אני נעשה נפרד מהבורא.

כידוע, שהוא כולו להשפיע, והתחתון רוצה דוקא לקבל. אם כן אין כאן השתוות הצורה. ומשום זה, היינו היות שהוא רוצה להיות דבוק בהבורא, וזה המעשה של קבלה מפריד אותו מהרגשת הבורא, מסיבת הצמצום וההסתר, שהיה בכדי שתהיה האפשרות להרגיל עצמו, שיוכל לעשות מעשים ולכוון אותם בעמ"נ להשפיע. מה שאם כן אם היתה מגולה השגחת הבורא, אז היה הטוב והעונג מגולה, ולא היתה שום אפשרות, שהאדם יוכל להתגבר על הכלי קבלה שלו.

ובזה נבין, מה שאמרו חז"ל, שבעת התפלה אדם צריך ליישר רגליו. ידוע, שרגליו הוא מלשון **מרגלים**, היינו שבאה לאדם טענת המרגלים, שראו, שאינו כדאי להכנס לתוך העבודה, בכדי להגיע לארץ הקודש, שהיא ארץ ישראל, משום ב' סיבות:

א) מה ירויח הרצון לקבל, אם הוא ילך על דרך המסילה, המגיע רק להמלך. היינו, שיגע עם עבודתו, שמשקיע עבור ה', והרצון לקבל לא ירויח,

אלא יפסיד. אלא הרצון להשפיע הוא ירויח. ומה יהיה להרצון לקבל, שהוא עיקר הנברא.

ב) אפילו נגיד, שכן כדאי להיות משמש את המלך, שזה מביא לאדם תענוג גדול. אבל בטח לא כל אדם מוכשר לזה, אשר ודאי לזה צריכים תנאים מיוחדים, שזה דוקא לאנשים שנולדו עם כשרונות גדולים, ובעלי אמיצי לב, שיכולים להתגבר על כל המכשולים שישנם בעת שרוצים להתקרב להקדושה.

אלא מספיק לנו שנהיה בדרגה אחת עם כל כלל ישראל. ומה לנו לחפש מדרגות יותר גדולות מהכלל. אני לא צריך להיות יוצא דופן, ומספיק לי אם אני אוכל לקיים את התו"מ בפשטות בלי שום כוונות. ובטח שעבודה זו תהיה יותר קלה, מסיבת שהיא יותר קרובה להכלי קבלה שלנו.

ומה לי להסתכל על קומץ אנשים, שאומרים, שעיקר הוא, שהאדם צריך לעבוד לשם שמים. בטח כל הכלל עובדים לשם שמים. אז אני אהיה כמו אחד מהם. וזה נקרא "מרגלים".

וזה אמרו, בעת התפלה צריך ליישר רגליו. שפירושו, שהוא צריך לומר, מה שהמרגלים מראים לו, שהדרך הזאת, מה שרק קומץ קטן של אנשים אומרים, שצריכים ללכת רק על דרך זאת, שרק דרך זאת היא האמת, מה שאין כן שאר דרכים. הגם שהן דרך אמת.

וזהו כמו שאמרו חז"ל "לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות שלא לשמה, ומתוך שלא לשמה יבוא לשמה". ובטח מה שאמרו חז"ל הוא אמת. אבל דרך זה ישתדל ללכת על המסילה, המוליכה ישר לשם שמים, נקרא אמת לאמיתו. זאת אומרת, זה שהמרגלים אמרו לו, שזה מה שהוא עושה, הוא לא בסדר, על זה הוא צריך להשיב, אני הולך עכשיו לבקש מה', שיעזור לי ללכת על דרך שלי, מה שאני בחרתי עכשיו. ולומר, שרק דרך זאת היא ישרה.

וזהו פירוש, שצריך ליישר רגליו בעת התפילה. נמצא לפי זה, התפלה, מה שהוא הולך להתפלל לה', היא על חסרון. כי אם אין לו חסרון, אין לו מה לבקש ולהתפלל. ומה הוא החסרון שלי. הוא, שאני רואה, שהמרגלים לא נותנים לי מנוחה, ואני לא רוצה ללכת בדרכיהם. אלא, כשאני רואה, שכל מחשבותי ורצוני הוא רק לתועלת עצמי, ולשם שמים, שאני אוכל משהו לעשות, אני רואה, שאני לא מסוגל לעשות.

נמצא, מה חסר לי עכשיו, שעל זה אני צריך לבקש מה', שהוא יתן לי, הוא רק כלי, הנקרא "רצון". זאת אומרת, **שחסר לי חסרון, היינו רצון,**

שאני ארצה לשמש את המלך, ושזה יהיו כל שאיפותי ומאויי, ולא לדאוג על שאר דברים שאינם נוגעים לענין עבודת ה׳.

אבל הסיבה האמיתית שאין האדם משתוקק לשמש את המלך, אין זה נובע משום שהוא לא רוצה לשמש את המלך, אלא, אמר אאמו״ר זצ״ל, הסיבה היא, שאין הוא מאמין שהוא עומד בפני המלך. אבל בו בזמן שהוא מרגיש, שהוא עומד בפני המלך, אז מתבטלת בחירתו, והוא בטל בפני המלך ״כנר בפני אבוקה״.

נמצא לפי זה, כי **עיקר מה שהאדם צריך להשתדל בעבודתו, הוא רק לזכות לבחינת אמונה, היינו שירגיש שיש מציאות ה׳**, כמו שאמרו חז״ל (פרקי אבות) ״עין רואה ואוזן שומעת״. היינו, היות ששורה הסתר על האדם. ומטרם שיצא מאהבה עצמית, הוא עוד נמצא תחת הצמצום, שנעשה, שעל מקום של קבלה יהיה חושך בלי אור, הנקרא ״חלל הפנוי מאור העליון״.

ומשום זה הוא מבקש מה׳, שיאיר עיניו, ושירגיש, כי הוא עומד בפני ה׳. וכל זה הוא צריך לא מטעם שרוצה להנות, מזה שעומד לפני ה׳, אלא הוא רוצה להשפיע לה׳, ואין ביכולתו לעשות משהו, משום שהוא עוד לא מרגיש את חשיבותו של ה׳. אלא אצלו הוא בבחינת ״שכינתא בגלותא״. היינו, בזמן שעולה במחשבתו לעשות משהו לשם שמים, ולא לחשוב על תועלת עצמו, אז ״העולם חושך בעדו״, היינו שנדמה לו, כי הוא עכשיו עבר ומת מן העולם.

פירוש, הוא מתחיל להרגיש, כי כל מציאותו מתבטלת, והוא כבר לא עולה בשם. ומשום זה תיכף בתחילת כניסתו למצב הזה, הוא רוצה אז לברוח ממנו, כי הוא מרגיש אז בחינת אי נעימות שהמצב הזה גורם לו. ואין לו האפשרות להמשיך ללכת בדרך הזו. כי האדם מבין, שאם הוא מתחיל ללכת בדרך של ״בלתי ה׳ לבדו״, בטח שהוא צריך להרגיש חיים ואושר. ופתאום הוא רואה ההיפך. ובאמת מתעוררת השאלה, מדוע כך הוא.

והתשובה היא, כי במצב הזה, שמרגיש כך, אז הוא יכול להרגיש מהו הפירוש של ״שכינתא בעפרא״. היינו שהוא מרגיש, שנפל כל כך לשפלות, עד שנשפל ממש עד עפר. ואחר כן, כשהוא יודע כבר מה זה ״שכינתא בעפרא״, אז הוא יכול להתפלל לה׳, ולעשות מעשים טובים, בכדי שהקב״ה ״יקים שכינתא מעפרא״.

היינו במקום שהרגיש, שהקבלת עול מלכות שמים, היינו לעבוד רק בשביל ה׳ ולא לתועלת עצמו, הוא טועם טעם עפר, הוא מבקש שהקב״ה

יסיר את הסתרתו ממנו, ויזכה לראות, שהשכינה נקראת "ארץ החיים". היינו שדוקא מזה שרוצים לעשות הכל לשם שמים ולא לתועלת עצמו, דוקא מכאן זוכים **לחיים אמיתיים**, שזה פירוש "**ארץ החיים**", שמארץ הזאת צומחים חיים לכל. מה שאם כן הארץ של הסטרא אחרא נקראת "ארץ אוכלת יושביה".

ידוע, שענין הקבלה גורם פירוד מהקדושה. ומשום זה "רשעים בחייהם נקראים מתים". מה שאם כן השפעה נקראת "דביקות", כמו שכתוב "ואתם, הדבקים בה' אלקיכם, חיים כלכם היום". זאת אומרת, זה שהאדם רוצה, שהקב"ה יאיר עיניו ויזכה לאמונה, היינו שירגיש בחינת מציאותו יתברך, ואין הפירוש שהוא משתוקק להתענוג, מזה שמרגיש שעומד בפני המלך, אלא הוא משתוקק שהוא לא יהיה בחינת רשע, בזה שלא רוצה לקיים את מצות אהבת ה', והגם שאי אפשר להיות אהבה בלי תענוג, אבל יש ענין בדבר, שאדם רוצה אותה באופן ישר, ובאופן בלתי ישר נמשך דבר אחר.

למשל, אדם רוצה לאהוב את הילדים שלו, הוא מטעם שהוא רוצה לקבל הנאה מזה, הגם שאי אפשר לומר, שהוא אוהב את הדבר ואינו מרגיש בזה תענוג, כי בדבר שאדם מרגיש יסורים, אינו שייך לומר אהבה. רק לפעמים יש, שאנו אומרים, שהם שמחים ביסורים. שזהו מטעם, שעל ידי זה ירויחו משהו. בדומה, שאדם שעושה לעצמו ניתוח בבי"ח, ומשלם להרופא הרבה כסף, איננו אומר שאוהב את זה, אלא שהוא שמח בזה, שעל ידי זה הוא ירויח דבר חשוב, היינו החיים שלו, וכדומה.

אם כן איננו יכולים לומר, שהוא רוצה לאהוב את הילדים שלו ולעבוד בשבילם, כדי שיהיה לו תענוג. אלא זה שהוא רוצה לאהוב, זהו אהבה מצד הטבע, שאין לו שייכות לתענוג. אבל מזה שהוא אוהב אותם, הוא נהנה גם כן. נמצא, שהתענוג שנמשך מאהבת הילדים, זה נמשך באופן בלתי ישר.

כמו כן כשהאדם מבקש מה', שיקרבו ויתן לו את האור האמונה, שירגיש את מציאות ה'. וממילא אז הוא בטל לה'. ובטח שיש לו אז תענוג. אבל לא לזה הוא מתכוון, אלא כנ"ל, כוונתו היא, שהוא רוצה, שהקב"ה יקרב אותו, מחמת שהוא רואה, שהוא רשע, ואינו יכול לעשות שום דבר, רק לתועלת עצמו. אם כן הוא רוצה באמת לצאת מאהבה עצמית.

נמצא, שכוונתו היא לצאת מאהבה עצמית ולא שהוא רוצה לקבל הנאה יותר גדולה. היינו, היות מתענוגים גשמיים אין לו כל כך תענוג, משום זה,

כדי שיהיה להרצון לקבל שלו יותר תענוג, זוהי מטרתו, היינו שאהבה עצמית שלו תרויח יותר תענוג, זהו מבוקשו. בטח שלא, אלא ממש להיפך, שהוא רוצה בכלל לצאת מאהבה עצמית.

אבל סיבה הגורמת לו מה שהוא רוצה לבקש מה׳, שיוציאו אותו מאהבה עצמית, ושיתן לו אור האמונה, אינה אלא היות שהוא יהודי, והוא צריך לקיים תו״מ, משום שה׳ צוה אותנו לקיים רצונו. והוא רואה, שאין לו שייכות לענין להשפיע לה׳, אלא כל דאגותיו הן כמו כל הגויים, רק אהבה עצמית. דבר זה נתן לו תנופה, שילך לבקש משהו, שתהיה לו היכולת להיות יהודי, ולא גוי השייך לאומות העולם.

אולם צריך לזכור כנ״ל, שאי אפשר להרגיש את מציאות ה׳ בלי שהאדם מרגיש תענוג. אבל זהו כנ״ל, היינו התענוג הזה שבא לו, הוא באופן בלתי ישר. היינו, שהוא אינו מתכוון לזה, אלא שזה בא אליו ממילא, משום זה הוא טבעי, שבזמן שמרגיש שעומדים בפני המלך, אז האדם מרגיש את חשיבותו של המלך, ובשיעור זה הוא מתמלא מתענוג.

ובהאמור יוצא, שאי אפשר לומר, שהוא עומד בפני המלך, ומרגיש שהוא רוצה להיבטל להמלך, ויחד עם זה הוא ירגיש אי נעימות, בזה שהוא רוצה להיבטל. אם כן, בזמן שהאדם רואה, אם הוא מתחיל לעבוד בעמ״נ להשפיע, ומרגיש אז, שע״י התבטלותו אל הקב״ה הוא מרגיש אי נעימות, הוא צריך לומר, שזה אינו צורתו של המלך, אלא שבאה אליו הרגשה כזו, כדי לדעת מהו הפירוש ״שכינתא בגלותא״ או ״שכינתא בעפרא״.

ואז הוא הזמן המוכשר להתפלל להקב״ה, שיקרב אליו, כי אחרת הוא רואה, שאין שום מציאות בכוחות עצמו להכנס לקדושה. היות שהוא מרגיש, שכל אברי הגוף מתנגדים לשמש להמלך, ולבטל את מציאותו, שכל שאיפותיו יהיו אך ורק לשמש את המלך. ואז הוא נקרא ״בעל חסרון״, שאין אף אחד בעולם, שיוכל לעזור לו, רק הקב״ה בעצמו הוא יכול לעזור לו.

אבל בענין החסרון יש להבחין בו כמה הבחנות, בכדי שיהיה ראוי למילוי בעת שהאדם מתפלל לה׳, שיעזור לו:

א) שיש לו דבר שחסר לו, אבל אין הוא מרגיש בחסרונו. דוגמא, איש שהוא בעל משפחה עם שש נפשות, והחברים שלו גרים במשפחה גדולה כמוהו בשלשה חדרים. והוא גר בדירה של שני חדרים. והוא מסתפק במיעוט ואינו מרגיש שחסר לו חדר. וממילא, כשאינו מרגיש חסרונו, אין הוא משתדל

לעשות מאמצים והשתדלות, בכדי להשיג עוד חדר. נמצא, על חסרון כזה לא שייך תפלה, וממילא לא שייך עניית תפלה, מטעם הכלל "אין אור בלי כלי, כי אין מילוי בלי חסרון".

ב) שהוא מרגיש בחסרונו, והתחיל להשתדל להשיגם. אבל אחר כמה זמן שהשקיע בכדי למלאות את צרכיו, והוא רואה שאין בידו להשיגם כל כך בקלות, הוא בא לידי יאוש, והתחיל לתרץ את עצמו, שהוא לא מחויב להיות בין חשובי עם, ומספיק לו במה שיש לו. ומטבע של האדם, שהעצלות מסייעת להאדם להצדיק את חוסר יגיעה במדה מרובה. ומשום זה הוא עכשיו במצב של מנוחה, ואין לו שום דאגות, כי הוא לא רוצה עתה שום דבר.

אבל היות שמטרם שבא לכלל יאוש, היה משקיע הרבה יגיעה, בכדי להשיג את מבוקשו. אי לזאת, באות לו כל פעם מחשבות של החסרונות, שהיה מצפה להשיג את מילוי. וכמה שהשקיע כוחות בכדי להשיגם, כאילו המילוי בעצמו מעורר אותו עכשיו, שיחזור להתחיל בעבודה כמלכתחילה.

אז בא האדם לידי מצב, ומבקש מה', שיסיר ממנו את כל המחשבות המעוררות אותו להרגיש חסרון, ולתת עליהם יגיעה. אלא הוא מתפלל לה', שלא יבוא שום חסרון במחשבתו, אלא שכל מה שהוא מצפה עכשיו, שאם ישיג זה, יהיה לו מצב, הנקרא "טוב", הוא שלא ירגיש שום חסרון.

נמצא לפי זה, מהו המילוי שלו, שהוא מצפה לזה, הוא שלא תהיה לו הרגשת חסרון. וזהו כל המילוי שלו, שעל זה הוא מצפה. והוא רוצה עכשיו להנות מאי הרגשת חסרונות, ולא מצפה למילוי חסרונות. אלא כל המילוי הוא, באי הרגשת חסרון. ולזה הוא מצפה עכשיו, שזה יהיה לו מצב הכי טוב בחיים שלו.

זאת אומרת, אם חבירו יבוא אליו וישאל אותו, אם חסר לך משהו, אני אשתדל למלאות את רצונך, אז הוא עונה לו, תאמין לי, שאני נמצא עכשיו במצב, שלא חסר לי כלום, אני רוצה עכשיו רק מנוחה, שלא אדאג על שום דבר, ורק אני מתבייש לומר לך, שזה שאתה באת אלי, בטח שאתה בא בכדי להנות אותי, אבל אני אגיד לך האמת, שגם אתה מפריע לי מהמנוחה, בזה שאני צריך להשתדל ולחשוב מה לדבר עמך. אי לזאת, אני אגיד לך האמת, לך לחיים ולשלום, ותעשה לי טובה, ותגיד לכל החברים שלנו, שלא יבואו לבקר אותי, אם הם רואים שאני לא נמצא בסיבותיכם, מסיבת שכל הטוב שאני מרגיש בהחיים שלי, הוא מנוחה מכל הדאגות.

ובטח כשהאדם מתפלל על חסרון כזה, שהקב״ה ימלא אותו, איך יכול לקבל מילוי על תפלה כזו, שבנויה על יסוד היאוש והעצלות. והוא רוצה שהקב״ה יעזור לו, שתהיה לו היכולת להיות עצל. לכן חסרון כזה אינו עומד למלאות, משום שממילוים כאלו העולם לא יבנה. וכל התפלות צריכות להיות רק על בנין ולא להיפך. כי אנו צריכים להתפלל על תיקון העולם, ומעצלות לא יהיה שום בנין.

ג) שמרגיש חסרונו, וכל המחשבות של עצלות ויאוש אינם יכולים למלאות חסרונו. ומשום זה הוא משתדל למצוא עצות, איך להשיג את מבוקשו. ונמצא, שהוא מתפלל לה׳ על המילוי חסרונו, הוא מטעם שהוא רוצה בבנין העולם. הוא רואה, שבהמצב שבו הוא נמצא, הוא גם כן בונה. אלא כל הבנינים שהוא בונה, הם דומים לילדים קטנים, שמשחקים ובונים בנינים מקוביות, ואח״כ מפזרים אותם, ואח״כ בונים עוד פעם. ומכל הבניה יש להם הנאה.

כמו כן הוא מסתכל על החיים הגשמיים. היינו, כמו שהמשחקים שהילדים בונים, לא יהיו בנין העולם, כמו כן מהתענוגים הגשמיים לא יהיה בנין העולם, שבטח נברא על איזו מטרה, ולא נברא העולם עבור ילדים קטנים. אם כן איך הוא יכול להסכים להישאר בחברתם של ילדים קטנים.

והגם שהילדים צוחקים ממנו, שהוא לא רוצה לשחק עמהם, והם לא מבינים אותו. מדוע. הם חושבים עליו, בטח אין לו חוש החיים, ולא יודע שהחיים, שבו אנו נמצאים, ניתן להנות. והוא אינו מן הישוב עולם, אלא כאילו הוא רוצה להפרש מהחיים, וללכת להמדבר לחיות כמו חיות המדבר.

אבל הוא לא יכול לענות להם שום דבר, כי אין לו שפה משותפת עמהם. אולם בין כה וכה הוא סובל על חסרונו, מה שהוא רוצה לזכות לחיים רוחניים. ובהאמור יוצא, שרק בהבחן ג׳ של חסרון, שייך לומר, שתפלתו היא נקראת תפלה, משום שהוא דורש מילוי, שיוכל לתקן העולם, שיהיו היכולת לקבל מטרת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו. והוא מאמין, שכל ההסתר וההעלם שישנו בעולם, הוא מסיבת, שאין לנו הכלים המתאימים לשפע אלקות, שהוא כלי דהשפעה.

ומשום זה הוא מבקש מה׳, שיתן לו הכלים דהשפעה. וזה יכולים להשיג ע״י שמרגישים את גדלות וחשיבות של המלך. מה שאם כן כשהשכינתא בגלותא, וכשטועמים טעם עפר בעבודה דלהשפיע, איך יכולים להמשיך בעבודה זו. לכן תפלה כעין זה מתקבלת.

ובהאמור נוכל לפרש את דברי הזה"ק, מה ששאלנו, מהי הכוונה, בזה שאומרים, שצריך לכסות את הראש ולסגור את העינים, כמו שעומד בפני המלך. ידוע, שראש נקרא השכל של האדם. וכמו כן העינים נקראים בחינת השכל, כמו שכתוב עיני העדה, שפירושו חכמי העדה.

וענין כסוי וסגירה פירושו, שלא להסתכל על השכל, מה שהשכל אומר לו. שפירושו, כשהאדם עומד בתפלה, הוא צריך להאמין, כאילו הוא עומד בפני המלך. והגם שהוא לא מרגיש את המלך, הוא צריך להתפלל, שהקב"ה יתן לו כח אמונה, שירגיש שהוא עומד בפני המלך. זאת אומרת, שהוא רוצה כח אמונה, שיהא דומה ממש לבחינת ידיעה, היינו שהגוף יתפעל מהאמונה, שהוא מאמין, כאילו הוא היה רואה את המלך, והוא היה מתפעל מהמלך, לאמונה כזו הוא מתפלל.

וזה ענין שאומר, שאסור לפתוח את העינים בעת התפלה, מטעם שאסור להסתכל בהשכינה. ושואל הזה"ק, ואיך יכול להסתכל בהשכינה. ומשיב, אלא לדעת, אשר ודאי השכינה עומדת לפניו בשעת תפלתו, ועל כן אסור לו לפתוח עיניו.

ושאלנו, מהי התשובה. אלא הענין הוא כנ"ל, **שהאמונה, שהאדם מאמין, צריכה להיות בדיוק כאילו הוא רואה את השכינה,** אחרת, היינו אם לא הגיעה האמונה שלו לדרגה כזו, אין היא נקראת "אמונה אמיתית". ולאמונה כזאת האדם צריך להתפלל, היינו שהאמונה צריכה לפעול בו כאילו הוא רואה הכל בעינים.

מהו "לא תוסיף ולא תגרע" בעבודה

מאמר כ"ח, תשמ"ז

הנה הכתוב אומר (ואתחנן, פרשה ראשונה) "לא תוסיפו על הדבר אשר אנכי מצוה אתכם, ולא תגרעו ממנו, לשמור את מצות ה' אלקיכם, אשר אנכי מצוה אתכם".

המפורשים שואלים, בשלמא "לא תוסיפו" התורה צריכה לומר, שאל יעלה בדעתך להוסיף, היות שיש לומר, שכדאי להוסיף, שע"י זה יתרבה

כבוד שמים. אבל "ולא תגרעו ממנו" לאיזה צורך בא הכתוב לומר שלא לגרוע. זה דבר פשוט, אם ה' נתן לנו תורה ומצות, בטח צריכים לשמור אותם ולא לעבור על מצות ה'. ועל דרך הפשט יש הרבה תירוצים.

אולם על דרך העבודה מה בא זה ללמדנו. וגם יש להבין, באמת מדוע אסור להוסיף. והשכל מחייב, אדרבה שכדאי להוסיף על המצות, ובפרט בדרך העבודה הסדר הוא, שכל פעם האדם מוסיף והולך.

ידוע, שיש בסדר העבודה ענין של קו אחד, ויש ב' קוים, המכונים ימין ושמאל, ויש קו אמצעי, כמו שמובא במאמרים הקודמים. ונחזור כאן לפי הענין. וגם יש לדעת, שיש ענין כלל, כלומר כלל אחד, שענין זה נוהג בין כולם, זאת אומרת, הכלל ישראל, וכמו כן יש פרטים בישראל. דהיינו שיש אנשים שאינם יכולים להתדמות להכלל, כלומר, שיתנהגו בענין תו"מ כמו הכלל, אלא הם מבינים ומרגישים, שהעבודת הכלל ושאיפתם, זאת אומרת, למה שהכלל שואף להשיג ע"י עבודתם בתורה ומצות, אינו מספקות להם. אלא מחפשים שאיפות ומטרות אחרות מהכלל. מכל מקום, בענין קיום התורה ומצות, אומרים "תורה אחת יהיה לכם" (בשלח שביעי), אין הבדל בין צדיק גמור לאיש פשוט. אולם זהו מבחינת המעשה, היינו שצריכים לכוון, שעושים מצות ה' כמו שצוה לנו ע"י משה בנו עליו השלום, וזה נקרא "כוונת מעשי המצות", ובזה כולם שווים.

מה שאם כן מבחינת הכוונה, כלומר מהי כוונתו בזה שמקיים את התו"מ, היינו מה הוא רוצה תמורת עבודתו, בזה שמוותר על שאר דברים, ונותן את זמנו וכל מרצו בכדי לקיים תו"מ, בזה יש כבר הבחנות, שבאופן כללי הם נקראים "שלא לשמה" או כוונתו היא "לשמה". ובאופן פרטי יש הרבה בחינות בשלא לשמה, ויש הרבה בחינות בלשמה.

ובענין שלא לשמה, זה שהכלל כולו מתחילים כולם בשלא לשמה. ואח"כ יש יחידים, שיוצאים מבחינת שלא לשמה ונכנסים לתוך דרגת לשמה. ואז יש להבחין ביניהם על דרך קוים. כלומר, כל אלה שכל זמן שהם מסכימים עם בחינת שלא לשמה, יש בהם ענין תיקון, שזה נקרא, שלא יכולים לראות את דרך האמת של עבודה, אלא שהם צריכים להרגיש, שהם הולכים בדרך האמת. אחרת אי אפשר להם להמשיך בתו"מ. כי מדרך העולם הוא, שהאדם צריך להרויח מעבודתו. ואם שלא לשמה אינו אמת, ומהו האמת, שלא לשמה הוא דבר חשוב מאוד. והיות ששלא לשמה לא יחשבו, לכן יש תיקון, שיחשבו שהם עושים לשמה, בכדי שיחשבו את מעשיהם. איך אפשר להרויח משקר.

ואאמו״ר זצ״ל אמר, שצריך להאמין, שבשיעור שהאדם מצייר לעצמו, שענין לשמה הוא חשוב מאוד, אז עליו להאמין, שאפילו השלא לשמה הוא יותר חשוב מכפי שהוא מעריך את הלשמה. וחשיבות של לשמה, אין בכח האדם להעריך את גודל וחשיבות שיש בה.

ובעבודת הכלל יש רק קו אחד, היינו בחינת המעשה כנ״ל. שזה הוא דרך אחד. כלומר, שהוא צריך לדעת, שכל מעשה ומעשה שהוא עושה, הוא הולך ומתקדם, ופרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול. על דרך שאמרנו על זה משל, מהאדם שהוא מקבל שכירות מאיזה בית חרושת, שהשכיר למי שהוא, וכל שנה ושנה הוא מקבל סכום מסויים. אז הוא בטוח, שכל שנה ושנה שעוברת, ההון שלו מתגדל.

וכמו כן בעבודת הכלל. כדוגמא, אם האדם הגיע לגיל עשרים שנה, יש לו הון של תו״מ של שבע שנים. ואם הגיע לגיל ארבעים, הוא יודע שיש לו הון של עשרים ושבע שנים, וכן הלאה. נמצא, שאין לו על מה לדאוג, היות ששכרו בטוח. ובאמת הוא כך, שגם עבור שלא לשמה מקבלים שכר, כנ״ל. וזה נקרא ״קו אחד״ או ״דרך אחד״, שאין כאן שום סתירות בדרך העבודה שהוא הולך.

אולם בזמן שהאדם רוצה לצאת מדרך הכלל, והוא רוצה להכנס בעבודה דלשמה, אז יש להבחין ב׳ קוים:

א) ימין. שימין נקרא שלימות, שאין לו שום חסרון. וזה יכול להיות בב׳ אופנים:

אופן הא׳ יש בימין - שהוא עושה חשבון לעצמו, ואומר, הכל הוא בהשגחה פרטית, ואין לאדם שום בחירה לעצמו. אם כן מה שעושה חשבון לעצמו, ורואה כמה אנשים ישנם בעולם, שאין הקב״ה נתן להם מחשבה ורצון לקיים מצות ה׳, והוא כן קבל מה׳ מחשבה ורצון, שתהיה לו קצת אחיזה בתורה ומצות. והגם שהוא רואה, שיש אנשים, שזכו לדרגות יותר גבוהות, הן בכמות והן באיכות, מכל מקום כשהוא מסתכל אחורה, הוא רואה, שיש אנשים שאין להם כלום אחיזה ברוחניות. אלא כל החיים שלהם הוא רק מה שהם יכולים למצוא בתאוות גשמיות, ואין להם שום הרגשה יותר מכל בעלי חי. ולא חושבים על שום תכלית, שהעולם נברא לשם איזו מטרה. אלא שמסתפקים בזה אם הם יכולים למלאות את חסרונם כשהיו ילדים, אותם השאיפות אם הם יכולים למלאותם, כבר הם חושבים שהם מאושרים בחייהם.

והוא רואה, שה׳ נתן לו שכל ודעת לא לחיות כסתם בעלי חי. אלא שהוא יודע שהוא אדם, שבחינת אדם מתבטאת שהוא מדרגה יותר גבוהה מבעלי חי. היינו שיש לו מגע עם הבורא, שהוא יכול לקיים מצות ה׳. והוא מאמין, שהוא מדבר לה׳, הן בברכת תפלה והן בברכת הנהנין, ומתפלל אליו על קצת אחיזה זו שיש לו ברוחניות, הוא הולך בשמחה ומרגיש אושר בחיים. כי יש לו הרגשה שאינו דומה לשאר אנשים, שכל מגמת חייהם היא רק כמו ילדים קטנים, שאין להם מושג רוחני. זה נקרא **ימין**, כי מרגיש עצמו לאיש שלם, שאינו חסר לו כלום.

אופן הב׳ יש בימין - כמו שאמר אאמו״ר זצ״ל, שהאדם צריך להאמין למעלה מהדעת, כאילו הוא כבר זכה לאמונה שלימה, שכך הוא צריך לצייר לעצמו, כאילו כבר יש לו הרגשה באבריו, שהבורא מנהיג את כל העולם בבחינת טוב ומטיב, היינו שכל העולם מקבלים ממנו יתברך רק טובות. והוא אחד מהם. ואיזה מצב רוח הוא צריך להרגיש בעת ההוא שהולך למעלה מהדעת, וכאילו יש לו עולם מלא כל טוב, ואין לו אלא רק להודות ולהלל לה׳, בזה שזיכה אותו להשיג את הטוב והעונג. וזה נקרא שלימות גם כן מבחינת ימין.

והקו ימין הזה נותן לאדם, שרק כאן יש לו מקום שיכול לתת תודה לה׳, בזה שנתן לו טובות. ורק באופן כזה הוא נקרא ״שלם״ ו״ברוך״, היות שלא חסר לו שום דבר. ואז הזמן שיכול להיות דבוק בה׳, היות ש״ברוך מתדבק בברוך״. ומזה האדם יכול לקבל חיים, כי אין האדם יכול לחיות משלילה. נמצא, שע״י קו ימין הוא מקבל חיות בעבודת ה׳, מטעם שרק משלימות האדם יכול לקבל שמחה, וחיים בלי שמחה אינה נקראת חיים.

ועוד מעלה יש בקו ימין. כי ע״י זה שהאדם נותן תודה לה׳, בזה שקירב אותו אליו, אף על פי שאין לו רק אחיזה קטנה ברוחניות, ואם הוא נותן תודה על דבר קטן, זה גורם לו שהמטרה של עבודת ה׳ מקבלת אצלו כל פעם יותר חשובות. והיות ששכינתא בגלותא, או כמו שכתוב שכינתא בעפרא, היינו שאין לעבודה הרוחנית בחינת חשיבות, ורק דברים גשמיים, שהכלל מחשיב אותם.

והאדם מושפע מהכלל. לכן גם אצלו הגשמיות יותר חשובה מרוחניות. וע״י זה שהוא הולך בקו ימין, כלומר בזה שהוא נותן תודה לה׳ על כל דבר ודבר שיש לו אחיזה ברוחניות, בזה מתגדלת חשיבות הרוחניות.

ואאמו"ר זצ"ל אמר, בזה שרואים למעלה, איך שהאדם מחשיב כל דבר רוחני, וראיה לזה, כיון שנותן תודה על כל דבר, זה גורם שיתנו לו מלמעלה קצת הארה, כיון שרואים שהוא ידע לשמור אותה, וזה כמו שאמרו חז"ל "איזה שוטה המאבד מה שנותנים לו". וזה כלל, כל דבר שאינו כל כך חשוב לא שומרים שלא ילך לאיבוד, לכן לא נותנים מלמעלה איזה הארה אם האדם לא יודע לשמור אותה, וכיון שרואים שהאדם הזה מחשיב כל דבר קטן של קדושה, אז בודאי ישמור מה שיתנו לו, נמצא לפי זה, מה שהאדם משתדל לתת שבח והודאה להבורא, במה שנתן לו שכל ודעת להתקרב קצת לקדושה, זה הוא הגורם שיתנו לו מלמעלה איזה הארה.

אבל יש ללכת בקו שמאל גם כן, שענין ימין ושמאל הם בבחינת "שני כתובים המכחישים זה את זה", כי **שמאל** נקרא "דבר הצריך תיקון". והיות שענין קו שמאל הוא ענין של בקורת, שהאדם צריך לראות באמת מה מצבו ברוחניות, אם הוא באמת הולך על דרך של רצון להשפיע, או הוא מרמה עצמו, או בכלל לא שם לב.

ידוע שעיקר הוא, להגיע לידי דביקות ה', שהוא לחשוב רק בדברים המביאים לידי השתוות הצורה, ולא להיפך, כלומר שהוא עושה בקורת על סדר עבודתו, אם הוא כבר התקדם בעבודתו בכדי להגיע להמטרה. או להיפך, היינו שהוא הולך אחורה, ולחשוב מה עליו לעשות, בכדי שכן יהיו מעשיו בשלימות. כלומר שהוא צריך לראות את כוחותיו בעבודה, אם יש לו כח דהתגברות. ואם אין לו, מה עליו לעשות.

ואז הוא רואה, שרק הקב"ה יכול להציל מצבו. זאת אומרת, שתהיה לו היכולת לצאת מאהבה עצמית ולעבוד רק לתועלת הבורא. זאת אומרת, שרואה, שרק הבורא בעצמו הוא יכול לעזור לו, כמו שכתוב "אנכי ה' אלקיך, אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים". שפירושו הוא, שעם ישראל היו משועבדים לבחינת מצרים, שהוא הרצון לקבל לעצמו, ושהיו עבדים למצרים, ולא היו להם שום רכוש בקדושה, כי הכל לקחו המצרים, היינו אהבה עצמית.

וזה נקרא "רשעים בחייהם נקראים מתים", כי "עני חשוב כמת", כי הס"א לקח כל רכושם. ולא נכנס לרשות דקדושה שום דבר, עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים וגאלם. וענין זה נוהג תמיד. כלומר, **שתמיד מתי האדם נמצא בגלות, ומתפלל לה', שיוציא אותו מהגלות, אז הקב"ה מוציא אותו.**

וזה ענין "הבא לטהר מסייעין אותו". אבל האדם בלבדו אינו מסוגל לצאת מהגלות ומהשעבוד של אהבה עצמית. נמצא, שבקו שמאל הוא מקום שיש לו להתפלל לה', שיוציאו מהגלות. אחרת, דהיינו בלי קו שמאל, הוא לא יכול לדעת אף פעם, שהוא נמצא באהבה עצמית, כיון שבקו ימין אין לראות שם שום חסרון, וממילא אין מה לתקן.

ובהאמור נבין מה שיש לנו בסדר התפלה ענין של זמירות, שירות ותשבחות, וענין של תפלה ובקשה. וכמו שאמרו חז"ל (ברכות ל"ב) "לעולם יסדר אדם שבחו של הקב"ה, ואח"כ יתפלל".

והשאלה היא, אם האדם רוצה לבקש משהו מהקב"ה, הוא צריך לסדר מקודם שבחו של הקב"ה, לשם מה הוא צריך לעשות זה. בשלמא לגבי בשר ודם, שהולכים לבקש ממנו איזו טובה, שייך לומר, מקודם הוא צריך להראות לו, שהוא אדם חשוב אצלו. וזהו כאילו נותן לו שוחד, שתהיה לו הנאה, ואחר זה הוא מבקש ממנו שיעשה לו טובה, כאילו שגם הנותן יעשה טובה עם המקבל, כמו המקבל עשה טובה עם הנותן, שהוא השפיע לו ניחא דרוחא בזה שהוא משבח אותו. אבל לגבי הקב"ה וכי אפשר לומר דבר כזה.

וכפי שהסברנו בענין נחיצות הב' קוים ימין ושמאל, יש להבין, כי האדם, כשהוא רוצה להכנס לעבוד עבודת הקודש, הוא צריך מקודם לדעת במה המדובר. כלומר את מי הוא רוצה לשמש. זאת אומרת, הוא צריך מקודם להעריך את גודל חשיבות המלך, אשר הוא רוצה שהמלך יקבל אותו בתור עבד, היינו שיהיה בבחינת "עבדים, המשמשים את הרב שלא עמ"נ לקבל פרס". אלא מי הוא הנותן לו רצון לשמש את המלך בלי שום תמורה. רק גדלותו וחשיבותו של המלך, זה נותן לו חומרי דלק, שירצה לעבוד בלי שום תמורה.

לכן הסדר הוא, שמתחיל ללכת קודם בקו ימין, שאז כל עבודתו היא לצייר לעצמו את חשיבותו של המלך, ונותן לו תודה, בזה שנתן לו רצון ומחשבה לקחת איזה חלק ברוחניות. אפילו שיהיה משהו, גם דבר קטן שניתן לו, שתהיה לו קצת אחיזה ברוחניות, לדבר גדול וחשוב הוא אצלו, כנ"ל בביאור קו ימין. וכן לפירוש השני של קו ימין, כמו שכתוב בשם אאמו"ר זצ"ל, שענין "ימין" פירושו הימן.

כלומר, שהוא צריך להאמין למעלה מהדעת ולצייר לעצמו, כאילו כבר זכה לאמונת ה' בהרגשה באברים שלו, ורואה ומרגיש שהבורא מנהיג את כל העולם כולו בבחינת טוב ומטיב. והגם כשהוא מסתכל בתוך הדעת, הוא

רואה להיפך, מכל מקום הוא צריך לעבוד למעלה מהדעת, ושיהיה דומה בעיניו, כאילו זה נמצא כבר בהרגשה באברים, שכך הוא באמת, שהקב"ה מנהיג את העולם בבחינת טוב ומטיב.

וכאן הוא קונה חשיבות המטרה, ומכאן הוא מקבל חיים, היינו שמחה מזה שיש התקרבות לה', ויש להאדם מקום לומר, שה' הוא טוב ומטיב, ומרגיש עצמו שיש לו הכח לומר לה' "**אתה בחרתנו מכל העמים, אהבת אותנו ורצית בנו**", מסיבת שיש לו על מה לתת תודה להבורא. ולפי שהוא מרגיש את חשיבות הרוחניות, כך הוא מסדר שבחו של הקב"ה.

ולאחר שהאדם כבר בא להרגיש את החשיבות שיש ברוחניות, שזה נקרא "לעולם יסדר אדם שבחו של הקב"ה", אז הזמן שהוא צריך לעבור לקו שמאל. כלומר לעשות בקורת איך הוא מרגיש באמת בתוך הדעת את חשיבות המלך, אם באמת הוא מוכן לעבוד רק לתועלת ה'.

וכשהוא רואה שבתוך הדעת הוא בעירום וחוסר כל, המצב הזה, שהוא רואה מה היא החשיבות של הרוחניות, אבל כל זה אינו אצלו אלא למעלה מהדעת, החשבון הזה הוא יכול להוליד לו חסרון וכאב, על זה שהוא נמצא בתכלית השפלות, ויש לו היכולת לתת תפלה אמיתית מעומק הלב, על מה שחסר לו.

מה שאם כן אם אין קו הימין, אפילו כשהוא מתפלל להקב"ה שיעזור לו, אבל זה הוא דומה שמבקש מהמלך, שיעשה לו טובה, שיציל אותו וירחם עליו. היות שהמלך הוא מלך רחמן, לכן הוא מבקש ממנו שיתן כסף, שיקנה עבור עצמו ככר לחם. בו בזמן שהאדם לא יודע, שהוא נמצא בבית אסורים, בין אלה שנשפטו למשפט מות, ויש לו הזדמנות עכשיו לבקש מהמלך, שיציל את חייו. היינו שיתן לו חנינה, והמלך ירחם עליו, שתהיה לו הזדמנות לחיות חיי אושר. והוא מבקש מהמלך שירחם עליו, ושיתן לו ככר לחם, ובזה הוא כבר מסתפק. וזהו מטעם שהוא יושב כל כך הרבה זמן בבית האסורים, שכבר שכח הכל, שיש עולם שיכולים לחיות חיי אושר.

וזאת התועלת, שהאדם צריך מקודם לסדר שבחו של הקב"ה ואח"כ יתפלל. והטעם הוא כנ"ל, כי לאחר שהוא יודע מהי חשיבות של רוחניות, שהיא "כי הם חיינו ואורך ימינו", לכן כשהוא מתפלל, כבר הוא יודע מה שחסר לו, ועל מה הוא צריך לבקש רחמים מהקב"ה שירחם עליו, ושיתן לו חיים. היות שבזמן שהיה נמצא בקו ימין, היה מרגיש על חיים הגשמיים, שהם בחינת "רשעים בחייהם נקראים מתים".

ובזה נבין מה ששאלנו, מהו הענין שצריכים לסדר שבחו של הקב״ה ואח״כ יתפלל. הלא זה מתאים לבשר ודם, שצריכים מקודם להעריך אותו ולשבחו, שע״י זה נעשה הנותן למשפיע ולרחמן, כמו שהמבקש אמר לו, שמידות טובות יש לו להנותן. אבל בשביל מה להקב״ה צריכים לסדר שבחו קודם שיתפלל.

ובהאמור זה הוא פשוט, שזהו בכדי שידע מה חסר לו, שאז ידע על מה לבקש מהקב״ה שיעזור לו. וזה דומה להמשל שאמרתי פעם: אדם שהיה חולה מסוכן, בא אליו חבר רופאים, לעיין מהי מחלתו ובודקו. החולה מראה להחבר רופאים, שיש לו פצע קטן על האצבע, שכואב לו. והם לא רוצים להסתכל על הפצע הזה. והוא שואל להרופאים, מדוע אין אתם מתחשבים עם זה שאני אומר לכם, שאף אחד לא רוצה להסתכל על זה. והם משיבים לו, הלא אתה עומד בסכנה בין החיים והמוות, ואתה מבקש מאתנו שנסתכל על דבר של מה בכך.

כמו כן אצלנו, בשעה שהאדם אין לו שום מושג מה שחסר לו, והוא מבקש דבר קטן, כדוגמת הפצע הנ״ל, והאמת היא, שהוא נמצא ברשות הטומאה, בבחינת ״רשעים בחייהם נקראים מתים״, ואיך יכולים להסתכל עליו מלמעלה, בשעה שהוא נמצא ברשות המתים, שהוא צריך לבקש שיתנו לו חיים, כמו שכתוב ״זכרנו לחיים״. אבל הגם שאומרים ״זכרנו לחיים״, אבל לאיזה חיים הוא מצפה. זוהי השאלה.

אבל לאחר שהאדם התחיל ללכת בקו ימין כנ״ל, אז הוא מתחיל לדעת מה שחסר לו. כלומר אח״כ, כשעובר לקו שמאל, אז יש לו דוגמא מימין. אבל גם זה לא קונים בפעם אחת, אלא זוהי עבודת תמיד, כמו שכתוב בתפלה של כל יום, שצריכים לסדר שבחו של הקב״ה ואח״כ להתפלל.

אולם השני קוים צריכים להיות מאוזנים. כלומר, שלא יהא אחד יותר גדול מהשני, אלא תמיד הוא צריך ללכת, כמשל הגשמי, בשתי רגלים, הן ברגל ימין והן ברגל שמאל. ולא שייך לומר שילך ברגל אחת יותר מהשניה. וברגל אחת ללכת בכלל לא בא בחשבון. לכן אלו שרוצים ללכת בדרך האמת ולהגיע לדביקות ה׳, מוכרחים ללכת הן בימין והן בשמאל, אבל כנ״ל, שלא ילך עם רגל אחת יותר מהשניה.

ועל זה יש לפרש מה ששאלנו, מה שייך ״לא תוסיפו, ולא תגרעו ממנו״. ושאלנו, איך זה שייך בדרך העבודה, שאסור להוסיף בעבודה. ומצד השני קשה: ״לא תוסיפו״ שייך לומר שבאה התורה לומר לנו ״לא תוסיפו״. אבל

בשביל מה בא ציווי "לא תגרעו". איזה הוי אמינא יש לחשוב, שמותר לגרוע מתרי"ג מצות, אלא שהתורה צריכה לומר לנו שאסור לגרוע.

ולפי סדר עבודה יש לפרש זה בענין ב' קוים. כלומר שאסור להוסיף על דרך הימין, אלא שהאדם שרוצה ללכת בדרך האמת, עליו להקציב זמן מסוים על דרך ימין, ואח"כ הוא צריך ללכת בקו שמאל. ועל זה בא הציווי, שאסור להוסיף על איזו דרך יותר מהשניה, ולא תגרעו מהקוים. זאת אומרת, שאל יאמר אדם, אני רוצה היום ללכת בקו ימין, או להיפך, שאומר, אני רוצה היום ללכת בקו שמאל. ועל זה בא הציווי "לא תוסיפו ולא תגרעו". אלא כמו שאמרו חז"ל "לעולם יסדר אדם שבחו של הקב"ה ואח"כ יתפלל".

דרך ימין נקראת בחינת שלימות, שאז האדם יכול לתת תודה רבה להבורא. ואח"כ הוא צריך לעבור לקו שמאל, שבדרך שמאל הוא הזמן לראות את מצבו האמיתי, כפי שנראה לו בתוך הדעת. ואז יש לו מקום לתפלה, כי תפלה שייכת דוקא למקום חסרון. וכל שהחסרון גדול ביותר, אז התפלה יותר מעומק הלב.

וזהו כמו שכתוב "ממעמקים קראתיך ה'". לכן השני קוים צריכים להיות שקולים זה כנגד זה, "עד שבא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם". שאז, אחרי העבודה בב' קוים, אז הוא זוכה לדביקות ה', שזה נקרא "הכתוב השלישי". כלומר, שב' קוים שייכים לעבודת האדם, מה שאם כן קו האמצעי זה שייך להקב"ה. זאת אומרת, ע"י הליכה בב' קוים, מב' אלה נעשה מקום, שהקב"ה יתן שם את הברכה שלו. וזה נקרא "עד שיבוא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם".

ובהאמור יש לפרש מה שזה"ק אומר (פנחס דף קי"ח, ובהסולם אות שכ"א) וזה לשונו "ועוד רגליהם רגל ישרה. אמרו בעלי המשנה, שמי שמתפלל צריך לתקן את רגליו בתפלתו כמלאכי השרת, שרגליו תהיינה ישרות".

ויש להבין, אם אין הרגלים ישרות, אין תפלתו יכולה להתקבל. משמע שרגליו מרמזות על משהו, שמסיבת זו בעת שמתפלל, שהוא מרגיש שחסר לו, ובא להקב"ה, שימלא את חסרונו, צריך שרגליו יהיו ישרות.

ובהנ"ל יובן הענין "רגליו". "רגל ימין" הכוונה קו ימין או דרך ימין, שהוא המקום לתת שבח והודיה לה', ו"רגל שמאל" הכוונה על קו שמאל

ועל דרך שמאל, שאין התפלה מושרת לקבל ממילא, מטרם שב׳ קוים הם ישרים, ולא שזה גדול מזה.

מהו, כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים, בעבודה

מאמר ל״ו, תשמ״ט

הנה כתוב (ואתחנן, שני) ״ושמרתם ועשיתם, כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים, אשר ישמעון את כל החוקים האלה, ואמרו רק עם חכם ונבון, הגוי הגדול הזה״.

ויש להבין, הלא אין אנחנו רואים, שאומות העולם יאמרו על ישראל ״עם חכם ונבון״.

ועוד שמשמע מהכתוב, שדוקא מ״ושמרתם ועשיתם״ יראו עיני העמים בעם ישראל את ״חכמתכם ובינתכם״. הלא גם בעם ישראל אנו רואים, שהחילוניים מבזים את הדתיים, בזה שהדתיים מקיימים את התורה ומצות. ואיך נאמר שאומות העולם יכבדו את עם ישראל, בעבור שהם מקיימים ״ושמרתם ועשיתם״.

ויש לפרש זה על דרך העבודה. ידוע, **שבדרך העבודה האדם בעצמו הוא עולם קטן,** שכלול מכל העמים שבעולם. והיות שכל עם ועם יש לו תאוה מיוחדת בפני עצמו. כידוע, שיש ז׳ מדות דקדושה, וכנגדן יש ז׳ מדות דטומאה. וכל מדה כלולה מעשר. הרי יש באופן כללי שבעים אומות. ויש בחינת ישראל. והע׳ אומות רוצים לשלוט על בחינת ישראל, כי ישראל רוצה שיהיו כל המעשים שלהם לשם שמים. כי **ישר - אל** מורה שכל מעשיו יהיו **לאל**. והאומות העולם שבאדם, הם רוצים דוקא, שכל מה שהם עושים, יהיה רק לתועלת עצמם. ואת **היצר הרע** אנו מכנים בשם ״אומות העולם״, ואת **היצר טוב** אנו מכנים בשם ״ישראל״.

וסדר העבודה הוא, שבזמן שהאדם רוצה לעבוד רק לשם שמים, אז בא היצר הרע, שהם בחינת אומות העולם, ומתנגדים בכל תוקף. וכל אחד נותן

להבין להאדם שילך בדרגתו, לפי שורש התאוות שיש לכל אומה ואומה. ונותנים להבין להאדם, בטענות צודקות ובשכל ודעת, שהצדק אתם.

וכל פעם שהם רואים, שאין האדם רוצה לשמוע בקולם, הם באים בטענות יותר חזקות, ובראיות יותר ברורות שהצדק איתם. והם בטוחים, שלפי השכל והדעת, מה שהם נותנים להבין להאדם, בטח לא יהיה להאדם מה להשיב להם. לכן הם בטוחים, שהם הכי חכמים בעולם. כי הם מבינים, לפי השכל והדעת שלהם, שהשכל של האדם, מה שהוא יכול להשיב להם, יכול לתת תשובות טפשיות, שהתשובות יתבטלו נגד השכל והדעת שלהם. וממילא האדם יהא מוכרח ללכת בדרך האומות העולם, ויעבוד את העבודה זרה, היינו "עבודה שזרה לנו, להקדושה". כי הקדושה נקרא, שעובדים לתועלת הבורא. והם רוצים שיעבדו לתועלת עצמם. וכל הבטיחות שלהם, הוא בזה שהם חכמים שמדברים בשכל.

ובאמת איך האדם כן זוכה לנצח את הרע שלו, אף על פי שהרע שלו מדבר בשכל וחכמה ודעת, שהם יודעים בעצמם, שהם הכי פקחים שבעולם. וכל כך הם בטוחים בטענותיהם, שבטח האדם ישאר אצלם תחת שליטתם לעולמים.

צריכים לדעת, שהכח של קדושה הוא, אמונה למעלה מהדעת. כלומר, בזמן שהם באים עם טענותיהם ומראים את צדקתם, איך שהם צודקים, אל יגיד להם האדם שהם אינם צודקים עם טענותיהם, אלא האדם צריך לומר לאומות העולם שבקרבו, תדעו לכם, שכל מה שאתם מדברים, זה נכון, שלפי השכל אתם צודקים, ואין לי מה להשיב לכם. אלא שניתן לנו עבודה למעלה מהדעת, שאנו צריכים להאמין למעלה מהדעת, שאין אתם צודקים. והיות שהעבודת האמונה צריכה להיות למעלה מהדעת, לכן אני נותן לכם תודה רבה על הטענות הצודקות, שאתם הבאתם לי. מטעם, שאי אפשר לומר, שאדם הולך למעלה מהדעת, אלא רק בזמן שיש דעת ושכל, אז שייך לומר שהולך למעלה מהשכל.

מה שאם כן כשאין דעת, אין שייך לומר שהולך למעלה מהדעת. פירוש, "למעלה מהדעת" נקרא, שדרך הזאת יותר חשובה מדרך שבתוך הדעת. אולם בזמן שאין דרך אחרת, שתגיד לו: "לך בדרך הזאת", אז לא שייך לומר, שהוא בוחר בדרך של אמונה למעלה מהדעת. לכן דוקא מכח אמונה למעלה מהדעת, יכולים לנצח את הדעות של אומות העולם, שנמצאים באדם.

ובהאמור נוכל להבין מה ששאלנו, מהו הפירוש "כי הוא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים". ואומר הכתוב "ושמרתם ועשיתם". ושאלנו, מה מרמז לנו "ושמרתם ועשיתם". ובהנ"ל, שכל כח שיש נגד טענות העמים, שבאים עם טענות על פי השכל, שהדרך שלהם היינו בתוך הדעת, היא הדרך של אמת, אין לנו להשיב להם אלא בבחינת אמונה למעלה מהדעת. ולמעלה מהדעת נקראת בחינת "עשיה", היות שאין נותנים להם תשובה בתוך הדעת. וכשעונים לא עם דעת זה נקרא "עושי דברו".

וזה נקרא "אדם ובהמה תושיע ה'", שדרשו חז"ל "אלו שערומים בדעת כבני אדם, ומשים עצמם כבהמה", היינו שהולכים למעלה מהדעת, כאילו שאין להם דעת. ובזה הם מנצחים את האומות העולם שבלבם.

וכמו שאומר (מדרש רבא קהלת דף י"ב) על הכתוב "אמרתי אני בלבי על דברת בני האדם". וזה לשונו "על דברות בני אדם על מדברות שהצדיקים מדברים. וכל כך למה בראם אלקים, לברר להם מדת צדקותם, ולראות שהם בהמה, המה להם, לראות ולהראות, לאומות העולם, האיך ישראל נמשכין אחריו כבהמה".

ויש להבין, בשביל מה צריכים להראות לאומות העולם האיך ישראל נמשכין אחריו כבהמה. ולפי הנ"ל, שאומות העולם, הכוונה לאומות העולם שישנם בלבו של אדם, צריכים להראות להם, שזה שאנו רוצים לעבוד לתועלת הבורא ולא לתועלת עצמו, אין אנו עושים זה מתוך הדעת, שאתם רוצים להתווכח אתנו עם מי הצדק, אלא אנו עושים הכל באמונה למעלה מהדעת. ואנו עושים זה כמעשה בהמה, בלי שום דעת ושכל. ולכן אל תחשבו, שיהיה פעם, שנשמע דעותיכם, כי אצלנו הכל למעלה מהדעת.

ועל זה אנו מבקשים מהקב"ה, שיתן לנו עזרה, שנוכל להתגבר על כל מה שאתם דורשים תשובות. שהשאלות שלכם, הן נכללות בב' שאלות, הנקראות "מי ומה". ואנו מאמינים באמונת חכמים, שאנו צריכים לבקש עזרה מה'. ובטח הוא יעזור לנו, כמו שאמרו חז"ל "הבא לטהר מסייעין אותו". היינו, שהוא יעזור לנו ללכת אחריו למעלה מהדעת כנ"ל, לראות לאומות העולם, האיך ישראל נמשכין אחריו כבהמה. וזה שכתוב "ושמרתם ועשיתם, כי הוא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים".

פירוש, שזה שאתם תשמרו את בחינת המעשה, שהיא בחינת למעלה מהדעת, ושאתם לא תזוזו מדרך הזו, אז בטח אתם תצליחו לצאת משליטת אומות העולם, והאומות העולם שבכם יתבטלו לקדושה, כמו שכתוב

"ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך". ודרשו חז"ל "בשתי יצריך", היינו שגם היצר הרע יתהפך לטוב. נמצא ש"אומות העולם" שלו, הנקרא "יצר הרע", גם כן יהיו עובדי ה'.

אז האומות העולם שבאדם יראו, לאחר שגם הם זכו להטוב, כי כל החכמה, שהיו יכולים לנצח לאומות העולם ולהכניסם לקדושה, היתה בחינת אמונה למעלה מהדעת, הנקראת בחינת "עשיתם". כלומר, שרק כל החכמה שבבחינת ישראל היתה דוקא בבחינת מעשה בהמה. וזאת היתה כל החכמה שלהם.

וזה שכתוב "אשר ישמעון את כל החוקים האלה, ואמרו רק עם חכם ונבון", היינו שגם אומות העולם, לאחר שגם הם זכו להיות בסוד הקדושה, בסוד "בכל לבבך בשתי יצריך", שגם יצר הרע, שהם בחינת אומות העולם, נכנס לקדושה, אז הם רואים, שכל החכמה, שהיתה לבחינת ישראל, היא בזה ששמעו את החוקים, שהוא בחינת מעשה כנ"ל.

אז הם עם חכם ונבון, שכל החכמה שלהם היתה לא כמו שאנו חושבים, שרק עם חקירות ושכליות אנו נשיג חכמה, אלא להיפך, שהם זכו לחכמה דוקא ע"י זה שהיו נמשכים אחריו כבהמה, היינו שדוקא ע"י "עשיה", שנקראת "מעשים שלמעלה מהדעת". בזה זכו לחכמה. נמצא, שמה שנקראים "עם חכם ונבון", הוא בזה שהלכו אחריו כבהמה ולא בחכמה. וזהו כל החכמה של עם ישראל.

ובענין **עשיה**, הנקראת "למעלה מהדעת", יש לפרש מה שאומר (מדרש תנחומא) וזה לשונו "והיה עקב, זה שאמר הכתוב, למה אירא בימי רע, עוון עקבי יסובני (מסבבים אותי). ומפני שיש בהן מצות קלות, שאין בני אדם משגיחין בהן, אלא שמשליכין אותן תחת עקביהן, כלומר שהן קלות. לפיכך היה דוד מתיירא מיום הדין. ואומר, רבונו של עולם, איני מתיירא מן המצות החמורות, ממה אני מתיירא, מן המצות הקלות".

ויש להבין את ענין מצות קלות וחמורות בעבודה. "קלות" נקרא שהיא לא חשובה, היינו זה שהאדם צריך לעבוד למעלה מהדעת, העבודה זו אין האדם מוציא חשיבות בהדבר, ויש לו טעם עפר בעבודה זו, שזה נקרא "שכינתא בעפרא". כלומר, זה שהאדם צריך לקבל על עצמו עול מלכות שמים למעלה מהדעת, עבודה זו היא ב"עפר".

ואנו צריכים לעשות מצות ומעשים טובים, וללמוד תורה, בכדי שה' יעלה את העבודה זו מן "העפר", היינו מבחינת השפלות שלה, שאנו

מתפללים, שה׳ יקים את השכינה מ״עפר״, כמו שכתוב ״הרחמן הוא יקים לנו את סוכת דוד הנופלת״. וטעם הדבר שהיא בשפלות, הוא מסיבת ההסתרה, שעשה הקב״ה, כדי שיהיה מקום בחירה, היינו שיוכלו לעבוד בעל מנת להשפיע, המכונה ״דביקות בה׳״. לכן ניתן לנו עבודה זו בצורה של הסתרת פנים.

לכן עיקר עבודתנו, שע״י ההכנה שיש להאדם בעבודה של זמן של הסתרה, לעשות לנו כלים דהשפעה. כי כלים דקבלה יש לנו מצד הבורא, ועל כלים האלו היה תיקון שלא להשתמש עמהם, מטעם שהם גורמים פירוד, מטעם שהם בהופכיות הצורה מהבורא. לכן ניתן לנו תורה ומצות, שבסגולתן נוכל להשיג את הכלים דהשפעה.

לכן על עבודה זו באים כל המשטינים והמקטרגים, שאומרים, אנו מסכימים לעבוד בעבודת ה׳, ורק המטרה שאתה רוצה להשיג ע״י הקיום של תו״מ, אין אנו מסכימים. ומביאים להאדם הרבה טענות, היינו מחשבות, שנותנים להאדם להבין, שעל המטרה הזו לא כדאי לעבוד. לכן אם אין האדם מסכים לשנות את המטרה, היינו להשיג כלים דהשפעה, אז הם לא נותנים, שהאדם יוכל לקיים תו״מ על מטרה זו. וכל עשיה ועשיה שאדם עושה עולה לו בהרבה יגיעה.

ובו בזמן שהאדם שוכח את המטרה, ומתחיל לעבוד כמו הכלל, היינו לקבל פרס תמורת העבודה, אז שוב יש לו כח לכבדה, לעבוד ביותר מרץ. והטעם הוא, שמטרת עבודה אינה נגד הרצון לקבל של אדם. מה שאם כן כשהאדם מתחיל לעבוד, ושוכח את המטרה, ולבסוף מתעורר עוד הפעם, שהוא רוצה לעבוד בתו״מ בכדי להשיג כלים דהשפעה, שוב קמים עליו כל טענת מרגלים, ונותנים לטעום בעבודה זו טעם של עפר, ושוב קשה לו להתקדם. זה נקרא ״מצות קלות״, היינו שיעבוד על המטרה להשיג כלים דהשפעה, היינו לתועלת הבורא ולא לתועלת עצמו. בעבודה זו יש מה לפחד, היות שיש לו הרבה מתנגדים.

מה שאם כן ״מצות חמורות״, כלומר מה שחשוב אצל האדם, כלומר שאם האדם עובד בעל מנת לקבל שכר, זה נקרא דבר חמור אצל האדם. היות שהאדם יפסיד מתועלת עצמו, אם לא ישמור את התו״מ. מה שאין כן אם שכר והפסד הוא לתועלת הבורא, זה לא כל כך חשוב אצל האדם.

לכן כאן האדם מזלזל, מטעם שהוא עושה חשבון ואומר, היות שבין כך ובין כך אני לא מפסיד כלום, היות שלעצמו אומר, אין הוא יקבל שום דבר,

כי הוא אומר, כי העיקר מתו"מ הוא שצריכים לעשות לשם שמים ולא לתועלת עצמו, אם כן מי יכול להרויח מהעבודה שלו, רק הבורא. ובזה האדם מקל ומזלזל בעבודה זו. לכן הרבה פעמים אומר האדם לעצמו, לא כדאי לי בכלל להתאמץ בעבודה. אם זה הולך בקלות, אני יכול לעבוד. אם יש לי קצת הפרעה, אין לו כח להתגבר.

והטעם הוא, כי לעבוד עבודה שהיא שלא לשמה, הלא זה לא דבר חשוב, לכן לא כדאי לתת על זה יגיעה. ולעבוד לשמה, מה יהיה לו מזה. אז בדרך כלל אומר האדם, שיותר טוב לישון, ושתהיה לו מנוחה מכל אלו הדברים, שזה גורם לו רק עגמת נפש ולא נחת. וזה נקרא "מצות קלות", "שאין בני אדם משגיחין בהן, אלא שמשליכין אותן תחת עקביהן".

ועל זה אמר דוד "למה אירא בימי רע עוון עקבי, המצות הקלות, שהאדם מזלזל בהם". היינו, בזמן שרוצים ללכת בעבודה דלהשפיע, מזה אני מפחד, אולי אני לא אוכל לקיים אותם. ועל ענין זה, היינו להשיג הכלים דהשפעה, זה רק הבורא יכול לעזור כנ"ל. כלומר, כמו שהבורא נתן את הכלים דקבלה להאדם, צריכים לבקש ממנו, שיתן כלים דהשפעה במקום כלים דקבלה.

היינו, כמו שהאדם נהנה מזה שהוא עובד לתועלת עצמו, כמו הוא יקבל חשיבות והנאה גדולה מזה שהוא עובד לתועלת ה', היינו שירגיש שיש לו זכיה גדולה, בזה שהוא משמש את המלך. וזה משיגים ע"י "ושמרתם ועשיתם, כי הוא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים", כנ"ל.

מהו כי אתם המעט מכל העמים, בעבודה

מאמר מ', תש"ן

הנה כתוב (ואתחנן, שביעי) "לא מרובכם מכל העמים חשק ה' בכם, כי אתם המעט מכל העמים, כי מאהבת ה' אתכם, ומשמרו את השבועה אשר נשבע לאבותיכם, הוציא ה' אתכם ביד חזקה ויפדך מבית עבדים, מיד פרעה מלך מצרים". אמרו חז"ל (חולין פ"ט) "לא מרובכם, אמר להם הקב"ה

לישראל, חושקני בכם, שאפילו בשעה שאני משפיע לכם גדולה, אתם ממעטים עצמכם לפני", עד כאן לשונם.

ויש להבין מה בא זה ללמדנו, בזה שפירשו חז"ל, שהקב"ה אמר לישראל, חושקני בכם. שאפילו שאני משפיע לכם גדולה, אתם ממעטים עצמכם לפני. אם הקב"ה היה אומר, אף על פי שאני משפיע לכם גדולה, אז אתם ממעטים את עצמכם לפני בשר ודם, הייתי מבין זה. אולם חז"ל אמרו, שאתם ממעטים עצמכם לפני, היינו לפני הקב"ה. איזו מדרגה היא זאת, שאם הקב"ה נותן לאדם גדלות, אין הוא מתגאה לפני הקב"ה, בזה שהקב"ה נתן לו גדלות.

וכי אם המלך נותן גדולה לאדם ומגדיל אותו לפני השרים, אז האדם הזה מתגאה גם לפני המלך. היתכן. אם כן, מהי החשיבות שאין מתגאים לפני הקב"ה, אלא שהם מתמעטים לפני. היינו לגבי מי הם מתמעטים. השכל מחייב, שבזמן שהאדם מבין את גדלות המלך, בטח שהאדם משפיל את עצמו יותר לפני המלך.

ובכדי להבין זה, צריכים לזכור את סדר העבודה, שהיא בחינת תיקון הבריאה. היינו בכדי להגיע לידי דביקות, הנקראת "השתוות הצורה", היינו לזכות לכלים דהשפעה, נעשה תיקון, המכונה "צמצום והסתר על הקדושה". כלומר, שנסתר הטעם של תו"מ, שבהם מלובש את הטוב ועונג, שהיה ברצונו יתברך לתת להנבראים. שזה מכונה "רצונו להטיב לנבראיו". שכל מה שרצה לתת להנבראים, מלובש בתו"מ, המכונים בזה"ק בשם "תרי"ג פקודין".

וזה כמו שאומר בהסולם "שענינו הוא, שפקודין הוא מלשון "פקדון". שבכל מצוה ומצוה יש בה אור מיוחד המלובש בהמצוה הזאת. אולם בכדי להגיע לאור המלובש בהם, בגלל הצמצום וההסתר שיש עליהם מטעם תיקון הבריאה, כלומר בכדי שהאדם יקבל את הטוב ועונג המלובש בהם, האדם מוכרח מקודם לקבל את הכלים המתאימים להאור, בכדי שצריכה להיות השתוות הצורה להאור, כמו שהאור הוא המשפיע, כן צריך הכלי להיות בעל מנת להשפיע".

אולם היות האדם מצד הטבע יש לו רצון לקבל לעצמו, ולא רצון להשפיע, אם כן איך האדם יכול לשנות את הטבע שלו, מה שהקב"ה ברא. על זה אמרו חז"ל "אמר הקב"ה, בראתי יצר הרע, בראתי תורה תבלין". היינו שהתורה נותנת עצות לאדם, איך לצאת מאהבה עצמית ולקנות רצון

להשפיע. שבמצב הזה נקראים התרי״ג מצות, אומר הזה״ק, בשם ״תרי״ג עיטין״, היינו תרי״ג עצות איך להשיג את הרצון להשפיע. כי רק בהרצון להשפיע יש יכולת, שהאור, הנקרא ״טוב ועונג״, מתלבש בהם.

ועל זה אמרו חז״ל ״לעולם יעסוק אדם בתו״מ, אפילו שלא לשמה, כי מתוך שלא לשמה הוא יבוא לשמה, מפני המאור שבה מחזירו למוטב, והוא יגיע ע״י זה לדרגת לשמה״.

ובענין שלא לשמה יש הרבה בחינות:

א) לומד על מנת לקנטר. שבחינה זו היא הגרועה מכולם, שעל זה אמרו חז״ל (ברכות י״ז) ״כל העוסק בתורה שלא לשמה, נוח לו שלא נברא״.

ב) לומד על מנת שיקראו ״רבי״.

ובשתי בחינות אלו הוא רוצה שכר מאנשים, ולא רוצה שה׳ יתן לו שכר תמורת עבודתו.

ג) לומד בכדי שה׳ יתן לו שכר בעולם הזה, שיהיו לו חיים, ופרנסה, ובריאות, וכדומה.

ד) לומד בכדי שה׳ יתן לו שכר בעולם הבא.

ה) שהוא עוסק בתורה ומצות, בגלל שהוא מרגיש, שהוא משמש מלך גדול. לכן יש לו הנאה בזה שהוא עוסק בתו״מ. כלומר, בגלל הנאה זו מה שהוא מרגיש, שהוא משמש את המלך, כדאי לו לעבוד. נמצא, שגם מי שעובד בשביל שהוא משמש מלך גדול, גם זה עוד לא יכולים לכנות ״לשמה״ בטהרה, הגם שהוא עובד לשם שמים, היינו שהוא לא רוצה שום תמורה עבור עבודתו, אבל מכל מקום הוא משתוקק להרגיש טעם בעבודה זו, מטעם שהוא מרגיש מלך גדול.

אז צריכים לדעת, שגם זה עוד לא נקרא ״לשמה״ טהורה, מטעם שסוף כל סוף הוא משתוקק להתענוג, שהוא ירגיש בזמן העבודה. כי התענוג מה שהוא מרגיש בזמן העבודה, זוהי הסיבה שבשבילה הוא רוצה להיות עובד ה׳. נמצא לפי זה, שרק מה שהרצון לקבל מרגיש התענוג בזמן העבודה, זה הוא המחייבו לעסוק בתורה ומצות. לכן נקרא זה גם כן ״שלא לשמה״. אולם השלא לשמה הזה מביאו לידי לשמה, מטעם המאור שבה מחזירו למוטב.

וזהו על דרך שכתוב בהקדמה לספר הזהר (אות ל׳) וזה לשונו ״חלוקה ב׳ היא מי״ג שנים ואילך, שאז ניתן כח לנקודה שבלב שבו, שהוא סוד אחוריים של נפש דקדושה המלובשת בהרצון לקבל שלו. ואז הוא מתחיל להכנס תחת רשות מערכת העולמות דקדושה, דהיינו בשיעור שהוא עוסק

בתו"מ. ועיקר התפקיד הוא להשיג ולהגדיל את הרצון לקבל הרוחני. ועם כל זה היא מדרגה חשובה יותר מהראשונה, הנה היא המדרגה המביאתו לשמה, כמו שאמרו חז"ל, לעולם יעסוק אדם בתו"מ שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה.

והוא סוד השפחה דקדושה המשמשת לגבירתה, שהוא סוד השכינה הקדושה. כי השפחה מביאתו לשמה, וזוכה להשראת השכינה. אמנם הוא צריך לעשות את כל האמצעים המותאמים שיבוא לשמה. והמדרגה הסופית שבחלוקה זו, היא שיתאהב בהקב"ה בתאוה גדולה, בדומה לבעל תאוה המתאהב בתאוה גשמית, עד שאין התאוה סרה מנגד עיניו כל היום וכל הלילה, ועל דרך שאמר הפייטן, בזכרי בו אינו מניח לי לשון".

ואחר כל זה, מתחיל סדר של לשמה, הנקרא "רצון להשפיע". וכאן שיהיה כולו רק להשפיע, אין כח ביד האדם שיוכל לבוא לזה, היינו שכל רצונו יהיה רק להשפיע לה' "בגין דאיהו רב ושליט", אין להאדם שום מושג איך להגיע לזה. וזה נקרא, שהרצון להשפיע הוא בגלות מצרים. והרצון הזה האדם יכול להבין רק למעלה מהדעת, כי בתוך הדעת אין שום אחיזה להבין זה.

כלומר, אין בידי אדם להבין, איך יכולים לעשות איזה מעשה, שהאדם לא יהנה מזה. נמצא, שאפילו שהאדם לא דורש שום תמורה עבור עבודתו, אבל מי מחייב אותו לעבוד, זה שהבורא יהנה. מזה הנאה שלו. כבר יש כאן ענין הנאה. היינו מזה שהוא נהנה שמשמש את המלך, זוהי הנאה שלו. ואיך אפשר להיות אחרת, היינו שיעבוד בלי הנאה.

לכן בזמן שאומרים, שהאדם צריך לעבוד בעל מנת להשפיע, זה נקרא "למעלה מהדעת". וכל דבר שהוא למעלה מהדעת, אין שם הרצון לקבל לעצמו. כלומר שאומרים לאדם שהוא צריך לעבוד רק שה' יהנה מעבודה זו. אז אומרים, שהאדם צריך להיות בשמחה מזה שהוא משמש מלך גדול.

אולם אם המלך הגדול היה מגלה את חשיבותו וגדלותו, היתה אז הנאה בתוך הדעת. היינו, שהשכל מבין, שכדאי לשמש מלך גדול. אולם כשהאדם צריך להאמין על גדלות וחשיבות המלך, נמצא שהוא משמש מלך קטן לפי הרגשתו. אם כן, כשהוא אומר למעלה מהדעת שהוא מלך גדול, כבר אין שם מקום להרצון לקבל שיסכים על עבודה זו, היות שכל הנאה בנויה על למעלה מהדעת.

וממילא מובן מדוע הגוף לא רוצה לעבוד, בזמן שלא רואה את חשיבות המלך. אלא אומרים לו, אף על פי שהשכל מחייב, אם אין גילוי לגדלות המלך, כבר אין שם מקום עבור הרצון לקבל לעצמו. אם כן, איך אפשר שהאדם תהיה לו היכולת לעבוד "בגין דאיהו רב ושליט". זה היה טוב אם זה היה מגולה, מה שאם כן שעל בחינה זו של גדלות ה', שורה השליטה של פרעה מלך מצרים, שאמר, מי ה' אשר אשמע בקולו.

לכן עיקר עבודה היא במקום זה, היינו כאן מתחיל הענין של לשמה, היינו שהוא רוצה לעבוד בעל מנת שה' יהנה מעבודתו, ולעצמו אינו חשוב איזה טעם הוא מרגיש. כלומר, שעבודתו, שהוא עובד, היא בצורה אצלו, כאילו הוא היה מרגיש שהמלך גדול, ולמעשה ההרגשה שלו היא בבחינת "שכינתא בעפרא", שאינו מרגיש שום חשיבות, אלא הוא טועם טעם עפר. ומכל מקום הוא מתגבר ואומר, שזה חשוב אצלי כאילו הייתי מרגיש שאני עומד ומשמש מלך גדול, שאז בטח גם הרצון לקבל נהנה, היות שהוא לא צריך להאמין על גדלות וחשיבות המלך.

אולם, איך האדם יכול לקבל כח התגברות על הגוף, בזמן שהוא מרגיש בחינת "שכינתא בעפרא". איזו שמחה הוא יכול לקבל מעבודה זו. וביותר קשה, איך יש אפשרות לאדם, שיהיה לו צורך וחשק לעבוד עבודה, שאין אדם מרגיש בה טעם. כלומר, בשלמא שאין לו ברירה. יש להבין, שהאדם עובד בכפיה, אבל לחשוק לעבודה כזו, שאין בה טעם, איך אפשר. והיות שאין לו כח להתגבר, ושתהיה לו שמחה מעבודה כזו, ואיך אפשר לשמש את המלך בצורה שפלות כזו, היינו שמרגיש טעם עפר בעת שהוא משמש את המלך.

לכן על זה הוא מבקש מה', לא שיתן לו בחינת גילוי גדלות יתברך, שירגיש בזה טעם. אלא הוא מבקש מה', שיתן לו כח, שיוכל להתגבר על הגוף ולעבוד בשמחה, בזה שעכשיו הוא יכול לעבוד בלתי ה' לבדו, היות שאין הרצון לקבל נהנה מעבודה, שיש לה טעם עפר. אם כן בשביל מה הוא עובד, בטח רק לשם שמים. ולעבודה כזו אין שום מקום בתוך הדעת. ובעבודה זו האדם רואה, שאין לו שום מציאות מצד הטבע, שירצה לעבוד על אופן כזה.

ובעבודה זו, במצב כזה האדם רואה, שאין לו שום אפשרות, שיהיה בידו לעבוד עם רצון להשפיע ולא לתועלת עצמו. ודבר זה יכול להיות רק בדרך נס מן השמים. ובאמת זה נקרא "**יציאת מצרים**". היינו, לצאת מכלל השכל, שיש לו מצד הטבע, שאי אפשר לעשות שום תנועה, אלא שיהנה מזה.

וכאן הוא מבקש מה׳, שיתן לו כח לעבוד, במקום שאין לו שום טעם והרגש, אלא להאמין שהבורא נהנה מעבודה זו, מטעם שהוא כולו להשפיע.

ולכן התפלה הזו היא תפלה אמיתית, מטעם שהאדם רואה, שאין מה לקוות, שיהיה פעם ביד האדם לעשות משהו בעל מנת להשפיע. נמצא, שהאדם מרגיש איך שהוא אבוד. נמצא, שיש לו אז מגע הדוק עם הבורא. ולדבר זה האדם צריך להחשיב, מזה שהאדם מבקש מה׳, שיעזור לו, ואין מי בעולם שיוכל להציל אותו.

אולם כאן נשאלת שאלה הקשה ביותר, מי אמר להאדם, שיש נחת רוח להבורא מעבודה זו, שאין בה שום טעם, אלא רק טעם עפר, ולעבודה כזו האדם צריך לבקש מה׳, מטעם שהוא רוצה לעשות הכל רק בכדי שהבורא יהנה.

על זה באה תשובה: **אמונת חכמים**, שאנו צריכים להאמין לדבריהם. נמצא, התפלה הזו שהאדם מתפלל, שה׳ יעזור לו, שיוכל לעבוד במצב של שפלות, והטעם הוא רק של עפר, זה יכול להיות רק על בסיס של **אמונת חכמים**, שנאמין להם, שרק באופן כזה יכולים להגיע למצב של לשמה, ולא לבחינת תועלת עצמו. כלומר, שרק הם יודעים מה זה לשמה, ואיך להגיע לזה.

ובהאמור נוכל לפרש מה ששאלנו, על מה שדרשו חז״ל על הכתוב ״לא מרובכם״, ״אמר להם הקב״ה לישראל, חושקני בכם, שאפילו בשעה שאני משפיע לכם גדולה, אתה ממעטים עצמכם לפני״. ושאלנו, הכי מדרך העולם הוא, שמי שמלך מגדיל אותו, הוא מתגאה בפני המלך. אם כן, מה משמיענו בזה, שישראל ממעטים עצמם לפני הקב״ה.

ובהנ״ל שהסברנו, שיש ב׳ בחינות בעבודה:

א) שה׳ מאיר לו בזמן שהוא עוסק בתו״מ, ומרגיש טעם בעבודה, ומרגיש גדלות ה׳, איך שהוא משמש מלך גדול, וכבר הגיע לדרגת ״בזכרי בו אינו מניח לי לישון״.

ב) היא בחינת עבודה לשמה, דהיינו על מנת להשפיע ושלא לקבל פרס. ואז האדם בא לידי התנגדות מהגוף, היות שאין הוא מרגיש שום טעם בעבודה. אבל הוא לא רוצה שום הרגשה של גדלות ה׳, מטעם שאז ההרגשה זו נותנת לו סיבה, שבשביל ההרגשה הזו, שמרגיש בעת התעסקותו בתורה ומצות, זה מחייבו לעסוק בתו״מ. נמצא, שכבר אינו רק לשם שמים, אלא הנאת עצמו גם כן נכללת בה.

והיות שעבודה זו היא כולה למעלה מהדעת, מטעם שאין שכל שבעולם שיהא בידו להבין דבר כזה, ובחינה זו נקראת "שכינתא בעפרא", ושהאדם צריך להאמין, שדוקא מעבודה זו יש נחת רוח לה', זו נקראת עבודה בבחינת "אתם ממעטים עצמכם לפני".

פירוש, בשעה שהבורא נותן להם להרגיש את גדלות ה', אין הם אומרים, עתה כבר אין אנו צריכים לעבוד למעלה מהדעת. כי גם הגוף, בזמן שמרגיש גדלות ה', הוא מתבטל "כנר בפני אבוקה". אלא הם אומרים, אנו רוצים לעבוד בבחינת "אתם המעט מכל העמים", היינו שכל העמים שבאדם היו אומרים, עבודה זו היא עבודה בזויה, שהיא בחינת מיעוט ושפלות, היינו שהיא בחינת "שכינתא בעפרא".

וכמו שאמרו חז"ל "לא מרובכם", "אמר להם הקב"ה לישראל "חושקני בכם, שאפילו בשעה שאני משפיע לכם גדולה, אתם ממעטים עצמכם לפני". "נתתי גדולה לאברהם". ובטח אז היה צריך להיות שמח, כי כבר מרגיש גדלות ה', וכבר לא תהיה לו התנגדות מצד הגוף, אבל הוא היה ממעט את עצמו, ואמר, ואנכי עפר ואפר.

פירוש. הוא אמר לה', אני משתוקק למצב של העבודה, שהיתה בחינת "אנכי ה' אלקיך", בבחינת עפר ואפר. היינו, להזמן שהיתה אצלו העבודה בחינת "שכינתא בעפרא", שאז היה בטוח, שעבודתו היא כולה להשפיע, שאין להרצון לקבל שום יד בזה. נמצא, שאין הפירוש, שהוא ממעט עצמו נגד ה', היינו שלא מתגאה בפני ה'. אלא הפירוש, שהוא ממעט עצמו לעבוד בבחינת השפלות, אף על פי שה' נותן לו גדלות.

כמו כן למשה ואהרן ה' נתן גדלות. והם אמרו "ונחנו מה". היינו שהם היו משתוקקים לעבודה, בזמן שהיתה אצלם בחינת "שכינתא בעפרא". שאז, כשלא מרגישים טעם בעבודה, אז בא הרשע ושואל טענת "מה", היינו "מה עבודה הזאת לכם", שאתם רוצים לעבוד דוקא בבחינת עבודה בזויה כזו. והרשע שואל "מה העבודה הזאת לכם", מטעם שאז הם היו בטוחים, שעבודתם היא כולה להשפיע, ואין להרצון לקבל חלק בה.

וכמו כן לדוד. שה' נתן לו גדלות, אמר "ואנכי", היינו בחינת "אנכי ה' אלקיך", היתה עבודה זו אצלו, בזמן שהיה רוצה לקבל על עצמו את עול מלכות שמים, הנקרא "אנכי ה' אלקיך", היה אצל הגוף שלו בבחינת "ואנכי תולעת ולא איש".

והאבן עזרא שואל על מה שכתוב "ואנכי תולעת ולא איש". ואומר "רחוק הוא שיאמר איש דעת על עצמו, שאיננו איש. רק ידבר כנגד האויבים, שהם יבזוהו, ואיננו נחשב בעיניהם למאומה".

וגם כאן יהיה הפירוש, שבזמן שה' נתן לו גדלות, הוא לא אמר, עתה כבר אינני צריך לעשות מלחמה עם הגוף, כי הגוף יתבטל לפני ה' "כנר בפני אבוקה". אלא שהיה אומר, אני משתוקק להמצב של שפלות, שהאויבים שלי, היינו האומות העולם שבגופי, היו מבזים את עבודתי, שהם היו אומרים לעבוד רק בעל מנת להשפיע, ולא תהיה לו שום הרגשה בעבודה. זהו סימן, שהוא בכלל לא איש, שהם היו מבזים את סדר עבודתו. וזה נקרא, שישראל ממעטים עצמכם לפני.

עקב

מהו מצות, שאדם דש בעקביו ..... מא (41)
מהי מצוה קלה ..... מח (48)
מהי הפעולה שבאדם בדרך העבודה, שמיחסים לה׳ ..... נד (54)
מהו המצות קלות שאדם דש בעקביו, בעבודה ..... סה (65)
מהי הסיבה שבגללה זכו ישראל לירושת הארץ, בעבודה ..... עג (73)

מהו מצות, שאדם דש בעקביו

מאמר ל״ג, תשמ״ו

בפרשת עקב כתוב ״והיה עקב תשמעון, ושמרתם ועשיתם אתם, ושמר ה׳ אלקיך לך את הברית ואת החסד, אשר נשבע לאבותיך״. ופירוש רש״י ״והיה עקב תשמעון, אם מצות קלות, שאדם דש בעקביו תשמעון ושמר ה׳, ישמור הבטחתו״, עד כאן לשונו.

ויש להבין את התנאי הזה שהתנה ה׳. היינו, שאם תשמעון את מצות קלות, אני אקיים ההבטחות שהבטיח להאבות, אחרת לא יכול לקיים. כי בטח התנאים, מה שה׳ רוצה, אינם דומים למלך בשר ודם, שהתנאים שהוא הציג הם לטובת הנותן, ובודאי כאן הם לטובת הנבראים, היינו אחרת הם לא יכולים לקבל את הבטחתו. אם כן יש להבין, מהו התנאי של מצות קלות.

ובכדי להבין את התנאי, צריכים קודם כל להבין, מהי ההבטחה שהקב״ה הבטיח להאבות. ובטח אין הכונה על גשמיות, שבודאי ההבטחה היתה, שה׳ יתן לעם ישראל, שיזכו למטרת הבריאה, הנקראת ״להטיב לנבראיו״, שהוא, שהנשמות ישיגו את שורש נשמתם, הנבחן לה׳ חלקי נשמה, הנקראים נרנח״י.

ובכדי שהנשמות ישיגו את המוכן להם לקבל, ויחד עם קבלת הטוב והעונג לא ירגישו עם הקבלה זו ענין של נהמא דכסופא, ניתן לנו את העבודה, הנקראת ״עבודה דלהשפיע״. זאת אומרת, שקודם כל מוכרח האדם להרגיל עצמו בעבודה זו. ובכדי שיהיה מקום בחירה, היינו שיהיה בידו לבחור, על איזו כוונה הוא מקיים תו״מ, היה מוכרח להיות צמצום והסתר, שאז יש מקום בחירה.

אבל אם היה מגולה התענוג, היה מוכרח לקיים תו״מ על מנת לקבל. ומה שהיה עושה, היה הכל בכדי למלאות את אהבה עצמית שלו, מסיבת, היות שאי אפשר לומר, שהוא עושה הכל בעמ״נ להשפיע. היות שבזמן שיש גילוי אור, התענוג הוא יותר גדול מכל תענוגי הגשמיים.

ובגשמיות אנו רואים כלל, כל שהתענוג קטן ביותר, וכדי לוותר על התענוג, גם העבודה יותר קטנה. והיות שאי אפשר לומר, שהתענוג שהוא מקבל, כל כוונתו הוא רק להשפיע, אם לא יכול לוותר עליו. היינו שהוא צריך להיות בטוח בעצמו, אם הוא לא יכול לכוון בעמ״נ להשפיע, הוא מוכן לוותר על התענוג. אי לזאת, ככל שהתענוג קטן ביותר, יותר קל לוותר עליו.

ומשום זה ניתן לנו הסתרה על הטעם של תו״מ. וניתן לנו טעם בתענוגים גשמיים. וצריכים להאמין בדברי הזה״ק, שכל הנאה והתענוג, הנמצאים בדברים גשמיים, הוא רק נהירו דקיק, שפירושו אור דק מאוד בערך אור התענוג, המלובש בתו״מ. ומשום זה יש מציאות, שהאדם יעשה תרגילים על תענוגים גשמיים, ואח״כ הוא יכול כבר לצאת מבחינת הצמצום וההסתר בשיעור מה, שהוא כבר יש לו מציאות של בחירה, היינו לומר, שהוא מקבל את הנאה והתענוג הזה רק מטעם שהוא רוצה להשפיע.

ואח״כ, אם הוא עומד בנסיון, ומקבל הבחינה הקטנה שהשיג בעבודת ה׳, נותנים לו מדרגה יותר גדולה, לכוון עליה בעל מנת להשפיע. וכן הוא הולך מדרגה לדרגה, עד שמשיג כל בחינת הנרנח״י שלו משורש נשמתו. וענין נרנח״י, שהאדם משיג, זהו בחינת תרי״ג אורחין דאורייתא, שהם תרי״ג מצות שבתורה וז׳ מצות דרבנן, שבגמטריא תר״ך שמות, שזה ניתן לאדם להשיג.

ועיין בספר ״פרי חכם״ (חלק ב׳ דף ס״ה) וזה לשונו ״וזה שכתוב ב״עץ חיים״, שלא נבראו העולמות אלא לגלות שמותיו של הקב״ה. עיין שם הכתוב ותבין. והנך רואה, כיון שירדה הנשמה להתלבש בחומר מטונף הזה, לא יכלה עוד לשוב ולהתדבק בשרשה, בבחינת עולמה עצמה. כמו שהיתה בשורשה, קודם ביאתה לעולם הזה. אלא היא מחויבת להגדיל קומתה תר״ך פעמים, כמו שהיתה מלפנים בשורש, שהוא סוד כל השלימות, כל הנרנח״י עד היחידה, שעל כן נקראת היחידה בשם כתר, לרמז על מספר תר״ך, הנ״ל״.

ובהאמור, אנו יכולים לראות, מהי ההבטחה שהבטיח הקב״ה לאבות, ואיך אפשר להשיג כל כך שלימות. והשאלה ההיא נשאלת מצד ב׳ אופנים:

א) הצורך לשלימות הגדולה כזו, כי ידוע, "כי אין אור בלי כלי, היינו אין מילוי בלי חסרון", אם כן מתעוררת השאלה, איך נוכל לקבל הרגשה כזו, שחסר לנו להשיג את הנרנח"י. ולפי מה שהסברנו, שכל התענוגים הגשמיים, שכל העולם רצים אחריהם, אין זה יותר מניצוץ דק מאוד בערך התענוג שיש בקדושה, ובטח כשהאדם יזכה לקבל אפילו הארה קטנה דקדושה, הוא ירגיש בזה סיפוק גדול. ומי יגיד לו, שהוא עדיין בעל חסרון, עד שהוא צריך להשיג בחינת אור היחידה, אחרת עדיין הוא עוד לא נבחן שבא לשלימותו, ומי יודיע לו את זה.

ב) איך האדם יהיה ביכולתו להתגבר על התענוגים כל כך גדולים, ולומר, אם איננו יכול לכוון את קבלת תענוגים האלו לשם שמים, אני מוותר על התענוגים. מאיפה הוא יקבל כוחות כאלו. הלא אנו רואים, אפילו בתענוגים גשמיים, שאמרנו, שהם רק נהירו דקיק, שהם ניצוצין, שנפלו לתוך הקליפות, איך שקשה עליהם להתגבר, ולומר, שהוא מוותר על התענוגים האלו, אם לא יכול לכוון בעמ"נ להשפיע. והיות בתענוגים גשמיים, אנו רואים, שהם מתחלקים לתענוגים גדולים ולקטנים, ומכל שכן ברוחניות, שיש הרבה מדרגות והרבה הבחנות, אם כן מתעוררת השאלה, מאין יקח האדם כל כך כוחות גדולים על התגברות.

ובכדי להבין ב' השאלות הנ"ל:

א) מאין יקח הצורך לגדלות.

ב) מאין יקח כח להתגבר על ויתור התענוגים, בכדי שיהיה בטוח בזה, שמה שהוא לוקח את התענוגים, הוא רק בכדי להשפיע נחת רוח ליוצרו,

נקדים מה שאמרו חז"ל (קדושין ל') וזה לשונם "ואמר רבי שמעון בן לוי, יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש להמיתו, שנאמר, צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו, ואלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו, שנאמר, אלקים לא יעזבנו בידו".

ושאלנו, שכאן קשה בשתים:

א) אם נתנו לאדם יצר הרע, למה אין בכוחו של אדם להתגבר עליו, אלא הקב"ה עוזרו. הלא בחירה משמע, שיש בידו של אדם להתגבר. וכאן משמע, שאין לאדם בחירה, שיוכל להתגבר, אלא רק בעזרת ה'. ובכוחות עצמו אין יכול לו. נשאלת השאלה, מדוע לא נתן הקב"ה לאדם כח, שכן יוכל להתגבר עליו.

ב) אם אין בכוחו של אדם להתגבר, מדוע כתוב "שהקב"ה עוזרו". היינו שהאדם מוכרח להתחיל בההתגברות, ורואה שאינו יכול להתגבר, אז

הקב״ה נותן לו העזרה. ומדוע אין הקב״ה נותן לו את העזרה תיכף כשבא אליו היצר הרע. כי מה מוסיף לנו זה, מה שהאדם מתחיל בהעבודה. כי בין כך ובין כך אין בכוחו של אדם להתגבר.

אם כן מדוע הקב״ה צריך לחכות עד שיתחיל האדם בעבודה, ואח״כ באה העזרה. ומה היא התועלת מאיבוד זמן, היינו בזה שהקב״ה מחכה עד שהאדם יתחיל בעבודה. וכי מי הוא מרויח מאיבוד זמן זה. הלא תיכף כשבא היצר הרע לאדם, היה צריך הקב״ה לתת העזרה, מטרם שהאדם מתחיל בעבודה. ולמה לו לחכות עד שהאדם יתחיל בעבודה, ואח״כ יתן לו הקב״ה את העזרה.

אלא הענין הוא, כמו שדברנו במאמרים הקודמים, שענין הצמצום וההסתר היה לתיקון העולם. אחרת לא היתה יכולה להיות שום מציאות, שהאדם תהיה לו היכולת אפילו להתחיל בעבודה דלהתגברות על אהבה עצמית. כי האדם מצד הטבע, שולט בו ענין הרצון לקבל, שזהו עיקר קוטבה של הבריאה. ומה שבא אח״כ, הוא רק תיקון, לתקן את הרצון לקבל.

נמצא, שהרצון לקבל הוא העיקר. ושאר דברים הבאים אח״כ, הם רק לתקן אותו. נמצא, שהרצון לקבל נשאר, אלא נתוספים עליו תיקונים. אבל מי הוא המקבל כל התיקונים. ודאי אינו אלא הרצון לקבל.

ידוע, שאפילו מה שאנו אומרים, שיש מדרגה שרצונה היא ברצון להשפיע, גם כן הפירוש, שהרצון לקבל, שישנו בהמדרגה, היא לא משמשת עם הרצון לקבל שלה, אלא היא מתגברת על רצונה ועוסקת ברצון להשפיע. נמצא לפי זה, התיקונים, מה שהאדם צריך לעשות, הם רק על כלי קבלה שלו, היינו לתת עליה כוונה בעל מנת להשפיע. והיות שכל שהתענוג גדול ביותר, קשה לוותר עליו, ולומר, אם הוא לא יכול לכוון בעמ״נ להשפיע, הוא לא רוצה לקבל את התענוג.

לכן יש כאן לתקן ב׳ דברים:

א) עביות. היינו, רצון לקבל, שלא יהיה גדול יותר מדי. היינו, שאין באפשרותו של התחתון להתגבר. לכן מוכרחים לתת לו תאוה יותר קטנה. ואח״כ, שרואים, שיכול להתגבר על תענוג קטן, נותנים לו תענוג יותר גדול. ואם רואים, שיכול להתגבר על זה התענוג, נותנים לו יותר גדול, וכו׳. אבל איך מסדרים את זה.

אי לזאת, נתנו לאדם את העבודה בבחינת אמונה למעלה מהדעת. והעבודה זו היא קלה בעיני האדם. זהו מלשון ״קלת דעת״. זאת אומרת,

שאין האדם מכבד את העבודה זו, ונחשב אצל האדם הזמן, שהוא צריך לשמש עם האמונה, מצב של שפלות. היינו, שהוא מבין, שעבודה זו מתאימה לנשים ולילדים ולא לבעלי שכל, ולבעלי חריפי מוח.

מה שאם כן הם צריכים להבין את כל מה שהם רואים, מה שמתרחש בעולם, יהיה לפי טעמם ורוחם. ומה שהם צריכים לעשות משהו, אם הם לא רואים, שזה לא לטובתם, איך הם יכולים להסכים לעשות מעשים, שמתאימים לאנשים טפשים, היינו לאנשים שאין להם חוש הבקורת לא על מחשבותיהם ולא על מעשיהם.

ומשום זה הם משתדלים תמיד לא להכנס בענינים כאלו. ואם לפעמים שבאים להם להכנס בעבודה שלמעלה מהדעת מטעם שאין לו ברירה, הלא הדעת הוא ממנו והלאה, אבל הוא משתוקק כל הזמן, מתי אני אוכל להשתחרר ממצבים כאלו, הלא איננו מתאים לנו לחיות באויר, שאין השכל מבין כל דבר שהוא עושה, שיהיה בזה צורך, למה שהוא רוצה להגיע, הוא רוצה להגיע לדרגה, שיהיה מורם מעם.

שהוא מסתכל על הכלל, איך שהם עוסקים בתו"מ בלי שום בקורת, הוא אומר עליהם, שזהו, שיכולים לקיים הכל בהתלהבות, ולדקדק בכל פרטיה ודקדוקיה, הוא מחוסר חוש הבקורת. לכן הם מסוגלים ללכת כך בעינים עצומות. זאת אומרת, אם היה להם קצת שכל, אז הם היו גם כן כמוני. היינו, שאני מקיים תו"מ, אבל אני רואה, שעבודה זו לא מתאימה לי, אבל אין ברירה, אחרת אני, שאין לי שום קשר עם יהדות, ומשום זה הכל אצלי בכפיה ובלי רצון.

ומשום זה, כל זמן שאני שוכח, שאני הולך למעלה מהדעת, אני מסוגל לעשות הכל כמו הכלל. אבל בזמן שבאות לי המחשבות, על איזה בסיס נבנתה כל היהדות שלי, ואני צריך לענות להגוף שלי, שזהו רק על בחינת "תולה ארץ על בלימה", הוא לא יכול להתגבר ולומר, שעיקר בסיס היהדות נבנה דוקא על בחינת אמונה למעלה מהדעת. ודוקא עכשיו אני יכול לקיים את מצות אמונה, מטעם כי עכשיו הוא רואה, שאין לו שום בסיס. אבל בדרך כלל האדם נופל ורובץ תחת משאו של השאלות האלו.

שבאמת זוהי שאלת פרעה מלך מצרים, שאמר "מי ה' אשר אשמע בקולו". ומשום זה אומר האדם, שהדרך של האמונה, שנתן ה', שנעבוד על דרך זו, הדרך הזו לא תצליח לעולם. ואם הקב"ה היה שומע בקולו, היה צריך לתת שנעבוד על בסיס של ידיעה ולא אמונה. ובטח שהיו מתוספים

הרבה אנשים, שיקיימו תו"מ. מה שאם כן בדרך זו של אמונה, יש הרבה אנשים, אפילו שהתחילו בעבודה זו, אז הם בורחים מהמערכה.

ואאמו"ר זצ"ל אמר, זה שהבורא יתברך בחר שנלך בדרך האמונה, אינו מטעם שהאדם הוא בנחות דרגה, לכן אי אפשר לו לנהג אותו, אלא בדרך האמונה. אלא שהיא דרך המוצלחת ביותר. לכן בחר ה' בדרך זה, שיקבלו עליהם את סדר העבודה שלהם, שעל ידי זה תהיה להם היכולת, שיוכלו להגיע להמטרה, הנקרא "להטיב לנבראיו", שהנבראים יקבלו טוב ועונג, וגם יהיו בתכלית הדביקות, היינו בהשתוות ה'. והגם שהנבראים לא מבינים את זה, אבל זהו האמת.

ובהאמור יוצא, שהגם שענין האמונה הוא דבר השפל וקל, שענין קלות פירשנו מלשון "קלות דעת", היינו שלא מחשיבים אותה, מכל מקום היא הדרך שעליה יכולים להצליח להגיע להמטרה.

ובזה נבין מה שפרש רש"י "אם מצות קלות, שאדם דש בעקביו, תשמעון", היינו כוונתו אל בחינת אמונה, שהאדם דש בעקביו, על זה תשמעון, אז יהיה לכם כלים, שתוכלו להגיע להמטרה.

וזהו שפרש רש"י "ושמר ישמור הבטחתו". זאת אומרת, שהתנאי שהתנה, אינו מטעם שהוא לטובת הבורא, כדרך בשר ודם, שנותן משהו על תנאים, שהוא לטובת הנותן. מה שאין כן לגבי הבורא, שהתנאים, אם תשמור מצות קלות, כוונתו לטובת האדם, שדוקא על ידי זה האדם יכול להגיע לשלימות, ויזכה למה שמוכן לו מצד מחשבת הבריאה.

ובהאמור נבאר מה ששאלנו:

א) מדוע הקב"ה לא נותן עזרה לאדם, בזמן שהיצר הרע מתגבר עליו, אלא הוא מחכה עד שהאדם יתחיל בעבודה דהתגברות, ואח"כ הוא נותן לו את עזרתו, כמו שאמרו חז"ל "אלמלא אין הקב"ה עוזרו". וזה הוא כדוגמא, שאדם סוחב איזה משא כבד ואין לו כח לסחוב. אז האדם מבקש עזרה, ואז באים אנשים ועוזרים לו. מה שאין כן כשאינו מבקש עזרה, אין אף אחד יבוא לעזרתו. זה שייך לומר בין אדם לחבירו. אבל אצל הקב"ה, למה לו לחכות עד שהאדם יתחיל בעבודה ויצעוק לה' שיעזור לו, בו בזמן שה' יודע, שאינו מסוגל לבד לנצח את היצר הרע, מטעם שהקב"ה לא נתן כח הזה לאדם.

ב) ומה הוא הטעם, שלא נתן לו הקב"ה את הכח, שיוכל להתגבר בעצמו, אלא כאילו אמר לו, אני נתתי לך בחירה לנצח את היצר הרע. בטח צריכים

לומר, שה׳ נתן לו הכח להתגבר על הרע. ויחד עם זה אומרים, שבלי עזרת ה׳ אין האדם מסוגל לנצח אותו. אם כן הם שני דברים מנוגדים זה את זה.

וב׳ שאלות האלו נבין עם ב׳ שאלות ששאלנו:

א) כשהאדם יזכה למדרגה הכי קטנה ברוחניות, הוא מרגיש בזה יותר תענוג מכל תענוגים הגשמיים, כנ״ל בדברי האר״י ז״ל, שכל מה שאנו מוצאים טעם גדול בתענוגים הגשמיים, שאחרי תענוגים האלה אנו רואים, שכל העולם רצים אחריהם, ומקבלים מהם סיפוק בחיים, וכל התענוג שנמצא בהם נמשך מקדושה, שע״י שבירת הכלים וחטא של אדם הראשון בעץ הדעת, נפלו ניצוצין קדישין לתוך הקליפות. והאור הזה מכונה בזה״ק בשם ״נהיר דקיק״, שירד להחיות הקליפות. ומזה נמשך כל התענוגים הגשמיים כנ״ל. ודרגה הכי קטנה ברוחניות, שהיא קדושה, ששם עצם האור, בטח שיקח סיפוק מזה, ולא יהיה לו שום צורך לגדלות. אם כן מי יגיד לו שהוא צריך גדלות.

ב) ומאין יקח כוחות כל כך גדולים, שתהיה ביכולתו לקבל את התענוגים הגדולים בעמ״נ להשפיע, אחרת הוא יהיה מוכן לוותר עליהם.

ובהאמור, היות ״שאין אור בלי כלי, היינו, אין מילוי בלי חסרון״. ומשום זה מוכרח האדם להתחיל בעבודה. וכשהוא רוצה להתגבר על היצר הרע ואינו יכול, אז הוא נעשה בעל חסרון. וכשרואה, שאין הוא מסוגל להתגבר, אז הוא מבקש עזרה מה׳, אז הקב״ה יכול לתת מילוי, היות שכבר יש לו כלי לקבל מילוי.

והטעם שהקב״ה לא נתן לו כח להתגבר בעצמו הוא, היות שהאדם, כשיש איזה מילוי, אז הוא מסתפק במה שיש לו. נמצא, שאין להאדם צורך לזכות בנרנח״י של הנשמה, ועל ידי זה שהקב״ה עוזרו, הוא כמו שכתוב בזה״ק ״הבא לטהר מסייעין אותו. ושואל, במה מסייעין אותו. ומשיב, בנשמתא קדישא. וזכה, נותנים לו נפש. וזכה יתיר, נותנים לו רוח״.

נמצא, שעל ידי זה שמקבל סיוע מלמעלה, הוא הגורם שיהיה לו צורך להמשיך את הנרנח״י שלו. היינו, שכל פעם שהוא רוצה להתגבר על הרע שלו ואינו יכול, אז הקב״ה עוזרו עם נשמתא קדישא. מה שאין כן אם האדם היה יכול להתגבר בעצמו, מאיפה היה לו רצון וצורך לבקש מה׳, שיתן לו איזו דרגה יותר גבוהה ממה שיש לו.

מה שאם כן עכשיו, שהוא מבקש מה׳, שיתן לו עזרה, אין הוא מבקש מדרגות, אלא פשוט הוא מבקש מה׳, שלא יהיה תחת שליטת הרע. נמצא, מה

שהאדם רוצה שה׳ יעזור לו, שיהיה לו הכח לכוון בעמ״נ להשפיע, ולא יהיה ברשות הסטרא אחרא, רק שהוא רוצה להיות ברשות הקדושה, שפירושו, שכל חשקו יהיה אך ורק להשפיע לה׳, ורק זה חסר לו, ולא שום מדרגות גבוהות, אלא פשוט בתכלית הפשיטות להיות עובד ה׳ ולא עובד את עצמו, אבל הכח הזה שהוא מבקש מה׳, וכשה׳ עוזר לו, אומר הזה״ק, הוא ע״י סיוע של נשמתא קדישא. וכל סיוע וסיוע הוא ע״י נשמה, שה׳ נותן לו. לכן על ידי זה הוא הולך מדרגה לדרגה, עד שמשיג את השלימות של הנשמה, הנקראת נרנח״י.

ובזה מובן מה שאמרו חז״ל ״יצרו של אדם מתגבר בכל יום״. ומתעוררת השאלה, ובשביל מה צריך להיות התגברות של היצר הרע בכל יום, אם כבר קבל סיוע מה׳ ונצח אותו. בשביל מה הוא צריך לבוא עוד הפעם להאדם, ולאיזו תועלת הוא בא בכל יום.

ובהאמור מובן, שהיות שע״י העזרה שמקבל מה׳, הוא מקבל בחינת נשמה, נמצא **שבכל התגברות, שהאדם רוצה להתגבר ולהיות יותר זך, הוא מקבל על ידי זה בחינת נשמה.** לכן ההתגברויות האלו הם הגורמים שהאדם יכול להשיג את בחינת נרנח״י של נשמתו.

ושאלה הב׳, מאיפה הוא יקח כח התגברות, זהו לא מכוחות עצמו, אלא זהו העזרה שנותן ה׳, שיוכל להתגבר עליו. נמצא, שע״י דבר אחד יש תיקון לב׳ דברים.

מהי מצוה קלה

מאמר כ״ו, תשמ״ז

הכתוב אומר ״והיה עקב תשמעון, ושמר ה׳ אלקיך לך את הברית אשר נשבע לאבותיך, ואהבך וברכך״. ורש״י מפרש ״והיה עקב תשמעון״, אם המצות קלות, שאדם דש בעקביו, תשמעון, ושמר, ישמור לך הבטחתו, עד כאן לשונו.

ויש להבין מה שכתוב, אם המצות קלות, שאדם דש בעקביו, תשמעון, הקב״ה יכול לתת מה שהבטיח להאבות. ואם לא יקיימו המצות קלות, אין הקב״ה יכול לתת את מה שהבטיח לנו.

ואין לומר, שהכוונה, שאפילו מצות קלות צריכים לשמור, היה צריך לומר פשוט, שאם יחסר מצוה אחת מתרי"ג מצות, לא תקבלו את מה שהבטיח להאבות. אלא ממה שכתוב "מצות קלות" משמע, משום שהם מצות קלות. ומשום זה אין הקב"ה יכול לתת את הטוב והעונג. אם כן יש להבין, מדוע דוקא מצות קלות הן הסיבה, כאילו הן מעכבות על נתינת טוב ועונג להנבראים.

הנה חז"ל אמרו (אבות פרק שני) "והווי זהיר במצוה קלה כבחמורה, שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות". גם זה יש להבין, מה נקרא "מצוה קלה" ומה נקרא "מצוה חמורה". אולם גם הסיבה שצריכים להיזהר במצוה קלה כבחמורה, גם זה יש להבין. שכאן משמע, שאנו צריכים להיות זהירים במצוה קלה כבחמורה, הוא רק מסיבת, שאין אנו יודעים שכר המצות. אבל אם כן היו יודעים מתן שכרן של מצות, כן היה מותר לעשות הבדל בזהירות, היתכן לומר כך.

ובכדי להבין את הנ"ל, צריכים קודם כל לדעת את ענין תרי"ג מצות, שניתן לנו לקיים, לטובת מי הם ניתנו. הנה חז"ל אמרו (אבות פרק ראשון) וזה לשונם "רבי חנניא בן עקשיא אומר, רצה הקב"ה לזכות את ישראל, לפיכך הרבה להם תורה ומצות".

ובמאמר "פתיחה לחכמת הקבלה" (אות א') מבאר שם את הענין "לזכות את ישראל", שהוא מלשון "זכות והזדככות", שפירושו, שע"י התורה ומצות אנו נגיע לידי הזדככות. ומבאר שם, מה יש לנו להזדכך. ואומר, היות שאנו מצד הטבע נולדנו עם הרצון לקבל לתועלת עצמו, ודבר זה הוא מפריד אותנו מהבורא, כי ברוחניות שינוי צורה גורם ריחוק ופירוד, ובכדי שתהיה לנו השתוות הצורה, הנקרא "כח דהשפעה", וזה נגד הטבע שלנו, לכן קשה לעבוד בעמ"נ להשפיע. ומסיבה זו ניתן לנו תורה ומצות, שע"י נוכל לקבל כח התגברות, ונוכל לעבוד בעמ"נ להשפיע.

ובהאמור יש לפרש "רצה הקב"ה לזכות את ישראל", בכדי שע"י הזיכוך הם יהיו ראויים לקבל את הטוב והעונג, מה שהיה ברצונו לתת לנו, ולא היו לנו כלים, שיהיו מותאמים להשפע. נמצא, שהתורה ומצות ניתן לנו בתור הכשרה, שע"י זה שאנחנו נזכך עצמנו, נוכל לקבל את הטוב והעונג.

היוצא מזה, שענין קיום תו"מ הוא לטובתנו, כלומר שע"י נוכל לקבל את הטוב והעונג. נמצא לפי זה, מתי האדם יכול לקבל את הטוב והעונג, דוקא בזמן שהוא יכול לעבוד בלי שכר. כלומר, שדוקא שהוא לא דואג

לתועלת עצמו, וכל המעשים שהוא עושה, הם רק לתועלת ה׳, אז הוא מוכשר לקבל את הטוב. מטעם שיש לו כבר בחינת השתוות הצורה, שאז נבחן, שיש לו כלים, שהשפע יוכל להתקיים שם ולא יתקלקל, שזה נבחן לכלים נקיים מאהבה עצמית. אלא שהם מתוקנים ברצון להשפיע. לכן יש להם השתוות עם השפע, שהיא באה רק מטעם שרצונו להשפיע. ובכלים כאלו השפע יכול להתקיים.

ולכאורה משמע, שמי שרוצה לקבל טוב ועונג ולהנות מהעולם, ושיהיה לו חיי אושר, מה עליו לעשות, להשיג כלים דהשפעה, בכדי שיוכל לקבל אח״כ טוב ועונג. ולפי זה יש לומר, שהוא עוסק בהשפעה, בכדי להשיג אח״כ בחינת קבלה. וזה דומה למשפיע עמ״נ לקבל, הנקרא ״שלא לשמה״.

והתשובה היא, שבאמת האדם צריך להשתוקק להידבק בה׳, כלומר להגיע לידי הרגשה באברים, שכל הנאה שהוא רוצה לקבל, תהיה על דרך האמת. שהאמת היא, שהאדם צריך להגיע לידי מצב, שיהיה בידו היכולת לומר בפה מלא ״ברוך אלקינו שבראנו לכבודו״.

פירוש, שהאדם נותן תודה רבה לה׳, בזה שברא אותו לכבוד ה׳, היינו שירבה כבוד ה׳ בעולם, היינו שכולם יראו את גדלותו יתברך בעולם.

וזהו כמו שכתוב (מדרש רבה, בראשית) ״בשעה שרצה הקב״ה לברא את האדם, המלאכים אמרו לפניו יתברך, מה אנוש כי תזכרנו ובן אדם כי תפקדנו, הצרה הזאת למה לך, למה הדבר דומה, למלך, שהיה לו מגדל מלא כל טוב, ואין לו אורחים. מה הנאה למלך, שמלאו. מיד אמרו לפניו, עביד מאי דהניי לך״.

וצריכים להבין מה מלמדנו ויכוח זה שהיה בין הקב״ה להמלאכים, כאילו הקב״ה היה צריך, שהם יסכימו עם בריאת אדם. ויש לפרש, שענין הוויכוח עם המלאכים, בא ללמדנו על מטרת בריאת אדם, כלומר על איזו מטרה נברא האדם. ואמר להם הקב״ה, מהי השאלה שלכם, מה האדם כי תזכרנו.

שפירושו, ששאלו המלאכים, מה האדם יכול לקבל, מזה שאתה בראת את העולם לשם מטרה להנות לנבראיו, ובזה הטביע בו רצון לקבל הנאה ותענוג, הלא הוא יהיה בשינוי צורה ממך, ואין שום דביקות וחיבור עמך, ואיך הוא יהיה מסוגל לקבל את הטוב ועונג. על זה באה תשובת הבורא, שהאדם יעבוד בעמ״נ להשפיע ולא בעמ״נ לקבל, כמו שאתם חושבים.

אלא הם יגידו, הלא המלך ברא את המגדול מלא כל טוב. ומה הנאה דעביד אם אין לו אורחים. על משל הזה, האדם יקבל את הטוב והעונג, כלומר, האדם על תועלת עצמו הוא מוותר, ואינו רוצה לקבל שום דבר, אלא הוא רוצה להיות בבחינת משפיע בעל מנת להשפיע. אלא, היות שאין הנאה להמלך בזה שברא מגדול מלא כל טוב, ומסיבה זו הם רוצים לקבל את הטוב והעונג.

ובזה נבין מה ששאלנו, שלכאורה משמע, זה שהאדם עובד בכדי להשיג כלי דהשפעה, הכוונה היא, שעל ידם תהיה לו היכולת לקבל את הטוב והעונג. וכנראה, שזה כמו שהוא משפיע בעמ"נ לקבל, שזה נקרא "שלא לשמה".

והתשובה היא, היות לאחר שהאדם הגיע לדרגת לשמה, כלומר שבשביל עצמו אין לו צורך לקבל הטוב ועונג, כי כבר זכה לבחינת לשמה, אז בא המשל, מה שהקב"ה השיב להמלאכים, שזה דומה למלך, שיש לו מגדול מלא כל טוב ואין לו אורחים, איזה הנאה יש להמלך, בזה שעשה את המגדול מלא כל טוב.

על כוונה זו הולך האדם לקבל את הטוב והעונג. וזה נקרא, שהוא "מקבל את הטוב ועונג בעל מנת להשפיע". כי בכדי שתהיה הנאה להבורא, בזה שעשה המגדול מלא כל טוב, ויהיו לו אורחים, לכן האדם משתדל להיות בין האורחים שיקבלו הטוב והעונג, היות שמזה תהיה הנאה להבורא.

וזה נקרא, שאנו צריכים לומר "ברוך הוא אלקינו, שבראנו לכבודו". כלומר, שזה שאנחנו מקבלים ממנו טוב ועונג, הוא על הכוונה, שנוכל לומר לכולם את כבוד ה', בזה שהם מקבלים את מטרת הבריאה, שהיא רצונו להטיב לנבראיו, שזה נקרא "גילוי אלקותו יתברך לנבראיו". וזוהי הסיבה שרוצה לקבל את הטוב והעונג.

ובהאמור יוצא, שאין בכוונת התחתון, שיקבל שכר תמורת עבודתו. אלא כל מה שהוא רוצה ומבקש מה', שיעזור לו, הוא רק שיוכל לעשות נחת רוח להבורא. כלומר, היות שכל הגוף מתנגד לדעה זו, היינו שלא יעשה שום דבר לתועלת עצמו, אלא רק מה שיצא מזה נחת רוח להבורא. ועל זה הוא עומד ומבקש מה', שיעזור לו, שיוכל לנצח את גופו, ויהיה לו כח התגברות על אהבה עצמית.

ובהאמור יש לפרש מה שאמרו חז"ל "הוי זהיר במצוה קלה כבחמורה, שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות". ושאלנו, שמכאן משמע, שאנחנו מסתכלים על השכר, כי אמרו, שאין אתה יודע מתן שכרן, משום זה יש להיזהר במצוה קלה כבחמורה. הלא הם אמרו, "הוי כעבדים המשמשים את הרב שלא על מנת לקבל פרס". אם כן מהו הפירוש, שאין אתה יודע מתן שכרן של מצות.

יש לפרש, היות שהמטרה של הנבראים היא להגיע לידי דביקות ה', היינו לעשות הכל בעמ"נ שתהיה נחת רוח להבורא, לכן אמרו, שאין אתה יודע, כלומר, שאין אתה רוצה לדעת מתן שכרן של מצות, כי אתה עובד בלי שכר. אם כן מהו הבדל בין מצוה קלה לחמורה, כי בין כך ובין כך אין אתה רוצה לעבוד בשכר אלא בחינם.

אולם איך האדם יכול לדעת, אם באמת הוא עובד בעמ"נ להשפיע. לזה נתנו לנו חז"ל מקום הבחנה, שאם הוא יכול להיות זהיר במצוה קלה כבחמורה, ואומר לעצמו, הלא אני לא עובד בשכר, אלא כל מעשי הם להשפיע להבורא, אם כן אפילו דבר קל אני נזהר, כאילו היה זה דבר גדול.

נגיד דרך משל, האדם יודע בעצמו מאה אחוז, כשהוא מדבר בבית הכנסת אין זו עבירה. כי בטח על עבירה לא היה עובר ברבים, שכולם יראו, שהוא עובר כל כך הרבה עבירות בשעה אחת. אבל באמת, לדבר בבית הכנסת בשעת תפלה כן נקרא עבירה. אבל האדם לא מחשיב אותה לעבירה, שזה נקרא, ש"אדם דש בעקביו", מטעם אי הרגשה שזוהי עבירה כל כך גדולה, שיהיה כדאי כל כך להיות נזהר עליה.

אולם אם האדם עושה חשבון לעצמו, ואומר, מה חשוב לי אם היא עבירה גדולה או קטנה. זאת אומרת, אם אני הייתי עובד בשכר, אז יש לי להבחין בין מצוה קלה לחמורה. אבל אני עובד בלי שכר, ואני עובד רק לשמש את המלך, אם כן מה חשוב לי מה שאני עושה בין מצוה קלה לחמורה. אלא להיפך, אני רוצה להיות זהיר במצוה קלה כבחמורה, בכדי שאני אדע בעצמי, שאני עובד רק לשם שמים. ובזה אני יכול לדעת, אם אני מסתכל על השכר או על השימוש למלך. ואם אדם יכול לתת אותם כוחות על מצוה קלה כבחמורה, הוא בטוח בעצמו, שמעשיו הם בסדר גמור.

ואם הוא רואה, שאינו מסוגל לתת אותם כוחות, שנותן על מצות חמורות, גם על מצות קלות, זהו סימן, שכל כוונתו היא רק על השכר, ולא על המעשים שרוצה להנות להבורא. אלא הכל לתועלת עצמו.

ומה שנתתי משל, ממי שמדבר בשעת התפלה בבית הכנסת, איננו אומר שזוהי מצוה קלה או חמורה, רק לקחתי לדוגמא, מטעם שנהוג לזלזל בענין זה. אבל מה זה מצוה קלה או חמורה, זהו ענין פרטי, שכל אחד ואחד באופן פרטי קובע לעצמו, שזהו ענין חמור וזהו ענין קל.

ובהאמור נבין מה ששאלנו, שמשמע שאין הקב"ה יכול לתת את מה שהבטיח להאבות, כמו שכתוב "ושמר לך הברית, אשר נשבע לאבותיך, ואהבך וברכך, כי לא יקיימו את המצות קלות, שאדם דש בעקביו".

התשובה היא, היות בכדי שנוכל לקבל את הטוב והעונג, שהבטיח להאבות, מוכרחים להיות להאור הזה כלים המתאימים לזה, היינו כלים דהשפעה. אי לזאת, אם יהיו לנו הכלים דהשפעה, הוא יכול לתת לנו את הטוב והעונג. מה שאם כן אם יש להנבראים רק כלים דקבלה לתועלת עצמם, אין מקום שהאור ה' יוכל לשרות שם, מטעם שינוי צורה, כידוע.

וזה שכתוב "והיה עקב תשמעון". כלומר, שמצות קלות, שאדם דש בעקביו, תשמעון, כאילו זה היה חמור שבחמורות. וזה יכול להיות רק בזמן, שאין האדם מסתכל על השכר. לכן לא חשוב לו אם זו מצוה קלה או חמורה, היות שהוא משמש את הרב שלא עמ"נ לקבל פרס, אלא כולו להשפיע. אם כן מה חשוב לו מה שהוא עושה להמלך, בעיקר שהוא עושה נחת רוח להמלך. נמצא, שדוקא במצות קלות, שם ניכר שהאדם עושה לשם שמים.

ובהאמור יהיה הפירוש, שהתנאי שבעקב אין הפירוש, שדוקא אם תשמעון את המצות שאדם דש בעקביו, אז הוא יתן את הטוב והעונג. אלא הפירוש יהיה, שהקב"ה נתן לנו סימן בענין קיום תו"מ, שאמרנו, שהוא כידוע, שבסגולת תו"מ נוכל להשיג את הכלים דהשפעה, שעמהם נוכל לקבל את השפע, בא הכתוב ללמדנו, אם אנחנו נשמור את המצות הקלות, שאדם דש בעקביו, זהו סימן, שאנו הולכים על הקו לזכות לכלים דהשפעה.

מה שאם כן מי שבוחר בין מצוה למצוה, אומרים, במה הוא בוחר, במה שהוא יכול להרויח יותר, בזה הוא בוחר. וזה מראה, שאין כוונתו עם קיום תו"מ לזכות לכלים דהשפעה, אלא הוא עוסק בתו"מ שלא לשמה, אלא לשם לקבל שכר. לכן הוא מסתכל על כל מצוה ומצוה, שיש שמה יותר שכר.

לדוגמא, אנו רואים שחז"ל אמרו "גדולה מילה, שהיא שקולה כנגד כל המצות שבתורה" (נדרים ל"ב), "גדולה גמילות חסדים יותר מן הצדקה" (סוכה מ"ט). ויש עוד הרבה דוגמאות בחז"ל.

נמצא, כשאדם אומר, אני רוצה לעשות דבר זה בכדי להשפיע להבורא נחת רוח, ואין לו שום חשבון עם השכר, כאן יש מקום, שהקב"ה יכול לתת את כל הברכות, היות שיש כאן מקום, הנקרא "כלים דהשפעה". וזה נקרא מה שכתוב "כל מקום, את אשר אני אזכיר את שמי, אבוא אליך וברכתיך".

והקושיא, "את אשר תזכיר" היה צריך לומר. אלא הפירוש יהיה כנ"ל, היינו אם הקב"ה יכול לומר, המקום הזה הוא שלו, מטעם שהאדם נתן את המקום הזה להקב"ה, ואת רשותו עצמו ביטל, לכן הקב"ה יכול אזכיר, היינו שיכול לומר, שהאדם אומר, שזה מקום של הקב"ה.

מהי הפעולה שבאדם בדרך העבודה, שמיחסים לה'

מאמר ל"א, תשמ"ח

הנה הזה"ק (עקב דף א' ובהסולם אות א') אומר שם וזה לשונו "ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך. מצוה זו היא לברך את הקב"ה על כל מה שאכל ושתה ונהנה בעולם הזה. ואם אינו מברך נקרא גזלן להקב"ה. שכתוב, גוזל אביו ואמו, והעמידו החברים שסובב על הקב"ה. משום שהברכות שהאדם מברך את הקב"ה באים להמשיך חיים ממקור החיים, שהוא בינה, לשמו הקדוש של הקב"ה", עד כאן לשונו.

אנו רואים כאן, שצריכים להיות ב' דברים:

א) הנאה, מה שהאדם נהנה,

ב) שהאדם צריך לברך על ההנאה שקבל. ואומר, אחרת, שאם אין האדם מברך, הוא נקרא "גזלן להקב"ה". ואומר, הסיבה היא, שע"י הברכה הוא ממשיך שפע לשמו של הקב"ה. ויש להבין, מדוע אם אין האדם מברך, אינו נמשך שפע לשמו של הקב"ה. כלומר, אם בכוחו של הקב"ה ליתן שפע, למה הוא צריך להתעוררות על ידי הברכה.

ומפרש שם בהסולם, שאביו זה הקב"ה, ואמו זו היא השכינה, שע"י הברכה נמשך שפע לקודשא בריך הוא ושכינתא. אבל יש להבין, מהי

החשיבות של הברכה, שתגרום המשכת השפע מלמעלה. ואם אינו מברך, הוא גוזל את השפע, מה שאביו ואמו צריכים לקבל.

המאמר חז"ל הנ"ל מובא גם כן בתלמוד (ברכות דף ל"ה ע"ב) וזה לשונו "כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה, כאילו גוזל להקב"ה וכנסת ישראל, שנאמר, גוזל אביו ואמו. ואומר, אין פשע, חבר הוא לאיש משחית. ואין אביו אלא הקב"ה, שנאמר, הלא הוא אביך קונך. ואין אמו אלא כנסת ישראל, שנאמר, שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך. מאי, חבר הוא לאיש משחית, אמר רבי חנינא בר פפא, חבר הוא לירבעם בן נבט, שהשחית את ישראל לאביהם שבשמים".

גם המאמר הזה קשה להבין, שמי שלא עושה ברכה על הנאה שהוא נהנה, הוא חבר לירבעם בן נבט, שהשחית את ישראל לאביהם שבשמים. ויש להבין, מה אנו מוצאים את חומר בהברכה. ולמה זה יותר גרוע ממי שעובר איזו עבירה, שמגיע לו עונש על העבירה שהוא עשה. וכאן, כאילו העבירה של מניעת ברכה דומה כאילו השחית את כל העולם.

ידוע, שכל העולם לא נברא אלא בשביל יראת שמים, כמו שאמרו חז"ל (ברכות ו' ע"ב) וזה לשונם "כל אדם שיש בו יראת שמים, דבריו נשמעים, שנאמר, סוף דבר הכל נשמע, את האלקים ירא. ושואל, מאי כי זה כל האדם. אמר רבי אלעזר, אמר הקב"ה, כל העולם כולו לא נברא אלא בשביל זה". ופירש רש"י, בשביל זה, שיברא זה.

ויש להבין, מהו הפירוש "כי כל העולם לא נברא אלא בשביל יראת שמים". וזה נראה לכאורה לסתירה להכלל הידוע, שבריאת העולם, כמו שכתוב (מדרש רבא בראשית), שהקב"ה אמר למלאכי השרת, שהוא רוצה לברוא העולם, מטעם שזה דומה למלך, שיש לו מגדול מלא כל טוב, ואין לו אורחים, לכן הוא ברא את האדם, בכדי לתת לו טוב ועונג. וכאן הוא אומר, שהעולם לא נברא אלא בשביל יראת שמים. כאילו שהבורא צריך שיראו מלפניו, לכן ברא את העולם.

ובכדי להבין את זה, צריכים מקודם להבין, מה נקרא "עולם", ומה נקרא "יראה". ולפי הכלל שלמדנו, שסיבת בריאת העולמות היתה מטעם להטיב לנבראיו, ולסיבה זו ברא בהנבראים רצון והשתוקקות לקבל הנאה ותענוג, ובחינה זו נקראת בשם "מלכות דאין סוף", מטעם שאז עדיין מלכות לא עשתה סוף על התפשטות השפע, אלא קבלה בהרצון להנות את עצמה.

אלא אח"כ, לאחר שקבלה את האור, למדנו, שאז מלכות השתוקקה להשואת הצורה, מטעם שכל ענף רוצה להדמות לשורשה. לכן לא רצתה לקבל מטעם תועלת עצמה, אלא מטעם להשפיע נחת רוח להבורא. כלומר, היות שהבורא רוצה להטיב לנבראיו, לכן מסיבה זו הוא רוצה לקבל.

וזה נקרא בדברי האר"י הקדוש בשם "צמצום, והעלם, והסתר", כמו שאומר בספר "עץ חיים", שמטרם שנבראו העולמות, היה אור העליון ממלא את כל המציאות. ולא היה לא ראש ולא סוף, אלא הכל היה בהשואה אחד. אלא, כשעלה ברצונו להאציל הנאצלים, ולברוא את הנבראים, אז צמצם את עצמו, ואז נשאר מקום פנוי. ואומר שם וזה לשונו "והנה אחר הצמצום הנ"ל, הנה כבר היה מקום, שיוכלו להיות שם נאצלים, והנבראים, והיצורים, והנעשים".

רואים אנו, שמטרם הצמצום לא היה ענין של העולמות, שעולם נקרא מלשון "העלם והסתר". וההעלם וההסתר שנעשה אז, היו כמו שכתוב "בכדי להוציא לאור שלימות פעולותיו". ומסביר שם באור פנימי, שהפירוש הוא, בכדי שתהיה השתוות הצורה, הנקרא "מקבל בעמ"נ להשפיע", אחרת לא יקבלו שום שפע, כדי שלא יהיה שינוי צורה, הנקרא "פירוד". והמלכות דאין סוף חשקה לבחינת זו.

ואם היה גילוי אור בכלי קבלה, לא היה מקום עבודה, שיוכלו פעם לבוא לבחינת השתוות הצורה. לכן נעשה הסתלקות האור, שנקרא "העלם והסתר". ואח"כ לפי כוחות התגברות, הנקרא "מסך על האור עליון", שיוכלו לקבל בעל מנת להשפיע, בשיעור זה מתגלה האור.

והיות שהכלי הזה בא מכח התחתון, היינו שהתחתון צריך לעשות את הכלי, לכן אין בכוחו של התחתון לקבל את כל האור, שהיה במטרת הבריאה, שהקב"ה נתן את האור בכלי שהוא עשה, הנקרא "רצון לקבל". אלא האור, שהיה מאיר בכלי קבלה, מתקבל עתה בבחינת שיעורים, בזה אחר זה, המכונה "לאט לאט", היות הכלים שהנבראים עושים, הנקרא "בעמ"נ להשפיע", אינם מסוגלים לעשות הכל בפעם אחת.

ומזה הטעם יצאו הרבה עולמות, כלומר הרבה מסכים, שכל מסך מצד א' הוא עושה העלם, ומצד השני נעשה על ידו גילוי. מה שאם כן לפני הצמצום, לא היה מקום לעולמות, כלומר שלא היה מקום להעלם, פשוט מטעם, כמו שכתוב "שאור העליון היה ממלא את כל המציאות".

ובהאמור יוצא שיש ב׳ פעולות באדם:

א) שהוא רוצה לקבל הכל לתועלת עצמו, המכונה, שרוצה לקבל כל הנאה ותענוג שהוא רואה לתוך הכלי, הנקרא ״לקבל לעצמו״.
ב) שהוא רוצה להשפיע לזולת.

וצריכים לומר לפי הנ״ל, שהפעולה, מה שהוא רוצה לקבל לתועלת עצמו, זו באה לו מהקב״ה, כלומר, שהבורא הטביע בהנבראים כלי, הנקרא ״מקבל בעל מנת לקבל״. ועל הכלי הזה אין האדם צריך לעבוד, שיקנה אותו, אלא זה בא לו עם הטבע שברא הבורא.

מה שאם כן הפעולה מה שהאדם עושה לטובת הזולת, זה בא מצד הנבראים, כלומר שהאדם צריך לתת יגיעה, בכדי שיקנה הכלי הזה, מסיבת שלא היה מצד הבורא הכוונה שהתחתונים יתנו לו, אלא שהבורא יתן להנבראים. אלא, בכדי שלא תהא בחינת בושה, בגלל זה התחתון עשה צמצום והסתר, שלא לקבל שום אור, אלא לפי מה שהוא יכול לכוון בעל מנת להשפיע. לכן, היות שהפעולה הזו התחתון צריך לעשות מכח עצמו, לכן צריך התחתון לתת יגיעה רבה, שהוא יקנה את הכלי הזה, היות שהוא נגד הטבע שבה נבראו הנבראים.

נמצא, השאלה ששאלנו, איזו פעולה שהאדם עושה, שאנו מיחסים אותה להבורא, כלומר שהבורא ברא אותה. הוי אומר, זה שהאדם רוצה לקבל כל טוב לתועלת עצמו, זה בא ישר מהבורא, מה שאם כן פעולה של השפעה, זה אנו מיחסים להנברא. לכן הכלי זה, קשה לאדם לרכוש אותה, היות שזהו נגד הטבע.

ובהאמור נוכל לפרש מה ששאלנו, מה שאמרו חז״ל, שכל העולם נברא בשביל זה, היינו בשביל יראת שמים. וכמו כן כתוב (קהלת ג׳ י״ד) ״והאלקים עשה שיראו מלפניו״. והלא זהו בסתירה למה שאמרו חז״ל, שבריאת העולם היתה בכדי להטיב לנבראיו, כנ״ל, ולא מטעם שתהיה בחינת יראה, לכן נברא העולם. כמו שאמרו חז״ל, שכל העולם לא נברא אלא בשביל זה, היינו בשביל יראת שמים, שמשמע, כאילו הבורא צריך שיראו מלפניו, לכן ברא בשביל זה נבראים.

וכפי שהסברנו, שעולם פירושו ״העלם והסתר״, מתעוררת השאלה, מדוע ברא הקב״ה העלם והסתר, בזמן שסיבת בריאת העולם היתה להטיב לנבראיו. אלא שיש כאן ענין תיקון, המכונה בדברי הרב בספר ״עץ חיים״ ״בכדי להוציא לאור שלימות פעולותיו, צמצום את עצמו״. רואים אנו,

שענין העלם והסתר, הנקרא "צמצום", היה בכדי שיוכלו לקבל האור עליון, וישארו בבחינת הדביקות, המכונה "השתוות הצורה".

כלומר, הגם שמקבלים טוב ועונג, מכל מקום, היות שמקבלים בעל מנת להשפיע, נקרא זה "השתוות הצורה". זאת אומרת, מצד רצון והשתוקקות שיש להם להשפע עליון, הם מוותרים על קבלת הטוב ועונג, אלא מטעם שיש מזה הנאה ותענוג להבורא, מזה שהם נהנים, שזו היתה מטרת הבריאה, לכן הם מקבלים, היות שהקב"ה רוצה שהם יהנו, ולא מצד שהם רוצים לקבל הנאה לעצמם.

והתיקון הזה הוא דוקא ע"י ההעלם וההסתר, שאז יש מקום לבחירה, לומר, אם לא על הכוונה דלהשפיע, הוא לא רוצה לקבל. מה שאם כן אם היה האור מגולה, כמו שהיה מטרם הצמצום, איך אפשר לומר, בזמן שאור העליון ממלא את כל המציאות, שיהיה מקום לבחירה, כלומר, שאם הוא לא יכול לכוון בעל מנת להשפיע, הוא לא מקבל.

זה היה בלתי אפשרי, היות כי אנו רואים, שלאחר כל הצמצומים שהיו, ואינו מאיר בעולם הזה בבחינת גילוי, אומר האר"י הקדוש, אינו רק, נהירו דקיק ירד מהקדושה להחיות את הקליפות. זאת אומרת, כל התענוגים הנמצאים בעולם הגשמי, אינו יותר מאור דק מאוד בערך האורות שיש בקדושה. ואנו רואים, איך שקשה לאדם בזמן שמקבל תענוג גשמי, שהוא תענוג קטן בערך רוחניות, ששם הוא עיקר התענוג, מכל מקום קשה לו לומר, שאם אין אני יכול לכוון בעל מנת להשפיע, אני מוותר על התענוג. אם כן נצייר לעצמנו, אם היה מגולה האור, למשל האור המלובש במצות ציצית, איך האדם היה מסוגל לומר, שהוא מוותר על התענוג, אם אין ביכולתו לכוון בעל מנת להשפיע.

ובהאמור נבין, שענין עולם פירושו העלם. ובזה נוכל לפרש מה שאמרו "אין העולם נברא אלא בשביל זה", היינו בשביל יראת שמים. אולם מה הפירוש "יראת שמים" בדרך עבודה להגיע להאמת. הפירוש הוא, כמו שמובא בהקדמת ספר הזהר (דף קצ"א טור ב') וזה לשונו "אמנם, הן היראה הראשונה, והן היראה השניה, אינן חס ושלום לתועלת עצמו, אלא רק מפחד, שמא ימעט בעשיית נחת רוח ליוצרו".

ובזה נבין מה שכתוב "כל העולם נברא אלא בשביל יראת שמים". שהפירוש הוא, שכל ענין ההעלם, שנקרא "עולם", לא נברא ההעלמה הזו,

אלא בכדי שיהיה מקום להגיע לבחינת השפעה. כלומר, שאם לא היה ההעלם, לא היה מקום שנוכל לעבוד בעל מנת להשפיע.

ולפי זה יהיה הפירוש על מה ששאלנו, שמה שכתוב, שהעולם נברא בשביל להטיב לנבראיו, הכוונה על מטרת הבריאה, כנ״ל, במה שאמר הקב״ה, שזה דומה למלך שיש מגדול מלא כל טוב. ואח״כ בא תיקון הבריאה, שהוא לעבוד בעל מנת להשפיע, שתהא בחינת דביקות, השתוות הצורה, שזה נקרא ״יראה״. ועל התיקון הזה נעשה בחינת עולם, שפירושו, שיהיה העלם והסתר.

נמצא, שהעולם, שהוא ההעלמה, נעשה בכדי שיראו מלפניו. זאת אומרת, שהיראה היא לטובת האדם, שתהיה לו אפשרות לעבוד לטובת הקב״ה. ואין לומר, שהקב״ה צריך שיראו מלפניו. אלא כנ״ל, שהיראה היא, שהאדם מפחד, אולי לא תהיה לו יכולת לעבוד בעל מנת להשפיע. לטובת זה נעשה ההעלם. והעבודה זו שייכת להאדם, שהוא צריך לתת יגיעה גדולה עד שיקנה הכלים האלו, כנ״ל, שהוא מסיבה שהוא נגד הטבע, היות שהקב״ה נתן בהנבראים רצון לקבל הנאה ותענוג.

ובהאמור יש לפרש מה שכתוב ״והאלקים עשה שיראו מלפניו״. כלומר, שבכדי שהאדם יחזיק את היראה, הנקראת ״מלכות שמים״, עשה תיקון. היינו, ברגע שהאדם עוזב את המלכות שמים, הנקראת ״אמונה למעלה מהדעת״, עשה ה׳ מעשה, שהוא, שהאדם תיכף יורד ממצבו, שהיה חושב על רוחניות, ונופל לתוך עולם הגשמי, שאין שום קשר בין זה לזה.

והנפילות האלו גורמות, שהאדם ישמור עצמו, שלא ישנה את סדר העבודה של האמונה למעלה מהדעת. ועיין בהקדמת ספר הזהר (דף ק״ל), דיבור המתחיל פירוש: ״אולם כל עניני יראה, הוא רק ענין לטובת האדם, ולא שחסר להבורא, שהנבראים יכבדו אותו, כדוגמת מלך בשר ודם. אלא הכל מה שעשה, הוא לטובת האדם, שע״י התיקונים האלו, שהבורא עשה, הם ידריכו את האדם ללכת בדרך הישר, שהוא יגיע למטרת הבריאה, שהיא, שהנבראים יקבלו טוב ועונג״.

ועתה נבאר מה ששאלנו בענין הברכה, מה שכתוב ״הנהנה בעולם הזה בלי ברכה, הוא דומה כירבעם בן נבט״. ושאלנו, מדוע העבירה של הנהנה בלי ברכה כל כך חמורה, יותר משאר עבירות. כאילו בשאר עבירות שאדם עושה, הוא לא דומה לירבעם בן נבט, שהיה חוטא ומחטיא את הרבים. מה

שאם כן הנהנה בלי ברכה, הוא דומה לירבעם, שהשחית את ישראל לאביהם שבשמים.

ועל דרך העבודה יש לפרש, **בזמן שהאדם נהנה מאיזה דבר, והאדם מברך עליו, יש כאן ענין חידוש האמונה,** כלומר שהאדם בזמן הברכה צריך להאמין, שה' נתן לו את הנאה, שזה נכנס בבחינת רצונו להטיב לנבראיו. לכן גם בתענוגים גשמיים מלובש שם את התענוג מה שהבורא רוצה לתת להנבראים, כי רק הבורא הוא מחיה את כל, כמו שכתוב "ואתה מחיה את כולם". אלא כל זמן שאין האדם ראוי להרגיש מי הוא המפרנס שלו, אז הקב"ה מתלבש בלבושים גשמיים, כלומר שרק בלבושים הנמוכים, שגם בעלי חי מסוגלים גם כן להרגיש בהלבושים האלו הנאה, וגם לבחינת המדבר ניתן לו להרגיש בהם הנאה.

ומאלו התענוגים הגשמיים, שבהם האדם מרגיש הנאה ותענוג כמו בעלי חי, יש מקום לבחירה. כלומר, שיש כאן מקום לומר, שכל התענוגים שיש באלו הלבושים, הוא טבע. זאת אומרת, שהם אומרים, שאין שום מנהיג חס ושלום להטבע. ומזה בא, שכל החילוניים, שלא רוצים להאמין שיש מנהיג להטבע. כי יש להם ראיות ברורות בתוך השכל, שהוא כמו שהם אומרים.

ויש מאמינים, שאומרים, שהם הולכים למעלה מהדעת. כלומר, הגם מצד השכל יש לומר שהכל הוא רק טבע, מכל מקום הם בני מאמינים, ויש להם אמונת חכמים, שהם אומרים, שיש בורא ומנהיג את הטוב. נמצא, שזה שהבורא מתלבש בתענוגים גשמיים, והם מקבלים הנאה ותענוג, זה מספיק להם לחיות חיים מאושרים, ואין להם שום צורך לדעת, אם יש מנהיג את הטבע. כי מה יוסיף לנו בהתענוגים. אלא הם רוצים להרבות התענוגים על ידי ריבוי לבושים.

למשל, להרבות יותר כסף, ויותר כבוד, ויותר למלאות את הגוף באכילה ושתיה, וכדומה. והסיבה, שאין להם צורך לחפש, אולי יש כן מנהיג את הטבע, זהו נמשך מטעם "כי עבדא בהפקירא ניחא ליה", שפירושו, שחז"ל אמרו, שאין אדם רוצה לקבל על עצמו שום שעבוד ממי שהוא, אלא האדם רוצה לחיות בחופשיות ולא יהיה משועבד לשום אדם. נמצא, בזמן שהאדם יחפש לעשות תחבולות, בכדי לדעת שיש מנהיג את הטבע, נמצא, באם יקבל על עצמו את הדעה שיש מנהיג, הלא הוא מוכרח לקיים את פקודי המנהיג, ויהא מוכרח לומר, שיש שכר ועונש. אם כן יותר טוב לומר, שהטבע הוא בלי מנהיג חס ושלום. ובזה הוא יכול לחיות חיי הפקר. ובהאמור יוצא, זה

שמוסתר לנו הטוב ועונג בתורה ומצות, הוא בכוונה תחילה, בכדי שיהא מקום לבחירה, מטעם כי בתו״מ אי אפשר לומר שאין חס ושלום מנהיג, כי מי הוא הנותן תו״מ.

אולם מי הוא המעורר לעשות בחירה, ולהאמין שיש מנהיג להטבע. אלא בזמן שהאדם עושה חשבון לעצמו, שאי אפשר להיות, שאדם שהוא בחינת מדבר, תהיה לו אותה רמת החיים כמו בעלי חי, כלומר, שלא יכולים להשלים עם עצמם, לומר שאין להם תפקיד יותר חשוב בהחיים שלהם יותר מבעלי חי, הם מתחילים לחפש לעצמם מטרת החיים.

כמו שאמרו חז״ל לגבי אברהם, ששאל ״וכי יש בירה בלי מנהיג״. מיד נתגלה לו בעל הבירה, ואמר לו ״אני הוא בעל הבירה״. כלומר, שראה בירה אחת דולקת, היינו שראה שכל העולם, הנקרא ״בירה״, כולם סובלים יסורים. על זה אמר, וכי יש בירה בלי מנהיג. בטח שאין הטבע המייסר את העולם בלי מנהיג הטבע. והתחיל לחפש את המנהיג. תיכף נתגלה לו המנהיג ואמר לו, אני הוא הבעל בית של העולם.

רואים אנו, שצריכה להיות התעוררות מצד התחתון, שירצה לדעת ולהרגיש, שיש מנהיג להטבע, ומשתוקק להידבק בו יתברך, ועושה מה שביכולתו לעשות, אף על פי שרואה, שקשה לו לראות זה בתוך הדעת, שהמנהיג את הטבע הוא בבחינת טוב ומטיב, היות שהוא רואה, איך שהוא עצמו מחוסר מטוב ועונג, וכמו כן כשמסתכל על העולם, הוא רואה, שכל העולם נמצא בסבל ועוני, הן בגשמיות והן ברוחניות, מכל מקום הוא צריך להאמין באמונה למעלה מהדעת, שהקב״ה הוא המנהיג את העולם, והוא משפיע לכל העולם רק טוב.

כמו שאומר אאמו״ר זצ״ל (ספר ״שמעתי״, מאמר א׳), שהאדם צריך להאמין למעלה מהדעת, שהקב״ה מנהיג את העולם בהשגחה פרטית בבחינת טוב ומטיב. ואף על פי שבתוך הדעת הוא רואה להיפך, הוא צריך לומר ״עינים להם ולא יראו״, שכל זמן שהאדם עוד לא זכה להכנס לרשותו של הקב״ה ולבטל את רשות עצמו, אין האדם מסוגל לראות את האמת.

ובהאמור אנו רואים, שבזמן שהאדם נהנה בעולם הזה, שפירוש, בהרצון לקבל הנאה לעצמו, הגם שהרצון הזה בא מצד הבורא, כלומר, שרק זה היה רצון הבורא, שהנבראים יהנו מכל טוב, נמצא, בזמן שהאדם נהנה, הוא מקיים רצון ה׳.

אם כן מדוע הוא צריך לברך לה׳. האם הכוונה דלהטיב לנבראיו היתה מטעם שחסר להקב״ה שיברכו אותו. שענין ברכה הוא, שמברכים להנותן, שיבוא ברכה בכל מעשי ידיו.

ויש לשאול, וכי הקב״ה צריך שיתנו לו ברכה והצלחה, שזה נוהג רק אצל הנבראים, שמצד עצמם הם חלשים, לכן הם צריכים ברכה והצלחה, על מה שהם לא יכולים להשיג ע״י מעשי ידיהם, כי המה חסרי כח. ואיך אפשר לומר זה אצל הבורא.

אולם כפי שלמדנו, שמבחינת תיקון הבריאה היה ענין צמצום והעלם, בכדי שיהיה מקום לתחתונים לקבל, ולא תהיה בחינת בושה בעת קבלת התענוגים. ובענין זה ניתן לנו להבחין ב׳ דברים:

א) **מעשה**, היינו שהאדם מקבל הנאה.

ב) **כוונה**, היינו סיבה. כלומר, מי הוא המחייב לו לקבל את הנאה, הנקרא ״מעשה״. אז בא האדם לעשות חשבון נפש, שהאדם בא לראות, מי ומה גורם לו הנאה. מזה שהוא נהנה. ורואה, שכל הנאה תלויה בהשתוקקות להדבר. וזה אנו מיחסים להטבע שלנו. כלומר, שהבורא נתן לנו רצון והשתוקקות לקבל הנאה מאיזה דבר, שאנו מסוגלים להוציא משם הנאה. וכשהאדם עושה חשבון נפש, הוא רואה, שע״י זה הוא בא לידי פירוד מהבורא. כלומר שהוא רואה, שמקבלה זו הוא יקבל התרחקות מעבודת ה׳, מסיבת שינוי צורה. והוא מוכרח לקבל ע״י זה התקרבות לגשמיות, שעיקר פירוש גשמיות הוא, שמקבל על עצמו לעבוד בשביל תועלת עצמו, שהאדם נקרא ״גשם״, ולא לתועלת ה׳, שהבורא נבחן לבחינת ״רוחני״. ולכן מוטל על האדם לעשות כוונה על המעשה של הנאה:

א) שיאמין, שהנאה הזו שקבל, באה מצד הבורא ולא מצד כח אחר.

ב) שיעשה כוונה בעל מנת להשפיע, ולומר, היות שהבורא רוצה שהנבראים יקבלו תענוג, לכן הוא עושה רצון הבורא, אחרת, אם לא שיכול לכוון לטובת הבורא, הוא מוכן לוותר על ההנאה זו.

אבל זוהי עבודה, שלא בפעם אחת מגיעים לזה. וזה נקרא, שמברך את ה׳. כלומר, שע״י העבודה דלהשפיע, נבחן שהאדם נותן כלים להבורא, שתהיה לו האפשרות להשפיע להאדם תענוג. כי הצמצום, שהיה שלא להשפיע בכלים דקבלה, תהיה עכשיו מציאות, שהקב״ה כן יכול להשפיע, משום שהצמצום עבר מהם, מסיבת שמקבל עכשיו לא לתועלת עצמו, אלא בשביל תועלת ה׳.

לכן יכולים לומר עכשיו, שהאדם שהוא עושה ברכה, היינו שמכוון בעת קבלת הנאה, שהנאה שלו היא בזה, שהוא ממלא רצון ה׳, מה שהוא רוצה להטיב לנבראיו, זה נקרא, שנותן ברכה במעשי ידיו של הקב״ה. כלומר, היות שמעשי ידיו של הקב״ה הוא להשפיע להנבראים, ובזה שהוא מכוון בעמ״נ להשפיע, יש כח למעלה להשפיע להתחתונים, היות שעתה אין התחתונים יתרחקו ע״י הקבלה. אלא להיפך, עתה ניכר שהם דבוקים בה׳. והוכחה לזה היא, שהשפע יכול להתפשט לכלים המוכשרים לקבל, כי הכלים ישארו בקדושה. נמצא, שהוא גורם ע״י הברכה התפשטות השפע לתחתונים.

ובזה נבין מה ששאלנו, מהי חומרת ענין של ברכה. כנראה, שהוא עושה יותר היזקות משאר עבירות. ובהנ״ל, **ענין ברכה הוא ענין של הכשרת כלים**, שהבורא תהיה לו האפשרות לתת לתחתונים טוב ועונג, והשפע הזה הוא לא יהיה לרעתם. כלומר, שלא יתרחקו ע״י קבלת טוב ועונג ממנו יתברך, מחמת שינוי צורה. כידוע, ששינוי צורה גורם התרחקות מהבורא.

נמצא, מי שאינו עושה ברכה על ההנאה, כלומר שאינו מכוון שיהיה בעמ״נ להשפיע, הוא גורם מניעת השפע מלמעלה. נמצא, כאילו הוא גורם שלהקב״ה לא תהיה לו היכולת להוציא לפועל את מטרת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו.

וזהו כנ״ל, שבאדם נמצאות ב׳ פעולות:

א) מה שבא מצד הבורא, שהוא הרצון וחשק להתענוגים.

ב) היא הפעולה שאנו מיחסים אותה להנברא, שהיא הכוונה דעמ״נ להשפיע, שזה מיחסים להתחתון, שהוא צריך לכוון בעל מנת להשפיע.

נמצא לפי זה, שהכלי תהיה מוכשרת לקבל את השפע, ותשאר בדביקות בעת קבלת השפע, ב׳ תנאים, כנ״ל, המעשה והכוונה. ויש כאן להבחין בחינת שותפות בעשיית שלימות הכלי:

א) הבורא,

ב) הנבראים.

וזהו כמו שכתוב בזה״ק (הקדמת ספר הזהר דף ע״ט, ובהסולם אות ס״ז) וזה לשונו, ולאמר ״לציון עמי אתה״. ״עמי אתה״ אל תקרא ״עמי אתה״ עם עין פתוחה (פתח), אלא עמי אתה, עם עין חרוקה (חיריק), שפירושו להיות שותף עמי. מה אני עשיתי שמים וארץ בדברי, כמו שנאמר ״בדבר ה׳ שמים נעשו״, אף אתה כך, שבדברי חכמה שלך עשית שמים וארץ

חדשים, אשריהם העמלים בתורה. זאת אומרת, ע"י התורה, שהמאור שבה מחזירו למוטב, יכולים לבוא לדרגת ביטול הרשות של עצמו. וכל מה שהאדם עושה, יהיה הכל בכדי להשפיע נחת רוח ליוצרו.

ובהאמור יוצא, שאם אין האדם נותן את חלקו שבהכלי, שהוא חלק הב', הנקרא "רצון להשפיע", הוא גורם בזה, שהשפע מה שצריך להגיע להתחתונים, ע"י המעשה של התחתון, בזה שהוא לא נותן את הכוונה, השפע מתעכב בגללו. כלומר, בזה שלא נתן את הברכה, חסר את הקשר של עליון ותחתון, כי העליון הוא המשפיע והתחתון הוא המקבל. אם כן יש ביניהם שינוי צורה, ואין להם דביקות, אם כן איך יכול השפע לבוא להתחתון.

לכן כשיש בחינת מקשר, כלומר שגם התחתון רוצה להיות משפיע כמו העליון, כבר יכול השפע להגיע להתחתון, מסיבת הקשר שיש ביניהם. מה שאם כן אם אין הקשר הזה, דומה כאילו גזל את המזונות, מה שאביו ואמו צריכים לתת להילדים, האדם הזה גזל, ואין להילדים במה לחיות.

כלומר, זה שנהנה ולא עשה ברכה, היינו שלא נתן את הכוונה לתועלת ה', לכן לקח את ההנאה, שהיא בחינת קבלה, ומסר אותה להס"א, שהם לוקחים את כל בחינת קבלה בעל מנת לקבל, ובזה הם ניזונין. זאת אומרת, במקום שע"י הברכה, אם היה מכוון בעל מנת להשפיע, היתה הקדושה ניזונית מזה, כלומר שע"י היה ניתוסף שפע בעולמות דקדושה, הוא ע"י המעשה בלי כוונה, נתן כח להקליפות.

ואין לשאול, מהו הפירוש, שהשחית את העולם, הלא הוא לא קלקל את בחינתו עצמו. ואיזה שייכות יש לו לכל העולם, זה צריכים לפרש, כמו שאמרו חז"ל (קידושין מ' ע"ב) "רבי אלעזר בר רבי שמעון אומר, לפי שהעולם נידון אחר רובו, והיחיד נידון אחר רובו, עשה מצוה אחת, אשריו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות. עבר עבירה אחת, אוי לו, שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף חובה".

רואים אנו, שאיש אחד, ע"י החוב שלו, הוא גוזל את המזונות, מה שצריך להגיע לכל העולם. לכן מי שאינו עושה ברכה, הוא גוזל את אביו ואמו. כלומר, מה שהם צריכים לתת לו שפע, ומה שצריכים אביו ואמו לתת לכל העולם, הוא מונע זה מהם. נמצא, שהוא השחית את העולם לאביהם שבשמים.

זאת אומרת, מה שאביהם שבשמים היה צריך לתת שפע ומזון לכל העולם, הוא גזל את זה הכח, שהיה צריך לקבל בכדי שיתוסף קדושה בכל העולם. ומסר זה הכח להס"א. היות שע"י כל בחינת "מקבל בעל מנת

לקבל״ שעושים התחתונים, נעשו מזה תוספות כח לס״א. וע״י כל כוונה על המעשה, שמכוון בעמ״נ להשפיע, גורם תוספות שפע בהקדושה.

ובהאמור מובן לנו את ענין חומרת ״מי שנהנה בעולם הזה ולא נתן על הנאה ברכה״. היינו כנ״ל, שהיא הכוונה, שרק ע״י הברכה ניתוסף שפע בכל העולמות, ומגיע שפע לכל העולם.

ובהאמור יוצא, שאם כוונת האדם היא רק לעשות נחת רוח לה׳ ולא לתועלת עצמו, אז אין הוא מסתכל על גודל הנאה. ורק הוא מסתכל על גודל התשוקה, מה שהוא רוצה להנאות להבורא. היות שע״י השתוקקות להנות להבורא, הוא גורם בחינת השתוות הצורה בשורש נשמתו. וזה גורם שימשך שפע במידה יותר מרובה. היות שהעליון רוצה לתת יותר משהתחתון רוצה לקבל, רק חסר כלים דהשפעה. נמצא, בזה שהוא מתגבר בבחינת להשפיע, ממילא נמשך שפע מרובה. לכן אין לבקש, שיהיו לו אורות גדולים, רק להשתדל שיהיו לו כלים גדולים, שהם כלים דהשפעה.

וזהו כנ״ל שפירשנו, שאמרו חז״ל ״מהו שכתוב ״כי זה כל האדם״. ומשיב, ״אמר רבי, כל העולם כולו לא נברא אלא בשביל זה״. היינו, בשביל יראת שמים. כמו שכתוב ״מה ה׳ אלקיך שואל מעמך, כי אם ליראה״. וענין יראה הוא כמו שאומר בהסולם, שהוא מתייירא אולי לא יוכל להשפיע לה׳. ״וזהו כל האדם״. **זהו כל מה שיש לאדם לעשות, היינו להמציא לו כלים דהשפעה, והשאר, היינו אורות, ה׳ נותן.** וזהו ״הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים״.

מהו המצות קלות שאדם דש בעקביו, בעבודה

מאמר מ״א, תש״ן

על הכתוב ״והיה עקב תשמעון, ושמרתם ועשיתם אותם, ושמר ה׳ אלקיך לך את הברית ואת החסד, אשר נשבע לאבותיך״, פירש רש״י וזה לשונו ״אם המצות קלות, שאדם דש בעקביו, תשמעון, ושמר ה׳, ישמור לך הבטחתו״, עד כאן לשונו.

ויש להבין, מה משמיענו בזה, שאם ישמור האדם את מצות הקלות, אז ישמור ה' לך את השבועה. ויש להבין, מהו התנאי הזה, שמשמע, כי אילו אחרת אין בידו חס ושלום לקיים את השבועה, שנשבע לאבותיך. ועוד יש להבין, מה שהמפרשים שואלים, מדוע מתחיל מלשון רבים "ושמרתם ועשיתם" ומסיים בלשון יחיד "ושמר לך".

ובכדי להבין זה, צריכים קודם כל להבין באופן כללי, מהן ענין תרי"ג מצות שניתן לנו. ובהקדמת ספר הזהר (דף רמ"ב) כתוב שם וזה לשונו "המצות שבתורה נקראים בלשון הזהר בשם **פקודין**. ונקראים אמנם בשם תרי"ג **עיטין**. וההפרש ביניהם הוא, כי בכל דבר יש פנים ואחור, שבחינת הכנה אל הדבר נקרא **אחור**, ובחינת השגת הדבר נקרא **פנים**. ועל דרך זה יש בתורה ומצות בחינת **נעשה** ובחינת **נשמע**. וכשמקיימין תו"מ בבחינת עושי דברו, מטרם שזוכים לשמוע, נקראות המצות בשם **תרי"ג עיטין**. והן בחינת אחור. וכשזוכים לשמוע בקול דברו, נעשים תרי"ג המצות בבחינות **תרי"ג פקודין**. כי יש **תרי"ג מצות**, אשר בכל מצוה מופקד אורה של מדרגה מיוחדת, שהיא כנגד אבר מיוחד **בתרי"ג אברים וגידים של הנשמה**, וכו', והיא בחינת הפנים של המצות".

והנה בחינת "עושי דברו" נקראת בזמן ההכנה, היינו מטרם שהאדם זוכה לבחינת "לשמוע בקול דברו", שענין "שמיעה" שייך דוקא לאחר שהאדם זכה לכלים דהשפעה, שרק אז יש לו בית קבול להשפע, שיתלבש בכלים דהשפעה. ואז יש לו "אזניים", לשמוע בקול ה'.

מה שאם כן כשעדיין משוקע בכלים דקבלה, אז מוטל על האדם לעבוד בבחינת "עשיה", הנקרא "מעשה", אף על פי שהגוף לא מסכים לעבוד לשם שמים. אלא הוא צריך להאמין, אף על פי שהוא נמצא במצב של שפלות, היינו שהגוף לא מסכים לעבודה זו, לעבוד לשם שמים, מכל מקום הבורא נהנה מזה, היות שבמצב השפלות, האדם מרגיש שהוא נצרך להבורא, שיעזור לו. לכן יש לו אז מגע הדוק עם הבורא. היינו שהוא מרגיש, שאין לו עצה אחרת, אלא רק ה' יכול להציל אותו ולהוציאו מהשפלות הזו.

אולם האדם שואל לעצמו, איפה הצדק והיושר של הבורא. היות שהוא נותן יגיעה ומקיים תו"מ, ולא רוצה תמורת זה שום שכר, אלא הוא רוצה לעבוד לשם שמים, וכמו שכתוב בזה"ק, לעבוד בגלל שהוא רוצה לשמש מלך גדול, היינו מטעם "דאיהו רב ושליט", וכשהוא מבקש מה', שיתן לו להרגיש את גדלותו יתברך, והאדם מאמין שה' הוא שומע תפלות כל פה, והוא עומד ומחכה כל יום, שתהיה לו הרגשה יותר גדולה מגדלות ה', ולבסוף הוא

רואה, שהוא הגיע לשפלות יותר גדולה. היינו שהוא מרגיש, שאנשים מרחוב, אין הם כל כך שקועים באהבה עצמית.

והאדם שואל, מדוע אנשים מרחוב, שאין להם שום תפלה, שה' יוציא אותם מאהבה עצמית, הם בסדר. והוא רואה, שהם מרגישים את הסדר עבודה בתכלית השלמות. היינו, שהם יודעים, שכל יום הם מתקדמים, היינו שהרכוש שלהם מתגדל. כמו שאמרתי פעם, שיש לכל אחד מהם יומן, ששם הוא רואה, כמה מצות נרשמו כל יום על שמו, וכמה דף גמרא יש לו לרשום בהיומן שלו. והוא רואה להיפך, שכל יום הוא גרוע מאתמול.

ואפילו שהאדם עושה חשבון לעצמו, הוא רואה שיש כמה עליות בכל יום, עד לפעמים האדם חושב, עתה בטח אני כבר באתי אל המנוחה והנחלה, לא כמו שהיה עד עתה. פתאום באות לו מחשבות שמבלבלות את ראשו, ושוכח את הכל, היינו שהוא שוכח אפילו מענין עליות בכלל, ומרגיש רק שפלות. אחר כל העבודה שנתן, הוא נעשה עתה יותר גרוע מתמיד, ומתחיל להסתכל על עצמו, ואינו מוצא בעצמו שום מעשה טוב, ומרגיש כאילו אף פעם לא קיים תו"מ.

ונשאלת השאלה, איך האדם יכול לתרץ לעצמו על הרגשות האלו, האם זה אמת או שקר. כלומר, מבחינת המציאות, שזה לא יכולים למחוק את המציאות. היינו שבטח נתן יגיעה, ובטח קיים תו"מ, אולם לפי הרגשת האדם, הכל נעלם. נשאלת השאלה, לאן הלכו, כלומר, מי לקח אותם, שאין הוא מרגיש אותם. ואין לומר, שהוא סובל על שכחה, לכן הוא שכח את הכל. הלא האדם רואה, שדברים לא יפים מה שהוא עשה, הוא כן זוכר.

והתשובה היא, שצריכים להאמין באמונת חכמים, כמו שאומר בזה"ק, שמפרש את מה שכתוב "או הודע לו אשר חטא". ושואל, מי הודע לו. ומתרץ, התורה. וכמו שפירשנו פעם, ע"י זה שהוא לומד תורה על הכוונה בכדי להגיע אל האמת, היינו שיהיה עובד ה' באמת, כלומר שזה שהוא מקיים תו"מ אין לו כוונה שהוא עובד עבור עצמו, היינו שהוא יקבל שכר, אלא הוא רוצה לקיים תו"מ על דרך שאמרו חז"ל "בראתי יצר הרע, בראתי תורה תבלין", היינו שהוא לומד תורה בתור עצה, שע"י זה הוא יגיע שיהיה עובד ה' באמת, היינו שהוא רוצה לעבוד לתועלת ה', לכן התורה מודיעה לו "אשר חטא".

זאת אומרת, הסדר של "תורה תבלין" הוא, מקודם היא מודיעה לו "אשר חטא", היינו עד כמה שהוא שקוע באהבה עצמית, שזה נקרא,

שהתורה, שהיא בחינת התבלין, נותנת לו הכלי, היינו החסרון, שיהא נצרך שהבורא יעזור לו. נמצא, שהתורה מודיעה לו, זה שהוא מאמין בה׳, זהו דבר זר אצלו. היינו שהוא מרגיש איך שהוא מרוחק מה׳, שכמו דבר זר הבורא נחשב אצלו. וכמו שאמר אאמו״ר זצ״ל על הכתוב ״לא יהיה בך אל זר״, שפירוש ״אל״, ה׳ לא יהיה אצלך כמו דבר זר, שאין לך שום חיבור עמו.

וזהו מטעם, היות שהאדם משוקע באהבה עצמית, שזהו שינוי צורה מהבורא. היות שהבורא רצונו הוא רק להשפיע, מה שאם כן האדם מצד טבעו הוא רק לקבל. לכן אין אני והוא יכולין לדור במדור אחד. נמצא, במקום שהיה האדם צריך להרגיש קירבת ה׳, הוא מרגיש ריחוק מה׳. וזה מודיעה לו התורה. היינו להאדם שלומד תורה, מסיבת שהוא מאמין בדברי חז״ל, שאמרו, ״אמר הקב״ה, בראתי יצר הרע, בראתי תורה תבלין״, התבלין האלו נותנים להאדם להרגיש איך שהאדם מרוחק מה׳.

נמצא, שהתורה נתנה להאדם כלי, היינו חסרון, שהאדם יבקש מה׳, שיוציאו מהגלות, הנקראת ״גלות מצרים״, כידוע **מצר - ים** פירושו צר עין, היינו שאין לו שום כח להשפיע אלא רק לקבל. והאדם, הגם שהוא רואה, שאי אפשר להגיע לקירבת ה׳, מטרם שכל מעשיו יהיו בעל מנת להשפיע, מכל מקום הוא רואה, שאין שום מציאות, שתהיה בידו יכולת להגיע לזה בלי עזרתו יתברך.

וכבר דברנו מזה הרבה פעמים, מדוע עשה ה׳ ככה, היינו שלא תהיה שום מציאות מצד האדם לצאת משליטת פרעה. והתשובה לזה היא, כמו שאמר אאמו״ר זצ״ל, על מה שאברהם שאל את ה׳, בזמן שה׳ הבטיח לו ירושת הארץ, ״במה אדע כי אירשנה״. ״ויאמר לאברם, ידע תדע, כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם״.

ואמר, ששאלת אברהם היתה, שאברהם ראה מהי ירושת הארץ, שהיא ענין מלכות, הנושאת את השפע העליון, הכולל ה׳ בחינות נרנח״י דקדושה. וידוע, שאין אור בלי כלי, היינו שאין מילוי בלי צורך. ואברהם ראה, שאין לישראל צורך להשיג שלימות המדרגה. אלא, שאם ישיגו קצת הארה מלמעלה, כבר יהיה להם סיפוק. וממילא אין להם צורך להשיג את הנרנח״י דנשמה הכלולה במלכות, שזו נקראת ״ירושת הארץ״.

ואיך, אמר אברהם, איך יקבלו את האור, בזמן שאין להם כלים, הנקרא ״צורך״. אז אמר לו ה׳ ״ידע תדע, כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם״. היינו,

שעם ישראל יהיו **בארץ**, היינו **ברצון**, שלא שייך לעם ישראל, אלא הם יהיו תחת שליטת הרצון לקבל, שזה שייך לפרעה מלך מצרים.

"וענו אותם". כלומר, שעם ישראל יסבלו, מזה שאין הם יכולים לעשות מעשים בעמ"נ להשפיע, שזה יביאו להם דביקות בה'. אז הם יצטרכו שה' יעזור, כמו שכתוב "ותעל שועתם אל האלקים מן העבודה, וישמע אלקים את נאקתם, ויזכור אלקים את בריתו את אברהם".

וידוע מה שאמרו חז"ל "הבא לטהר מסייעין אותו". שואל הזה"ק "במה מסייעין אותו. ומשיב, בנשמתא קדישא. היינו מקודם נותנים לו נפש, זכה יתיר, נותנים לו רוח". זאת אומרת, כפי מה שהוא הולך לזכות עצמו ודורש עזרה, אז העזרה שהוא מקבל מלמעלה, היא בחינת חלק מירושת הארץ.

ובהאמור יש לפרש מה ששאלנו, מדוע האדם, בזמן שהוא מתחיל ללמוד תורה, על הסיבה שהתורה נקראת בחינת תבלין, מדוע האדם בזמן שהוא התחיל ללכת על דרך האמת, שהתורה היא בחינת עיטין, היינו עצות איך לכבוש את היצר הרע, האדם מתחיל לראות, איך שכל פעם במקום שהיה צריך להרגיש שהוא יותר מקורב לה', הוא מרגיש שנעשה יותר מרוחק.

ושאלנו, וכי זו היא דרך התורה, שעל ידה נעשה יותר מרוחק מה'. והתשובה על זה היתה, שהתורה נותנת לו מקודם הכלי, היינו החסרון, לראות איך, באיזה שיעור הוא מרוחק מה', שזה הוא מה שאומר הזה"ק, שהתורה מודיעה לו שהוא חטא.

נמצא, שאל יאמר אדם שהוא לומד תורה על דרך האמת, ומדוע התורה לא עוזרת לו בבחינת התבלין. והתשובה היא, שהאדם צריך להאמין באמונת חכמים, שהתורה כן עוזרת לו, במה שהיא מגלה לו שהוא חטא, היינו איך שהוא מרוחק מה'. ובגלל זה יש לו מקום לתת תפלה מעומק הלב, מחמת שהוא מרגיש, שהוא יותר גרוע משאר אנשים.

והגם שאם ישאל לעצמו, הוא רואה שהוא נותן יותר כוחות בקיום תו"מ, אם כן למה הוא מרגיש שהוא יותר גרוע. על זה אין להאדם מה להשיב, אלא שהאדם אומר, מבחינת הרגשה, אני מרגיש, שאני יותר גרוע עתה ממה שהייתי עוסק בתו"מ, בטרם שהתחלתי ללכת בדרך האמת. היינו, שכל מה שהוא עושה, הוא רואה, שהוא הכל לא בכל הלב, כמו מקודם לכן.

וזהו כמו שאמר אאמו"ר זצ"ל, שזהו שה' אמר לאברהם "ידע תדע, כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם, וענו אותם". שע"י זה יהיה להם צורך

לירושת הארץ, היינו שע"י החסרון שיהיה להם, שהם בערום וחוסר כל, ואז הם יהיו בבחינת "ויאנחו בני ישראל מן העבודה, ותעל שועתם אל האלקים מן העבודה".

היינו, **שהעבודה בעצמה, זה שלא מתקדמים בעבודה, אלא להיפך, זה יגרום להם צורך**. אז ה' יתן להם עזרה, כל פעם שהם רוצים להיות יותר זכים. וע"י זה יהיו להם כלים לקבל את ירושת הארץ.

ובהאמור יש לפרש מה ששאלנו "והיה עקב תשמעון, ושמר ה' אלקיך את הברית ואת החסד, אשר נשבע לאבותיך". ופירש רש"י "אם המצות הקלות, שאדם דש בעקביו, תשמעון, ושמר ה', ישמור לך הבטחתו". ויש להבין, מהו התנאי הזה, שאם תשמעון הקלות, אז ה' ישמור הבטחתו, אחרת לא יקיים את השבועה.

והענין הוא, "מצות קלות" פירושו מה שבני אדם מזלזלים בהן, שהכוונה היא על בחינת מוחא וליבא. כלומר, כל המצות, בזמן שמקיימים אותם על מנת לקבל שכר, המצות האלה האדם לא מזלזלים. אלא שכל אלה המצות נקראות "חמורות", בגלל שיכולים להפסיד את השכר. לכן השכר שמצפים שיקבלו תמורתם, זה עושה שיהא מצות חשובות, היינו השכר מחשיב אותם.

מה שאם כן בזמן שהאדם צריך לעבוד לשם שמים, שזה אצלו למעלה מהדעת, בזה האדם מזלזל, מטעם שהגוף מתנגד לעבוד בלי שכר. לכן שאומרים להגוף, שצריכים לעבוד רק בעל מנת להשפיע לה', אז הגוף אומר, שדבר זה רחוק מהשכל ואינו כדאי להתאמץ בעבודה זו. והאדם רואה, שאין בידו להתגבר על הגוף. וכפי שהסביר אאמו"ר זצ"ל, **שזה שאין בידי אדם לצאת משליטת הרצון לקבל לעצמו, הבורא עשה זה בכוונה תחילה, בכדי שע"י זה האדם יקבל צורך לעזרת ה', אחרת הוא אבוד**.

ולכן כשהאדם מבקש מה' שיעזור לו, ע"י זה הוא מקבל עזרה מלמעלה, שהוא ענין מאור התורה, "שהמאור שבה מחזירו למוטב", כנ"ל בדברי הזה"ק, שע"י זה הוא מקבל כלים וצורך להשגת נרנח"י דנשמה. וזאת היתה התשובה של ה', מה שאברם שאל "במה אדע כי אירשנה".

נמצא, שדוקא אם האדם רוצה לשמור את המצות הקלות, אז הוא נצרך לה', שיתן לו עזרה. אחרת, אם האדם אין לו צורך לשמור את המצות הקלות, שהם מצות בזויות, וממילא אין הוא צריך לעזרת ה', וכיון שכן אין לו צורך, שה' יעזור לו ע"י שיתן לו נרנח"י דנשמה, הלא אין לו צורך לזה,

לכן חוזרת השאלה של אברם "במה אדע כי אירשנה", כנ"ל. הלא אין לו צורך להשיג את ירושת הארץ. נמצא לפי זה, שאין ה' יכול לקיים את השבועה של ירושת הארץ. לכן לפי פירוש רש"י, שאומר, אם תשמעון את מצות הקלות, אז ה' יכול לקיים "ושמר ה'", היינו שה' ישמור את הבטחתו, אחרת אי אפשר לקיים את הבטחתו.

ובהאמור יש לפרש גם כן מה ששאלנו, שמתחיל בלשון רבים "ושמרתם ועשיתם", ומסיים בלשון יחיד. והתשובה היא, כי בזמן שהאדם מתחיל לעבוד, יש לו **שתי רשויות**, היינו בחינתו עצמו, שהיא הרצון לקבל, וגם רוצה לעבוד עבור הבורא. ובזמן שהאדם רואה, שיש לו שתי רשויות, אז הוא מבקש מה', שיתן לו עזרה לבטל את רשותו, ולא תשאר אלא **רשות היחיד**, היינו רשותו של ה'. אז ה' נותן לו עזרה על ביטול הרשות, ושהאדם לא ישאר אלא ברשות היחיד. וזה שכתוב בלשון יחיד "ושמר ה' אלקיך לך", היינו שה' ישמור אותו שתהיה לו רק רשות היחיד.

ובהאמור נבין מה שכתוב (עקב, שלישי) "לא בצדקתך ובישר לבבך אתה בא לרשת את ארצם, כי ברשעת הגוים האלה ה' אלקיך מורישם מפניך, ולמען הקים את הדבר, אשר נשבע ה' לאבותיך, לאברהם".

ויש להבין, אם ה' רוצה לתת ירושת הארץ לישראל, בעבור אשר ה' נשבע לאבותיך, לאברהם, משמע שהסיבה שנתן לעם ישראל את ירושת הארץ, היתה מטעם שה' הבטיח לאברהם לתת את ירושת הארץ. וכאן אומר הכתוב, שהסיבה שנתן את ירושת הארץ לישראל, היתה מעם רשעת הגוים. משמע מכאן, שאם לא היתה רשעת הגוים, לא היה יכול ה' לקיים את הבטחתו לאבות. ויש להבין, מה יש בזה, שאם יש רשעת הגוים, ה' יכול לקיים את השבועה. ומטעם צדקתך וישר לבבך אין ה' יכול לקיים את השבועה.

ובהנ"ל, שבדרך העבודה **רשעת הגוים**, הכוונה על הרע שיש בלבו של אדם. ואין האדם מסוגל לנצח אותו, ומוכרח לצעוק לה', שיעזור לו, להוציאו לחרות מתחת שליטת פרעה מלך מצרים. ובמה עוזר לו, כמו שאומר בזה"ק, בנשמתא קדישא. זאת אומרת, כל פעם שהוא מבקש עזרה, הוא מקבל נשמתא קדישא. שע"י זה שהוא נמצא בגלות, ורוצה לצאת מהגלות, היינו זה שהאדם מרגיש שיש לו רשעת הגוים, שלא נותנים לו לעשות מעשים לשם שמים, אלא לעבוד לתועלת עצמו, שזה נבחן, שהוא מוכרח לעבוד עבור אומות העולם שבגופו.

וזהו כמו שכתוב (שמות, ראשון) "ויבן ערי מסכנות לפרעה את פתם ואת רעמסס". ואאמו"ר זצ"ל פירש, בזמן שהיו רוצים לעבוד לשם שמים והתגברו על שליטת המצרים, זהו הפירוש **רעמסס**, היינו שהתגברו על האהבה עצמית, כמו **רעם - סוס**, היינו בכח גדול כמו סוס. וחושבו, שהם כבר יצאו משליטת אהבה עצמית. ואח"כ הם באו ל**פי - תהום**, היינו שכל הבנינים שבנו, הכל נבלע ונשקע ב**תהום**, ולא נשאר זכר מכל העבודה, שזה נקרא **פתם**.

היינו, שכל פעם היתה להם העבודה בבחינת **פתם ורעמסס**. זאת אומרת, שכל יום היתה להם עבודה מחדש. כלומר, שכל יום הרגישו, כאילו היום הם מתחילים לעבוד עבודת הקודש. ועד עתה יש להם הרגשה, כאילו מעולם לא עוסקו בעבודה. והם שואלים לעצמם, איפה נעלמה העבודה והיגיעה, מה שעשו עד עתה. והם לא יודעים מה להשיב על זה, אלא כנ"ל, שהכל נבלע ונשקע בארץ.

ולא היו ביכולת לומר להגוף שלהם, מדוע אתה לא רוצה היום לתת יגיעה. הלא אתמול ראית, כשאתה נתת יגיעה, בא לך אח"כ כח לעבודה. ואתה אינו יכול לקבל משהו מאתמול, כי הוא לא מרגיש שאתמול הוא עשה משהו, כנ"ל, כי הכל נבלע בארץ. ולמה הוא כך, אלא זהו תיקון.

נמצא לפי זה, אם האדם מסתכל על עצמו, ויש לו מעשים טובים, אז אין לו צורך שיבקש מה' שיעזור לו, ממילא אין לו מקום לקבל עזרה מה', כי אין מילוי בלי חסרון. אם כן, אין ה' יכול לקיים את השבועה בענין ירושת הארץ, היות שאין להם צורך, שיתן להם בתור עזרה את ירושת הארץ.

וזה שאומר "לא בצדקתך ובישר לבבך אתה בא לרשת את ארצם". מדוע. כי אם הם בסדר, אז אין להם צורך. וזה שאומר "כי ברשעת הגוים, ה' אלקיך מורישם", כנ"ל, שע"י הרע שבגופו יש צורך לעזרה.

מהי הסיבה שבגללה זכו ישראל לירושת הארץ, בעבודה

מאמר מ״ד, תשנ״א

הכתוב אומר (עקב, שלישי) ״לא בצדקתך וביושר לבבך אתה בא לרשת את ארצם, כי ברשעת הגוים ה׳ אלקיך מורישם מפניך, ולמען הקים את הדבר אשר נשבע ה׳ לאבותיך״.

ויש להבין זה, שמכאן משמע, שהסיבה, שה׳ נתן ירושת הארץ לעם ישראל, היא מטעם כמו שכתוב ״כי ברשעת הגוים ה׳ אלקיך מורישם מפניך״. זאת אומרת, אם הסיבה של ״רשעת הגוים״ לא היתה, אז לא היה ענין לתת ירושת הארץ. ועוד יש להבין, מהי הסיבה השניה. אומר, מטעם ״אשר שנשבע ה׳ לאבותיך״. ולולי השבועה, אין ה׳ צריך לתת את הארץ לעם ישראל.

זה קשה להבין, הלא חז״ל אמרו ״לא נברא העולם אלא בשביל ישראל״. משמע, שכל הדברים טובים שישנם בעולם הם בשביל ישראל. ומכאן משמע, שבגלל סיבות אחרות נותנים לעם ישראל ארץ חמדה טובה ורחבה, ארץ זבת חלב ודבש. שהכתוב נותן ב׳ סיבות:

א) מטעם רשעת הגוים.
ב) מטעם השבועה, שנשבע לאבותיך.

אבל הכתוב בא לנו לומר, שבל נטעה, שהסיבה שנותן לנו ירושת הארץ, היא מטעם ״צדקתך וביושר לבבך אתה בא לרשת את ארצם״, אלא מטעם ב׳ סיבות הנ״ל.

אאמו״ר זצ״ל שאל על מה שכתוב (לך לך, שישי) ״ויאמר אליו, לתת לך את הארץ הזאת לרשתה. ויאמר, במה אדע כי אירשנה. ויאמר לאברהם, ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם, וענו אותם ארבע מאות שנה, ואחרי כן יצאו ברכוש גדול״.

ושאל, מהי התשובה, שה׳ השיב על מה שאברהם שאל ״במה אדע כי אירשנה״, שה׳ אמר לו ״ידוע תדע, כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ואחר כן יצאו ברכוש גדול״. זאת אומרת, שהתשובה היתה על השאלה ״במה אדע״. היינו, שאברהם אומר, שהוא רוצה בטוחות על הירושה. אז הקב״ה נתן לו תשובה, שע״י התשובה זו הוא כבר יהיה בטוח על ירושת הארץ. אם כן יש להבין את התשובה, שבה כבר יש הבטחה על הירושה.

ואמר, שהפירוש הוא, שבזמן שה' אמר לו "לתת לך את הארץ הזאת לרשתה", אז אברהם ראה את גדלה וחשיבותה של הארץ הזאת. כי ענין ירושת הארץ, הכוונה על בחינת מלכות, שהיא מקבלת את כל האורות מלמעלה ומשפעת להנשמות. כי מלכות נקראת "כנסת ישראל".

ואברהם ראה, לפי הכלל "שאין אור בלי כלי", כלומר "שאין מילוי בלי חסרון", שאם ה' יתן לישראל קצת הארה והתעוררות מלמעלה, הם יהיו מסתפקין במועט, ולא יהיה להם שום חסרון למדרגות יותר גבוהות. אם כן ראה אברהם, שאין שום אפשרות שעם ישראל יוכלו לקבל את ירושת הארץ, מטעם שאין להם צורך לזה.

וזו היתה השאלה "במה אדע". לא חס ושלום שהוא לא האמין מה שה' אמר לו. אלא שאלתו היתה, שאמר, שהוא לא רואה, שיהיה להם צורך לזה. כמו כשנותנים לאדם איזה דבר יקר ערך, אבל אם אין לו צורך לזה, אין האדם יכול להנות מאותו דבר. נמצא, אפילו שיתנו להם ירושת הארץ, אם אין להם צורך, אז לא יוכלו להנות מזה. והגם מצד הנותן הכל בסדר, אבל אם אין להתחתון צורך, מה הנותן יכול לעשות. וזהו ששאל אברהם.

והתשובה היתה "ידע תדע, כי גר יהיה זרעך". כלומר, שהם יהיו בגלות אצל המצרים, שזה נקרא "ארץ לא להם". שפירושו, שעם ישראל, שהם רוצים לעבוד לשם שמים, והמצרים יהיו שולטים עליהם. וכל פעם עם ישראל ירצו לצאת מהגלות, כמו שכתוב (שמות, שלישי) "ויאנחו בני ישראל מן העבודה, ותעל שוועתם אל אלקים מן העבודה". שבאופן כללי נקראים "אומות העולם" רצון לקבל לעצמו. אלא בהרצון לקבל יש הרבה רצוניות, שכל רצון בפני עצמו מיוחס ל"אומה" מיוחדת. לכן נקראים באופן כללי "ע' אומות העולם", כנגד ע' בחינות רצון. שזה נמשך בסוד "זה לעומת זה", זאת אומרת כנגד ז' ספירות דקדושה, שהם חג"ת נהי"ם, וכל אחד מהן כולל עשר ספירות, ביחד הם ע' אומות.

וגם יש בחינת "ישראל", שהם נקראים על שם "**ישר - אל**", שהם ההיפך מהרצון לקבל לעצמו, אלא הם בבחינת רצון להשפיע לה', היינו שהוא רוצה לעשות נחת רוח ליוצרו.

לכן, כיון שהמצרים היו שולטים עליהם, היו מוכרחים לעשות כל עבודתם לטובת המצרים ולא לתועלת ה'. וזה שאומר "וייאנחו בני ישראל מן העבודה". פירושו, שבני ישראל היו רוצים לעבוד לתועלת ה', והמצריים היו שולטים עליהם, לכן "וייאנחו". כלומר, שראו, שלא די שלא מתקדמים,

אלא הם הולכים אחורה. וזה שאומר "ותעל שוועתם אל אלקים מן העבודה".

ואז, כשהם רואים שלא יכולים מכוחות עצמם לצאת מהגלות, לכן מבקשים מה', כמו שכתוב "ותעל שוועתם אל אלקים", שפירושו, שה' עזר להם לצאת מגלות מצרים. וזה כמו שאומר הזה"ק על מה שאמרו "הבא לטהר מסייעין אותו". ושאל, במה, והשיב "בנשמתא קדישא".

נמצא, שדוקא בזמן שהם מונחים תחת שליטת הרע, אז רואים בכל פעם יותר את שליטת הרע, ואז האדם בא לידי הרגשת ב' דברים:

א) שהרצון לקבל, שהוא שליטת המצריים, הוא כל כך רע שמרחיק אותו מה'. כלומר, שטרם שהתחיל בעבודה דעל מנת להשפיע, עוד לא היה יודע כמה רעות גורם לו הרצון לקבל. וזה מטעם הידוע, שלא מראים לאדם את תוקף הרע בפעם אחת. אלא מעט מעט מראים לו, כי אחרת הוא תיכף יברח מן העבודה, שהוא יגיד, שזה לא בשבילו.

ובהאמור יש לפרש דברי הרמב"ם, שאומר, ש"ענין לשמה לא מגלין לאדם בתחילת עבודה, אלא עד שתרבה דעתן, ויתחכמו חכמה יתירה, מגלין להם רז זה מעט מעט". ויש להבין, מהו הפירוש "מגלים להם רז זה מעט מעט". שיש להבין, איך זה אפשר להיות ענין "מעט מעט". הלא כשאומרים לאדם, שהוא צריך לעשות הכל לשמה, כבר אצלו הכל מגולה, ומה יש עוד לגלות.

אלא שיש לפרש, שענין מה שאומר "מגלים להם", מי הוא המגלה להם רז זה של ענין של לשמה. וגם יש להבין מה שאומר "עד שתרבה דעתן ויתחכמו חכמה יתירה". מי יודע שכבר זכה לבחינת "עד שתרבה דעתן ויתחכמו חכמה יתירה".

אלא זה יכולים להבין, כמו שאמר הזה"ק פשט על מה שכתוב "או הודע לו אשר חטא". ושואל, מי הודע לו. ומשיב, הקב"ה. ויש להבין מה שאומר "שהקב"ה הודע לו אשר חטא". באיזה אופן הודע לו. ויש לפרש זה על דרך שכתוב בהסולם (בראשית חלק ג' דף ס"ד) וזה לשונו "שאם יעסוק אדם בתורה ומצות אפילו להנאתו עצמו, מכל מקום ע"י המאור שבה ירגיש הפחיתות והשחיתות הנוראה, שיש בטבע הקבלה לעצמו. ואז יתן אל לבו לפרוש את עצמו מטבע הקבלה הזו, ויתמסר לגמרי להשפיע נחת רוח ליוצרו. ואז יפקח ה' את עיניו, ויראה לפניו עולם מלא מתכלית השלימות, שאין בו חסרון כל שהוא".

ובהאמור נבין, איך שהקב"ה מודיע לו "אשר חטא". שיש לפרש, זה שהאדם לומד אפילו שלא לשמה, המאור שבה מודיע לו, שהרצון לקבל הוא הגורם לכל הרע, שהוא המפריע, שתהיה יכולת להאדם לקבל טוב ועונג הזה, מה שיש ברצונו יתברך לתת להנבראים. והמאור שבתורה, זה נקרא שהקב"ה מודיע להאדם אשר חטא.

ובזה גם כן יש לפרש, מדוע אומר הרמב"ם, שצריכים להתחיל להרגיל את האדם בעבודה דשלא לשמה ולא בלשמה. וזהו מטעם, שענין לשמה מגלים להאדם ע"י שמקבל מאור התורה. נמצא, ממילא, שאם הוא לא עוסק בתורה אפילו שלא לשמה, מאיפה הוא יקח מאור התורה. לכן אומר הרמב"ם, שצריכים להתחיל בשלא לשמה.

ובזה נבין מה ששאלנו, מי יודע אם כבר זכו לחכמה יתירה, שכבר מותר לגלות להם את הענין של לשמה. התשובה היא, המאור שבתורה יודע כמה הם מתפעלים ממאור התורה, בשיעור זה יש יכולת לגלות להם את הענין של לשמה.

ובזה נבין מה שאומר הרמב"ם "שמגלים להם מעט מעט", שהפירוש הוא, היות שענין "לשם שמים" פירושו "לא לתועלת עצמו", והאדם צריך להרגיש מהו שלא לצורך עצמו. וזה מגלה לו המאור התורה. לכן כל פעם המאור מגלה לו את ערך הרע שיש ברצון לקבל, כי ע"י המאור שהאדם מקבל מהתורה, הוא רואה כל פעם קצת רע שיש בהרצון לקבל. וזה שאומר "מגלים לו מעט מעט".

וענין רע מתפרש בב' אופנים:

א) מהו טובו של הרע, היינו כמה האדם מפסיד ע"י הקבלה לתועלת עצמו.
ב) כמה שהגוף מתנגד להעבודה דלהשפיע.

וב' אלה האדם מקבל מהמאור שבתורה מעט מעט. וזה שאומר "מגלים להם מעט מעט רז זה". היינו, שע"י המאור, שמקבל מבחינת התורה דשלא לשמה, הוא בא לידי גילוי של ב' דברים כנ"ל. היינו, שיעור הרע הנמצא בהרצון לקבל, שיעור התנגדות הגוף כל פעם במידה מרובה, שהאדם רואה בכוחו להתגבר. וזה שאומר "מעט מעט". זאת אומרת, שכל פעם המאור מגלה לו, שזה נקרא, שאי אפשר לגלות לו בפעם אחת, כנ"ל.

ובהאמור נבין מה ששאלנו, מדוע אומר הכתוב, שדוקא ע"י רשעת הגוים זכו לירושת הארץ. והטעם הוא כנ"ל, כמו שהבטיח ה' לאברהם, שבאופן זה, היינו שעם ישראל יסבלו גלות מצד המצריים, כלומר, כל אומות העולם

עם כל מידות הרעות שיש בהם, הם רוצים לשלוט על עם ישראל. ועם ישראל רוצים דוקא לעשות הכל לתועלת ה׳, ולא לתועלת ע׳ אומות כנ״ל, אז מורגש להם חסרון. והם יראו, שאין בכוחם להתגבר עליהם.

ואז יהיה, כמו שכתוב ״וייאנחו בני ישראל מן העבודה, ותעל שוועתם אל אלקים מן העבודה״. אז ה׳ יתן להם העזרה הדרושה לזה. והוא כנ״ל, שכל פעם הם יזכו לבחינת ״נשמתא קדישא״, וזו תהיה הסיבה שבני ישראל יצטרכו לקבל את ירושת הארץ, מטעם שהם יקבלו זה מתוך הכרח, היינו להציל את עצמם משליטת אומות העולם.

וזה שכתוב ״כי ברשעת הגוים ה׳ אלקיך מורישם מפניך״. כלומר, שדוקא ע״י רשעת הגוים יש יכולת שה׳ יכול להורישם את ארץ ישראל כנ״ל. כי הרגשת הרע, בזמן שמגלים שהרע הזה, הוא המפריע להגיע להתקרבות ה׳. כי רק זה חסר לנו. כי ענין ״קירוב וריחוק״ ברוחניות, הוא ענין השתוות הצורה. ובזמן שיש השתוות הצורה בין אור לכלי, אז האור מתלבש בהכלי.

לכן הרגשת הרע, הנקראת ״רשעת הגוים״, גורמת צורך להתפטר מהרע. ואז האדם מתחיל לטהר עצמו מבחינת קבלה לעצמו. ואז הוא רואה, שאין זה בידו. ואז מתחיל להתפלל לה׳, שיעזור לו, כמו שאמרו חז״ל ״הבא לטהר מסייעין אותו״. כנ״ל בדברי הזה״ק, שנותנים לו נשמתא קדישא. כלומר, שכל פעם שמקבל עזרה מלמעלה, הוא ע״י שנותנים בחינת נשמה. נמצא, שהעליות והירידות, הן הסיבה הגורמת צורך ורצון לקבל את ירושת הארץ.

וזה שאומר, שהסיבה היא, מטעם ״אשר נשבע ה׳ לאבותיך״. שפירושו, לא שהסיבה מטעם שנשבע לאבותיך, מטעם זה הוא נותן להם את ירושת הארץ. ושאלנו, הלא חז״ל אמרו על מה שכתוב ״בראשית. אין ראשית אלא ישראל״. נמצא שהכל היה בשביל **ישראל** ולא מטעם שבועה שנשבע להאבות.

אלא שיש לפרש, כשבני ישראל יהיו מוכשרים לקבל את ירושת הארץ, היינו שיהיה להם צורך לירושת הארץ, מטעם כמו שאומר ״כי ברשעת הגוים ה׳ אלקיך מורישם מפניך״, זאת הסיבה שבני ישראל ירשו את הארץ. ידוע ש״הארץ״ נקראת בחינת מלכות, שמלכות נקראת ״כנסת ישראל״, מטעם שהיא כונסת בתוכה כל מה שיש בז״א, הנקרא, ״ישראל״, שזה נקרא ״יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה״, שע״י היחוד הזה מושפע שפע להנשמות.

כל זה בא מתחילת מחשבת הבריאה, כדרשת חז"ל "אין ראשית אלא ישראל". זאת אומרת, מטרת הבריאה, שהיא רצונו להטיב לנבראיו, הכוונה על בני ישראל. רק באיזה אופן הם יקבלו את הטוב ועונג. על זה בא הכתוב להודיענו, שהסיבה העיקרית, שעל ידו הם יהיו מוכשרים לקבל, היא בחינת "ברשעת הגוים", כנ"ל. וכמו כן "ולמען הקים את הדבר, אשר נשבע ה' לאבותיך". שענין "ירושת הארץ" הוא כמו שהודיע לאברהם, בזמן שאברהם שאל "במה אדע כי אירשנו", שהתשובה של הקב"ה היתה, שבני ישראל יהיו בגלות, שהכוונה היא "ברשעת הגוים", כנ"ל.

ובהאמור יוצא, שאין האדם יכול לעלות במעלת הקודש, אם הוא לא מרגיש חסרון במצב שבו הוא נמצא. זאת אומרת, החסרונות והיסורים שהאדם מרגיש, הם נותנים להאדם צורך למצוא עצות, כדי למלאות את חסרונותיו. מה שאם כן, אם לא מרגיש בעצמו חסרון, כלומר שהגם שיכול להיות, שיודע שיש בו חסרונות בעבודה, אבל אין לו יסורים מזה, אין החסרון הזה מסוגל לקבל מילוי, מטעם שהוא לא מחפש עצות לזה, ובלי אתערותא דלתתא, היינו בלי שהאדם מבקש מה' עם כל הלב, אין מקום לעניית התפלה, היות שאם אין לו יסורים מהחסרון, כבר אינו יכול לבקש עם כל הלב.

וזהו כמו שכתוב במדרש שוחר טוב (תהילים כ"ג) וזה לשונו "כי ה' אלקיך ברכך בכל מעשי ידיך, יכול אפילו יושב בטלי". תלמוד לומר "בכל מעשי ידיך", אם עשה הרי הוא מתברך, ואם לאו, אינו מתברך".

הרי אנו רואים, שבלי אתערותא דלתתא, היינו בלי מעשה מצד התחתון, אין הברכה יכולה לבוא. ונשאלת השאלה, למה. והתשובה היא, זה שהאדם מתחיל לעשות, מהעבודה זו האדם מקבל את החסרון להדבר, כלומר שיש הבדל בהצורך שבדבר. זאת אומרת, שיש להבין, עד כמה שנחוץ להאדם את מה שהוא רוצה להשיג. כי העבודה והעצות, שהאדם משקיע בכדי להשיג את מבוקשו, זה מרחיב את החסרון להדבר. וממילא, כשהוא ישיג את הדבר, הוא יכול להנות מהדבר.

לכן כשמדברים בעבודה, הגם שיש לאדם צורך להתעלות בעבודה, אבל הצורך הזה עוד לא פועל באדם, שתהיה לו נחיצות להדבר. וממילא כשיתנו לו משהו מלמעלה, והוא עוד לא יודע להחשיב את מה שיתנו לו, זה ילך לאיבוד לתוך הס"א. וכל זה הוא מטעם, שהאדם אינו חכם כל כך, שידע איך להעריך משהו ברוחניות.

וזה על דרך שאמרו חז"ל (חגיגה ד') "איזהו שוטה המאבד מה שנותנים לו". היינו, זה שהאדם אינו יודע להעריך, אם נותנים לו קצת התקרבות מלמעלה, לכן תיכף זה מסתלק ממנו, והוא מקבל ירידה. וזהו מטעם שאינו יודע לשמור את ההתקרבות.

כי מדרך העולם הוא, שאם נותנים למי שהוא להכנס קצת לחצר המלך, אז הוא דואג ומחפש עצות, איך להכנס לבית המלך, ולא מסתפק בזה שהוא נמצא בחצר המלך. לכן כשמקרבים קצת את האדם, אז האדם שבע רצון מזה שקירבו אותו, ואין הוא דואג לחפש עצות, איך הולכים קדימה, לכן זורקים את האדם לחוץ. ואז, כשהאדם מקבל ירידה, שזה נקרא "תאונת דרכים", כלומר שקבל תאונה בדרך שהיה הולך להתקרב לה'.

היינו שרכב אחר נכנס לתוך רכב שלו, כלומר שהרכב של עולם הגשמי נכנס לתוך הרכב של הרצון להשפיע. ואז, כל החיים שהיה לו מצד הרצון להשפיע, נסתלק ממנו, ונשאר בלי הכרה. היינו, שעכשיו הוא מרגיש, שכבר אין לו חיים רוחניים. אלא עד שמתאושש לאט לאט, ומתחיל להרגיש, שכל החיים ממה שהוא חי עכשיו, הוא רק מהרצון לקבל לעצמו. ואז שוב מתחיל לחשוב ולחפש עצות, איך שוב לכנס להעבודה דלהשפיע.

נמצא, שבכדי שיהיה לו חסרון, שיהיה לו צורך לעלות במעלות עבודה דלהשפיע, נותנים לו מלמעלה את הירידה, כדי שיהיה לו צורך להתקדם כנ"ל, כי בלי צורך אמיתי אין האדם מסוגל לקבל, מה שהוא צריך להשיג. ולכן אם האדם רוצה לשמור עצמו, שלא יהיה לו תאונת דרכים, הוא צריך לשמור את עצמו, שלא יהיה לו התנגשות עם הרכב של הרצון לקבל. בזה הוא יהיה בטוח, שלא יאבד לו מה שנותנים, היינו את העליה שקבל.

ובהאמור יש לפרש מה שכתוב (ואתחנן, רביעי) "וזכרת, כי עבד היית בארץ מצרים, ויוציאך ה' אלקיך משם". שיש לפרש על דרך העבודה, שהאדם צריך לזכור, שהיתה לו ירידה מטרם שבא לעליה. היינו שה' נתן לו להרגיש את הרע שבו. כלומר, שהאדם צריך להאמין, כי הרגשה זו, שהוא עבד אצל המצריים, היינו שאין לו רשות לעשות משהו לתועלת ה', אלא כל מה שהוא עושה, הוא רק לתועלת המצריים שבאדם, זה בא מצד ה'.

ואח"כ צריך לזכור, שעכשיו, כשהוא נמצא במצב עליה, היינו שמרגיש קצת שהוא מקורב לקדושה, אז צריך לזכור, שהוא צריך לילך קדימה. לכן הוא צריך עכשיו לזכור, כמו שהיה מקודם עבד, זאת אומרת, שהיה במצב של ירידה. לכן הוא צריך עכשיו גם כן למצוא אצלו מקום חסרון, כדי

שיהיה לו צורך ללכת קדימה, אחרת מוכרחים לו מלמעלה ירידה, כי בלי צורך אין האדם יכול להתקדם, והוא מוכרח להישאר במצב שבו הוא נמצא. לכן כדי שלא יהא צורך לתת לו ירידה, לכן בזמן עליה הוא צריך למצוא אצלו מקום חסרון. וזה שכתוב "וזכרת, כי עבד היית בארץ מצרים, ויוציאך ה' אלקיך משם".

ובהאמור יוצא, שהאדם צריך להתחיל את העבודה בבחינת **הכלל**, היינו מבחינת **המעשה,** ולכוון, שזה יהיה לשם שמים. שפירושו, שהאדם מקיים תו"מ מטעם שה' נתן לנו תורת חיים. שע"י זה שאנו שומרים, מה שה' צוה לנו, אנו נקבל שכר, כמו שאמרו חז"ל "ונאמן בעל מלאכתיך, שישלם לך שכר פעולתיך". וע"י זה יהיה לנו טוב בעולם הזה וטוב בעולם הבא.

וזה שאנו צריכים להאמין, שאפילו אם באים לו דעות ומחשבות, שלא נותנים לו להאמין, הוא צריך לבקש מה', שיתן לו כח להאמין. ויש אח"כ מדרגה יותר גבוהה, שהיא "שלא על מנת לקבל שכר", אלא הוא זוכה להרגיש, שקיום תו"מ הוא אצלו בבחינת שהוא משמש מלך גדול. ומזה באים לירושת הארץ.

ראה

מהו קללה וברכה בעבודה ..... פא (81)
מהו "דרך שתחילתה קוצים וסופה מישור" בעבודה ..... פז (87)
מהו ברכה וקללה, בעבודה ..... צג (93)

מהו קללה וברכה בעבודה

מאמר כ"ז, תשמ"ז

כתוב "ראה, אנכי נותן לפניכם היום, ברכה וקללה. את הברכה, אשר תשמעו אל מצות ה' אלקיכם, אשר אנכי מצוה אתכם היום. והקללה, אם לא תשמעו אל מצות".

ויש כאן להבין:

א) למה מתחיל בלשון יחיד "ראה", ואח"כ אומר לשון רבים "לפניכם".

ב) מה שכתוב "היום".

ג) ברכה וקללה. הלא כתוב "מפי עליון לא תצא הרעות והטוב" (איכה ג'). אם כן איך כתוב "אני נותן לפניכם היום ברכה וקללה".

ד) אנו רואים בעולם הגשמי, שיש מקום ששם שורה הברכה. ויש מקום, שאין שורה שם ברכה, אבל גם קללה אינו שם, ויש מקום ששורה שם קללה. אם כן יש אמצע בין ברכה לקללה. וכאן כתוב "אני נותן לפניכם היום ברכה וקללה". משמע, שאין ביניהם שום דבר, אלא או ברכה או קללה.

מפורשי התורה שואלים אלו שאלות. ולהבין את כל הנ"ל, צריכים לחזור על מה שדברנו עד כה. שיש לנו להסתכל, מהו כל הענין שיש לנו לדעת, בכדי שנדע, מה מוטל עלינו לעשות, כל זמן שאנו נמצאים בעולם הזה. הנה ידוע, שיש לנו לדעת ב' מטרות:

א) מטרת הבורא, שאנו לומדים, שהוא להטיב לנבראיו.

ב) מטרת הנבראים, שהיא להטיב להבורא.

ועלינו לדעת שמטרת הבורא הוא בסדר גמור, שאנו צריכים להאמין, שהוא מנהיג את העולם במידת טוב ומטיב. אולם המטרה שלנו, שאנו צריכים להטיב להבורא, זהו ממנו והלאה. היות שהמטרה שלנו היא ממש

להיפך ממטרת הבורא. והיות שמטרת הבורא היא מוכרחה להתקיים, כלומר שבטח הנבראים יקבלו טוב ועונג, כמו שהבורא רוצה.

אי לזאת, זה שהטביע בנו רצון וחשק להשתוקק אחרי קבלת תענוגים, זהו קבוע וקיים בנו, ואי אפשר לבטלו. זאת אומרת, אין זכות קיום לאדם בעולם, אם הוא לא יכול להנות בעולם, ולא חשוב ממה הוא נהנה, אבל בלי הנאה לא יכולים לחיות.

אי לזאת, בזמן שאנו מתחילים לעבוד על המטרה שלנו, שהיא להטיב להבורא, ולא להשתמש עם הרצון לקבל שלנו, שהוא מצד הטבע שהבורא נתן לנו, אין לנו כח ללכת נגד הטבע. ולכן כשמתחילים לעבוד עבודה דלהשפיע, שהאדם חושב, שזהו בידו לבטל את הטבע, אבל סוף כל סוף הוא בא לידי הכרה, שאין זה בידו.

ואין לו עצה אחרת אלא תפלה. כמו שאמרו חז"ל "הבא לטהר מסייעין אותו". ורק ע"י סיוע מלמעלה הוא יכול להגיע להמטרה של הנבראים, שהם צריכים להיות בהשתוות הצורה עם הבורא. כלומר, כמו שהבורא רוצה להטיב לנבראיו, כמו כן הנבראים צריכים להיות ברצון להשפיע להבורא, שזהו נקרא "להטיב להבורא".

וסדר העבודה צריך להיות, שאנו צריכים להאמין למעלה מהדעת את חשיבות וגדלות הבורא. כי בזמן שמרגישים את גדלות המלך, אז מצד הטבע האדם מתבטל להמלך. ועל זה הוא לא צריך להתאמץ. כי בהטבע אנו רואים, שנתן הבורא כח לקטן להתבטל להגדול. וזהו מטעם שהקטן, בזמן שהוא משמש את הגדול, הוא מרגיש בזה תענוג. נמצא, שהתענוג שהוא מרגיש בעת השימוש להגדול, אינו סותר את הטבע של הנברא, הנקרא "רצון לקבל הנאה", הלא הוא מקבל הנאה בעת שהוא עובד בשביל הגדול.

כידוע מהמשל, שבא איזה אדמו"ר מפורסם. ויש בשדה התעופה הרבה אנשים שבאו לקבל פניו. והוא נותן למישהו את התיק שלו, שיקח להמונית. ובודאי אם הרבי נותן את התיק לאיזה סבל, שאינו מכיר בגדלות הרב, בטח שהרב צריך לשלם להסבל. וגם יש פעמים, שהסבל עומד על המקח, שהוא רוצה יותר כסף מכפי שהרב נותן לו. אבל אם הרב נתן את התיק שלו לאיזה חסיד מחסידיו, והרב רוצה לשלם לו, בטח שהחסיד לא יקבל. מטעם שיש כלל, שאין אדם יכול לעשות שום פעולה, אם אינו מרגיש בה הנאה. **והעבודה שאין בה הנאה בשעת עבודה, זה נקרא "יגיעה".** כלומר שהאדם לא היה עושה את המעשה הזו, אם לא היה יודע שיקבל שכר עבור היגיעה.

נמצא, אם הוא משמש את הגדול, ויש בטבע הנאה, בזמן שנותנים איזה שרות להגדול, נמצא, שהוא אינו זקוק לשכר, כי זה שכרו. היינו שהוא מקבל שכר, הנקרא "הנאה", בזמן השרות. ובהאמור יוצא, מה חסר לנו שנוכל לעבוד בעמ"נ להשפיע. רק שנכיר בגדלותו יתברך, ואז הגוף ממילא מתבטל אליו יתברך, כנ"ל.

אולם היות שהיה הסתר והעלם על אורו יתברך, מטעם תיקון, שהרצון לקבל יהיה בעמ"נ להשפיע, ומשום זה ניתן להאדם עבודת האמונה, להאמין בגדלות ה', ולצייר לעצמו כל פעם את גדלותו יתברך, בכדי שתהיה לו היכולת לעבוד בעמ"נ להשפיע, ולא לקבל שום תמורה חזרה.

נמצא, שהאדם מבקש מה', שיסלק ממנו את ההעלם והסתר. אם כן נשאלת השאלה, איך האדם מתפלל לה', שיסלק ממנו את ההסתר, הלא ההסתר ניתן לטובת האדם. זאת אומרת, בכדי שיתוקן את ענין הבושה, ואיך הוא מתפלל, שיקח ממנו ההסתרה.

והתשובה היא, כי ההסתר שנעשה הוא מסיבת, היות שהאדם נולד עם רצון לקבל לתועלת עצמו, ואין תענוג גדול יותר מלהיות בהיכל המלך, וכשיקבל הנאה זה יהיה לתועלת עצמו, שזה נקרא "שינוי צורה".

ומשום זה נעשה הסתרה. כלומר, שמטרם שהאדם זוכה לכלים דהשפעה, שיוכל לקבל בעמ"נ להשפיע, האדם מרגיש רק צמצום והסתרת פנים. לכן עתה, הגם שהאדם עוד לא זכה לכלים דהשפעה, אלא כל עבודתו עכשיו הוא בכדי שיוכל להיות משפיע בעמ"נ להשפיע, ולא רוצה לקבל בשביל תועלת עצמו כלום, אבל הוא לא יכול, מסיבת שהגוף משועבד לאהבה עצמית.

לכן הוא מבקש מה', שיסלק ממנו את ההסתר, לא מטעם שיהיה לו עכשיו היכולת להנות מאורו יתברך, אלא להיפך, הוא רוצה שה' יסיר ממנו את ההסתרת פנים, בכדי שיהיה בידו היכולת להשפיע להבורא. נמצא, מהי הכוונה שהוא רוצה, שה' יתן לו, היכולת אך להשפיע.

ואין כוונתו, שה' יאיר עיניו ויתן לו גילוי פנים בעמ"נ לקבל הנאה לתועלת עצמו. שרק זה נקרא "שינוי צורה". מה שאם כן שהוא רוצה מה' להיפך, שיהיה לו השתוות הצורה. כלומר, שיהיה בידו כח להשפיע להבורא, הנקרא "השתוות הצורה".

ואחר שהאדם כבר זכה לקבל כלים דהשפעה, היינו שיכול לעשות מעשים, בכדי להשפיע להבורא, באה עכשיו העבודה בבחינת כלים דקבלה.

כלומר, שהוא אומר להבורא "אני רוצה לקבל עכשיו הנאה, מסיבת, היות שהרצון שלך הוא להטיב לנבראיו. לכן אני רוצה לקיים את רצונך, מה שאתה רוצה לתת לנו.

והוא על דרך שפירשנו את המדרש רבה בראשית, במה שהקב"ה השיב למלאכים, שקטרגו על בריאת אדם. ואמר, למה הדבר דומה. למלך, שיש מגדול מלא כל טוב, ואין לו אורחים. ומסיבה זו האדם רוצה לקבל את הטוב והעונג מה', בכדי שיהיה הנאה להמלך, כנ"ל (במאמר כ"ו, תשמ"ז).

ובזה נוכל לבאר את השאלה הג', מה שכתוב "אני נותן לפניכם היום ברכה וקללה". הלא כתוב "מפי עליון לא תצא הרעות והטוב". ולפי שלמדנו, שמטרת הבריאה היא להטיב לנבראיו, אם כן אין שם במטרה זו, שום טוב ורע, אלא כולו טוב. ומאין נמשכות אלו שתי בחינות, טוב ורע.

זה נמשך מנקודת הצמצום, שהוא שורש הדין. כי מלכות דאין סוף, שקבלה את האור בכלי דקבלה, חשקה להשוואת הצורה, כמו שיש בהאור. לכן עשתה צמצום, שלא רצתה לקבל יותר על כלי זו. נמצא, שכל הגבלה בין אור וחושך עשתה המלכות, ולכן מייחסים הצמצום להתחתון.

כמו שכתוב (בפירוש "פנים מסבירות", דף כ"ט) וזה לשונו "כי אין שום כח נגלה מצד המאציל לבחינת **גבול**. ואור זה, המגיע להם, הוא נקרא "אור פנימי". אלא שהיא הארה מצומצמת, לסיבת הנקודה עצמו".

פירוש, **שהגבול, שלא לקבל אלא בעמ"נ להשפיע, זה הנקודה עצמה, שהיא בחינת מלכות, הנקראת "כלי לקבל לעצמה", היא עשתה את הטוב, היינו לקבל בעמ"נ להשפיע, ואת הרע, שלא לקבל בעמ"נ לקבל.** ומכח מה שרצון בעליון, נעשה חוק מחויב בתחתון, לכן כבר מורגש בחינת רע והפרדה מחיי החיים, מי שרוצה לקבל בעמ"נ לקבל.

נמצא, הסיבה לטוב ורע נעשה מצד התחתון. כלומר, שהתחתון עשה, שתהיה מציאות טוב ורע, כנ"ל, שע"י זה שמלכות רצתה בהשתוות הצורה, מכאן נמשך בעולם טוב ורע. זאת אומרת, אם התחתונים ילכו לפי דרך הצמצום, שהוא שירצו לעסוק רק בעל מנת להשפיע, אז יהיה להם טוב ועונג, ואם חס ושלום לא ילכו לפי הקו הזה, היינו למדוד כל דבר, שיהיה בדיוק רק בעמ"נ להשפיע, יהיה להם חושך ולא אור.

נמצא, מפי עליון, היינו השפע, שיצא מהעליון, היה כולו טוב. ולא היה אז שום מקום לרע, כמו שכתוב (בתחילת ספר "עץ חיים") "לפני הצמצום היה הוא ושמו אחד". היינו, שעוד לא היה ענין המרחק בין אור, הנקרא,

הוא, לבין הכלי, הנקרא **שמו**. אלא אחר הצמצום נעשה הרצון לקבל לשינוי צורה.

ובזה נבין גם שאלה הד׳, מה שכתוב ״ברכה וקללה״. משמע, שאין בחינת אמצע ביניהם. ובגשמיות אנו כן רואים, שיש מקום ששם ישנו ברכה, או מקום, ששם ישנו קללה. ויש מקום, שאין שם לא ברכה, אבל גם קללה אין שם.

ועל פי רוב, בן אדם שעושה איזה מסחר או הולך לגור באיזה עיר, אינו מדייק דוקא, שיהיה מקום ברכה. כי מדרך עולם הוא, אם אין שם מקום קללה, המקום הזה נקרא, שהוא מקום שאפשר להשתמש שם. וכאן משמע, מה שכתוב ״אני נותן לפניכם ברכה וקללה״, אין שום דבר ביניים.

והתשובה היא, כי הטוב ומטיב, הנקרא ״חיים״, אם נותנים הכלים דהשפעה, אז אפשר להיות דבוק ב״חיי החיים״. נמצא, רק באופן כזה האדם יכול לזכות לטוב ועונג, שזה נקרא ״ברכה״.

מה שאם כן אם אין להאדם רק כלים דקבלה, הוא מוכרח להיות נפרד מ״חיי החיים״, ואין לו כלים לקבל את הטוב ועונג. נמצא, שהוא נמצא בחושך, ואין לו אור, ואין לו חיים רוחניים. ואין לך קללה יותר מזו.

מה שאם כן בעולם הגשמי, אנו כן רואים בחינת אמצע בין ברכה לקללה. והסיבה, היות שסדר העבודה, שהאדם רוצה להכנס בעבודת ה׳, לעבוד לשם שמים, הוא מוכרח להתחיל **בבחינה ממוצעת**, היינו שהוא רוצה לצאת מבחינת קללה, ולהכנס לתוך בחינת ברכה.

והיות מצד הטבע הוא נמצא בבחינת קללה, כלומר על הרצון לקבל שהאדם נולד, היה עליו צמצום והסתר, שאור החיים לא יבוא לשם להאיר, והוא רוצה לצאת משם, לכן מוכרחת להיות **בחינה אמצעית**, הנקראת בשם ״שלא לשמה״. שפירושו, מעשים שהוא עושה, מעשים שהם להשפיע. הן בין אדם למקום, והן בין אדם לחבירו. אבל הכוונה דלהשפיע אין לו עדיין.

והיות מתוך שלא לשמה באים לשמה, לכן נקרא זה ״אמצע״, הנמצא בין קללה לברכה. היות שלא חסר כאן לזכות לברכה רק הכוונה דלהשפיע. והיות עולם הזה נקרא ״עולם המעשה״, כלומר מקום עבודה, לכן לפי סדר עבודה, יש בחינת אמצע.

אבל לגבי המטרה אין שני דברים, אלא דבר אחד. זאת אומרת, או שזכה להמטרה, שנקראת ״ברכה״, או חס ושלום שלא זכה להמטרה. נמצא, שהוא נשאר בתוך הקללה, שהיא בחינת מוות, כמו שכתוב ״רשעים

בחייהם נקראים מתים״. לכן אין כאן אמצע. אלא, או קללה או ברכה, בזה שהוא זוכה לדביקות ה׳.

ובהאמור נבין את השאלה הא׳, ששאלנו, מדוע מתחיל בלשון יחיד ״ראה״, ואח״כ אומר ״לפניכם״, לשון רבים. היות שיש כאן ענין נותן, שהוא הבורא, וענין מקבל, שהם עם ישראל. וידוע, שלגבי הבורא אין ענין של הבחן מדרגות. כמו שכתוב ״אני ה׳ לא שניתי״. אלא כל השינויים הוא רק מצד המקבלים.

אי לזאת, כשמדברים מצד הנותן, הוא אומר, אני נותן לפניכם דבר אחד. היות מצד הנותן נקרא האור דלהטיב לנבראיו, בשם ״אור אחד פשוט״, לכן הוא מדבר לכל הכלל כולו, ואומר ״אשר אני נותן דבר אחד לפניכם״. מה שאם כן כשמדברים מצד המקבל, הלא יש הרבה מדרגות במקבלים, כמו שאמרו חז״ל ״כשם שאין פרצופיהם שווים זה לזה, כן אין דעתן שווה״ (ברכות נ״ח).

לכן כשמדברים להמקבלים, אמר ״ראה״ בלשון יחיד, מסיבת שכל יחיד ויחיד יש לו ראיה מיוחדת. לכן מילת יחיד ״ראה״, שהוא, שכל אחד ואחד יראה בפני עצמו, ואין אף אחד לסמוך על ראייתו של חבירו, כמו שכתב האר״י ז״ל, שאין אדם יכול לתקן מה שמתקן חבירו, אלא כל אחד יש לו תקון בפני עצמו.

לכן מה שכתוב ״ראה״, הכוונה להמקבלים, שהם מקבלים כל אחד ראיה מיוחדת בפני עצמו. וכשמדבר מצד המשפיע, הוא נותן דבר אחד לכולם. לכן כתוב ״אשר אני נותן לפניכם״, הוא מדבר לכל הכלל כולו.

ועתה נבין מה ששאלנו, מה מרמז לנו, בזה שאומר ״אשר נותן לפניכם היום״. הכוונה הוא, שענין הזה של ברכה וקללה נוהג בכל יום ויום, שכל יום ויום יש תקונים מיוחדים, כמו שאומר האר״י ז״ל (בכתבי האר״י, ספר ״שער הכוונות״ בתחילת כוונות דשבת) וזה לשונו ״ולא עוד אלא שבימי חול עצמם יש שינוי גדול בין תפלת יום זה לתפלת יום של אחריו. ואין לך שום תפלה, מיום שנברא העולם עד סוף העולם, שתדמה לחברתה כלל״. לכן אומר לשון ״היום״, שזה נוהג בכל יום ויום.

מהו "דרך שתחילתה קוצים וסופה מישור" בעבודה

מאמר ל"ז, תשמ"ט

במדרש תנחומא (דף שי"ח ע"ב) אומר שם וזה לשונו "ראה אנוכי נותן לפניכם. זה שכתוב, מפי עליון לא תצא הרעות והטוב. אף משה סדר לפניהם שני דרכים, הטובה והרעה, דרך חיים ודרך מות, ברכה וקללה. משל לזקן שהיה יושב על הדרך, והיו לפניו שתי דרכים, אחת תחילתה קוצים וסופה מישור, ואחת תחילתה מישור וסופה קוצים. והיה יושב בראש שתיהן, ומזהיר העוברים, ואומר להם, אף על פי שאתם רואים, תחילתה של זו קוצים, לכו בה, שסופה מישור. וכל מי שהיה חכם, שומע לו, והיה מהלך בה, ומתייגע קמעא, הלך בשלום ובא בשלום. אבל אותן שלא היו שומעין לו, היו הולכין ונכשלין בסוף. ובחרת בחיים אתה וזרעך".

ולהבין זה על דרך העבודה, היינו, שבדרך העבודה בקיום תורה ומצות, יש להבחין ב' דרכים:

א) שלא לשמה,
ב) לשמה.

כידוע בדרך העבודה יש להבחין בין מטרת הבריאה ותיקון הבריאה. שמטרת הבריאה היא, שהאדם צריך להגיע לשלמות, היינו שיזכה להטוב ועונג, שיש ברצון הבורא לתת להנבראים טוב ועונג, שזה נקרא "רצונו להטיב לנבראיו". ומטעם זה כל הנבראים משתוקקים אך ורק לקבל טוב ועונג.

לכן כל יום ויום האדם משתוקק לקבל מחדש טוב ועונג, ואינו מסתפק ממה שהיה לו בעבר. אלא כל יום האדם מתחיל מחדש לקבל טוב ועונג. זאת אומרת, האדם מוכרח לקבל כל יום הנאה ותענוג. ויש אנשים, שהם מקבלים הנאה עכשיו, ממה שקבלו טוב ועונג בעבר. אבל אם הם לא יכולים לקבל הנאה עכשיו מהעבר, אין זה נקרא, שיש לו עכשיו הנאה מהעבר. כלומר, האדם מוכרח להרגיש כל יום הנאה. והרגשת הנאה, יכול האדם להרגיש הנאה אפילו ממה שהרויח אתמול. או שהוא יכול להרגיש הנאה היום, ממה שאתמול קבל כבוד, וכדומה.

נמצא לפי זה, שענין "רצונו להטיב לנבראיו" מוכרח להיות, שאדם ירגיש **כל יום מחדש**, שהוא מקבל הנאה. אבל רק ממה שהוא מקבל הנאה

בהווה, יש לו לקבל הנאה, הן מהעבר והן מהעתיד. אולם הרגשת הנאה, שאם הוא בהווה, זה נקרא שיש לו הנאה.

לכן הן בגשמיות והן ברוחניות האדם מוכרח לקבל הרגשה, שהוא נהנה **עכשיו** מהחיים, ולא חשוב העבר והעתיד. שיכול להיות טוב ועונג הכי גדולים, אם הוא לא מרגיש את הטוב ועונג בהווה, הוא יכול למות מחמת יסורים, ממה שהוא מרגיש עכשיו בהווה, שאין לו ממה להנות.

ובטח זה תלוי בשיעור הרגשת היסורים, כפי מה שהוא מרגיש עכשיו. ובזה אין כל אדם שוה, היינו בהשיעור של יסורים. אבל כל אנשים צריכים להרגיש תענוג בהווה. אלא כמו בגשמיות, היינו באכילה, ושתיה, ושינה, וכדומה, יש אנשים שצריכים לאכול הרבה, ולשתות הרבה, ולישון הרבה, וכדומה.

כמו כן בהרגשת התענוג יש הבדלים בין אחד להשני, בשיעור הצורך להרגשת התענוג. כלומר, יש אנשים שצריכים להרגשה מרובה, ויש אנשים שמסתפקין במועט. אבל הצד השוה שבהן, שכולם צריכים להרגיש תענוג **בהווה**. ואם הם לא יכולים להמציא להם תענוג בהווה, ממה שהיה להם בעבר, ואין הם יכולים לצייר לעצמם תענוג בעתיד, שיאיר בהווה, להם אין זכות קיום בעולם. וזה נמשך מטעם, שרצון הבורא במטרת הבריאה, היה רצונו להטיב לנבראיו.

לכן ניתן לנו כל יום לברך מאה ברכות, כמו שאמרו חז"ל (מנחות מ"ג) "חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום. וכמו כן האדם צריך לומר כל יום ד' קריאת שמע. קריאת שמע דקרבנות, וקריעת שמע דיוצר אור, וקריעת שמע דערבית, וקריעת שמע שעל המטה. וכמו כן להתפלל ג' פעמים ביום".

וזה מראה, שברוחניות צריכים להמשיך כל פעם אור מיוחד, השייך למעשה שהוא עושה. והטעם הוא, היות שהטוב ועונג, מה שהבורא חשב לתת להנבראים, אין הנבראים מוכשרים לקבל אותו בפעם אחת, מסיבת התיקון שהיה, הנקרא "צמצום". ובכדי שהנבראים יקבלו את הטוב ועונג בכלים דהשפעה, ולא בכלים דקבלה בעל מנת לקבל, לכן לפי עבודת הנבראים, כן מתפשט השפע יתברך למטה להנבראים.

ובהאמור יוצא לנו, שהאדם מתחיל בעבודה, היות שמצד הטבע אין האדם מבין, שכדאי לעשות איזו תנועה, אם זה לא לתועלת עצמו. לכן אומר הרמב"ם, שצריכים להתחיל בקיום תו"מ על מנת לקבל שכר, מטעם הנ"ל,

שאין אדם יכול להבין אחרת. אולם אח"כ מגלים לו להאדם, שהוא צריך לעשות את כל המעשים בעמ"נ להשפיע.

והיות שהגוף לא יכול להסכים על דרך זו, אז האדם מתחיל לשאול שאלות "מדוע אני לא יכול ללכת בדרך כל העולם, שכל היגיעה שלהם היא על מעשים, ועל הכוונה דלהשפיע אין להם שום עבודה. מה שאם כן כשאומרים לי, שאני צריך ללכת בדרך של בעל מנת להשפיע, יש לי עבודה כפולה. כלומר, יש לי עבודה לקיים במעשה את התו"מ, וגם עבודה על הכוונה דלהשפיע. נמצא, שיש לי עבודה כפולה ממה שיש לכלל העולם. אם כן צועק הגוף שלו "מה אתה רוצה מהחיים שלי".

זאת אומרת, שהגוף שואל "מדוע מגיע לי עונש כזה, יותר משאר אנשים, כנ"ל, שיש לי עבודה מיותרת, שאין עבודה זו נוהגת בהכלל כולו. ומסיבה זו אומר הגוף, אני לא אתן לך לעבוד עבודה אפילו במעשה. אפילו שאין אתה יכול לכוון בעל מנת להשפיע, מכל מקום אין לי שום התענינות בהם. לכן אני אתנגד להמעשים שלך, מטעם שאין אתה רוצה לעבוד לתועלת עצמך". נמצא לפי זה, שאם האדם רוצה ללכת בדרך האמת, יש לו להבחין בעבודתו ג' בחינות:

א) עבודה לקיים תו"מ במעשה,

ב) עבודה על הכוונה. היינו, שהוא לא רוצה שום תמורה עבור קיום תו"מ, אלא שעובד שלא עמ"נ לקבל פרס,

ג) שבזמן שהאדם רוצה לעבוד, היינו לקיים תו"מ בלי שום תמורה, יש לו עבודה כפולה. על המעשה, כלומר שיש לו התנגדות גדולה על קיום תו"מ, אפילו על המעשה בעצמו, מטעם שהגוף מתנגד לקיים תו"מ בלי שום שכר. נמצא, אפילו הגם שעוד לא יכול לכוון בעת העבודה, שיהיה בעל מנת להשפיע, מטעם שהגוף מתנגד לכוונות כאלו, גם יש התנגדות גם על המעשה בעצמו אפילו בלי כוונה. היות שהגוף שואל "מה אתה עושה. הלא אתה אומר, שאין אתה רוצה שום תשלום עבור העבודה שלך בקיום תו"מ". נמצא, שלאו דוקא שיש לו עבודה על הכוונה, שזה אינו נוהג בעבודת הכלל. אלא שיש לו עבודה כפולה בבחינת המעשה גם כן, שיותר קשה לקיים תו"מ בבחינת המעשה.

מה שאם כן אלו שעובדים בבחינת הכלל, אין הגוף שלהם כל כך מתנגד לעבודת המעשה, היות ששם אין הגוף יכול לשאול "מה העבודה הזאת לכם", הלא יש לו תשובות על המקום, שאומר לו, שהוא מאמין בשכר

ועונש, ממילא הוא לא עובד בחנם, אלא הוא יקבל תמורה עבור היגיעה שלו.

מה שאם כן באלו אנשים שרוצים לעבוד בדרך האמת, היינו בעל מנת להשפיע, הגם שלגביהם גם כן נוהג ענין שכר ועונש. כלומר, שגם שמאמינים בשכר ועונש, כמו אלו שעובדים בבחינת הכלל. אולם השכר ועונש שלהם אינם דומים זה לזה. כי השכר ועונש של הכלל הוא בבחינת תועלת עצמם. היינו, שהם מאמינים, אם יקיימו תו"מ, הם יקבלו שכר לתועלת עצמם. ואם חס ושלום לא, הם יקבלו עונש, וגם יפסידו את השכר תמורת עבודתם.

מה שאם כן אלו אנשים, שעובדים בבחינת הפרט, השכר שלהם הוא, שה' יתן להם הזכות לעבוד רק לתועלת הבורא ולא לתועלת עצמם. שכל התענוג שלהם יהיה בזה, שיכולים לעשות נחת רוח להבורא. והעונש הוא, אם הם נשארים במצב תחת שליטת הרצון לקבל לעצמו, שזה הוא כל העונש שלהם.

והם מאמינים בזה שאמרו חז"ל, שאמר הקב"ה "בראתי יצר הרע, בראתי תורה תבלין". כלומר, שהם לומדים, כדי לקבל את השכר, שהוא, שיצא מתחת שליטת היצר הרע, שהוא הרצון לקבל אך לעצמו, ותהיה ביכולתם לעבוד אך ורק לתועלת ה'. ובטח על הכוונה זו, צריך הגוף, שהוא הרצון לקבל לתועלת עצמו, בודאי להתנגד לתת לו כוחות לאדם, שיהיה בידו לבערו מן העולם.

וזה כמו שאמרו חז"ל, אצל דוד המלך, על פסוק "ולבי חלל בקרבי". שאמרו חז"ל, שדוד הרגו ליצר הרע בתענית. וממילא אפילו על המעשה, אפילו שעדיין אין האדם יכול לכוון בעל מנת להשפיע, תיכף מתנגד הגוף, ולא נותן לו לעשות שום תנועה. כי הגוף יודע, שהוא רוצה להשתמש עם המעשים שלו, בכדי להרגו אותו, כנ"ל אצל דוד המלך.

נמצא, שגם המעשים בלי כוונה, כבר יש לו התנגדות גדולה מצד הגוף. ואין שום עצה, אלא בכל מעשה שהוא רוצה לעשות, הוא צריך לעזרת הבורא. היינו, שכל דבר קטן, שהאדם שהולך בדרך הפרט, מוכרח לבקש מה', שיעזור לו לעשות מעשים. אולם זה שהאדם צריך לבקש מה', שעל כל עשיה ועשיה שהוא רוצה לעשות, מטעם שקשה לו, צריכים לדעת, שזהו **תיקון גדול, שהאדם מרויח מזה, שיש לו תמיד צורך להתפלל לה'**.

היינו, שיש לו להאדם על מה להתפלל, אחרת יכול להיות, שאין אדם נצרך להבורא, שיעזור לו. לכן האדם מרויח, בזה שיש לו תמיד קשר עם

הבורא, בזה שהוא נצרך אליו. אחרת האדם יכול לעשות מעשים הכי טובים, אבל המעשים לא מחייבים אותו, שיזכור את הבורא בעת עשית המעשה, הגם שהולך לעשות מעשים טובים. וזה יכול להיות מחמת "מצות אנשים מלומדה". וגם יכול להיות, אפילו שלא זוכר מי צוה אותו לעשות כך, אלא הוא עושה זאת מטעם הרגילות.

מה שאם כן כשקשה לו לעשות את המעשים, אז הוא מוכרח לבקש מה', שיתן לו עזרה. נמצא, שבעת המעשה הוא זוכר את הבורא, היות שהוא מבקש ממנו עזרה על המעשה. וזהו רווח גדול, שהאדם צריך לתת תשומת לב על זה, שיש לו מה שמזכיר אותו, שיש בורא עולם, וצריכים לעבוד אותו.

ובהאמור נבין מה ששאלנו, מהי דרך שתחילתה קוצים וסופו מישור, בעבודה. הענין, כי בעבודת ה' יש ב' דרכים:

א) לתועלת עצמו,

ב) לתועלת ה'.

הדרך של תועלת עצמו נקראת "תחילתה מישור", היות שאין הגוף מתנגד לזה כל כך. היות שהגוף מאמין בשכר ועונש, לכן הוא מסכים לעבוד, הגם שהוא מתייגע עצמו בעבודה זו, מכל מקום, כשהוא מסתכל על השכר, אז העבודה שלו נקראת "תחילתה מישור".

היינו שהגוף מבין, שזוהי דרך המתקבל על הדעת, מטעם שזהו לתועלת עצמו.

אבל "סופו קוצים". היינו שבסופו של דבר הוא רואה, שאין בידו להרגיש את השגחתו יתברך בבחינת טוב ומטיב, כמו שכתוב (הקדמת ספר הזהר דף קל"ח) "וכל עוד שהמקבלים לא באו לידי השלמה, שיוכלו לקבל שלמות הטבתו, שחשב עלינו במחשבת הבריאה, מוכרחה ההנהגה להיות בדרך טוב ורע, ושכר ועונש. כי כלי קבלה שלנו מלוכלכים עוד בקבלה עצמית. כי כיון שאנו משתמשים בכלי הקבלה בהיפך ממה שנבראו, הרי אנו מרגישים בהכרח בפעולות שבהנהגה, שהם בחינת רע בעדנו".

נמצא לפי זה "בסופה קוצים" פירושו של "קוצים", שגורמת הדרך הזו מכאובים. היינו שהאדם, אחר כל עבודתו שהשקיע בתו"מ, אין הוא מרגיש את השגחתו יתברך בבחינת טוב ומטיב.

וזה גורם לו ענין שכר ועונש בעבודתו. כלומר זה שהשגחתו יתברך היא בבחינת טוב ורע, מזה נמשך שכר ועונש, כמו שכתוב שם בהסולם "ועל כן בעת שהאדם מרגיש רע, הנה באותו שיעור שורה עליו כפירה על השגחתו,

ונעלם ממנו הפועל יתברך, שהוא העונש היותר גדול שבעולם. הרי שהרגשת טוב ורע בהשגחתו, מסבבת עמה הרגשת שכר ועונש. כי מתאמץ שלא להתפרד מאמונתו יתברך, שטועם רע בהשגחה, יש לו שכר. ואם חס ושלום לא יעלה לו להתאמץ, יש לו עונש, כי נפרד מאמונתו יתברך".

ובהאמור נבין מה ששאלנו "מהי דרך שתחילתה מישור וסופה קוצים בעבודה".

יהיה הפירוש, שהדרך, שהכלל עובדים, היינו בכדי לקבל שכר, "תחילתה מישור", שפירוש, שאין הגוף מתנגד לדרך הזה, מטעם שאומרים לו "אתה צריך להאמין בשכר ועונש בתועלת עצמו".

כלומר, אם יקיים תו"מ, התועלת עצמו ירויח, ואם חס ושלום לא יקיים, התועלת עצמו יפסיד. זה האדם יכול להבין. כי מצד הטבע נטבע בהאדם הכלי הזה, הנקרא "רצון לקבל לעצמו".

אבל "בסופה קוצים". היינו שבסופה הוא לא מגיע להשלימות, שיזכה לראות, איך שהשגחתו יתברך היא בבחינת טוב ומטיב, אלא שמונח תחת שליטת השגחה של טוב ורע. נמצא, שאף על פי ש"הוא לבדו עושה ויעשה לכל המעשים כולם", מכל מקום זה נסתר ממרגישי טוב ורע. כי בשעת הרע ניתן כח לס"א להעלים השגחתו ואמונתו, כנ"ל בהסולם. נמצא, שהם בבחינת "וימותו בלא חכמה". וזה נקרא "בסופה קוצים".

ו"הדרך שתחילתה קוצים ובסופו מישור" יהיה הפירוש, כי אלו אנשים שרוצים ללכת בדרך האמת, היינו להגיע לדרגת להשפיע נחת רוח ליוצרו, תחילתה קוצים הוא כנ"ל, כי בזמן שהאדם רוצה לעבוד רק לתועלת ה' ולא לתועלת עצמו, אז כל עשיה ועשיה שהוא עושה, הגוף מתנגד. והוא צריך בכל פעם התגברות מחדש. וכל התגברות, שהגוף מתנגד, דוקר אותו ומצער כקוצים.

נמצא, שהדרך שהוא הולך, הוא כמו שהולך על קוצים. וכל פעם הוא רוצה לברוח מהמערכה. אבל "מי שהוא חכם שומע לו". פירוש, מי שיש לו אמונת חכמים, הוא שומע לו. "והיה מהלך בה ומתייגע קמעא, הלך בשלום ובא בשלום". היינו כמו שכתוב "כי דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום". היות שאח"כ, כשזוכה לכלים דהשפעה, אז הולך בדרך מישור.

היינו כמו שכתוב "ברצות ה' דרכי איש, גם אויביו ישלים אתו". היות שאז הוא זוכה להטוב והעונג, שיש במחשבת הבריאה, שהוא להטיב לנבראיו. וכשזוכים לכלים דהשפעה, כמו שכתוב שם בהסולם "ואז תתגלה

השגחתו הפרטית בעולם כולו, דהיינו שכולם יראו, כי עתה שכבר נהפכו הרע והעונש לטובות ולזכיות, תינתן האפשרות להשיג פועלם, כי כבר מתאימים למעשה ידיו יתברך, כי עתה ישבחו ויברכו אותו". וזה שכתוב "ובחרת בחיים אתה וזרעך".

מהו ברכה וקללה, בעבודה

מאמר מ"ב, תש"ן

מפורשי התורה שואלים על מה שכתוב "**ראה** אנכי נותן לפניכם **היום** ברכה וקללה. את הברכה אשר תשמעו אל מצות ה' אלקיכם, אשר אנכי מצוה אתכם היום. והקללה, אם לא תשמעו". והשאלה, מדוע מתחיל בלשון יחיד "ראה". ועוד הם שואלים, מהו שכתוב "היום" דוקא.

ידוע, שמטרת הבריאה היא, מטעם שרצונו להטיב לנבראיו. זאת אומרת, שכל הנבראים ירגישו איך שהם מקבלים טוב ועונג מהבורא. וזה נקרא "ברוך אלקינו, שבראנו לכבודו". היינו, שהנבראים מקבלים טוב ועונג מהבורא, שזהו לכבודו של הבורא, שהנבראים מקבלים ממנו טוב ועונג.

נמצא, שכל אחד ואחד מכבד את הבורא. ומזה יש כבוד להבורא. מה שאם כן אם אין הנבראים מקבלים ממנו טוב ועונג, זהו לא לכבוד הבורא. כלומר, בזה שהבורא ברא נבראים, ואין הם מרגישים, שהבורא נותן להם טוב ועונג, אלא שהם מרגישים, שהם סובלים בעולם יסורים חס ושלום, זהו לא לכבודו של הבורא.

וזהו כמו שכתוב (תהילים נ') "וקראני ביום צרה, אחלצך, ותכבדני". ופירש רש"י "ותכבדני, שזה הוא כבודי, שאושיע את הבוטחים בי". ויש להבין, וכי הבורא צריך לכבוד, שהנבראים יכבדו אותו, הלא רצונו הוא רק להשפיע, לתת טוב ועונג. ומהו שאומרים, שה' מקבל כבוד בזה שהוא מושיע את אלה הבוטחים בו.

והתשובה היא, מתי ה' יודע, שהנבראים יודעים, שהוא ברא את העולם בכדי לתת להנבראים טוב ועונג. זהו רק בזמן שהנבראים מכבדים את ה',

בגלל שהוא נתן להם טוב ועונג. נמצא, שענין "ברוך אלקינו שבראנו לכבודו" הוא שבזמן, שהנבראים מכבדים את הבורא, זהו בגלל שקיבלו טוב ועונג.

נמצא, מה שהנבראים נותנים תודה להבורא, על מה שהם מקבלים טוב ועונג, הרגשה זו מהנאה, שהנבראים מקבלים את הנאה הזו, יוצא מלבם של המקבלים, ומתגלה לחוץ על ידי תודה. היינו, כפי שיעור קבלת התענוג, בשיעור זה מתגלה הכבוד של הנותן. כמו שאנו רואים בגשמיות, בזמן שהאדם נותן לחבירו מתנה גדולה, איך המקבל מתנה מכבד אותו, או שנתן לו מתנה קטנה, איך שהמקבל מכבד אותו. זאת אומרת, הכיבוד שהמקבל מתנה נותן להנותן המתנה, זה נותן את שיעור של גודל המתנה, כלומר שיעור של הרגשת המקבל.

לדוגמא, אדם שהבורא מקרב אותו, היינו שנותן לו מחשבה ורצון לשמש את המלך, בטח יש הבדל בהרגשתו של האדם, אם הוא משמש מלך גדול, בטח הוא בשמחה יום ולילה, במה שהוא זכה לשרת מלך גדול.

זאת אומרת, אם האדם מתפלל לה', ומצייר לעצמו, שהוא עומד לפני מלך גדול, איך האדם מתפעל. או שהוא מדבר למלך קטון, איך הוא ההתפעלות של אדם. כלומר לפי הרגשת האדם למי הוא מדבר ומתפלל, בשיעור זה הוא בשמחה ובהתרוממות רוח, כמו שאמרו חז"ל "דע לפני מי אתה עומד". היינו, לפני מלך גדול או מלך קטן.

נמצא, לפי מה שהאדם מכבד את הבורא, בשיעור זה האדם בעצמו יכול לראות לאיזה מלך הוא מתפלל, למלך גדול או לקטן. נמצא, ענין הנתינת כבוד להבורא אינו לטובת הבורא. היינו, אין הבורא צריך לזה חס ושלום, שיתנו לו כבוד. אלא הכבוד הזה הוא לתועלת האדם. היינו, שהאדם צריך לדעת לפני איזה מלך הוא עומד, קטן או גדול.

אולם בכדי שרצון הבורא יצא לפועל עם שלימות המטרה, היינו שלא תהיה בחינת בושה, נעשה תיקון, הנקרא "צמצום והסתר", כלומר שנעשה צמצום והסתר על ב' פעולות:

א) שהבורא בעצמו נעלם מאתנו. וצריכים להאמין, שהבורא מטפל בנו בהשגחה פרטית על כל הנבראים.

ב) שהטוב ועונג האמיתי נמצא בתרי"ג מצות, הנקרא בלשון הזה"ק בשם "תרי"ג פקודין", כמבואר בהסולם (הקדמת ספר הזהר, דף רמ"ב) "שבכל מצוה יש אור מיוחד בפקדון. אבל גם זה נעלם. וצריכים להאמין, ששם

נמצא את הטוב ועונג. וההסתר הזה היה רק לטובת הנבראים, שלא יהיה בחינת בושה בעת קבלת הטוב ועונג״.

זאת אומרת, בכדי שלא יהא בחינת בושה, בזה שהנבראים מקבלים את הטוב ועונג, מטעם שמתחשק להם, נמצא שזהו בחינת הופכיות מהבורא. ולפי הכלל, ש״כל ענף רוצה להדמות לשורשו״, לכן בזמן שהנבראים יקבלו את הטוב ועונג, ירגישו אי נעימות.

אז הנבראים צריכים להשתדל לעשות הכל לשם שמים, היינו בעל מנת להשפיע נחת רוח להבורא, ואז יש ביניהם השתוות הצורה. היינו, שגם הנבראים יעשו הכל בעל מנת להשפיע, כמו הבורא. וממילא אין מקום לבושה, שזה נקרא ״שלימות פעולותיו״.

אולם איך האדם יכול להגיע לדרגה זו ״לעשות הכל לשם שמים״. הלא מצד הטבע האדם נברא עם רצון לקבל בעל מנת לקבל. על זה אמרו חז״ל ״הבא לטהר מסייעין אותו״. כלומר, שהאדם, בזמן שהוא רואה, שהוא רחוק מזה, היינו שכל מעשיו יהיו לשם שמים, לכן הוא משתדל, בכל מעשה שהוא עושה. וכשהוא רואה, שאין על כל מעשה שהוא עושה הכוונה דעל מנת להשפיע, הוא מבקש מה׳, שיתן לו הכוונה על המעשה שהוא עושה.

כלומר, הוא מבקש מה׳, שבזכות המעשה שהוא עושה, שהמעשה יהיה בחינת אתערותא דלתתא. היינו בחינת תפלה, שה׳ ישלח לו את הכוונה דעל מנת להשפיע. נמצא, אתערותא דלתתא היא הכלי שבו ה׳ יכול למלאותו. מה שאם כן כשאין לו מעשים, שיבקש עליהם, שה׳ ישלח לו עליהם הכוונה דעל מנת להשפיע, זה דומה כמו שכתוב ״אין אור בלי כלי״, היינו ״אין כוונה בלי מעשה״.

לכן מוטל על האדם להרבות מעשים, ושהמעשים יהיו בבחינת חסרון, שיבקש מה׳, שימלא את חסרונם. אולם מטבע של האדם, בזמן שהוא בא לידי ידיעה, שהעיקר הוא, שצריכים לעשות הכל לשם שמים, והוא רואה איך שהמעשים שלו הם בתכלית השפלות, אז האדם מתחיל לזלזל בהמעשים שלו.

ואומר, שבין כך ובין כך המעשים שלו לא שוים כלום. אם כן מה לו כל כך להתאמץ לעשות יגיעה לעשותם. לכן, בזמן שלא קשה לו לעשות מעשים, הוא עושה. אבל בזמן שקשה לו, אין לו כל כך כח להתאמץ ולעשות, כי באות לו מחשבות מחלל העולם, שאין צורך לעסוק בתו״מ. מטעם, שהחילוניים אין מאמינים בשכר ועונש. וגם האדם, בזמן שהוא רואה,

שהמעשים הם בבחינת השפלות, האדם אומר על המעשים שלו, שהם אינם בשלימות.

והוא אומר, שהוא יודע בבירור, שעל מעשים כאלו לא צריכים לתת שום שכר. נמצא, שבמצב הזה, היינו בזמן שהוא רואה, שהמעשים שלו הם כל כך בשפלות, שאין מגיע עבורם שום שכר. נמצא, שהוא אז במצב שלא מאמין בשכר ועונש.

והיות "לשם שמים", הוא לא יכול לרמות עצמו, ולומר שיש לו רצון לזה. כי הוא רואה, כי כל הגוף מתנגד לזה. לכן זה שאומר לעצמו, אם אתה לא תכוון לשם שמים, אתה תקבל עונש. זה הוא לא מבין, היות שהוא לא רואה, שיהיה פעם בידו מצב כזה, שיהא בידו לומר, שעושה מעשים לשם שמים.

אם כן זה נקרא, שאינו מאמין בעונש. היינו לומר, שמסיבת שיהיה לו עונש, לכן הוא יכוון לשם שמים. את זה אין בידו להבין. והוא מטעם, איך יכולים לתת עונש, בדבר שהוא בלתי אפשרי. ושכר, בודאי האדם אומר אז, שאינו מגיע לו, עבור מעשים כאלו. נמצא, שאז הוא לא מאמין בשכר ועונש, כדוגמת החילוניים, שהם לא מאמינים בשכר ועונש. לכן הוא מזלזל בהם.

אולם בלי אמונת חכמים אין לנו שום עצה ללכת קדימה. אלא אנו צריכים להאמין באמונת חכמים, שאמרו, כי סדר עבודה הוא, שאין אור בלי כלי. לכן האדם צריך להאמין, שזה, שהוא רואה, שאין מעשיו לשם שמים, זהו גילוי מלמעלה. שמראים לו את האמת, איך שהרצון לקבל הוא השולט באדם. ואין בידי לעשות משהו, אם לא יצמח מזה תועלת עצמו.

ודבר זה אין האדם יכול לראות, אלא דוקא בזמן, שהוא רוצה ללכת בדרך האמת, היינו להגיע לדביקות ה'. והידיעה הזו ניתן לאדם, בכדי שיהיה לו צורך, שה' יעזור לו, שיתן לו את הרצון להשפיע. שהרצון הזו מדביק את האדם בה'. כלומר, שלאחר שהאדם זוכה לקבל את הרצון להשפיע, אז בכלי הזה יכול ה' להשפיע לו את הטוב ועונג, שהיה בכוונת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו. נמצא, שיש כאן להבחין ג' בחינות:

א) שהאדם מתחיל להרגיש, שחסר לו הכלי, הנקרא "רצון להשפיע", אלא שהאדם משוקע כולו רק באהבה עצמית. והחסרון הזה אינו בא מצד האדם. אלא שהאדם צריך להאמין, שהחסרון הזה, שהוא לא יכול לעשות שום דבר בעל מנת להשפיע, זוהי עזרה הבאה לאדם מלמעלה. שהעזרה היא בזה שירגיש חסרון.

ב) לבקש מה׳, שיתן לו בחינת ברכה, שהיא בחינת רצון להשפיע, הנקרא ״כלי של חסד״, שהוא רוצה רק לעשות בעל מנת להשפיע נחת רוח ליוצרו. וזהו כמו שכתוב (הקדמת ספר הזהר, דף נ״א, ובהסולם אות ב׳, אות ל״ז) ״והיינו חסד והיא ברכה, בסוד הכתוב, והריקותי לכם ברכה. והוא סוד ״כי אמרתי עולם חסד יבנה״. ומלת ״יבנה״ פירושו בנין והבנה. כי קבע אותה לבירור מספיק, להבדיל בין הדבקים בקדושה, לבין הסרים מאחרי ה׳ להדבק באל אחר. בסוד הכתוב ״ובחנוני נא בזאת. אמר ה׳ צבאות, אם לא אפתח להם ארובות השמים, והרקותי לכם ברכה עד בלי די״.

זאת אומרת, שמטרם שמקבלים את כלים דברכה, היינו כלים דהשפעה, אין כלים לקבל את הטוב ועונג, שבגללה נברא העולם. וזהו מטעם, שהכל ילך להקליפות ולא לקדושה. וכל הבסיס של הקדושה בנוי על הרצון להשפיע.

ג) שכבר התרי״ג מצות אצלו בבחינת תרי״ג פקודין. וזה בזמן שמשיג את התרי״ג אורות, מה שהם מלובשים בתוך התרי״ג פקודין, שזהו בחינת הטוב ועונג המלובש בהם.

אולם עיקר העבודה היא בבחינת א׳, ששם התרי״ג נקראים ״תרי״ג עיטין״, היינו עצות איך לבקש מה׳, שיתן לו כלים דהשפעה. כי במצב הזה יש עליות וירידות. כי הרבה פעמים בא האדם לידי החלטה, שהעבודה זו, לקבל פעם עזרה מלמעלה כלים דהשפעה, זהו דבר בלתי אפשרי. כי לבקש, שה׳ יתן לו הכלים האלו, הוא רואה ממש ההיפך, במקום שה׳ היה צריך לעזור, שיקבל כלים דהשפעה, הוא רואה, שמקבל כל פעם, אחרי היגיעה שנתן, הוא מקבל רצון לקבל יותר גדול.

אם כן, האדם חושב, שאין טעם לבקש על זה, היות כאילו אין שום תשומת לב מלמעלה, שישגיח עליו. אם כן יש הרבה פעמים, שהוא מחליט, שלא כדאי לעבוד בחינם, בלי שום צורך. וכאן האדם צריך להתחזקות גדולה, שלא יברח מהמערכה, ויאמר אחת ולתמיד, שהעבודה זו אינה בשבילו.

והאדם במצב הזה הוא זקוק לרחמי שמים. וכאן האדם צריך ללכת רק למעלה מהדעת. כי הוא רואה, שהצדק הוא עם הדעת. זאת אומרת, לפי הדעת, מה שהוא עושה את חשבונו, הוא צריך לברוח מהמערכה. ומה שהוא לא בורח, הוא צריך לתת תודה לה׳, על זה שמלמעלה לא זורקים אותו מחוץ לדרך המובילה להיכל המלך.

כלומר, שהאדם צריך לתת תמיד תודה לה', על מה שלא קיבל את הלשון הרע, מה שהגוף אומר לו תמיד "זה לא בשבילך". הגוף אומר לו "הלא אתה רואה, כמה יגיעה שנתת, ועדיין אתה עומד באותו מצב, שהיית עומד בתחילת עבודה". ועוד אומר לו "אם אתה רוצה לראות אם הצלחת משהו, הרי אתה רואה, שהלכת אחורה ולא קדימה". וזה ממש דעת המפריד את האדם מן קדושה, כי בתוך הדעת הגוף צודק.

נמצא, זה שהאדם לא בורח מהמערכה, גם זה לא מכוחות עצמו. אלא שהוא צריך לומר, שזהו רק כח שנותנים לו מלמעלה, שלא יברח. כלומר, שהאדם צריך להאמין, שמצד אחד נותנים לו לראות, איך שהוא מרוחק מלעשות מעשים בעל מנת להשפיע, היינו שהוא הולך אחורה. ומצד ב' הוא צריך להאמין, שזה שהוא לא בורח מהמערכה, ומאמין הרבה פעמים למעלה מהדעת, שכן יקרבו אותו, ויזכה לדביקות ה', נמצא, שכל מה שהוא עושה בדרך עבודה, הוא נבנה רק על אמונה למעלה מהדעת.

ובהאמור נבין מה ששואלים, מה מרמז לנו מה שכתוב "ראה, אנכי נותן לפניכם היום". והפירוש הוא, כי "היום" פירוש, שכל יום ויום צריך האדם להתחיל מחדש, ולומר, שהיום הוא יזכה ל - "ראה אנכי", היינו ל - "אנכי ה' אלקיך". ולא יברח מהמערכה. שאל יאמר "כבר התפללתי הרבה פעמים, שה' יתן לי את הכלים דהשפעה, ולצאת משליטת הרצון לקבל לעצמו, ולא קיבלתי שום תשובה על תפלתי. אם כן מה יהיה התועלת, שאני עוד הפעם אתפלל".

נמצא, מה שכתוב "היום" הוא בא לרמז לנו "שכל יום יהא בעיניך כחדשים". כלומר, שהאדם צריך לדעת, **שכל התחלה בעבודה נקראת "יום"**. והתפלה, שהאדם נותן, שה' יקרב אותו לעבודה, התפלה נקראת "יום".

אולם היות שהתפלה על התקרבות ה' עושה להאדם כלי, שהוא בחינת צורך ורצון. שהרצון הזה עושה להאדם בחינת יסורים, מזה שה' לא מקרב אותו. לכן כל יום ויום עושה להאדם נקב אחד. אבל צריך להיות חסרון עמוק. והבחן זה לחסרון גדול, שיהא מתאים למילוי גדול.

לכן צריכים להתחיל מחדש כל יום התגברות חדשה. זאת אומרת, שכל התגברות עושה חסרון חדש. עד שמכל יום ויום נעשה יום אחד ארוך, שכבר יש יכולת, שה' ישפיע שם את המילוי, הנקרא "רצון להשפיע", שזהו שמקבל את הברכה, שהוא מידת החסד, הנקרא "כלים דהשפעה".

ובזה יש לפרש ענין "נעשה ונשמע". שענין "נעשה" שייך להתחתון. היינו, שהתחתון צריך לעשות את החסרון, כלומר שיהא נצרך להבורא, שיעזור לו להשיג את הכלים דהשפעה. כי כל אלה שאומרים מקודם "נשמע", היינו שהגוף צריך מקודם לשמוע ולראות את הכדאיות, בזה שיעשה הכל לשם שמים, אז הוא יסכים לעשיה, היינו לעשות לשם שמים. מה שאם כן אם הוא לא רואה, שכדאי לעבוד לשם שמים, איך הוא יכול לעשות לשם שמים.

לכן עם ישראל, כלומר אלו אנשים שרוצים להיות בחינת **ישר - אל**, היינו ישר לאל, ולא לתועלת עצמו, והם רואים, שהגוף אף פעם לא יסכים לעבוד לתועלת ה', אז הם אומרים "אנחנו נעשה מעשים עם הכוונה דלשם שמים. והגם שאנו רואים, שזה לא הולך לנו, מטעם שזה הוא נגד הטבע, אולם אנחנו מאמינים, שאם אנחנו נבקש מה', שהוא ישמע את תפלתנו, בודאי הוא שומע תפלה. אז נשמע, היינו נזכה לראות, איך שה' כן שומע תפלה. והוא יתן לנו את הכח של רצון להשפיע".

וזהו שעם ישראל, שהגם היצר הרע שבעם ישראל, גם כן לא מסכים לעבוד לתועלת ה' ולא לתועלת עצמו, מכל מקום הם היו מאמינים בה', שהוא שומע תפלה, שאם אנחנו נבקש ממנו, שיתן לנו את הכח הזה, מה שאנו כן רוצים לעשות לשם שמים, רק היצר הרע שבנו מתנגד לזה, ובטח ה' הוא שומע תפלה. ובודאי אנחנו נזכה, איך שה' שומע את תפלתנו, בזה שאנחנו נקבל ממנו את הרצון להשפיע. אז בודאי אנו יכולים לומר, שה' הוא שומע.

וזה יכולים לפרש מה שאמרו ישראל "נעשה מצדינו, מה שאפשר לעשות מעשים, ונבקש ממנו, שהוא ישמע, מה שאנו מבקשים ממנו. ואז נזכה את הנשמע. היינו, שה' נתן לנו את הכלים דהשפעה כנ"ל, שהם כלים דברכה. כלומר, שהשפע עליון מה שהבורא רוצה לתת, שהוא בחינת טוב ועונג, יכול להתלבש בכלים האלו, מטעם שיש השתוות בין האור להכלי".

נמצא, מקודם צריכים לקבל חסרון, היינו שהאדם יקבל **חסרון אמיתי לרצון להשפיע**. כלומר, שירגיש, שהחסרון הוא כל כך גדול, שאין אף אחד בעולם, שתהיה בידו אפשרות למלאות את החסרון, אלא הבורא בעצמו. ואז הוא נקרא, שהוא נצרך להבורא. ואז האדם צריך לרחמי שמים, שלא יברח מהמערכה. כי בדרך כלל, כשהאדם עובד, והוא רואה, שהוא לא מתקדם, הוא בורח מן העבודה. לכן מוטל על האדם לבקש מה', שיעזור לו, שלא יברח מאמצע עבודה.

ועל זה אפשר לומר, שהאדם נותן יגיעה בכדי להשיג את הרצון להשפיע. את זה שהוא מרגיש, שנתן הרבה יגיעה, זה נקרא "זקנה". היות שהרבה זמן הוא נמצא בעבודה זו, לכן צריכים להתפלל לה' "אל תשליכנו לעת זקנה, ככלות כחנו אל תעזבנו". "ככלות כחנו" היינו "שכבר כלה כח הסבלנות לסבול. שלאחרי כל התפלות, מה שאנחנו נתנו, שתתן לנו את הרצון להשפיע, ועוד לא זכינו לקבל זה. אל תשליכנו באמצע אלא תן לנו כח לסבול, ושלא נברח מהמערכה, ותיתן לנו עוד כח להתפלל אליך, שתיתן לנו את הרצון להשפיע".

שיש לדעת, בענין עבודה "זקנה" לא נקרא גיל של שנים, אלא "זקנה" נקרא, שהאדם הגיע לידי מצב, שאומר "אני רואה, שכבר נתתי הרבה יגיעה, בכדי להשיג משהו ברוחניות, ואני רואה, שזה לא הולך לי". לכן הוא משלים עם המצב שבו הוא נמצא. ואומר "אולי יבואו צעירים במקומי, שיש להם יותר מרץ. ואני רואה, שאני לא מוכשר". זה נקרא "זקן" בעבודה.

אולם גם בעולם הגשמי אנו רואים לפעמים אנשים שהם זקנים בגיל. היינו הם זקנים בשנים, ויש להם מרץ כמו צעירים. ויכול להיות אדם, שהוא כבר בגיל למעלה משמונים שנה, ויש לו מרץ, ועובד יותר מאחרים, שהם צעירים ממנו. ועדיין יש לו רצון וחשק להשיג משהו בעולם הגשמי. אבל בעבודת ה' בטח שאין "זקנה" נקראת גיל של שנים, אלא ***"זקנה" נקרא, שנפסק לו כח השאיפה להשיג את המטרה***.

ובהאמור נבין מה ששואלים, מדוע כתוב "ראה", לשון יחיד. ואח"כ כתוב "אנכי נותן לפניכם", לשון רבים. והפירוש הוא כנ"ל (במאמר מ"א, משנת תש"ן), שה' אמר "ראה", בחינת יחיד. "אני נותן לפניכם", כלומר "לפניכם" יש רשות הרבים, היינו שתי רשויות. ואני אתן לכם את בחינת "ראה", היינו שאתם תזכו לראות, שאין יותר מרשות היחיד.

כלומר, שכל מעשיכם יהיו רק בשביל להשפיע לה'. והרשות של הרצון לקבל זה יבוטל.

ובזה יש לפרש מה שאמרו חז"ל "חרות על הלוחות", שנעשו חרות ממלאך המות. ויש להבין, מהו "חירות ממלאך המות" בעבודה. אלא שצריכים לדעת, כי **הרצון לקבל לעצמו הוא המלאך המות**. וזהו על דרך שאמרו חז"ל "רשעים בחייהם נקראים מתים", מטעם שהם נפרדים מ"חיי החיים", מסיבת שינוי צורה, שהוא הרצון לקבל.

כלומר, הרצון לקבל לעצמו מפריד אותו מחיי החיים. נמצא, מי הוא המלאך המות ההורג את האדם. הוי אומר "הרצון לקבל". לפי זה יוצא, שבזמן שהאדם זוכה, שה' נותן לו את הרצון להשפיע, וזה זוכים על ידי קיום תו"מ. לכן בזמן שנעשה רשות היחיד, שהרצון לקבל לעצמו נכנס לרשות היחיד, שהוא רשותו של הבורא, ממילא הוא חירות ממלאך המות. כי הרצון לקבל לעצמו אינו פועל אצלו, מטעם כי ה' נתן לו את רשות היחיד. שזה פירוש "ראה אנכי נותן לפניכם". זאת אומרת בחינת "אנכי ה' אלקיך", "אני נותן לפניכם", שיהיה אז רק רשות היחיד.

ואח"כ מפרש הכתוב יותר לדעת, מהי ברכה ומהי קללה. ואומר "את הברכה, אשר תשמעו אל מצות ה' אלקיכם". כלומר "מהי ברכה, שאני נותן. זה שאתם יכולים לשמוע את מצות ה' אלקיכם". וזהו דוקא שזוכים לכלים דהשפעה. זוהי הברכה, כמו שכתוב "את הברכה אשר תשמעו".

והקללה, היינו, אם האדם רואה, שאין בידו לשמוע, אז עליו לדעת, שהוא נמצא תחת הרשות של הס"א, שהיא ההיפך דקדושה, כנ"ל **"ברכה נקראת השפעה. וקללה נקראת קבלה"**.

ובהאמור יוצא, שהאדם צריך להשתדל כל יום בהתחלה חדשה, שלא יהא נראה כזקן. וישתדל לרכוש את רשות היחיד. שאז יזכה לקבל את הטוב ועונג, שהוא מטרת הבריאה.

שופטים

מצוה זו היא להעיד בבית דין ..... קג (103)
ענין שופטים ושוטרים ..... קיב (112)
מהו שופטים ושוטרים, בעבודה ..... קכ (120)
מהו, לא תיטע לך אשרה אצל מזבח, בעבודה ..... קכו (126)

מצוה זו היא להעיד בבית דין

מאמר נ״ו, תשמ״ה

בזהר שופטים (ובהסולם דף ח׳ אות י״א) וזה לשונו ״מצוה זו היא להעיד בבית דין, שלא יפסיד חבירו כסף, בשביל שאינו מעיד. ומשום זה העמידו בעלי המשנה, מי מעיד על האדם, קירות ביתו. מהו קירות ביתו. אלו הם קירות לבו, שכתוב, ויסב חזקיהו פניו אל הקיר. והעמידו בעלי המשנה, מלמד שחזקיהו התפלל מקירות לבו. ולא עוד אלא אנשי ביתו מעידים עליו. אנשי ביתו, אלו הם רמ״ח אברים שלו. כי הגוף מכונה בית. שכך העמידו בעלי המשנה, רשע עוונותיו חקוקים על עצמותיו. וכך צדיק, זכיותיו חקוקות על עצמותיו. ובשביל זה אמר דוד, כל עצמותי תאמרנה. ולמה העוונות חקוקים בעצמות יותר מבשר גידים ועור. הוא משום שהעצמות הם לבנים. וכתב שחור אינו ניכר אלא מתוך לבן. כמו התורה, שהיא לבן מבפנים, דהיינו הגויל, ושחור מבחוץ, דהיינו הדיו. שחור ולבן הם חושך ואור. ולא עוד אלא שהגוף עתיד לקום על עצמותיו, ומשום זה הזכיות והחובות חקוקים על עצמותיו. ואם יזכה, יקום הגוף על העצמות שלו. ואם לא יזכה, לא יקום ולא יהיה לו תחית המתים״, עד כאן לשונו.

ויש להבין, במה שמפרש הזה״ק, על הדין שהאדם צריך להעיד בפני בית דין, בכדי שלא יפסיד חבירו כסף. ומפרשים זה על סדר עבודת ה׳. אם כן יש להבין, מהי התביעה שהוא תובע, וממי הוא תובע, ובכדי שיהא נאמן, אז האדם צריך להעיד.

ובעבודת ה׳ האדם תובע מה׳, שיתן לו מה שהוא דורש מה׳. אם כן בכדי להראות שטענתו טענת אמת, וכי הקב״ה לא יודע אם האדם מדבר אמת או שקר. אלא אם האדם מעיד, אז הוא יודע שטענתו, שאומר, היא אמת. ועוד, איך האדם נאמן להעיד על עצמו. ועוד יש להבין, מדוע כאן העדות צריכה

להיות מקירות לבו, כי מביא ראיה על פירוש "קירות ביתו" מחזקיהו, שכתוב "ויסב חזקיהו פניו אל הקיר". ופירשנו, שהכוונה "מקירות לבו".

אם כן, כאן אצל העדות של האדם, גם כן צריכה להיות מקירות לבו. והלא ידוע, שעדות צריכה להיות מפיו, שאמרו חז"ל "מפיהם ולא מפי כתבם". וכאן אומר, שצריך להיות מקירות לבו ולא מהפה.

וגם יש להבין מה שאומר, "שכך העמידו בעלי המשנה, רשע עוונותיו חקוקים על עצמותיו, וכך צדיק, זכיותיו חקוקות על עצמותיו". וכי על עצמות גשמיים חקוקים עוונות וזכיות. איך ענין רוחני, שהם עבירות ומצות, נרשמו על עצמות. ועוד יותר קשה בזה שמתרץ "היות שעצמות הם לבנים, וכתב שחור אינו ניכר אלא מתוך לבן". ועוד יש להבין במה שאומר וזה לשונו "ולא עוד, אלא שהגוף עתיד לקום לתחית המתים על עצמותיו". מה זה דוקא "על עצמותיו", היינו שבעצמותיו תלוי אם יקום לתחיה או לא.

ובכדי להבין את הנ"ל על דרך העבודה, צריכים לזכור את הכלל הידוע, ש"אין אור בלי כלי". היינו, שאי אפשר לקבל איזה מילוי, אם אין שם חסרון ונקב, שיהיה מקום לכנס המילוי. כדוגמת, שאין האדם יכול לאכול סעודה, אם הוא לא רעב. ועוד יותר מזה, כי שיעור התענוג שהאדם מסוגל להנות מהסעודה, נמדד כפי שיעור חסרון שיש לו להסעודה.

נמצא, במקום שהאדם לא מרגיש לשום חסרון, אין לו לקוות לשום הנאה בעולם, שיהיה באפשרות לקבל אותה, כיון שאין מקום לקבל איזה מילוי.

נמצא, כשאנו מדברים מסדר העבודה, שהאדם מתחיל להכנס בפנימיות העבודה, זאת אומרת, שרוצה לעבוד עבודת הקודש בבחינת הכוונה דלהשפיע נחת רוח ליוצרו, ובטח לפי הכלל הנ"ל מוכרח להיות לו חסרון לזה, היינו שהוא מרגיש, שהוא צריך להשפיע להבורא. ולפי שיעור שהוא מרגיש את הצורך להשפיע לה', בשיעור הזה אנו יכולים לומר שיש לו כלי. והמילוי להכלי הזו, הוא בזמן שהוא משפיע לה', היינו שרוצה לעשות נחת רוח, שפירושו, שהגוף כבר מסכים להשפיע להבורא.

והיות שהאדם נברא עם טבע לקבל ולא להשפיע, ואם האדם רוצה לעסוק בהשפעה, בטח שהגוף מתנגד לזה, ואם האדם רוצה לעסוק בהשפעה, היינו שיש לו רצון להשיג כלי כזה, שכלי נקרא "רצון וחסרון", אז תיכף בא הגוף ושואל, בשביל מה אתה רוצה לשנות את הטבע שבו נוצרת. ומה הוא החסרון, שאתה מרגיש שחסר לך זה. האם אתה מבין במאה

אחוז, שאתה צריך לעבוד בעל מנת להשפיע. הלא תראה איך הכלל עובדים עבודת הקודש, ולא מדקדקים בהמעשים שהם עושים. זאת אומרת, הן בעת התעסקותם בתורה או במצות, הם רואים בעיקר, שהמעשה יהיה בסדר עם כל דקדוקיה ופרטיה, ולא על הכוונה. ואומרים, בטח מה שיש יכולת לעשות אנו עושים. ועל הכוונה לא שמים לב, כי אומרים, שעבודה לשמה שייכת ליחידי סגולה ולא לכל הכלל.

נמצא, שהגוף, שבא ושואל את שאלותיו, כנראה שהוא שואל כענין. והיות שלא נותנים לו תשובה מספקת, לכן הוא לא מרשה לאדם לחשוב מחשבות של רצון להשפיע, כי הצדק אתו. "כי אין אור בלי כלי". כי אם אתה לא מרגיש את החסרון, שצריכים לעסוק בהשפעה, למה אתה מרעיש עולמות. לכן מקודם הוא אומר לו, תגיד לי את הצורך לזה, היינו לרצון להשפיע, ואח"כ נדבר הלאה. וכפי הנ"ל, הצורך להרצון הזה צריך להיות, שירגיש יסורים בזה שאין הוא יכול להשפיע. אם כן, כיון שאין לו כלי, בטח שלא יכול לזכות להאור, היינו להמילוי.

אי לזאת, האדם צריך להשתדל להיות חסרון גדול, בזה שהוא לא יכול להשפיע לה'. **וחסרון נקרא, כידוע, כפי הרגשת היסורים, שהוא מרגיש מהחסרון**. אחרת, הגם שאין לו את הדבר שהוא מבקש, מכל מקום עוד לא נקרא חסרון, מטעם **כי חסרון אמיתי נמדד כפי הכאב שיש לו, מזה שאין לו,** אחרת נקרא זה משפה ולחוץ.

ובזה נבין מה שאמרו חז"ל (תענית ב' ע"א) וזה לשונם "לאהבה את ה' אלקיכם ולעבדו בכל לבבכם". איזו היא עבודה שהיא בלב. הוי אומר, זו תפלה. ויש להבין, למה הוציאו את התפלה מפירוש הפשוט. כי מדרך העולם הוא, כשהאדם רוצה משהו מהשני, שיתן לו, הוא מבקש ממנו בפה, כמו שכתוב "כי אתה שומע תפלת כל פה", ולמה אמרו שתפלה נקראת "עבודה שבלב".

אלא כנ"ל, כי "תפלה" נקראת חסרון. ורוצה שימלא לו חסרונו. ואין שום חסרון ניכר בפה של אדם, אלא ההרגשים של אדם ניכרים בלב. לכן אם אין האדם מרגיש חסרון בלב, מה שמוציא בפה לא עולה בחשבון. שנגיד, שבאמת חסר לו מה שהוא מבקש בפה. כי המילוי, מה שהוא מבקש, צריך לכנס במקום חסרון, שהוא הלב. לכן אמרו חז"ל ש"תפלה צריך להיות מעומקא דליבא", שפירושו, מעומק הלב, היינו שכל הלב ירגיש את החסרון מה שהוא מבקש.

וכידוע, "אור וכלי" מכונה חסרון ומילוי. והאור, שהוא המילוי, אנו מתייחסים להבורא. והכלי, שהוא החסרון, אנו מתייחסים להנבראים. אם כן האדם צריך להכין את הכלי, בכדי שהבורא ישפע שם את השפע. אחרת אין מקום להשפע. אי לזאת, בזמן שהאדם מבקש מה', שיעזור לו, שיוכל לכוון את מעשיו בעמ"נ להשפיע, בא הגוף ושואל אותו, בשביל מה אתה מתפלל תפלה כזאת, מה חסר לך בלי זה.

לכן צריכים ללמוד, ולעיין בספרים שמדברים בנחיצות של עבודה דלהשפיע, עד שהאדם יבין וירגיש, שאם לא יהיה לו הכלי הזה, אין הוא מסוגל לזכות להכנס להקדושה.

ולא להסתכל על הכלל, שאומרים, שעיקר הוא המעשה, ורק כאן צריכים לתת כל המרץ. שמעשי המצות וקביעת התורה, מה שאנו עושים, זה כבר מספיק בשבילנו.

אלא שצריך לעשות כל המעשים של תורה ומצות, בכדי שיביאוהו לידי הכוונה בעמ"נ להשפיע. ואח"כ, כשכבר יש לו הבנה שלימה, כמה שנחוץ לו לעסוק בעמ"נ להשפיע, ומרגיש כאב ויסורים מזה שאין לו הכח הזה, אז נקרא, שיש לו כבר על מה להתפלל תפלה על עבודה שבלב. כי הלב מרגיש את מה שחסר לו.

אז על תפלה זו באה **עניית התפלה.** היינו, שנותנים לו מלמעלה את הכח הזה, שהוא כבר יכול לכוון בעמ"נ להשפיע. כי אז יש לו כבר אור וכלי. אבל מה יכול האדם לעשות, שאחרי כל היגיעות שטרח ויגע, ומכל מקום עוד לא הרגיש חסרון, מזה שלא יכול להשפיע, לבחינת כאב ויסורים. אז העצה, לבקש מה', שיתן לו את הכלי, המכונה "חסרון מזה שלא מרגיש", והוא בבחינת מחוסר הכרה, שאין לו שום כאב מזה שלא יכול להשפיע.

נמצא, אם הוא יכול **להצטער ולהרגיש יסורים על חסרון, מזה שאין לו חסרון**, היינו שלא מרגיש איך שהוא מרוחק כל כך מהקדושה, ומגושם בתכלית הגשמה, ולא מבין שהחיים, מה שהוא חי בהם ומשתוקק למלאות את הצרכים הגשמיים, אין לו שום חשיבות יותר משאר בעלי חי, שהוא מסתכל עליהם, ואם היה עושה תשומת לב, איך שהוא דומה עליהם עם כל השאיפות שלהם, ואין הבדל, אלא רק בהערמומיות שיש לו להאדם, שיכול לנצל את השני, ובעלי חי לא כל כך פקחים, שיוכלו לנצל את השני.

ויש לפעמים, שאפילו שהוא רואה, שלומד תורה ומקיים המצות, אבל אין הוא יכול לזכור, בעת העשיית המצות או בעת שלומד תורה, שצריך

לקבל קשר עם הבורא מזה שעוסק בתורה ומצות. וכאילו הם נראו אצלו לדבר נפרד, היינו תורה ומצות זהו דבר אחד, והבורא זהו דבר שני לו.

ואם הוא מצטער, על זה שאין לו שום הרגש של חסרון, בזה שהוא דומה לבעלי חי, גם זה נקרא "עבודה שבלב". וזה נקרא "תפלה". זאת אומרת, על חסרון זה כבר יש לו מקום לקבל מילוי מהבורא, שיתן לו את ההרגש חסרון, שזה הוא הכלי, שהבורא יכול למלאות לו את הכלי עם מילוי. ובזה נבין מה ששאלנו, מדוע תפלה היא בלב ולא בפה. כי תפלה נקראת "חסרון". וחסרון לא שייך לומר שיש לו חסרון בפה, אלא **החסרון הוא הרגש הלב.**

ועתה יש לנו לבאר, מהו הפירוש ששאלנו על זה שאומר "הזכיות והעוונות חקוקות על העצמות, ומעצמות הוא יכול לקום לתחיה, או חס ושלום לא". והזה"ק מדמה את העצמות שהם לבנים, שהם דומים לתורה, שהוא שחור על גבי לבן, והשחור הוא בחינת חושך, והלבן הוא בחינת אור.

ויש לפרש את ענין עצמות שהם לבנים. לכן רשום עליהם הזכיות והעוונות. כי בענין עבודת ה' צריכים לפרש, את זה שהאדם עוסק בתורה ומצות, זה נקרא "עצם". ועיקר תורה ומצות הם בחינת לבן. כי בדבר שאין שם חסרון, נקרא "לבן". והיות על המעשים שהאדם עושה אין מה להוסיף, כי על זה נאמר "לא תוסיף ולא תגרע", ומשום זה נקרא את התעסקותו בתורה ומצות בשם "עצמות". והם לבנים, שעליהם חקוקות הזכיות והחובות של האדם.

אבל אם האדם עושה אח"כ בקורת על המעשים שלו, על איזו סיבה הוא בונה את היסוד שלו, היינו מה היא הסיבה המחייבת אותו לעסוק בתורה ומצות, מהי הכוונה, שהוא מכוון בעת עשיית המעשים, האם הוא משתדל לראות, אם באמת הוא עושה את המעשים שלו לשם שמים, היינו להשפיע נחת רוח ליוצרו, אז הוא יכול לראות את האמת, שהוא נמצא בהטבע שהוא נולד, הנקרא "מקבל בעמ"נ לקבל" ולא רוצה לעסוק בתו"מ בלי שום תמורה.

והסיבה האמיתית היא, מה שאין האדם יכול לצאת מהטבע שלו, הוא משום שהוא לא רואה את הצורך לזה, שיצטרך לשנות את טבעו שנטבע בו, המכונה "אהבה עצמית", ולקבל על עצמו אהבת הזולת, בכדי להגיע לאהבת ה'. כי האדם מרגיש, שחסר לו אהבת הסביבה, שבה הוא נמצא, היינו שהמשפחה יאהבו אותו, ובני עירו, וכדומה. ומה הוא ירויח בזה שהוא יאהב את ה'. וגם מה הוא ירויח, אם יאהב את החברים שלו. הלא הוא

תמיד מסתכל על הרווחים, מה שנוגע לאהבה עצמית. לכן איך הוא יכול לצאת מאהבה הזאת.

ואם הוא ישאל לעצמו, מדוע הוא מקיים תורה ומצות בבחינת המעשה, וגם הוא מדקדק בכל פרטיה ודקדוקיה, אז הוא מתרץ לעצמו, שזה הוא קבל בחינת אמונה בדרך החינוך, שמדרך החינוך מתחילים להדריך את האדם לעסוק בתורה ומצות שלא לשמה, כמו שאומר הרמב"ם (סוף הלכות תשובה). נמצא, שקבל עליו להאמין בה', שהוא יעבוד עבודת הקודש, ותמורת זה הוא יקבל שכר בעולם הזה ובעולם הבא.

ומשום זה אומרים לאדם, כי עבודה אמיתית היא להאמין בה', שנתן לנו לקיים תורה ומצות. שע"י זה נזכה להגיע להשתוות הצורה, המכונה "דביקות ה'". זאת אומרת, שהאדם צריך לצאת מאהבה עצמית, ולקבל על עצמו אהבת הזולת. ובשיעור שיצא מאהבה עצמית, בשיעור הזה הוא יכול לזכות לאמונה שלימה. אחרת הוא נמצא בפירוד, כמו שאומר בהסולם (הקדמת ספר הזהר, דף קל"ח, ד"ה "כי חוק") "כי חוק הוא זה, שלא יוכל הנברא לקבל רע מאתו יתברך בגלוי, כי הוא פגם בכבודו יתברך, שהנברא ישיגו כפועל רעות. כי אין זה מתאים לפועל השלם. ועל כן בעת שהאדם מרגיש רע, הנה באותו שיעור שורה עליו כפירה על השגחתו חס ושלום, ונעלם ממנו הפועל יתברך, שהוא העונש היותר גדול בעולם".

ואם האדם עושה חשבון נפש לעצמו, ומכיר את האמת שבתורה ומצות צריכה להיות לשם שמים, ומרגיש איך שהוא מרוחק מהאמת, ועל ידי ההתבוננות הוא בא לידי כאב ויסורים, איך שכל הזמן הוא הולך לא על דרך הנכונה, שיהא נקרא "עובד ה'". אלא כל עבודתו היתה לתועלת עצמו, שזה נקרא "עובד לעצמו", שזו היא הדרך של כל בעלי חי, אבל זה לא מתאים לבחינת מדבר.

נמצא, שעל ידי היסורים האלו הוא מקבל **כלי היינו חסרון**, כנ"ל. וכיון שרואה, שאין הוא מסוגל לצאת מאהבה עצמית בכוחו עצמו, כי אין לו כח ללכת נגד הטבע, אז העצה היא לבקש מה', שהוא יעזור לו, כמו שאמרו חז"ל "הבא לטהר מסייעין אותו". נמצא, שיש לו אז מקום למילוי חסרון, "כי אין אור בלי כלי", כנ"ל.

ונתעוררת כאן השאלה, ששאלנו לעיל, מה האדם יכול לעשות אף על פי שמבין הכל שכדאי לעבוד בעמ"נ להשפיע, ומכל מקום אין לו כאב ויסורים, מזה שהוא לא יכול לכוון בעמ"נ להשפיע. אז הוא צריך לדעת, שאין הפירוש

שיש לו אמונה שלימה בה׳, רק שלא יכול לכוון בעמ״נ להשפיע. אלא הוא צריך לדעת, שחסרה לו אמונה שלימה. כי בזמן שיש לו אמונה שלימה בה׳, יש לנו חוק בהטבע, ש״הקטן מתבטל לגבי הגדול״. לכן, אם באמת היתה לו אמונה שלימה בגדלות הבורא, ממילא היה מתבטל להבורא והיה רוצה לשמש אותו בלי שום תמורה.

נמצא לפי זה, שאין כאן חסרון מצד שאין לו כח התגברות על הטבע, אלא חוסר אמונה שלימה יש כאן. הגם שיש לו אמונה. וראיה לזה, הלא הוא שומר תורה ומצות. אבל לא אמונה שלימה, כמו שצריכים להיות באמונה שלימה. היינו שכל השלימות היא שמאמינים בגדלותו. ואם האדם רוצה לדעת, אם יש לו אמונה שלימה, אז הוא יכול לראות עד כמה שהוא מוכן לעבוד בעל מנת להשפיע, עד כמה שהגוף מתבטל בפני ה׳. זאת אומרת, שאין האדם יכול לעבוד בעמ״נ להשפיע, זהו החסרון, אלא יש כאן חסרון יותר גדול, וזהו עיקרו, היינו שחסרה לו אמונה שלימה.

אבל מה האדם יכול לעשות, אף על פי שהוא רואה, שחסרה לו אמונה שלימה, מכל מקום החסרון הזה לא מוליד לו כאב ויסורים, בזה שחסר לו. **והסיבה האמיתית היא, משום שהוא מסתכל על הכלל**, ורואה שהם אנשים חשובים, בעלי עמדה, בעלי השפעה, ולא ניכר שחסרה להם אמונה שלימה. כי כשמדברים עמהם, אז הם אומרים, שזהו רק בשביל יחידי סגולה, כידוע הדעה שלהם לרבים. וזה המחיצה הגדולה, שנעשה מחסום להאדם, שלא יוכל להתקדם בדרך הנכונה.

ומשום זה לסביבה אנו צריכים, היינו **לקיבוץ אנשים, שיהיו כולם בדעה אחת, שצריכים להגיע לאמונה שלימה. ורק זה יכול להציל את האדם מפני הדעות, שנמצאו אצל הכלל. שאז כל אחד מחזק את השני, להשתוקק להגיע לבחינת אמונה שלימה,** ושיכול להשפיע נחת רוח להבורא, ושזה יהיה כל שאיפותיו.

אבל בזה עוד לא נגמרה העצה להגיע לידי חסרון של אמונה שלימה. אלא הוא צריך להרבות יותר מעשים מכפי שהוא רגיל, הן בכמות והן באיכות. ובטח הגוף מתנגד לזה, ושואל, מה היום מיומיום. והוא עונה לו, שאני מתאר לעצמי, איך הייתי עובד את ה׳, אם היתה לי אמונה שלימה. לכן אני רוצה לעבוד באותו קצב, כאילו כבר הייתי זוכה לאמונה שלימה. אז ממילא נקבע אצלו חסרון וכאב מזה שאין לו אמונה שלימה, כי ההתנגדות הגוף גורמת לו, שיהיה לו צורך לאמונה. אבל בודאי זה נאמר

דוקא במקום, שהוא הולך נגד הגוף בדרך הכפיה, שעובד עם הגוף שלא לרצונו.

נמצא לפי זה, ששתי פעולות האלו, היינו זה שהוא עובד בעבודה יותר גדולה מכפי שהיה רגיל, וההתנגדות הגוף, גורמים לו צורך להאמונה שלימה. ואז ע״י זה נתרקם אצלו כלי, שאח״כ יוכל האור להתלבש בתוכו. כי עכשיו יש לו מקום תפלה בלב, כנ״ל, היינו מקום חסרון. ואז ה׳, שהוא שומע תפלה, נותן לו האור אמונה, שע״י זה הוא יכול לשמש את המלך ״שלא על מנת לקבל פרס״.

ובזה נבין מה ששאלנו, מהו הפירוש, שעל עצמות גשמיים חקוקות זכיות ועוונות. כי עצמות, הכוונה על העצם שבהדבר, שהכוונה על תורה ומצות שהוא עושה. שזה נקרא, שזהו ניתן לנו לקיים בבחינת המעשה. ועל זה אין מה להוסיף, כמו שכתוב ״לא תוסיף ולא תגרע״.

ועל המעשים האלו חקוקות עוונות וזכיות, שאם הוא רוצה ללכת בדרך האמת ועושה בקורת על המעשים שלו, אם הם על הכוונה בעמ״נ להשפיע או לא, והוא איש האוהב את האמת, ולא מעניין לו מה שהשני עושה, אלא הוא רוצה לדעת, אם הוא עוסק בתורה ומצות לשמה או הכל לתועלת עצמו, אז הוא רואה, שהוא משוקע באהבה עצמית, ואין הוא מסוגל לצאת משם בכוחות עצמו.

נמצא, שהוא צועק לה׳, שיעזור לו לצאת מאהבה עצמית ולזכות לאהבת הזולת ולאהבת ה׳. ו״קרוב ה׳ לכל, אשר יקראוהו באמת״. לכן הוא זוכה לדביקות ה׳. נמצא אז, שהזכיות חקוקות על עצמותיו, שהתורה ומצות שהוא קיים, שהם נקראים ״בחינת לבן״, כי בבחינת המעשה הכל לבן, היינו חיוב, שאין מה להוסיף עליהם, ורק לאחר שעשה בקורת הוא ראה שאין הכוונה בסדר, וראה שעליהם שורה חושך, משום שהוא בבחינת הפירוד, כי אין לו בחינת דביקות, שנקראת ״השתוות הצורה״, שהוא יעשה הכל על הכוונה דלהשפיע, אלא הוא נמצא בשליטת של אהבה עצמית.

נמצא, שיש לו בחינת חושך, השורה על הלבן, שהם העצמות הלבנים, כנ״ל בדברי הזה״ק. זאת אומרת, שעל התורה ומצות שעשה, הוא רואה ששורה בחינת חושך, שהוא בחינת פירוד מהאור. כי האור הוא להשפיע, והוא עושה הכל בעל מנת לקבל. שהוא לא יכול לעשות שום דבר, רק מה שנוגע לאהבה עצמית.

נמצא, שהעצמותיו, היינו התורה והמצות בבחינת המעשה, הם לבנים, שפירושו, שאין בהמעשה שום חסרון, שיהיה לו מה להוסיף. רק ע"י הבקורת שהוא עושה על הלבן הזה, הוא רואה ששורה שם חושך. ואם הוא משים לבו לזה, לתקן, משום שמרגיש כאב ויסורים, בזה שנמצא בחושך, ומתפלל לה', שיעזור לו להוציא אותו מאהבה עצמית, ע"י זה הוא זוכה אח"כ להידבק בה'.

וזה נקרא, ש"צדיק זכיותיו חקוקים על עצמותיו", שהבקורת שעשה על העצמותיו הלבנים גרמה לו שיזכה לקום לתחית המתים, כי "רשעים בחייהם נקראים מתים", בשביל שהם נפרדים מחיי החיים. לכן כשהם זוכים להידבק בה', זה נקרא שזכו לבחינת תחית המתים.

מה שאם כן "רשע עוונותיו חקוקות על עצמותיו", כי "רשע" נקרא מי שהוא עדיין משוקע באהבה עצמית, כי "צדיק" נקרא "טוב", ו"טוב" נקרא "השפעה", כמו שכתוב "רחש לבי דבר טוב, אומר אני מעשה למלך". שפירושו, מה זה דבר טוב, שיכול לומר "מעשה למלך", היינו שכל מעשיו הם להקב"ה ולא לתועלת עצמו.

לכן "טוב עין הוא יבורך". לכן אלו אנשים שיש להם תורה ומצות מבחינת המעשה, שזהו בחינת עצם, שהתורה ומצות נתנו מפי ה' לקיימם. וזה נקרא "לבנים", משום שאין להמעשים שום חסרון, כמו שכתוב "לא תוסיף ולא תגרע". לכן הם עצמותיו לבנים, כנ"ל.

ועוונותיו חקוקות על עצמותיו, שהם לבנים, היות שלא עשה בקורת על המעשים שלו, אם הם בעל מנת להשפיע או לא, וסמך עצמו על הכלל, איך שהם מקיימים תורה ומצות. והם אומרים, לעשות לשם שמים, זוהי עבודה ששייכת ליחידי סגולה, ולאו כל אדם מוכרח ללכת בדרך הזו, שידאג לעשות את העבודה שלו על הכוונה בעל מנת להשפיע.

וזו נקראת "דעת בעלי בתים". מה שאם כן "דעת תורה" היא אחרת, כידוע, ש"דעת בעלי בתים הפוכים מדעת תורה". כי דעת בעלי בתים היא, שהאדם, בזה שהוא עוסק בתורה ומצות, הרכוש שלו מתגדל ומתרחב, היינו שהוא נעשה בעל בית יותר גדול, זאת אומרת, שהכל מה שהוא עושה, נכנס באהבה עצמית.

מה שאם כן דעת תורה הוא, כמו שאמרו חז"ל על הפסוק "אדם כי ימות באוהל". אמרו "אין התורה מתקיימת, אלא במי שממית עצמו עליה", שפירושו **ממית את עצמיותו**, שהיא אהבה עצמית הוא ממית. אם כן אין לו

שום רכוש, כי אין בעל בית שנוכל ליחס אליו רכוש, כי כל מגמתו היא רק להשפיע ולא לקבל. נמצא, שהוא מבטל את עצמיותו.

נמצא, ש"רשע עוונותיו חקוקים על עצמותיו". היינו, בזה שלא הלך בדרך התורה, כי התורה נקראת "שחור על גבי הלבן", כלשון הזה"ק, שאומר, שלכן זכיותיו חקוקים על עצמותיו, משום שהעצמות הם לבנים וכתב שחור אינו ניכר אלא מתוך לבן. כמו התורה, היינו אם יש לבן, היינו שהוא מקיים תורה ומצות, אז שייך לומר, או שהוא כמו התורה, שיש לו שחור על גבי הלבן. אז הוא משתדל להגיע לידי דביקות, או שנשאר עם העצמות הלבנים, ולא כותב עליהם שום דבר. לכן נקרא "רשע, שעוונותיו חקוקים על עצמותיו". מה שאם כן באלו שאין להם לבן, שאין להם תורה ומצות בבחינת המעשה, הם לא שייכים לבחינת רשע, אלא הם שייכים לבחינת בעל חי, שהם סתם בהמות.

ענין שופטים ושוטרים

מאמר ל"ד, תשמ"ו

הנה הכתוב אומר "שופטים ושוטרים תיתן לך בכל שעריך, אשר ה' אלקיך נתן לך". ולהבין את הנ"ל לפי הכלל, שהתורה היא נצחיות ונוהגת בכל הדורות, אם כן יש לפרש את הפסוק הנ"ל גם בדורנו אנו. ומשום זה כל מילה ומילה צריכה ביאור בפני עצמה:

א) מהו שופטים.

ב) מהו שוטרים.

ג) "תיתן לך" הוא לשון יחיד. היינו, שכל יחיד ויחיד צריך לתת שופטים ושוטרים. היתכן שכל יחיד צריך לעשות כך.

ד) "בכל שעריך". אז צריכים להבין, מה שייך לומר בדורנו "שער". ועוד, מה מרמז "בכל שעריך", שמשמע, אם רק נמצא שער, תיכף צריכים להשתדל לתת שם שופטים ושוטרים.

ה) בעיקר, מה מרמז לנו במה שאומר "אשר ה' אלקיך נתן לך". מה בא זה לרמז. וכי חס ושלום יש מי שהוא אחר, שנותן לעם ישראל חוץ מהקב"ה.

ובכדי להבין את הנ״ל, צריכים להקדים מקודם את מה שדברנו במאמרים הקודמים:

א) מטרת הבריאה מצד הבורא.

ב) מטרת עבודתינו בקיום תורה ומצות. היינו לאיזו דרגה אנו צריכים להגיע בסגולת קיום תו״מ.

ידוע שמטרת הבריאה היא להטיב לנבראיו. היינו שהנבראים יקבלו ממנו יתברך את הטוב והעונג כפי יכולתו יתברך, בלי שום הגבלות. אלא מטעם שהוא רצה, שיהיו שלימות פעולותיו, היינו שלא יהיה נהמא דכסופא, נעשה צמצום והסתר. היינו שאין שום גילוי אור בכלים שהם בעמ״נ לקבל. אלא רק לאחר שהכלי, הנקרא ״רצון לקבל״, קיבל תיקון ״בעמ״נ להשפיע״, אז לפי שיעור שיכול לכוון בעמ״נ להשפיע, בשיעור זה מתגלה השפע. ומטרם זה הם רואים את ההיפך מהגלוי, רק מרגישים העלם והסתר.

נמצא לפי זה, שכאן, היינו לאחר שנעשה הצמצום, אז מתחלת עבודת התחתונים, שהמטרה צריכה להיות, שכל מחשבותינו ומעשינו צריכים להיות רק על כוונה אחת, שהיא בעמ״נ להשפיע.

אולם מתעוררת השאלה, איך אפשר שתהיה מציאות כזו. היינו לאחר שאדם מצד הלידה בסוד ״עייר פרא אדם יולד״, מאין הוא יכול לקבל כוחות, שתהיה לו אפשרות לצאת מהטבע שבו הוא נברא.

ולצורך זה ניתן לנו עבודה בקיום תו״מ. היינו שהאדם צריך לכוון בעת עשייתו בקיום תו״מ, שזה יביא לו כח שיכול להסכים, שיהפוך עכשיו את כל תשוקותיו ומאווייו, שיהיו אך ורק, איך ובמה הוא יכול להשפיע נחת רוח ליוצרו.

ובמקום שמטרם שנכנס לעבודה דלהשפיע, היה חושב, שענין זה, מה שהוא מקיים תו״מ, יביא לו הצלחה וברכה, שיוכל להנות את גופו, היינו שבזכות שמירת תו״מ יהיה אז להגוף עולם הזה ועולם הבא, וזה היה הבסיס שלו, שעל הבסיס הזה בנה לעצמו יסוד, שהיסוד הזה יהיה אצלו הסיבה המחייבו לקיים את התו״מ בכל פרטיה ודקדוקיה, והיה לו כח להתגבר על העצלות שבגופו, ולהתגבר בכדי להשיג את השכר.

כדוגמת אנשים שעובדים עבודה בגשמיות כדי להרויח לחמם, שגם לעבוד עבודה גשמית הגוף מתנגד, היות שהגוף בוחר יותר במנוחה. אבל השכר הגשמי, מה שהוא רואה, שזהו לטובת גופו, יש לו כח התגברות. כמו כן בזמן שהתמורה של העבודה היא שכר לצורך גופו של אדם, גם כן יש לו

כח התגברות על כל המכשולים העומדים נגדו. היות שהשכר, למה שהוא מקווה, אין זה רק לצורכי עצמו, ועל זה אין הגוף מתנגד.

היינו, הגם שהגוף נהנה מהמנוחה, אבל כשאומרים להגוף, תוותר על תענוג המנוחה שלך, ויהיה לך תענוג באופן, שהתענוג מה שאתה תקבל ע״י העבודה, הוא תענוג יותר גדול מהמנוחה, או שהתענוג מה שאתה תקבל ע״י ויתור המנוחה, הוא תענוג שיותר נחוץ לך מתענוג שאתה מוציא במנוחה, כי ע״י התענוגים האלה אתה תוכל להתקיים בעולם, אחרת אין לך זכות קיום - על כל אלה ענינים יש כוחות בהגוף שיוכל להתגבר ולוותר על תענוגים קטנים, בכדי להשיג יותר שכר מכפי עבודתו. היינו, שהשכר משלם לו על כל הוויתורים, שהוא דורש מגופו שיוותר, בכדי להיות לו יותר טוב, מכפי שהוא מרגיש עכשיו, מטרם ויתר על התענוגים.

מה שאם כן בזמן שאומרים להגוף, תעבוד עבודה של השפעה, היינו שע״י קיום תו״מ הוא יזכה להנות להבורא. זאת אומרת, שאומרים לאדם, תוותר על אהבה עצמית שלך. ומה תהיה התמורה, שהקב״ה יהנה מהעבודה של קיום תו״מ. אז תיכף בא הגוף ושואל טענת ״מי ומה״. היינו, מה אני ארויח בזה שהקב״ה יהנה מעבודה שלי. וכי איך אפשר לעבוד בלי שכר. וזו טענת של ״מי״, שלא רוצה לעבוד. הלא הגוף אומר, אני מוכן לעבוד כמו כולם, אבל לא על תנאים כאלו. היינו שאני אוותר על אהבה עצמית שלי, ואני אעשה הכל בכדי שהקב״ה יהנה, ומה יהיה הרווח שלי מעבודה זאת.

וכשהאדם מתגבר על כל הטענות של הגוף, והוא חושב שכבר יש בידו כח להתגבר נגד טבע הגוף, היינו שיש לו עכשיו הרגשה, שיוכל לרכז כל מחשבותיו רק בעמ״נ להשפיע, פתאום בא אליו הגוף עם טענות חדשות, נכון מצדך שאתה רוצה לעבוד לשם שמים, ולא כדרך הנהוג שהכלל עובדים בעמ״נ לקבל שכר. אבל זה היה טוב, אם לאחר שהשקעת זמן מסויים אתה קבלת כח מלמעלה, שאתה יכול ללכת בדרך של השפעה. אבל אתה רואה, שכבר נתת הרבה יגיעה, ולא זזת כמלוא נימא. אם כן אתה רואה בעצמך, שאתה לא מסוגל ללכת בדרך זו. אי לזאת חבל על היגיעה שלך, שאתה מתייגע בחינם. אם כן לך לך מדרך זו, תברח מהמערכה.

ואם האדם מתגבר על כל אלה הטענות של הגוף, בא הגוף ומגלה לו דברים חדשים, שעל זה כבר אין להאדם לענות לו שום תשובה. ובזה הוא רוצה לנתק אותו מכל העבודה שלו. הגוף אומר לו, ידוע שאדם מתחיל ללמוד איזה חכמה, כל פעם הוא מתחיל להתקדם. אם הוא בעל כשרון, מתקדם יותר מהר, ואם הוא פחות בעל כשרון, מתקדם באיטיות. ובזמן

שהאדם רואה, שהוא לא מתקדם כלום בחכמה, אז אומרים לו, החכמה הזאת היא לא בשבילך, אלא אתה צריך ללכת וללמוד איזה מקצוע, ואין אתה מוכשר ללמוד חכמות. וענין זה אנו רואים, שנהוג בעולם, וזהו מתקבל על הדעת.

וכאן טוען הגוף, הלא אתה רואה לפי היגיעה שהשקעת בעבודה דלהשפיע, ואתה רואה, לא די שלא הלכת קדימה אף שעל וצעד אחד, אלא להיפך. זאת אומרת, שמטרם שהתחיל בעבודה דלהשפיע, הוא לא היה כל כך משוקע באהבה עצמית. מה שאם כן עכשיו, לאחר שהשקיע עבודה, בכדי להתגבר על אהבה עצמית, הוא קבל יותר חשק, והוא מרגיש שהוא עכשיו יותר משוקע באהבה עצמית.

נמצא, שיש כאן בעבודה זו, שרואים שהולכים אחורה ולא קדימה. והוא רואה את זה בבחינת ידיעה והרגשה ממש. היינו, שעכשיו, במקום שמטרם שהתחיל בהתגברות על אהבה עצמית, הוא חשב, שדבר זה הוא דבר קטן, היינו לוותר על אהבה עצמית בכדי לזכות לרוחניות. כי תמיד היתה מחשבתו, איך אני יכול למצוא דרך, שאני אוכל ללכת בה, ושאני אשיג על ידה קצת רוחניות. אבל אף פעם לא חשב, שיש לדאוג, איך לצאת מאהבה עצמית, שבטח שזה דבר שלא כדאי לחשוב על זה. אלא כל הדאגות היו, למצוא את הדרך הנכונה, המובילה את האדם להכנס בהיכל המלך, ולזכות להמטרה שבשבילה האדם נברא.

ועכשיו הוא בא לידי מצב, שאף פעם לא חלם על זה, היינו שאהבה עצמית תהיה אבן נגף להפריע מלהגיע להאמת. שתמיד הוא היה חושב, שהוא מוכן להקריב את עצמו, בכדי להגיע להאמת. ועכשיו הוא רואה, שהלך עשר מעלות אחורנית, היינו שהוא לא מוכן לוותר כלום מאהבה עצמית שלו עבור הקדושה.

וכשהגוף בא אליו עם טענות כאלו, הוא נמצא אז "רובץ תחת משאו". והוא בא אז למצב של יאוש, ועצלות, ורוצה לברוח מהמערכה, היות שהוא רואה עכשיו, שכל הטענות של הגוף הם טענות אמיתיות.

אולם האמת היא, כמו שדברנו מזה הרבה פעמים. וזהו כמו שאמר אאמו"ר זצ"ל, שיש ענין התקדמות להאמת. היינו, שמטרם שהתחיל בעבודה דלהשפיע, הוא היה מרוחק מהאמת, היינו משיעור הרגשת הרע שלו. אבל אחר כך, שהשקיע עבודה בהתגברות על אהבה עצמית, אז הוא

מתקדם להאמת, היינו שכל פעם הוא רואה יותר, איך שהוא משוקע בהרע, מראשו ועד רגליו.

אמנם יש להבין, את כל הענין הזה למה לי. היינו, מדוע מטרם שהתחיל בעבודה דלהשפיע, לא היתה אצלו הרגשת הרע במידה גדולה. מה שאם כן בזמן שמשקיע כוחות דהתגברות, נעשה אצלו הרע יותר מורגש. ולמה לא היה תיכף מגולה אצלו את כל מה שיש לגלות אח״כ, אלא שמתגלה בשלבים, בזה אחר זה, כל פעם קצת.

והענין הוא, שסדר התגברות הוא בסדר והדרגה, כדרך מי שמרגיל עצמו להרים משקולות. מתחיל, נגיד על דרך משל, להרים חמישים קילו, ואח״כ הוא מוסיף והולך, כי ע״י תרגילים הוא יכול כל פעם להוסיף. כמו כן בעבודת ה׳, היינו שמשום זה לא נותנים לו טעם גדול באהבה עצמית בהתחלה, כי בטח לא יוכל להתגבר. אלא כל פעם מוסיפים לו טעם באהבה עצמית, לפי ערך עבודה שלו. היינו לפי מה שרואים, שהוא מוכשר להתגבר, כך מוסיפים לו טעם של תענוג באהבה עצמית, בכדי שתהיה לו היכולת להתגבר. ובזה נבין מה שאמרו חז״ל (סוכה נ״ב) ״כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו״.

ומתעוררת השאלה, מדוע הוא כך. ולפי הנ״ל זהו פשוט. היינו שכך הוא הסדר גם בגשמיות, שהולכין מקל אל הכבד. אי לזאת, מטרם שהאדם מתחיל לעבוד בעבודה דהתגברות, לא נותנים לו כח גדול באהבה עצמית, שלא יוכל להתגבר עליו, כי הוא עוד לא התחיל בעבודה דהתגברות. לכן אין הוא מרגיש טעם גדול באהבה עצמית.

אבל כשהוא מתחיל להתגבר, אז נותנים לו תענוג וחשיבות יותר גדולה באהבה עצמית, בכדי שיהיה לו על מה להתגבר. ובזמן שהוא מתגבר בשיעור מה על אהבה עצמית, אז נותנים לו שיעור יותר גדול בחשיבות של אהבה עצמית. על דרך זה הוא הולך ומרגיל את עצמו, איך להתגבר על תענוגים, בכדי שיוכל לומר, שכל מה שהוא מקבל, הוא אך ורק בעמ״נ להשפיע.

נמצא, שהאהבה עצמית נעשית אצלו כל פעם לדבר היותר קשה להתגבר, מטעם שכל פעם נותנים להרצון לקבל שלו יותר חשיבות, בכדי שיהיה לו כל פעם מקום עבודה להתגבר. אבל צריכים להבין, ולמה מוכרחים מלמעלה לתת יותר חשיבות ויותר תענוג, שיהיה לו קשה להתגבר. ההתגברות הזאת על גשמיות, היה יותר טוב, אם לא היו נותנים הרבה חשיבות, אלא עם החשיבות שהיה מרגיש באהבה עצמית בתחילת עבודתו,

היה מספיק לו להתגבר על הגשמיות, והיה יכול תיכף להכנס בעבודה הרוחנית. ולמה לי עבודה זו בחינם, במה שהוא מתגבר על אהבה עצמית בדברים גשמיים. הגם שבכל פעם יש לו התגברות יותר גדולה, אבל בשביל מה הוא צריך לעבוד בעבודה של אהבה עצמית מה שנוגע לגשמיות.

אולם זה תיקון גדול. היות שידוע, שכל רבוי התענוגים, שמרגישים בתענוגים הגשמיים, הוא רק "נהירו דקיק" בערך מה שיש בתענוגים רוחניים. אי לזאת יוצא, **אפילו לאחר שהאדם כבר עבר במבחנם של התגברות על תענוגים גשמיים, שהוא יכול לקבל אותם רק בעמ"נ להשפיע**, זה המבחן מספיק רק על תענוגים קטנים, שהוא מסוגל להתגבר ולא לקבל אותם רק בתנאי שיכול לכוון בעמ"נ להשפיע. אבל לא על תענוגים גדולים. **ואי אפשר לתת לאדם תענוגים רוחניים, שבודאי יקח אותם בעמ"נ לקבל.**

לכן הוא מוכרח מקודם לעבור את העבודה בתענוגים גשמיים. ושם נותנים לו כל פעם לטעום טעם יותר גדול, מכפי שהתחיל בעבודה. כי מטרם שהתחיל בעבודה, הוא יכול לטעום טעם תענוג, כמו שנתנו באופן קבוע להתענוגים גשמיים. מה שאם כן מי שנכנס בעבודה דלהשפיע, היינו שהוא רוצה לזכות לרוחניות, אז מוסיפים לו טעם של תענוג בגשמיות יותר מהרגיל, שהוא בכוונה תחילה, בכדי שירגיל להתגבר על תענוגים יותר גדולים, משיש בתענוגים גשמיים. **כי זו היא בחינת הכנה, להיות מחוסן בעבודה דהתגברות, על תענוגים גדולים הנמצאים ברוחניות**.

ובהאמור אנו רואים, שנותנים, לאלו שרוצים לעבוד עבודת הקודש, הוספה. היינו שמוסיפים להם יותר טעם באהבה עצמית. מה שאינו נמצא באלו אנשים, שאין להם ענין ללכת בדרכי השפעה. וזהו כנ"ל, כמו שאמרו חז"ל "כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו". וזהו מטעם, בכדי שיתרגלו בעבודה דהתגברות, **היות שלתענוגים המרובים, שישנם בתענוגי הרוחניים כנ"ל, אז לא יספיק לו מה שהוא התרגל להתגבר על תענוגים גשמיים, מכפי שנמצא אצלם התענוג מבחינת הקביעות שלהם. אלא בכל פעם מוסיפים יותר טעם וחשיבות, בכדי שיתרגלו כל פעם בהתגברות יתירה.**

ובהאמור נבין מה ששאלנו בהכתוב, מה שכתוב "שופטים ושוטרים תיתן לך בכל שעריך", איך נוהג זה בזמן הזה, לתת שופטים ושוטרים. אמנם בהיות כשהאדם רוצה להכנס בעבודת ה', יש אז להבחין ב' בחינות: א) ענין **בכח**. היינו, קודם כל עשה לעצמו תכנית, מה עליו לעשות ומה עליו לא לעשות. היינו הבירור של טוב ורע. וזה הוא שעושה בכח, נקרא "שופט", שהוא אומר מה לעשות.

ב) מה שאח"כ, צריכים **להוציא לפועל מה שהיה בכח**. ובפועל כבר נקרא "שוטר".

והיות שעניני עבודה הוא עבודה לא של יום אחד, אלא כל יום ויום הוא צריך להתאמץ בעבודה, לכן אומר הכתוב לשון רבים, היינו "שופטים ושוטרים".

וזה שאומר "תיתן לך" לשון יחיד, זה בא להשמיענו, שעבודה זו שייכת לכל יחיד ויחיד.

וזה שאומר "בכל שעריך", יש לפרש כפשוטו, היינו ש"שער" נקרא מקום כניסה. שפירושו, שתמיד, כשהאדם רוצה להכנס בעבודת ה', יש עליו לסדר את סדר העבודה בב' ענינים, שהוא **בכח** ו**בפועל**, שהם בחינת **שופטים** ו**שוטרים**.

אולם בענין מה שאומר "בכל שעריך" יש לפרש לפי מה שאנו רואים, שיש כאן אצלנו בעולם הזה ב' מיני חיים:

א) חיים גשמיים.
ב) חיים רוחניים.

ומזה נמשך, שיש לנו ב' שערים:

א) שער, הדומה לשער בית הסוהר. וזהו כמו שכתוב (בתפלת "הודו", שאנו אומרים בערב שבת במנחה) "ישבי חושך וצלמות אסירי עני וברזל". ומפרש שם "המצודת דוד": האנשים, היושבים במקום חושך, והמה אסורים בקשרים המענים ובכבלי ברזל.

ב) שער, הדומה לשער המלך. כמו שכתוב "ומרדכי ישב בשער המלך".

ובכל שער יש שומרים, העומדים על משמרתם. אבל יש לכל אחד מהשומרים פעולות הפוכות. היינו, שומרי בית הסוהר משגיחים, שאף אחד מהאסורים לא יצאו מבית הסוהר. מה שאם כן השומרים היושבים בשער המלך, משגיחים שאף אחד לא יכנס בשער המלך.

והענין הוא, כי אלו האנשים המשוקעים באהבה עצמית, ויותר מתענוגי הגשמיות אין להם שום הבנה והרגשה, הם נקראים "הנמצאים בבית הסוהר". והשומרים לא נותנים להם לצאת. ובאיזה כח הם שומרים אותם, שלא יתנו להם לצאת. כי ברגע שהשומר רואה, שהוא רוצה לצאת מאהבה עצמית, ולכנס בעבודה דלהשפיע, הם מוסיפים להם יותר תענוג באהבה עצמית. ובזה הם קושרים אותם בכבלי ברזל, שלא ירצו לצאת משם.

ואחרי כל התגברויות, היינו שהשומרים רואים, שהאסורים רוצים לברוח מאהבה עצמית, ולהתחיל להכנס לאהבת ה׳, תיכף מוסיפים להם יותר טעם ויותר חשיבות, בשיעור שאף פעם אדם לא חשב, שכל כך כדאי להישאר באהבה עצמית, מכפי שהוא מרגיש עכשיו, שאהבה עצמית הוא דבר לא כל כך פשוט, כנ״ל ״כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו״. ובזה יש כח להשומרים, שישגיחו, שאף אחד לא יברח מבית האסורים.

אולם השומרים, שעומדים על משמרתם בשער המלך, התפקיד שלהם הוא, שלא נותנים לאף אחד להכנס לשער המלך. ומה הוא הכח שלהם, שיכולים להתגבר על אלו אנשים שרוצים כן להכנס להיכל המלך. זהו כמו שכתוב בהקדמה לתע״ס (אות קל״ג) וזה לשונו ״אלא הדבר דומה למלך, שחשק לבחור לעצמו כל אוהביו, הנאמנים לו ביותר שבמדינה, ולהכניסם לעבודתו בהיכל פנימה. מה עשה. נתן צו גלוי במדינה, שכל הרוצה, כקטן כגדול, יבוא אליו לעסוק בעבודות הפנימיות שבהיכלו. אבל העמיד מעבדיו שומרים רבים על פתחו של ההיכל, וציווה אותם להטעות בערמה את כל המתקרבים להיכלו. וכמובן, שכל בני המדינה התחילו לרוץ להיכל המלך, אמנם נידחו בערמת השומרים החרוצים. ורבים מהם התגברו עליהם, עד שהצליחו להתקרב אל פתח ההיכל. אלא ששומרי הפתח היו חרוצים ביותר, ומי שהוא שהתקרב אל הפתח, הסיתו אותו והדיחו אותו במזימה רבה, עד ששב כלעומת שבאו. וכן חזרו ובאו ושבו. ורק הגיבורים מהם, אשר **מידת סבלנותם** עמדה להם, וניצחו השומרים ההם, ופתחו הפתח, זכו תיכף לקבל פני המלך, שמינה כל אחד על משמרתו״.

נמצא לפי זה, אשר השומרים שעומדים בשער המלך, הם מסיתים עם כל מיני טענות, ש״זה לא בשבילך״, להכנס להיכל המלך. ולכל אחד הם ממציאים סברות, שהאנשים האלו יבינו, שלא כדאי להם לתת בחינם יגיעה. ובעיקר, שיש להם כח עם כל מיני טענות להדיחם ולהחזירם מהמערכה של עבודת הקודש. וזה פירוש ״בכל שעריך״, היינו שער בית הסוהר ושער המלך.

ועתה נבאר את סוף הפסוק, במה שמסיים ״אשר ה׳ אלקיך נתן לך״. ושאלנו, מה בא זה להשמיענו. הלא ידוע, שהכל בא מה׳. אלא כמו שהסברנו לעיל, שלאדם, הרוצה להינצל מכל אלו הטענות של השומרים, ישנה רק עצה אחת, שהיא **אמונה למעלה מהדעת**. פירוש, שכל מה שהשומרים אומרים, הם צודקים. אבל ה׳ הוא רחום, וחנון, ושומע תפלת כל פה, הוא נותן כח להתגבר על כל המכשולים.

אבל יש כלל, שהאדם צריך לומר "אם אין אני לי מי לי". היינו, שאין להאדם לחכות עד שה' יעזור לו להתגבר, אלא הוא צריך להתגבר בעצמו, ולעשות כל מה שיש בידו לעשות. ורק לבקש, שה' יעזור שיוכל להתגבר, היינו עוזרו. ואם האדם משתדל בכל מה שבידו, אז הוא צריך לבקש מה', שהשתדלותו תעשה פרי. אבל אין לאדם לומר, שה' יעבוד בשבילו, אלא שה' יעזור לו בעבודתו, שיצליח לרכוש את הטוב.

נמצא לפי זה, כיון שהאדם הוא העובד, וה' הוא רק עוזר לו, האדם עושה חשבון לעצמו, מפני מה הוא זכה להתקרבות ה' יותר מאחרים. הוא מטעם שאנשים אחרים לא היו מסוגלים להשקיע כל כך עבודה בלמעלה מהדעת, ולא להסתכל על כל טענת הגוף, כמו שהוא היה כל פעם מתגבר בעבודתו, ואף פעם לא הסתכל על מחשבותיו של יאוש, מה שהגוף היה רוצה להכשילו. נמצא, שיש אז מקום לומר לאדם "כוחי ועוצם ידי עשה החיל הזה".

על זה בא הכתוב, שעליו לדעת "אשר נתן לך ה' אלקיך", שאין זה אלא רק מתנת אלקים. היינו, שזה שהיה לך כח לתת שופטים ושוטרים בכל שעריך, היה רק מתת אלקים.

מהו שופטים ושוטרים, בעבודה

מאמר ל"ח, תשמ"ט

כתוב "שופטים ושוטרים תיתן לך בכל שעריך". ויש להבין, מהו בעבודה "שופטים" ומהו "שוטרים". וכמו כן יש להבין, מהו "בכל שעריך", בעבודה. וגם יש להבין מה שכתוב "לא תיטע לך אשרה, כל עץ אצל מזבח". ודרשו חז"ל, "כל המעמיד דיין שאינו הגון, כאילו נוטע אשרה בישראל". גם זה יש להבין, מהו בעבודה "דיין שאינו הגון", ומדוע האיסור כל כך חמור, שהוא כאילו "נוטע אשרה".

בגשמיות אנו רואים, שיש בית המשפט, שיש שם הסדר, שכל אחד ואחד טוען שהצדק אתו. והשופטים נותנים את פסק דין, ואומרים עם מי הצדק. אולם אפילו שהשופטים כבר אמרו עם מי הצדק, אבל זה הוא רק בכח. אנו

יודעים את הצדק, אבל מי שיצא חייב בדינו, אינו רוצה לשמוע בקול הצדק של השופטים. אז הסדר הוא, שמוסרים את פסק דין להמשטרה, והשוטרים מוציאים את הפסק דין מכח אל הפועל. פירוש, השוטרים מתגברים על בעל דין, ומוציאים את המשפט בפועל בעל כורחו. אבל כל זמן שאין לו צו של הוצאה לפועל על ידי בית המשפט, האדם אומר, שהשופטים הם בסדר, אבל הוא אינו מסוגל לקיים את הפסק דין, אף על פי שאינו חולק על פסק דין.

והסדר הוא, כשהשוטרים באים להוציא לפועל את הפסק דין, אין מקום להתווכח עם השוטרים, כי השוטרים הם רק שליחים מבית המשפט. לכן אין מקום להתווכח עם השוטרים, שרק בבית המשפט שם מקום להתווכח, ולהגיד כל מה שעל לבו של אדם. ומי שכן רוצה להתווכח, השוטרים צוחקים ממנו, ואומרים, חבל על הדיבורים שלך, אנו מוכרחים לקיים את מה שהשופטים אמרו.

אותו דבר נוהג בעבודה. כשהאדם רוצה ללכת בדרך האמת, אז מתחילה המלחמה בין יצר טוב ליצר הרע. וכל אחד טוען "כולו שלי" היינו, היצר הרע טוען, שכל הגוף שייך אליו, כלומר שהגוף צריך לעבוד רק לתועלת עצמו. והיצר הטוב טוען, שכל הגוף צריך לעבוד רק לתועלת ה'. ומה עושים בזמן ששני בעלי דינים מריבים זה עם זה. הולכים להשופט, שהוא יתן את פסק דינו. ושהשופט יגיד למי שייך הגוף, היינו עבור מי הגוף צריך לעבוד.

אז הדיין הזה, שיש בלבו של אדם, והאדם רוצה לשמוע בקולו, שהוא צריך להגיד, למי שייך הגוף, השופט הזה צריך להיות דיין הגון. אבל מאיפה אנו יודעים, אם הדיין הזה הוא דיין הגון. זה תלוי רק בגדלות השופט. כלומר, שאנו צריכים לראות, עד כמה שהשופט מבין בגדלות ובחשיבות העבודה. היינו, אם משמשים למלך גדול או למלך קטן.

פירוש, "דיין הגון" נקרא, אם הוא מבין, שהוא משער בעצמו, שהמלך, שאנו צריכים לעבוד בשבילו, הוא מלך גדול וחשוב, שכדאי לוותר על כל הנאות שאפשר להאדם להנות מתאוות בהמיות. והוא מבין, שכל כך חשובה הנאה לשמש המלך, יותר מכל תענוגי עולם הזה. וענין זה, שכדאי לוותר, זה יכול להיות רק אם הדיין יודע והשיג את גדלות ה'.

או אפשר להיות בצורה אחרת, היינו אם הוא מאמין באמונת חכמים, שהם אמרו לנו, שצריכים להאמין בגדלות ה' למעלה מהדעת. כלומר, אף על פי שעדיין בתוך הדעת, עדיין הוא עוד לא זכה לראות את גדלות ה', אלא להיפך, היינו שכל פעם שהאדם רוצה לקבל על עצמו עול מלכות שמים

למעלה מהדעת, הוא מתנגד. ומה האדם יכול לעשות אז, אם הגוף, היינו הדיין שיש בלבו של אדם, אינו מתפעל מכל מה שהאדם אומר לו. והגם שהוא שומע, ולא אומר להאדם, שאינו מדבר להענין, אבל זה דומה כמו שכתוב "כפתן חרש שאינו שומע בקול מלחשים".

ראשית כל, הוא צריך לומר, זה שבא לידי החלטה, שהגוף לא רוצה לשמוע בקול הדיין והשופט, שכן כדאי לעבוד לתועלת ה', הוא דבר טבעי. היות שמצד הטבע, האדם נולד עם הרצון לקבל לעצמו. לכן, הגם שהשופט אמר, שכדאי לעבוד לתועלת ה', הוא פשוט לא מבין את זה. היינו, איך אפשר לעשות משהו שהאדם לא יהנה מזה. והשופט אומר לו, שהאדם צריך לבוא לידי דרגה, שכל דאגותיו יהיו שהבורא יהנה. והגם שהשופט מביא לו ראיות מהתורה, שכתוב, שאמרו "ברוך אלקינו שבראנו לכבודו" ו"כל פעל ה' למענהו", אבל הגוף הוא בשלו, ואומר, אני רואה, שאני צריך לעשות דבר, שהוא נגד הדעת והשכל. לכן יש במצב הזה שני אופנים:

א) שאין אני רוצה לשמוע בדבריך, אפילו שהצדק אתך. לכן טוען הגוף, אני לא אקיים פקודתך.

ב) שאומר לפעמים, נכון אני רוצה לשמוע בקולך, אבל אני לא יכול, היות שכל דבר שאני עושה לא לפי דרך הטבע, אני סובל יסורים, ואין באפשרותי לסבול יסורים כל כך גדולים, היות לעבוד לתועלת ה' זו היא בחינת מיתה ממש, ואיך אני יכול להמית את עצמי.

לכן מוטל על האדם לעשות מעשים על דרך הכפיה. פירוש, שהאדם צריך להאמין, במה שאמרו חז"ל "הבא לטהר מסייעין אותו". פירוש, שהאדם צריך לומר לגופו, נכון מה שאתה אומר, שאין באפשרותך לעשות מעשים שהם נגד הטבע. אבל צריכים לדעת, שעיקר המעשים הם על הכוונה, שפירושו, שהכוונה צריכה להיות, שהמעשה, שהוא עושה, יהיה לתועלת ה'.

והגם שהגוף לא יכול להבין זה, כנ"ל מסיבה שהוא נגד הטבע, היינו נגד השכל ודעת. אלא שהוא עושה זה רק מכח אמונה ולא מטעם שכל. שמשום זה נקרא "מעשה". ובעת שהאדם רוצה לקיים תו"מ בבחינת **המעשה** ולא בבחינת **הדעת**, ואם האדם רוצה להגיע להאמת, הוא צריך לומר, בזמן שהוא רוצה להוציא לפועל, מה שהשופטים אמרו, שצריכים לעבוד לתועלת ה', שזה נקרא בחינת "שוטרים". ובשוטרים, אנו רואים, שאין מה להתווכח עמהם, שאין שום ויכוחים עם השוטרים. כלומר, שהשוטרים אינם שומעים למה שמדברים אליהם.

כך ברוחניות. אין להאדם להתווכח עם הגוף, בזמן שהוא הולך למעלה מהדעת. והאדם צריך לומר להגוף, לא חשוב לנו אם אתה צודק או לא. שיכול להיות, שהגוף צודק מאה אחוז, אבל השוטרים הולכים לפי פקודת השופט. רק האדם צריך להתפלל לה׳, שיתן כח להשוטרים, שיוכלו להתגבר על הנאשם. **וברוחניות יהיה הפירוש, שהאדם צריך להתפלל לה׳, שיתן כח ועוז לכח התגברות שלו, שיוכל להתגבר על הגוף, שיהיה בידו להוציא לפועל מה שהשופטים אמרו.**

ובזה נבין מה ששאלנו, ״שופטים ושוטרים״ בעבודה מהו. וזה כנ״ל, שצריכים למנות שופטים, שיגידו למי שייך הגוף. כלומר, הגוף הזה כשעובד, מי ירויח מהעבודה שלו. אם הרווח יהיה לתועלת עצמו או לתועלת ה׳. ואח״כ הוא צריך לכח התגברות, שיוציא לפועל את פסק דינם של השופטים. וכח התגברות נקרא ״שוטרים״. וזה צריך להיות ״בכל שעריך״.

ושאלנו, מהו ״בכל שעריך״. מהפשטות משמע, שבכל שער ושער צריכים לתת שופטים ושוטרים. ויש לפרש ״שעריך״, כמו שאומר הזה״ק על פסוק ״נודע בשערים בעלה״, שפירש ״בשערים״ היינו ״כל חד וחד לפום מה דמשער בלביה״. היינו, בכל שיעור ושיעור שהאדם משער בלביה את גדלות ורוממות ה׳, האדם צריך לתת שם ״שופטים ושוטרים״, בכדי שיוכל להוציא הכל מכח אל הפועל.

ובהאמור נבין מה ששאלנו, מהו הפירוש ״לא תיטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח״, שדרשו חז״ל ״כל המעמיד דיין שאינו הגון, כאילו נוטע אשרה בישראל״. ושאלנו, מהו האיסור החמור כל כך, שהוא כאילו נוטע עבודה זרה בישראל. ובהנ״ל, היות שבעבודה כל אדם הוא עולם קטן, נמצא בזמן שיש ריב בין היצר הרע לבין היצר הטוב, כל אחד טוען ״כולו שלי״. היינו שהגוף שייך לו. היצר הרע טוען, שהגוף צריך לעבוד לא לתועלת ה׳, אלא לתועלת עצמו, שלעבוד לתועלת ה׳ היא עבודה שזרה לנו. והיות שאנו צריכים לשמוע בקול היצר הטוב, שהוא אומר, שהגוף צריך לעבוד לתועלת הבורא. לכן כשהאדם מעמיד דיין שאינו הגון, כלומר שאינו יודע לומר, שצריכים לעבוד לתועלת ה׳, אלא אומר שצריכים לעבוד לתועלת הגוף, נמצא, שהוא נוטע עבודה זרה בישראל, היות שהדיין אינו מבין, שצריכים לעבוד לתועלת הבורא, אלא מבין שצריכים לעבוד לתועלת הגוף, שהיא עבודה שזרה לנו.

לכן האיסור של ״דיין שאינו הגון״ כל כך גדול. משום שהדיין אומר לו לעבוד עבודה זרה, הנקראת ״אשרה״. לכן מוטל על האדם, אם הוא רוצה

לדעת מה לעשות, ורוצה לסמוך על הדיין שבאדם, שצריך מקודם לראות, אם הדיין הזה יכול ליתן דין של אמת לאמיתו, כלומר שהוא אומר לו ללכת בדרך של אמת, היינו לעבוד לתועלת ה'.

ובהאמור יש לפרש מה שאמרו חז"ל (תנחומא ח') "כל הדן דין אמת לאמיתו, זוכה לחיי העולם הבא". משמע מכאן, שמי שרוצה לזכות לחיי עולם הבא, יש דרך קלה ביותר, ולא צריך לתת כל כך יגיעה בתורה ועבודה. אלא אם הוא ישתדל לדון דין אמת לאמיתו, הוא יזכה לעולם הבא. ולפי האמור, שבסדר העבודה נקרא "הדיין", זה שנותן את פסק דין, למי שייך הגוף, אם הגוף צריך לעבוד לתועלת ה' או לתועלת עצמו.

נמצא, הדיין הזה שהאדם מעמידו בתוך לבו, שהוא יתן את פסק דין, למי שייך הגוף, היינו לטובת מי הוא צריך לעבוד, אם לתועלת ה' או לתועלת עצמו ולא עבור ה', אם הוא דיין שאינו הגון, היינו שלא יודע להעריך את גדלות ה', והוא משוחד עדיין עם הרצון לקבל לעצמו. והאדם אומר, אני אשמע, מה שהדיין מכריע ואומר, לטובת מי האדם צריך לעבוד. נמצא, שהדיין הזה הוא כאילו נוטע אשרה, היינו עבודה זרה.

זאת אומרת, הדיין הזה, שאדם רוצה לשמוע בקולו, הוא אומר לו, שלא כדאי לעבוד עבור הקב"ה. נמצא, שאם הוא שומע בקול הדיין הזה, הוא מוכרח לעבוד עבודה זרה, ולא לעבוד לשם ה'.

וזהו שאמרו חז"ל "המעמיד דיין שאינו הגון, כאילו נוטע אשרה". ושאלנו, מהו החומרה שבדבר, אם הדיין אינו הגון, כאילו עובד עבודה זרה. הרמז הוא, בבחינת עבודה הוא ממש עבודה זרה, משום שאומר לו, שלא צריכים לעבוד עבור הקב"ה. וזה שאומר "כאילו נוטע אשרה בישראל", היות שכל אדם צריך להיות בחינת "ישראל", כידוע שהוא בחינת **ישר - אל**, כלומר "שכל מעשיך יהיו לשם שמים". והדיין שאינו הגון אומר, שיותר כדאי לעבוד לתועלת עצמו, וזה נקרא "עבודה זרה".

ובזה נבין מה ששאלנו על מה שאמרו חז"ל "כל הדן דין אמת לאמיתו, זוכה לחיי עולם הבא". אם כן למה לנו לעבוד כל כך ולתת יגיעה, בכדי שנזכה לחיי עולם הבא. הלא יש עצה יותר קלה, היינו שישתדל לדון דין אמת לאמיתו וע"י זה יזכה לחיי עולם הבא.

ועל דרך העבודה הפירוש יהיה כנ"ל, שיש ענין של "אמת" ויש ענין "אמת לאמיתו".

אמת נקרא, שהדיין שבלבו אומר לו, שצריכים לקיים תו"מ, אולם, בעל מנת לקבל שכר. כלומר, שהתו"מ מה שהוא עושה, יהיה בשכר ועונש של תועלת עצמו. נמצא, מצד אחד נקרא זה "אמת", כמו שאומר הרמב"ם וזה לשונו "ולפיכך, כשמלמדין את הקטנים, ואת הנשים, וכלל עמי הארץ, אין מלמדין אותן, אלא לעבוד מיראה, וכדי לקבל שכר, עד שיתחכמו חכמה יתירה, מגלין להם רז זה, מעט מעט" (רמב"ם, הלכות תשובה, פרק י').

וזה נקרא ש"הדיין נותן דין של אמת".

ו"אמת לאמיתו" יהיה הפירוש, שהדיין אומר לו, שצריכים לעבוד לתועלת ה' ולא לתועלת עצמו. זה נקרא "אמת לאמיתו", היינו **המעשה הוא אמת וגם הכוונה היא אמת.** וזה נקרא "אמת לאמיתו".

אבל יש לפרש מהו הרמז "אמת לאמיתו", שמשמע שהאמת הוא, שזה אמת, שכולם יודו שזהו אמת, ולא סתם שהוא אומר, שזה הוא אמת. זה יכולים להבין על דרך שכתוב בתע"ס (חלק י"ג, דף א' תי"ט) כי שם הוא מפרש את תיקון הז' של שלש עשרה מידות, שהם:

א) **א - ל**, ב) **רחום**, ג) **חנון**, ד) **ארך**, ה) **אפים**, ו) **ורב חסד**, ז) **ואמת**.

ומפרש מהו "ואמת". וזה לשונו "ולפיכך נקרא אצלו זה התיקון בשם "ואמת", כי בהתגלות ב' תפוחים קדישין למטה, הנה אז מתגלה אמיתיות השגחתו יתברך לתחתונים. לכן נקרא גילוי השגחתו בשם "ואמת", כי הוא אמיתיות הרצון שלו יתברך. אשר כל מיני הסתרות הנמצאים בהעולמות, באים רק לגלות אמיתיות הזו שבהשגחתו, שהוא להטיב לנבראיו, כנודע. ולפיכך תיקון הזה בז"א נקרא "ואמת".

ובהאמור נבין, שזהו הפירוש "כל הדן דין אמת לאמיתו, זוכה לחיי העולם הבא", היינו שאז כל האומות העולם שבגופו רואים את האמת, היינו שזוכים להטוב והעונג שישנו ברצון ה', שהוא רצונו להטיב לנבראיו. וזה נקרא "אמת לאמיתו".

מהו, לא תיטע לך אשרה אצל מזבח, בעבודה

מאמר מ"ג, תש"ן

הכתוב אומר "שופטים ושוטרים תיתן לך בכל שעריך, אשר ה' אלקיך נותן לך. לא תיטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח ה' אלקיך". חז"ל דרשו (סנהדרין ז') "אמר ריש לקיש, כל המעמיד דיין שאינו הגון, כאילו נוטע אשרה בישראל. אמר רב אשי, ובמקום תלמיד חכם, כאלו נטעו אצל מזבח", עד כאן לשונו.

וכמו כן יש להבין, מהו "שופטים ושוטרים" בעבודה, ומהו "בכל שעריך" בעבודה.

ידוע, שענין עבודה, הכוונה, העבודה שהאדם נותן בכדי להגיע לידי דביקות בה', שהיא, שהאדם צריך להגיע לידי השתוות הצורה, שנקרא "הדבק במדותיו. מהו רחום אף אתה רחום". כלומר, שהאדם צריך להגיע, שידאג אך ורק לתועלת ה' ולא לתועלת עצמו. ובדרך זה נלמד כל התורה בבחינת הפרט. כלומר, שהן בחינת ישראל והן בחינת אומות העולם, הכל לומדים בגוף אחד. היינו שהאדם נכלל מע' אומות העולם, מרשעים וצדיקים. לכן "בעלי דינים, הבאים לשפוט אצל בית דין" לומדים גם כן, הן "בעלי דינים" והן "הבית דין", הכל נמצא בגוף אחד.

ויש להבין, מדוע נקרא, אם האדם רוצה לקיים תו"מ רק לשם שמים, נקרא "עבודה", ובלי הכוונה דלשם שמים אינו נקרא "יגיעה ועבודה". הלא זה שהאדם אוהב את המנוחה, למדנו, שהטעם הוא, משום שהשורש שלנו הוא במצב מנוחה המוחלטת. לכן כשאנו עושים איזו תנועה, מוכרח להיות שנקבל הנאה יותר גדולה מהמנוחה. לכן בזמן שהשכר ועונש מגולה, אין זה נקרא, שהאדם מתמרמר, שהוא מוכרח לעבוד, וזהו מטעם, שבזמן העבודה האדם מסתכל על השכר. נמצא, שהשכר ממתיק את העבודה, שלא ירגיש את היגיעה בזמן עבודה. לכן אנו רואים, שאין אדם אומר לחבירו: "לא עליכם, קבלתי עבודה אצל בעל בית חרושת מפורסם, ששם תנאי עבודה הם טובים". וזהו כנ"ל, מטעם שהשכר ממתיק את העבודה. לכן אין העבודה ויגיעה עולים בשם.

לכן בזמן שהאדם עוסק בתו"מ בכדי לקבל שכר בעבודת הקודש, הגם שכוונתו על השכר, מכל מקום כיון שהשכר ועונש אינו מגולה, לכן נקרא זה גם כן, שהוא מתייגע בתו"מ, הגם שהוא בעל מנת לקבל שכר, והוא נזהר

שלא לעבור על התו"מ, בכדי שלא יקבל עונש. והיות שעיקר העבודה היא בבחינת המעשה, ש"מעשה" נקרא מה שמגולה, לכן נקראת עבודה זו בבחינת "תורה נגלית".

והתורה הזו נלמדת בבחינת הכלל העולם. לכן לומדים זה לא בגוף אחד אלא בכללות העולם. היינו, שבאופן כללי אנו מבחינים הרבה אנשים הנמצאים בעולם אחד, ויש בהעולם הרבה אנשים. וכשם שאין פרצופיהם דומים זה לזה, כך אין דעותיהם דומות זו לזו. והתורה במצב הזה נלמד בין אדם לחבירו, בב' גופים. וכמו כן רשעים וצדיקים, והכל כעין זה.

מה שאם כן בעבודה דבחינת הכוונה, שנקראת "עבודה שבלב", שמעבודה זו אין שום היכר של עבודה מגולה לחוץ, עבודה זו נקראת "חלק הנסתר", כלומר שאינו מגולה לחוץ. וגם אצל האדם עצמו עבודה זו נסתרת. שדוקא במעשה המצות, שהוא המעשה מגולה לחוץ, נקראת המצוה, מגולה אצל האדם. היינו שהאדם רואה, שהוא מקיים את המצוה במעשה. ואין שם ענין לומר, שהאדם מרמה את עצמו בעת עשיית המצוה.

מה שאם כן בעבודה דבחינת הכוונה, שם אין האדם בעצמו מסוגל לראות את האמת. כלומר, שיכול להיות, שהאדם חושב, שכל כוונותיו הם לשם שמים, ואין בכוחו להבחין אם אין שם תערובות של תועלת עצמו.

וזהו על דרך שאמר אאמו"ר זצ"ל, על ענין מה שכתוב "והצנע לכת עם ה' אלקיך". הגם שהפירוש הפשוט "והצנע לכת" הוא לגבי גוף שני, אולם בדרך העבודה הפירוש "והצנע לכת עם ה' אלקיך" הוא לגבי גופו עצמו. היינו, בזמן שהאדם עובד בבחינת "אמונה למעלה מהדעת", זה נקרא "הצנע לכת". כלומר, אין הדעת של האדם יכולה להגיע לעבודה של למעלה מהדעת. ורק למעלה מהדעת האדם הולך, ואין בידו מודד לבקר ולמדוד את עבודתו, אם הוא הולך על דרך הנכונה או לא.

היות שהאדם, כשרוצה לראות אם זה אמת, הוא בוחן זה עם השכל ודעת שלו. והיות שהוא הולך למעלה מהדעת, אם כן אין לו מי שיכול לומר, אם הוא בסדר או לא בסדר, מטעם שהדעת של האדם, שהוא המבקר שלו, והוא צריך לראות, אם זה בסדר או לא, הוא לא רואה שום דבר, היות שהעבודה שלו היא למעלה משכלו, וממילא אין השכל רואה את זה. לכן נקראת עבודה זו בשם "והצנע לכת עם ה' אלקיך", שאין גופו רואה עבודה זו.

ובהאמור יוצא, שבזמן שהאדם עובד על דרך להגיע לידי דביקות, שהוא להגיע, שכל מעשיו יהיו בעל מנת להשפיע, אז בא הרצון לקבל ומתנגד לזה. אז האדם בא לידי הדיין שלו, ומסדר את טענותיו של הרצון לקבל ואת הטענות של הרצון להשפיע. וכל אחד ואחד טוען שהצדק אתו. אז הדיין הזה צריך לשפוט, ולומר, עם מי הצדק.

ובטח הרצון לקבל עם דעת ושכל, הוא אומר, מה הספקות שיש כאן לדון "עם מי הצדק". היות נלך ונראה איך הכלל נוהג. כלומר, איך מנהג העולם. אם העולם כולו עובדים עבור רצון להשפיע או עבור רצון לקבל. ויש כלל, שהולכים אחר הרוב. ורוב העולם משמשים רק עם הרצון לקבל, כמו שאמרו חז"ל "ראיתי בני עליה והם מועטים". לכן בחינת "ישראל" הוא אחד בין ע' אומות, ובטח שצריכים ללכת אחר הרוב.

ובאמת זה נקרא, ש"עם ישראל הוא בגלות בין העמים", שמכח הריבוי שבהם, הם שולטים על בחינת "ישראל". אבל בטענה זו עוד לא גמרנו טענותיו של הרצון לקבל. הוא בא וטוען כמו חכם, שכל טענותיו הם ברורות ואין מה להשיב עליהם. על זה בא הכתוב ואומר "ולא תיקח שוחד, כי השוחד יעוור עיני חכמים". כלומר, היות שהרצון לקבל טוען רק לתועלת עצמו, אם כן הוא משוחד, לכן כבר לא יכול לראות את האמת, כי עיני השכל שלו מסתכלות רק לטובת תועלת עצמו.

לכן בזמן שהאדם רוצה לקבל על עצמו קבלת עול מלכות שמים, שואל הגוף, לטובת מי אתה רוצה לעבוד בתו"מ. ואם הוא אומר לו, לתועלת ה', תיכף מתחילה המחלוקת. כלומר, שעיקר המחלוקת מתחילה בעת מעשה דכוונה, היינו לקבוע על איזו כוונה הוא רוצה לקיים תו"מ. לכן צריך האדם לראות, שהשופט הזה יהיה שופט משפט צדק. והיות שהרצון לקבל טוען לתועלת עצמו, אי אפשר לשמוע לו, היות כי הוא משוחד. לכן כל החכמות שלו אינם נכונות, מטעם כי "השוחד יעוור עיני חכמים".

וכמו כן יש לפרש, שבזמן שהאדם מתחיל לשפוט עם מי הצדק, נשאלת השאלה, מתי האדם צריך לעשות את המשפט. ועל זה באה התשובה "בכל שעריך". והוא על דרך כמו שכתוב בזה"ק על הכתוב "נודע בשערים בעלה". ואמרו "כל חד וחד לפום מה דמשעיר בלביה", שענין "שערים" פירושו **שיעורים**. כלומר, בכל בחינה ובחינה שהאדם מתחיל בעבודת הקודש, הוא צריך לקבוע שם **"שופטים"**, לראות לטובת מי כדאי לעבוד, אם לתועלת עצמו או לתועלת ה'. זאת אומרת, בכל פעולה שהאדם עושה בעבודה, הוא

צריך מקודם לעשות חשבון נפש, מה הוא רוצה ממעשה זו, היינו לאיזה צורך עשה את הפעולה.

ואם הוא רואה, שאינו בסדר הכוונה שלו. היינו שהוא רואה, שאין בידו לכוון בעל מנת להשפיע, אז יש לו מקום לתפלה. היינו, שהרע, שהוא מוצא בעצמו ע"י החשבון שעשה עם הדיין שלו, הוא רואה, שהדיין נותן משפט צדק, אבל אין בידו לקיים את פסק דינו.

אם כן נשאלת השאלה, מהו הרווח בזה שעשה משפט צדק, אם אין בידו לקיים מה שהשופט אמר. ועל זה כתוב "שופטים ושוטרים". ש"שופטים" הוא רק פסק דין. היינו, שהוא רואה את האמת, מה שיש לעשות. אבל בזמן שבא לידי הוצאה לפועל, שהוא בחינת "שוטרים", אז הוא רואה, שאין בידו לקיים.

אז האדם אומר, עתה יש לי מקום להתפלל לה', כי אני רואה, שאין שום אפשרות, שיהיה בידי פעם, שיוכל לעבוד לשם שמים. לכן אז האדם יכול לתת תפלה מעומק הלב, שה' יעזור לו. כלומר, שאז יש לו כלי, הנקרא "חסרון", הזקוק לעזרת השם, שיתן לו את הרצון להשפיע, היות שמבלי עזרתו יתברך אין לו שום עצה.

ובזה יש לפרש מה שכתוב (תהילים קי"ט) "מאויבי תחכמני מצותיך, כי לעולם היא לי". שיש לפרש "מאויבי" היינו מהרע שיש בי, שאני רואה, איך שהם מפריעים לי לעשות רצונך. שרצון ה' הוא רצונו להשפיע, ואני משוקע ברצון לקבל, שזה גורם לי להיות נפרד מחיי החיים. לכן, הגם שאני שומר את מצותיך, מכל מקום הם רק בבחינת **המעשה בלי חכמה**, ש"חכמה" נקראת, שיש בהמצות מלובש בתוכם את אור החכמה, ש"אור החכמה" נקרא **האור של להטיב לנבראיו**, שהיא מטרת הבריאה.

אולם אי אפשר לקבל את **האור של מטרת הבריאה**, הנקרא "חכמה", מטרם שיש לו **האור של תיקון הבריאה**, הנקרא "אור דחסדים", שהם כלים דהשפעה. והיות שהאדם רואה, איך שהאויבים שלו, היינו הרצון לקבל שלו, הוא בכל הכח, ולא יכולים לצאת מתחת שליטתו, לכן הוא מתפלל לה', שיתנו לו את הרצון להשפיע. ע"י זה הוא יכול לקבל אח"כ גם את החכמה.

וזה שאומר "מאויבי, תחכמני מצותיך". היינו, שהאויבים היו הגורמים, שיזכה לבחינת חכמה. "תחכמני מצותיך", זאת אומרת, שהאויבים היו סיבה לזכות לטוב ועונג, כי העזרה ממה שקבל מלמעלה, הם גרמו לו כל

פעם מדרגה יותר גדולה, ממה שהיתה לו. מה שאם כן אם לא היה מרגיש שיש לו רע, אז היה מסתפק במה שיש לו, ולא היה צועק לה׳, שיקרב אליו, ושיזכה לכלים דהשפעה, שרק כלים דהשפעה הם מוכשרים לקבל חכמה. נמצא, שהפירוש יהיה ״מאויבי תחכמני, מצותיך״, שהמצות, שבכדי שתהיה להם בחינת חכמה, רק אלו האויבים הם גורמו לי כל זה.

וזה שאומר ״כי לעולם היא לי״. ״היא לי״. ״היא״ היינו האויבים, הם תמיד הגורמים שלי, לזכות שלא יהא המצות בלי שום חכמה, אלא מצות יבשות. אלא, זכיתי ע״י האויבים. ״לי היא״, שאין לי ברירה ללכת בדרכי ה׳ כמו כל אנשים, היות שהאויבים שלי הם יותר גרועים משאר אנשים. לכן אני מוכרח לעמוד ולבקש מה׳, שיעזור לי, כי אני יותר גרוע מכל הכלל כולו.

ומזה נוכל להבין ענין נסיונות בעבודה, לטובת מי אנו צריכים לדעת, אם האדם עומד בנסיון או לא. בטח שהבורא הוא יודע הכל. אם כן הנסיון, לשם מה בא זה לאדם. אלא היות שיש הרבה פעמים, שבזמן עליה האדם אומר, עתה אני כבר לא זקוק לעזרת ה׳, היות ברוך השם שיש לי על מה לבסס את אמונה שלי, היות שאני מרגיש קצת את הבורא, לכן אני כבר אהיה מכאן ולהלאה דבוק בקדושה, ואני אוכל לקיים תו״מ אחת ולתמיד.

מה עושים מלמעלה. היות שרוצים מלמעלה שהאדם יתקדם, ולעלות על הדרך המביאה להכנס להיכל המלך, ששם בהיכל המלך כולם עובדים רק בעל מנת להשפיע לה׳, והאדם בזמן העליה בנה את יסוד היהדות שלו על בסיס שהרגיש טעם בעבודה, שזה בסיס של שלא לשמה, לכן מביאים את האדם לידי איזו מחשבה זרה. ואז האדם בא לידי נסיון, היינו לומר, שדוקא אם ה׳ יתן לי איזה טעם, שהרצון לקבל ירגיש זאת, אני מסוגל להיות עובד ה׳. אבל סתם למעלה מהדעת, היינו בזמן שאין לי שום הרגשה, איך אני יכול לעשות משהו. זה נקרא, ש״שולחים לאדם איזה נסיון״, בכדי שהאדם יראה, שכל עבודתו בנויה על הרצון לקבל. ואז ירגיש איך שהוא מרמה עצמו בעבודת ה׳. ואז יש לו מקום להתפלל לה׳, שה׳ יתן לו כח, שיהיה בידו לעבוד רק בעל מנת להשפיע ולא לתועלת עצמו.

לכן **כל ירידה היא בחינת נסיון**. אם האדם יכול לעמוד בנסיון, היינו על המחשבה שבאה לאדם, שהמחשבה זו גורמת להאדם לראות, אם הוא נמצא תחת שליטת הקדושה או לא. היינו שבזמן הירידה, האדם יכול לראות, שכל הבנין שהיה לו אז בזמן עליה, היה בנוי על הרצון לקבל לעצמו.

והגם בזמן הירידה, אין האדם מסוגל לעשות שום חשבונות. אלא אח"כ, בזמן שהאדם שוב מקבל איזו התקרבות מלמעלה. וזה בא לאדם על דרך שכתוב "אני ה', השוכן בתוך טומאתם". כלומר, אפילו שהאדם עוד נמצא ברשות של אהבה עצמית, מכל מקום באה לו הארה מלמעלה, הנקראת "אתערותא דלעילא". ואז מוטל על האדם לעורר בעצמו את מצב הירידה, שהיתה לו, ולחשוב מה היא הסיבה שקבל אז ירידה, ומה עליו לתקן, שלא יבוא עוד הפעם לידי ירידה. שהאדם צריך להאמין, שזה שקבל ירידה, הוא מטעם שזרקו אותו מלמעלה. לכן הוא נפל לשפלות כזאת. אז הוא יכול לעבוד על עצמו, לתקן תיקונים, שלא יבוא עוד הפעם לידי נפילה, כי הוא צריך להאמין, שהירידה היא תיקון בשבילו.

ובהאמור נבין מה שכתוב "לא תיטע לך אשרה". שדרשו "כל המעמיד דיין שאינו הגון, כאילו נוטע אשרה בישראל". ויש להבין מהו "אשרה" בעבודה. ויש לפרש, "אשרה" הוא כמו שכתוב "ואשריהם כל עץ רענן". **שאשרי - הם**, היינו ש**הם מאושרים** בזמן שהם עובדים לתועלת עצמם, שהוא מרגיש, שהוא מאושר. שזה נקרא "ואשרי - הם", היינו בזמן שהאדם עובד לתועלת עצמו, היינו שהוא עובד רק בזמן שיש לו הרגשה טובה בזמן עבודה, אז הוא מסוגל לעבוד בתו"מ.

מה שאם כן בזמן שאין לו הרגשה טובה, אז הוא אומר, נכון, אם הייתי עובד לשם שמים, אני יכול לומר, שאני יכול לעבוד את ה' בכל התנאים, ולאו דוקא בזמן שיש לי הרגשה טובה. אבל אני עובד בעבודת הקודש, מטעם שאמרו לי, כי בעבודה של קיום של תו"מ יש להרגיש יותר טעם מעבודה של גשמיות. לכן אם הוא לא מרגיש טעם בעבודה, למה לו לעבוד בתו"מ, כי כל היסוד שלי בנוי רק אהבה עצמית.

אם כן, מה צריך האדם לעשות, בזמן שהוא רוצה להעמיד דיין הגון. אז מוטל על האדם להסתכל על הכוונה, היינו מהי הסיבה שהוא רוצה עתה להכנס לעבוד על דרך האמת. בטח שהיתה לו התעוררות מלמעלה, שצריכים לעבוד לשם שמים. ומהו "לשם שמים". אז האדם מתחיל לעבוד על המטרה, שהבורא יהנה מעבודתו. כלומר, לא כמו בגשמיות, אם בעל הבית נהנה מעבודתו של הפועל, אז הבעל בית מוסיף לו על שכרו, אלא השכר שלו הוא, במה שהוא מהנה את הבורא, ולא מסתכל על תועלת עצמו. נמצא, שהדיין, שהוא מעמיד עתה, הוא בכדי שישגיח, שהאדם ילך בדרך הנכונה, שהוא לשם שמים. וזה נקרא בחינת "מזבח". כלומר, שהדיין נותן לו להבין,

שהאדם צריך להקריב עצמו על המזבח. היינו שצריכים לקיים, כמו שאמרו חז"ל "אין התורה מתקיימת, אלא במי שממית עצמו עליה".

ואם הוא דיין שאינו הגון, הוא נותן לו להבין, שהאדם צריך להמציא לעצמו דברים השייכים לתועלת עצמו. וזה נקרא בחינת "אשרה", כנ"ל "ואשרי - הם", היינו עבודה זרה של אשרה היתה, שהיו תמיד מסתכלים על מה שהגוף יכול להנות מזה, ולא מענינים אם יהיה מזה נחת רוח להבורא, אלא תמיד היו מסתכלים אלא על תועלת עצמם.

אולם יש הבדל בין אשרה לבחינת הכלל. היינו לאלו אנשים, שכל עבודתם היא בבחינת המעשה, כלומר שבכלל אין הם חושבים על ענין של לשמה, אלא כמו שאומר הרמב"ם, ש"נשים, וקטנים, וכלל עמי הארץ, אין מלמדין אותן אלא לעבוד מיראה וכדי לקבל שכר. עד שתרבה דעתן ויתחכמו חכמה יתירה, מגלים להם רז זה מעט מעט".

באלו אנשים צריכים לפרש "כל המעמיד דיין שאינו הגון, כאילו נוטע אשרה בישראל". היינו, שהדיין, היינו בזמן שרוצה לעשות איזה עשיה, ושואל את הדיין שבלבו, האדם צריך להיות נזהר, שהדיין שלו לא יהיה משוחד, אחרת הוא לא יתן לו משפט צדק. וזה נקרא "כאילו נוטע אשרה בישראל", היינו עבודה זרה.

כי אם הדיין משוחד, הוא יכול לתת היתר על כל עבירות, שמותר לעשות אותם, מטעם "כי השוחד יעוור עיני חכמים". וזה נקרא "כאילו נוטע אשרה בישראל". היינו מבחינת כלל ישראל, שעוסקין רק במעשי המצות ולא בכוונת המצות. כלומר, בענין שצריכין לכוון, שיהיה לשם שמים, בזה אין להם ענין להיטפל בזה, ואומרים, שעבודה זו שייכת ליחידי סגולה.

ועתה יש להבין, מה שאומר שם וזה לשונו "אמר רב אשי, ובמקום תלמיד חכם, כאילו נטעו אשרה אצל מזבח". ויש להבין, מה מוסיף לנו רב אשי, בזה שאומר, ובמקום תלמיד חכם, כאילו נוטע אשרה אצל מזבח. מה שאם כן אם אינו במקום תלמיד חכם, אינו אלא כאילו נוטע אשרה בישראל. ויש להבין מה ההבדל.

אלא שיש לפרש ההבדל בין אלו אנשים שעובדים בבחינת הכלל. בהם אמר "כאילו נטע אשרה בישראל" הכוונה בהכלל ישראל. מה שאם כן "במקום תלמיד חכם" היינו באלו אנשים, שהם רוצים להיות בחינת "תלמיד חכם", כמו שפירש אאמו"ר זצ"ל, ש"תלמיד חכם" נקרא, מי שרוצה להיות תלמיד של הבורא, הנקרא "חכם", שהוא המשפיע לכל

העולם. והאדם רוצה גם לזכות להיות משפיע, היינו שעובד בבחינת הכוונה להגיע בעל מנת להשפיע, הדיין שלו, שאם הוא הגון, אז הדיין מיעץ לו, להקריב עצמו על המזבח. ואם אינו הגון, אז מיעץ לו רק לתועלת עצמו, שזהו "אשרי - הם" וזה שאומר "ובמקום תלמיד חכם, כאילו נוטע אשרה אצל מזבח".

כי תצא

צדיק וטוב לו, צדיק ורע לו ..... קלה (135)
ההבדל בין צדקה למתנה ..... קמה (145)
מהי מלחמת רשות, בעבודה - א ..... קנו (156)
מהי מלחמת הרשות, בעבודה - ב ..... קסט (169)
מהו בן האהובה ובן השנואה, בעבודה ..... קעה (175)
מהו, לא דברה תורה אלא נגד יצר הרע, בעבודה ..... קפג (183)

צדיק וטוב לו, צדיק ורע לו

מאמר נ"ז, תשמ"ה

הנה הזה"ק מפרש את ענין "צדיק וטוב לו, צדיק ורע לו" (כי תצא דף ד' אות י"ג בהסולם) וזה לשונו "ומאן דאיהו צדיק ורע לו, דהיינו זה שהוא מעץ הדעת טוב ורע, כיון שרע נמצא עמו. אין צדיק אשר לא יחטא ברע הזה, מאחר שנמצא עמו. רשע וטוב לו, הוא שנתגבר היצר הרע על יצר הטוב שלו, ועל זה אמרו, וטוב לו, שהטוב הוא תחת רשותו של הרשע. ומשום שהרע שולט על הטוב, הוא רשע, כי מי שנתגבר, לוקח השם. אם מתגבר הטוב על הרע, נקרא צדיק ורע לו, שהרע היא תחת רשותו. ואם הרע מתגבר על הטוב, נקרא רשע, וטוב לו", עד כאן לשונו.

ולהבין את הענין טוב ורע באופן כללי, צריכים לדעת, היות ששורש הנבראים נמשך מספירת המלכות. ומלכות משורשה נקראת "מקבל בעמ"נ לקבל". וזה הוא שורש כל הרע שנמצא בהנבראים. כי הרצון הזה הוא מפרידנו מהשורש. כי אנו לומדים, שמחשבת הבריאה שהיא להטיב לנבראיו, ברא יש מאין בחינת חסרון, הנקרא "רצון לקבל הנאה ותענוג".

והיות שברוחניות דביקות ופירוד הוא בענין של השתוות הצורה, והיות שהבורא הוא המשפיע והנבראים הם מקבלים, אם כן יש ביניהם שינוי צורה. ושינוי צורה הזה מפרידנו מהבורא. וממילא אין אנו מסוגלים לקבל את הטוב והעונג, מה שהוא רצה לתת לנו, שזו היתה סיבת הבריאה. ולכן, בכדי לקבל את הטוב, חסר לנו הכשרת הכלים, שיהיו בעמ"נ להשפיע, ואז נקבל את הטוב.

היוצא מזה, מה הוא הרע שלנו, שמסיבה זו אין לנו טוב ועונג. הווי אומר, שאינו לא פחות ולא יותר אלא אהבה עצמית שבנו, שהוא המפריע

לנו מלקבל את הטוב ועונג. והוא הגורם לנו בחינת מיתה, היות שהוא המפריד אותנו מחיי החיים. לכן אנו נקראים "מתים", כמו שאמרו חז"ל "רשעים בחייהם נקראים מתים".

וכשנתבונן בענין הרע שלנו, איך הוא מדבר עמנו ורוצה לשלוט עלינו, עם איזה כח הוא בא אלינו, בכדי לשמוע את טענותיו, יש להבחין כאן ד' הבחנות:

א) יכולים לדמות וליחס לתשובה מאהבה (הגם שתשובה מאהבה הוא ענין גדול, כאן אנו מדברים רק בבחינת היחס).

ב) לדמות בערך כמו תשובה מיראה.

ג) שלא יכול להתגבר ולעשות תשובה, אבל על כל פנים הוא נשאר שבור ורצוץ, בזה שלא יכול לעשות תשובה.

ד) שהוא לא מתפעל מזה שלא יכול להתגבר על הרע ולעשות תשובה.

ונבאר אותם אחת אחת. ידוע, כי בזמן שהאדם רוצה ללכת בדרך, לעשות הכל לשם שמים, כי על מה שהוא עושה, הוא חושב איזו תועלת תהיה מזה לה', ולא חושב על תועלת עצמו, אז בא אליו הגוף עם טענות, ומתחיל לדבר לשון הרע על דרך הזו, הנקראת "דרך של השפעה, ולא לתועלת עצמו". והוא טוען "**טענת פרעה**", ו"**טענת רשע**", שהם בחינת "**מוחא וליבא**", שהם בחינת "**מי ומה**".

וכשהאדם מתחיל לשמוע טענותיהם, הוא מתחיל אז להשתומם, כי אף פעם לא שמע מהגוף שלו טענות חזקות, מכפי ששומע עכשיו. הוא חשב, כשמתחיל בעבודה, אז הוא צריך להתקדם כל פעם יותר להמטרה, היינו שכל פעם הוא צריך להבין, שכדאי לעבוד לשם שמים.

ופתאום הוא רואה, שבמקום שהיתה צריכה להיות לו יותר תשוקה לעבודת ה', הוא שומע התנגדות מצד הגוף, שאומר לו עכשיו, מדוע אתה לא רוצה ללכת בתלם של כל העולם, שבעיקר צריכים לדקדק על המעשים בכל פרטיה ודקדוקיה, ובענין הכוונה צריך לומר "יהי רצון כאילו כוונתי". ועתה, אומר הגוף, אני רואה, שאתה משים לבך דוקא על הכוונות, היינו שתוכל לכוון שהכל יהיה לשם שמים ולא לתועלת עצמו. היתכן שאתה תהיה יוצא דופן. ואתה לא רוצה ללכת כמו הכלל, שהם אומרים, שזוהי הדרך הבטוחה ביותר. והראיה לזה, תסתכל על הרבים, איך שהם נוהגים.

ואז מתחיל סדר עבודה של התגברות. היינו, שהוא צריך להתגבר על טענותיהם, ולא להיכנע למה שהם דורשים ממנו. ובטח שהוא צריך לתת להם תשובות ברורות, על מה שהם נותנים לו להבין, שזה, מה שהוא רוצה לכוון, שכל מעשיו יהיו רק להשפיע ולא לתועלת עצמו, זהו נגד השכל. כי השכל מחייב, היות האדם נברא עם רצון לקבל הנאה ותענוג, ויש דרישה מצד הטבע למלאות אותה, אחרת בשביל מה הוא צריך לכל החיים, אם לא להנות מהחיים, למלאות הדרישות מה שהגוף דורש, והוא נותן לו להבין, שזה על פי השכל מאה אחוז, ואין שום תירוץ להשיב על טענותיו.

והתשובה הברורה צריכה להיות, שאנו מאמינים בדברי חכמים, שלמדו אותנו, שאנו צריכים ללכת למעלה מהשכל ודעת. זאת אומרת, שאמונה אמיתית היא דוקא למעלה מהדעת, ולא הכל נכון מה שהשכל מבין, כי לגבי הקב״ה, אנו לומדים, כמו שכתוב ״כי לא מחשבותי מחשבותיכם, ולא דרכי דרכיכם״.

וכאן מתחילות ההבחנות שבסדר העבודה:

ומדרגה א׳ היא, שאומר להגוף שלו, כל הטענות שאתם אומרים לי, שמצד השכל הצדק אתכם, גם אני מסכים לדעתכם. אבל תדעו, היות שהדרך האמיתית, כפי שקבלתי מאמונת חכמים, היא למעלה מהדעת, אבל לא היתה לי הזדמנות לגלות את הדרך שלי לעיני, שבאמת הוא כך, שאני הולך בלמעלה מהדעת.

מה שאם כן עכשיו, שאתה בא אלי עם הטענות שלך, שצריכים ללכת בתוך הדעת, ואתה מדבר לשון הרע על הדרך דלהשפעה ואמונה, אז אני שבע רצון מזה שאתה בא אלי על הלשון הרע שלך, כי עכשיו אני יכול לגלות את מחשבותי, שכל היסוד שבניתי את עבודת ה׳, הוא על דרך האמת. היינו, שעכשיו אני יכול לומר, שאני הולך למעלה מהדעת. מה שאם כן מטרם שאתה באת אלי, לא היתה לי הזדמנות לגלות את הדרך שלי.

אי לזאת, אני אוהב את הטענות שלך, כי עשית לי טובה גדולה, בזה שאמרת לי לשון הרע. זאת אומרת, על הלשון הרע ששמעתי ממך, זה גרם לי, שאני עושה עכשיו תשובה, כי עכשיו אני מוכרח להתגבר עם הבחינה של למעלה מהדעת. נמצא, מי גורם לי שאני צריך לקבל עלי עכשיו, עול מלכות שמים בבחינת השפעה ולמעלה מהדעת. רק הלשון הרע שלך. ואם אתה לא היית בא אלי בטענות, לא היה לי צורך לקבל עלי את מצות האמונה. אבל

עכשיו אני מוכרח לעשות תשובה. נמצא, שהוא לא ברוגז על הלשון הרע ששמע.

וזה יכולים לדמות מבחינת היחס לתשובה מאהבה (ובאמת תשובה מאהבה ותשובה מיראה, הן שתי מדרגות גדולות), כמו שאמרו חז"ל "תשובה מאהבה, זדונות נעשו לו כזכיות". כמו כן אפשר לפרש גם כאן, שזדונות נעשו לו כזכיות. ויש להבין, הכיצד נעשה מזדונות זכיות. כי ענין זדונות, זה דבר שהאדם ברוגז, שבא לידו זדונות. וזכיות הוא דוקא דבר, שאדם נהנה, מזה שבא לידו זכיות. ואיך אפשר לומר, שמזדונות נעשה זכיות, כי מה כאן הזדון, שבא הגוף עם טענותיו על האמונה, שהוא קבל עליו למעלה מהדעת. ואיך אפשר להיות זדון יותר גדול, ממי שהוא מדבר סרה על האמונה הקדושה.

אבל אם הוא עושה תשובה מאהבה, היינו זה שעושה תשובה עכשיו, ומקבל על עצמו אמונה למעלה מהדעת, בדעת צלולה, הוא מכריע ללכת דוקא בדרך האמונה. כי עכשיו יש לפניו שתי דרכים, והוא מכריע, אם כן יש לו מקום בחירה. מה שאין כן מטרם שבא אליו עם הלשון הרע, הגם שקבל על עצמו בחינת אמונה למעלה מהדעת, אבל אז לא היה מגולה כל כך, שיש לפניו שתי דרכים. מה שאם כן עתה הוא עושה בחירה ממש, שהוא מכריע, שצריכים ללכת דוקא באמונה למעלה מהדעת.

נמצא לפי זה, שהוא שבע רצון מהלשון הרע ששמע, ואוהב את דברתם רעה, שדברו על בחינת האמונה, הגם שזה זדונות. והיות שהם גורמו לו מקום לבחירה, שיהא גלוי לפניו, שבאמת הוא רוצה ללכת בדרך האמונה למעלה מהדעת, נמצא, שהזדונות האלו חשובות לו כזכיות, שבלעדם לא היה לו מקום לבחירה. נמצא, אם התשובה שהוא עושה עכשיו, הוא שבע רצון מהעבודה שנזדמנה לו עכשיו, אז נקרא זה ביחס לתשובה מאהבה. היינו שהוא אוהב את מעשה התשובה, שעשה עכשיו. אז ממילא הגורמים שלו, שהם הזדונות, נחשבו לו כזכיות. היינו שאוהב אותם כמו זכיות. כי זה בלי זה לא הולך. ויש לו בערך, כיחס אור וכלי. היינו חסרון שגורמו לו הזדונות, נקרא "כלי". והתשובה, שהוא עשה את הבחירה, דומה ליחס של אור. וזה הוא מדרגה א' שישנם בסדר העבודה.

ומדרגה ב' היא, הגם שהוא מתגבר על הלשון הרע, שהגוף מדבר על דרך האמת, שהיא בחינת השפעה ואמונה, ועושה תשובה, היינו שעונה להגוף, שכל מה שאני שומע ממך, הוא רק מה שאתה אומר, שהשכל מחייב. אבל אני הולך לפי מה ששמעתי, שעיקר הבסיס של עבודת ה', הוא בחינת אמונה

למעלה מהדעת. היינו שאני לא הולך לפי מה שהשכל מחייב, אלא למעלה מהשכל. אם כן זו תשובה אמיתית.

אבל אומר, שהוא היה יותר שבע רצון, אם הוא לא היה שומע את הלשון הרע שלהם, כי הוא היה בסכנה, אולי לא היה יכול לעשות בחירה. נמצא, שתשובה זו היא בבחינת יראה. זאת אומרת, שהוא מתיירא מהעבודה דהתגברות, שזו היא עבודה קשה. כי בזמן שהאדם עומד לפני נסיון, הוא קשה מאוד להיות בוחר בטוב.

נמצא, שהתשובה זו יש לה יחס לתשובה מיראה, שזדונות נעשים לו כשגגות. כיון שעשה תשובה על הזדונות, הם נעשים כשגגות. אבל לא כזכיות. כי זכיות משמע, שהוא דומה לזכיות. באופן, כמו שהאדם משתוקק לזכיות, כמו כן הוא שמח בעבודתו, שניתנה לו הזדמנות לעשות בחירה. מה שאין כן כשהוא מתיירא מהלשון הרע, אז הוא בעצמו אומר, שזהו לא זכיות, אלא שזה דומה לשגגות.

נמצא, הגם שהעלה את הרע לקדושה, היינו שתיקן את הרע, בזה שעשה תשובה, אבל מדרגה זו היא יותר נמוכה מתשובה מאהבה, כי הוא בעצמו אינו עושה אותם לזכיות. לכן נבחן זה למדרגה שניה, שישנה בעבודה.

ומדרגה ג׳ היא, שיש להבחין בסדר העבודה, היא, שבזמן שבא אליו הגוף עם הטענות הידועות, שמדבר לשון הרע על בחינת מוחא וליבא. והוא נכנע תחתיהם, ואינו יכול להתגבר עליהם. ואח״כ הוא מוכרח לרדת מדרגתו. היינו במקום שמקודם לכן היה חושב, שהוא כבר נחשב בין העובדי ה׳, ועכשיו הוא רואה, שהוא רחוק מזה. כי מטרם שבא אליו הגוף עם טענותיו הידועות, היה חושב על עצמו, שהוא כבר בסדר, היינו שאין לו שום תשוקות לאהבה עצמית, אלא כל מה שהוא, בטח שהוא בעמ״נ להשפיע.

מה שאם כן עתה הוא רואה, איך שהוא לא יכול להתגבר על טענותיו, הגם שעכשיו הוא לא עומד בפני נסיון בפועל, שהרי עתה הוא כל הוויכוחים רק בכח. ומכל מקום הוא רואה, שהוא נכנע נגד טענותיו, ולא יכול עכשיו לקבל על עצמו בחינת אמונה למעלה מהדעת, ולהגיד, שאני רוצה ללכת רק בדרך השפעה.

והאדם עתה יושב ומשתומם על עצמו, איך נהפך המצב. ונראה בעיניו, כאילו זה הוא גלגל החוזר בעולם, בדבר שהוא היה תמיד מסתכל על שפלותו, הוא בעצמו נפל לשמה, ולא יכול לצאת מהמקום הזה, אף על פי

שהוא זוכר, עד כמה שהוא היה ממאס, והיה מסתכל על אנשים האלו לאנשים קטנים, והם עושים מעשי ילדות, ותמיד היה מתרחק מהם. עכשיו הוא נמצא שם, ולא יכול לצאת משם בכוחות עצמו.

ועכשיו הוא רואה, כעין המעשה שמספרים על הרבי יונתן ז״ל, שהיה לו ויכוח עם כומר אחד, שהכומר אמר, שיכול לשנות את הטבע, והרבי יונתן ז״ל אמר, שהטבע שהבורא ברא, אי אפשר לשנות. רק הבורא בעצמו יכול לשנות, אבל האדם בכוחות עצמו אינו מסוגל.

ומה עשה הכומר, לקח כמה חתולים ולימד אותם להיות מלצרים, והלביש אותם בבגדי מלצר, והלך להמלך, וספר לו כל הענין, שהיה לו עם הרבי יונתן. והכומר עשה סעודה, והזמין את המלך והשרים. ולפני הסעודה חזר הכומר על הענין של טבע שני, אם יכולים לשנות. והרבי יונתן אמר, שרק הבורא יכול לשנות ולא האדם.

ואח״כ נתן הכומר פקודה. ואמר, קודם נאכל את הסעודה, ואח״כ אנו נגמור את הוויכוח שלנו. ותיכף נכנסו המלצרים, היינו החתולים, שהיו מלובשים בדיוק כמו מלצרים אמיתיים. והם הכינו את השולחן, וכן הם הביאו את כל המנות לכל אחד ואחד. והכומר והמלך והשרים ראו ותמהו על מעשי הפלאי של המלצרים. וכולם ראו עכשיו, שאין שום מקום לעשות עוד הפעם ויכוח לאחר הסעודה. וכולם התפלאו על הרבי יונתן, איך שהוא יושב כל כך בשלוה, ואינו מתפעל מהמעשה, שהביא שחור על גבי לבן, שכן יש ביד האדם לשנות את הטבע.

ומספרים, מה עשה אז הרבי יונתן. לאחר שגמרו את הסעודה, והמלצרים עומדים ומחכים לשרת את הכלל, הוציא הרבי יונתן קופסה של טבק. וכולם חשבו, שהוא רוצה להריח טבק. אבל כשפתח את הקופסא, יצאו משם כמה עכברים. וכשהמלצרים ראו איך שהעכברים יוצאים מהקופסא ובורחים, תיכף עזבו המלצרים את האורחים ורצו אחרי העכברים, כהטבע שלהם. ואז ראו כולם, שהצדק עם רבי יונתן.

אותו דבר אצלנו, בשעה שבא הגוף ומתחיל עם לשון הרע שלו, ומתחיל להראות לו באופן מוחשי את הטעם של אהבה עצמית, תיכף הוא עוזב את התורה והעבודה ואת הרבונו של עולם, ורץ להשיג את אהבה עצמית, מה שהגוף מראה לו את התענוג שבהדבר. אז הוא רואה, שאין לו שום כח שיוכל לצאת מאהבה עצמית.

נמצא, שכאן, בזה המצב, שהוא רואה עכשיו, איך שהוא משוקע באהבה עצמית מכח הטבע שלנו, נקרא זה, שהגיע לאיזו דרגה בעבודה. זאת אומרת, שהוא הגיע לדרגת האמת שנקראת "הכרת הרע". ויודע עכשיו, שהוא צריך להתחיל העבודה שלו מחדש. כי עד עתה הוא היה הולך בדרך, שהיה מרמה עצמו. והוא חשב על עצמו, שהוא בבחינת מרים מעם. ועכשיו הוא רואה את מצבו האמיתי.

לכן יש לו עכשיו מקום חסרון, להתפלל לה' מעומק הלב. כי עתה פשוט הוא רואה, איך שהוא מרוחק מעבודה דלהשפיע, שאין בידי אדם לצאת, אלא רק הקב"ה יכול לעזור בזה. וזוהי דרגה שלישית, שהיא יותר נמוכה משתי דרגות הקודמות.

ומדרגה ד' היא, שהיא הנמוכה ביותר מכל ג' מדרגות הראשונות, שיש לפעמים, שהגוף בא אליו עם כל הטענות שלו. והוא שומע, והוא לא עונה לו שום דבר. אלא הוא לוקח את טענותיו ברצינות. וגם הוא רואה, שזה דבר טבעי, שאין בידו לעשות מעשים שהם להשפיע. ונשאר בתוך אהבה עצמית, באופן רגיל בלי שום התפעלות. ולוקח את כל זה בקור רוח. והוא שוכח על מקומו ומצבו, שהוא היה לפני רגע, היינו מטרם שבא אליו הגוף עם השאלות שלו, שהיה חושב על עצמו, שהוא לא דומה לשאר אנשים, שכל עבודתם בנויה על אהבה עצמית. אלא עכשיו הוא מרגיש בעצמו, שזו היא דרך עבודה, כמו כל הכלל כולו עובדים.

נמצא, שמכל שאלות שבאו אליו, שהיה בטח כרוז מלמעלה, בכדי להביאו לידי שתהיה לו הזדמנות לעלות בדרגה, או כבחינה א', שהיא דומה לבחינת תשובה מאהבה, או כבחינה ב', שהיא דומה לתשובה מיראה, או לבחינה ג', שהיא שיהיה לו מקום חסרון, היינו שהיה לו עוד מקום להתפלל לה', היות שהוא רואה עכשיו, שאין שום מציאות, שאדם מכוחות עצמו יוכל לעזור לעצמו.

ועכשיו הוא בא למצב, שהוא מאמין ורואה מה שאמרו חז"ל (סוכה נ"ב) "אמר רבי שמעון בן לקיש, יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום, ומבקש להמיתו, שנאמר, צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו. ואלמלא הקב"ה, שעוזר לו, אינו יכול לו, שנאמר, ה' לא יעזבנו בידו ולא ירשיענו בהשפטו".

והוא רואה, שבאמת הגוף מבקש להמיתו, היינו עם טענותיו הוא רוצה להפריד אותו מחיי החיים. והוא רואה עכשיו, שאינו בכוחו עצמו להתגבר, אלא שהוא מחכה, שה' יעזור לו. נמצא, השאלות שבאו אליו, לא היו

בחינם, אלא שנותנו לו מקום תפלה מעומק הלב. מה שאין כן במדרגה ד׳, שהוא לוקח הכל בקור רוח, נמצא כאילו השאלות באו לו בחינם, בלי שום תועלת.

אבל צריכים לדעת, **אצל אדם, שהתחיל ללכת בדרך של השפעה ואמונה, אין שום דבר הולך לריק**. אלא אח״כ, כעבור ימים או שעות, הוא מתאושש ממצבו, שבו היה נמצא, לאחר ששמע את הלשון הרע. ואז הוא רואה דבר חדש, איך שהאדם יכול ליפול ממדרגה גבוהה, למדרגה שהיא תכלית השפלות בערך מצבו, שהיה נמצא בו. ומכל מקום לא היתה לו שום הרגשה, אלא שהוא מרגיש את עצמו, כאילו לא קרה שום דבר, אלא הוא לוקח הכל בשקט ובשלוה, והוא מסכים להישאר במצב הנוכחי, והוא רגוע, ונמצא במצב רוח לא נורא, במקום, שמקודם לכן היה חושב, אם אין לו התקדמות ברוחניות, היה מרגיש, שטוב לו מותו מחייו. והיה תמיד רועד ורוגש איך להתקדם. והיה תמיד מסתכל על אנשים, שהם שלוים, כשעוסקים בתורה ומצות בבחינת היבשות, היינו בלי מוח שום מחשבה, אלא כמצות אנשים מלומדה.

ועכשיו הוא לא מרגיש, שהוא צריך מה שהוא לקבל איזו תמיכה ממי שהוא, שירגיש שאיננו בעל חסרון. אלא, שזה פשוט טבעי, שאדם רוצה לחיות במנוחה, ולא לחפש חסרונות על עצמו, אלא לדון את עצמו לכף זכות. היינו, שעל כל דבר, שהוא חושב שזהו חסרון, יש לו תיכף הרבה תירוצים. ובעיקר הוא רוצה לחיות בלי שום יסורים, כי הוא זוכר, שפעם, שהוא כן חשב על רוחניות, אז היה מלא יסורים, והיה תמיד מלא דאגות. ועכשיו ברוך ה׳ אין לו דאגות של רוחניות, אלא הוא חי כמו כל אנשים.

אבל כשבאה לו אח״כ איזו התעוררות מלמעלה, אז הוא שוב מתחיל לדאוג על רוחניות. אז הוא רואה דבר חדש, שאין האדם בעל בית על עצמו. אלא הוא נמצא בכף הקלע, שמלמעלה זורקים אותו כמו שרוצים, והוא נמצא בידיהם של מעלה. היינו שפעם נותנים לו מחשבות, שיזרוק כל עניני גשמיים, השייכים לתועלת עצמו. ופעם זורקים אותו למטה לתוך עולם הגשמי, זאת אומרת, שהוא שוכח מכל ענינים רוחניים.

נמצא לפי זה, אפילו מדרגה הד׳, גם זו היא מדרגה, שנותנים לו הזדמנות, שילמד מזה לראות את האמת, שעל ידי זה הוא יכול לבוא להתדבק בה׳, מזה שהוא רואה, שהוא תלוי ביד ה׳, אז הוא יתעורר לבקש מה׳, שיעזור לו לצאת מאהבה עצמית, ולהגיע לאהבת ה׳.

אבל זוהי דרך ארוכה. אלא הסדר הוא, כמו שאמר אאמו"ר זצ"ל, שהאדם צריך לומר "אם אין אני לי מי לי". שהאדם צריך לומר, שהכל בהאדם. כי כל הבחירה ניתנה ביד האדם לעשות, ולא לחכות עד שתגיע לו התעוררות מלמעלה.

ולאחר המעשה הוא צריך להאמין, שהכל הוא בהשגחה פרטית, ואין האדם יכול להוסיף מה שהוא על עבודתו. אלא כמו שרוצים מלמעלה, הוא מוכרח לעשות. ואין לו שום בחירה. וזו דרך קצרה ומוצלחת ביותר, היות שמרויחים זמן ויסורים, שאינם סובלים מסיבת אריכת הזמן.

נמצא, שבסדר העבודה דלהשפעה ואמונה, כשהאדם מתחיל ללכת בה, אנו מוצאים כאן ד' בחינות:

א) שבזמן שבא אליו הגוף עם הטענות של הלשון הרע שלו, הוא מקבל אותם באהבה. ואומר, עכשיו יש לי הזדמנות לקיים מצות אמונה למעלה מהדעת, כי אחרת אני הייתי עובד רק בתוך הדעת. ולזה יש יחס לתשובה מאהבה, היינו שהוא אוהב את התשובה הזו.

ב) בזמן שבא אליו הגוף עם הטענות של לשון הרע שלו, הגם שהוא מתגבר עליהם, אבל לא אוהב את העבודה הזאת. כי זו עבודה קשה, להתגבר בזמן שהוא שומע לשון הרע. זה דומה לתשובה מיראה, שזדונות נעשים לו כשגגות, כנ"ל מטעם שהוא היה יותר שמח אם הם לא היו באות אצלו.

ג) בזמן שבא אליו הגוף עם הטענות של לשון הרע שלו, הוא נכנע תחת טענותיו, ואין לו כח להתגבר. ואז הוא מרגיש את עצמו ברע, מחמת כי מקודם לכן היה חושב, שהוא כבר נחשב לבין עובדי ה'. ועכשיו הוא רואה, שאין לו כלום. והוא מצטער על זה, אבל אין הוא יכול לעזור את עצמו. נמצא, שרע לו את המצב שבו הוא נמצא.

ד) בזמן שבא אליו הגוף עם הטענות של לשון הרע שלו, הוא רובץ תחת משאו, ומקיים כל מה שהגוף אומר לו, ומקבל הכל בקור רוח, ותיכף על המקום הוא שוכח, שהוא היה פעם עובד ה', ומרגיש את עצמו בטוב, כאילו לא קרה כלום, אלא נהנה ממצבו, כי אין לו עכשיו שום יסורים, בזה שהוא לא חושב על עניני עבודת ה', ורוצה להמשיך את כל החיים בהמשכיות דמצב הזה. ולפעמים גם על זה לא חושב, היינו שבכלל הוא לא חושב על תכלית בחיים, רק פשוט טוב לו כך.

ואלה הד׳ מצבים יש לדמות לד׳ מדרגות, שאמרו חז״ל:

א) צדיק וטוב לו.
ב) צדיק ורע לו.
ג) רשע ורע לו.
ד) רשע וטוב לו.

והגם שחז״ל מדברים ממדרגות גבוהות, מכל מקום מבחינת היחס אפשר לעשות השוואה.

מצב א׳, שהוא דומה לתשובה מאהבה. נכנה אותו בשם ״צדיק וטוב לו״, שפירושו, שאין לו רע כלל, משום שהזדונות נעשו לו כזכיות.

מצב ב׳, שהוא דומה לתשובה מיראה, נכנה אותו צדיק ורע לו, כמו שמפרש הזהר לעיל (בדף א׳) ״צדיק ורע לו, שהרע הוא תחת רשותו״, היינו שהוא שולט עליו, שהוא עשה תשובה על הלשון הרע, ששמע מהגוף שלו. והיות שהזדונות לא נעשה זכיות, נמצא שיש לו זדונות, אבל הם כשגגות, כיון שהרע תחת רשותו של הטוב. נמצא, שעדיין יש לו רע, אבל הטוב שולט עליו.

מצב ג׳, שהוא, בזמן ששומע לשון הרע מהגוף, הוא נכנע תחת הרע, ואין לו כח לעשות תשובה על הלשון הרע, ומקבל את הלשון הרע. אבל הוא מצטער על זה שאינו יכול להתגבר עליו. וזה יכולים לכנות בשם ״רשע ורע לו״. הגם שהוא רשע, היינו שאינו עושה תשובה, אבל מרגיש אי נעימות מהמצב הזה, שזה נקרא ״שרע לו״, בזה שלא היה לו כח התגברות.

מצב ד׳, שהוא מקבל את הלשון הרע בקור רוח, ואפילו לא מרגיש ששמע עכשיו לשון הרע. וזה יכולים לכנות בשם ״רשע וטוב לו״. היינו, הגם שהוא רשע, אבל טוב לו כך, ואינו מרגיש בעצמו שום חסרון.

ההבדל בין צדקה למתנה

מאמר כ״ד, תשמ״ו

כתוב (משלי ט״ו, כ״ז) ״ושונא מתנות יחיה״. משמע מכאן, שאסור לקבל מתנות, אחרת זה גורם ההיפך מחיים. אם כן, איך העולם מקבל מתנות אחד מהשני. וכמו כן יש להקשות על מה שאמר הקב״ה למשה ״מתנה טובה יש לי בבית גנזי, ושבת שמה, ואני מבקש ליתנה לישראל, לך והודיע אותם״ (ביצה דף ט״ז).

אנו רואים מה שמקובל, שמדרך העולם הוא, שהאדם יכול לבקש מהשני, שיתן לו צדקה. אבל אף פעם לא ראינו, שמי שהוא יבקש מהשני מתנה. דוגמא, אנו רואים, יש לפעמים, שלפני פסח, שהאדם צריך להכין לעצמו מצות ויין וכדומה על פסח, אז הוא הולך לגבאי הצדקה או לאיזה עשיר, ומבקש ממנו שיעזור לו בהכנת מצרכים לפסח, ומספר לו את מצבו הדחוק, שבו הוא נמצא, והוא מקבל את מבוקשו.

אמנם עוד לא ראינו, שמי שהוא יכנס לחבירו ויבקש ממנו מתנה. דוגמא, היות שאשתו מבקשת ממנו, היות שעכשיו לפני פסח, אז היא רוצה, שיקנה לה טבעת עם יהלום, לכל הפחות ששוה מאתיים דולר. והוא מספר לחבירו, היות שמצבו הוא עכשיו דחוק, ואין אפשרות בידו לקנות את הטבעת, מה שהיא רוצה, אי לזאת הוא רוצה שחבירו יתן לו כסף בתור מתנה, לקנות את הטבעת לאשתו על החג הפסח.

וגם לא שמענו, שיהיה באיזו עיר סדר של גבאי מתנות. היינו, שיהיה מסודר בעיר גבאי צדקה וכמו כן גבאי מתנות. אלא מדרך העולם הוא, שמתנות נותנים ולא מבקשים. היינו שמי שהוא אוהב את השני, אז מתעורר בו חשק להנות אותו, וזוהי הסיבה שנותן לו מתנה. ולא שייך לומר כאן, שמבקשים מתנות, ושיהיה מקום מיוחד בעיר שנותנים מתנות.

אולם יש להבין, מה היא הסיבה אמיתית שלא מבקשים מתנות. וצדקה כן מבקשים. ויש סידור בכל עיר, שעוזרים לכל אלה שנצרכים לעזור להם, שיהיה להם ממה לחיות, שיוכלו להתקיים בעולם. וכיום הוא מסודר בכל מדינה, שיש משרד שעוזר הדואג לאלה הנצרכים.

הסיבה היא פשוטה מאוד, כי יש הבדל בין הכרחיות למותרות. הכרחיות היא מה שהאדם מוכרח לקבל כדי שיוכל להתקיים בעולם, אחרת, היינו אם לא יקבל את הסיוע הדרוש, אין לו זכות קיום בעולם. על זה אמרו חז״ל (סנהדרין ל״ז) ״כל המקיים נפש אחת מישראל, כאילו קיים

עולם מלא״, שהכוונה היא על ההכרחיות, אחרת אינו יכול להתקיים. ועל זה אין האדם יכול לוותר ולא לבקש עזרה, ״כי כל אשר לאדם יתן בעד נפשו״.

ומשום זה האדם לא מתבייש לבקש צדקה, היות שזה ענין פקוח נפש פחות או יותר. והשני, היינו הנותן, גם כן מבין, שכדאי לתת לו את מבוקשו. ומה שהענין יותר קרוב לפקוח נפש, אז המקבל תובע יותר בפה מלא, וכמו כן הנותן מתעניין במצבו של המקבל. ומה שהוא יותר רחוק מפקוח נפש, גם הנותן מטפל במצבו של המקבל בקרירות. אבל הכל הולך על מסלול של הכרחיות.

מה שאין כן במותרות. המבקש למותרות מתבייש לבקש. וגם הנותן אין שומע למי שהוא מבקש מותרות. ומשום זה יש להבחין בין צדקה למתנה. כי בצדקה באה התשובה על תביעת המקבל. היינו, אם המקבל צדקה מבקש, אז נותנים לו. נמצא, שצדקה באה על ידי התעוררות התחתון, היות שהוא מרגיש בחסרונו. זאת אומרת, שבזמן שהוא רואה, שאינו יכול להתקיים בעולם בלי עזרת הנותן, אז אין המקבל מתבייש, אלא הולך ומבזה עצמו בפני הנותן. והוא מטעם שאין לו ברירה אחרת.

אמנם מתנה באה הכל מצד הנותן. זאת אומרת, אם הנותן מתעורר, שיש מה לעשות, לגלות את האהבה אצל אוהבו, אז הוא שולח לו מתנה. נמצא לפי זה, **שמתנה באה מצד התעוררות העליון המשפיע, מה שאם כן צדקה באה מצד ההתעוררות המקבל**. והמקבל הצדקה צריך ללכת להנותן, ולתת לו להבין, את צורך הצדקה, מה שהוא דורש ממנו. ובשיעור שהמקבל יכול לתת להבין את הצורך הנחוץ לו שיבוא לעזרתו, ובשיעור שיכול לתת לו להבין, שזה ענין הכרחי מאוד מאוד, אז הוא מקבל יותר את מבוקשו מצד הנותן.

אולם הטעם העיקרי הוא, כמו שאנו לומדים, היות שכל מה שאינו נמצא בשורש, וכשאנו צריכים להשתמש עם דבר זה, אנו מרגישים בזה אי נעימות, כמו שאומר (תע״ס, חלק א׳, הסתכלות פנימית, אות י״ט) וזה לשונו ״בידוע, אשר כל ענף יהיה טבעו שוה לשורשו. ולכן כל הענינים הנוהגים בהשורש, יתרצה בו גם הענף, ויאהב אותם ויחמדם. וכל הענינים שאינם נהוגים בהשורש, גם הענף מתרחק מהם, לא יסבול אותם וישנא אותם״.

נמצא, שענין קבלה לא נוהג בשורשינו. לכן בזמן שהאדם צריך להיות מקבל, הוא מרגיש בושה, שהיא אי נעימות, משום שזה לא נהוג בשורשינו.

ומשום זה, כשאדם נצרך לעזרת חבירו, אם הוא דבר הכרחי, אז אומרים אין ברירה, כי אין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש. אבל בענין פקוח נפש יש הרבה הבחנות. אי לזאת, כל דבר שהוא הכרחי, אז סובלים את הבושה ומבקשים עזרה. וענין הכרחי לא אצל כל אחד ואחד הוא שוה, אלא לכל אדם יש מידה אחרת. זאת אומרת, מה שנחשב לגבי אדם זה למותרות, יכול להיות לגבי השני הכרחיות.

אי לזאת, קשה לקבוע את הגבול מה נקרא "מותרות", ומה נקרא "הכרחיות". כי הגם שאפשר לומר, על איזה דבר שהוא רוצה, שאפשר לחיות בלי זה, שהוא מותרות, ואם אי אפשר לחיות בלי זה, נקרא הכרחיות. גם זה אי אפשר להיות מודד במאה אחוז.

דוגמא, כמו שמצינו בחז"ל (כתובות דף ס"ז ע"ב) "ההוא דאיתא לגבי דרבי נחמיה. אמר ליה, במה אתה סועד. אמר ליה, בבשר שמן ויין ישן. רצונך, שתגלגל עמי בעדשים. גלגל בעדשים, ומת". רואים אנו ממעשה זו, שהגם שבשר שמן ויין ישן הוא בטח מותרות, אליבא דכולא עלמא, מכל מקום אצל אדם זה, היה זה ההכרחיות, עד כדי כך שמסיבה זו הוא מת.

ועוד אנו רואים שם בדברי חז"ל, וזה לשונם "תנו רבנן, די מחסורו אשר יחסר לו" (דברים ט"ו). "די מחסורו, אתה מצווה עליו לפרנסו. ואי אתה מצווה עליו לעשרו, אשר יחסר לו. אפילו סוס לרכוב ועבד לרוץ לפניו. אמרו עליו על הלל הזקן, שלקח לעני בן טובים אחד, סוס לרכוב עליו ועבד לרוץ לפניו. פעם אחת לא מצא עבד לרוץ לפניו, ורץ לפניו שלשה מילין".

מכאן אנו יכולים לראות, לפי דרשת חז"ל על הפסוק "אשר יחסר לו אפילו סוס לרכוב ועבד רץ לפניו", הכל נכנס בגדר חסרון ולא בבחינת מותרות. כי כאן המדובר בעני, כמו שהביאה הגמרא, שלקח הלל עני בן טובים. וזה ודאי מאי שנותנים לעני נקרא "צדקה", היינו בחינת הכרחיות. וכשהוא אפילו סוס לרכוב ועבד רץ לפניו, משמע גם כן נקרא "הכרחיות". אם כן אין לנו לומר גדר, שעד כאן נקרא "הכרחיות", ומכאן ולהלאה נקרא "מותרות".

נמצא לפי זה, אשר העני יכול לבקש, שיתנו לו בתור צדקה דבר, מה שלגבי אחרים נקרא זה "מותרות". זאת אומרת, מה שאמרנו, שהעני מבקש צדקה ואין לו כל כך בושה, משום שאצלו הצדקה דבר הכרחי. אבל אין לנו להבחין בין צדקה למתנה, שנקראת "מותרות", אלא שזה תלוי לפי אופי של האדם. ולכל אדם יש לו מידה מצד עצמו, לקבוע מה שנקרא "הכרחיות",

ומה שנקרא אצלו "מותרות", מחמת שהוא דבר שיכולים לחיות בלי זה, ואין להעני כל כח אומץ לבקש מהשני, לכן נכנס זה בגדר מתנה, ושזה באה לו רק מצד התעוררות הנותן.

אבל מי יכול לקבוע, אם דבר זה שהאדם מבקש מחבירו, אם זה נכנס בגדר צדקה או מתנה, זה רק ה' יודע את שיעורו של אדם, שנאמר, שעד כאן נקרא "הכרחיות", ומכאן ולהלאה נקרא "מותרות".

ועכשיו נדבר אותם מושגים בעניני עבודה. שאנו צריכים להבחין בעת התפלה, כשהאדם מבקש מה', שיעזור לו בעבודה. אם הוא מבקש מה' צדקה, היינו הכרחיות, שבלי זה הוא אומר לה', שאין לו טעם בחיים. היינו שמרגיש, שהוא בעירום וחוסר כל, הן מתורה והן ממצות. והוא מרגיש בעצמו, שאין בו שום ניצוץ של אמת, וכל המעשים שלו בנויים על צביעות ושקר. היינו שכל הבסיס שהוא בונה את בנין הקדושה שלו, הוא על יסוד של אהבה עצמית.

ומרגיש, שכל יום הוא הולך אחורנית, במקום שהוא היה צריך להתקדם. והוא רואה את ההיפך, היינו כשהתחיל להכנס בעבודת הקודש, היה מרגיש יותר חשיבות בתורה ועבודה, וזאת היתה הסיבה שקבל על עצמו תורה ועבודה, היתה מטעם שכדאי להתרחק מהבלי העולם הזה, ולהתדבק בתורה ומצות, שזה יביא לו אושר וטעם בחיים, וההתלהבות שלו היתה בשיעור גדול.

ועכשיו הוא לא מבין, מאין לקח את הכוחות האלו. זאת אומרת, עכשיו, אם היה בא איש, ואומר לו, תעזוב הכל ותתרחק מהבלי עולם הזה ותכנס לעבוד עבודת הקודש, בטח שלא היה יכול לשמוע בקולו, במצב שהוא נמצא עכשיו, הן מבחינת השכל והן מבחינת הרגשה.

ובטח הוא צריך לומר לעצמו, שאז היתה לו אמונה ובטחון, ועכשיו הוא רחוק מכל אלה. מה שאם כן אז נמצא, שכל הזמן הזה, שהוא היה עוסק בעבודה, היה בכדי שיתקרב אל האמת, שהוא דביקות ה', והיה משתוקק לזה. אולם עכשיו הוא נמצא במצב עשר מעלות אחורנית. זאת אומרת, חסרה לו עכשיו ההתלהבות לתורה, וחשיבות התורה.

ומכל שכן תפלה, אין לו השתוקקות לתפלה, כי הגוף אומר לו, מה יתן לך בזה שאתה מתפלל, הלא אתה רואה בעצמך, שכל מה שאתה רוצה לתת יותר עבודה, אתה הולך יותר למטה. אם כן עבודה זו למה לי. אם כן איך

אדם יכול לתת יגיעה, במקום שרואה שאי אפשר להתקדם אף שעל וצעד קדימה.

והיות שענין מנוחה נותן לאדם הנאה, ואין האדם מסוגל לוותר על המנוחה, אלא בזמן שיודע, שירויח הנאה יותר גדולה, או דבר יותר נחוץ. נמצא, שאז יש לו סיבה לוותר על המנוחה, אבל לא סתם בלי שום תמורה. אם כן בזמן שהוא רואה, שע"י היגיעה שהוא נתן, לא הרויח כלום, מה שהיה בדעתו להרויח, ומשום זה נאבד לו עכשיו כח עבודה, והוא נשאר באפיסת הכוחות.

ומסתכל על עצמו ואומר, שאם היה מי שהוא, שהיה בא אליו ואומר לו, תדע לך, שאתה בעוד כמה זמן, חודשים או שנים, אתה תגיע למצב של יאוש, היינו שלא תהיה בידך שום התקדמות, אלא להיפך, היינו **שכל שנה אתה תהיה במצב של יותר שפלות מכפי שאתה מרגיש עכשיו**, שאתה הוא בשפלות, שמשום זה אתה רוצה להכנס בעבודה של אמת, בכדי להגיע להמטרה של אמת, שבשבילה נבראת. לכן אני אומר לך, שחבל על היגיעה שלך, כי אני מכיר הרבה אנשים, שחשבו כמו שאתה חושב, שרק אתה תיתן קצת יגיעה, תיכף אתה תראה פירות, היינו התקדמות משהו בעבודה של אמת.

אז הייתי משיב לו, שאתה שייך למרגלים, שדברו לשון הרע על ארץ ישראל. בדיוק כמו שמפרש הזה"ק (שלח דף כ"ב ובהסולם אות ס"ג) וזה לשונו "וישובו מתור הארץ. ישובו, היינו שחזרו לצד הרע, וחזרו מדרך האמת, שאמרו, מה יצא לנו עד היום, לא ראינו טוב בעולם, עמלנו בתורה והבית ריקם. ולעולם ההוא מי יזכה, ומי יבוא לתוכו. מוטב לנו, שלא היינו יגעים כל כך. ויספרו לו ויאמר, הרי עמלנו ולמדנו, כדי לדעת חלק עולם ההוא, כמו שיעצת לנו. וגם זבת חלב ודבש הוא. טוב הוא עולם העליון ההוא, כמו שידענו בתורה, אבל מי יכול לזכות בה".

זאת אומרת, הוא אומר עכשיו, אחר כמה זמן של עבודה, שאם המחשבות האלו היו באות אליו בזמן תחילת העבודה, היינו בזמן שקבל על עצמו, שצריכים לצאת מהמצב הרגילות, הנקרא "מצות אנשים מלומדה", ולהיות בין עובדי ה' באמת, היה אומר אל המחשבות האלו, אתם שלוחים של המרגלים, ולכן אתם באים אלי, בכדי לעכב אותי מלהכנס לארץ דקדושה, הנקראת "עבודת הקודש". ולא היה שומע בקולם. ועכשיו הוא רואה, שהוא בעצמו מרגיש את טענת המרגלים, ועכשיו הם נראים בעיניו,

שזה הוא לא טענת המרגלים, אלא זוהי טענת עצמו. היינו שהוא מרגיש, שכל מה שהוא מרגיש, הוא אמת.

וכפי שאמרנו לעיל, מתעוררת השאלה, מהי האמת. האם בתחילת העבודה הוא היה במדרגה יותר גבוהה, מכפי שהוא נמצא עכשיו, לאחר כמה שנים של עבודה ויגיעה. אם כן מה יש לומר על מצב כזה, שכל עבודתו היתה לריק. ולא סתם לריק, כי לריק משמע, שהוא לא הרויח כלום, והוא נמצא באותו מצב, שהיה בו מטרם שהתחיל לכנס לעבודת הקודש בעמ"נ להשפיע.

אולם כאן איננו כך, אלא הפסיד וירד מהמצב הקודם. היינו שחסרות לו החשיבות וההתלהבות לתורה ומצות. חסרים לו המרץ והבטחון שהיו לו אז, וכהיום הוא מסתכל על עצמו, שנמצא בבחינת "לא איכפת לי שום דבר". ולכאורה האדם צריך לומר, שירד ממצבו הקודם, היינו מזמן תחילת עבודתו.

ובאמת אינו כן. כי כפי הכלל "אין אור בלי כלי" פירושו, שאין הבורא ממלא להתחתון את חסרונו, אם אין לו חסרון אמיתי. ו"חסרון" לא נקרא דוקא שחסר לו הדבר, היינו שאין לו. וזהו כמו שכתבתי משל (במאמר ו' תשמ"ו), שהיו בחירות בהמדינה, לבחור בנשיא מדינה. והיו שני מועמדים להיות לנשיא המדינה, והיו כמה עסקנים שעבדו בבחירות, שכל אחד היה רוצה שיבחרו בהנשיא מה שהוא רוצה. ולבסוף בחרו במי שהוא. עכשיו נעשה חשבון בענין החסרון, מי הוא שמרגיש שהוא לא נשיא, כי סוף כל סוף אין כאן אלא נשיא אחד. וכל בני המדינה יש להם חסרון, שצריכים לומר. שהם אינם נשיאים. ומכל מקום יש להבחין בענין החסרון, במידת הכאב מה שמרגישים בזה שהם אינם נשיאים. כי סתם בני המדינה, צריך לומר, אף על פי שאין הם נשיאים, אבל לא מרגישים שום חסרון בזה.

ואלו שעסקו את מי לעשות נשיא, ועשו נשיא אחר מכפי שהם חשבו, יש להם כאבים מהחסרון הזה, שלא נעשה נשיא את מי שהם עבדו בשבילו. אבל יסורים אמיתיים יש דוקא לאותו אדם, שהוא חשב, שיעשו אותו לנשיא, והשקיע כוחות איך לנצח את הבחירות, שהבני מדינה יבחרו בו, ולבסוף בחרו ביריבו. הוא מרגיש את היסורים האמיתיים. ועליו יכולים לומר, שהיה לו חסרון אמיתי להיות לנשיא, מטעם שהוא השקיע כוחות לזה, ולפי הכוחות שהשקיע, כך באותו שיעור מורגשים היסורים.

ובהאמור יוצא לנו כאן, בעבודת ה', הגם שבתחילת עבודתו היה לו מרץ, ובטחון, וחשיבות גדולה לתורה ולתפלה, מטעם שהיה לו אז חן דקדושה, שהרגיש, שעבודת ה' היא דבר חשוב, אבל זה עוד לא נקרא "חסרון",

שהבורא ימלא את החסרון הזה, שנקרא "דביקות ה'". מטעם, שבחינת "חסרון וכאב שאין לו דביקות בה'" עוד לא היתה מורגשת בו, **מטעם שעוד לא השקיע כוחות לזה**, כי אז רק התחיל בעבודה.

מה שאם כן כשעבר עליו זמן הרבה, שהשקיע כוחות, ואינו רואה מילוי לחסרונו, אז מתחלת לרקום בו בחינת יסורים וכאבים, בזה שהוא השקיע כוחות, ואינו רואה שום התקדמות בעבודה שלו. ואז מתחילות המחשבות לבוא בזה אחר זה. לפעמים בניצוצי יאוש, ולפעמים מתחזק, ואח"כ עוד הפעם הוא רואה שנופל ממצבו, וכן חוזר חלילה. עד שנצטבר בו חסרון אמיתי, שהשיג זה ע"י יגיעה בעליות וירידות. שמעליות וירידות האלו, משאירים אצלו כל פעם בחינת כאב, על מה שהוא עוד לא זכה לדביקות ה', ואז שהסאה של יגיעה נתמלאה בשיעור שלם, שזה נקרא "כלי", אז בא אליו המילוי מצד ה', היות שיש לו עכשיו "כלי אמיתי".

נמצא לפי זה, מה שהוא רואה, שעכשיו, לאחר כמה שנות עבודה, שהוא הלך אחורה, זהו נעשה בכוונה תחילה, כדי שירגיש כאב בזה שאין לו דביקות ה'. נמצא לפי זה, שכל פעם הוא מוכרח לראות, איך שהוא מתקרב יותר לבחינת עשיית הכלי, הנקרא "חסרון אמיתי", **שהמודד של קטנות וגדלות חסרון, הוא בשיעור היסורים, שהוא מרגיש, בזה שאין לו המילוי, הנקרא כאן "דביקות בה'"**, שכל רצונו וחשקו יהיה אך ורק לעשות נחת רוח להבורא יתברך. ומטרם שנגמר החסרון בבחינת השלימות, אי אפשר שיבוא המילוי בשלימות. וידוע, שמלמעלה בא תמיד דבר שלם. אם כן גם החסרון צריך להיות בכל השלימות. היינו שירגיש כאב וחסרון, בזה שאין לו שום דבר. היינו, שמרגיש, שאין לו תורה, ואין לו עבודה, ולא יראת שמים.

הגם שמבחינת המעשה הוא עוסק במצות, ולומד תורה, וקם לפנות בוקר, ונזהר בדברים "קלות כבחמורות", ולגבי אנשים אחרים, אם היו עושים מה שהוא עושה, הם היו נחשבים בעיניהם כצדיקים גמורים, אבל הוא מרגיש עצמו ריקן מכל. מסיבות, שהיות שהוא רוצה שיזכה בדביקות ה', ולזה האדם צריך, שתהיה לו מחשבה אחת, היינו שכל מעשיו יהיו בעמ"נ להשפיע, והוא רואה, שענין זה הוא אצלו ממנו ולהלאה.

אם כן הוא אומר לעצמו, מהו כל הרווח שלי, שאני עוסק בתורה ומצות, שכל החשבון שלי היה, שע"י זה אני אגיע לידי דביקות בה'. ולזה איננו רואה שהתקרבתי במקצת, אלא להיפך, כנ"ל. אם כן **אין אדם זה מבקש**

מותרות, אלא פשוט הכרחיות, שיהיה לו במה להחיות את נפשו בקצת רוחניות, שלא יהיה משוקע באהבה עצמית.

נמצא לפי זה, שהוא מרגיש עצמו, שהוא כל כך ריק מרוחניות. מה שאם כן שאר אנשים, אין להם ההרגש הזה, שהם מרוחקים מרוחניות. אלא אנו רואים, ששאר אנשים, אם יש להם היכולת להתפלל כל יום עם מנין, הרי מרגישים עצמם לשלימים. ובפרט אלו אנשים, שאחר יום עבודה הם באים עוד ללמוד דף היומי, בטח שהם מרגישים את עצמם לשלמים. ואין להם שום דרישה שה' יעזור, שיהיה לו כח ללכת בדרך ה'. אלא שהם מתפללים, שה' יעזור להם, שיוכלו להמשיך את הקביעות שלהם. אז כבר יש להם סיפוק בחיים.

ומכל שכן אלו ש"תורתן אומנותן". בודאי הם מרגישים, שהם שלמים, ומהללים תמיד לה' בזה שנתן להם שכל ורצון, "שלא יהא חלקם עם יושבי קרנות". והגם שמתפללים לה', שיעזור להם, על מה ששמעו יש ענין של "לשמה", אבל זה נחשב אצלם למותרות. כי עיקר תורה ומצות הם מקיימים, אלא שחסר ענין של עבודה לשמה. זה נכון שצריכים לעסוק לשמה, אבל זה שייך ליחידי סגולה. לכן יוצא, אפילו שמתפללים, שה' יזכם, שיוכלו ללמוד תורה לשמה. אבל זה נחשב אצלו לדבר מותרות ולא הכרחיות. שברוך ה' הם מרגישים עצמם שהם מנבחרי העם, שהם נמצאים ב"אור הבלי של תורה", ושאצלם "תורתן אומנותן".

ובהאמור יוצא אותו דבר, ששני אנשים מבקשים מה' שימלא את בקשתם, יש להבחין בין אדם לחבירו, לא עם התפלה, אלא עם **סיבת התפלה.** אחד רוצה את הדבר הזה, מטעם שחשקו נפשו למותרות. נמצא, שהוא מבקש מתנה. אבל אינו מן הנימוס לבקש מתנות. אי לזאת, לא יכולים למלא את בקשתו, כי מתנות לא מבקשים, אלא שזה בא רק מצד הנותן. זאת אומרת, הנותן מתעורר לתת להמקבל מתנה. ומשום זה יוצא, שהתחתון הוא מלא תערומות, מדוע אין הקב"ה שומע תפלתו, היות שכל יום הוא מתפלל על מתנות, ואין שומעין אותו. ומשום זה הוא טוען, שהעליון הוא חס ושלום לא בסדר.

אבל העליון טוען, שהתחתון לא בסדר, היות שהוא בוכה, שיתנו לו מתנות. שמה שהוא חושב שחסר לו, הוא רק אצלו בבחינת מותרות. לכן אם הוא יתקן את עצמו, ויראה את האמת, היינו מה שהוא דורש הוא בחינת הכרחיות, שהוא בחינת צדקה, וצדקה כן נותנים ע"י התעוררות של תחתון,

כמקובל "שהעני מבקש", ובשיעור שהבקשה היא יותר הכרחיות, היא מתקבלת ביותר.

וזהו מה שמבואר לעיל (כתובות דף ס"ז ע"ב), שיכול להיות בשר ויין, שהוא אצל כל אדם בחינת מותרות, מכל מקום אצל האדם שבא, לגבי דרבי נחמיה, היה זה הכרחיות. וראיה לדבר, שנתן לו מאכל עדשים, ומת.

ובזה נבין, מדוע אנו רואים, לאחר שהאדם השקיע הרבה יגיעה, בכדי להגיע לדביקות ה', ובסופו של דבר הוא רואה, שנעשה יותר גרוע, מכפי שהיה מטרם שהתחיל לעבוד בעבודת הקודש, לתקן את עצמו. זאת אומרת, כאילו התיקונים שהוא עשה, היו בחינם, ללא תועלת, אלא להיפך, כנ"ל.

והתשובה היא, כי **באמת הוא הלך הרבה קדימה, אלא שיש להבחין בין התקדמות להאור או התקדמות להכלי**. כי מטבע של האדם להחשיב את ההתקדמות לאור, כי רק להאור האדם משתוקק. נמצא, בדברים שאינם מאירים, לא מענין אותו כלום, כי מה יתן לו, אם יהיה לו חסרון גדול. כי יש כלל "האדם משתוקק לדברים שמביאים לו תענוג". לכן כשרוצה לדעת, אם הוא התקדם, אז הוא מסתכל עד כמה שהוא קרוב להאור.

אבל האמת היא, ש"אין אור בלי כלי". אם כן הוא צריך מקודם להתקדם להכלי. היינו שיש ענין **התקדמות בחסרון**. שבתחילת עבודתו עוד לא היה מגולה לו את חסרונו, אלא שהיה משתוקק להאור, והגם שגם אז היה לו חסרון, בזה שאין לו האור.

אבל זה דומה לענין, שנוהג אצל אנשים: לפעמים שנאבד איזה חפץ חשוב, השווה אצלו ברווח של שעה אחת, לפי מה שהוא מרויח ליום. נגיד דרך משל, שהוא מרויח שמונה דולר ליום, אז פחות מדולר לשעה לא יעבוד, אלא יותר חשובה לו המנוחה. אבל נאבד לו חפץ ששווה דולר, הוא מסוגל לחפש שעתיים עד שימצא אותו. ומתעוררת השאלה, מדוע הוא עובד עכשיו שעה, בכדי להרויח חצי דולר.

והתשובה היא, שיש הבדל בין "מניעת הרווח" ל"הפסד מקרן". כי מה שיש בידו והוא מפסיד, אפילו דבר קטן חשוב לו, היות שזה הוא כבר היה ברשותו ונאבד לו. מה שאם כן דבר שהאדם לא השיג אותו, דווקא דבר גדול, כדאי להתייגע עליו, אחרת המנוחה יותר חשובה אצלו.

אותו דבר אצלנו. בשעה שהיה לו רצון להגיע לדביקות ה', החסרון הזה נקרא "מניעת הרווח". היינו שיש לו חסרון, אולי לא ירוויח. לכן הוא הולך

לעבוד. וזה עוד לא נקרא "חסרון אמיתי", שיהא ראוי להתלבש בו השפע העליון.

מה שאם כן אם כבר השקיע כמה שנות עבודה, זה דומה ל"הפסד מקרן". היינו הפסיד כמה שנות יגיעה ולא הרוויח כלום. אז החסרון הזה נבחן ל"חסרון", משום שחסרון זה מוליד לו יסורים וכאבים.

הרי אנו רואים, שענין זה, שהשקיע הרבה יגיעה, והיה בדעתו, שתיכף יעזור לו ה', ויזכה לדביקות בו יתברך, אז הולך ומתקדם בענין חסרון לדביקות, מטעם שהשקיע הרבה יגיעה. ומשום זה, כל כמה שהוא רואה, שהוא מרבה יגיעה, הוא רואה תיכף ההיפך מזה, איך שהגוף מתנגד בכלל לענין השפעה.

אז מתרקם בו ענין, שהוא צריך לעזרתו יתברך, שיעזור לו. ואינו מבקש אז מותרות, אלא שהוא רוצה להיות יהודי פשוט, שמאמין בה'. שהוא יתברך, השם שלו נקרא "טוב ומטיב". והוא רוצה לשבח להבורא, ולומר אליו "ברוך שאמר והיה העולם" בתכלית הפשטות, בלי שום השגות גדולות על תורה ומצות עם כוונות, אלא פשוט בתכלית הפשיטות, שיוכל לשבח את הבורא, ולתת לו תודה על מה שברא אותו.

והיות שעכשיו הוא רואה, שאין לו אפילו התשוקה לתורה ועבודה, כמו שהיתה לו מטרם שהתחיל לעבוד. וזהו משתי סיבות, שהם אחד:

א) סיבת כניסתו לקבל עליו עול תורה ומצות, היתה בנויה על כלים דקבלה. אז הגוף היה משתוקק לקבלת הטוב ועונג, בבחינת מה שהרגיש, שיש לקבל מרוחניות יותר סיפוק בחיים, היינו שהרצון לקבל יהיה לו מה לקבל. כי התענוגים גשמיים לא נתנו לו סיפוק בחיים. מה שאם כן עכשיו, שנכנס לעבוד בעמ"נ להשפיע, על זה הגוף שלו מתנגד.

כי הגוף מסכים לתת יגיעה במקום שהגוף יכול להרויח. מה שאין כן עכשיו, שאמר להגוף, תקיים תורה ומצות, וע"י זה, היינו בסגולת קיום תו"מ, תהיה יכולת לא לתת להגוף שום תענוג ושכר תמורת עבודתו. ומשום זה, שהגוף שומע, שלא יהיה לו שכר עבור עצמו, אלא שהשכר שלו יהיה, אם יזכה ויהיה לו כח שלא לתת להגוף שום תמורה עבור עבודתו, זהו סיבה שעכשיו אין לו כח לעבודה, כמו שהיה מטרם כניסתו לעבוד בבחינת עמ"נ להשפיע, שהגוף היה מצפה לתענוגים יותר גדולים, מכפי שהיה מקבל מתענוגים גשמיים. לכן על זה היה לו חומרי דלק, ולא היה לו שום מניעות

מצד הגוף, היות שהגוף היה מצפה, שהרצון לקבל ירויח עכשיו יותר תענוגים.

אולם צריכים לדעת, שאין שפה אחרת להגוף, שירצה לעבוד עבודת הקודש. ועל זה אמרו חז"ל "לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות שלא לשמה, שע"י זה הוא יבוא לשמה". נמצא לפי זה, תחילת כניסתו לעבודה היתה בסדר גמור. היינו, שמוכרחים לבטוח להגוף, שחס ושלום לא יפגמו בהרצון לקבל שלו. אלא אדרבה, היינו שע"י קיום תו"מ יהיה להרצון לקבל ממש סיפוק בחיים, והרצון לקבל שלו, ירגיש דוקא הוא, ע"י קיום תו"מ, ירגיש עצמו, שהוא מאושר בעולם מכל בני גילו.

מה שאם כן לאחר שנכנס בעבודה, והתחיל לדעת, שעיקר הוא להגיע לדבקות בה', הנקרא "לעשות הכל בעמ"נ להשפיע", אז מתחיל הגוף להתנגד לעבודה זו. אבל יש מזה תועלת רבה, מהתנגדות זו של הגוף. היות שע"י זה האדם נעשה בעל חסרון גדול, היינו שמרגיש יסורים מזה שהוא נתרחק מדביקות ה', כנ"ל. ואז, עד כמה שהוא מצטער ביותר, הוא נעשה יותר נצרך להבורא, שיעזור לו. כי הוא רואה אז, כי האדם מצד עצמו אינו מסוגל לצאת מאהבה עצמית, אלא רק הבורא בעצמו הוא יכול לעזור לו. **וזה לא ענין של הבנה, אלא שזהו ענין של הרגשה**. שזהו כמו שכתוב (תהילים קכ"ז) "אם ה' לא יבנה בית, שוא עמלו בוניו בו".

היוצא מזה, שהאדם צריך להאמין, שכל הסיבובים שהביאו למצב שבו הוא נמצא עכשיו, הוא בכדי שתהיה לו היכולת ליתן תפלה אמיתית מעומקא דליבא. אבל מדרך היצר הרע, הוא מביא לאדם דעות הפוכות, שבמקום שיש עכשיו ההזדמנות לבקש מה' בכל לב ונפש, היינו שכל השכליות והרגשות באו לידי החלטה, שרק ה' יכול עכשיו לעזור לו, מטעם שעתה הוא מסוגל לתת תפלה אמיתית, בא היצר הרע ומביא אותו לידי יאוש, כטענת המרגלים. ויכולים לומר על זה "כי ישרים דרכי ה', צדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם".

ובהאמור נבין את ענין, מה ששאלנו מה שכתוב "שונא מתנות יחיה". אין הפירוש, שלא יקבל מתנות. אלא אם הוא שונא את המתנות, מטעם שהוא רוצה לעבוד בעמ"נ להשפיע, לכן הוא שונא להיות מקבל, אבל הוא מקבל את המתנות, משום שהקב"ה רוצה בכך, וזה נקרא "מקבל בעמ"נ להשפיע", היות שהוא לא היה מעורר לה', שיתן לו מותרות. אלא הוא מבקש מה' הכרחיות. ולא חשוב אם לגבי אחר נקרא זה "מותרות". כי כל

אחד עובד לפי הרגשתו, ואין לו שום ענין מה שיש לחבירו. ואם אח"כ ה' נותן לו מתנה, והוא מקבל זה בעמ"נ להשפיע.

נמצא לפי זה, אם האדם מבקש מה', שיתן לו כלים דהשפעה, תלוי באופי של האדם, היינו שיכולים לומר, שאצל זה הוא "מותרות" ואצל השני זה "הכרחיות".

מהי מלחמת הרשות, בעבודה - א

מאמר ל', תשמ"ז

הנה רש"י מפרש את הפסוק "כי תצא למלחמה על אויביך", במלחמת הרשות הכתוב מדבר. ואח"כ כתוב "ונתנו ה' אלקיך בידך, ושבית שביו, וראית בשביה אשת יפת תואר, וחשקת בה, ולקחת לך לאשה, וגלחה את ראשה, ועשתה את צפורניה".

ויש להבין את כל זה, מה בא זה ללמדנו בדרך העבודה. היות שהתורה היא נצחיות, אם כן יש להבין את הנ"ל:

א) מה זה מלחמת רשות.

ב) מה משמיענו בזה שאומר "ונתנו ה' אלקיך בידיך". בטח כל יהודי מאמין, שכל המלחמות יכולים לכבוש רק בעזרת ה'.

ג) מה נקרא בדרך העבודה, אשת יפת תואר.

ד) מהו ענין התיקונים, מה מרמז לנו בדרך עבודה "וגלחה את ראשה, ועשתה את צפורניה".

ובכדי להבין את כל הנ"ל בדרך העבודה, צריכים מקודם לדעת מהי עבודה. כלומר, איזו בחינה נקראת "עבודה", כשהולכין בדרך ה'. ולאיזה שכר אנו מצפים להשיג תמורת עבודה. כידוע, שאף אחד אינו מסוגל לעבוד בלי שכר, כי היות שהשורש שלנו הוא במצב של מנוחה. אי לזאת, אין אנו מסוגלים לתת יגיעה, אלא רק תמורת שכר, שהוא בחינת תענוג, שמשיגים אחר היגיעה.

והיות שבלי תענוג אין יכולים לחיות, וזהו גם כן מטעם, שהשורש שלנו הוא מקור התענוג, נמצא, שזהו הגורם, שאנו זקוקים לתענוג. ועוד סיבה יש

לזה, שאין אנו יכולים לחיות בלי תענוג, היות שהבורא ברא את הנבראים מסיבת שרצונו להטיב לנבראיו, וממילא נטבע בהנבראים רצון וחשק לקבל הנאה ותענוג.

ומשום זה, היות שאין בהשורש שלנו בחינת יגיעה, ולכן אם אנו צריכים לעשות דבר שאינו בשורש שלנו, קשה לנו לעשות את הדבר. ומכל מקום אנו עושים את העבודה, מסיבת שבלי תענוג אי אפשר לחיות, לכן אנו מוותרים על המנוחה ונותנים יגיעה, בכדי להשיג על ידי זה הנאה ותענוג.

נמצא, מהו יגיעה, דבר שאין בזה הנאה ותענוג. אם כן כיון שאין בו תענוג, מדוע אנו עושים זה. והתשובה היא, שבזכות העבודה אנחנו נקבל תמורת זה שכר, ששכר נקרא "הנאה ותענוג". ואת זה אנו רואים שנהוג כך בגשמיות. אבל ברוחניות, מהי עבודה, שאין אנו נהנין מזה, שנקראת "עבודה". ומהו ברוחניות השכר, שמזה אנו יכולים לקבל הנאה ותענוג.

דבר זה ידוע, שיש ב' בחינות באורות:

א) אור הנקרא "מטרת הבריאה". שהוא, מה שהאדם צריך לקבל את הטוב והעונג, מה שהבורא רצה לתת להנבראים, שמסיבה זו ברא בהנבראים רצון והשתוקקות לקבל הנאה. אלא מטעם בכדי להוציא לאור שלימות פעולותיו, עשה צמצום והסתר, שע"י זה יתוקן את ענין של "נהמא דכסופא" (ענין הבושה) בעת קבלת התענוג, וזה בא מטעם שינוי צורה שיש בין המשפיע להמקבל.

ב) אור של תיקון הבריאה. שהוא כנ"ל, כלומר התיקון הוא, שהתחתון יקבל את האורות בעמ"נ להשפיע, שע"י זה תהיה השתוות הצורה, המכונה "דביקות בהבורא". ואז יתבטל את ענין הבושה.

נמצא, שאור הזה מכונה "אור דחסדים", על שם שהוא רוצה לעשות חסד להבורא, כלומר להשפיע להבורא. מה שאם כן אור דמטרת הבריאה נקרא "אור החכמה" או "אור החיים", שזהו האור מה שהבורא רוצה להטיב לנבראיו.

ובהאמור יוצא, היות שנעשה דין, שאסור להשתמש בהכלי, הנקרא "רצון לקבל לעצמו", הגם שהבורא ברא את הרצון הזה בהנבראים, אבל באופן בלתי ישר מושפעת להמקבלים בחינת בושה. ולתקן זה צריך האדם לבטל את הכלי הזה, שבא לו מצד הטבע, וזה נקרא "עבודה", מסיבת שהוא נגד הטבע. כי הטבע הוא, שאנו צריכים לקבל הנאה ולא לוותר על הנאה. כי בזמן שהאדם לא מקבל את הנאה, זוהי יגיעה, כנ"ל, משום שהוא נגד

הטבע. ומדוע הוא עושה עבודה זו, הוא מסיבת שרוצה בדביקות, הנקרא "השתוות הצורה".

אולם בעבודה זו, שהוא מוותר על ההנאה ולא מקבל אותה, בזה עוד לא נעשה בבחינת השתוות. כלומר, בזה שלא רוצים לקבל שום הנאה, זה לא נקרא, שהגיע למדרגת השתוות הצורה, וזהו מטעם, כמו שהבורא הוא המשפיע, כמו כן באם האדם רוצה להגיע לדרגת השתוות הצורה, גם האדם צריך להיות משפיע. היינו להגיע לרצון שירצה להשפיע לאחרים, כמו שהבורא הוא משפיע.

וכמו כן צריכים לומר, שעם זה שהוא כבר עוסק באהבת הזולת, שעוסק בהשפעה, אינו מגיע עוד לידי השתוות הצורה, אם אין לו הנאה, בזמן שהוא עושה מעשים דלהשפיע, ולא לקבל שום תמורה חזרה. וזהו מסיבת, היות שיש להבורא הנאה בזה שהוא משפיע להנבראים, כנ"ל, כי רצונו להטיב לנבראיו, כמו שאמרו חז"ל (זהר וירא קי"ח, אות שצ"ט) "אמר רבי יהודה, לא היתה שמחה לפני הקב"ה מיום שנברא העולם".

ולכן, אם האדם עוסק בהשפעה ואין לו הנאה, בטח שאין לו שמחה. כי שמחה היא רק תוצאה מהנאה שיש לאדם מאיזה דבר, זה גורם לו שמחה. אי לזאת, אם האדם משתדל לעסוק בהשפעה, אבל אין לו הנאה מזה, שעוסק בהשפעה, עדיין חסר בהשתוות הצורה, כי להבורא, בזמן שהוא משפיע, יש לו תענוג. מה שאם כן האדם, אין לו תענוג. לפי זה יוצא, שהאדם, בזמן שהוא רוצה לזכות לדביקות, צריך שיהיו לו ג' תנאים:

א) שלא להשתמש עם הרצון לקבל לעצמו.
ב) שיעסוק במעשים דהשפעה.
ג) שתהיה לו הנאה בזמן שהוא משפיע.

אמנם יש להבין, איך האדם יכול להנות, מזה שנותן הכל לה' על דרך הכפיה. אפשר לומר, הגם שהגוף לא מסכים, שיעבוד רק עבור ה', כלומר שכל מה שהוא עושה, יעשה חשבון מקודם, אם הקב"ה יהנה מהמעשה שהוא הולך לעשות עכשיו, הלא זהו נגד הטבע, והגם שיכולים להבין, שהוא עושה זה על דרך הכפיה, שהוא כופה ומסגף עצמו, בכדי לעשות דברים שהקב"ה יהנה מזה.

אבל מה שעושים על דרך הכפיה, אין הנאה. נגיד על דרך משל, אדם הולך לבית חולים, ושם מנתחים אותו. ובטח הוא עושה זה על דרך הכפיה, הגם שהוא בעצמו הולך לבית חולים, ואף אחד לא מכריח אותו. וכמו כן

הוא משלם כסף סכום הגון עבור הרופא המנתח. אבל זה נקרא גם כן כפיה, מטעם שלא נהנה מהדבר, אלא שעל ידי זה, כלומר שע״י שהוא עושה לעצמו נתוח, הגם שזה יסורים וחשש סכנה, מכל מקום הוא יודע, שעל ידי זה הוא יכול להציל את חייו. אבל בטח היה יותר שבע רצון, אם הוא היה בריא ולא היה צריך להנתוח.

נמצא, הגם שהוא עושה מעשה, שמהמעשה עצמו הוא לא שבע רצון, מכל מקום, בזה שהוא יודע, שיציל את חייו, מהידיעה זו יש לו הנאה, ועושה את הנתוח. לכן יש כאן להבחין, שהוא עושה מעשה, שהגם מהמעשה עצמו לא נהנה, אלא להיפך, יש לו יסורים מזה, ומכל מקום, כיון שהוא מסתכל על השכר, בזה שירויח את חייו, יש לו כח לעשות דברים, שהוא לא לפי רוחו.

וכמו כן בגשמיות, שהאדם עובד ונותן יגיעה, הגם שהעבודה אינה לפי רוחו, היות שרוצה במנוחה, מכל מקום, כשהוא מסתכל על השכר, יש לו כח לעבוד ברצון, ואינו נקראת ״עבודה על דרך הכפיה״, היות שאינו אומר, אני מוותר על העבודה ושיתנו לי שכר בחינם. אלא מסיבת הבושה הוא מסכים על העבודה, רק בתנאי כנ״ל, שיהיה לו שכר. מה שאם כן חולה, שנכנס לבית חולים לעשות לעצמו נתוח, הוא בודאי יותר שבע רצון, אם לא היה צריך למעשה זה.

ובזה אנו רואים, שיש להבחין בעבודת האדם בגשמיות ג׳ אופנים:

א) עבודה מה שהאדם נותן יגיעה, בכדי לקבל שכר, שאז עבודתו היא לפי רוחו. כלומר שאינו אומר, אני מוותר על העבודה, ואני רוצה רק השכר לבד. וזהו מסיבת שהאדם מתבייש לאכול לחם חסד.

ב) האדם עובד בכדי לקבל שכר, אבל עבודתו היא לא לפי רוחו. כלומר, הוא היה יותר שבע רצון, אם לא היה צריך לתת העבודה, כנ״ל במשל, במי שנכנס לבית חולים לעשות לעצמו נתוח. הגם שהוא עושה עבודה זו ברצון, ואין אף אחד שיכריח אותו, והוא עשה זאת מטעם השכר או העונש. כלומר, שירויח את החיים שלו, או שיכולים לומר, שלא ימות, שזה נקרא, שאם הוא לא יעשה את הדבר הזה, הוא יקבל עונש מיתה.

ג) שהוא עובד עבודה לשם הזולת. כלומר שהוא לא רוצה שום שכר, רק מטעם לטובת הזולת. כדוגמת שהוא הולך לעבוד באיזה מקום, והשכר של העבודה הוא יתן לצדקה. וכאן נשאלת השאלה, מאין הוא לוקח חומרי דלק לעבודה זו, היינו לעבוד בלי שום תמורה. הטעם הפשוט הוא, היות שיש ענין

של כבוד, והוא נמצא בסביבה שמכבדין את מי שעובד לטובת הזולת, זו הסיבה שנותן לו כח לעבודה.

וכמו שאומר בספר "מתן תורה" (מאמר "השלום" דף צ"ג) וזה לשונו "אולם בעת אשר שיעור העבודה בהשפעה לזולת מתבסס על שם החברה לבד, הרי זה יסוד רעוע, כי מי ומה יחייב את היחיד להרבות תנועות להתייגע לשם החברה".

ולעבוד לטובת החברה לשם כבוד, זה לא כל אדם מוכשר לעבוד לשם כבוד, כי זהו כבר מדרגה שניה לתאוה. כידוע שיש ארבע בחינות בדרגות האדם, הנקראות: דומם, צומח, חי, מדבר.

וכמו שאומר ב"מבוא לספר הזהר" (אות כ') וזה לשונו, "ותמצא שבחינה א', שהיא מידת קיומו ההכרחי, ובחינה ב', שהיא מידת תאוות הבהמיות היתרות על מידת קיומו, הוא מקבל וניזון מדברים הנמוכים ממנו, שהם דומם, צומח, וחי. אבל בחינה ג', שהיא תאוות אנושיות, כגון ממשלה וכבוד, הוא מקבל וניזון מבני מינו, השווים אליו. ובחינה ד' של המזונות, שהיא המושכלות, הוא מקבל וניזון מבחינה עליונה ממנו, דהיינו מעצם החכמה והשכל, שהם רוחניים".

הרי שאין האדם מסוגל לעבוד בלי שום תמורה. ואפילו בשביל תמורת כבוד, גם לא כל אדם מסוגל לעבוד, אלא שהם נחשבים כבר למדרגה יותר גבוהה מסתם עמך. אבל יש לפעמים, אדם יכול לעבוד לטובת הזולת מטעם קנאה. היינו שהגם על כבוד הוא מוותר, כלומר שאין הוא מסוגל לעבוד ולתת יגיעה, הגם שע"י זה שלא יעבוד לטובת הזולת, הוא לא ירויח כבוד. אבל מטעם קנאה, בזה שהוא רואה, שלאלו אנשים שעובדים בשביל כבוד, בזמן שהוא רואה שמכבדים אותם, ועליו אין מי שיסתכל עליו, היסורים האלו, שיש להשני כבוד, זה כואב לו. ומסיבת היסורים האלו, יש גם כן מציאות, שהאדם יעבוד לטובת הזולת.

אולם כשמתחילים לעבוד ברוחניות, היינו לקיים תו"מ, כאן אנו מוצאים הרבה דברים מסובכים. והסיבה העיקרית היא, משום שברוחניות יש ענין של אמונה. כלומר שהאדם צריך להאמין בשכר ועונש. ובמקום שצריכים להאמין, כבר אין הגוף מסכים. היות שהרצון לקבל לעצמו, הוא נהנה בזמן שהוא מבין ורואה את הכדאיות שבדבר. מה שאין כן שאומרים לו, שהוא יאמין, כבר מתחיל את העבודה בכבידות. וזהו לפי הכלל "אין

ספק מוציא מידי ודאי״. כלומר, שהיגיעה, הוא רואה, שבודאי הוא צריך לוותר על המנוחה והשכר אצלו בספק.

אי לזאת, גם השלא לשמה כבר קשה לעבוד, מסיבת שהוא צריך מקודם לקבל על עצמו בחינת אמונה למעלה מהדעת, ולהאמין בשכר ועונש. ולאחר שקבל על עצמו אמונה במלכות שמים באופן כללי, בא הזמן לחשוב על פרטים. כלומר יש להבחין באמונה חלקית או אמונה שלימה, כמו שאומר ב״הקדמה לתע״ס״ (אות י״ד) וזה לשונו ״בדומה לאדם, שמאמין לחבירו ומלוה לו כסף. אפשר שיאמין לו על לירה אחת, ואפשר שיאמין לו על כל רכושו בלי שום צל של פחד. ואמונה זו האחרונה נחשבת לאמונה שלימה. אבל באופנים הקודמים נבחנת לאמונה בלתי שלימה. אלא שהיא אמונה חלקית, אם פחות או יותר״.

ובזה יש הבדל בין עבודה רוחניות לעבודה גשמיות, משום שכל השכר נבנה על בסיס אמונה. והיות שהבסיס של יהדות הוא אמונה, לכן יצא לנו הרבה הבחנות:

א) יש לו אמונה חלקית, כנ״ל, וחוץ מזה הוא משתתף קצת ידיעה, כלומר שהשכר הוא בידיעה. וזה אפשר להיות בזמן, שהוא עובד שלא לשמה, אלא על דרך שיתנו לו כסף או כבוד. שהכסף והכבוד הוא לא צריך להאמין, אלא הוא רואה, אם הוא יכול לקבל כסף או כבוד, או שלא יהיה לו בזיונות. כלומר שהוא מקבל בפועל ממש בזיונות. וזה גורם לו שיתן עבודה ויגיעה. או שנותנים לו כבוד וכסף, הוא בפועל ממש. לכן אין בזה ענין אמונה.

נמצא, שגם בשלא לשמה יש להבחין ב׳ הבחנות:

א) שהעבודה, שהוא עובד, היא לא לפי רוחו, כנ״ל במשל למי שעושה לעצמו נתוח. כלומר, כי מי שעובד מחמת כפיה, נמצא שהעבודה שלו הוא לא לפי רוחו, כי הוא היה יותר שבע רצון, אם הוא לא היה צריך לעבוד. וזה נוהג רק במי שעובד ומקיים תו״מ מסיבת עונש. כלומר, אם הוא פועל אצל בעל הבית דתי. והוא אמר לו, שאם אין אתה מקיים תו״מ אני אפטר אותך מעבודה, והוא ישאר בלי פרנסה. נמצא, מה שהוא צריך לקיים תו״מ, הוא מחמת עונש. לכן הוא מצפה ליום, שתהיה לו היכולת להשתחרר מלקיים תו״מ.

וכמו כן מי שהוא מקיים מחמת בזיון. כלומר, נגיד שהוא רגיל ללמוד כל לילה דף היומי. ומטעם מצות לימוד התורה, הוא עכשיו במצב, שהאמונה שלו היא חלשה, ואין לו חשק לבוא להשיעור של דף היומי. אלא מטעם שהוא מתבייש מפני החברים, שיבזו אותו ולא יכבדו, ומסיבה זו הוא בא

ללמוד תורה. נמצא, שהעבודה הזו היא לא לפי רוחו, כלומר שהיה שבע רצון, אם סיבה זו לא היתה, שבשבילה הוא מוכרח לתת יגיעה.

ב) השלא לשמה, שהוא לומד בכדי לקבל שכר, או כבוד, או כסף, וכדומה. העבודה זו היא כן לפי רוחו. כלומר, שאינו אומר, הלואי שלא היה צריך לעבוד. זה הוא לא יכול לומר, מסיבת שהאדם לא רוצה להפסיד רווחים.

אולם יש בחינה, הנקראת "לשמה", היינו שהוא עובד מטעם אמונה, ולא מטעם שאנשים מחייבים אותו לעבוד. אלא האמונה בה' זוהי הסיבה שהוא מקיים תו"מ. וזה נקרא "העובד לשם שמים" ולא לשם בריות. וזוהי מדרגה חשובה מאוד. ויש לפעמים, שהוא רוצה להיות בטוח, שאין לו שום מחשבה, שיעבוד מסיבת הבריות. לכן הוא עושה הכל בהצנע לכת, ואין אף אחד בעולם, שידע את שיעור עבודתו, וכמה כוחות הוא משקיע בעבודת ה', אלא רק הקב"ה יודע.

אולם גם מדרגה זו, שהיא כולה לשם שמים, עוד לא נקראת "עבודה של שלימות". מסיבת כי שלמות עבודה היא להגיע לידי דביקות ה', הנקרא "השתוות הצורה". כמו שאמרו חז"ל "מה הוא רחום, אף אתה רחום". כלומר, שהאדם צריך לעבוד שלא עמ"נ לקבל פרס. אלא הוא רוצה לבטל את רשותו לגמרי, ואינו רוצה אלא שיהיה רשות אחד בעולם, היינו רשות היחיד, שרק רשותו של הקב"ה תהיה בעולם, ורשותו עצמו הוא רוצה שתתבטל.

ובהאמור יוצא, שענין מלחמת היצר, שיש לו לאדם, נוהג בכמה אופנים:

א) **מלחמת מצוה,** שיש לו מלחמה עם היצר הרע, בענין שישלוט על היצר הרע, שלא יפריע לו מלקיים מצות. או שהמלחמה היא, שיהיה לו כח להתגבר על היצר הרע, שלא יעשה עבירות. זה נקרא "מלחמת מצוה", שכל המלחמה שלו היא בענין קיום תורה ומצות.

ב) **מלחמת רשות,** שהאדם עושה מלחמה עם היצר הרע על הרשות. כלומר, היצר הרע טוען שיש שתי רשויות: א' של הקב"ה, ב' של האדם. וטענתו היא, שכך היתה מטרת הבריאה. היינו שהמקבלים יקבלו מהבורא טוב ועונג. נמצא, שהרשות של הנבראים צריכה להישאר. ולמה אתה רוצה לבטל את הרשות של הנבראים. והאדם טוען להיפך.

ועבודה זו של מלחמת הרשות, אין בידי האדם שום כח, שיוכל לכבוש את הרשות של הגוף, ולהעבירו לרשותו של הקב"ה. ועל זה אמרו "הבא לטהר מסייעין אותו". היות שביטול הרשות הוא נגד הטבע, כי כנ"ל, כמו

שהגוף טוען, הלא הבורא ברא את העולם בכדי להטיב לנבראיו, לכן נטבע באדם טבע לקבל הכל לתוך רשותו.

וזה שכתוב "כי תצא למלחמה על אויביך, ונתנו ה' אלקיך בידיך". ושאלנו, מה בא הכתוב להשמיענו. והלא ידוע, שכל המלחמות, שעם ישראל יוצא לכבוש, הוא רק בעזרת ה'. ולפי הנ"ל בא הכתוב ללמדנו, שנדע, שאין בידינו לכבוש את מלחמת הרשות. ואנו צריכים לדעת, שידיעה זו מצילה אותנו מיאוש. היות שאדם, לאחר שהשקיע כוחות, לכבוש את הרשות הזו, שיכנס לקדושה, ורואה, שאדרבה, שלפי דעתו של האדם, הוא נעשה יותר גרוע, מכפי שהתחיל ללכת במלחמת הרשות. כלומר, בזמן שהיה עוסק במלחמת מצוה כנ"ל, האדם ראה איך שהוא מתקדם בעבודה, כי כל יום ויום היה רואה, שכובש תחת ידו מצות ומעשים טובים. מה שאם כן במלחמת הרשות הוא הלך אחורה לפי דעתו. על זה בא הכתוב להודיענו, **שדוקא עתה, שבאת לידי הכרה, שאין בידך לכבוש את המלחמה הזאת, שאל יברח מהמערכה, אלא עכשיו הזמן, שאדם יכול לתת תפלה מעומק הלב, היות שהוא רואה, שמצד עצמו אין הוא מסוגל לעשות שום דבר.**

נמצא, שהרויח ע"י עבודה זו, שהשקיע עד עכשיו, צורך לישועת ה'. וכיון שיש לו עכשיו כלי, הנקרא "צורך", יש עכשיו הזמן האמיתי, שהאור יכול לבוא ולהתלבש בתוך הכלי הזה. וזה שכתוב "ונתנו ה' אלקיך בידיך", שרק ה' בידו הוא לתת לך, שתוכל לכבוש את מלחמת הרשות.

נמצא, שידיעה זו כל כך חשובה, עד שקשה להאדם להאמין בזה, ונופל ליאוש. מה שאם כן אם האדם מאמין בזה, היינו דווקא עכשיו הוא הזמן שה' יעזור לו, בטח לא יברח מהמערכה, וילך עתה בדרך האמת, ויזכה לכבוש את הרשות הזה, ולהוציא את הרשות מיד הקליפות, ולהכניס אותה לקדושה.

ובהאמור יש לפרש מה שאמרו חז"ל (סנהדרין צ"ז) וזה לשונם "ג' באין בהיסח הדעת. אלו הן משיח, מציאה ועקרב". שענין היסח הדעת, זאת אומרת, כי כפי דעתו, הוא בא כל פעם לכלל יאוש, וכבר הסיח דעתו מזה, כלומר שכבר חשב הרבה פעמים, שענין להוציא את הרשות מהקליפות ולמסור לידי קדושה, עבודה זו של מלחמת רשות, אינה בשבילו. שהוא רואה, שהוא אינו מוכשר לזה.

והסיבה היא פשוטה מאוד. כי כבר השקיע הרבה כוחות, ולפי דעתו הוא הלך אחורה ולא קדימה. וכל פעם הוא מתגבר למעלה מהדעת, ולא עוזר לו

שום דבר. לכן אומרו, שהאדם צריך לדעת, שאל יסתכל על מה שהוא רואה, אלא יאמר, שענין "משיח" הנקרא, שיגאל אותו מהגלות, שיושבים בין העמים. פירוש, שהרשות הזו, שהוא משועבד לע' אומות, משיח יגאל ויוציא הכל מרשות הקליפות, שהם מכונים "ע' אומות העולם", שהם נגד "ז' מידות דקדושה", המכונים "חג"ת נהי"מ", וכל ספירה כלולה מעשר, הרי הם ע'. וכנגדם יש ז' קליפות. וכל אחד כלול מעשר, הרי הם "ע' אומות". ובחינת "ישראל" היא תחת שליטתם, ומשיח יגאל אותנו. וכל מה שיש בכלל, כמו כן לומדין בפרט, כל אחד ואחד צריך לזכות לגאולה פרטית.

ובהאמור יש לפרש מה שאמרו שם וזה לשונם "אין בן דוד בא עד שתכלה פרוטה מן הכיס". ויש להבין, מה פירוש "עד שתכלה פרוטה מן הכיס", בעבודה. ענין כסף, ידוע שהוא דבר, שע"י קונים דברים טובים, הנחוצים לאדם. שכסף נקרא, תחליף של יגיעה. כלומר, האדם נותן יגיעה ועבודה, ותמורת זה הוא מקבל כסף, ובזה הוא קונה לעצמו דברים, הנחוצים לו.

ולפי זה יש לפרש, שהאדם, כל מה שבידו כבר עשה, וכבר כל היגיעה, שהוא חושב שיש בידו לעשות, כבר עשה, ואין לו מה להוסיף על היגיעה. זה נקרא, ש"אין בן דוד בא", כלומר, שהגאולה, שגואל את הרשות מהקליפות ומכניסו לרשות של הקדושה, לא תהיה מטרם, שהאדם כבר נתן כל הכוחות שהיו ברשותו, ואין לו עוד כוחות ויגיעה לתת. זה נקרא, שכבר אין לו פרוטה. זאת אומרת, שאין לו עוד במה לקנות קדושה.

אז בא הזמן, שמשמים מרחמים עליו, ומכניסים אותו לקדושה, הנקראת "בן דוד", שהכוונה היא על הגאולה. ואז מקוים הכתוב "ונתנו ה' אלקיך בידיך", שבאה אז עזרה מלמעלה. וזה שכתוב "ושבית שביו". שהאדם כבר כבש את רשות של הגוף, שהיה תחת שליטת הס"א, והאדם הוא המושל.

ועתה נבאר את השאלה הג', ששאלנו, מהי אשת יפת תואר בעבודה. כמו שכתוב "וראית בשביה אשת יפת תואר, וחשקת בה, ולקחת לך לאשה". הנה (אבות, פרק שישי) "רבי מאיר אומר, כל העוסק בתורה לשמה, זוכה לדברים הרבה, ומגלים לו רזי תורה". ידוע, שתורה נקראת "אשה", כמו שכתוב (קדושין ל' ע"ב) וזה לשונם "ללמדו אומנות, מנא לן, אמר חזקיה דאמר, קרא, ראה חיים עם אשה, אשר אהבת. אם אשה ממש היא. כשם שחייב להשיאו אשה, כך חייב ללמדו אומנות. אם תורה היא, כשם שחייב ללמדו תורה, כך חייב ללמדו אומנות". הרי שמפרשים שאשה היא תורה.

הנה הנשמות הן באות מבחינת מלכות, שהיא בחינת "רחל", שהיא בחינת עלמא דאתגליא. שפירושה היא, שבחינת חכמה מגולה בה, היא נקראת "יפה", כמו שכתוב (ויצא שני) "ורחל היתה יפת תאר ויפת מראה".

ואאמו"ר זצ"ל אמר, איפה שכתוב "יפה" הכוונה על חכמה, שחכמה נקראת "יופי", כמו שכתוב "יפה עינים", ש"עינים" נקרא חכמה, כמו שכתוב "עיני העדה", שהם חכמי העדה. זאת אומרת, שתורה נקראת "אשת יפת תואר", וגם הנשמות הנמשכות ממלכות מבחינת עלמא דאתגליא, נקראות "אשת יפת תואר", כנ"ל.

ובזה יכולים לפרש "וראית בשביה אשת יפת תואר", פירוש "לאחר שנתנו ה' אלקיך בידיך", את הרשות הזה שהיה בידי הקליפות. ואז כשאתה תעסוק בתורה, יהיה הכל לשמה. וממילא תזכה לרזי תורה. כלומר, שהתורה היא בחינת נשמת ישראל, כמו שכתוב בזה"ק "אורייתא וקוב"ה וישראל חד הוא". וראית בשביו את נשמת התורה, וחשקת בה. כלומר שאז מתחיל **עבודת המסכים.**

זאת אומרת, אז האדם מתחיל לעבוד עם רצון לקבל על רוחניות. שידוע, שבכל מדרגה שהיא יותר גבוהה מחברתה, צריך להתחיל לעבוד מחדש, שיקבלה בעל מנת להשפיע. כי הגם שכבר זכה ללמוד לשמה, אבל בזמן שמקבל מדרגה יותר גדולה, ממה שהיה לו, אז צריכים תיקונים חדשים, בכדי שיקבל אותה לא מחמת חשק, הנקרא "רצון לקבל", אלא צריך לעשות תיקונים, הנקרא בלשון קבלה "מסכים". כפי שאנו לומדים, שיש ה' בחינות מסך, כמו שכתוב בספר "פתיחה לחכמת הקבלה" (אות י"ז) "והתיקונים האלו אמרה התורה, וגלחה את ראשה ועשתה את צפורניה".

ועתה נבאר שאלה הד', ששאלנו, מהו "וגלחה את ראשה ועשתה את צפורניה" על דרך העבודה. ידוע, ש"שערות" נקראים דינים, כמו שכתוב בזה"ק (נשא דף כ"ג ובהסולם אות ע"ח) וזה לשונו "אמר רבי יהודה, שערות ראשה של האשה שנגלו, גורמים לשער אחר להתגלות, דהיינו כוחות הס"א, הנאחזים בשערות, ולפגום אותה. משום זה צריכה האשה, שאפילו קורות ביתה לא יראו שער אחד מראשה, כל שכן לחוץ. צא וראה כמה פגמים גורמים שערות של האשה, גורמות למעלה, גורמות למטה".

ומדוע השערות פוגמים למעלה ולמטה. יש להבין מה זה שערות ברוחניות. למדנו "בתחילה ברא את העולם במידת הדין. ראה שאין העולם יכול להתקיים, עמד ושיתף עמה מידת הרחמים". ידוע ש"דין" נקראים

כלים דקבלה, היות שעליהם היה דין, שאסור להשתמש עמהם, אם לא יכולים לתת עליהם כוונה דעמ"נ להשפיע. ודבר זה קשה מאוד, ללכת מקצה אל הקצה, היינו מרצון לקבל לעצמו, ולעשות הכל בעמ"נ להשפיע. לכן "שיתף עמה מידת הרחמים", שהיא בחינת בינה, שהיא בחינת השפעה, וע"י זה תהיה יכולת בסגולת תו"מ להפוך אותה בעמ"נ להשפיע.

כמו שכתוב בספר "פתיחה לחכמת הקבלה" (אות נ"ח) וזה לשונו "וראה, שאין העולם מתקיים. דהיינו כנ"ל, שבאופן זה לא היה שום אפשרות להאדם, הצריך להבראות מבחינה ד' הזו, שיוכל לסגל מעשיו של השפעה, שעל ידו יתקיים העולם במדת התיקון הנרצה, לכן הקדים מידת הרחמים ושתפה למידת הדין. שע"י השתתפות הזו, נעשה גם הבחי"ד, שהיא מידת הדין, כלולה מניצוצי השפעה, שבזה נעשה הכשר לגוף האדם, היוצא מבחי"ד, אשר יוכל לעשות מעשים טובים עמ"נ להשפיע נחת רוח ליוצרו, שע"י זה יתקיים העולם לתיקון הנרצה מבריאת העולם כנ"ל".

ובהאמור נבין את ענין השערות, כי שערות הם כלים דקבלה, הבאים ממידת הדין, שהם שייכים להעולמות שלפני התיקון, ששם עוד לא היו נקראים "שערות". אבל שם על כלים האלו, שהיו מקבלים האורות, גרם זה לשבירת הכלים. ולכן נעשה תיקון, שלא ישתמשו עוד בכלים האלו. ומשום זה, כשבאו האורות עם הכלים האלו לעולם התיקון, האורות נסתלקו. והכלים האלו קבלו שם "שערות", מלשון "סערה", משום שחסר להכלים האלו האורות, שהיה להם.

כמו שאומר בתע"ס (חלק י"ג דף א' - תע"ו תשובה קי"ב) וזה לשונו "ונקראים שערות, מלשון הכתוב, אשר בשערה ישופני, שפירושו סערה. ונקראים כן, משום חוזק הדינים, הנמצא בהם, להיות באים ממלכות דצמצום א'". כלומר שמלכות דצמצום א' נקראת "מידת הדין", שלא משתמשים עמה בעולם התיקון.

ובזה יש לפרש, מה שכתוב בענין התיקונים של אשת יפת תואר "וגלחה את ראשה". היינו, לא להשתמש עם הכלים דקבלה, הנקראים "מידת הדין", שאז האור היה מאיר בגדלות, שזה נקרא "וגלחה את ראשה", היינו השערות, שהם הכלים, הבאים ממידת הדין. אלא להשתמש עם הכלים המתוקנים עם מידת הרחמים, שהיא מדרגה יותר קטנה. לכן יהיה לו יותר קל לכוון בעמ"נ להשפיע את בחינת רזי תורה, הנקרא בחינת "נשמה", כנ"ל. מה שאם כן אם יקבל כמו שהוא, נמצא שיקבל את התענוג של אור הנשמה מחמת "וחשקת בה", ולא מטעם רצון להשפיע. כי לא יהיה לו הכח

לכוון על הכלים דמידת הדין, ולקבל את האור בעמ"נ להשפיע. וזה כמו שאמרו חז"ל "ראה הקב"ה, שאין העולם יכול להתקיים, עמד ושתף עמה מידת הרחמים".

ועל דרך זה יש לפרש תיקון השני, מה שכתוב "ועשתה את צפורניה". ותרגום אונקלוס מפרש "ועשתה את צפורניה", ותרבי את טופרייהא, שפירושו, שתגדיל את צפורניה. ויונתן בן עוזיאל מפרש, ותיצמי את טופרייהא, שמפרש שם הוא לשון גידול צפורניה, שהמשמעות הוא בעניני עבודה, שהגדלות שלה תיקח מהצפורנים ולא מבשר האצבעות.

ובכדי להבין את ענין האצבעות, צריכים לדעת מה שכתוב בזה"ק (בראשית כרך ב' דף ק"כ ובהסולם אות קכ"ט, מאמר "מאורי אור ומאורי האש") וזה לשונו "האצבעות של אדם הם הנסתרות שבהמדרגות, וסודות עליונים, ויש בהם פנים ואחורים". ובזה תבין דברי חז"ל, שאמרו (תענית ל"א) "עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים, והוא יושב ביניהם בגן עדן, וכל אחד ואחד מראה באצבעו, הנה אלקינו זה, כי האצבעות הן סוד מוחין דחכמה כנ"ל, ומוחין דחכמה הן סוד ראיה ואור עינים כנודע, ועל כן אמרו מראה באצבעו, האחורים של האצבעות הם בחיצוניות שלהן. והם רמז לצפורנים של האצבעות. ומשום זה יש רשות לאדם להסתכל בצפורנים במוצאי שבת, שהרי מאירים אז מאותו הנר, ומאירים מאותה האש, לשלוט בימות החול. וזה סוד הכתוב, וראית את אחורי ופני לא יראו, דהיינו שלא יסתכל האדם בפנימיות האצבעות בשעה שמברך במוצאי שבת, בורא מאורי האש, להיותם נבחנים לבחינת פנים פנימיים, שעליהם נאמר, ופני לא יראו".

נמצא לפי זה, אשר ענין "הצפורנים" בעבודה מרמז, שאור, המכונה "מאורי האש", יכולים לקבל בבחינת "הראיה", הנקראת חכמה, רק בחינת "אחורים", הנקראת "צפורנים", שהוא בחינת "קטנות", ולא בחינת "פנים", שהיא "גדלות". והאיסור הוא, שמדרגה גדולה, שיש בה אור יותר גדול, אז התשוקה יותר גדולה, לפי שהתענוג הוא יותר גדול וקשה להתגבר.

וזה שכתוב "וחשקת בה". לכן בחינת הנשמה, שמשיג לאחר כיבוש הרשות של הגוף, הנקרא "אהבה עצמית", וכל רצונו הוא אך ורק להשפיע נחת רוח ליוצרו, מכל מקום יש ענין הבחן מדרגות בקבלת השפע, שתהיה לו היכולת לעשות הכל בעמ"נ להשפיע, כידוע, שיש ד' מדרגות באופן כללי:

א) **מקבל בעמ"נ לקבל**. זה נקרא, מה שהאדם נולד מצד הטבע. והוא לא יכול להבין, איך אפשר לעשות משהו ללא תועלת עצמו.

ב) **משפיע, אבל בתנאי שיקבל תמורה**. וזה נקרא "שלא לשמה".

ג) **משפיע בעמ"נ להשפיע**. וזה נקרא "לשמה".

ד) שהוא כבר יכול לקבל תענוג, וכוונתו תהיה בעמ"נ להשפיע.

נמצא, לאחר כיבוש המלחמת הרשות, שנקרא זו מדרגה ג', שהיא בחינת לשמה. וזהו כמו שאומר רבי מאיר "הלומד תורה לשמה, זוכה לדברים הרבה, ומגלין לו רזי תורה", כנ"ל. והוא צריך אז להגיע לדרגה ד', שהוא מקבל את התענוג של אור הנשמה, הנקראת "אשת יפת תאר וחשקת בה", רזי תורה מתלבשים בכלים דקבלה, ולשמה הוא בכלים דהשפעה, היות שהאור הזה מתלבש בכלים דקבלת התענוג, ולא בכלים דהשפעה, שהם כלים שנותנים ולא שהם מקבלים, אז מתחיל סדר התיקונים, שעל ידם יש לו יכולת לקבל בעמ"נ להשפיע.

וזה שכתוב "וראית בשביה", שענין "ראיה" הכוונה על גילוי אור הנשמה כנ"ל. ועל זה בא הרמז "ועשתה את צפורניה", כמו שמפרש התרגום, ש"תגדיל את צפורניה", שהפירוש הוא כנ"ל, שהגדלות שלה תהיה מבחינת אחוריים, הנקרא "קטנות", שהיא בחינת "צפורנים", כנ"ל בדברי הזה"ק.

ובהאמור נבין מה שאמרו חז"ל (ברכות ס"ג) "אין דברי תורה מתקיימין, אלא במי שממית עצמו עליה". והשאלה היא, אם הוא ממית עצמו עליה, אז מי הוא מקיים את התו"מ. הלא כתיב, "למתים חפשי". ואמרו רבותינו ז"ל "כיון שאדם מת, נעשה חפשי מן המצות" (ירושלמי כלאיים ט' ג'). ויש לפרש "ממית עצמו עליה", שהוא צריך לבטל את הרשות, שהוא אומר, שזה לעצמו, את הרשות הזה הוא צריך לבטל ולהעבירו לרשותו של הבורא, היינו לומר, שאין שום רשות בעולם, אלא הכל שייך להבורא, שזה נקרא "ביטול רשות".

ואז הוא הזמן, שהתורה מתקיימת בו. כלומר, כי כל מה שהתורה הבטיחה לאדם, אם יקיימו התורה, שכל הדברים האלו לא יכולים להתקיים באדם, אלא עד שאדם תהיה לו היכולת לקבל בעמ"נ להשפיע. וזה אי אפשר להיות, אלא דווקא בזמן שאדם מבטל את רשותו, הנקרא "אהבה עצמית". אלא הוא נעשה אז עבד ה'. כלומר, שהוא בחינת "מה שקנה עבד קנה רבו". שפירושו, שאין שום רשות לעבד, שיהיה לו מקום להכניס את הטוב והעונג, מה שהתורה הבטיחה. אלא הכל, כלומר כל הטוב והעונג, שהוא מקבל, הוא מכניסו לרשותו של הקב"ה. ואין אצל האדם

רשות אחר בעולם. וזה נקרא. "אין התורה מתקיימת, אלא במי שממית עצמו עליה".

מה שאם כן "דעת בעלי בתים היא הפוכה מדעת תורה". אלא כל מה שהוא רואה, שכדאי לקבל, הכל הוא רוצה שיהיה נקרא על שמו, היינו לרשותו, שהוא בעל הבית על כל הדברים. כלומר, שרוצה להוציא מרשותו של הקב"ה ולהכניסו לרשות עצמו. ובזה נבין מהי "מלחמת הרשות".

מהי מלחמת הרשות, בעבודה - ב

מאמר מ"ד, תש"ן

רש"י מפרש על הכתוב "כי תצא למלחמה על אויביך" במלחמת הרשות הכתוב מדבר. ויש להבין את ענין "כי תצא למלחמה על אויביך" במלחמת הרשות, מהי בעבודה מלחמת רשות, ומהי מלחמת שאינה בגדר של רשות.

ידוע שיש רמ"ח מצות עשה ושס"ה לאווין, הנקראים "תרי"ג מצות". ויש חיוב לשמור אותם בכל פרטיה ודקדוקיה, ואם לא, נקרא זה "עבירה". ובהן נאמר "לא תוסיף ולא תגרע". והחיוב הזה הוא על בחינת המעשה, כלומר, על המעשה יש חוב על האדם, לעשות, או שלא לעשות מה שהוא אסור.

מה שאינו כן על הכוונה. כלומר לכוון לעשות בעל מנת להשפיע, המלחמה הזו היא בבחינת הרשות. כלומר, שאין לומר שהעבודה זו שייכת לכל הכלל, אלא לאנשים שיש להם דחיפה פנימית, מה שהם מרגישים, שהעשיית המצות באופן שהם מקיימים, אין הם מרגישים בזה קשר לדביקות ה'. והם רואים, במקום שהאדם צריך להגיע לידי אהבת ה', הם רואים כל מה שהם עושים, אין להם כוונה אחרת, אלא לתועלת עצמם. להם שייכת עבודה זו הנקראת "בעל מנת להשפיע".

מה שאם כן להכלל לא ניתן דבר זה. לכן נקראת עבודה דלהשפיע בשם "מלחמת רשות" ולא חובה. וזהו כמו שאומר הרמב"ם בסוף "הלכות תשובה", וזה לשונו "לפיכך, כשמלמדין את הקטנים, והנשים, וכלל עמי

הארץ, אין מלמדין אותן אלא לעבוד מיראה, וכדי לקבל שכר, עד שתרבה דעתן ויתחכמו חכמה יתירה, מגלים להם רז זה מעט מעט״.

זאת אומרת, שענין לשמה, הנקרא ״על מנת להשפיע״, אינו שייך להכלל, אלא לאנשים שכבר נתרבה להם דעתן. לכן משמע, שהעבודה דלהשפיע שייכת דווקא לאלו שהרבה דעתן. לכן נקראת עבודה דלהשפיע בשם ״מלחמת רשות״ ולא ״מלחמת חובה״, מטעם שזה לא מוטל על כל הכלל, אלא כנ״ל, לאלו ״עד שתרבה דעתן ויתחכמו חכמה יתרה, אז מגלין להם רז זה מעט מעט״.

ויש עוד להוסיף על ענין מהו מלחמת רשות, היות שענין דביקות בה׳ הוא בחינת ביטול רשות של עצמו. היות כי האדם מצד הטבע נולד, שהוא מרגיש רק את רשותו, כלומר שהוא בעל הבית, מה שהוא רוצה הוא עושה. ובכדי שידע, שיש רשותו של הבורא, שהוא המנהיג העולם, את זה האדם צריך להאמין, שהבורא הוא מלך העולם.

והאדם צריך להאמין, שהסתרה הזו, שאין האדם מרגיש שיש מלך העולם, זה הבורא עשה, שזה נקרא ״תיקון הצמצום״. אלא האדם מוכרח להאמין ולתת יגיעה גדולה על זה, עד שיהיה מורגש באבריו, שהקב״ה הוא המנהיג העולם. ולא סתם מנהיג, אלא האדם צריך להאמין, שהנהגתו יתברך היא בבחינת טוב ומטיב. ולזה האדם צריך לעשות כל שביכולתו, עד שתהא בידו יכולת להשיג זה, כי זה מתבטא בב׳ אופנים:

א) האדם צריך לתת עבודה, שיהיה לו רצון וחשק, שירצה לבטל את רשותו, על דרך שאמרו חז״ל על הכתוב ״אדם כי ימות באוהל״, ״כי אין התורה מתקיימת, אלא במי שממית עצמו עליה״. שפירושו הוא, שהוא רוצה לבטל את העצמיותו, היינו שהאדם צריך להגיע, שאין לו אלא רשות אחד, שהוא רשותו של הבורא. כלומר שאין האדם עושה שום מעשה לתועלת עצמו, אלא הוא דואג אך ורק לתועלת הבורא. וזה נקרא ״רשות היחיד״, שזאת נקראת ״מלחמת הרשות״. **היינו הוא לוחם עם עצמו להשיג את הרשות היחיד,** וזוהי נקראת ״מלחמת הרשות״ בעבודה.

ב) שאחרי כל היגיעות שהאדם נותן, בכדי להשיג את הרשות הזה, שזה נקרא, שהאדם מקבל ״טבע שני״. כלומר, במקום שהיה לו מקודם רצון לקבל לתועלת עצמו, הוא רצה לבטל את הרשות הזו, ולקבל רשות חדשה, שהוא הרצון להשפיע להבורא, שזהו ענין של דביקות. כלומר כמו שהבורא הוא המשפיע, כמו כן האדם רוצה להשפיע להבורא.

אבל אין זה בידי אדם לקבל את הרשות הזו. אלא רק הבורא, כמו שנתן לו מקודם הרשות של רצון לקבל לתועלת עצמו, הבורא יכול לתת לו רשות אחרת, היינו רשות היחיד של הבורא, שזה נקרא, שהבורא נתן לו "טבע שני", שהוא "הרצון להשפיע להבורא".

נמצא, כשהאדם נולד יש לו רק רשות אחד, היינו רשות שלו. ואח"כ, כשמקבל על עצמו מלכות שמים, לשמור את התו"מ, אז הוא בא לידי שתי רשויות. היינו שהוא עובד בעמ"נ לקבל שכר, כמו שאומר הרמב"ם "שמלמדים את הקטנים ונשים וכלל עמי הארץ, בכדי לקבל שכר".

ואח"כ מתחילה העבודה בבחינת מלחמת הרשות, היינו לבטל את הרשות עצמו, הנקראת "תועלת עצמו", ולהשתוקק שהבורא יתן לו את הרשות היחיד, היינו רשות של הבורא, שזה נקרא, שהאדם צריך לזכות לטבע שני הנקרא "רצון להשפיע", שיהיה לו רצון לעשות נחת רוח ליוצרו.

וזה שכתוב "כי תצא למלחמה על אויביך", היינו במלחמת הרשות, כנ"ל. וזה אי אפשר לכבוש את האויב, הנקרא "רצון לקבל לעצמו", היינו לבטל את הרשות הזו. אלא הכתוב מבטיח לנו "ונתנו ה' אלקיך בידך". כלומר, שה' יתן לך את הכח הזה, היינו הרשות הזו, הנקראת "רשות היחיד", היינו שהבורא יתן לך "טבע שני", כנ"ל.

ובכדי שיהיה האדם מוכן לבקש על הרשות הזו, צריכים תפלה מעומק הלב. היינו שהאדם ירגיש עד כמה שחסר לו הכח הזה, הנקרא "רצון להשפיע". ועל זה ניתן לנו את התרי"ג מצות בבחינת **עיטין**, הנקרא "תרי"ג עצות", שע"י יקח האדם חסרון, להרגיש עד כמה שנחוץ לו את הרצון להשפיע, היות שזהו כל המעכב, להגיע לשלימות המטרה.

ועוד גם על זה, היינו גם על זה שאינו מרגיש את החסרון אמיתי, בזה שאין לו הצורך אמיתי להרצון להשפיע, גם האדם צריך על זה להתפלל, שה' ישפיע לו את החסרון, על מה שאין לו חסרון להשיג את הרצון להשפיע.

ולפי האמת, בזמן שיש להאדם אמונה בה', והאדם מאמין שהוא מלך גדול, האדם מוכרח להתבטל "כנר בפני אבוקה". ואז לא שייך בחירה, כי הוא מתבטל מאליו. אלא בזמן שהאדם מתחיל לעבוד בעל מנת להשפיע, באות לו אז מחשבות זרות, והאמונה שלו נחלשת, על ידי זה. נמצא, זה שהאדם לא יכול לעבוד בעל מנת להשפיע, הוא מסיבת חסרון אמונה.

וזהו כמו שכתוב (תהילים מ"ב) "היתה לי דמעתי לחם יומם ולילה, באמור אלי כל היום, איה אלקיך". כלומר, שבאו לו מחשבות של פרעה, שאמר "מי ה' אשר אשמע בקולו". נמצא, שהאדם צריך להתפלל אז על ב' דברים ביחד:

א) על האמונה, שה' לא יסתיר עצמו ממנו, כמו שכתוב "אל תסתר פניך ממני".

ב) שיקרב אותו, היינו שיתן לו את כח של הרצון להשפיע, שע"י הרצון הזה האדם מתקרב לה', הנקרא "השתוות הצורה".

והסיבה, למה בזמן שהאדם רוצה לעבוד בעל מנת להשפיע, באות לו מחשבות זרות, זהו מטעם, שכל זמן שהאדם עובד לתועלת עצמו, אז אין הגוף מתנגד לו כל כך, היות שהאדם מבטיח להגוף, שיקבל הרבה שכר, שכדאי לקיים תו"מ, היות שהשכר ממתיק את היגיעה, כמו בעבודה ויגיעה הגשמית. לכן אין הגוף שואל שום שאלות על עבודתו בתו"מ, והאדם חי בשלוה, והוא שבע רצון מעבודתו, היות שהוא מאמין, שהשכר שלו מתגדל בכל יום ויום. לכן הוא חי חיים שקטים, והוא מרגיש שלוות הנפש בהחיים שלו. **ואם יש לו עוד מקום, שהוא יכול לקיים את המצוה "הוכח תוכיח את עמיתיך", בוודאי הוא שבע רצון.**

מה שאם כן בזמן שהאדם אומר לגופו, עד עכשיו עבדתי לטובתך, כלומר, שבכל מה שעסקתי, הן בדברים גשמיים והן בתו"מ, הכל היה על הכוונה שיהיה לך טוב. היינו שכל דאגותי היו רק בשביל הרצון לקבל לעצמו, שזה מכונה "אהבה עצמית" או "תועלת עצמו".

אבל עתה, היינו מכאן ואילך, אין אני רוצה לעבוד עוד בשביל תועלת הגוף, אלא רק לתועלת ה'. אז הגוף מתחיל להתנגד, מדוע הוא זורק אותו, וכל מה שביכולתו הוא עושה. הוא מביא לו קושיות מכל העולם. היינו טענת פרעה, ששאל "מי ה' אשר אשמע בקולו", וכן טענת הרשע, ששואל "מה עבודה הזאת לכם". המחשבות האלו מכבידות את העבודה על האדם, עד כדי כך שהרבה פעמים על ידי הירידות והעליות, שיש לו להאדם, ורואה שהוא דבר שאין לו סוף, הוא רוצה לברוח מהמערכה.

וכל מה שהאדם יכול לענות להגוף, הוא, שהוא רוצה לעבוד בבחינת יראה אמיתית, הנקרא בזה"ק "בגין דאיהו רב ושליט", היינו שתהיה לו לזכיה גדולה, שהוא משמש מלך גדול, והוא רוצה לעשות נחת ליוצרו, וזה יהיה כל דאגותיו, ולא רוצה עוד לדאוג בשביל עצמו.

ובהאמור נבין מה שכתוב, (תבוא, שלישי) "היום הזה ה' אלקיך מצווך לעשות את החוקים האלה, ואת המשפטים. ושמרת ועשית אותם בכל לבבך ובכל נפשך". ופירש רש"י "היום הזה", היינו "בכל יום יהיו בעיניך חדשים, כאילו בו ביום נצטווית עליהם". ויש להבין, מה מוסיף לנו זה, כלומר מה אנו מרויחים, בזה שאנו צריכים להשתדל, שכל יום יהיה כאילו נצטווית בו ביום. והענין הוא, כנ"ל, שיש לפנינו ב' בחינות בעבודה:

א) כדי לקבל שכר,

ב) שלא לקבל שכר, אלא מטעם גדלות ה'.

אלו שעבודה שלהם היא בבחינת לקבל שכר, אין צורך "שיהיה כל יום כחדשים". אלא כשהאדם מאמין, שהוא יקבל שכר תמורת עבודתו, כבר יש לו כח לעבודה, כי השכר זה הוא הגורם לקיים תו"מ. אם כן, אין הפרש, אם הוא מאמין בהשכר שהבטיחו לנו התורה, ואין לו צורך לחדש את הציווי בכל יום, כי מה יוסיף לו זה.

מה שאם כן אלו האנשים, שרוצים לעבוד מטעם "בגין דאיהו רב ושליט", שזהו מטעם גדלות ה', על סיבה זו כן יש צורך "כאילו נצטווית בו ביום". וזהו מטעם, היות שהאדם, כשעוסק בתורה ומצות בעל מנת להשפיע, אז כל יום ויום יש להבחין, עד כמה שהוא משער את גדלות ה', שבשבילו כדאי לתת יגיעה, בכדי לשמש אותו.

על דרך על מה שכתוב בזה"ק "נודע בשערים בעלה", ש"כל חד וחד לפום מה שמשער בלביה". זאת אומרת, בעבודה דלהשפיע נוהג ענין עליות וירידות. נמצא, ש"אין יום דומה לחבירו". כי לפעמים הוא משער, שיש לו מלך גדול, ולפעמים להיפך. נמצא לפי זה, שכל יום ויום צריך להיות "חדשים". כלומר, "כאילו בו ביום נצטווית עליהם".

היינו שכוחות היגיעה הם לפי איזה מלך הוא משמש אז, גדול או קטן. כלומר, אם אתמול היה לו מושג, שהוא מלך גדול, והיום אין לו מושג זה, אז אין הוא נותן את היגיעה כמו אתמול, אלא לפי שיעור אמונתו של היום. לכן אומר לנו הכתוב "היום הזה ה' אלקיך מצווך". כלומר, שהאדם צריך לדעת, שכל יום ויום יש לו שיעור אחר באמונתו יתברך.

לכן אין להאדם להתפעל, בזה שיש לפעמים בזמן הירידה, שאז יש מלך קטן. זאת אומרת, שהאמונה של האדם היא בקטנות, שלא יכולה אמונה זו לחייב אותו, שיהיה בידו לעשות התגברויות על גופו, אלא הוא נכנע תחת גופו, והוא חושב כבר לעזוב את המערכה.

אלא האדם צריך להאמין, שהירידה הזו שקבל, ואין לו כח התגברות, שהוא יאמין בה׳, שהוא יעזור לו ויוציאו משפלות הזו, שבה האדם נמצא, וישיג אח״כ אמונה יותר גדולה בה׳. ואז בטח יהיו לו כוחות העבודה, כי כל יום הוא דבר חדש, היינו אמונה חדשה. וזהו שאומר ״כאילו היום הזה נצטווית עליהם״, היינו שהכל הוא לפי האמונה שיש לו באותו יום, בשיעור זה האדם עובד.

ויש לדעת כי **בזמן שהאדם מתחיל לעבוד בעל מנת להשפיע, והגוף מתנגד לזה, אז הגוף מוריד אותו לשפלות הכי גרוע**. כלומר שהרצון לקבל מתגבר עליו ומוריד אותו לתאוות שפלות. ויש לפעמים, שבאות לו מחשבות ורצונות, שאף פעם לא חשב עליהם. והם באים אליו כמו אורחים בלתי קרואים. והאדם מתפלא ואומר, מה היום מימים. כלומר, מי גרם לי המחשבות והרצונות האלו. האם בזה שחשבתי, שצריכים לעבוד רק בשביל תועלת ה׳, המחשבות האלו זרקו אותי לשפלות כזו. ושואל, הלא ידוע ש״מצוה גוררת מצוה״, אם כן למה הרצון להשיג כלים דהשפעה, גרם שהאדם יקבל תמורת זה מחשבות כאלו. ומה האדם יכול לעשות במצבים כאלו.

אלא האדם צריך לדעת, כמו שאומר אאמו״ר זצ״ל (ספר ״שמעתי״, מאמר א׳ ״אין עוד מלבדו״), שהבורא שולח את המחשבות האלו להאדם, בכדי שהאדם לא יוכל לסבול שפלות כזו, וזה יגרום לו, שיתפלל לה׳ מעומק הלב, שיתן לו, במקום המחשבות שגורמות פירוד והתרחקות מה׳, שה׳ יתן לו כוחות של התקרבות. שאז מוטל על האדם להתפלל ולצעוק לה׳ ״אל תשליכנו מלפניך ורוח קדשיך אל תיקח ממנו״, אלא שה׳ יתן לו את הטבע השני, שהוא רצון להשפיע. כלומר, שיהיה לו רצון רק להשפיע נחת רוח ליוצרו, ובשביל עצמו אינו דואג. אז ממילא יעברו ממנו את כל אלו המחשבות והרצונות, מה שהרצון לקבל מביאו.

כלומר, היות שכל אלו המחשבות שהרצון לקבל מביאו, האדם צריך להאמין, שמן השמים שולחים לו את המחשבות האלו, וזהו היות שהוא רוצה ללכת בדרך של השפעה, ובינתים הוא מתעצל בעבודה, לכן היות שהאדם התפלל, שה׳ יקרב אותו להיות דבוק בה׳, שהוא ענין השתוות הצורה, לכן כשרואים שהאדם מתעצל בעבודה, שולחים לו את המחשבות זרות, שאין האדם יכול להסכים להיות תחת שליטה כזו. לכן זה נותן לאדם דחיפה, שהוא מוכרח להתגבר על מצבו, שבו הוא נמצא.

נמצא לפי זה, שמהרע הזה, שהאדם מרגיש שיש לו כל כך מצב של שפלות, שאף פעם לא עלה על דעתו, שיש מציאות שהוא יהיה תחת שליטה כזו, לכן לא להתפעל ולברוח מהעבודה, אלא אדרבה, אלא שהוא צריך להאמין, שהבורא מטפל בו עתה, והוא מקרב את האדם אז עם מצב של אחוריים.

וזהו על דרך שכתוב בספר "פרי חכם" (חלק ב' דף ע"ז) "על פסוק דומה דודי לצבי. מה צבי, כשהוא בורח, מחזיר פניו לאחוריו. **כך הקב"ה, בשעה שהוא מסתלק חס ושלום מישראל, מחזיר פניו לאחוריו**. אשר אז חזר הפנים להיות באחורים. כלומר, שמשתוקק ומתגעגע לחזור להידבק בישראל. **ומזה נולדים גם בישראל געגועים והשתוקקות להידבק בהשם יתברך**, אשר **השעור של השתוקקות והכיסופין הוא באמת הפנים עצמם**".

ויש לפרש זה, שכוונתו, שבשעה שהאדם נמצא במצב השפלות, שזה נבחן שהקב"ה נתרחק ונסתלק ממנו, ואין לו שום רצון וחשק לעבודה, שזה נקרא, שהקב"ה נותן לאדם צורה על רוחניות, שאין בזה שום טעם, אלא להיפך, האדם רוצה לברוח ולשכוח בכלל מעבודה, זה נקרא שהבורא מראה לו בחינת **אחורים**.

היות "הפנים" של הבורא הוא רצונו להטיב לנבראיו, מה שאם כן "אחורים" הוא ממש להיפך. ומדוע מראה הבורא להאדם את בחינת אחורים. הוא בכוונה תחילה, שע"י זה האדם יקבל דחיפה לדביקות ה', כי לא יוכל להישאר במצב של שפלות. נמצא, שכאן באחורים יש בפנימיותם בחינת פנים.

מהו בן האהובה ובן השנואה, בעבודה

מאמר מ"ו, תשנ"א

הנה המדרש אומר (מובא בבעל הטורים) על מה שכתוב "כי תהיין לאיש שתי נשים, האחת אהובה והאחת שנואה". וזה לשונו, "כי תהיין לאיש" זה הקב"ה. "אהובה" אלו העכו"ם, שמראה להם פנים. "שנואה" אלו ישראל, שמסתיר מהם פנים", עד כאן לשונו.

ויש להבין, הלא זה בסתירה לכל המקומות שכתוב שה' אוהב את עמו ישראל. כמו שכתוב (מלאכי א') "אהבתי אתכם, אמר ה', ואמרתם במה

אהבתנו, הלא אח עשו ליעקב, נאום ה׳, ואהב את יעקב, ואת עשו שנאתי״. וכמו כן אנו אומרים ״הבוחר בעמו ישראל באהבה״. ויש לפרש זה על דרך העבודה.

ידוע ש**בעבודה מדברים הכל בגוף אחד**. לכן יש לפרש מה שאומר ״שתי נשים״, שהם נמצאים בגוף אחד. זאת אומרת, שיש באדם ב׳ כוחות:

א) הרצון לקבל לתועלת עצמו,

ב) הרצון להשפיע, היינו לעשות הכל לתועלת ה׳.

וב׳ אלו נקראים ״שתי נשים״. כלומר, שיש להבחין באדם בחינת ״ע׳ אומות העולם״ וגם בחינת ״ישראל״. ״אומות העולם״ אנו מיחסים להרצון לקבל לתועלת עצמו, ובחינת ״ישראל״ אנו מיחסים להרצון להשפיע לה׳.

ויש לדעת, שאלו ב׳ רצונות הנ״ל באים מלמעלה, היינו שרק ה׳ הוא הנותן אותם, ואין זה בידי אדם לקחת אותם לבד, בכוחות עצמם. אלא הכח הראשון, הנקרא ״רצון לקבל לעצמו״, בא לאדם בלי יגיעה. אלא תיכף מעת הוולדו יש לו כבר הכח הזה. מה שאם כן הכח הב׳, שהוא ״הרצון להשפיע״, אינו בא מלמעלה בלי יגיעה. זאת אומרת, שהאדם צריך מקודם לחפש עצות, איך להשיג אותו, ורק אח״כ הוא מקבל הרצון להשפיע מלמעלה, אבל בלי יגיעה לא נותנים.

ויש להבין, מהי הסיבה שלא נותנים את הרצון להשפיע בלי יגיעה, והרצון לקבל כן נותנים בלי יגיעה. והתשובה היא, כי לצורך מטרת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו, היה מוכרח לברוא בריאה, שיהיה בה רצון לקבל הנאה. כי בלי רצון אי אפשר להנות משום דבר. לכן נתן הקב״ה בהבריאה רצון לקבל הנאה.

זאת אומרת, אם לא היה להאדם בעת שנולד, אז לא היתה שום מציאות להיקרא בשם ״נברא״, כי זה מראה לנו ענין בריאה ״יש מאין״, היינו שנברא רצון וחסרון, שהוא רוצה למלאות חסרונו. לכן הרצון הזה בא תיכף בלי שום יגיעה. כלומר, אם לא היה הרצון לקבל, אז לא היתה שום התפתחות, שיהיה משהו בעולם, כי אנו לומדים הכל רק מכח הרצון לקבל, שהוא הדוחף אותנו ללכת קדימה. לכן בא הרצון הזה לנו בלי שום יגיעה.

מה שאם כן הרצון להשפיע, אין הבורא נותן לנו בלי שום יגיעה. כלומר, לאחר שכבר יש בחינת בריאה, וה׳ צריך לתת להנבראים מילוי, הוא נותן להם, מה שהם דורשים ואומרים שחסר להם איזה דבר, אז הקב״ה ממלא חסרונם. נמצא לפי זה, שכל היגיעה שהאדם נותן בתורה ומצות, היא בכדי

להשיג את החסרון של הרצון להשפיע. כלומר, כמו שהאדם מבין, שבלי רצון לקבל תענוג אין האדם יכול לחיות בעולם, כלומר שאם האדם רואה, שאם אין לו מה לתת להרצון לקבל שלו שיכול להנות, בטח האדם יודע, שאין לו מציאות לחיות בעולם, כי בלי חיות הוא נגד מטרת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו.

כמו כן האדם צריך להגיע לידי הרגשה, שאם אין לו הרצון להשפיע, שבזה הוא יכול לבוא לידי מצב של דביקות בה׳, גם כן אין לו חיים והנאה בעולם הזה. היינו שהוא רואה, שאין לו סיפוק בחיים. לכן הוא רוצה להגיע לשלימות, שבטח יש בהבריאה טוב ועונג. אלא מבלי הרצון להשפיע, אין האדם יכול לבוא לשלימות. המצב הזה נקרא ״חסרון וצורך״. ובזמן שיש לאדם חסרון כזה, אז הוא מקבל מלמעלה מהקב״ה את הרצון הב׳, הנקרא ״רצון להשפיע״.

לכן צריך האדם לעשות כל מה שבידו, בכדי להגיע לידי חסרון של רצון להשפיע. אבל על האדם לדעת, כי אף על פי שהוא רוצה לעשות הכל בעל מנת להשפיע, אבל הגוף לא מרשה לו, ולא נותן לו לצאת משליטתו. ומזה האדם בא לידי ירידות ועליות. כלומר, פעם גובר הרצון לקבל על הרצון להשפיע. כלומר, שהרצון לקבל מביא לו כמה רצונות ומחשבות, שהצדק עמו. היינו שהוא נותן לו יותר טעם באהבה עצמית.

זאת אומרת, הרצון לקבל, שהוא בחינת אומות העולם, מקבל כל פעם יותר טעם. לכן כשמקבל יותר כח, הוא מבטל את הצורך של הרצון להשפיע. לכן כל היגיעה שהאדם נתן בכדי להשיג את הצורך להרצון להשפיע, הכל מסתלק ממנו. היינו שהאדם מסכים בזמן הירידה להרצון לקבל לעצמו. אולם אח״כ האדם מתאושש, ומתחיל שוב לעבוד, ולתת יגיעה בכדי להשיג את הצורך להרצון להשפיע. ואח״כ שוב גובר הרצון לקבל. נמצא, שזה הוא הגורם של עליות וירידות.

והמצב הזה נמשך עד שהאדם בא לידי החלטה, כי בלי עזרתו יתברך אי אפשר להשיג, לאו דוקא את הרצון להשפיע בפועל, אלא אפילו הצורך להרצון להשפיע, נמצא גם כן אצלו בבחינת עליות וירידות. עד שכמה פעמים האדם בא לידי מצב, שרואה, שאין בידו לתת יותר כוחות, ממה שהוא כבר נתן. לכן הוא רוצה לברוח מעבודה.

אולם יש לשאול, למה עשה ה׳ ככה, שיהיה ענין עליות וירידות. אלא כנ״ל, בכדי שיהיה להאדם צורך ללכת קדימה, ולא יהיה מסתפק במועט.

לכן האדם מקבל ירידה מלמעלה. זאת אומרת, שעוזרים לאדם ללכת קדימה, בזה שמורידים אותו ממדרגתו. וזה גורם לו לתת דין וחשבון לעצמו, ולראות מה דורשים ממנו מלמעלה, שבגללו הורידו אותו ממדרגתו.

וזה גורם לו, שהאדם יתפלל לה׳, שיתן לו עזרה. והעזרה שהאדם מקבל מלמעלה, היא ההכנה, שבגלל זה האדם ישיג בחינת נשמה, כמו שכתוב בזה״ק, שעוזרים לו בבחינת ״נשמתא קדישא״. נמצא, **שהן העליות והן הירידות באות מלמעלה.** כלומר, **שגם הירידות עוזרות להאדם, שבגללם הוא מגיע להמטרה, שהאדם צריך להגיע.**

ובזה יש לפרש מה שאומר הזה״ק (וישלח, אות ד׳ ובהסולם) וזה לשונו ״בא האדם להיטהר, נכנע היצר הרע לפניו, והימין שולט על השמאל. ושניהם, היצר הטוב והיצר הרע, מתחברים לשמור את האדם בכל דרכיו שהוא הולך. וזה שכתוב, כי מלאכיו יצווה לך לשמרך בכל דרכיך״.

ויש להבין, איך שייך לומר, שהיצר הרע שומר את האדם, שילך בדרך הישר. הלא הוא מיעץ להאדם, שלא ללכת בדרך התורה, ומכשילו בכל דרכיו, ומעכב אותו מלעבוד לשם שמים אלא לתועלת עצמו. אם כן יש לדעת, במה עוזר לו היצר הרע.

אלא כנ״ל, שענין הירידות שהאדם מקבל, שהיצר הרע נותן לו מחשבות, שהם זרות לרוח התורה, וזה גורם לו ירידות, ולפי דעתו של האדם, בטח היצר הרע מביאו לידי הרגשה, שאהבת עצמו היא יותר חשובה מאהבת ה׳, וזוהי סיבת הירידות.

אולם לפי האמת, האדם צריך להאמין, שהכל עושה הבורא. כלומר, הירידות האלו ה׳ שולח להאדם, בכדי שזה יתן להאדם תנופה בעבודה, כלומר, שלא יהא מסתפק במועט. כי בזמן שהאדם מרגיש, שהוא עושה כל מה שביכולתו בעשיית תו״מ, ואת ענין הכוונה של תועלת ה׳, או שהוא עובד לתועלת עצמו, אין בידו להבחין אז, מטעם שבזמן שהאדם עובד בבחינת הכלל, מאירה אז הארה להאדם בבחינת אור מקיף, וזה נותן סיפוק לאדם, שלא ירגיש שום חסרון בעבודתו.

ורק בזמן שהאדם רוצה לעבוד בבחינת הפרט, כלומר שגם הכוונה תהיה לשם שמים, ולאו דוקא המעשה (כנ״ל במאמר מ״ה, תשנ״א), אז מודיעים לו מלמעלה, שהוא לא בסדר. ומזה שהוא בא לידי ירידה, אז האדם רואה את מצבו האמיתי. ואז הוא מתחיל לחפש עצות, איך לצאת משליטת אהבה עצמית.

ובהאמור יוצא, שלולי היצר הרע, שמביא לידי מצב הירידות, היה האדם נשאר במצב העליה, ולא היה לו צורך להגיע להמטרה של דביקות ה׳. נמצא לפי זה, שהיצר הרע הוא בחינת מלאך אלקים. כלומר שהוא שליח מה׳, שישמור אותו, שלא ישאר במצב הדומם דקדושה, אלא שיהיה לו צורך ללכת קדימה, כנ״ל. וזה שאומר ״כי מלאכיו יצווה לך לשמרך בכל דרכיך״. כלומר, שגם היצר הרע הוא שליח מה׳, כנ״ל, לשמור את האדם.

ובהאמור יש לפרש מה ששאלנו בדברי המדרש, שאומר ״כי תהיין לאיש״ זה הקב״ה. ״אהובה״ אלו העכו״ם. איך אפשר לומר, שהקב״ה אוהב את העכו״ם. לכן יש לפרש מה שאומר ״כי תהיין לאיש שתי נשים״, הכוונה שהקב״ה נותן להאדם ״ב׳ נשים״, היינו שני רצונות. אחת אהובה, הכוונה על הרצון לקבל לתועלת עצמו. והוא נקרא בחינת ״עכו״ם״. כלומר, לא לתועלת הקב״ה, אלא לתועלת עצמו.

והרצון הזה נקרא ״אהובה״. כלומר, שהנבראים אוהבים את הרצון הזה, משום שהקב״ה מראה להם פנים. כלומר, שהבורא ברא את העולם מטעם שרצונו להטיב לנבראיו. וזה נקרא, שהבורא מראה **להם** פנים, היינו **להרצון לקבל**. כי אי אפשר לקבל תענוג, אם אין תשוקה להתענוג. ובגלל זה הקב״ה מראה **פנים להרצון לקבל תענוג**. כלומר, כל מה שהאדם עושה לתועלת עצמו, האדם נהנה. וזה נקרא, שמראה לו פנים.

אבל מדוע נקרא זה ״עכו״ם״. התשובה היא, כי היות שנעשה תיקון, בכדי שלא יהיה ענין של בושה, אז אסור לקבל בעל מנת לקבל. ומי שכן מקבל בעל מנת לקבל, נקרא בעבודה בחינת ״עכו״ם״, היינו שלא עובד לתועלת ה׳, אלא לתועלת עצמו. וזה נקרא בעבודה בחינת ״עבודה זרה״, בחינת ״עכו״ם״, הגם שמבחינת המעשה הוא בחינת ״ישראל״, ונקרא, ״עובד ה׳״, אבל מבחינת עבודה, שהיא להשפיע, נקרא זה ״עבודה זרה״. פירוש, עבודה, שהיא זרה לנו.

והיות האדם מצד הטבע נולד לעבוד רק לתועלת עצמו, שזה נקרא ״אהובה״ אצל האדם, משום שה׳ מראה להם פנים. לכן כל זמן שהאדם עובד לתועלת עצמו, יש לו רצון לעבודה, מטעם שזה אהוב לו מצד הטבע, לעבוד בשביל הרצון לקבל. מה שאם כן כשאדם רוצה לעבוד לשם שמים, שהוא לתועלת ה׳ ולא לתועלת עצמו, הרצון הזה שייך לבחינת ״ישראל״ שבאדם, והרצון הזה נקרא ״שנואה״, מטעם שהקב״ה מסתיר מהם פנים.

כלומר, שבכדי שהאדם יזכה לבחינת "ישראל", מסתיר הקב"ה מהם הפנים, היות בזמן שהאדם רוצה ללכת בבחינת "שכל המעשים שלו יהיו לתועלת ה'", ובכדי להגיע שיוכלו לקבל בעל מנת להשפיע, היה מוכרח להיות הסתר וצמצום על התו"מ, בכדי שיהיה להם מקום לומר, שהם מקיימים תו"מ בלי שום שכר, אלא רק לתועלת ה'. והיות שזהו נגד הטבע, לכן העבודה זו שנואה להגוף. ואם האדם רוצה דווקא לעבוד לשם שמים, אין לו עצה אחרת, אלא להתפלל לה', שיתן לו כח התגברות על הרצון לקבל להכניע אותו.

והכח הזה האדם מקבל מלמעלה, כמו שכתוב "הבא לטהר מסייעין". היינו, שנותנים לו בחינת נשמה מלמעלה. נמצא, שדוקא על ידי זה שיש לו "שנואה" לבחינת "ישראל" שבאדם, ומשום זה אין בכוחו של אדם להתגבר כנ"ל, היות שענין להשפיע שנואה להגוף, אז יש מקום שהאדם יזכה באמת למדרגת "ישראל". היינו, ע"י זה שיבקש עזרה מלמעלה.

וזהו כנ"ל, שמב' כוחות שיש באדם, היינו היצר הרע והיצר טוב, יכול האדם להגיע לשלימות המטרה, ששניהם שומרים אותו, שלא יסטה מדרך הנכונה, לא לימין ולא להשמאל, אלא להגיע להשיג את שלמות המטרה, שהיא לקבל את הטוב ועונג, מה שהבורא רוצה לתת להנבראים.

ולפי זה יוצא, שענין **אשה אהובה**, היא בחינת **עכו"ם**, **ואשה שנואה** היא בחינת **ישראל**, ויש להוסיף על זה, שגם ב' כוחות אלו, היינו הרצון לקבל והרצון להשפיע, נקראים בשמות "אדם" ו"בהמה". כלומר, שהרצון לקבל שיש באדם הוא בחינת "בהמה", שהיא שייכת לבחינת בעלי חי, שנוהג אצלם רק תועלת עצמם. ובחינת "מדבר" היא בחינת "אדם", שהיא הרצון להשפיע, שהאדם צריך להשיג. וזה יכול להשיג רק ע"י יגיעה רבה, מטעם כנ"ל, שמצד הטבע אין האדם יכול להבין, איך עושים משהו לתועלת ה'.

זאת אומרת, האדם דואג למלאות את דרישות של "הבהמה" שלו. אבל מה שבחינת "אדם" שלו דורש, אין זה בידי אדם למלאות. אלא צריכים לבקש מה', שיתן לו כח התגברות על "הבהמה" שלו. כי בלי עזרת ה', שולטות מחשבות ורצונות, שהם שונאים את בחינת "אדם", כנ"ל, שבחינת "ישראל", שהיא בחינת "אדם", כמו שאמרו חז"ל "אתם קרויין אדם ואין עכו"ם קרויין אדם" (יבמות ס"א). היינו כנ"ל, ש"אשה שנואה" אלו בחינת "ישראל", שהקב"ה מסתיר מהם פנים.

ובהאמור יש לפרש מה שאמרו חז"ל (אבות א', ט"ו) "הוי מקבל את **כל** האדם בסבר פנים יפות". ויש להבין, מה מרמז לנו זה בעבודה. אלא כנ"ל, בזמן שהאדם רוצה לעשות משהו לבחינת "אדם" שלו, והיות שבחינת "אדם" היא בחינת שנואה, כי כל דאגותיו של האדם, הם רק למלאות את כל הדרישות מה ש"הבהמה" שלו דורשת, ובחינת בהמה היא בחינת אהובה לגוף, מה שאם כן בחינת "אדם", שהוא בחינת "ישראל", היא שנואה להגוף, לכן באו חז"ל והזהירו "הוי מקבל את כל אדם", שענין "כל" משמע אפילו כל שהוא בחינת אדם.

כלומר, שיש להחשיב אפילו דבר קטן, אם זה שייך לבחינת "אדם". אמרו לנו חז"ל, שאנחנו צריכים להשתדל לקבל את בחינת "אדם" בסבר פנים יפות, ולא כמו שנראה בעינינו לבחינת שנואה, מטעם שהקב"ה מסתיר מהם פנים. אלא אנו צריכים ללכת למעלה מהדעת, ולקבל את **כל האדם** למעלה ממה שהשכל של הגוף אומר לנו. זאת אומרת, שאנו צריכים לעשות דברים, מה שמתאים לבחינת "אדם".

והגם שבחינת "הבהמה" שלנו צועקת, ואומרת, שאלו העבודות, שרוצים לצורך בחינת האדם, זה מתאים לאנשים שאינם שפויים בדעתם, כי מה שאנחנו, בחינת בהמה דורשת, זה מתקבל על הדעת, והראיה לזה, שהעבודה זו אהובה להגוף. ומה שהוא חושב לעבוד עבור בחינת אדם, הלא אתה רואה, שזהו שנואה להגוף. ובטח השכל מדבר להענין. כי הוא אומר, שבזה שאתה תעבוד בשביל בחינת בהמה, זהו שכלי, ועבודה זו מתאימה לאדם בר שכל, ועבודה זו, מה שאתה רוצה לעבוד עבור בחינת אדם, זהו "מעשה בהמה", היינו בלי דעת.

לזה חז"ל אומרים לנו, שלא נשמע להגוף, מה שהוא אומר, שהוא טוען "טענת אדם". אלא לקבל את "כל בחינת אדם" בסבר פנים יפות, ולומר, הגם לפי השכל והדעת בחינת אדם היא בחינת שנואה, אלא אני מאמין בדברי חכמים, ומקבל אותם בסבר פנים יפות.

ובזה יש לפרש מה שאמרו חז"ל "אדם ובהמה תושיע ה'". אלו אנשים, שערומים בדעת כבני אדם, ומשימין עצמם כבהמה. והיינו כנ"ל, שהגם שלפי השכל אתה צודק, כי האדם צריך ללכת בדרך שאהוב עליו, ומכל מקום "משים עצמו כבהמה", שאין לו שכל, והולך באמונה למעלה מהדעת.

אולם אנו צריכים להאמין, שבזה שאנו מקיימים תו"מ בבחינת המעשה בכל פרטיה ודקדוקיה, בזכות המעשים אנו זוכים, שה' יתן לנו עזרה

מלמעלה, שיהיה לנו כח ללכת קדימה ולזכות להגיע להמטרה, שהיא, שהאדם יקבל את הטוב ועונג, מה שיש במטרת הבריאה. וזהו מטעם, כשאנו מקיימים את התו"מ בלי שום תנאים, רק מטעם מצות ה', זה נקרא "אתערותא דלתתא", שע"י זה נמשך האור והשפע מלמעלה, ויוכלו לצאת משליטת הרע.

וזהו כמו שאמרו חז"ל (רש"י בשם מכילתא) על מה שכתוב (בא, רביעי) "וראיתי את הדם, ופסחתי עליכם, ולא יהיה בכם נגף למשחית. (שואל) וראיתי את הדם, הכל גלוי לפניו. אלא אמר הקב"ה, נותן אני עיני לראות, שאתם עסוקים במצותי, ופוסח אני עליכם".

רואים אנו, שחז"ל אומרים, שבכדי שלא יהיה בהם נגף, כלומר לצאת משליטת הרע, הנקרא "בחינת מוות", כמו שאמרו חז"ל "רשעים בחייהם נקראים מתים", ניתנה לנו העבודה בבחינת המעשה, שבזכות המעשים שאנו עושים, אז הקב"ה חוזר ומתגלה אלינו, כמו שאומר "והיה לכם לאות. מה תלמוד לומר, אלא בשכר מצוה שאתם עושים, אני חס עליכם". הרי בזכות מעשה המצות, אדם ניצול משליטת הרצון לקבל, הנקרא "יצר הרע", וזוכה להשיג את הרצון להשפיע.

אולם מי שהולך בקו אחד, היינו שיש לו סיפוק מבחינת המעשה, כשהוא עושה לשם שמים ואינו מסתכל על הכוונה, היינו שגם הכוונה תהיה לשם שמים, הוא לא יכול לבוא להשגת הרצון להשפיע, שנקרא "דביקות". וזהו מטעם שאין לו חסרון. לכן, אלו אנשים שכבר עברו מקו אחד לקו ימין, ואז הם רואים את שפלותם, שאין אף אבר אחד באדם, שירצה לעשות משהו לתועלת ה'. והוא משתוקק, שה' יציל אותו ממוות, היינו משליטת אהבה עצמית. אז העצה שלו, בכדי לזכות שה' יתגלה אליו, היינו שיזכה להרצון להשפיע, שאז האדם דבוק בה', זה האדם יכול לקחת רק בזכות העשיה. והוא רוצה שהשכר עבור קיום תו"מ יהיה דביקות ה'. וזה שאומר "אלא בשכר מצוה שאתם עושים, אני חס עליכם", שפירושו, שהוא חס עלינו ומציל אותנו ממוות, שהיא שליטת הרצון לקבל, כנ"ל.

אולם אנו רואים, שכל דבר שהוא לא על דרך התיקון, האדם מסוגל לעשות. ואנו רואים, שזה נוהג בין באנשים גדולים ובין בילדים קטנים. ובעיקר אנו רואים זה בילדים קטנים. כי באנשים גדולים כל דבר כבר מעורב בכמה וכמה סיבות. לכן לא יכולים לראות את האמת. מה שאם כן בילדים רואים זה יותר גלוי, שהילדים יכולים לתת יגיעה כל היום. אבל אם מבקשים מהם שיעשו משהו, הם אומרים, שאין להם כח לעבודה. ויש

לדעת, שזה נמשך מעולם הנקודים, שהיה בו שבירת הכלים. לכן כל דבר שאינו שייך לתיקון, יש כח לעבודה. מה שאם כן אם הדבר שייך לתיקון, כבר כאן נוהג יגיעה, מטעם התנגדות הגוף.

לכן בזמן שהאדם הולך בקו אחד, הוא מסוגל לשמור תו"מ בכל אופנים. אבל בזמן שהולך בבחינת קו ימין, שאז העבודה היא בדרך תיקון, כבר האדם צריך לתת יגיעה גדולה ללכת בדרך הימין. לכן צריכים להתגברות.

מהו, לא דברה תורה אלא נגד יצר הרע, בעבודה

מאמר ל"ט, תשמ"ט

הנה על הפסוק "כי תצא למלחמה על אויביך, ונתנו ה' אלקיך בידיך, וראית בשביה אשת יפת תאר, ולקחת לך לאשה", פירוש רש"י "לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע, שאם אין הקב"ה מתירה, ישאנה באיסור", עד כאן לשונו.

ויש להבין זה, הלא היה יותר טוב אם הקב"ה לא היה נותן כח ליצר הרע, שיסית אותו לדבר עבירה, וממילא לא היה צריך להתירה, מטעם שלא ישאנה באיסור. וגם יש להבין על דרך העבודה, מה שפירש רש"י על מה שכתוב "כי תצא למלחמה", "במלחמת הרשות הכתוב מדבר". מהי בעבודה "מלחמת הרשות".

וכמו כן יש להבין, מה שאמרו חז"ל (קידושין ל') "בראתי יצר הרע, בראתי לו תורה תבלין". משמע, כאילו בשביל מה בראתי תורה, בשביל היצר הרע. כלומר, אם לא היה יצר הרע, לא היו צריכים להתורה. גם כאן יש לשאול, הלא היתה לו עצה אחרת, היינו שלא לברוא יצר הרע, וממילא לא היה צורך לתורה. וידוע, שרק בזכות התורה יש קיום העולם, כדרך שאמרו חז"ל "אם לא בריתי יומם ולילה, חקות שמים וארץ לא שמתי". וכאן משמע, שמטעם יצר הרע ברא את התורה. ויש להבין זה על דרך העבודה.

וצריכים לדעת, מי הוא היצר הרע שבשבילו היה צריך לברוא תורה, כמו שכתוב "בראתי יצר הרע, בראתי לו תורה תבלין". וגם יש להבין, מדוע

תורה נקראת "תבלין". כי אנו רואים, כשמבשלים איזה תבשיל עבור סעודה, ובכדי שהתבשיל יהיה בו טעם, נותנים בהתבשיל תבלין. זאת אומרת, עיקר הוא התבשיל, והתבלין הוא רק בחינת הוספה, שהוא נותן טעם. ולפי כשאומרים, שהתורה היא רק בחינת תבלין, נמצא, העיקר הוא היצר הרע, והתורה היא רק נותנת טעם ביצר הרע. איך אפשר להבין זה. הלא עיקר היא התורה, כמו שכתוב "כי הם חיינו ואורך ימינו".

וכפי מה שמבואר בהקדמה לתע"ס, מובן לנו, שיצר הרע הוא רק ענין הרצון לקבל הנאה ותענוג, שהוא נקרא "יצר הרע". וזה נקרא "עיקר הבריאה". היינו, מה שיש לנו לומר, שנעשה דבר חדש בעולם, מה שלא היה לפני שבראה, הוא רק על הרצון לקבל הנאה. הרצון הזה, שהוא משתוקק לקבל הנאה ותענוג, זה לא היה לפני בריאת העולם. מטעם שאצל הבורא יתברך לא שייך חסרון ורצון, שהוא צריך לקבל.

ואומר שם, בשביל מה ברא את הרצון הזה. הוא בשביל מטרת הבריאה. היות שסיבת בריאת העולם היתה מטעם שרצונו להטיב. ואנו רואים בהטבע שלנו, מה שהבורא ברא, אין שום הנאה ותענוג אלא מדבר שהגוף משתוקק אחריו. ויותר מזה, ששיעור הנאה ותענוג תלוי לפי מידת ההשתוקקות. לכן ברא בנו רצון לקבל הנאה ותענוג. וזהו עיקר הבריאה. כלומר, שאם לא היה הרצון לקבל הזה בעולם, לא היתה שום מציאות, שיהיה מי שיקבל את הטוב ועונג, מה שהוא רוצה לתת להנבראים.

ובהאמור יוצא, שעיקר הבריאה הוא הרצון לקבל הנאה ותענוג, ובלעדו אין מה לדבר מענין בריאה. אולם יש להבין, מדוע הרצון לקבל נקרא "יצר הרע". ואם באמת הוא רע, למה בראה.

אלא הענין הוא, היות שהיה ברצון הבורא יתברך, שבעת שיקבלו את הטוב ועונג, שלא ירגישו בעת קבלת התענוג אי נעימות, וזהו גם כן מצד הטבע, שהבורא ברא, שכל ענף רוצה להדמות לשורשו. והיות שהשורש שלנו, היינו הבורא, הוא המשפיע, והנבראים שצריכים לקבל ממנו, הם הפוכים מהבורא, ירגישו בזה בחינת בושה. לכן נעשה צמצום והסתר, שאין הטוב ועונג מאיר לכלים דרצון לקבל לעצמו. אלא רק במקום שהם רוצים לקבל את הטוב והעונג, מטעם שהבורא רוצה לתת, שזו היתה מטרת הבריאה, שרצונו להטיב לנבראיו, והנברא רוצה לקיים מצות המלך, לכן הוא מקבל.

וזהו תיקון, המכונה "מקבל בעל מנת להשפיע". ומטעם זה נעשו ב' מערכות: מערכות דקדושה ומערכות דטומאה והקליפות. כמו שכתוב בהקדמה לתע"ס (דף ה') וזה לשונו "והטביע את הרצון להשפיע במערכת אבי"ע דקדושה, והסיר מהם הרצון לקבל לעצמו, ונתן אותו במערכת העולמות אבי"ע דטומאה, ונמצאו בגללו נפרדים מהבורא יתברך, ומכל העולמות דקדושה".

נמצא, שהרצון לקבל הזה, הוא נקרא "יצר הרע", מטעם שהוא הגורם כל הרע בעולם. כלומר שבגללו אין הנבראים יכולים לקבל טוב ועונג, ובגללו הם נשארים בלי חיות דקדושה. מטעם שאין האור והשפע יכול להאיר, למקום שנעשה איסור להשתמש עמו. וזה גרם לנו, בסיבת השתלשלות העולמות, שמהרצון לקבל הזה יצאו הקליפות בהעולם. והם שולטים על האדם, שאין לו שום אפשרות לצאת משליטתן, אלא בסגולה תו"מ, ששם יש מאור התורה, ו"המאור שבה מחזירו למוטב". היינו שיצא לחרות מתחת שליטת הרצון לקבל לעצמו.

ובהאמור נבין מה ששאלנו, למה שפירוש רש"י על פסוק "ולקחת לך לאשה", שמביא דרשת חז"ל (קידושין כ"א) "לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע. מוטב שיאכל בשר תמותות שחוטות, ואל יאכל בשר תמותות נבלות". שיש ששואלים, למה הקב"ה נתן כח ליצר הרע להסיתו לעבירה. והלא היה יותר טוב, אם ה' לא היה נותן כח להמסית, ולא היה צורך להתיר לו איסור, שדרשו חז"ל על זה "לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע".

התשובה היא, כי בדרך עבודה, "יצר הרע" נקרא רצון לקבל לעצמו. וכנ"ל, ובלי הרצון לקבל לא היה בכלל ענין של בריאה. והרצון לקבל, בכל מקום שהוא רואה איזה תענוג, הוא רוצה למלאות חסרונו, שע"י זה שהוא רוצה למלאות חסרונו, יש מקום להנות מהדבר שמשתוקק אליו. והיות שהקב"ה ברא הטבע הזו, הוא לא מקבל שינוים. אלא שיש מקום תיקונים, שהוא לא לבטל אותם, אלא להוסיף עליהם דבר, שע"י זה הדבר מתתקן. אבל לא נעשה שינוי בטבע, היות שהבורא ברא את הטבע, והיות שהרצון לקבל הוא דבר שהבורא ברא אותה, אין כח בידי האדם לבטל אותה.

והתיקון הכללי הוא הכוונה "בעל מנת להשפיע", שזה נקרא "**מיתוק הדינים**". כלומר, הדין שנעשה, שאסור להשתמש עם הרצון לקבל ולהנות לתועלת עצמו, מטעם כי ע"י זה באים לידי שינוי צורה מהבורא. אולם כשהוא מקבל מטעם שהבורא רוצה שיקבל, ומבחינתו עצמו יותר נוח לו שלא יקבל, ע"י זה נמתק הדין של איסור הקבלה.

אולם יש לדעת, הבחינה הזו שיהיה מקבל בעל מנת להשפיע, זה הוא תיקון אמיתי. כלומר, שמטרת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו, אי אפשר להתקיים אלא בדרך הזה, היינו שהוא כן משתמש עם הרצון לקבל הנאה, ומכל מקום הוא נשאר בדביקות, שהוא השתוות הצורה. זאת אומרת, אם הוא מקבל ואין לו הנאה, הקבלה הזו לא נקראת "להטיב", כי אין מדברים על מה שהוא מקבל, אלא ממה שהוא נהנה. כלומר, שהעליון רוצה שהתחתון יהנה, ואם אין להאדם הנאה, אם כן לא קבל שום דבר מהעליון. וזה נקרא "המתקת הדינים".

וזה הוא עיקר השלימות. אלא שיש דברים, שמצד שורשים עליונים, שיכולים לברר אותם, שיהיו בעל מנת להשפיע, ויש דברים שאסור להשתמש בהם, אפילו בעל מנת להשפיע. כלומר, שאין האדם יכול לומר, שהוא רוצה לעשות דבר איסור ויכוון בעל מנת להשפיע. כי אם הדבר אסור, זהו מטעם, שמבחינת ענף ושורש ויש דברים שהתורה אסרה, ויש דברים שהתורה התירה.

ואנו רואים, שבאופן כללי יש להבחין בהתורה ג' בחינות:

א) דבר מצוה,
ב) דבר רשות,
ג) דבר איסור.

בדבר מצוה ועבירה צריכים להיות זהירים, אפילו בבחינת מעשה בלי כוונה, שיש ענין של מצוה במעשה, אפילו שאין לו כוונה. וכמו כן בדבר איסור, יש עבירה בבחינת המעשה, אפילו בלי שום כוונה. ועיקר העבודה בבחינת הכוונה היא בדבר הרשות. כלומר, שאין מצוה בעשייתה, ואין עבירה, אם לא יעשה את הדבר. ואז כשהוא עושה את הדבר הרשות, היינו כשמכוון בעשיית דבר הרשות לשם שמים, דבר הרשות נכנס לקדושה.

וזה נקרא אז "מצוה". היינו שיוצא מבחינת הרשות ונכנס בתור מצוה. ודווקא כאן הוא עיקר מלחמת היצר, היות שהגוף אומר לו, הלא אין זה שום איסור, ומדוע אתה מונע את עצמך מלעשות את הדבר. וכשהאדם צריך לתת לו תשובה, האדם יכול לומר לו, אני צריך לעשות מצוה, לכן כשאני עושה מצוה, עשיתי משהו, כשאני לא עושה עבירה, גם כן יש לי מצוה, כמו שאמרו חז"ל "ישב ולא עבר עבירה, כאילו עשה מצוה".

אבל כשאתה אומר לי לעשות דבר רשות, אפילו שאני לא יכול לכוון לשם שמים, אם כן אין זו מצוה. אם כן לא עשיתי שום דבר. ואני לא רוצה

להיות פועל בטל, היינו שאני עושה מעשה, והמעשה הזה הוא לבטלה. נמצא, במעשה המצות ועבירות, המעשה הוא חובה, מה שאם כן בדבר הרשות, שאין על המעשה הזה שום ציווי, אז דווקא הכוונה עושה אותה למציאות, שהיא נכנסת לקדושה.

ובהאמור יש לפרש, מה שפירש רש"י על הפסוק "כי תצא למלחמה", במלחמת הרשות הכתוב מדבר. ובדרך עבודה יש לפרש, **דבר הרשות, שצריכים לכוון בעל מנת להשפיע**, שם היא עיקר עבודת היצר. היות שאין איסור על המעשה, לכן היצר רואה, שאדם רוצה לבערו מן העולם. כלומר, כי בענין מצות ועבירות, שהאדם עושה בבחינת המעשה, אין היצר מתנגד כל כך, משום שהאדם לא אומר, שרוצה לעבוד רק לתועלת ה'. מה שאם כן כשמתחיל לעבוד על הכוונה בעל מנת להשפיע, ולא לתועלת הגוף, אז מתחילה העבודה האמיתית עם היצר הרע.

כי היות, כי ענין תורה ומצות נתנו לצרף את ישראל. כמו שכתוב (ספר "מתן תורה" דף כ"ז) וזה לשונו "ואלה הם דברי חז"ל בשאלתם, וכי מה אכפת ליה להקב"ה, למי ששוחט מן הצואר, או מי ששוחט מן העורף. הרי לא נתנו המצות אלא לצרף בהם את הבריות. והצירוף הזה פירושו הזדככות הגוף העכור, שזוהי התכלית היוצאת מקיום התורה והמצות כולן".

נמצא לפי זה, כי רק בזמן שמדברים עם הגוף בקשר להכוונה דלשם שמים, שרוצים לבטל את התועלת עצמו, אז היא המחלוקת האמיתית עם הגוף. וזה ניכר דוקא בעת שיש מלחמת היצר בדבר הרשות, שאז אין המלחמה על המעשה, משום שעל המעשה אין שום איסור. והמלחמה יכולה להיות רק על הכוונה, שהאדם רוצה, שתהיה רק לתועלת ה' ולא לתועלת הגוף, שהוא רוצה להרוג את הגוף. על דרך שאמרו חז"ל "אין התורה מתקיימת, אלא במי שממית עצמו עליה".

ובהאמור יש לפרש מה ששאלנו, מדוע התירה התורה את אשת יפת תואר, מטעם לא דברה תורה אלא נגד יצר הרע. הלא היתה לו להקב"ה עצה יותר קלה, שלא היה נצרך להתיר את אשת יפת תואר. היינו שלא יתן כח ביצר הרע להסיתו, ולא היה צריך לשנות להתיר דבר האסור.

ומהו התירוץ. לא דברה תורה, אלא כנגד יצר הרע. ובפשטות קשה מאוד להבין את הענין של ההיתר של יפת תואר. כמו שיש שמקשים, מדוע התורה לא התיר בשאר איסורים, כשיש לו תאוה גדולה להאיסור. ובאמת על זה יש לתרץ, שאין לנו מושג בענין תו"מ, שזה לא ניתן לפי שכל האדם, אלא שזהו

ענין רוחני, מה שה׳ גזר, כמו שאמרו חז״ל (ספרא, רש״י, קדושים) ״אל יאמר אדם, אי אפשי בבשר חזיר, אבל אפשי, ומה אעשה, ואבי שבשמים גזר עלי כך״. היינו שכל התורה ומצות, הכל הוא גזרותיו של הקב״ה, ואין שכל האדם מגעת שם, וממילא אין לשאול, מדוע התורה התירה יפת תואר. (עיין באור חיים, כי תצא).

ויש לפרש מה ששאלנו, מהו הפירוש ״בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין״. משמע מכאן, שעיקר הוא היצר הרע. והתורה אינו עיקר, אלא כמו דבר הוספה על התבשיל. ולפי מה שמבואר בהקדמה לתע״ס, עיקר הבריאה היא הרצון לקבל הנאה ותענוג. והסיבה שברא הקב״ה את הרצון לקבל, היא מסיבת שרצונו להטיב לנבראיו. אלא מטעם שינוי צורה, שיש בין המשפיע להמקבל, ניתן לנו לתקן אותו בעל מנת להשפיע, שע״י זה יתוקן השינוי צורה שיש ברצון לקבל.

נמצא לפי זה, שהעיקר המקבל הנאה הוא הרצון לקבל. אלא אם הוא מקבל לתועלת עצמו, זה נקרא ״יצר הרע״, מטעם ששינוי הצורה שבו גורם לו פירוד מה׳. ובכלים דפרודא אין הטוב ועונג מגיע שם, מסיבת תיקון הצמצום. לכן בכדי שלהרצון לקבל תהיה יכולת לקבל את הטוב ועונג, צריכים לתת ליצר הרע בחינת תבלין, שע״י התבלין יהיה טעם בהרצון לקבל. היינו, שיהיה בהרצון לקבל טוב ועונג.

מה שאם כן אם לא יתן לו התבלין, שהוא הרצון להשפיע, אז אין שום טעם בהרצון לקבל, מטעם שאין לו שום דבר, כי אין הטוב ועונג מגיע שם. אולם יש כאן להבחין ד׳ הבחנות:

א) הכלי, המקבל את התענוג.

ב) שהתענוג, שהכלי מקבל, יהיה בו טעם של נעימות. היינו שלא תהיה בו בחינת בושה, אלא שירגישו טעם טוב.

ג) שטעם הטוב הוא הרצון להשפיע. שזה נקרא, שהרצון להשפיע מתבל את התבשיל, שיהיה בו טעם.

ד) הטעם הזה, הנקרא ״רצון להשפיע״, יכולים לקבל דוקא ע״י תורה, כמו שכתוב ״בראתי יצר הרע, בראתי לו תורה תבלין״, שפירושו, שהתורה, היינו המאור שבה, נותן את הרצון להשפיע, שהרצון להשפיע נותן טעם שמוציא מהתבשיל את הבושה, שהבושה מקלקלת את כל הטעם מה שיש להשיג מהתבשיל, שבגלל זה אין הנותן יכול לתת משהו מן התענוגים האמיתיים, משום כשיבוא לכלים דתחתון יתקלקל הכל, שזהו **כל ענין עבודה שלנו, להשיג כלים המתאימים להשפע.**

ובהאמור יש לפרש "לא דברה תורה, אלא כנגד יצר הרע". וכל מה שאסור ומותר, הכל הוא לפי מה שהקב"ה גזר. היינו שיש דברים, שיכולים לתקן ולהכניס להקדושה גם לפני גמר התיקון, שבגלל זה ניתן לנו תרי"ג מצות. וזהו הטעם, שהתורה התירה את יפת תואר ע"י התיקונים, שמובא בהתורה. וזהו למעלה משכלינו, שנשיג מה שהבורא התיר ומה שהבורא אסר. לכן אין לנו שום מושג, שנוכל לשאול, מדוע התירה התורה. היות שכל ענין התו"מ הוא "לצרף בהם את ישראל". לכן מה שהתורה התירה יפת תואר ע"י התיקונים, זהו גם כן על הכוונה של צירוף הבריות.

כי תבוא

מהו, בכל יום יהיו בעיניך כחדשים, בעבודה ..... קצא (191)
מהו שהימין והשמאל הם בסתירה, בעבודה ..... קצח (198)
והיה כי - תבוא אל הארץ, אשר ה׳ אלקיך נתן לך ..... רה (205)

מהו, בכל יום יהיו בעיניך כחדשים, בעבודה

מאמר מ׳, תשמ״ט

על הפסוק ״היום הזה ה׳ אלקיך מצווך לעשות את החוקים האלה ואת המשפטים, ושמרת לעשות אותם, בכל לבבך ובכל נפשך״. דרשו חז״ל (רש״י, תבוא שלישית, ביתרו י״ג, י) ״בכל יום יהיו בעיניך כחדשים. כאילו קבלתים היום מהר סיני. כאילו בו ביום נצטווית עליהם״.

ויש להבין, מה מוסיף לנו זה ״כאילו היום נצטווית״. ולמה לא מספיק בפשטות, כמו שהיה בהר סיני קבלו אז התורה, אלא אנו צריכים לקבל על עצמנו ״כאילו היום נצטווית עליהם״. מה מוסיף לנו זה בעבודה.

הנה בשער הכוונות (חלק ב׳ דף ט׳) אומר וזה לשונו ״ענין הקריאת שמע והתפלה, שמתפללין בכל יום תמיד ג׳ פעמים, ערב ובקר וצהרים, בחול, ובשבת, ויום טוב. דע לך, כי יש הפרש ושינוי גדול בין התפלות של חול, אל תפלת השבת, וראש חודש, ואל תפלת היו״ט, ואל חול המועד. ולא עוד, אלא אפילו ביו״ט עצמם, אין תפלת חג הפסח שווה לתפלת חג השבועות. ולא עוד, אלא שבימי החול עצמם יש שינוי גדול בין תפלת יום זה לתפלת יום של אחריו. ואין לך שום תפלה, מיום שנברא העולם עד סוף העולם, שתדמה לחברתה. ואין אדם דומה לחבירו, ויתקן זה מה שלא יתקן זה. לפי שתכלית מצות התפלה היא לברר הבירורין של ז׳ מלכי אדום, שמתו. ובכל יום ויום, ובכל תפלה ותפלה מתבררים בירורי נצוצות חדשות״.

ובכדי להבין את ענין השבירה שהיתה בז׳ מלכי אדום, שאנו צריכים לבררם ע״י תורה, ומצות, ותפלה, אנו צריכים לזכור את ב׳ דברים, הידועים לנו:

א) מטרת הבריאה,

ב) תיקון הבריאה,

שמטרת הבריאה היא להטיב לנבראיו, היינו שהנבראים יקבלו טוב ועונג. ותיקון הבריאה הוא, שבעת שיקבלו את הטוב ועונג, שלא ירגישו את ענין הבושה מחמת שינוי צורה, שיש בין המקבל להמשפיע. והעצה היא, שנעשה תיקון, ש״על מנת לקבל לעצמו״ כבר אין האור מאיר. לכן בזמן שהאדם נמצא משוקע בכלים דקבלה עצמית, שורה עליו בחינת העלם והסתר, ואינו מסוגל להרגיש את החשיבות של הקדושה, היות שקדושה שורה דווקא במקום שרוצה להשפיע נחת רוח ליוצרו.

אולם מטרם זה, כלומר, שכל זמן שהוא עדיין לא זכה לכלים דהשפעה, שרק בכלים האלו שורה אור העליון, אז האדם מוכרח לקבל הכל באמונה. היינו להאמין בה׳, שהוא מנהיג את העולם בבחינת טוב ומטיב. ולהאמין בגדלות ה׳, ״בגין דאיהו רב ושליט״. ולהאמין שזו זכיה גדולה, בזה שמשמשים למלך גדול, וענין זה, להגיד שזו זכיה גדולה, אין הפירוש להגיד בפה, אלא האדם צריך להרגיש הנאה גדולה, בזה שהוא משמש את מלך גדול. כלומר, מתי האדם יכול לומר, שהוא משמש מלך גדול, זהו בזמן שיש לו הנאה גדולה. ואם עדיין לא מרגיש הנאה, מזה שהוא משמש את המלך, זה סימן, שהוא עוד לא בא לידי מדרגה, שיאמין, שהוא משמש מלך גדול.

ואנו צריכים להאמין למה שכתוב ״ומלכותו בכל משלה״. שאמר אאמו״ר זצ״ל, שאין שום כח אחר בעולם, אלא שהוא לבדו עושה ויעשה לכל המעשים. והקדושה מחיה את הקליפות. שאין להקליפות שום חיות, אלא מה שהקדושה נותנת להם. וזהו מה שכתוב ״ואתה מחיה את כולם״. והפירוש ״ומלכותו בכל משלה״ הוא, שמלכות דאצילות נותנת חיים להם, אחרת לא היו יכולים להתקיים.

ולפי זה יוצא, מה שאנו לומדים, זה שהבורא ברא את הרצון לקבל, שיקבל תענוג, הוא מוכרח לקבל תענוג והנאה, אחרת אין לו זכות קיום בעולם. כלומר, הגם שנעשה צמצום והסתר על הרצון לקבל לעצמו, שאין הטוב ועונג מגיע לשם, אבל בכדי שיתקיים הרצון הזה, שאם יתבטל, לא יהיה מה לתקן, לכן, בכדי שיתקיים, הוא מקבל חיות מועטת, שלא יתבטל. וזו החיות שהם מקבלים, באה מכח שבירת הכלים, שנפלו ניצוצין קדישין לתוך הקליפות, כדי שיקבלו חיות, שלא יתבטלו.

ובאמור יוצא, שבלי תענוג לא יכולים לחיות. אלא כל זמן שהאדם עדיין לא קיבל על עצמו עול מלכות שמים, האדם הזה מקבל חיות רק מהבורא. אבל האדם אין לו האמונה בה׳, שיגיד שהבורא נותן לו את החיים. לכן האדם אומר, שיש לו חיים מהטבע. ואנו צריכים לומר, שהאמת היא,

שהבורא מסתיר עצמו באלו הלבושים כלפי החילוניים. אבל הם לא מאמינים בזה, כלומר, שהבורא מסתיר עצמו כלפי האדם הזה, שהאדם לא יוכל להאמין, שהבורא הוא המשפיע. אלא שהבורא הסתיר עצמו בלבוש של פירוד. לכן התענוג של הבורא בא לידי אדם מלובש בלבושים, שבהלבושים האלו מלובש התענוג.

וזהו כדוגמת שאנו רואים, שיש מאכל אדם, שהוא יושב ואוכל סעודה מבשר, ודגים, וכדומה. ומזה האדם נהנה. ומה שנשאר פסולת מהאוכל, הוא זורק זה לפח הזבל עבור החתולים, שיאכלו את הפסולת הזו. ובטח החתולים נהנים מהפסולת. ואנו רואים, שיש להם סיפוק גמור מהאוכל, מה שהם מוצאים בהזבל. לכן אנו רואים, שהכלבים, והתרנגולים, וכדומה, כולם נהנים מהאוכל. אלא שיש הבדל, שהנאתו של אדם היא לא מהפסולת, מה שאם כן להם כן מספיק מאכלים של פסולת.

וכמו כן בעבודת ה׳. יש אנשים, שהם נהנים מזה שנהנים מהפסולת, היינו מהקליפות, מה שהקדושה נותנת להם נהירו דקיק, ומזה יש להם סיפוק גמור. ויש אנשים, שהנאה שלהם, מה שהם מקבלים כדוגמת כל הכלל, שהם מבחינת פסולת דקדושה. אולם אין האוכל הזה מספק להם, מטעם שיש להם דחף פנימי, שמרגישים, שלא כדאי להיוולד ולקבל הנאה מפסולת.

היינו שהם מרגישים, שלא יכול להיות, שאותו מאכל שניתן לבעלי חי, היינו לבהמות, ולחיות, ולעופות, וכדומה, שזה יהיה מאכל בשביל בני אדם, שיש לו תואר בחינת מדבר, שיהיה דומה לבעלי חי. כלומר, שמאותו דבר שמתפרנסים בעלי חי, יתפרנסו בחינת מדבר. וההרגש הזה לא נותן להם מנוחה. ומתחילים לחפש מקום פרנסה אחר, שיוכלו לומר, שבשביל זה כדאי להיוולד ולהנות מהחיים.

ודבר זה גורם להם, שיחפשו רוחניות. וזה מביא להם, שיקבלו עליהם עול מלכות שמים, ועול תורה ומצות. וגם כאן, היינו לאחר שקבלו עליהם עול תו״מ, יש מהם שמקבלים סיפוק מבחינת ״השלא לשמה״. כמו שאומר הרמב״ם, שמתחילה מלמדין להם לעסוק בתו״מ על מנת לקבל שכר. וכך צריך להיות, שלא ישנו את סדר העבודה שלהם, אלא ״עד שתרבה דעתם ויתחכמו חכמה יתירה, מגלין להן רז זה מעט מעט״.

ונשאלת השאלה, מאיפה אנו יודעים, שהם נמצאים בבחינת ״עד שתרבה דעתם״. התשובה היא כנ״ל, שהוא מקבל דחף פנימי, ומרגיש, שאי

אפשר לומר, שזה שהוא מה שכתוב "כי הוא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים". אז רואים, שכבר נתרבה לו הדעת. וכבר אצלו הוא, כמו שאומר הרמב"ם "ויתחכמו חכמה יתירה". היינו שהוא נעשה חכם, שהתחיל להרגיש, שיש גם בחינת פנימיות בתו"מ.

"אז מגלין לו רז זה". היינו שצריכים לעבוד גם על כוונה. שפירושו, שהאדם צריך להשתדל, שכל מעשיו יהיו בעל מנת להשפיע. שאז האדם מגיע לידי דבקות בה'. ואז האדם זוכה להטוב ועונג של מטרת הבריאה. ואז האדם ניזון מהאוכל המתאים לאכילת אדם, ולא לבחינת פסולת, מה שהקדושה זורקת להקליפות, שיהיה להם במה להתפרנס.

אבל זה הוא רק "נהירו דקיק" כדי קיומם, היינו שלא יתבטלו מהעולם. כי אם הרצון לקבל יתבטל מהעולם, לא יהיה את מי לתקן. וכמו שאנו לומדים, שעיקר הבריאה היא הרצון לקבל, וזהו כל החומר שבהבריאה, אלא כנ"ל, שיש ענין של תיקון הבריאה, כלומר שהבריאה נקראת "רצון לקבל", שבחינה זו נברא מכוח מטרת הבריאה. היינו שהרצון להטיב לנבראיו ברא יש מאין רצון לקבל.

ותיקון הבריאה הוא, שנותנים עליו את הכוונה בעל מנת להשפיע. ואז האדם ראוי לקבל את הטוב ועונג. ואז, ע"י זה שזוכים לדביקות, שהוא השתוות הצורה, אז באים לדרגת "כי הוא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים". כלומר שרק בזמן שיוצאים משליטת העמים, הנקרא "רשות הרבים", ומגיעים לרשות היחיד, שאין להאדם אלא רשותו של הקב"ה, אז זוכים לאור החכמה ובינה.

אולם הגם שהאדם כבר קבל דחף פנימי, שרוצה לעבוד בעל מנת להשפיע, ולא סתם בבחינת המעשה בעל מנת לקבל שכר, והשכל מחייב, שהאדם צריך ללכת קדימה, וכל יום היה צריך להיות יותר חזק מיום דאתמול, ולמעשה מתחיל כאן סדר חדש, שהוא ממש נגד השכל. היינו שמתחיל כאן סדר של עליות וירידות. שלפעמים אדם אומר, ש"הימים הראשונים היו טובים מאלה".

ויכול להיות ביום אחד כמה עליות וירידות, או בשבוע אחד כמה עליות וירידות. עד כדי כך, שהרבה פעמים האדם בא לידי יאוש, ואומר, שהוא לא רואה, שתהיה פעם מציאות, שיהיה באפשרותו לצאת משליטת הרע, ורק מוכרח להיות נכנע תחת הרצון לקבל. והיות שעיקר העבודה בתו"מ, כבר הגיע לידי הכרה, שזהו לא כל כך חשוב, כי עיקר החשיבות של קיום תו"מ

צריכה להיות לשם שמים. זאת אומרת, מזה שהוא בא לידי הכרה, שעיקר הוא לעבוד לשם שמים, הידיעה הזו גרמה לו, שיקבל בחינת פחיתות, היינו בלתי חשוב לעבוד בבחינת המעשה בלי כוונה.

והגם שהוא יודע, ממה שאמרו חז"ל "לעולם ילמוד שלא לשמה, ומתוך שלא לשמה באים לשמה", אז הרע שבאדם נותן לו להבין, זה נכון, שזה חשוב, מטעם שמתוך שלא לשמה באים לשמה, מה שאם כן אתה, אומר לו הרע שבאדם, הלא אתה רואה, שאין אתה מסוגל להגיע לשמה, וזה אתה רואה בעצמך.

כלומר, מקודם הרע שבו נותן לו להבין, שהוא צריך להתייאש מלהגיע לידי דרגה, שיהיה בידו לעבוד לתועלת ה'. ולאחר שנתן לו מחשבות של יאוש, הוא אומר לו, עתה, שכבר הגעת לידי ידיעה, שעיקרה הוא לשם שמים, ממילא אתה מבין, שלא לשם שמים אין לו ערך. לכן הוא נותן לו להבין, שאין צריך לתת כל כך כוחות, בכדי לקיים כל המעשים, הלא כבר אתה יודע בעצמך, שהשלא לשמה לא כל כך חשוב. לכן אתה יכול להקל בתורה ובתפלה, וכדומה.

נמצא, שבזמן הירידה, האדם מתדרדר והולך לפי מה שהשכל שלו נותן לו להבין. והאדם, כשהוא נמצא במצב הירידה עם כל השפלות שלו, הוא עוד מתגאה. ואומר, אלו אנשים, שאני רואה, שהם כן שומרים את התו"מ בכל הדקדוקים, אף על פי שאני רואה, שהם אינם עושים לשם שמים, אני לא יכול להיות כמוהם.

על זה הוא מתרץ בתירוץ של גאוה. היינו, הם עוד לא הגיעו לידי ידיעה כל כך חשובה, שעיקר הוא לעשות הכל לתועלת ה'. מה שאם כן אני עומד במדרגה יותר גבוהה מהם, ואני כן יודע, שעיקר הוא לשם שמים. לכן אני לא רואה בזה, היינו בקיום המעשה לבד בלי הכוונה דלשם שמים, כל כך תועלת, שיהיה כדאי לתת כוחות לקיים אותם בכל הדקדוקים. וזה נקרא "עבירה גוררת עבירה". כלומר, עבירה דיאוש גורמת לו להשפיל את העבודה דשלא לשמה. ואחר שהשפיל את עבודה דשלא לשמה, זה גורם לו להגיע לידי דרגה של גאוות. היינו, שהוא מחזיק עצמו לבחינת מובחר מעם, שהוא מבין יותר משאר אנשים, שאין הם מבינים את האמת, כפי שהוא מבין.

ואם האדם על כל פנים לא בורח מהמערכה, היינו שלא מגלה את חטאיו ברבים, עובר זמן מה, עד שמרחמים עליו מן השמים, ונותנים לו עוד איזו

התעוררות, ומקבל שוב עליה. ואז עוד פעם בא לו הרע להתווכח עמו. והולך עוד הפעם אותו סדר. והעצה היא, **לא לברוח מהמעשים, שהוא היה רגיל בהם, אלא להיפך, היינו להרבות יותר מעשים**.

וזה הוא יכול לעשות רק למעלה מהדעת. והאדם צריך להאמין, שבעבודה זו שהוא עושה בזמן הירידה, והוא מוסיף מעשים בחיצוניות על בסיס של למעלה מהדעת, בזה הוא עושה פסיעות גדולות להגיע להמטרה, הנקראת "דביקות בה'". ועל נקודה זו אמר אאמו"ר זצ"ל, שזהו מה שכתוב "כי ישרים דרכי ה', צדיקים ילכו בה, ופושעים יכשלו בם".

ובמצב הזה של הירידה, אם הוא יכול להוסיף מעשים על בסיס למעלה מהדעת, היות שהדעת שלו מראה כנ"ל סדר של "עבירה גוררת עבירה", והוא מתחזק למעלה מהשכל, אז הוא מקרב את זמן העבודה שלו, ויכול להגיע להמטרה בזמן הקרוב ביותר.

אי לזאת, מוטל על האדם בזמן העליה לסדר את ענין **המעשה** וענין **הכוונה**. כלומר, שבזמן, שמרגיש שעיקר היא הכוונה, אז הוא צריך לחשוב, שגם המעשה הוא דבר חשוב מאוד, היות שהאדם מקיים מצות המלך, ואין לנו השגה, כמה חשוב המעשה לפניו יתברך. כמו שאמר אאמו"ר זצ"ל, שעד כמה שאנו יכולים להעריך את חשיבותה של לשמה, עוד הרבה יותר חשוב לפני הבורא את השלא לשמה, והחשיבות של לשמה אין בידינו להעריך. לכן בזמן העליה, האדם צריך לזכור שלא לזלזל בהמעשה שהוא עושה.

אולם יחד עם זה, האדם צריך להשתדל לעשות את המעשים שלו, שיהיו כולם לשם שמים. ויש כלל, בכל דבר שהאדם רגיל, כבר נעשה אצלו כמו מנהג, כלומר שאינו צריך לדעת בשביל מה הוא המעשה הזה. וזו נקראת "מצות אנשים מלומדה", שפירושו, שהוא רגיל בהם.

והיות שענין תו"מ ניתן "לצרף בהם את הבריות", נמצא, שהוא צריך לכוון בעת עשיית המצות, שהעשיה זו תביא לו לידי מצב של דביקות בה'. נמצא, שהאדם צריך לדעת, מהו הוא רוצה מהעשיה זו.

לכן אם האדם עושה מעשה מטעם רגילות, אז אין הוא צריך לשום תמורה. נמצא, מצד אחד שמירת תו"מ מטעם הרגילות גם זה ענין גבוה, כידוע מה שאמרו חז"ל "מחשבה טובה הקב"ה מצרף למעשה". היינו בזמן שהאדם זוכה למחשבה טובה, היינו שזוכה שכבר יכול לכוון את מעשיו בעל מנת להשפיע, אז כל המעשים שעשה, שעוד לא היו על הכוונות לשם שמים,

הקב"ה מצרף לכל המעשים שהיו מקודם, ונכנסו כולם לקדושה. נמצא, מה שיש לו יותר מעשים טובים, שורה אח"כ עליהם את המחשבה לשם שמים.

ובהאמור נבין מהו שאמרו חז"ל "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים, כאלו קבלתים היום מהר סיני, כאלו בו ביום נצטווית עליהם". יש כאן ב' מובנים:

א) כמו שאז היתה להם הכנה לקבלת התורה, כמו כן בכל יום האדם צריך הכנה לקבלת התו"מ, שע"י ההכנה יכולים להגיע להשיגה. מה שאם כן שהאדם עושה בלי הכנה, אלא מחמת רגילות, ע"י זה אין האדם זוכה למטרת הבריאה. הגם שגם זהו דבר גדול, אבל במקום שיכול להכנס ע"י זה לדרגת "דע אלקי אביך", שבטח זהו ישר להמטרה, שלכן אמרו, "יהיו בעיניו כחדשים", שע"י זה יזכה לדביקות ה'.

ב) שאם לא "יהיו בעיניו כחדשים", וזה יהיה אצלו "כמצות אנשים מלומדה", היינו מצד הרגילות, אז הוא כבר לא יכול לקיים את התו"מ מבחינת למעלה מהדעת, כי ע"י זה שהוא עובד למעלה מהדעת, הוא מוכשר אח"כ לזכות לדעת דקדושה. נמצא, בזמן שהוא עובד מטעם רגילות, כלומר שהוא מרגיש, שהוא צריך לקיים תו"מ כמו מנהג, שנהוג לסדר סדר היום שלו, נמצא, שאין לו מקום להתקדם. לכן אמרו "בכל יום יהיו כחדשים". שע"י זה האדם יגיע לזכות לבחינת מטרת הבריאה, שהיא בכדי שהנבראים יזכו לקבל את הטוב ועונג.

ולפי מה שכתוב בספר "שער הכוונות", הפירוש "בכל יום יהיו בעיניך כחדשים" יהיה, משום שכך היא האמת, היינו שבכל יום האדם מתקן בחינות חדשות, ממה שנפלו בשבירת הכלים, כמו שמבואר שם בספר. נמצא, שאין האדם חוזר על מה שקבל התורה מהר סיני, אין חוזר על אותו הדברים. אלא התורה שנתנה בהר סיני, עם התורה הזו הוא מוכרח לתקן כל יום בחינות חדשות. נמצא, שהוא כאילו "היום נצטווית". היינו שבכל יום יש מה לתקן עם התורה בחינות אחרות.

ומכאן נמשך מה שהאדם צריך לאכול כל יום, ולא מספיק מה שאכל פעם בשנה, שיהיה לכל הפחות מספיק על שנה. אלא לפי דברי האר"י הקדוש הוא, שבכל אכילה מתבררות בחינות חדשות מן השבירה, הגם שלא כל אחד מרגיש. אולם זה ניתן להכלל ישראל. וכל הפרטים שבהכלל צריכים לבוא לידי דרגה זו, כמו שכתוב "כי כולם ידעו אותי מקטנם ועד גדלם".

מהו שהימין והשמאל הם בסתירה, בעבודה

מאמר מ"ז, תשנ"א

הכתוב אומר (תבוא, מפטיר) "ושמרתם את דברי הברית הזאת ועשיתם אותם, למען תשכילו את כל אשר תעשון". יש להבין במה שאומר "ושמרתם, ועשיתם אותם, למען תשכילו את כל אשר תעשון". משמע מכאן, שענין עשיה, הוא כדי שע"י זה "תשכילו את כל אשר תעשון". נמצא, שענין **עשיה** הוא כמו הכנה, שבסגולת עשיה נוכל לבוא ל**השכלה**, מה שאנו עושים. משמע, שיש כאן להבחין ב' ענינים בעבודה:

א) בחינת **מעשה**, כמו שכתוב, ועשיתם אותם.

ב) ענין **השכלה** שיש בהמעשים, כמו שכתוב "למען **תשכילו** את כל אשר תעשון". ולכאורה זהו בסתירה, כי מצד אחד משמע, שעיקר הוא המעשה, כמו שכתוב "ושמרתם, **ועשיתם** אותם". ואח"כ כתוב "**למען תשכילו** את כל אשר תעשון". משמע, שהעשיה היא רק אמצעי, שנוכל לבוא לידי הבנת השכל ודעת.

הנה הזה"ק אומר, שיש להבחין ב' בחינות בתרי"ג מצות:

א) בחינה א' הוא מכנה בשם תרי"ג עיטין (עצות),

ב) בחינה ב' הוא מכנה בשם תרי"ג פקודין.

וההבדל ביניהם הוא, כי "עצות" נקרא, שהדבר הזה אינו ענין מטרה, אלא זהו רק עצה, איך להגיע להמטרה. אם כן קשה להבין, איך אומר, שהתרי"ג מצות הם רק עצות, ואח"כ הוא אומר, שהם נקראים תרי"ג "פקודין".

וכפי שמפרש בהסולם (הקדמת ספר הזהר, דף רמ"ב) וזה לשונו "וכשזוכים לבחינת לשמוע בקול דברו, נעשים התרי"ג מצות בבחינת פקודין. והוא מלשון **פקדון**. כי יש תרי"ג מצות, אשר בכל מצוה **מופקד** אורה של מדרגה מיוחדת, שהיא כנגד אבר מיוחד בתרי"ג אברים וגידים של הנשמה ושל הגוף. ונמצא, בעשית המצוה, הוא ממשיך לאבר שכנגדה בנשמתו וגופו את מדרגת האור, השייך לאותו אבר וגיד".

לכן, לפי מה שמפרש שם בהסולם, יש לפרש בפשטות, כי הוא אומר וזה לשונו "כי בכל דבר יש **פנים ואחור**, שבחינת **הכנה** אל הדבר נקרא "אחור", ובחינת **השגת** הדבר נקרא "פנים". ועל דרך זה יש בתו"מ בחינת **נעשה**

ובחינת **נשמע**. וכשמקיימין תו״מ בבחינת **עושי דברו**, מטרם שזוכים לשמוע, נקראות המצות בשם תרי״ג **עיטין** והן בחינת **אחור**.

ובהאמור נבין מה ששאלנו, איך כתוב ״ושמרתם, ועשיתם אותם״. שמשמע, שעיקר הוא המעשה, ואח״כ הוא אומר ״למען תשכילו״. היינו, זה שאני אומר לכם ״ועשיתם״ אותם, זהו רק הכנה כדי להשיג את המעשים. נמצא, שהעיקר הוא ההשכלה, ושכל, ודעת, ולא המעשה.

והתשובה היא כנ״ל, שעיקר הוא המעשה. כלומר, שבלי המעשים לא יכולים להשיג שום דבר. אלא בסגולת המעשים נוכל להגיע לידי דבקות, הנקרא ״השתוות הצורה״, כי מהשלא לשמה באים לשמה. לכן עיקר הם המעשים. ובמעשים עצמם יש להבחין ב׳ הבחנות:

א) **המעשים בעצמם**, כשהם עדיין בבחינת אמצעים. היינו שהם רק הכנה, שע״י יוכלו להשיג את הכלים דלהשפיע. ולאחר שהשיג ע״י המעשים את הכלים, הנקראים ״רצון להשפיע״, הוא משיג אח״כ את האור, המלובש בהמעשים.

זאת אומרת, שכל המעשים שעשה מטרם שזכה לבחינת כלים דהשפעה, למרות שגם אז היה האור מלובש בתו״מ, אלא שהיה בתור **פקדון** מלובש בתו״מ. כלומר שלא היה באפשרותו לראות מה שיש בהתו״מ, משום שעדיין לא היו לו הכלים, המתאימים להאור. מה שאם כן אח״כ, שזכה לכלים דהשפעה, הוא מקבל האור המלובש בתו״מ, אז רואים, שגם לפני שהוא זכה לראות, היה האור מלובש בתרי״ג מצות, אלא שהיה שם בתור **פקדון**.

לכן אין זה סתירה, שמקודם כתוב, שעיקר הוא המעשה, כמו שכתוב ״ועשיתם אותם״. משום שבמעשה מתחילים ובמעשה גומרים. אלא שיש הבחן באמצע. כלומר, **מטרם** שזכה לבחינת כלים דהשפעה, או **לאחר** שזכה לכלים דהשפעה. זאת אומרת, ע״י המעשים הוא זוכה לכלים, ואח״כ ע״י המעשים הוא זוכה להאור. וזה נקרא ״למען תשכילו את כל אשר תעשון״. היינו שאח״כ הוא זוכה לבחינת ״השכל **וידוע אותי**״.

אולם צריכים לזכור, שמטרם שזוכים לכלים דהשפעה, רק כשרוצים לזכות לעבוד לתועלת ה׳ ולא לתועלת עצמו, יש בעבודה זו הרבה עליות וירידות. כידוע, שלעבודה המכוונת להגיע לידי דבקות ה׳, הגוף מתנגד. ופעם גובר הטוב שבאדם, ופעם גובר הרע שבאדם, שזה מכונה ״מלחמת היצר״. כלומר שיש **עבודה בבחינת המעשה, שזהו עבודת הכלל**, שצריכים

לכוון, שהמעשים שהאדם עושה, לא יהיו לשם כבוד, וכסף, וכדומה, אלא לשם שמים.

לכן אלו אנשים שרוצים לעבוד לשם שמים, עושים מעשיהם בהצנע לכת. ושיעור הצנע לכת, אמר אאמו"ר זצ"ל, שהאדם צריך להתנהג בדיוק כמו האנשים שנמצאים בסביבתו, כמו כן הוא צריך לנהוג. כלומר, שלא יהיה יוצא דופן מהסביבה שלו. כלומר, אם הוא מראה לחוץ, שהוא מקל בדברים הנוהגים בסביבתו, או שהוא מחמיר בדברים יותר ממה שנוהג בסביבתו, האדם הזה, עבודתו כבר לא נקראת בחינת "הצנע לכת", מטעם כי אנשים הנמצאים בסביבה אחת, אם אחד מהם משנה משהו מהסביבה, האדם הזה מושך אליו תשומת לב מהחברה, וכולם מסתכלים עליו. נמצא, שעבודתו היא לא בהצנע.

ואלו אנשים מרגישים טעם בעבודה מבחינת אור מקיף, המאיר לבחינת הכלל ישראל. וזהו כמו שכתוב "אני ה', השוכן אתם בתוך טומאתם", שפירושו, הגם שהאדם עדיין לא נטהר מאהבה עצמית, וכל עבודתו היא, בכדי שה' יתן לו שכר בעולם הזה ובעולם הבא, מכל מקום הם נקראים "העובדים לשם שמים".

בעבודה זו האדם יכול לראות, איך שיש לו התקדמות. היות שבכל יום ויום הוא מוסיף והולך בתו"מ, וממילא יש לו ממה לקבל חיות ושמחה. והוא יכול לקיים את מה שכתוב "עבדו את ה' בשמחה". וכידוע, שעבודה זו נקראת "קו אחד". כלומר, שאין האדם יודע, שענין לשם שמים הוא דבר, שצריכים לתת תשומת לב מיוחדת. אלא כמו כל הכלל, שיש להם אמונה בדברי חז"ל, שאמרו "לעולם ילמוד תו"מ, אפילו שלא לשמה, מתוך שלא לשמה באים לשמה". אבל שצריכים לתת עבור הכוונה הזו זמן ועבודה, אין אדם חושב על זה. היות שהאדם חושב, שזה בא מאליו, בלי עבודה מיוחדת לזה, כדברי חז"ל "מתוך שלא לשמה באים לשמה". לכן עבודה זו נקראת "קו אחד".

מה שאם כן אם האדם בא לידי הבנה, שענין לשם שמים הוא עבודה מיוחדת, שאין עבודה זו שייכת להכלל, אלא רק למי שקבל מלמעלה התעוררות, שגם הכוונה תהיה להשפיע, שזהו דבר מיוחד, ומתחיל לעשות בקורת, האם זהו ביכולתו לעבוד לתועלת ה' ולא לתועלת עצמו. ועל עבודה זו יש התנגדות הגוף. היות שטבע של אדם הוא, שאין הוא מבין שום דבר, אם זה לא לתועלת עצמו.

וכאן מתחילות העליות והירידות כנ"ל. נמצא, שהבקורת, שהאדם עשה על מעשיו, אם הם לתועלת הבורא או לתועלת עצמו, וכשהאדם רואה את שפלותו, איך שהוא מרוחק מהעבודה הזו, אז האדם צריך לתת תפלה לה', שיתן לו את הכח התגברות על הרצון לקבל לעצמו.

ואז יש לפעמים, שהגוף טוען, הלא אתה ראית, כמה פעמים שהתפללת לה' שיעזור לך, ולא קבלת שום עזרה. אם כן בטח עבודה זו היא לא בשבילך. עם טענות כאלה לא תמיד האדם מסוגל להתגבר עליו. נמצא, שהאדם במצב הזה נשאר כמת בלי שום חיות, וממילא אדם לא יכול להתקיים ולהמשיך בעבודה זו.

ודרך זו נקראת "קו שמאל" בעבודה. כי יש כלל "כל דבר שצריך תיקון נקרא שמאל".

לכן בעבודה, אסור לאדם לעסוק בדרך זו, היינו לעשות בקורת, אם העבודה שלו היא בשלמות. אלא כמובא ("סדר עבודה", אות ט'), שאומר שם, "שבעבודה דשמאל מספיק חצי שעה ביום".

ועיקר עבודת האדם צריכה להיות **בקו ימין**, הנקרא "שלימות". היינו שבעבודה זו צריך האדם בלי בקורת, לראות אם עבודתו היא בשלמות. אלא האדם צריך לומר, שאפילו שמעשי בתו"מ אינם בשלימות, מכל מקום אני נותן תודה לה', שנתן לי שכל ורצון, להיות לי קצת אחיזה בקדושה.

זאת אומרת, כמה אחיזה שיש לי, זה אצלי הון רב. מטעם שאני רואה, שיש הרבה אנשים בעולם, שאין להם שום נגיעה בתו"מ, לכן אני שמח בחלקי, בזה שנתנו לי קצת נגיעה. והיות שאני מאמין, שזה דבר חשוב, קצת נגיעה ברוחניות חשובה לי מכל חיי עולם הזה. רק אין לי זכות, שיתנו לי יותר ממה שיש לי, ועל שאר הזמן מבלבלין אותי עם כל מיני שטויות, ואין בכוחי להתגבר עליהם. לכן אני שמח כל היום, ויש לי מזה מצב רוח טוב. כי אני מכיר את שפלותי, לכן אני נותן תודה לה' על החלק הקטן שזכיתי.

ובהאמור יש לפרש מה שכתוב (תבוא א') "ושמחת בכל הטוב, אשר נתן לך ה' אלקיך". ויש להבין, וכי צריכים לתת ציווי לאדם, שישמח, אם יש לו טוב. הלא מצד הטבע הוא, שמי שיש לו טוב, הוא שמח. מה שאם כן אחרת, אם אין לו טוב, יש לומר, שצריכים לתת פקודה, שיהיה שמח. אם כן, מה מרמז לנו מה שכתוב "ושמחת בכל הטוב, אשר נתן לך".

ויש לפרש זה בדרך עבודה. היות שיש ענין עבודה של ימין ושמאל, כי **ימין** נקרא **שלימות**, כנ"ל, היינו בזמן שהאדם כבר התחיל ללכת בדרך

להגיע להשגת כלים דהשפעה. זאת אומרת, שהוא כבר נכנס לקו שמאל, שפירושו, שרוצה לראות את האמת, אם הוא יכול לעבוד לתועלת ה׳ ולא לתועלת עצמו, שזה גורם לאדם עליות וירידות בעבודה, ומזה אין לאדם חומרי דלק, שיוכל להמשיך בעבודה, אלא הקו שמאל מראה לו את האמת, שלא ירמה את עצמו לומר שהוא כבר הגיע לשלמותו.

אלא, בכדי שיהיה לו חומרי דלק לעבודה, את זה האדם יכול לקבל רק בזמן שהוא מרגיש שלימות בעבודה, שאז יש לו שמחה ממה שהוא עושה. אולם היות שימין ושמאל הם הפכיים זה לזה, כלומר או שהאדם מרגיש שיש לו שלימות, או שהוא בעל חסרון, ואיך אפשר להיות ב׳ הפכיים בנושא אחד.

והתשובה היא, הגם שהם בנושא אחד, מכל מקום הם בב׳ זמנים. כלומר שיש זמן שהאדם צריך להיות בשפלות, ויש זמן שהאדם צריך להיות בבחינת גאוה. וזה כמו שאמר אאמו״ר זצ״ל, שבעבודה יש תמיד ב׳ הפכיים:

א) כמו שאמרו חז״ל ״מאוד מאוד הוי שפל רוח״. נמצא, שעיקר עבודת האדם היא, שהאדם צריך להשתדל, שהוא יהיה שפל ברוחו.

ב) כמו שכתוב ״ויגבה לבו בדרכי ה׳״. משמע, שהאדם צריך להיות בגאוה, היינו להשתדל להיות בעל גאוה, ולא להסתכל על הכלל, אלא הוא צריך להשתדל, להיות יותר גבוה מהכלל. נמצא, שגם על זה יש לשאול, איך יכול להיות ב׳ הפכיים בנושא אחד. אלא שגם שם צריכים לתרץ, שהכוונה היא על ב׳ זמנים, בזה אחר זה, שאז אפשר להתקיים שניהם.

אולם יש לשאול, ההפכיים הללו למה לי, כלומר בשביל מה אנו צריכים ההפכיות הזו, ולמה לא מספיקה דרך אחת, היינו או שפלות או גאות.

והתשובה היא כנ״ל, שאנו צריכים ללכת בב׳ קוים, בימין וכמו כן בשמאל, אף על פי שהם הפכיים זה לזה. כלומר, שדווקא כשהם בסתירה זה לזה, הם נותנים לנו את התוצאה, מה שאנו צריכים, בכדי להשיג את מטרת הבריאה, שהיא רצונו להטיב לנבראיו. זאת אומרת, שאי אפשר לקבל את הטוב ועונג מה׳, מטרם שהאדם תיקן את עצמו עם כלים דהשפעה, שהוא ענין של השתוות הצורה.

לכן היות מצד הטבע, האדם נולד ברצון לקבל לתועלת עצמו, אז כשאומרים לאדם לקיים תו״מ, אז מוכרחים להגיד, שע״י קיום תו״מ יהיה לך שכר בעולם הזה ובעולם הבא, וכפי שיעור האמונה שלו בשכר ועונש,

בשיעור זה האדם מקיים תו״מ. והגם שהוא עובד לשם שמים, היינו שהוא רוצה שכר מהקב״ה ולא מאנשים, כי הוא לא עסק בתו״מ, מטעם שאנשים יראו איך שהוא עובד, אלא כל עבודתו היא לשם שמים, אלא מטעם מצות ה׳, ומכל מקום זה נקרא ״שלא לשמה״.

כלומר שהגם מבחינת המעשה הוא עסק בתו״מ רק לשם שמים, אבל מבחינת הכוונה היא לתועלת עצמו. לכן נקרא זה ״שלא לשמה״. אולם חז״ל אמרו ״לעולם יעסוק אדם בתו״מ שלא לשמה, מתוך שלא בא לשמה״. והאדם צריך לומר ״בתוך עמי אנכי יושבת״. כלומר, כל אדם צריך לעבוד כמו הכלל כולו, אולם בלי תשומת לב מיוחדת האדם ישאר בשלא לשמה, ואף פעם לא יגיע לידי השגת מטרת הבריאה.

לכן, האדם צריך לומר אז, כתוב ״ויגבה לבו בדרכי ה׳״. כלומר, אני לא רוצה להיות בדרגת השפלות כמו הכלל, אלא אני כן צריך להגיע להשיג את מטרת הבריאה. וזה נקרא, שהוא מתחיל לעבוד בבחינת הבקורת, ולראות עד כמה שהוא מעדיף אהבת ה׳ על אהבת עצמו. הבקורת הזו עושה אותו לבעל חסרון, ומתחיל לחפש עצות, איך לצאת משליטת אהבה עצמית.

אולם כאן, במצב הזה, שיש מלחמה בין הרצון לקבל שבאדם, להרצון שיש עתה באדם, שהוא רוצה להגיע להשיג את הרצון להשפיע, לפעמים הרצון להשפיע גובר, ולפעמים להיפך, הרצון לקבל גובר. שזהו שנוהג אז ענין עליות וירידות. והאדם צריך לדעת, כי בזמן שהאדם נמצא במצב החסרון, אין לו ממה לקבל חיים, ואז אין לו חומרי דלק להמשיך בעבודה דתו״מ. לכן הוא צריך לעבור לקו ימין.

וענין קו ימין הוא בעצם קו אחד. כלומר, אותו סדר עבודה, שהיה לו בזמן שהיה עובד רק בבחינת המעשה, הנקרא ״שלא לשמה״, הוא צריך עכשיו ללכת. כלומר, אין עליו לתת תשומת לב, אם עבודתו היא לשמה, אלא עכשיו הוא צריך לומר, שאין הוא יותר חשוב משאר אנשים, וכמו ששאר אנשים שעובדים בשלא לשמה, יש להם סיפוק מהעבודה, והם במצב רוח מרומם, כמו כן הוא, שהוא יותר גרוע מהם, בטח שלא מגיע לו מקום יותר חשוב בעבודה.

כלומר, שאפילו בערך שאר עובדים, הוא עומד במדרגה יותר פחותה מהם, הן בכמות והן באיכות, הוא צריך לומר תודה להבורא, שנתן לו מחשבה ורצון לעשות משהו ברוחניות, כי זוהי מתנה מאת ה׳, שזיכה אותו עם קצת עבודה בתו״מ, שגם זה לא מגיע לו. כי הוא רואה, שיש הרבה

אנשים, שאין להם שום קשר לתו"מ. ואז כשאדם מרגיש עצמו שהוא בשלמות, האדם הזה נקרא "ברוך". ואאמו"ר זצ"ל אמר על זה, כי בזמן שהאדם מרגיש עצמו **לברוך**, אז האדם מסוגל להיות **דבוק בברוך**, כמו שכתוב "כי ברוך מתדבק בברוך".

לכן דוקא ממצב הזה האדם מקבל חומרי דלק לעבודה. והיות שהאדם, בזמן שהוא עובד בקו שמאל, הוא במצב, שהוא צריך לומר "ויגבה לבו בדרכי ה'", כלומר, שלא להסתכל על הכלל, אלא שהוא צריך להיות במדרגה יותר גבוהה מהכלל, זה נוהג רק בזמן שהוא עוסק בקו שמאל.

מה שאין כן אח"כ הוא צריך לעבור לקו ימין, ולומר, שחז"ל אמרו "מאוד מאוד הוי שפל רוח". לכן הוא באמת שפל רוח. אז האדם צריך לדעת, שאין הוא יותר חשוב מאחרים, אלא הוא שמח בזה, שנתנו לו מלמעלה רצון וחשק לעשות משהו בתו"מ. וזה שכתוב "ושמחת בכל הטוב", היינו אפילו כל שהוא, מזה האדם צריך לקבל שמחה.

ובהאמור נבין, מדוע הימין והשמאל צריכים להיות בסתירה בעבודה. וזהו מטעם, שהאדם צריך לעבוד בב' אופנים:

א) מבחינת השלמות. שאז הוא יכול לקבל חומרי דלק לעבודה, כי משלילה לא יכולים לחיות. לכן האדם צריך להיות רוב הזמן שלו בעבודת הימין. אולם בזמן שהאדם מרגיש סיפוק בהעבודה שלו, מי גורם לו שילך קדימה. הלא יש כלל "אם אין האדם מרגיש שום חסרון, הוא לא משנה את דרכו", כנ"ל, מטעם שיש לו סיפוק.

לכן צריכים לעבור לקו שמאל, לבחינת בקורת על המעשים שלו, אם הם עובדים בעל מנת להשפיע. ומזה האדם יכול לראות, מה שיש לתקן, בכדי שיגיע להשיג את מטרת הבריאה. והחסרון שהאדם רואה בעבודתו, זה נותן לו ללכת קדימה. כלומר, אם הוא רואה, שאינו הולך בדרך הנכונה, אז בטח האדם רוצה לתקן עצמו, כי בזמן הבקורת האדם יכול לראות את האמת, היות אם הוא לא הולך בדרך האמת, אז נופלת על האדם הקללה, מה שכתוב (כי תבוא, שישי) "בנים ובנות תוליד, ולא יהיו לך, כי ילכו בשבי".

ויש לפרש על דרך העבודה, "בנים ובנות" אלו הם מעשים טובים של צדיקים, כמו שנאמר על מה שכתוב "אלה תולדות נח, נח איש צדיק". והקשו "אלה תולדות ...", היה צריך לכתוב את שם הבנים שלו. ולמה כתוב "נח איש צדיק". אלא "למד, שעיקר תולדותיהם של צדיקים, מעשים טובים".

ובהאמור יש לפרש "בנים ובנות תוליד". היינו שאתה תעשה מעשים טובים, אבל, כשאתה רוצה לראות, איזה מעשים טובים שעשית, לא יהיה לך מה לראות. אבל, הלא עסקת בתו"מ, ומכל מקום אין אתה מרגיש, שעשית משהו בעבודה. ויש לשאול, הלא עסקת בתו"מ, איפה נעלמו מעשים טובים שעשית.

תשובה, "כי ילכו בשבי". פירוש, שהם הלכו בשבי אל הקליפות. לכן נעלמו מן האופק, ואין אתה תוכל לראותם. וזה נותן לאדם דחיפה, שיחפש עצות איך לצאת משליטת הרצון לקבל לעצמו. ואאמו"ר זצ"ל אמר, לאחר שהאדם עושה תשובה, אז כל העבודה שלו, שנפל לתוך הקליפות, הוא מוציא אותה בחזרה אל הקדושה, בסוד הכתוב "חיל בלע ויקיאנו".

אבל מטרם שעשה תשובה, נעשה מהעבודה שלו בחינת ים דס"א, בסוד הכתוב "זה הים גדול ורחב ידים, שם רמש ואין מספר, חיות קטנות עם גדולות". ואמר, שהן חיות קטנות והן חיות גדולות, שהיה לאדם בזמן שנאבדו ממנו, זה נופל לתוך ים הזה. אלא אח"כ הוא לוקח הכל בחזרה.

ובהאמור יוצא, **שצריכים את שני הקוים. ודוקא בזה שהם בסתירה, הם נותנים התוצאה הדרושה מהם, בכדי להגיע למטרת הבריאה,** שהיא "להטיב לנבראיו". ועוד יש לדעת, שענין **ימין**, שהיא בחינת **שלימות**, האדם יכול להשתמש עמו רק בזמן, שהוא יכול להשפיל את עצמו. מה שאין כן קו שמאל, שבו הוא יכול לשמש דווקא בזמן, שהוא בבחינת גאווה.

והיה כי - תבוא אל הארץ, אשר ה' אלקיך נתן לך

מאמר י"ח, תשמ"ה

הנה המפרשים הקשו על פסוק, מה שכתוב "והיה כי תבוא אל הארץ, אשר ה' אלקיך נתן לך נחלה, וירשתה וישבת בה". ושאלו, מה הדיוק "אשר ה' אלקיך נתן לך". הלא עם ישראל כבשו זה על ידי מלחמות. ותרצו, כי האדם ידע בלבו, כי לא בכוחו ולא בעוצם גבורתו בא לרשת הארץ, אלא מתנת ה' היא. והם אומרו "אשר ה' אלקיך נותן לך נחלה, ולא כוחי ועוצם ידי".

והנה להבין את הנ"ל על דרך העבודה, צריכים לדעת, ש"ארץ" נקראת רצון, היינו **הרצון שיש בלבו של אדם, הוא נקרא "ארץ"**. והארץ הזאת, הנקראת "לב" האדם, יש שם, היינו שגרים שם "אומות העולם", וגם גרים שם "עם ישראל". אבל צריכים לדעת, ששניהם ביחד אי אפשר לגור שם, אין העם ישראל ואומות העולם יכולים ביחד לשלוט, או שיש שם שליטת אומות העולם או שליטת ישראל.

ויש להבין, באמת מה היא הסיבה האמיתית, שאין שניהם יכולים להיות במקום אחד. והענין הוא, כי ידוע, שבריאת העולם היתה מסיבת שרצונו היה בכדי להטיב לנבראיו. ולסיבה זו ברא את הרצון לקבל הנאה ותענוג, היינו שברא בהנבראים בחינת חסרון להשתוקק תמיד אחרי תענוגים. כי אנו רואים, לפי מידת השתוקקותו כן בשיעור זה הנברא מרגיש את התענוג. וזה הכלי שנברא מצד הבורא. וזוהי הבחינה הראשונה, שאנו מבחינים בהנבראים. ואם אין בהנבראים הרצון הזה, עוד לא נבחנים לנבראים. נמצא, שאין מקום לדבר משום בחינה, אם אין שם רצון לקבל. וזוהי כל הבריאה, שאנו מדברים ממנה, שהיא הכלי לקבלת התענוג.

אלא מסיבת הבושה, הנקרא בלשון חז"ל "נהמא דכסופא", נעשה צמצום. היינו שלא יקבלו בעמ"נ לקבל, אלא רק אם יכול לכוון בעמ"נ להשפיע, שזה נקרא בחינת "השתוות הצורה". היינו, אם הוא יכול לקבל התענוגים על הכוונה להשפיע נחת רוח להבורא, אז הוא מקבל, אחרת הוא לא רוצה לקבל. וזה נקרא בחינת "ישראל", היינו **ישר - אל**, היינו כל מה שהוא חושב, הוא הכל שיגיע הכל לאל, ואז אין הוא עולה בשם, משום שהוא לא חושב על עצמו כלום, אלא כל מחשבותיו הם עבור ה'.

וזה נקרא "ארץ ישראל". היינו, שיש לו רצון **ישר - לאל**, היינו, שאין לו רצונות של אהבה עצמית, אלא של אהבת הזולת. ועל עצמו, היינו שהוא יהנה מהחיים, אין תשוקות. וכל התשוקות הוא בזה, שיהיה לו האמצעים להשפיע לה'. אלא כל מה שהוא מזין את הגוף שלו, הוא רק בכדי שיהיו לו כוחות לעסוק בעמ"נ להשפיע.

וזה דומה לאדם שיש לו סוס, והוא נותן לו לאכול ולשתות. היינו, כל האש"ל שנותן להסוס, הוא לא מטעם שיש לו אהבה להסוס, אלא היות שהוא צריך לעבוד עמו. לכן כל מה שהוא חושב להנות את הסוס, הוא לא מחמת אהבה, אלא פשוט שהוא רוצה לנצל את הסוס לטובתו, ולא חושב

כלום לטובת הסוס, וזה נקרא "ארץ ישראל". היינו, שכל מחשבותיו הוא רק "ארץ" - רצון, שיהיה הכל **ישר - אל**.

מה שאין כן ארץ העמים, הוא "ארץ" - רצון של אהבה עצמית, שזה נקרא "עמי הארץ". היינו שכל הרצונות שלהם הוא רק לרצון של "עם", שאין כוונתו לרצון ה', אלא לרצון של "עם", שפירושו, רצון הנבראים, שהם נקראים "עם". מה שאין כן הבורא, הוא שברא את העם, כמו כן (כי תבוא) "וראו כל עמי הארץ, כי שם ה' נקרא עליך, ויראו ממך". וכמו כן כתוב (חיי שרה) "ויקם אברהם וישתחו לעם הארץ לבני - חת". זאת אומרת, שהם לא יודעים ולא מרגישים חוץ מבחינת "עם", שהיא בחינת אהבת עצמית, שרק זה נקרא בחינת נבראים.

מה שאין כן "עם ישראל", הם רוצים את ביטול עצמותם וישותם, שזה הוא בחינת רצון לקבל שנברא יש מאין. ולכן אנו אומרים בקידוש של יום טוב "אשר בחר בנו מכל עם".

והנה אלו ב' שליטות אי אפשר להיות ביחד: או שהרצון להשפיע שולט, או שהרצון לקבל שולט. ושניהם ביחד אי אפשר להתקיים, משום שכל אחד הוא בסתירה להשני, ואין שני הפכים יכולים להיות בנושא אחד.

ומכאן נמשכת "מלחמת היצר". היינו שהאדם צריך להילחם עם עצמו, בכדי להכניע את הלב, ששם מקום התלבשות של רצונות האלו, ולגרש את שליטתו של הרצון לקבל, ולתת את כל השליטה להרצון להשפיע לה'.

וכשהאדם מתחיל לעבוד את עבודת הקודש, שהיא לכוון את כל עבודתו יהיה לשם שמים, אז מתחילות המלחמות בין שני רצונות האלו. והאדם, ע"י יגיעה רבה, הוא זוכה אז להתגבר, והוא מנצח את המלחמה. ונכנס אז בלבו שליטתו של הרצון להשפיע לה'. ואז האדם יכול לומר "כוחי ועוצם ידי עשה לי החיל הזה". ורק בזכות עבודתו הוא ירש את הלב, שנקרא עכשיו "ארץ ישראל", משום שרצונו הוא **ישר - לאל**.

ולזה בא הפסוק ואומר לנו "כי תבוא אל הארץ, אשר ה' אלקיך נתן לך". זאת אומרת, לא שאתה כבשת אותה בכוחות עצמך, אלא "ה' אלקיך נתן לך". זאת אומרת, לאחר שהאדם נתן את היגיעה הדרושה, בכדי לכבוש את הלב, שעל ידי המלחמות שעשה כל הזמן עם "האומות העולם", וניצח אותם, הוא ירש את הלב, הנקרא עכשיו "ארץ ישראל" ולא "ארץ העמים", מכל מקום הוא צריך להאמין, שלא הוא כבש את "הארץ", אלא "ה' אלקיך נתן לך", "ולא כוחי ועוצם ידי עשה את החיל הזה".

ובזה יש להבין מה שקשה בזה, שהקב"ה הבטיח לאברהם, כמו שכתוב (לך לך, שביעי) "ויאמר אליו, אני ה', אשר הוצאתיך מאור כשדים, לתת לך את הארץ הזאת לרשתה".

אם כן, למה נתן מקודם את הארץ לאומות העולם, ואח"כ יבואו ישראל, והם צריכים לעשות עמהם מלחמות, ולגרש אותם מארצם, ושיהיו טענות לכל העולם, מדוע כבשתם ארץ שלא היתה אף פעם שלכם. ורק על ידי כבוש, שכבשתם ע"י מלחמות, אתם אומרים, שזו היא ארץ שלכם.

וכולם מבינים, שבטח היה יותר טוב, שלא יתן את הארץ הזאת לאומות העולם. שאז לא היה חסר מקומות עבור אומות העולם, איפה להתיישב. הלא אחר זה נעשו מדינות אחרות חדשות, וה' היה יכול לעשות, שהם לא יתיישבו במקום הזה.

אבל לא כך היה, אלא מקודם התיישבו כאן הז' אומות וכן שאר מלכים, ועם ישראל היה צריך להילחם עמהם, ולגרש אותם, וכל אומות העולם יצעקו על עם ישראל, ליסטים אתם, שכבשתם ארצות ז' אומות. ולמה לי כל הטרחא הזאת, כמו שמביא רש"י דרשת חז"ל (בראשית, א') וזה לשונו "ומה טעם פתח בבראשית. משום כח מעשיו הגיד לעמו, לתת להם נחלת גויים, שאם יאמרו עכו"ם לישראל, ליסטים אתם, שכבשתם ארצות ז' אומות, הם אומרים להם, כל הארץ של הקב"ה היא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו, ברצונו נתנה להם, וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו".

ולפי זה קשה, למה לי כל הסדר הזה שהיה, היינו שמטרם שנתנה לנו, נתן מקודם לאומות העולם, ורק לאחר שהם התיישבו, אז אמר לנו, לכו והוציאו אותם מארץ הזאת, כי הבטחתי אותה לאברהם.

ובדרך ענף ושורש יכולים לפרש את כל הענין הנ"ל. היות כי ידוע, כי "ארץ" נקראת מלכות, שהיא שורש הנבראים, שנקראת "מקבל בעל מנת לקבל", וזהו השורש, היינו המקבל הראשון, הנקרא "עולם אין סוף", ואח"כ נעשו תיקונים, היינו שלא לקבל מטעם קבלה עצמית, אלא מטעם שהתחתון רוצה להשפיע להבורא. היינו שרוצה, שהרצון לקבל לצורך עצמו יתבטל אצלו, היינו שלא ישמש עמו, וכל התעסקותו תהיה רק להשפיע נחת רוח להשם יתברך.

ולפי הנ"ל יוצא, שגם בסדר הבריאה של עולם הגשמי, צריך גם כן להיות על סדר שהיה ברוחניות, היינו שמתחילה נתנה הארץ הזאת לאומות

העולם, ואח״כ ע״י התגברות ומלחמות, לגרש את האומות העולם מהארץ הזאת, שעם ישראל יכבשו אותה, וירשו את מקומם של האומות העולם.

כי האומות העולם, שורשם היא נקודה האמצעית, שעליה היה הצמצום. היינו היות שבחינה הראשונה שיצאה בעולם, היתה מוכרחה להיות בחינת ״מקבל בעל מנת מקבל״ תחילה, כי אחרת לא שייך לומר, שהוא מצמצם את עצמו שלא לקבל, כי ענין התגברות שייך לומר, במקום שיש לו רצון וחשק לקבל, שהוא מתגבר על ההשתוקקות שלו ורוצה בהשתוות הצורה.

אי לזאת, אומות העולם היו צריכים מקודם לקבל את הארץ הזאת, כמו השורש, שיצא הרצון לקבל מקודם, שהוא עיקר הבריאה. ואח״כ שייך לומר, שצריכים לעשות שם תיקונים. לכן אחר שאומות העולם קבלו את הארץ הזאת, אז באו עם ישראל ותיקנו את הארץ, שיהיה הכל לשם השם יתברך. וזה נקרא ״ארץ ישראל״, כמו שכתוב (עקב, שביעי) ״ארץ, אשר ה׳ אלקיך דרש אותה תמיד, עיני ה׳ אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה״.

ויש להבין במה שכתוב, ש״ארץ ישראל״ נקראת ״ארץ, שעיני ה׳ אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה״, שמשמעות היא, שההשגחה של ה׳ היא בה, היינו דווקא ב״ארץ ישראל״. הלא ההשגחה של הקב״ה היא בכל העולם, כמו שאומר הפייטן ״עיני ה׳ משוטטות בכל״. ואיך אנו יכולים לומר, שרק בארץ ישראל היא השגחתו יתברך.

ויש לפרש, שהפירוש הוא, מהי ״ארץ ישראל״, היינו ש״הארץ״ שכבר יצאה מרשות אומות העולם, וכבר נכנסו לרשות ״ישראל״. את זה הפסוק רוצה להשמיענו, ולתת לנו סימן, בכדי לדעת, אם הם נמצאים ב״ארץ ישראל״ או שהם עדיין נמצאים ב״ארץ העמים״.

והסימן לזה הוא, כמו שכתוב ״ארץ, אשר ה׳ אלקיך דרש אותה תמיד״. הפסוק אומר לנו מה זה ״ארץ ישראל״. אז הוא אומר, שאנו צריכים לדעת, אשר ה׳ דורש אותה תמיד. ומה היא הדרישה שלו. אומר הפסוק הלאה: ״עיני ה׳ אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה״, שענין השגחה של הקב״ה נקרא ״עיני ה׳״. לכן אם האדם רואה את השגחתו יתברך מראשית הזמן, שנקרא ״מראשית שנה״, ועד ״אחרית השנה״, שפירושו, שבלי הפסק הוא רואה את השגחתו של הקב״ה, זו נקראת ״ארץ ישראל״.

מה שאין כן ״ארץ העמים״ נקראת, שרק ה׳ יודע, שהוא משגיח על כל העולם כולו, אבל אומות העולם לא רואים את זה. לכן נתן לנו סימן בכדי

לדעת, אם אנחנו נמצאים ב"ארץ ישראל", או הארץ שאנו יושבים בה, היא עדיין "ארץ של אומות העולם".

נמצא לפי כל הנ"ל, שמקודם צריכים אומות העולם לכנס להארץ הזאת, שזה הוא רמז על הרצון לקבל, הוא מקודם הולד על מקום זה. ואח"כ עושים מלחמות עם הרצון לקבל, ומכניעים אותו לרשות של הקדושה, דהיינו שכל מה שהוא עושה, יהיה לפי מה שהקב"ה דורש.

והנה בזה שביארו המפרשים, מה שכתוב "והיה כי תבוא אל הארץ, **אשר ה' אלקיך נותן לך**", שהכוונה היא, שאל יאמר אדם, אחרי כל מלחמות עם היצר, שהיה צריך תמיד להתגבר עליו בכל יום ויום, שאל יחשוב, שזהו בכוחו עצמו הגיע למה שהגיע, אלא הקב"ה נתן לו לנצח את המלחמה הזאת. וזהו פירוש "אשר נתן לך". והנה ב"אשר נתן לך" יש להבחין שם ב' הבחנות:

א) היא בחינת מצוה, שהיא בחינת אמונה, שזה נקרא "**תפילין של יד**". ובתפילין של יד דרשו חז"ל "והיה לך לאות ולא לאחרים לאות". שמשום זה תפילין של יד צריכים להיות מכוסים, שהכוונה היא, שבחינת אמונה נקראת "הצנע לכת עם ה' אלקיך", שזוהי בחינה של למעלה מהדעת.

ב) היא בחינת תורה, שהיא בחינת "**תפילין של ראש**". ובתפילין של ראש דרשו רבותינו ז"ל על פסוק (כי תבוא) "וראו כל עמי הארץ, כי שם ה' נקרא עליך, ויראו ממך", אלו תפילין של ראש. היינו ששם כתוב "וראו כל עמי הארץ", שתפילין של ראש צריכים להיות מגולים לכל, שזוהי בחינת "תורה", שתורה נקראת דוקא שהוא מגולה.

מה שאין כן תפילין של יד צריכים להיות מכוסה, שפירושו למעלה מהדעת. אם כן אין מילים לומר להשני, משום שכל מה שאחד יכול לומר להשני, הוא רק ע"י הדעת. לכן בדבר שלמעלה מהדעת אין מילים. לכן אמרו "לך לאות ולא לאחרים". לפי זה יוצא, שבנתינה זו, שהקב"ה נתן לעם ישראל את הארץ, הוא בכדי להוציא מזה פירות. וכמו שביארנו לעיל, כשמדברים על דרך עבודה, "ארץ" הכוונה היא **הלב**. והקב"ה נתן ב' בחינות לתוך הלב:

א) היא בחינת אמונה,

ב) היא בחינת תורה.

שע"י שניהם יגיע האדם לשלימותו. והגם ששניהם באים על ידי, מכל מקום צריכים לדעת, ששניהם באים מהקב"ה, ואין לאדם לומר "כוחי ועוצם ידי עשה את החיל הזה".

ובזה נבין מה שהקשו המפורשים, מדוע בבכורים כתיב "ועניית ואמרת בקול רם". מה שאין כן בקריאת וידוי מעשר כתיב "ואמרת", ולא כתיב "ועניית", כמו שכתוב בבכורים. לכן הוי וידוי מעשר בקול נמוך.

כי "מעשר" נקרא בחינת מצוה, שהוא מלכות שמים. ובזה נוהג ענין של הצנע לכת כנ"ל, שהוא בחינת תפילין של יד, שדרשו חז"ל "לך לאות ולא לאחרים לאות". לכן מעשר, שהוא מרומז נגד מצוה, אז כתוב "ואמרת" לבד, שהוא בקול נמוך, שאינו נשמע בחוץ, משום שזה בחינת הצנע לכת.

מה שאין כן בכורים, הוא מרומז נגד תפילין של ראש, שהוא בחינת תורה, כנ"ל, ששם כתוב "וראו כל עמי הארץ, כי שם ה' נקרא עליך, ויראו ממך". לכן כתוב בבכורים "ועניית ואמרת". היינו, שצריך להיות בקול רם, שהוא בחינת תורה, שצריכה להיות מגולה לכל, שפירושו, שענין להטיב לנבראיו צריך להיות מגולה לכל העולם.

נצבים

מהו הנסתרות לה׳ והנגלות לנו, בעבודה ..... ריג (213)
אתם נצבים היום כולכם ..... רכא (221)
מהו כריתת ברית בעבודה ..... רכז (227)

מהו הנסתרות לה׳ והנגלות לנו, בעבודה

מאמר כ״ד, תשמ״ח

הנה הכתוב אומר (נצבים שלישי) ״הנסתרות לה׳ אלקינו, והנגלות לנו ולבנינו עד עולם, לעשות את כל דברי התורה הזאת״. ויש להבין, מה נותנת לנו הידיעה הזאת. וכי יעלה על דעת למי שהוא, שהנסתר שייך להאדם לדעת. ואם ניתן לנו לדעת את הנסתר, מדוע ה׳ הסתיר מאתנו. ועוד יש להבין, מהו הנסתרות. על איזה ענין זה מרמז לנו, שאין לנו לחקור זה, אלא שזה שייך לה׳ אלקינו.

הנה על הכתוב ״בהעלותך הנרות״, פירש רש״י וזה לשונו ״בהעלותך, על שם שהלהב עולה, שצריך להדליק, עד שתהא שלהבת עולה מאליה״. ויש להבין, מה מרמז לנו זה ״שצריך להדליק, עד שתהא שלהבת עולה מאליה״. בטח אם אין הנר דולק כמו שצריך, אלא שהוא דולק כל זמן שאדם מדליק אותו, בטח שצריך לחכות עד שידליק מאליו. אם כן, איזה חידוש משמיענו בזה שאומרים ״עד ששלהבת עולה מאליה״.

הנה במעשה המנורה אומר הכתוב ״וזה מעשה המנורה מקשה זהב״. ופירש רש״י ״מקשה״. וזה לשונו ״עשת (חתיכה) של ככר זהב היתה. ומקיש בקורנס, וחותך בכשיל (מספריים) לפשט אבריה כתקונן. ולא נעשית איברים איברים ע״י חיבור. כן עשה את המנורה״. פירש רש״י ״על ידי הקב״ה, נעשית מאליה״. ויש להבין, אם המנורה נעשית מאליה, למה היו צריכים להקיש בקורנס ולחתוך במספריים. אלא, בטח, אם הקב״ה עושה את המנורה, היה צריך להיות מספיק לקחת ככר זהב, ומאליה היא נעשית, ולמה היו צריכים להקיש.

הנה ידוע, שטבע של האדם הוא, שהוא רוצה אך ורק לקבל לתועלת עצמו. ואין האדם מסוגל לעשות שום דבר, אם לא יראה שיש מזה משהו

לתועלת עצמו. וזהו כמו שנאמר בזה"ק על הכתוב "לעלוקה שתי בנות הב הב" (משלי ל', ט"ו). ומפרש הזה"ק "ולעלוקה שתי בנות, דצווחין ככלבא הב הב. הב לן עושר עולם הזה, והב לן עושר של עולם הבא". כלומר, שכל מה שאדם רואה, שיכול להוציא תענוג מאיזה דבר, על זה הוא צועק "הב הב", שפירושו "תן תן, אני מקבל זה בלב ונפש".

והנה ניתן לנו מצוה אהבת ה', כמו שכתוב "ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך". ואיך אפשר לקיים זה, הלא זה הוא נגד הטבע שלנו. חז"ל דרשו על הכתוב "וזרח משעיר למו", ש"פתח לבני עשו, שיקבלו את התורה. ולא רצו. הופיע מהר פארן, שהלך שם ופתח לבני ישמעאל, שיקבלוהו. ולא רצו, היינו שכולם שאלו "מה כתיב בה". עשו לא רצו, משום שכתוב "לא תרצח", ובעשיו כתיב "על חרבך תחיה". וכמו כן בני ישמעאל, מה כתיב "לא תנאף", לא רצו. מה שאם כן כשבא לעם ישראל אמרו "נעשה ונשמע".

ויש להבין, הכי היצר הרע שבעם ישראל כן מסכים לוותר על המידות הרעות, אם כן מהו הפירוש שאמרו "נעשה ונשמע". ויש לפרש, שעם ישראל, כשראו, שהרע שלהם מתנגד להתורה, כלומר שלא רוצים לקיים מצות התורה, אז הם אמרו "נעשה בעל כורחו", היינו בכפיה, אף על פי שאין הרע שלנו מסכים.

אבל יש להבין, איזה ערך יש למי, שנותן משהו להשני בכפיה. האם יכולים לומר, שהוא נותן לו מחמת אהבה. הלא הוא לא אוהב אותו. אם כן, אין זו סיבה להנתינה. כי אהבה קונים בזה שאחד נותן להשני דברים טובים, אז מדרך הטבע הוא, שהמקבל מתנה נעשה אוהב להנותן. אבל לא שהנותן נעשה אוהב להמקבל ע"י הנתינה. אם כן, איזה טעם יש בזה, שאמרו ישראל "נעשה בעל כורחו", אף על פי שהרע לא מסכים. ואיך יקוים ע"י זה "ואהבת את ה' אלקיך".

חז"ל אמרו, בשעה שאמרו ישראל "נעשה ונשמע", אמר הקב"ה "מי גילה רז זה לבני, כלי שמלאכי השרת משתמשין בו, שנאמר "גבורי כח עושי דברו, והדר לשמוע בקול דברו". משמע מכאן, שענין "עשיה" היא בחינת גבורי כח, כלומר בחינת התגברות, אף על פי שהגוף, שיש בו הטבע של קבלה לעצמו, אינו מסכים, ואח"כ ע"י העשיה בבחינת התגברות, אף על פי שהיצר הרע לא רוצה, אלא אח"כ זוכים "לשמוע בקול דברו", שענין "שמיעה לי" פירושו "סבירא לי", כמו שאמרו רבותינו ז"ל "לא שמיע לי, כלומר לא סבירא לי" (עירובין ק"ב).

ולפי זה יהיה הפשט, בזה שאמרו ״נעשה״ בבחינת התגברות, בכח הכפיה, ואח״כ נזכה לבחינת ״נשמע״, כלומר, שיהיה סביר ומקובל את הדבר. זאת אומרת, בזמן שיהיה סביר ומקובל עלינו, בטח שנוכל לעשות הכל באהבה ובשמחה, ואז יהיה הכל ברצון ולא בכפיה.

ובהאמור יש לפרש את המאמר ״מי גילה רז זה לבני״, שיש להבין, מהו הסוד, בזה שאמרו ״נעשה ונשמע״, ששואל ״מי גילה את הסוד הזה״. אולם יש להבין מה נקרא ״סוד״, בעבודה. ״סוד״ נקרא, שאינו מגולה. אבל אנו צריכים להאמין, שדבר הזה יש כאן. כלומר שיש כאן ענין, שאנו רוצים וצריכים לדעת את הענין, ואם אין לנו צורך לדעת זה, לא נקרא ״סוד״ אצל האדם.

וזה דומה, למי שרואה, ששני אנשים מדברים זה עם זה בשקט. שבטח כוונתם, שהוא לא ישמע. אבל אם הם לא מדברים ממנו, אין הוא רוצה לדעת מה שהם מדברים. וממילא מה שהם מדברים, לא נחשב שהם מדברים סוד, שהוא יהיה מעוניין לשמוע. ואפילו שיגידו לו, גם הוא לא רוצה לשמוע, היות שכל אדם יש לו עסקים משלו שמעניינים אותו. אבל בו בזמן שהוא חושב שמדברים ממנו, אז הוא מעוניין לדעת מה הם מדברים, שזה הוא סוד, שהם לא רוצים שהוא ידע.

ובעניני עבודה גם כן הולך לפי הסדר הזה, שנוהג בגשמיות. לדוגמא, כשהאדם לומד תורה, בהלכות, כשאדם לומד, אפשר לומר, שהתורה אינו מדבר סוד, דבר שלא ידע, אלא אדרבה, התורה אומרת לו הדינים, איך לקיים את המצות. אבל בזמן שהוא לומד סיפורי מעשיות שבתורה, או סתם אגדות חז״ל, ואם הוא מאמין, שהתורה מדברת ממנו, והוא לא יודע, איזה קשר יש בין דברי תורה שהוא לומד, לבחינתו, והוא רוצה לדעת מה כתוב שם, שהוא רוצה לדעת, זה נקרא שהוא לומד עכשיו ״סוד״. כלומר, שהדבר יקרא ״סוד״ יש לזה ב׳ תנאים:

א) שהוא מאמין שמדברים ממנו.

ב) שיהיה מעוניין לדעת מה התורה מדברת ממנו. היינו מה שהתורה מדברת מדבר השייך לצורכו. ורק באופן הזה נקרא ״סוד״ בעבודה.

ובהאמור נוכל להבין מה שאמר הקב״ה ״מי גילה רז זה לבני״. יהיה הפירוש, מי גילה לבני הסוד להאמין, שעל ידי העשיה בדרך הכפיה, יזכו לבחינת שמיעה לי, שמה שהיה מקודם באונס, בכפיה, יהיה אח״כ ברצון.

נמצא, **עשיה נקראת "אמונה"**. כלומר, בזה שהאמינו שאחר העשיה יזכו לשמיעה, לכן היו בטוחים, גם בזמן הכפיה, לעשות המעשים בשמחה ובאהבה, על מה שיהיו יכולים לזכות לבחינת שמיעה.

מה שאין כן "אומות העולם", בבחינת עבודה, נקרא חלקים שבאדם, שאינם שייכים לבחינת "ישראל", אלא שהם רוצים ללכת הכל בדרך השכל החיצוני, מה שהוא מבין, מה שיכולים להגיע, שהשכל מחייב אותם, שכדאי לעשות, על זה הם מוכנים לעבוד. אבל לא למה שנוגע להאמונה למעלה מהדעת. כלומר שמצד השכל הם רואים, שאי אפשר להגיע לבטל את הרצון לקבל מצד האדם בעצמו. אלא שצריכים להאמין, שאם הבורא נתן לנו את העבודה הזאת, לעבוד בעל מנת להשפיע, בטח ידע, שדבר זה כן אפשר לעשות. רק אנו מצד שכלנו הקטן, אין אנו מבינים איך יכול להיות דבר כזה, שזהו ממש נס מהשמים, אבל הבורא בטח ידע, שאנו כן יכולים להגיע לדרגה זו.

והגם שאין אנו יודעים, איך דברים כאלו, אין בידם להאמין. וזה נקרא "אומות העולם". אבל בחינת "ישראל" נקראת, שיכולים להתגבר ולהאמין למעלה מהדעת. לכן אלו השייכים לבחינת "ישראל", מאמינים, שזה הענין דלהשפיע הוא סוד בפני אנשים. כלומר שלא יודעים איך להגיע לבחינת כח דהשפעה, אבל מאמינים כנ"ל.

מה שאין כן "אומות העולם", שישנם באדם, הם אומרים, שזה דבר קשה, שזה לא בשבילנו. לכן בזמן שרואים, שדורשים מאתנו ללכת בבחינת אמונה למעלה מהדעת, אין להם ענין בזה ובורחין מהמערכה, ואומרים שזהו דבר קשה בשבילם.

לכן "אומות העולם" שבאדם לא רצו לקבל את התורה. כי לפי שלומדים, קבלת התורה היא בבחינת "אדם כי ימות באוהל", שאמרו רבותינו ז"ל "אין התורה מתקיימת, אלא במי שממית עצמו עליה", שפירושו, שהאדם צריך לבטל את התועלת עצמו שלו, ורק שכל הדאגות שלו יהיו רק לתועלת ה'. ובגלל זה שלבטל את התועלת עצמו אין הגוף מסכים, וללכת על דרך הכפיה, ולהאמין שעל ידי "נעשה" נגיע ל"נשמע", אמונה הזאת אינה מתקבלת על הדעת של המקבל לעצמו, זהו כל ההבדל בין "אומות העולם" לבין "ישראל".

ובהאמור נבין מה ששאלנו, מה בא לרמז בזה שאמרו, ש"צריך להדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה". והענין הוא, כי ענין הדלקה זה שייך

לאדם, שהוא צריך לעשות בחינת מעשה. ועד כמה הוא צריך לעשות את ״המעשה״, הנקרא על דרך הכפיה, עד שתהא ״השלהבת עולה מאליה״.

כלומר ״מאליה״ נקרא ״בלי פעולות התחתון״, הנקרא ״דרך כפיה״. אלא שהוא זוכה, שה׳ נותן לו בחינת ״שמיעה״ כנ״ל. ממילא אז האדם עושה כל המעשים בשמחה, ובאהבה, ורצון, לא כבזמן שהיה עוסק בבחינת עשיה, שהיה על דרך הכפיה, שהגוף היה מתנגד, בזמן שהיה רוצה להשפיע לה׳.

מה שאם כן עתה הוא בבחינת ״ואהבת את ה׳ אלקיך בכל לבבך, בשתי יצריך״. שגם היצר הרע אוהב את ה׳, משום שהוא מתבטל נגד ה׳ ״כנר בפני אבוקה״. וזה הפשט, שהאדם צריך ״להדליק״, לעשות מעשים עד שתהא ״שלהבת עולה מאליה״, ולא מכוחו של אדם, אלא ״מאליה״ הוא פירושו ״מכוחו של ה׳״.

וכמו כן על דרך זה יש לפרש מה ששאלנו, מה שאמרו חז״ל על מעשה המנורה, ״וזה מעשה המנורה מקשה זהב, חתיכה של ככר זהב היתה, ומקיש בקורנס, וחותך במספריים, לפשט איבריה כתקונן, ולא נעשית אברים איברים, על ידי חיבור״. ושאלנו, היות שאמרו פשט, על כן עשה המנורה, על ידי הקב״ה נעשית מאליה, אם כן בשביל מה היה צריכים להקיש בקורנס, אם ה׳ עשה את המנורה, שזה נקרא ״מאליה״, ובשביל מה גם האדם צריך לעשות משהו.

אלא כנ״ל, שהאדם צריך לומר ״נעשה ונשמע״. כלומר, האדם צריך להתחיל בבחינת הכפיה, והוא צריך להאמין, שיזכה לבחינת ״נשמע״. והיות ש״אין אור בלי כלי״, כלומר אין הקב״ה נותן מילוי לאדם, אם אין לאדם חסרון לזה, שהקב״ה ימלא לו, לכן האדם צריך להתחיל, ולראות שזה קשה, ולהתפלל לה׳, שיעזור לו. אז האדם רואה, שהכל נעשה מאליה, כלומר בלי עזרת אדם. אם כן, מה האדם עושה במעשה מנורה, אם הכל עושה ה׳.

תשובה, שצריכים המעשים של אדם, היות בלי עשית האדם לא היתה לנו הידיעה הזאת, שהכל עושה ה׳, אלא האדם היה אומר, שהוא בעצמו גם כן יכול לבוא לשלימות בלי עזרת ה׳, אלא ״כוחי ועוצם ידי עשה את החיל הזה״. מה שאין כן לאחר שאדם עמל, ויגע, ועשה את כל מה שביכולתו לעשות, ולא זז אפילו כמלוא נימא, אז הוא מוכרח לומר, שה׳ נתן לו הכח הזה, שיוכל לעשות בעמ״נ להשפיע, בתור מתנה. שפירושו, שה׳ נתן לאדם

רשות, שישמש אותו. ורשות הזו נקראת, במה שנתן לו תענוג, בעת שהוא משפיע לה׳.

ובזה נבין מה שכתוב ״עשת (חתיכה) של ככר זהב היתה״. ״הגוף״ נקרא **ככר זהב**, כנ״ל, כמו שכתוב בזה״ק ״ולעלוקה שתי בנות דצווחין ככלבא **הב - הב**. הב לן עושר של עולם הזה והב לן עושר של עולם הבא. והגוף הזה הנקרא ככר **ז - הב**, היה מקיש בקורנס״.

פירוש, כל עבודה, שהגוף עושה בדרך כפיה, נקרא, שהוא מקיש בקורנס וחותך במספריים. כלומר, שכל כפיה וכפיה, שהאדם עושה, הרי הוא כאילו חתך חלק מ**ז - הב**, היינו מהרצון לקבל לעצמו. וזה שכתוב ״לפשט איבריה כתקונן״. שפירושו, לפשוט מהם, מהאברים, את הרצון לקבל לעצמו, ולתקן אותם בעל מנת להשפיע. וזה נקרא ״לפשוט איבריה כתקונן״.

אולם לא היה כך. כלומר, שלא נעשה אבר אחד שלם, אבר אחד נגד מידה אחת בשלימות. ואח״כ מידה שניה בשלימות. אלא שלימות אחת נעשה לכולם, שהוא בעמ״נ להשפיע. ואח״כ חיבור את כל האברים לבחינה אחת שלמה. לא כך היה, אלא להיפך, כל אבר, שהיה רוצה לתקן אותו, הרע נתגלה במקומו ולא הטוב. אי לזאת, היו לו הרבה אברים, שהם לא בסדר, אלא לאחר שהגיע למצב, שראה, שאין אף אבר אחד בהמקבל שלו, שיהיה מוכן לעבוד להשפיע.

וראה אז, שכולה מקשה **ז - הב**. פירוש, שראה ש**ז - הב**, היינו המקבל הוא קשה להפוך אותו בעל מנת להשפיע. ואז נגמר הכלי, היינו הפעולה מצד התחתון. שראה, שאין ביכולתו להתגבר עליו. וזהו על דרך שכתוב ״וייאנחו בני ישראל מן העבודה, ותעל שועתם אל האלקים מן העבודה״. ואז באה עזרה מה׳. וזה שכתוב ״כן עשה את המנורה״, שפירש רש״י ״ע״י הקב״ה נעשית מאליה״.

נמצא, מי עשה המנורה. הקב״ה בעצמו. אם כן, העבודה של ישראל למה לי.

והתשובה היא, **בכדי לגלות הצורך, שרק ה׳ הוא יכול לשנות את הטבע שברא**, שיהיה בהנבראים רצון לקבל לעצמו. אחרת היה האדם חושב, שהוא בעצמו יכול להפוך את המקבל להיות משפיע.

אולם גם זה יש להבין, מה איכפת ליה להקב״ה, שהנבראים לא ידעו את האמת, ויחשבו שהם בעצמם יכולים לעשות את הפעולה הזו, להפוך את

הכלי קבלה להשפעה, או נשאל השאלה בצורה אחרת, מדוע הקב״ה לא נתן כח באדם, שיוכל בעצמו להפוך את הכלי קבלה להשפעה.

והתשובה על זה, אמר אאמו״ר זצ״ל, שזהו מבחינת התיקון. כי אחרת היה האדם נשאר בדרגתו השפלה. כלומר, שלא היה צריך לאור התורה, והבורא רצה ליתן להם את התורה. לכן, בזה שהם לא יכולים בעצמם להגיע לידי כלים דהשפעה, הם יבקשו מה׳, שיעזור להם. והעזרה, מה שהוא נותן להם, היא דוקא ע״י התורה, כי ״המאור שבה מחזירו למוטב״. נמצא, שיש לאדם **צורך** שיקבל את התורה.

כי שלב ב׳, אחרי שהאדם חוזר למוטב ומקבל את הכלים דהשפעה, שזהו שלב א׳, אז הוא מקבל את התורה בבחינת ״שמותיו של הקב״ה״. כי בחינה זו, היא הנקראת ״רצונו להטיב לנבראיו״, המלובשת ב״שמותיו של הקב״ה״, נקראת ״אורייתא וישראל וקוב״ה חד הוא״.

ובהאמור נוכל לפרש מה שכתוב ״הנסתרות לה׳ אלקינו והנגלות לנו ולבנינו עד עולם, לעשות את כל דברי התורה הזאת״. ושאלנו, מה זה בא ללמדנו. והתשובה היא, כי בזמן שהאדם נכנס בעבודה להשפיע, והוא רואה, שאין הוא זז קדימה מלהשיג כלים דהשפעה, אלא להיפך, האדם מתחיל אז לראות את מצבו הרע, איך שהוא משוקע באהבת עצמית. כי לפי הכלל, בשיעור שהאדם רוצה, שלבושו יהא נקי משום לכלוך, אז הוא רואה יותר את הלכלוך.

כי יש כלל ״מילתא דלא אתרמיא על אינשא, לאו אדעתיה״, שפירושו, דבר שאדם לא שם לב לזה, אין אדם רואה מה שחסר שם. לכן כשמתחיל לעבוד בעל מנת להשפיע, ונותן תשומת לב, עד כמה הוא מוכן לעבוד בעל מנת להשפיע, אז הוא הזמן, שרואה, איך שהוא רחוק מבחינת השפעה, ושהוא לא מסוגל לעשות שום פעולה בלי תמורה.

לכן, מה האדם יכול לעשות, בשעה שהוא רואה, שאין לו שום התקדמות בעבודה דלהשפיע, אלא כנ״ל, אלא הוא רואה תמיד שאין הוא מסוגל לצאת מאהבה עצמית. כלומר, שבתחילת עבודה הוא חשב, שרק אם הוא יחליט ללכת בדרך של השפעה, תיכף הוא יכול. זאת אומרת, שהוא חשב, שהוא בעל בית על עצמו. כי מי יגיד לו מה לעשות. בשלמא על מעשים שהוא רוצה לעשות, יכולה לבוא הפרעה מצד אנשים מבחוץ.

אבל כאן, בענין עבודה דלהשפיע, שהיא רק הכוונה דלהשפיע, כלומר שהוא לא צריך לקיים יותר מתרי״ג מצות, אם הוא רוצה לכוון בעמ״נ

להשפיע. אם כן הוא עוסק מבחוץ כמו כולם, היינו כמו הכלל כולו. ואין הוא יוצא מהכלל, שיהיה מקום לומר, שהכלל מתנגדים להדרך שלו. כי מי הוא יודע מה שיש בלבו של חבירו. אם כן הוא חושב בדעתו, שתיכף אחר כמה זמן של עבודה, הוא יכנס בעבודה דלהשפיע, ופתאום הוא רואה, שכל יום ויום שהוא מרבה בעבודה, שרוצה לקנות כלים דהשפעה, אז הוא רואה, שהם ממנו ולהלאה, שאין לו שום אפשרות לצאת פעם מאהבה עצמית.

על זה בא הכתוב להשמיענו "הנסתרות לה' אלקינו", כלומר הכוונה דלהשפיע, שזה נקרא "חלק הנסתר" כנ"ל, שאין אדם יודע מחשבותיו של חבירו. את זה האדם צריך לדעת, שאמת היא, שאין זה בידנו. אלא **חלק הנסתר, הנקרא "כוונה"**, זה שייך לה' אלקינו. שהוא צריך לתת לנו את הכח הזה, ואין בידינו כלום לעזור לו. אלא מה שכן אנו יכולים לעזור לו, בזה שאנחנו מתחילים לעבוד בעבודה זו דלהשפיע, ואנו רואים, שאין אנו מסוגלים לצאת מאהבה עצמית שבנו, בזה אנו עוזרים לו, שנדע הידיעה הזאת, שרק הוא עזר לנו.

ובאם אנחנו לא היינו מתחילים, ולא יכולים ללכת הלאה, זהו תיקון, שנדע, שרק הוא לבדו עשה הכל. מה שאם כן אם אנחנו כן היינו יכולים לצאת לבד מאהבה עצמית.

פירוש, שאנחנו היינו חושבים כך, והיתה חסרה לנו הידיעה, ש"הוא לבדו עשה, ועושה, ויעשה לכל המעשים". מה שאם כן כשאנחנו רואים בעצמנו, שאין אנו יכולים לצאת מאהבה עצמית, אז לא צריכים להאמין, שהוא נתן לנו את הכח הזה, כי אנחנו רואים זה **בידיעה**.

נמצא, שהכתוב מודיע לנו, שלא להתבהל מזה, שאין אנו יכולים להתגבר ולצאת מאהבה עצמית, שזה נקרא "חלק הנסתר". וזה הוא בידו של הקב"ה, כמו שכתוב "הנסתרות לה' אלקינו והנגלות לנו ולבנינו". כנ"ל ש"נגלה" נקרא חלק המעשה, שזה אנו יכולים לעשות בכפיה. לכן מודיע לנו הכתוב, שזה שאנו רואים, שזה קשה בשבילנו, זה אמת. אבל את זה, היינו הכוונה, לא ניתן לנו לעשות, אלא המעשה לבד. אבל בזה שאנו רואים, שאין אנו יכולים לעשות את זה בעצמנו, זה נקרא "תפלה", היינו צורך שה' יתן לנו את הכלי הזה.

ובהאמור יש לפרש מה שאמרו חז"ל (מנחות כ"ט) וזה לשונם "מעשה המנורה היה קשה לו למשה, עד שהראה לו הקב"ה באצבעו, דכתיב, וזה מעשה המנורה". ויש לפרש זה על דרך העבודה, ש"מעשה המנורה" פירושו,

שאור ה׳ יאיר. ולזה צריכים כלים דהשפעה. ומאיפה יקחו את הכלים דהשפעה, הלא זה קשה, משום שהוא נגד הטבע. והקב״ה הראה לו באצבעו ואמר לו ״וזה מעשה״. כלומר, אתם תעשו את המעשה, ואני אתן את הכוונה, שזה נקרא, חלק הנגלה אתם תעשו, וחלק הנסתר אני אתן. וזה שכתוב ״כן עשה את המנורה״, היינו מאליה.

אתם נצבים היום כולכם

מאמר י״ט, תשמ״ה

המפורשים שואלים על מה שכתוב ״אתם נצבים היום כולכם, ראשיכם, שבטיכם, זקניכם, ושוטריכם, כל איש ישראל״, שמתחיל בלשון רבים ״אתם״, ומסיים בלשון יחיד ״כל איש ישראל״. הנה המחבר הספר ״המאור ושמש״ מתרץ, שבזה שאומר בלשון רבים ובלשון יחיד, מרמז בזה על ענין של אהבת חברים. שעל ידי זה שיש בכם ״ראשיכם, שבטיכם, וכו׳״, ומכל מקום כל אחד אינו רואה אצלו יותר מעלה מכל איש ישראל, אלא כולם שוים, בזה שאין אחד מקטרג על השני. לכן גם מלמעלה גם כן מתנהגים כן במידה כנגד מידה. לכן מושפע למטה כל טוב.

הנה לפי דרכנו, שלומדים הכל על נושא אחד, יוצא הענין כך. האדם צריך לקבל על עצמו מלכות שמים ״כשור לעול וכחמור למשא״, שהם בחינת מוחא וליבא. היינו שכל עבודתו של אדם צריכה להיות בעל מנת להשפיע.

ולפי זה נמצא, אם האדם עובד עבודתו בעל מנת להשפיע, ולא רוצה שום תמורה חזרה, אלא הוא רוצה רק לעבוד עבודת הקודש, ואינו מקוה שיתנו לו שום הוספה על מה שיש לו. היינו, ואינו רוצה אפילו שום הוספה בעבודה. היינו בזה שהוא מקבל איזה ידיעה, שהוא הולך על דרך הנכונה, שבטח שזה הוא תביעה צודקת, מכל מקום גם על זה הוא מוותר, משום שהוא רוצה ללכת בעינים עצומות להאמין בה׳. ומה שיש ביכולתו הוא עושה, והוא שמח בחלקו.

היינו אפילו שהוא מרגיש, שיש אנשים, שיש להם קצת הבנה בעבודת ה׳, והוא רואה, שהוא ריקן מכל. דהיינו שיש הרבה פעמים, שגם הוא מרגיש טעם בעבודה, ולפעמים הוא מרגיש, שהוא בבחינת ״ראשיכם״. זאת אומרת, שלפעמים הוא חושב, שעכשיו הוא בא לידי מדרגה, שעוד אין באפשרותו מציאות, שיוכל לרדת למצב של שפלות. שפירושו הוא, למצב, שאם הוא רוצה לעסוק בעבודת ה׳, הוא צריך לעשות מאמץ גדול להכריח את גופו. שאז, מה שהוא עושה, הוא בכפיה, משום שאין לו שום חפץ בעבודה, אלא שהגוף רוצה רק במנוחה, שלא איכפת לו שום דבר.

אלא שאז הוא מרגיש, שהוא כבר בא לידי ידיעה ברורה, שאין דבר אחר בעולם, אלא לעסוק בעמ״נ להשפיע. ואז בטח שיש לו טעם בעבודה. ואז כשמסתכל על המצבים הקודמים שהיו לו, הוא לא יכול להבין עכשיו, כשהוא במצב עליה. לכן לפי כל החשבונות, הוא מחליט, שעכשיו כבר אין שום מציאות, שתהיה לו פעם ירידה.

אבל לפעמים, אחר יום, או אחרי שעה, או אחר כמה דקות, הוא יורד למצב של שפלות. עד כדי כך, שהוא לא מרגיש על המקום, שנפל ממצב העליה שלו ל״עומקא דתהום רבה״. אלא לפעמים, אחר שעה או שעתיים, פתאום הוא רואה, שנפל מרום המעלות. היינו ממה שהיה מקודם בטוח שהוא גבר בגברים, הוא נמצא כמו כל איש ישראל, היינו כמו עמך. ומתחיל אז לחשוב עצות בנפשו, ומה עלי עכשיו לעשות, איך אני יכול להרים את עצמי שוב למצב של גדלות, שהיה לי.

אז האדם צריך ללכת על דרך האמת. היינו לומר, שמה שאני נמצא עכשיו בתכלית השפלות, זאת אומרת, שמשמים זרקו אותי בכוונה תחילה, בכדי שאני אדע, אם אני באמת רוצה לעבוד עבודת הקודש מטעם להשפיע, או שאני רוצה להיות עובד ה׳ מטעם שענין זה מספק לי יותר משאר דברים.

ואז, אם האדם יכול לומר, שאני רוצה עכשיו לעבוד בעל מנת להשפיע, ואין אני רוצה לעבוד עבודת הקודש בעמ״נ שאני אקבל איזה סיפוק בעבודה, אלא זה לבד מספיק לי, בזה שאני עובד עבודת הקודש כמו כל איש ישראל, שהולך להתפלל או ללמוד איזה שיעור בדף היומי, ואין לו זמן לחשוב אז על איזו כוונה הוא לומד או מתפלל, אלא הוא מקיים פשוט מעשה בלי שום כוונה מיוחדת, אז הוא נכנס שוב לעבודת הקודש, משום שהוא רוצה עכשיו להיות פשוט עובד ה׳ בלי שום תנאים מוקדמים.

וזה שכתוב "אתם נצבים היום כולכם". היינו, כל הפרטים שעבר עליכם, היינו כל המצבים שהיו לכם, מצבים של גדלות או מצבים פחות מגדלות, שהיה נחשב למצב של בינוני וכדומה, אתם לוקחים את כל הפרטים, ואין אתם מחשיבים מדרגה לגבי מדרגה, מטעם שלא חשובה לכם שום תמורה, אלא חשוב רק שעושים רצון ה', שצוה לנו לעשות מצות וללמוד תורה, וזה אנו מקיימים, כמו כל איש ישראל הפשוט. היינו שהמצב שבו הוא נמצא עכשיו, הוא חשוב אצלו, כמו שהיה חושב שנמצא במצב הגדלות. אז "ה' אלקיך כרת עמך היום".

זאת אומרת, שאז ה' כורת עמו ברית. היינו דוקא בזמן שהאדם מקבל את עבודתו יתברך בלי שום תנאים, אלא שמסכים לעבוד את עבודת הקודש בלי שום תמורה, שזה נקרא "כניעה ללא תנאי", אז הקב"ה כורת עמו ברית.

שענין כריתת ברית, פירוש אאמו"ר זצ"ל, שבזמן ששני אנשים רואים, שהם אוהבים זה את זה, אז הם כורתים ברית ביניהם, שהם ישארו באהבתם לתמיד. ושאל, אם הם אוהבים זה את זה, ומבינים שאהבה לא תפסוק מהם, אם כן הברית הזה למה לי. ולשם מה הם עושים את הברית הזה, היינו לאיזו תועלת. זאת אומרת, מה הם מרויחים בזה שעשו ענין של כריתת ברית. אם זה סתם טקס או שזה לאיזו תועלת.

ואמר, שענין כריתת ברית הוא, שכמו שעכשיו הם מבינים, שכדאי להם, שכל אחד יאהב את השני, משום הסיבות שהם רואים עכשיו, שכל אחד מרגיש את השני, שהוא דואג רק לטובתו, אז הם כורתים ברית. שכמו שעכשיו אין לאף אחד שום טענות לחבירו, אחרת לא היו עושים כריתת ברית, אז הם אומרים אחד להשני, שכדאי לנו לעשות כריתת ברית אחד ולתמיד. היינו באם שיהיה חס ושלום מצב, שיהיו טענות אחד להשני, שאז כל אחד יזכור את הכריתת ברית, שעשו אז בזמן שאהבה היתה מגולה בין שניהם.

כמו כן עכשיו, שאף על פי שהם לא מרגישים את שיעור האהבה כמו שהיה אז, מכל מקום הם מעוררים את האהבה הישנה, ולא מסתכלים על המצב שבו הם נמצאים עכשיו, והם חוזרים לעשות טובות זה לזה. וזהו שמועיל את ענין כריתת ברית. היינו אפילו בזמן שאהבה שהיתה ביניהם, פג טעמה, אבל מטעם שעשו את הכריתת ברית, יש להם כח לחזור ולעורר את האהבה, שהיתה להם מהעבר, המאירה, ומכניסים זה שוב לתוך העתיד.

נמצא לפי זה, עיקר הכריתת ברית, הוא לצורך העתיד. שהוא כעין חוזה שעושים, שלא יוכלו להתחרט במקום, שיראו, שאין עוד קשר האהבה כמו שהיה. שבשביל האהבה זו היה להם תענוג גדול, בזמן שכל אחד היה עושה טובות כל אחד להשני. ועכשיו, שנתקלקלה האהבה, נמשך מזה, שאין כוחות, שמי שהוא יכול לעשות משהו לטובת הזולת.

ואם הם כן רוצים לעשות משהו לטובת חבירו, אז הם צריכים להסתכל על כריתת ברית שהיתה להם אז, ומזה הם צריכים לבנות מחדש את האהבה. היינו כמו שהאדם שעשה חוזה עם חבירו, אז החוזה מקשר אותם, שלא יוכלו להתפרד אחד מהשני.

היוצא מזה הוא, כנ"ל "אתם נצבים היום כולכם". היינו שחושב פרטים, היינו "ראשיכם, שבטיכם, זקניכם, ושוטריכם, כל איש ישראל". היינו שמכל מדרגות הגבוהות שהיו לו, נחשב אצלו עכשיו, שהוא נמצא במצב של "כל איש ישראל". והוא מקבל על עצמו המצב הזה, כמו בהמצב שהיו לו מצבים טובים לפי דעתו. ואומר, אני עושה את שלי, וה' מה שהוא רוצה לתת לי אני מסכים, ואין לי שום בקורת. אז הוא זוכה לכריתת ברית, כנ"ל. זאת אומרת, שהקשר נשאר לתמידות, משום שה' כרת ברית עמו לנצחיות.

ולפי הנ"ל יש לפרש הפסוק (נצבים) "הנסתרות לה' אלקינו, והנגלות לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת". ויש להבין מה בא הפסוק להשמיענו. אין לומר, שבא להשמיענו, שהנסתר אין אנו יודעים, רק ה' יודע. אי אפשר לומר כך, כי בלי הפסוק אנו רואים, שאין אנו יודעים מה שנסתר מאתנו. אם כן, מה בא הפסוק להשמיענו.

אלא שידוע, שיש דבר הנסתר ודבר הנגלה. שפירושו, חלק המעשה מה שאנו עושים, את זה אנו רואים, אם אנו עושים אם לא. ואם הגוף לא רוצה לעשות את המצוה, יש עצה, שהאדם יכוף את עצמו, שמוכרח לעשות את המצוה בעל כורחך. נמצא, שעל דבר נגלה שייך לומר כפיה.

דבר הנסתר הוא הכוונה של המצוה. את זה אין אדם יכול לראות, מה שהשני מכוון בעת עשיתו. וכן האדם בעצמו, שהוא בעל המעשה, גם כן לא יכול לדעת, אם הוא לא מרמה את עצמו בעת עשיתו. הוא חושב, שאין לו שום כוונה אחרת, אלא כולו לה'. מה שאין כן בחינת **המעשה נקרא "חלק הנגלה"**. לא שייך לומר, שהאדם מרמה את עצמו, שהוא חושב שמניח

תפילין ובאמת זה לא תפילין, או שאשה יכולה לרמות את עצמה, שמדליקה נרות של שבת, ובאמת לא מדליקה.

מה שאין כן בבחינת הכוונה, כן שייך לומר, שהאדם מרמה את עצמו. הוא חושב, שעושה לשמה, ובאמת הוא כולו שלא לשמה. וכמו כן לא שייך לומר כפיה, שאין יכול לכוף את מחשבתו, שיחשוב מה שהוא רוצה. כי בדברים השייכים להרגשה או לידע, אין לאדם שום שליטה, שיכוף את שכלו, שיבין אחרת מכפי שהוא מבין, או אחרת מכפי שהוא מרגיש.

ובזה נבין את הענין הנ"ל, שאנו אין לנו אלא רק לעשות את חלק המעשה, שזה נקרא "הנגלות לנו ולבנינו, לעשות את כל דברי התורה הזאת", שאנו מצווים על המעשה. זאת אומרת, על המעשה אנו מצווים לעשות, אפילו על דרך הכפיה.

ועל הכוונה, שנקראת "חלק הנסתר", שבזה אין להאדם שום דיעה ושליטה. אם כן, מה עלינו לעשות, שגם חלק הנסתר נוכל לקיים. ובזה יש לו להאדם רק לעשות תמיד בדיקה, היינו לבדוק את עצמו, אם באמת הוא עושה הכל בעל מנת להשפיע, או על מנת להשפיע הגוף מתנגד. וכפי שיעור שהוא מרגיש, שהוא רחוק מזה, אז אם הוא רואה, שאין הוא מסוגל מצד עצמו לעשות שום דבר. היות מה שהוא חושב לעשות כמה עצות, בכדי שתהיה לו יכולת לכוון בעמ"נ להשפיע, לא עוזר לו.

ועל זה בא הפסוק להשמיענו, שענין זה דלשמה, הנקרא "חלק הנסתר", זה שייך לה' אלקינו. היינו שרק ה' יכול לעזור לו, והוא בעצמו אין שום אפשרות שתהיה לו מציאות, שאין זה ביד האדם, כי זה למעלה מהטבע. לכן אומר הפסוק "הנסתרות לה' אלקינו", היינו שזה שייך אליו, שה' צריך לתת את הכח הזה, הנקרא "להשפיע".

וזה שאמרו חז"ל (קידושין ל') וזה לשונו "יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום, ומבקש להמיתו, שנאמר, צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו. ואלמלא הקב"ה עוזרו, אינו יכול לו, שנאמר, ה' לא יעזבנו בידו".

ענין "מבקש להמיתו" פירושו, שרוצה שהאדם יעשה הכל בעמ"נ לקבל, שזה נקרא, שהוא נפרד מחיי החיים. וממילא נשארו בהמות. וזה שאמרו חז"ל "רשעים בחייהם נקראים מתים". נמצא, ש"מוות" נקרא, אם כונתו הוא לקבל, נחשבת זה לבחינת פירוד. ובכדי לזכות לבחינת דביקות, זאת אומרת, לזכות לכח של השפעה, שיהיה לו דבר זה, רק הקב"ה יכול לתת לו, ולא בידי אדם להשיג זאת.

וזה שאמרו חז"ל "יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום, ומבקש להמיתו, ואלמלא הקב"ה עוזרו, אינו יכול לו, שנאמר, ה' לא יעזבנו בידו". ומזה שביארנו, נבין את הפסוק "הנסתרות לה' אלקינו והנגלות לנו ולבנינו לעשות", **שרק בחינת המעשה שייך לנו לעשות, וחלק הנסתר הוא על ה' לעשות.**

אבל גם על חלק הנסתר, גם כן יש לנו לעשות משהו, בכדי שה' יתן לנו את חלק הנסתר. וזהו לפי הכלל, שלכל דבר אנו צריכים אתערותא דלתתא. והענין הוא כך, כי יש כלל, ש"אין אור בלי כלי", שפירושו, ש"אין מילוי בלי חסרון", שאין אתה יכול להכניס משהו, אם אין לך מקום ריק, שאז אתה מכניס מה שרוצה. אבל אם אין מקום חסרון, היינו מקום ריק, איך אנו יכולים להכניס משהו.

אי לזאת, אנו צריכים מקודם לראות, שחסר לנו את ענין **הכלי דהשפעה, המכונה "רצון להשפיע". וזה הוא האור שלנו**. וכמו שביארנו במאמרים הקודמים, שעיקר השכר שלנו הוא אם אנו משיגים את הרצון להשפיע, המכונה "אור חוזר", כמו שמובא (בפתיחה הכוללת של ספר "עץ החיים" עם פירוש "פנים מסבירות") "שכל השכר, שאנו מקווים, הוא האור חוזר", עיין שם.

לכן, אם הרצון להשפיע נקרא "האור", אז חיסרון זה, שהוא רואה, שאין לו הכח דלהשפיע, נקרא "כלי". והוא מרגיש שזה חסר לו, זאת אומרת, שהוא רואה מה שהוא מפסיד, על ידי זה שאין לו הכח הזה, שנקרא "כח השפעה". לכן כפי הרגשתו, כך מתרשם אצלו החיסרון. וזה נקרא "כלי" ו"מקום ריק", שבמקום הזה, שחסר לו כח דהשפעה, יש עכשיו מקום שיכול לכנס את המילוי הזה. וזה נקרא ש"האור בא לתוך הכלי".

אבל צריכים לדעת, בכדי לקבל הכלי הזה הוא עבודה רבה. היות שיש לנו כלים, הנקראים "חסרונות", שאנו רוצים למלאות אותם, שהם נקראים "כלים של אהבה עצמית", שאנו רוצים לקבל מילוי. והם כלים חשובים מאוד, כי הכלים האלו באים מצד הבורא, שהוא ברא אותם יש מאין, מצד היותו רוצה להטיב לנבראיו, היינו שהיה רוצה לתת מילוי. ואיך אפשר לתת מילוי, אם אין מקום להכניס את המילוי. לכן ברא יש מאין הכלים האלו, בכדי לתת להם הטוב והעונג. נמצא, שזה הוא עיקר הכלי שברא הקב"ה.

אבל מצד שהכלי הזה הנקרא "רצון לקבל", חשק שתהיה לו השתוות הצורה, המכונה "דביקות בה'", לכן הכלי הזו נפסלה מלהיות כלי קבלה על

שפע עליון. וצריכים עתה לכלי קבלה חדשה, המתלבשת בכלי הקודמת. ורק על ידי שניהם, היינו ע"י שהרצון להשפיע מתלבש בהרצון לקבל, אז הכלי הזו ראויה לקבל.

היוצא מזה, כמו שהכלי הקודמת, שנקראת "רצון לקבל", באה מצד המאציל, ואין להתחתון שום חלק בעבודת הרצון לקבל, אלא שהכל בא מצד המאציל, כמו כן הכלי השניה, שנקראת "רצון להשפיע", גם כן באה מצד המאציל לבדו, ואין התחתון יכול להוסיף, דוגמת הכלי הראשונה, שנקרא "רצון לקבל". אלא ההפרש הוא בזה, שלהכלי דלהשפיע מוכרחת להיות מקודם דרישה מצד התחתון, שהוא מבקש מה', שיתן לו את הכלי החדשה, מה שאין כן הכלי הראשונה, שבאה לו בלי שום התעוררות מצד התחתון.

מהו כריתת ברית בעבודה

מאמר ל"א, תשמ"ז

הכתוב אומר "לעברך בברית ה' אלקיך, אשר ה' אלקיך כורת עמך היום". ופירוש רש"י, "לעברך בברית" דרך העברה. "כך היו כורתי בריתות עושין, מחיצה מכאן, ומחיצה מכאן, ועוברים בינתים". עוד שם הכתוב אומר "ולא אתכם לבדכם אנכי כורת את הברית הזאת, כי את אשר ישנו פה עמנו עמד היום לפני ה' אלקינו, ואת אשר איננו פה עמנו היום".

ויש להבין:

א) מהו ענין "כריתת ברית" בעבודה. כלומר, מה זה נותן לנו את הכריתת ברית, שע"י זה יהיה לנו תיקון בעבודה.

ב) מה שפירש רש"י, שכורתי בריתות היו עושין מחיצה מכאן. מה מרמז לנו זה בעבודה.

ג) מה מרמז לנו בעבודה "את אשר ישנו פה עמנו עמד היום, ואת אשר איננו, היום". מהו הב' זמנים בעבודה.

אאמו"ר זצ"ל אמר, מהו המעלה של "כריתת ברית". כי לכאורה הוא דבר מיותר. כי מדוע הם כורתים ברית ביניהם. היות שבאו לכלל דעה, שהם

צריכים לאהוב אחד את השני. וממילא כיון שאוהבים זה לזה, מה מוסיף לנו הכריתת ברית. ואמר, היות שיש לפעמים, שיכולים לבוא לידי מצב, שכל אחד רואה על השני, שהוא לא מתנהג עמו בסדר. אם כן הוא צריך לשנאו את השני.

וכשהוא כורת ברית עמו, הכוונה, אפילו שיראה שהוא לא מתנהג עמו כשורה, אז הוא הולך למעלה מהדעת, ואומר "היות שכרתי ברית עמו, אני לא מפר את בריתי".

נמצא, שהברית הוא לא על ההווה, אלא על העתיד. שיכול להיות שאהבה שביניהם יתקרר, לכן כורתים ברית, שגם העתיד יהיה כמו עכשיו בההוה.

הנה עיקר עבודה בתו"מ הוא, כשמתחילים ללכת בדרך המביא לשמה. כלומר, שבזמן שהאדם התחיל את העבודה, מתחילים בשלא לשמה, כמו שאמרו חז"ל "לעולם יעסוק אדם בתורה שלא לשמה, ומתוך שלא לשמה באים לשמה".

ומשום זה תחילת עבודתו היתה בחשק, מתוך שהיה רואה, שע"י קיום תו"מ הוא יגיע לבחינת אושר בחיים. אחרת לא היה מתחיל. לכן בתחילת עבודתו, כלומר, זמן שעדיין עוסק בשלא לשמה, זאת אומרת, שכל זמן שהוא עובד, הוא מסתכל על השכר שיקבל לאחר עבודתו, לכן יש לו כח לעבודה.

היות כמו בגשמיות, האדם רגיל לעבוד במקום, שידוע שיקבל שכר תמורת עבודתו. אחרת אין האדם מסוגל לעבוד בחנם, אם לא בשביל תועלת עצמו. ורק בזמן שהוא רואה, שיצא מעבודה זו לתועלת עצמו, יש לו כח לעבוד בחשק וברצון. היות שהוא מסתכל אז על השכר ולא על העבודה.

אף העבודה לא עולה בחשבון, אם האדם מבין, שהוא מקבל כאן אצל בעל הבית זה פי כפל שכר מכשהיה עובד אצל בעל הבית הקודם, מטרם בא למקום עבודה שמשלמים פי כפל. זאת אומרת, כפי גודל השכר, כן נעשה בשיעור זה העבודה יותר קלה ויותר קטנה.

ובזה יש לפרש על דרך העבודה, שענין "כריתת ברית" יהיה הפירוש, כשהאדם מקבל על עצמו העבודה, אפילו בשלא לשמה, הוא צריך לכרות ברית עם הקב"ה, שיעבוד אותו בין שיש לו חשק ובין שאין לו חשק.

אבל יש להבין, במה תלוי החשק. זה תלוי רק בהשכר. כלומר, בזמן שנותנים הרבה שכר, אז החשק לעבודה לא מתפסק. ורק בזמן שהשכר

מוטל בספק, אז עובר חשק של עבודה, ועובר למנוחה. כלומר, שמרגיש אז יותר טעם במנוחה. עד כדי כך, שהוא אומר "אני מוותר על העבודה, עבודה זו יכול לעבוד מי שרוצה, כי זה לא בשבילי".

וכריתת ברית הוא, בזמן שהתחיל ללכת בעבודה אפילו של שלא לשמה. והיות כעת יש לו חשק לעבודה, אחרת מי היה מכריח אותו להכנס בעבודת ה'. לכן האדם צריך לכרות ברית עכשיו, ולומר "**אפילו שיבוא איזה זמן של ירידה, כלומר, שלא יהיה לו חשק לעבודה, מכל מקום הוא מקבל עליו, שלא יסתכל על החשק שלו, אלא יעבוד כאילו היה לו חשק**". וזה נקרא "כריתת ברית".

אולם יש להבין, מהי הסיבה שהוא בא למצב של ירידה. הלא אנו רואים בגשמיות, שהאדם עובד בכדי לקבל שכר, האם נוהג שם ענין של ירידה ועליה. ומדוע בעבודת ה' אנו רואים, שיש עליות וירידות. וענין זה יש להבין בב' אופנים:

א) אפילו במצב דשלא לשמה, היינו שהוא עובד עמ"נ לקבל שכר. אבל השכר יכולים להבין רק בבחינת אמונה, כי "שכר מצוה בהאי עלמא ליכא". פירוש, שאין שכר המצות מקובל בעולם הזה, אלא השכר הוא יקבל בעולם הבא, כמו שכתוב "היום לעשותם ומחר לקבל שכרם", היינו בעולם הבא.

והיות שהבסיס של השכר תלוי בהאמונה, כמו שכתוב (אבות, פרק שני) "ונאמן בעל מלאכתך, שישלם לך שכר פעולתך, ודע שמתן שכרן של צדיקים לעתיד לבוא". וידוע, שבענין האמונה יש עליות וירידות, כי כל ענין אמונה, להאמין למעלה מהדעת.

פירוש, שהאדם יש לפעמים בכוחו ללכת למעלה מהדעת, במקום שהאמונה היא בסתירה להדעת. נגיד על דרך משל, עשרים אחוז האמונה נגד הדעת, ועל עשרים אחוז שהוא נגד הדעת הוא יכול להתגבר.

אבל לפעמים הוא רואה, שנעשה עכשיו שינוי, היות שהוא רואה, שהאמונה היא בסתירה שלושים אחוז. ובשיעור כזה הוא עוד לא מחוסן, שיהיה לו כח להתגבר וללכת בבחינת אמונה. לכן הוא מוכרח אז לרדת ממצבו, שהיתה אצלו מאירה בחינת אמונה. וזהו הגורם לו ירידות ועליות, שזה הלא לפי כח ההתגברות שלו. מה שאם כן בשכר גשמי, שאין ענין אמונה נוהג על השכר. לכן אין בגשמיות מקום לומר, שיש לו ירידה

בעבודה גשמיות, כנ״ל. והוא, שענין השכר הוא בעולם הזה, ואינו צריך לאמונה.

ב) במצב דלשמה, שאינו שום תמורה עבור עבודתו. שהגורם לירידות הוא גם כן הטעם, היות שהוא בנוי כל עבודתו, על בסיס אמונה. אלא שיש הפרש, לא על השכר, אלא על בעל הבית. כלומר, בשיעור שהוא מאמין בבעל מלאכתך, שהוא כל כך חשוב, שכדאי לשמש אותו. היינו, שזו זכיה גדולה לשמש את מלך מלכי המלכים, שישלם שכר פעולתך.

זאת אומרת, ששכר עבור העבודה הוא בשיעור אמונה בגדלות ה׳. היות שיש בטבע הבריאה הנאה גדולה לאדם, אם הוא משמש לאדם חשוב. כמשל הידוע, שאנו רואים, אם בא רב חשוב, ורוצה לתת למישהו, שיקח את החבילה שלו למונית. הסבל בטח יקבל כסף עבור זה. ואם הרב יתן זה להתלמיד, בטח התלמיד לא יקבל שום תמורה עבור העבודה. כי השימוש, מה שהוא משמש את הרב, זהו שכרו, ולא צריך יותר.

ולפי זה יהיה הפירוש ״ונאמן בעל מלאכתך״, כלומר, לפי שיעור האמונה, שהוא מאמין בגדלות ה׳, בשיעור זה הוא גודל השכר, שהוא נמדד בשיעור האמונה שהוא מאמין בגדלות ה׳.

נמצא לפי זה, בזמן שהוא מאמין, שה׳ הוא גדול מאוד, אז השכר שלו גדול מאוד. ואם האמונה שלו בה׳ אינו כל כך גדולה, ממילא גם השכר אינו גדול כל כך. ונמצא לפי זה, בין זה שעובד לשמה, ובין זה שעובד שלא לשמה, כל הבסיס הוא רק על האמונה. אלא ההבדל הוא בזה:

ב**שלא לשמה** האמונה היא על השכר,

ב**לשמה** האמונה הוא למי אנו עובדים. כלומר, שגדלות הנאה תלויה בגדלות של הבורא. כמו שאמרו חז״ל (אבות, פרק שני) ״רבי אלעזר אומר, ודע לפני מי אתה עמל, ומי הוא בעל מלאכתך, שישלם לך שכר פעולתך״.

וזה הוא כנ״ל, שצריכים להאמין בגדלות של בעל מלאכתך. כי בזה תלוי, שישלם לך שכר פעולתך. כלומר, גדלות השכר תלויה בגדלות של הבעל מלאכתך, שהוא הבורא. זאת אומרת, יש הבדל בהנאה, אם האדם משמש גדול העיר, או שמשמש גדול המדינה, או שמשמש גדול העולם. ובזה נמדד השכר, היינו לפי גדלות המלך.

והיות שהבסיס הוא אמונה, לכן יש כאן עליות וירידות. וזה הוא מטעם, שכל זמן שהאדם לא זוכה לאמונה בקביעות, מוכרח להיות עליות וירידות. ובהאמור יוצא, היות שיכול לבוא זמן, שאהבה שביניהם תתקרר, לכן

עכשיו, בתחילת עבודתו, הוא מקבל עליו עול מלכות שמים, שיהיה בכריתת ברית, בין שהגוף יסכים להיות עובד ה׳, ובין שהגוף לא יסכים, הכל הוא מקבל על עצמו, שלא יהיה שום שינוי. אלא שיאמר, אחת דברתי ולא אשנה. אלא אני אלך למעלה מהדעת, על סמך שקבלתי על עצמי בעת כריתת ברית בתחילת העבודה.

בזה נבין מה שפירש רש״י ״לעברך בברית דרך העברה, כך היו כורתי בריתות עושין, מחיצה מכאן ומחיצה מכאן, ועוברים בינתים״. וזה יש לפרש על דרך הנ״ל, שדרך הכורתי בריתות היו מרמזים, שלפעמים יבוא זמן שיהיה מחיצה מכאן, היינו מחיצה המפרדת לזה, ומחיצה מכאן, היינו גם להשני יש מחיצה המפרדת.

כלומר, אפילו שיהיה לשניהם מחיצה המפסקת לאהבה שהיה ביניהם, מכל מקום הם מקבלים על עצמם עכשיו, שלא יפרידו את עצמם זה מזה. אלא שיזכרו לעצמם את הכריתת ברית שעשו. ובזה תהיה האפשרות, שהברית לא תופר. ועוברים בינתים. פירוש, שהם עוברים על הפירוד שנעשה ביניהם. והכל הוא מכח שעשו את הברית.

ובעבודה יהיה הפירוש, שהאדם מחויב לכרות ברית עם הקב״ה. שכמו שהתחיל עתה בעבודה, ובטח יש לו עכשיו בחינת אהבה לה׳, אחרת מי גורם לו, שיקבל עכשיו על עצמו את עול קבלת מלכות שמים. והוא צריך עכשיו לכרות ברית עם הקב״ה לעולמים. כלומר, אפילו שיבוא זמן, שהוא ירגיש, שאהבת ה׳ נתקרר אצלו, יזכור את הברית שעשה עם ה׳.

אולם בעבודה, צריכים לזכור, שענין כריתת ברית בין הקב״ה להאדם, יכול להיות שהאהבה יכולה להתקרר רק בין האדם להבורא. אבל מה שייך לומר, שאצל הקב״ה תתקרר האהבה. כלומר, כיון שהכריתת ברית חל על שניהם. משמע, שיכול להיות ירידה בין שניהם בענין כריתת ברית. אבל מה שייך שינויים או ירידה בהבורא.

ואאמו״ר זצ״ל אמר, שאצל האדם והבורא נוהג ענין ״כמים הפנים לפנים, כן לב האדם לאדם״. ופירש על מה שכתוב (כי תשא, רביעי) ״ועתה אם נא מצאתי חן בעיניך, הודיעני נא את דרכך, ואדעך למען אמצא חן בעיניך״.

ושאל, מאיפה ידע משה, בזה שאמר ״אם נא מצאתי חן בעיניך״. והשיב, היות שלפני זה כתוב ״ואתה אמרת ידעתיך בשם, וגם מצאת חן בעיני״,

מכאן ידע משה, שמצא חן בעיני ה׳, היות שהקב״ה מצא חן בעיני משה, שזה לפי הכלל ״כמים הפנים לפנים, כן לב האדם לאדם״, (משלי כ״ז).

ובהאמור יש לפרש, זה שאומרים, שאהבה מתקררת אצל האדם, והאדם מרגיש שהוא במצב ירידה, כלומר שאין לו עכשיו כל כך אהבה לה׳, כמו שהיה לו בתחילת עבודתו, זה גורם שהאדם מרגיש, שגם ה׳ לא אוהב אותו, ואינו שומע לתפלתו, למה שהאדם מבקש מה׳. וזה גורם לאדם ירידה יותר גדולה. כי האדם מקבל ספיקות בענין מה שכתוב ״כי אתה שומע תפלת כל פה״. והוא חושב אז, שהקב״ה אין לו שום קשר עם הנבראים. וזה גורם לו ירידות גדולות, היות שהוא נעשה כל פעם יותר חלש בבחינת האמונה.

נמצא, שהגם אצל ה׳ לא שייך לומר שינוי, אבל האדם, מטעם ״כמים הפנים להפנים״ מרגיש כך. וזהו לפי הכלל, **שכל השינויים שלומדים ברוחניות, הכל הוא לפי ערך המקבלים.**

ובהאמור נבין מה ששאלנו, מהו בעבודה ״את אשר ישנו פה עמנו, עמד היום לפני ה׳״. שהכריתת ברית היא, בין שהוא עומד היום לפני ה׳, שהוא בזמן עליה. אלא הוא לוקח על עצמו, שאפילו, שיבוא זמן ירידה, הנקרא ״ואת אשר איננו פה עמנו היום לפני ה׳ אלקינו״, שאינו מרגיש, שהוא עומד ״לפני ה׳ אלקינו״, מכל מקום מקבל על עצמו למעלה מהדעת, שלא ישגיח על שום דבר, אלא שהוא יזכור בכריתת ברית, שזה יהיה בבל תמוט.

וילך

וילך משה ..... רלג (233)

וילך משה

מאמר א׳, תשמ״ו

זהר (דף א׳, ובהסולם אות א׳, ב׳, ג׳) ״וילך משה. רבי חזקיה פתח, מוליך לימין משה זרוע תפארתו, בוקע מים מפניהם. ג׳ אחים קדושים הלכו ביניהם. ומי הם, משה, אהרון, ומרים. הרי העמדנו שאהרון הוא זרוע ימין של ישראל. היינו שכתוב, וישמע הכנעני מלך ערד, כי בא ישראל דרך האתרים. דרך האתרים פירושו, שישראל היו כאדם ההולך בלי זרוע, וסומך עצמו בכל מקום ומקום. כי אתרים פירושו מקומות. ואז, וילחם בישראל, וישב ממנו שבי, שזה היה משום שהיו בלי זרוע ימין. בוא ראה, אהרון היה זרוע ימין של הגוף, שהוא תפארת. ועל כן כתוב, מוליך לימין משה זרוע תפארתו.

ויש להבין את המשל, שנותן על הפסוק ״וישמע הכנעני״. ופירש רש״י, ״שמע״, שמת אהרון ונסתלקו עניני הכבוד, כאדם ההולך בלי זרוע. מה הוא הפירוש, שאהרון היה זרוע ימין. ועוד יש להבין את המשל, שמי שאין לו זרוע, כשהולך, הוא סומך עצמו בכל מקום ומקום. וצריך לדעת, כי כל דבר שרוצים לעשות, מוכרחה להיות סיבה, שמחייבת אותו לעשות את הדבר, וכפי חשיבות הסיבה, כך הוא מסוגל לתת יגיעה, בכדי להשיג את מבוקשו.

ומשום זה כשהאדם מתחיל ללכת בעבודת ה׳, ורוצה לעבוד בבחינת אמונה והשפעה, בטח שהוא רוצה לדעת, מה היא הסיבה, שצריכים ללכת דוקא בדרך הזו. וכל אחד מבין בדעתו, שאם העבודה היתה מיוסדת על בסיס של קבלה וידיעה, היתה העבודה יותר טובה ומוצלחת. היינו שהגוף, המכונה ״אהבה עצמית״, לא היה מתנגד כל כך לעבודה זו. כי הגם שהגוף רוצה מנוחה, ולא רוצה בכלל לעבוד, אלא אם היה על הבסיס של קבלה וידיעה, היה בטח יותר קל. והיו בטח יותר אנשים, שהיו עוסקים בתורה ומצות.

ואאמו"ר זצ"ל אמר, שהקב"ה רצה, שיהיה התנגדות מצד הגוף, בכדי שהאדם יהיה מוכרח לבוא לעזרתו יתברך. ובלי עזרה מה', לא תהיה יכולת להגיע להמטרה, וזה היה בכדי שיהיה מקום להאדם לעלות כל פעם במדרגה יותר גבוהה, כמו שאמרו חז"ל "הבא לטהר מסייעים אותו. ואמר בזה"ק "במה מסייעין אותו, בנשמתא קדישא. כד אתייליד יהבין ליה נפשא, זכה יתיר". לכן נותנים לאדם עבודה, בכדי שיהיה לו מקום לעלות במדרגות הקודש.

אבל בסדר העבודה, היינו בכדי שהאדם יבקש עזרה מהקב"ה, שם צריכים להיזהר, כי כשהאדם בא לעבודה, אז אומר לו הגוף "מה לך כי אתה מצטער כל כך, כי בין כך ובין אין אתה מסוגל להתגבר על הטבע שיש לך, הנקרא "אהבה עצמית". ואין אתה מסוגל לצאת מזה, רק לזה צריך הקב"ה לעזור. אם כן, מה אתה מתאמץ לך ולתת יגיעות גדולות לצאת מאהבה עצמית, הלא בחינם היא עבודתך. אם כן היגיעה הזאת למה לי".

ועל זה אמר אאמו"ר זצ"ל, שלפני כל עבודה ועבודה שהאדם רוצה לעשות, הוא צריך לומר, שכל הבחירה תלויה בו עצמו. ואין להגיד אז, שהקב"ה יעזור לו. אלא כמה כוחות שהוא מסוגל לתת מכח עצמו, הוא צריך לתת. ורק בכדי לגמור את המעשה, הוא צריך שהקב"ה יגמור. ואין בידו לגמור את העבודה, מטעם שהבאנו לעיל.

וזה כמו שאמרו חז"ל (אבות פרק ה', משנה כ"א) "הוא היה אומר, לא עליך המלאכה לגמור". אם כן אפשר לומר "ובשביל מה אני צריך לעבוד, הלא אין בידי לגמור אותה, אם כן מה תועלת מעבודתי", וזהו שממשיכה המשנה "ולא אתה בן חורין להיבטל ממנה".

הרי אנו רואים כאן שני דברים, כאילו הם בסתירה. כי מצד אחד אומרים לאדם, שהוא צריך לעבוד "כשור לעול וכחמור למשא". משמע שהעבודת הקודש תלויה בידי אדם, היינו שבידו לגמרו. ומצד שני אנו אומרים, כמו שכתוב "ה' יגמור בעדי".

והענין הוא כי שניהם צריכים. כי מצד אחד האדם צריך לעשות בחירה, היינו שיהיה לו רצון לעבוד לשם שמים. ואם הוא היה יכול יגמור את עבודתו, הוא ישאר כך במצבו הנוכחי, כי כבר הוא מרגיש, שהוא כבר איש שלם. היות שרואה, שכל מעשיו הם לשם שמים, ומה חסר לו עוד. לכן אין לו שום צורך להמשיך את אור התורה.

ואולם בכדי שיהיה לו צורך להתקדמות בתורה, כי ענין תורה הוא "שמותיו של הקב"ה", שהבורא רצה לגלות להנבראים, ולפי הכלל "אין אור בלי כלי", איך הוא מוכשר לקבל את אור התורה בזמן שאין לו כלי, המכונה "צורך וחסרון". ומשום זה, בזמן שהאדם מתחיל לעבוד, ורואה שאינו יכול לגמור את העבודה, אז הוא מקבל צורך וחסרון לאור התורה.

כי כמו שאמרו חז"ל "המאור שבה מחזירו למוטב". ואז, כל פעם שהוא רוצה להיות יותר זך, הוא מוכרח לקבל מלמעלה עזרה יותר גדולה. לכן את שתיהם אנו צריכים, ואין שום סתירה אחת להשני, כי כל אחד ואחד יש לו תפקיד מיוחד.

וכעין זה אנו רואים בגשמיות, שבטח כל מה שנהוג ברוחניות נמשך הנהגה כזאת בגשמיות. ואנו רואים, שהסדר הוא, בזמן שהאדם עומד ברחוב, ויש לו משא שק כבד, והוא מבקש מאנשים שעוברים על ידו, שיעזרו לו להרים את השק על כתפיו, אז כל אחד עונה לו, שאין לו זמן, אלא שיבקש מאיש אחר, הלא לא חסר כאן אנשים, שיכולים לעזור לך, ואין אתה כל כך זקוק לעזרתי, מה שאם כן אם אדם נושא שק עם משא כבד על כתפיו, והשק השמיט קצת מעל כתפיו, ועומד ליפול לגמרי על הארץ, ואנשים עוברים על ידו, והוא מבקש אז עזרה, שיעזרו לו לסדר את השק על כתפיו שלא יפול, אנו רואים, שאז, בזמן כזה, שעומד ליפול המשא מעל כתפיו, אין אף אחד יגיד "אין לי זמן, תבקש ממי שהוא, שיעזור לך", אלא הראשון שהוא נמצא על ידו, תיכף עוזר לו.

ויש להבין את ההבדל, בין שהשק עם המשא עומד על הארץ והוא מבקש לעזרה, אז כל אחד יש לו תרוץ אחר, שלא יעזור לו. מה שאם כן אם השק מונח על כתפיו, אלא הוא עומד ליפול, תיכף הראשון שנמצא על ידו, עוזר לו. ויש כאן להבין, שיש הבדל מי שנמצא באמצע עבודה, היינו שכבר התחיל בעבודה, ורואים שהוא מבקש עזרה, בכדי שתהיה לו היכולת להמשיך בעבודה, היינו המשא שנמצא על כתפיו עומד ליפול, אז עוזרים לו.

מה שאם כן אם הוא רוצה עכשיו להתחיל בעבודה, אז אומרים לו "זה לא בוער אצלך. תחשוב, שהרצון להתחיל בעבודה, היה בא באיחור בעוד כמה זמן. זה לא נורא כל כך". ומשום זה כל אחד רואה, שהוא לא זקוק כל כך לעזרה על המקום, אלא שיש לו זמן לחכות, עד שימצא למי שהוא, שיש לו זמן מיותר, ואז עוזר לו.

והנמשל הוא, כי בזמן שהאדם מחכה שהקב"ה יעזור לו, ואז הוא אומר "עכשיו אני יכול לעבוד. מה שאם כן מטרם שהקב"ה נותן לי רצון וחשק, אין בכוחי להתגבר על הרצונות של הגוף שלי. אלא שאני יושב ומצפה, מתי ה' יעזור לי, שאני אוכל להכנס לעבודת ה'".

זה דומה לאדם, שעומד ומחכה, שכל אדם שיעבור לפניו, יעמיס עליו את השק המלא והכבד על כתפיו. כן האדם הזה עומד ומצפה, מתי ה' יתן לו כח, ויעזור לו, ויתן לו עול מלכות שמים על כתפיו, כמו שכתוב "כשור לעול וכחמור למשא". העול והמשא הזה, הוא רוצה שה' יעזור לו, אז הוא יתחיל בעבודה. אז אומרים לו "תחכה להזדמנות, ובינתים תישאר אתה עם השק של קבלת עול מלכות שמים למטה בארץ".

מה שאם כן מי שכבר התחיל בעבודה, ואינו אומר שהוא יחכה, עד שה' יתן לו רצון לעבוד את עבודת הקודש, אז הוא יתחיל לעבוד, אלא הוא לא רוצה לחכות, כי התשוקה לעבודה ולהגיע לאמת דוחפת אותו ללכת קדימה, אף על פי שהוא לא רואה, שתהיה לו היכולת ללכת קדימה לבד, כדוגמת נחשון.

אבל הוא רואה, שאינו יכול להמשיך בעבודה זו, ומפחד שהעול מלכות שמים, שהוא עכשיו נושא בעול הזה, מתחיל ליפול ממנו, אז מתחיל לצעוק לקבל עזרה, כי רואה כל פעם, שכל המשא הזו שקבל עליו, מתחיל לנפול. זה דומה לאדם, שהשק הוא על כתפיו, ורואה שהשק מתחיל ליפול. אז אנו רואים, שהסדר הוא בגשמיות, שכל מי שהוא פוגש ומבקש ממנו עזרה, תיכף הוא מקבל על המקום. ואף אחד לא דוחה אותו על זמן של אח"כ.

כמו כן ברוחניות, מי שמתחיל לראות, איך המשא והעול מתחיל ליפול ממנו, היינו מה שקבל על עצמו מקודם את העבודה בבחינת "כשור לעול וכחמור למשא", מתחיל לרדת מעל כתפיו, והוא רואה, שעוד מעט הוא יהיה בזמן ירידה, וצועק אז לה', אז הוא מקבל עזרה, כמו שאמרו חז"ל "הבא לטהר מסייעים אותו", כנ"ל בדברי הזהר.

מה שאם כן מי שמחכה, שה' יעזור לו מקודם, ואומר שאח"כ יהיה בכוחו לעבוד, על זה אמר אאמו"ר זצ"ל, כמו שכתוב (קהלת י"א) "שומר רוח, לא יזרע ורואה בעבים". שפירושו, שעומד ומצפה שה' ישלח רוח תשובה, אדם זה אף פעם לא יגיע להאמת.

ועתה נחזור לענין ששאלנו, מה הוא המשל, שמי שהולך בלי זרוע, אז הוא סומך עצמו בכל מקום, וכשמת אהרן, נסתלק הזרוע, ואז היה מקום

להכנעני להילחם בישראל. צריכים לדעת, כי "זרוע ימין" נקרא בחינת **חסד**, שהוא בחינת כלי דהשפעה. היינו שהוא רוצה רק לעשות חסד ולהשפיע, ואהרן בכוחו המשיך הכח הזה לעם ישראל.

ומשום זה אף אחד לא היה יכול להילחם עם ישראל. כי דרך הגוף, שבא לאדם, ונותן לו להבין, שאם ישמע בקולו, אז הוא יתן לו הרבה תענוגים. מה שאם כן אם הגוף שומע, שכל רצונו הוא אך ורק להשפיע, אז הוא רואה, שאין כח לדבר עמו.

וכח השפעה קבלו מאהרן הכהן, שהוא מידת החסד, והיו דבוקים בו. לכן הם היו תחת שליטתו. לכן כשמת אהרן, נאבד לו הכח של השפעה, ואז התחילה המלחמה של קבלה עצמית, שהגוף כבר מצא בו מקום להתווכח עמו. ולכן הוא נותן משל, כאדם שהולך בלי זרוע, שצריך לסמוך עצמו בכל מקום, שמצא מקום, שיכולים לסמוך שם.

וכאן הנמשל הוא, היות שהיה חסר להם הכח של למעלה מהדעת, הנקרא בחינת "מוחא", וכמו כן בחינת כח השפעה, המכונה בחינת "ליבא", היה חסר להם. לכן על כל יגיעה שנתן, היה הגוף דורש סמיכה. היינו ששאל "על איזה סמך אתה דורש ממני, שאני אתן עבורך כוחות עבודה". והיות על בחינת חסד לא היה לו, שיהא בידו לומר, שאני הולך למעלה מהדעת, זה היה חסר, כי זה מידתו של אהרן, שהוא בחינת חסד, הנקרא "בחינת השפעה ולמעלה מהדעת".

וזה מכונה בשם "תולה על ארץ בלימה". ואאמו"ר זצ"ל היה מפרש, שאמונה למעלה מהדעת נקרא, שאין לו שום תמיכה, אלא הכל עומד באויר. ואומר "תולה ארץ", שארץ נקרא "מלכות שמים". "על בלי - מה", בלי שום תמיכה.

אי לזאת, כשמת אהרן, לא היה להם מי שימשיך את הכח הזה. אז היו הולכים בתוך הדעת, וממילא היו סומכים על כל מקום ומקום. פירוש, שבכל מקום שהיו רואים, שיכולים לקבל תמיכה, כדי שהגוף ירצה לעבוד בתורה ומצות, היו מקבלים. וזה נקרא "דרך האתרים, כאדם ההולך בלי זרוע", כנ"ל. וממילא היה בא הכנעני להילחם עם ישראל, כי בתוך הדעת יש להם שליטה, להילחם. מה שאם כן למעלה מהדעת, אין להם שום מקום להתווכח עם הדרך הזה, כי הוא אינו צריך לשום תמיכה.

לפי זה יוצא, כל עיקר היגיעה מתחיל בזמן, שהאדם רוצה ללכת למעלה מהדעת, והכח הזה הוא צריך לקבל מלמעלה. שזה בא להם מכח מידתו של

אהרן. ועתה הוא בעצמו צריך להמשיך הכח הזה, היינו שיבקש מה׳, שהוא יעזור לו. ואז מתחיל שני בחינות, להבחין בין:
א) מי שמחכה, שה׳ יעזור לו לקבל הכח הזה, ועומד ומצפה לזה,
ב) ובין מי שאין לו סבלנות לחכות, שה׳ יעזור לו, אלא הוא מתחיל בעבודה, ואח״כ צועק ומבקש מה׳, ואומר, ״כי באו מים עד נפש״. וכיון שהוא כבר בא לידי ידיעה ברורה, שרק ה׳ יוכל לעזרו לו, ואז הוא מקבל העזרה.

וסדר התפלה צריך להיות לא משפה ולחוץ. אלא, כשהוא עומד בפני הסכנה, שלא יכנע תחת שליטת הרע, שבאים אליו עם טענות חזקות, שרוצים לבלבל אותו מהעבודה, שהוא רוצה לקבל עליו עול מלכות שמים. והם עושים כל המאמצים, להפריע לו, עם כל מה שיש ביכולתם לעשות.

וזה אנו רואים, איך שהפייטן נותן לנו תמונה ברורה מהרע שעומד נגדנו. ומובא בסליחות (סליחות ליום ד׳ של עשרת ימי תשובה) ״אליך ה׳ אקרא איום ונורא, אל תסתר פניך ביום צרה, בקום עלינו בעלי מארה, האומרים, אין לקבל אלוק, השתחוות לפניו לפלוח, ולבלתי הקדיש המרבה לסלוח, וגם לא לירא איום אלוקי: זאת בשמעי יחרד לבי, זאת אשיב תשובה למריבי, חלילה לשכחה ולעוזבי חטיבת אלקי אבי״.

נמצא לפי זה, שבזמן שאדם רוצה לקבל על עצמו עול מלכות שמים. וענין עול משמע ״כמו שור לעול וחמור למשא״. היינו שהן החמור והן השור, שניהם מתנגדים לקבל על עצמם עבודה, אלא שעושים עבודתם בכפיה. ולמה הם מתנגדים, בזמן שהם מרגישים, שהם עובדים. מה שאין כן כשהם נהנים מהעבודה, היינו בזמן שאוכלים, הגם שזה גם כן עבודה, אבל כשהוא נהנה בשעת מעשה, זה לא נקרא ״עבודה״.

אי לזאת כשאין לאדם זרוע ימין, הנקרא בחינת ״כי חפץ חסד״, שאז הוא נהנה מעבודה, אז אין להס״א שום נגיעה בעבודה זו, שתהיה לה היכולת להילחם. מה שאם כן ״כשמת אהרן״, שעוד לא זכה למידת החסד של אהרן, אז באו לו החיצונים, ואומרים לו כל מיני דברי כפירה. ואז היא עבודה בשני אופנים כנ״ל.

האזינו

האזינו השמים ..... רלט (239)
מהו ששמו של הקב"ה נקרא אמת ..... רמט (249)
מהו, אין לנו מלך אלא אתה, בעבודה ..... רנה (255)

האזינו השמים

מאמר ב', תשמ"ו

"האזינו השמים, רבי יהודה פתח, פתחתי אני לדודי, קול דודי דופק, ואומר קול דודי דופק זה משה, שהוכיח את ישראל בכמה ויכוחים בכמה מריבות, שכתוב אלה הדברים, ממרים הייתם, ובחורב הקפצתם, זה שכתוב, דופק". (ובהסולם אות א', ב') "ועם כל זה, שמשה הוכיח לישראל, כל דבריו באהבה היו, שכתיב, כי עם קדוש אתה לה' אלקיך, ובך בחר ה' אלקיך להיות לו לעם, כי מאהבת ה' אתכם, זה שכתוב, פתחי לי אחותי רעייתי בלשון חיבה".

ויש להבין את דברי הזה"ק,

א) אם הוא מחלק כל כך שבחים לעם ישראל, כמו שכתוב "כי עם קדוש אתה לה' אלקיך ובך בחר ה' אלקיך להיות לו לעם", אם כן איך שייך לומר דברי תוכחה, כיון שהם לפי המשמעות עם קדוש וכדומה, אם כן מה עוד חסר להם.

ב) מה משמיענו זה לדורות. ללמוד מזה, הלא הם שני הפכים בנושא אחד, דהיינו או שהם עם קדוש, או שהם אינם בסדר.

ג) לפי הכלל, "על כל פשעים תכסה אהבה". והכתוב אומר (ואתחנן שביעי) "לא מרובכם מכל העמים חשק ה' בכם, ויבחר בכם, כי מאהבת ה' אתכם", אם כן איך אפשר למצוא בהם פשעים, כי "על כל פשעים תכסה אהבה".

והענין הוא, כי ידוע שיש ענין של שני כתובים המכחישים זה את זה, עד שיבוא הכתוב השלישי ויכריע. כי ענין קוים ברוחניות הוא, כי מידת החסד נקרא קו ימין, שענין חסד הוא, שהוא רוצה לעשות רק חסד עם הזולת, ולא רוצה שום תמורה עבור זה, וזהו שמשתוקק לאהבת ה' ולא דואג לעצמו, אלא כל שאיפות שלו הוא רק בכדי להשפיע נחת רוח ליוצרו, ולעצמו הוא מסתפק במועט. פירוש הדבר הוא, כי לא חשוב לו מה שיש לו, היינו טעם

בתורה, טעם בתפלה, טעם במצוה, אלא הוא סומך בחלקו, וכאן ברוחניות, כשהאדם נותן חשבון לעצמו, והוא אומר שהוא מאמין בהשגחה פרטית שהכל בא מן השמים, היינו שהבורא נתן לו מחשבה ורצון להיות עובד ה׳, ולעסוק בתורה ומצות, אף על פי שהוא לא מרגיש שום טעם בתורה ומצות, מכל מקום הוא לא מסתכל על זה, ואומר, שמספיק לו שהוא יכול לקיים ציווי ה׳, זה לבד מספיק לו כאילו הרויח הון תועפות, ואפילו שאין לו השגה בגדלות ה׳, מכל מקום כמה שיש לו, הוא שבע רצון, ומאמין שזהו מתנה מן השמים בזה שנתנו לו המחשבה ורצון.

ולאחרים הוא רואה שלא נתנו זה, אלא כל השאיפות שלהם, הוא רק לשמש במושגים של גשמיות, היינו הוא למצוא חן בעיני אדם, או לשמח את הגוף שלו בדברים שגם בעלי חי משתמשים בזה, מה שאם כן לו נתנו מחשבה ורצון לשמש את הבורא, ומי אני שבחר בי, וזה הוא כמו שאנו אומרים ״ברוך אתה ה׳, הבוחר בעמו ישראל באהבה״.

נמצא, שאנו מבורכים לה׳ שבחר בנו, היינו שנתנו לנו מחשבה ורצון לקיים תורה ומצות, לכן הוא באופן פרטי, כשהוא מסתכל על אחרים שאין להם אותו רצון לתורה ומצות כמו שיש לו, אז הוא אומר, אשר בחר בו יותר מבאחרים שישמשו אותו, הגם שנתן לו רק שרות קטן בלי שום שכל ודעת, אבל הוא אומר, שגם לזה השרות, שהוא פחות שבפחותים, הוא לא שוה, משום כשמסתכל על עצמו בעיני גדלות אלקים, אז הוא אומר, שגם זה לא מגיע לו, אם כן הוא בודאי צריך להיות בשמחה כאילו זכה לשרות שמתאים לאנשים גדולים.

וענין קו ימין הזה בא מספירות עליונות, ובחינה זו נקרא, ספירת החסד, שענינו הוא השתוות הצורה להבורא, מה הוא המשפיע כמו כן גם התחתון רוצה להשפיע להעליון שזה נקרא, השתוות הצורה, ועל עצמו אינו מסתכל מה שיש לו בכלים דקבלה, וכל המודד אצלו אם הוא נמצא בשלימות, הוא לפי מה שהוא יכול להשפיע, וגם אם הוא לא יכול להשפיע הרבה, גם בזה הוא מסתפק, מטעם שהוא מסתכל על שפלותו בערך המשפיע, וגם בערך אנשים אחרים, שהוא רואה שיש להם מעלות יותר טובות ממנו, ומכל מקום, נתנו לו מלמעלה מחשבה ורצון מה שלא נתנו להם, ועל שום דבר הוא לא אומר ״כוחי ועוצם ידי״.

ומשום זה הוא נמצא תמיד בסיפוק נפשי, ואין לו מה להוסיף על עבודתו, אלא כמה שהוא יכול הוא נותן תודה להבורא, ומודה ומשבח לו בכל מיני שבחים, ואפילו שהוא לא נותן את השבח וההודאה שהוא מבין

שהוא צריך לתת להבורא, ומכל מקום גם על זה הוא לא מצטער, שאומר על עצמו, מי הוא אני שידבר תמיד אל המלך, כמו שמתאים לאנשים חשובים ולא לאיש שפל כמוני, נמצא, שתמיד הוא בשלימות ואין מה להוסיף עליו.

ואם לפעמים הוא שוכח מכל עניני עבודה, וראשו שקוע בעניני עולם הזה, ולאחר כמה זמן הוא נזכר מעניני רוחניות, ועכשיו הוא רואה שהיה כל הזמן מגושם בעניני עולם הזה, ומכל מקום אינו חושב על הזמן שהיה נמצא בפירודא, אלא הוא שמח בזה שהקב"ה קרא אותו מתוך כלל האנשים, ואמר לו, איכה ותיכף מתחיל להודות לה', בזה שהזכיר אותו שצריכים לחשוב על רוחניות. נמצא, אפילו במצב כזה אין הוא חושב על חסרונות, ויצטער עכשיו על זה, מדוע הוא שכח לגמרי את עניני עבודה כל הזמן, אלא הוא שמח בזה שעכשיו על כל פנים, הוא יכול לחשוב על עבודת ה', נמצא, שגם עתה הוא נמצא במצב של שלמות, ולא יבוא לידי מצב שיהיה נחלש מעבודה, אלא תמיד הוא נמצא בשלימות, וזה נקרא קו ימין חסד, שהוא שלימות.

אבל זה תלוי בשיעור שהאדם מאמין בהשגחה פרטית, זאת אומרת, שהכל נותן הקב"ה, הן האור והן הכלי, שפירושו הוא, שגם הרצון והחסרון שיהא חסר לאדם את זה, שהוא לא כל כך דבוק בה', וגם שיהא מרגיש בגופו חסרון של קיום של תורה ומצות, הכל נותן הקב"ה, והאור בטח שהקב"ה צריך לתת, כי הטעם בתורה ומצות זה בטח שייך להקב"ה, וזה כמו שאומרים ביום כיפור בלילה, "כי הנה כחומר ביד היוצר, ברצותו מרחיב, וברצותו מקצר, כן אנחנו בידך חסד נוצר".

ונמצא לפי זה, אם אדם רואה שמתעורר בו רצון ללמוד אפילו רק שעה אחת ביום, וכמו כן כשמתפלל, הוא רואה כמה דקות אחדים, שיודע שהוא מתפלל, ולא שוכח שהוא מלובש בטלית ותפילין ולבו חושב כל מחשבות שבעולם, ואח"כ הוא נזכר לכמה דקות שהוא מוכתר בטלית ותפילין, והוא עכשיו באמצע תפלה, ומתחיל לחשוב למי הוא מדבר בעת התפלה, ומרגיש שאינו מדבר סתם אלא הוא עומד בפני מלך, וגם הוא מאמין ב - "כי אתה שומע תפלת כל פה", ואף על פי שהוא רואה שכבר הרבה פעמים התפלל, ולא נענה בתפלתו, ומכל מקום הוא מאמין למעלה מהדעת, כי ה' כן שומע תפלה, ומה שתפלתו עוד לא נתקבלה, הוא בטח שהוא לא התפלל מעומק הלב, אי לזאת הוא מקבל על עצמו להתפלל יותר בכוונה, ובטח ה' יעזור לי ויקבל תפלתי, ותיכף מתחיל להודות לה' שהזכיר אותו, שהוא עכשיו מוכתר בטלית ותפילין ומרגיש עצמו בטוב, היות שהוא מסתכל על אנשים איך

שהם עוד נמצאים בתרדמתם, ולי הקב״ה עורר אותי באמצע התפלה, לכן הוא שש ושמח.

ואם עובר כמה דקות והוא עוד פעם שוכח איפה הוא נמצא, וחושב על שור ועל חמור, פתאום עוד הפעם עוררו אותו מן השמים, והשכל מחייב שהוא היה צריך להתאונן, על מה ששכח את כל הענין, שהוא נמצא עכשיו בבית הכנסת, אבל הוא לא רוצה לשמוע מזה, אלא הוא שמח בזה שהזכירו אותו עכשיו. נמצא, בדרך זה שהוא רק מסתכל על עשה טוב, היינו הוא שמח על מה שעכשיו היה יכול לעשות טוב, ואינו שם לב, בזה שהיה עד עתה משוטט בעולם הפירוד.

וכל זה הוא יכול להרגיש בשיעור שהוא מכיר ערכו, שאין הוא יותר טוב משאר אנשים, ולהם יש אפילו רוח כפירה רחמנא לצלן, ואין להם שום זיקה ליהדות, וגם הוא רואה שיש אנשים, שאפילו תשומת לב ליהדות אין להם, אלא הם חיים כמו שאר בעלי חיים ואין דואגים לשום תכלית בחיים, אלא כל חייהם שהם חושבים שהם עומדים במדרגה יותר גבוהה מבעלי - חי, הוא שהם דואגים גם בשביל כבוד גם כן, שהם מבינים שכדאי לפעמים לבטל תאוה בכדי להשיג כבוד, אבל לגבי יהדות, ואפילו שהם נמולים על ידי ההורים, אבל הם בעצמם אינם שמים לב לזה, משום שיש להם דברים שהם מעניין אותם יותר.

וכשהוא מסתכל עליהם, ורואה שהוא לא יודע איזה זכות יש לו יותר מהם, שהקב״ה נתן לו מחשבה ורצון לעסוק בתורה ומצות, הגם שהוא בבחינת המעשה לבד, זאת אומרת, שהוא רואה שהוא עדיין רחוק מלהגיע למדרגת לשמה, אבל הוא אומר, אבל על כל פנים מבחינת שלא לשמה יש לי זכיה. וחז״ל אומרו ״מתוך שלא לשמה באים לשמה״, נמצא, שעל כל פנים אני נמצא בשלב א׳, דקדושה, והוא עושה חשבון נפש כמה מאושר אני, שהקב״ה הכניס אותי למדרגה ראשונה של קדושה, הנקרא שלא לשמה, כמה יש לי להודות ולהלל לה׳, ובפרט שאם אדם זכה וניתן לו מחשבה שהוא יעסוק בסתרי תורה, **הגם שהוא לא מבין אף מילה מה שכתוב שם, מכל מקום זה זכיה גדולה, שהוא דבוק בעת הלימוד בפנימיות התורה.**

היינו שהוא מאמין שמדברים רק מענין אלקות, ויש לו מקום להתעמק במחשבתו, הלא כל מה שאני לומד הוא משמות הקדושים, אם כן בודאי זכיה גדולה נפלה בגורלי, אי לזאת, אין לי מה לעשות, רק להודות ולהלל לה׳, היינו כי כל העולם, כל החיות שלהם הוא משטותיים, ואני כבר זכיתי

לכנס לשלב א׳ דקדושה המכונה שלא לשמה. וזה נבחן לקו ימין, היינו בחינת שלימות שאינו צריך לשום תיקון.

אבל כתוב ״ימינא ושמאלא וביניהו כלה״, זאת אומרת, גם לקו שמאל אנו צריכים. ובאמת צריכים להבין, אם הוא מרגיש שנמצא בשלימות, ויכול כל היום וכל הלילה להודות ולהלל לה׳, ומה חסר לו עוד. אבל הוא בעצמו יודע שזהו שלא לשמה, והתכלית הוא שהאדם צריך לעשות לשם שמים, ולדרגה זו הוא עצמו אומר שעוד לא הגיע לדרגה זו, אבל איך האדם יכול לעלות בדרגה, אם הוא לא מרגיש שחסר לו.

ויש כלל, אם האדם מבקש מה׳ איזה דבר, צריך להיות **מעומק הלב,** שפירושו, שהאדם ירגיש חסרון בתוך הלב ולא משפה ולחוץ, כי בזמן שהאדם מבקש דבר של מותרות, היינו דבר שיכולים לחיות בלי זה, אין אף אחד מרחם על האדם בזמן שצועק ובוכה, על מה שאין לו דבר שיש הרבה אנשים שאין להם, והגם שהוא צועק ובוכה שיתנו לו זה, אבל זה לא מקובל בעולם שיהיה אנשים שירחמו עליו. אלא בזמן שהאדם צועק ובוכה על חסרון שיש לו, אבל לכלל העולם ישנם דבר זה ולו אין, ואז כשהוא צועק ובוכה שירחמו עליו, אז שומעים לו וכל אחד ואחד שיכול לעזור לו, הוא משתדל לעזור לו.

וכמו כן כאן בעבודת ה׳, בזמן שהוא משתדל למצוא שלימות בקו ימין, והגם שהוא יודע, שיש ענין שצריכים להשתדל שכל מעשיו יהיו לשם שמים, וכמו כן הוא יודע, שהאדם צריך לקיים כמו שכתוב ״כי אם בתורת ה׳ חפצו, ובתורתו יהגה יומם ולילה״ (תהילים א׳), והוא אינו מקיים את זה, ומשתדל בכל כוחו להרגיש שלימות בקו ימין, אז ממילא, הגם שיודע שעדיין אין לו שלימות, מכל מקום הוא לא יכול לבקש מה׳, שיתן לו כח, שיוכל לקיים ״ובתורתו יהגה יומם ולילה״, וכמו כן לצעוק לה׳ שיעזור לו להגיע לשמה כי אם בדרך מותרות ולא הכרחיות.

וזה הוא מטעם הנ״ל, כי בזמן שהאדם מבקש דבר וצועק ובוכה על מה שאין לו דבר זה, אבל גם לאנשים אחרים שבעירו אין להם דבר זה, אינו יכול לומר שזהו הכרחיות כי אם מותרות, ועל מותרות שאין לאדם לא שייך לבכות ולהתחנן, וכאן בזמן שהוא הולך בקו ימין, הוא רואה שמה שיש לו אין לאנשים אחרים, כי מה שיש לו ברוחניות הוא יכול למצוא זה רק באחוז קטן בעולם, אם כן איך אפשר לומר, שמה שהוא דורש מה׳ שיקרב אותו שיוכל לעסוק לשמה, הלא זה רק דבר מותרות, ועל מותרות אי אפשר לבקש מעומק הלב, היינו שהחסרון הזה יגע עד פנימיות הלב, הלא הוא

בעצמו אומר, שמה שיש לו, גם כן זה דבר גדול, ומשום זה איך אפשר לבקש מה׳ על דבר מותרות שירחם עליו, שיתן לו הכח לעסוק לשמה, היינו בעל מנת להשפיע נחת רוח ליוצרו.

ולפי זה אין שום מציאות שהאדם יבקש מה׳ שידריכו איך ללכת בדרך האמת, הלא אין לו צורך כל כך, כי על מותרות, היינו על דבר שאין לאנשים אחרים, אומרים ״צרת רבים חצי נחמה״, לכן אין לו שום סיכויים לבוא פעם להכרת הרע, שזה שלא יכול לעסוק בתורה ומצות לשם שמים, זה נקרא דבר רע, ונמצא, שהוא משלים עם המצב דשלא לשמה, ואף על פי שזה הדרך נקרא, דרך השקר, ולא דרך אמת, ואף פעם לא יהיה לו מקום שירגיש שהוא הולך בדרך השקר, כמו שכתוב בהקדמת ספר הזהר (דף קע״ב אות קע״ה ובהסולם).

אי לזאת, צריך האדם ללכת גם בקו השמאלי, אבל האדם צריך להקציב לזה רק זמן קטן לעיין בדרך הקו שמאל, אבל עיקר הזמן הוא בקו ימין, כי רק לאלו שיש להם המשיכה פנימית להגיע לשמה, לאלו ניתן ללכת גם בקו שמאל, מה שאם כן לאלו שהם מרגישים בעצמם שהם אינם בעלי עבודה, זאת אומרת, שהם חושבים שאין מסוגלים להתגבר על הרצונות שלהם, אסור להם ללכת בקו שמאל, ומשום זה אפילו לאלו שיש להם המשיכה פנימית ששואפים להגיע לשמה, הגם שהם כן יכולים ללכת בקו שמאל, אבל הם צריכים להשגיח, שלא ללכת בקו שמאל רק זמן קצר ובזמן מסוים, ולא תמיד, אלא לפי הזמן שכל אחד ואחד מקציב לו לעיין בבחינת קו שמאל.

והסדר היום צריך להיות, או כל יום לסדר לעצמו סדר, או כל שבוע, או כל חודש, כל אחד לפי הרגשתו, אבל לא לשנות באמצע הסדרים שסידר כל אחד לעצמו. ואם באמצע הסדרים הוא רוצה לשנות, משום שהגוף בא אליו ונותן לו להבין, בשבילך יותר לעשות סדר אחד מכפי שסידר לעצמו, אז צריכים להשיב להגוף, לי יש סדר, ובזמן שאני אסדר לעשות סדר אחר, היינו אם אני עשיתי לי סדר על שבוע, וכשיגמור את השבוע ואני אתחיל לעשות סדר חדש, אז אתה תבוא אלי ותגיד לי לעשות סדר אחר מכפי שאני רוצה עכשיו לסדר, אבל באמצע הסדר, אין לי לשנות.

אבל צריכים לדעת מה זה קו שמאל, היות שיש הרבה בחינות בקו שמאל, היינו יש קו שמאל שהוא חושך לגמרי, המכונה, ש״מלכות שהוא מידת הדין עלתה בכל ספירה וספירה ועשתה חושך״, היינו שאינו מאיר שם שום אור, ויש קו שמאל המכונה ״בחינת חכמה בלי חסדים״, שהוא גם כן

נקרא חושך, אבל החושך שיש הוא רק מבחינת האור, אבל מבחינת הכלים, הכלים שלו כבר נכנסו לקדושה, שפירושו, שהוא יכול לכוון גם בזמן שמשתמש עם הכלי קבלה על מנת להשפיע, נמצא, שהקו שמאל הזה הוא מדרגה גדולה, ונקרא חושך מטעם ריבוי שפע שמתגלה אז, וכל זמן שאין לו לבוש של חסדים, אסור לו להשתמש עם האור הזה, מטעם שבעת השימוש הוא יכול ליפול לבחינת מקבל על מנת לקבל מחמת גדלות השפע, שאי אפשר להתגבר עליו ולקבל אותו בעמ"נ להשפיע. ומשום זה לקו האמצעי אנו צריכים, לכן הקו שמאל הזה חשוב מאוד.

קודם צריכים לדעת ברוחניות, שאין זמן ומקום, אם כן מהו הפירוש, של קו ימין וקו שמאל.

והענין הוא כך, כי דבר שאינו צריך תיקון נקרא קו ימין, ודבר הצריך תיקון נקרא קו שמאל, ודבר זה אנו מוצאין בענין הנחת תפילין, שחז"ל אמרו (מנחות ל"ז) וזה לשונם, "ורבי יוסי החורם הנחה דבשמאל מנא ליה, נפקא ליה, מהיכא דנפקא ליה לרב נתן, רב אשי אמר מידכה כתיב בה"י כהה", ופירש רש"י "מדכתיב בה"י כהה משמע לשון נקיבה, שמע מינה בשמאל קאמר, דאין בה כח כנקיבה".

ומכאן משמע, שמאל הוא בחינת חלש שאין בה כח, אלא שצריכים לתת כח, ומשום זה אנו רואים, שבכל מקום שהם רוצים לתת דוגמא לדבר שצריכה תיקון, הם מכנים בשם שמאל, וזה ענין, שלאחר קו שמאל אנו צריכים לקו אמצעי, שהוא המתקן את הקו שמאל, ומשום זה אנו מכנים דבר הצריכים תיקון בשם שמאל, בכדי לדעת שאנו צריכים לעשות עכשיו תיקונים.

והתיקונים שמתקנים את השמאל, הוא נקרא אמצעי, משום שקו מראה חסרונות בהימין, זאת אומרת, שהימין כשלעצמה אינו נראה שם שום חסרון, אלא שביאת קו שמאל, היינו על ידי התעסקותו בקו שמאל, אז הוא רואה שיש חסרונות בימין, ולאחר שכבר נכנס לבחינת שמאל, נמצא, שאיבד את השלימות שהיה לו בבחינת ימין, לכן הוא נמצא עכשיו בבחינת מצב של חסרון.

אבל בהחסרון שהקו שמאל מראה, יש שם להבחין הרבה הבחנות, היינו מה הוא הסיבה שיש בשמאל חסרון, היינו שהשמאל אומר, שיש חסרון בהימין, אבל יש לפעמים שאינם רואים שום חסרון בקו שמאל, ואז מי הוא המראה שיש חסרון גם בקו שמאל לאחר שהשמאל הראה שיש חסרון

בימין, אז בטח בהדרך של השמאל הוא בחינת שלימות, אם כן מה הוא הסיבה שנמצא חסרון בשמאל, שבשביל זה הוא מכנה אותו שמאל, ובזה יש הרבה הבחנות, והכל תלוי לפי הענין, היינו שבכל דבר ומצב שהאדם נמצא, הוא מוציא סיבה אחרת, ואי אפשר לקבוע מה הוא הסיבה, אלא הכל לפי הענין.

וענין השמאל שהוא בתחילת העבודה, הוא הבקורת על הימין, היינו אם זה נכון שמספיק שישאר במידת השקר, כי ניתן לנו תורה ומצות, בשביל שיש לנו בחינת רע, הנקרא אהבה עצמית, היינו שלא לדאוג לשום דבר, אלא כל האמצעים כשרים בכדי להשיג את המטרה, שהיא למלאות את הרצון לקבל שלנו בכל מילוי שיכולים למלאות, והוא נקרא רע משום שהוא המפריע להגיע לדבקות ה׳, ולצאת מאהבה עצמית, כמו שהשכל הבהמי מחייב אותנו, אלא המטרה הוא לזכות לדבקות ה׳, שאח״כ הוא יקבל את הטוב והעונג שישנו במחשבת הבריאה, הנקרא ״רצונו להטיב לנבראיו״, שעם זה האדם יכול להנאות לה׳, משום שעל ידי זה הקב״ה משלים את מטרתו מכח אל הפועל, היינו שהנבראים ירגישו את הטוב והעונג שהוא חשב בעדם.

והיות שהרצון לקבל הזה, שהוא בחינת אהבה עצמית, הוא כל המפריע לזה, לכן הוא נקרא רע. ובכדי לצאת מהרע הזה, נתן לנו תורה ומצות, בכדי להגיע אל המדרגה שנקרא **עובד ה׳**, ולא שהוא עובד עבור עצמו, אלא להגיע למדרגת לשמה, והוא בבחינת הימין הוא שמח עם השלמות דשלא לשמה, נמצא, שהוא הולך בדרך השקר, ורוצה להישאר שם, כי הגם שהוא יודע שהוא נמצא במדרגת דשלא לשמה, אם כן מדוע נקרא זה שרוצה להישאר בשלא לשמה.

אבל זהו לפי הכלל, שאין האדם יכול לבקש מה׳ מעומק הלב בדבר חסרון של מותרות, אלא דוקא בדבר הכרחיות, והיות שהוא שמח בזה שהוא נמצא בשלא לשמה, אפילו אחרי כל התירוצים שיש לו, שכדאי לשמוח אפילו בהשלא לשמה, ומכל מקום אין הוא כבר יכול להרגיש חסרון, שיהא נצרך לזה באופן הכרחי, אלא רק לבחינת מותרות יהיה אצלו אם יכול לעסוק בתורה ומצות לשמה, לכן הוא מוכרח להישאר בקו ימין.

לכן יש לעבוד בתשומת לב בבקורת על הקו ימין, היינו לראות את החסרונות שנמצאים בקו ימין, ומשום זה, שבשיעור שמרגיש את החסרונות, היינו, כי מה שהוא רואה חסרונות, זה עוד לא אומר כלום, כי ההתפעלות של האדם מחסרונות, תלוי כפי מה שנוגע ללבבו להרגיש את

החסרון לבחינת דבר בלתי שלם, ויש לו נטיה לאמת, ודבר שקר מאוס בעיניו, אז אם חסרון זה נוגע ללב, היינו שגורם לו יסורים המצב הזה שבו הוא נמצא, אז נתהפך המצב הקודם של קו ימין, שהיה לו בחינת שלימות, לבחינת יסורים, אז כבר הוא יכול להתפלל להי' מעומק הלב, כי עכשיו הלשמה הוא חשוב לו לבחינת חיים, כי ע"י זה הוא דבוק בחיי החיים, מה שאם כן בזמן שהיה דבוק בקו ימין, אז הלשמה היה בעינו לדבר מותרות, זאת אומרת, שיכולים לחיות גם בלי זה, אלא מי שרוצה לשפר את חייו להיות מֵרים מעם הוא צריך להשתדל להגיע למדרגת לשמה.

ובזמן שהאדם רואה את מצבו, כי ענין לשמה איננו אצלו בצורה של מותרות, היינו להיות מֵרים מעם כנ"ל, אלא שהוא מרגיש עתה, שהוא הכי גרוע מעם, משום שהוא רואה עתה איך שהוא מרוחק מה', וממידת האמת הוא רחוק מאוד, ומשאר אנשים, הגם שהוא לא רואה שהם כן ילכו בדרך של לשמה, אבל זה לא מוסיף לו כלום בזה שהוא לא רואה מי שכן הולך בלשמה, כי בדבר הנוגע ללב, אין האדם מתפעל מהשני, הגם שאומרים "צרת רבים הוא חצי נחמה", המאמרים האלו לא משנים את מצבו.

וזהו על דרך משל, מי שכואב לו השיניים, ובוכה וצועק, ואומרים לו, מה אתה צועק הלא אתה רואה שיש כאן אצל הרופא שיניים עוד אנשים שכואבים להם השיניים כמוך, אז אנו רואים שלא פוסק מלבכות מכאב השיניים שיש לו, ומה שיש עוד אנשים כמוהו, זה לא מוסיף לו כלום. אם באמת כואב לו, אינו יכול להסתכל על אחרים, כדי שיקבל מהם הרגעה על הכאבים שלו, אם באמת כואב לו.

כמו כן, אם באמת שהאדם הגיע לידי הרגשה איך שהוא מרוחק מהאמת, אין הוא יכול לקבל תנחומין מזה שכולם הולכים בדרך השקר, אלא הוא משתוקק כל היום וכל הלילה איך לצאת מהמצב הזה, ואז קנה האדם צורך להגיע לשמה, מטעם שהוא לא יכול לסבול את השקר.

אבל היות אין הכלי הזה נעשה בפעם אחת, היינו הרצון שהאדם מקבל מקו שמאל, אינו נעשה בפעם אחת, אלא לאט לאט מתרקם הרצון הזה אצלו, עד שמשתלם לשיעור שלם, ומטרם זה הוא עוד לא יכול להגיע לשמה, כי אין אור בלי כלי, פירוש, הוא לא יכול לזכות לשמה מטרם שיש לו רצון לזה, ורצון זה מתגדל אצלו לאט לאט, ופרוטה ופרוטה מצטרף לחשבון גדול, היינו שנתמלא לרצון שלם. ואז הוא יכול להתלבש בהרצון הזה הבחינה דלשמה, מטעם שכבר יש לו כלי שלימה, היינו רצון שלם לזכות לבחינת לשמה.

אבל צריכים לדעת, כי בזמן שהוא נמצא בקו שמאל, היינו בזמן שהוא בבחינת הבקורת על עצמו, הוא נמצא אז בפירוד, כי הוא בעצמו מרגיש שהוא משוקע באהבה עצמית, ואין הוא דואג כלל שיוכל לעשות משהו לשם שמים, ואז ממצב הזה אין הוא יכול להתקיים, כי חייו של האדם יכול להיות רק מן בחינת חיוב, ולא משלילה.

אי לזאת, צריך האדם שוב לכנס לתוך קו ימין, זאת אומרת, לקיים תורה ומצות שלא לשמה, ולומר שיש בזה שלימות כמו שהתבארנו לעיל. כי צריכים לדעת כלל גדול, כי ידוע שיש הבדל בין אור פנימי לאור מקיף, כי **אור פנימי** פירושו, שהאור מאיר בתוך הכלים, זאת אומרת, שהאור מתלבש בהכלי מטעם שיש בחינת השתוות בין אור להכלי, שהכלי כבר יכול לקבל את האור בעל מנת להשפיע, מה שאם כן **אור מקיף** נקרא, הארה מרחוק, פירוש, אף על פי שהכלי עדיין מרוחק מהאור, כי הכלי הוא בעל מנת לקבל, והאור בחינתו הוא רק להשפיע, עם כל זה מאיר האור הארה מרחוק בבחינת מקיף להכלים.

לכן בזמן שעוסקים בתורה ומצות שלא לשמה, גם כן מקבלים הארה מבחינת אור מקיף. נמצא, שעל ידי השלא לשמה כבר יש לו מגע עם האור העליון, אף על פי שהוא הארה מרחוק לכן נקרא זה חיוב, ומזה האדם מקבל חיות ויכול להתקיים, ובזה שהוא מחשיב את השלא לשמה, בזה הוא מחשיב בכלל את עבודת ה׳, שכדאי על כל אופנים להיות עוסק בתורה ומצות, כי האמת הוא אמר אאמו״ר זצ״ל, כי אין האדם מסוגל להעריך את ערך של עשיית תורה ומצות דשלא לשמה, כי סוף כל סוף בבחינת המעשה אין לו מה להוסיף, אלא מקיים את ציווי ה׳, ולכן נקרא זה שלב ראשון בעבודה, שעל זה אמרו חז״ל ״מתוך שלא לשמה באים לשמה״, ומשום זה צריך האדם לקבל חיות ושלמות מקו ימין, שאז הוא מקבל את אור ה׳ מבחינת אור מקיף כנ״ל.

ואח״כ הוא צריך עוד הפעם לעבור לבחינת בקורת על המעשים שלו, במה שעסק בקו ימין, ואח״כ עוד הפעם לעבור לקו ימין, וע״י זה מתגדלים אצלו את ב׳ הקוים. אבל אלו ב׳ הקוים כל אחד הוא בסתירה להשני, והם נקראים ״שני כתובים המכחישים זה את זה, עד שיבוא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם״.

אבל צריכים לדעת, שהקו השלישי הנקרא, קו אמצעי, הקב״ה הוא הנותן, כמו שאמרו חז״ל ״ג׳ שותפים באדם הקב״ה ואביו ואמו, אביו מזריע הלובן, אמו מזרעת אודם, והקב״ה הוא נותן בו רוח ונשמה״, ולפי

הנ"ל, יוצא שב' קוים שייכים להתחתון, וקו אמצעי שייך להקב"ה, שפירושו, ששני קוים גורמים לו שיוכל לתת תפלה מעומק הלב להקב"ה, שיעזור לו לצאת מאהבה עצמית ולהגיע לדבקות ה', כי בזמן שהאדם נותן תפלתו מעומק הלב אז נתקבל תפלתו. אבל יש לדעת בענין ג' קוים יש הרבה אופנים.

מהו ששמו של הקב"ה נקרא אמת

מאמר ג', תשמ"ח

בזהר האזינו (דף צ"ג ובהסולם אות ר"י) וזה לשונו "אשרי חלקו מי שקראו אל המלך, ויודע לקראו כראוי. ואם הוא קורא ואינו יודע למי קרא, הקב"ה מתרחק ממנו, שכתוב "קרוב ה' לכל קוראיו". למי הוא קרוב. חזר ואמר "לכל, אשר יקראוהו באמת". וכי יש מי שיקראוהו בשקר, אמר רבי אבא, כן, זהו מי שקורא ואינו יודע למי קורא. מאין לנו. כי כתוב "לכל אשר יקראוהו באמת". מהו באמת. היינו בחותם טבעת המלך, שהיא שלימות הכל", עד כאן לשונו.

מאוד קשה להבין תשובת הזה"ק על השאלה. וכי יש מי שיקראוהו בשקר. על זה באה התשובה, אמר רבי אבא, כן, זהו מי שקורא ואינו יודע למי קורא. הדבר הזה מתמיה מאוד, מדוע מי שאינו יודע למי קורא, נקרא "שקר". יכולים לומר, שהאדם הזה הוא טועה, אבל לא שקרן. וגם הראיה שמביא על פירוש "אמת" ואומר, היינו בטבעת המלך, שהוא שלימות כל. איזו ראיה זו, שצריכים לדעת למי שהוא קורא, אחרת נקרא שקר.

ובכדי להבין את הנ"ל, שזה דבר נחוץ להבין, כי לפי דברי הזה"ק, "מי שמתפלל ואינו יודע למי קורא, הקב"ה מתרחק ממנו". היתכן להבין דבר כזה. וכי איך אפשר להאדם לדעת למי קורא. בטח כל אדם קורא לה'. אלא למי הוא מתפלל. אם כן מהו הפירוש "למי קורא". ועוד יותר מזה קשה, במה שאומר "ואינו יודע למי קורא". הלא אנו למדנו, שהאדם צריך להאמין ולא לידע למי קורא.

ונחוץ לנו להקדים את ענין מטרת הבריאה ותיקון הבריאה. ואז נדע מה מוטל על האדם לתקן. כידוע, מטרת הבריאה היא, שהתחתונים יקבלו טוב ועונג, ולסיבה זו ברא בהם רצון לקבל הנאה, ואחרת לא יכולים להתקיים בעולם. והרצון הזה מכריח אותם לעשות כל מה שביכולתם, בכדי להשיג תענוג, שע״י זה יש להם זכות קיום בעולם.

אבל יחד עם זה, כמו שכתוב בהקדמות, נולדה ברצון לקבל הזה, בעת קבלת התענוג, שהוא מקבל באופן בלתי ישר, בחינת בושה. ובכדי לתקן זה, נעשה בחינת צמצום והסתר, שהתענוג הרוחני נסתר מאתנו, ולא מתגלה אלא בשיעור שהרצון לקבל לעצמו מסתלק, בשיעור זה מתגלה תענוג הרוחני. ובאם הרצון לקבל שורה באיזה מקום, תיכף מסתלק משם השפע, ואין שניהם יכולים להיות במקום אחד.

ובהאמור נבין מהו תיקון הבריאה, שעושים תיקונים, שהבריאה תקבל את מטרתה, שבשבילה נבראה. כלומר, שהבריאה תקבל טוב ועונג בשלימות בלי שום נהמא דכסופא. ולמדנו, איך הוא סדר עבודה. פירוש, מה האדם צריך לעשות, שתעבור ממנו בחינת הבושה, בעת שיקבל תענוג מהבורא. היות שמטרם שהאדם משיג כלי זה, שהוא לקבל על הכוונה דלהשפיע, שאז אין בושה. כלומר, שבעת הקבלה לא ירגיש בה אי נעימות מחמת הופכיות הצורה.

זאת אומרת, שכל זמן שאין להתחתון רצון לקבל, והרצון לקבל הזה לא יעשה שום שינוי צורה לגבי האור והשפע, עדיין שורה עליו הצמצום וההסתר, שאין השפע עליון מתגלה, ועל כל דבר שבקדושה שהוא מסתכל, הוא רואה חושך ולא אור. אולם זה נוהג באנשים שבאמת הם רוצים להתקרב לקדושה, אצלם נהוג סדר כזה, מסיבת שמן השמים רוצים, שהם לא יבזבזו זמן בחינם, היות שהם מוכשרים להגיע לעבודת הקודש בטהרה, שפירושו, עמ״נ להשפיע. באנשים כאלו, אם הם לא מכוונים בעמ״נ להשפיע, הם רואים חושך ולא אור.

מה שאם כן באנשים השייכים להכלל, בהם נוהג ענין אור כללי, המאיר להם בבחינת מקיף, ומקבלים מזה סיפוק, ואין הם מרגישים חסרונותיהם, שיצטרכו לתקנם. והאור הזה מאיר בהשלא לשמה.

אולם בעת שהאדם רוצה לצאת מבחינת הכלל, ורוצה להיות עובד ה׳, הבנוי על בסיס של האמונה למעלה מהדעת, שאין הוא רוצה לקבל מתנת בשר ודם. כמו שביארנו, שיש לפעמים, שאין האמונה שיש לו לאדם,

מספיקה לחייבו שיעסוק בתורה ומצות. אלא היות שהוא נמצא בסביבה, שכל החברים עוסקים בתורה ומצות, הוא מקבל בחינת מתנה מהחברים, שהם כאילו נותנים לו חלק רצון משלהם, וע"י המתנות של חלקי רצון שהוא מקבל מהחברים, זה נותן לו, שגם הוא עוסק עכשיו בתו"מ. נמצא, שהתו"מ שהוא מקיים, נבנה על בסיס של **מתנת בשר ודם**, ולא על בסיס ה'. כלומר, שאין כח האמונה שיש לו בה', מחייבו לעסוק בתו"מ. אלא הסיבה שגורמת לו לקיים תו"מ, היא **מתנת בשר ודם**.

ובהאמור יש לפרש מה שאנו אומרים בברכת המזון "ואל תצריכנו ה' אלקינו, לא לידי **מתנת בשר ודם**, ולא לידי הלואתם, כי אם לידך המלאה הפתוחה, שלא נבוש ולא נכלם לעולם ועד".

כי בזמן שהאדם מברך לה', ונותן לו תודה על שנתן לו מזונות, ובעת ברכת המזון האדם צריך לשים לב ולחשוב, כי בזכות המזונות הוא מתקיים בעולם, ואם לא היו לו מזונות, היה סובל יסורי רעב, ועכשיו ה' המציאו לו מזונות, ועל זה הוא נותן תודה לה', על הטוב שהאדם מרגיש, שה' נתן לו.

וממזונות הגשמיים אדם צריך לעשות חשבון נפש למזונות הרוחניים, איזה מזונות רוחניים אדם קבל מהבורא. כי האדם צריך לדעת, כמו בלי מזונות גשמיים אין האדם יכול להתקיים בגשמיות, כמו כן בענין רוחניות, המכונה "חיים של יהודי", שיש על זה הרבה שמות. יש שקוראים "חיים של תורה" או "חיים של קדושה", ויש שקוראים חיים רוחניים בשם "חיים שיש לו קשר עם הבורא", כלומר, הוא אומר, הכל נותן לו הבורא.

ויש לפעמים, שהבורא רוצה שהאדם יבקש ממנו, ואח"כ הוא יתן לו את מבוקשו. ואין הטעם, חס ושלום, שהבורא משתוקק, שהנבראים יבקשו ממנו טובה, ואח"כ הוא יתן להם, כדוגמת בשר ודם. אלא יש לפרש מה שאמרו חז"ל (יבמות ס"ד) "הקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים".

והטעם הוא, כי "אין אור בלי כלי". אם כן אין הקב"ה יכול לתת להם, בזמן שאין להם צורך ורצון, נמצא, מה ש"מתאוה לתפלתן של צדיקים", הוא מתאוה שיהיה להם צורך וכלי להשפע, משום שהרצון וצורך של צדיקים הוא בעמ"נ להשפיע לה', והכלי והצורך הזה מסוגלים להחזיק השפע, ולא תבוא השפע להחיצונים, כדוגמת שבירת הכלים. מה שאם כן לתפלת הרשעים הוא לא מתאוה, משום שהכלי וצורך שלהם לא מרויח שום דבר, משום שהוא לא יכול להשפיע שפע, שילך להקליפות. וכל הרווחים של ה' הוא במה שמשפיע.

ובהאמור צריכים לומר, החיים שהאדם רוצה שיהיה לו קשר עם הבורא, בין בבחינת תפלה, שהוא מבקש ממנו, שיתן לו איזה דבר, או שנותן תודה לה׳, על מה שכבר נתן לו, סוף כל סוף הוא מדבר אז להבורא. מזה הקשר שמדבר להבורא, זה מביא לו חיים, אם הוא מחשיב את השיחה שיש לו עם הבורא, והוא ממשיך חיים, מזה שלא חסר לו אז שום דבר. כלומר, אם ביכולתו של האדם לתת תשומת לב ולצייר בעצמו, שבאם היה יכול לדבר למלך בשר ודם, שכולם מחשיבים אותו, שזה יש בהטבע, שהאדם יכול לתת את כל מה שבידו, בכדי לדבר עם המלך, והאדם הזה, אם הוא יכול להתחזק באמונתו, שהוא מדבר למלך מלכי המלכים, שלא עם כולם הוא מדבר, אז כמו שדברנו, שיש בזה להבחין ג׳ בחינות:

א) שהאדם בכלל לא יודע, שיש למדינה זו מלך בכלל.
ב) אפילו שיודע שיש מלך, אבל לא יודע שהמלך בא לעיר.
ג) אפילו שיודע שהמלך בא לעיר, אבל לא יודע את חשיבות המלך שלו, המקובל בכל העולם, שכל המלכים והשרים שבעולם משתוקקים לדבר עם המלך שלו. ועליו עלה בגורלו, שקבל רשות כניסה לדבר עם המלך. ומה חסר לו עוד. כלומר, שהוא לא צריך, שה׳ יתן לו מה שהוא מבקש, כי זה שיש לו זכיה לדבר אל המלך, מספיק. וזה נותן לו חיים. ומה שהוא מבקש משהו מהמלך, אין כוונתו שהמלך יתן לו את מבוקשו, כי **התפלה בעצמה מספיקה לו**, כאילו כבר נתן לו את מבוקשו.

וכמו כן בעת שנותן תודה לה׳ על מה שנתן לו, אין הוא מתחשב עם גודל המתנה, אלא זה שיש לו עכשיו הזדמנות לדבר אל המלך, ולתת לו תודה, זהו כל החשיבות שלו.

זאת אומרת, אין הוא מתחשב עם נתינה, מה שהבורא כבר נתן לו, או מה שהאדם רוצה שיתן לו, אלא כל החשיבות היא, במה שהוא מאמין, שהוא מדבר עכשיו עם המלך.

אדם שהוא במצב כזה, כלומר שאין לו שום ערך במה שיש לו, כלומר שאין הוא מתחשב מה שנכנס בכלים דקבלה, אלא הוא מודד חשיבות במה שנכנס בכלים דהשפעה, שזה נקרא ״חיים רוחניים״, משום שכל מחשבותיו הוא בזה, שיזכה לדביקות ה׳ ולא לתועלת עצמו. באלו אנשים אומרים, שנוהג ענין של עליות וירידות. שפעם הם מרגישים את חשיבות בדביקות ה׳, ולפעמים שורה בחינת צמצום והסתר, וטועמים במצב שהם נמצאים טעם של מיתה בלי חיות רוחני.

ועתה נבאר מה ששאלנו, בענין ששמו של הקב"ה הנקרא "אמת". לכן מי שקורא אותו בשקר, הוא מתרחק ממנו. ורבי אבא פירש, מהו השקר. זה שאינו יודע למי הוא קורא, נקרא "שקר". ושאלנו, מדוע מי שלא יודע נקרא "שקרן".

ובכדי להבין את פירוש של אמת, נביא כאן מה שכתוב (בתע"ס חלק י"ג, דף א' תי"ז), שמבאר שם תיקון הז' מי"ג תיקוני דיקנא. וזה לשונו "ולפיכך נקרא אצלו, זה התיקון בשם ואמת. כי בהתגלות אלו ב' תפוחין קדישין למטה, הנה אז מתגלה אמיתיות השגחתו יתברך לתחתונים. לכן נקרא גילוי השגחתו בשם "ואמת". כי הוא אמיתיות הרצון שלו יתברך, אשר כל מיני הסתרות, הנמצאים בעולמות, באים רק לגלות אמיתיות הזו שבהשגחתו, שהוא להטיב לנבראיו, כנודע".

ובהאמור יוצא, שמה שכתוב, ש"שמו של הקב"ה נקרא אמת", היינו שניכרת האמת שמטרת הבריאה היא להטיב לנבראיו. וזה שאומר רבי אבא "מהו **באמת**, היינו בחותם טבעת המלך, שהיא שלימות הכל". ויש להבין, מה מרמז לנו, שאמת הוא שלימות הכל.

אולם כפי שלמדנו, ששלימות הבריאה היא, שהנבראים צריכים להגיע ולהשיג מטרת הבריאה, שהיא, שרצון הבורא הוא, שהנבראים יקבלו טוב ועונג. ושלימות הכל היא, שבזמן שיקבלו טוב ועונג מהבורא, לא יפסיקו מדביקות, הנקראת "השתוות הצורה", שזה יכול להיות דוקא, שבזמן שיקבלו טוב ועונג, תהיה כוונתם בעמ"נ להשפיע, וזה נקרא "שלימות הכל".

נמצא לפי זה, כשהאדם מבקש מה', שימלא לו בקשתו, הוא צריך לדעת שמו של הקב"ה, בעת שהוא קורא לה', אחרת לא נקרא "אמת", רק "שקר", והקב"ה מתרחק ממנו.

ושאלנו, מדוע אם הוא לא יודע את שמו, הוא נקרא "שקר". וגם מדוע הקב"ה מתרחק ממנו.

והתשובה היא, כי בזמן שהאדם הולך להתפלל לה', הוא צריך להאמין, ששמו של הקב"ה הוא אמת. כלומר, שהקב"ה רוצה שתהא ניכרת מידת האמת, שהקב"ה רוצה להטיב לנבראיו. ואם הוא קורא לה', ואינו מאמין ששמו של הקב"ה הוא באמת, שהוא רוצה שהנבראים יקבלו טוב ועונג, נמצא, שאינו מאמין במטרת הבריאה, שהיא להטיב לנבראיו. נמצא, שהוא קורא "בשקר". כלומר, שהוא מבקש ממי שיעשה לו טובה, בו בעת שאינו מאמין, שהאיש הזה הוא מסוגל לעשות לו טובה.

נמצא, שהוא קורא, שיעשה לו טובה, הוא קורא "בשקר", מטעם שאינו מאמין, שהקב"ה הוא טוב ומטיב. ומשום זה הקב"ה מתרחק ממי שקורא אותו בשקר. כי אנו רואים גם בגשמיות, שאם הולך לבקש טובה ממישהו, והשני יודע שהוא לא מאמין בו, שהוא יכול לעשות לו טובה, אלא סתם שהוא מבקש ממנו, בטח שהאדם מתרחק ממנו ואינו רוצה לשמוע אפילו מה שמדבר אליו. כמו כן הקב"ה יודע, שהאדם מדבר שקר, שאינו קורא אותו בשמו, הנקרא "אמת", ש"באמת" הקב"ה להטיב לנבראיו. וממילא מובן לנו שהקב"ה מתרחק ממנו.

ובהאמור יוצא, כשהאדם הולך להתפלל לה', שיעזור לו, אם האדם הולך להתפלל לה' בכדי שיקרב אותו להיות דבוק בה', הסדר הוא, שלפני התפלה הוא צריך להתבונן מקודם למי הוא מתפלל, כלומר לאיזה שם של הקב"ה הוא מתפלל. זאת אומרת, שיש להקב"ה הרבה שמות, **והשמות של הקב"ה נקראות על שם הפעולות, המתגלות ממנו**. כמו שאמרו חז"ל אצל מלאכים, שכל מלאך נקרא על שם הפעולה.

לכן בראש וראשונה, האדם צריך להאמין, ששמו של הקב"ה הוא "**טוב ומטיב**". וזאת היתה מטרת הבריאה "**להטיב לנבראיו**". ושמו הוא "**אמת**". שבזמן הגמר התיקון יתגלה שמו האמיתי, שכוונתו היתה, בזה שסבלנו יסורים, לא היה ענין של נקימה ונטירה, כמו שנוהג באנשים גשמיים, אלא הכל היה על כוונה אחת, שהיא להטיב לנבראיו. כלומר, שעל ידי היסורים שסבלו, זה היה תיקונים, שיביאו אותם ולהכשיר אותם, שיוכלו לקבל את הטוב והעונג.

וכשיש לו להאדם אמונה זו, והוא מבקש מה' שיקרב אותו, כלומר שיתן לו כח מלמעלה להגיע לדרגת הכשרה, בשיעור שיהיו כל מעשיו בעמ"נ להשפיע, ואת זה הוא מבקש מה', כלומר שיתגלה כבודו יתברך בהעולם, ולא כמו שהיא עכשיו שכינתא בעפרא, אלא הוא מתפלל, שכבודו יתברך יתגלה בעולם, זה נקרא, שיודע את שמו של הקב"ה, ואינו קורא בשקר, אלא באמת.

מהו, אין לנו מלך אלא אתה, בעבודה

מאמר א׳, תשנ״א

יש להבין, מהו שאנו אומרים ״שאין לנו מלך אלא אתה״. שמשמע, שבזה אנו אומרים שבח להבורא, ״שאין לנו מלך אלא אתה״, היינו אין אנחנו כמו אומות העולם, שיש להם הרבה אלילים, ולנו רק אתה הוא המלך שלנו.

נמצא, כאילו שהבורא הוא יותר גדול מהם. מהו כל כך זה חשוב, אם הבורא יותר, חשוב יותר מהם. ואנחנו בחרנו בהבורא. וזה יכולים לומר על דרך מה שכתוב בזה״ק (הקדמת הזהר, דף קס״א, אות קס״א) וזה לשונו ״אמר רבי אבא מקרא הזה שכתוב, מי לא יראך מלך הגויים. כי לך יאתה. איזה שבח הוא זה. אמר לו רבי שמעון, הנה המקרא הזה אינו מרבה כבודו כל כך, שכתוב, כי בכל חכמי הגויים, ובכל מלכותם, מאין כמוך. מהי השוואה הזו לבני אדם, שאין להם קיום״, עד כאן לשונו.

הגם שיש על זה הרבה פירושים, נבאר זה על דרך העבודה. ידוע, שסדר העבודה מתחילים קודם כל על בסיס האמונה. שאנו מתחילים תיכף בתחילת העבודה, לקבל על עצמנו עול מלכות שמים, שהוא להאמין שהבורא הוא המנהיג את העולם. היינו, שהוא משגיח על העולם בהשגחה פרטית, כמובא במאמר ״סדר העבודה מבעל הסולם״.

ואח״כ צריכים לדעת, שענין אמונה, מה שאנו מקבלים עלינו, היא בחינת ״מטה בחשיבות״. כלומר, שאם היה הכל בידיעה, ולא היה צריך להאמין, היתה הידיעה הזו יותר חשובה אצל האדם. והאדם צריך להאמין, שהגם אצל האדם האמונה הוא דבר למטה בחשיבות, ומכל מקום האדם בוחר דוקא ללכת בדרך זו של האמונה למעלה מהדעת. מטעם שהאדם מאמין באמונת חכמים, מה שהם השיגו ואומרו.

מה שאם כן מי שאין לו אמונת חכמים, הוא אומר, שאם הידיעה היתה יותר מוצלחת לעבודת האדם מהאמונה, כמו שהאדם חושב, ואומר, שאם היתה עבודת ה׳ בבחינת ידיעה, ולא היה צריכים להאמין, בטח היה מתרבה הרבה עובדי ה׳, והיו הרבה אנשים שהיו מתמסרים לעבודה. מה שאם כן כשהאדם צריך להאמין, הן באמונת ה׳, והן באמונת חכמים, זה, היינו האמונה שצריכים להאמין, מרחק את האנשים להיות בעלי עבודה.

אבל האדם הרוצה להתקרב לה׳, הוא צריך להאמין באמונת חכמים, שהם אמרו לנו, שאם היתה באמת דרך הידיעה יותר טובה להנהגת העולם, היה הבורא נותן לנו את העבודה בבחינת ידיעה.

אלא הבורא יודע, שהדרך היותר מוצלחת, שהאדם תהיה ביכולתו להגיע להמטרה, שהיא רצונו להטיב לנבראיו, שתהא יכולת באדם לקבל את הטוב ועונג בלי נהמא דכסופא, הוא דוקא על ידי דרך האמונה.

אולם, היות שהאדם נולד בטבע של אהבה עצמית, לכן מה שיותר קרוב לאהבה עצמית, הגוף נהנה. לכן, כשאומרים להאדם, שהוא צריך לקיים תו"מ על בסיס האמונה, זה קשה לו. כלומר, שהאדם היה יותר שבע רצון אם הכל היה בידיעה.

אולם גם בענין אמונה, יש גם כן הבחנות רבות. כלומר, מה האדם צריך להאמין. הדבר פשוט הוא, שהאדם צריך להאמין רק בשכר ועונש. כלומר, שאם יקיים תו"מ, יהיה לו שכר. ואם חס ושלום לא יקיים, הוא יקבל עונש.

וענין שכר ועונש נוהג בכל המדרגות. וכל ההבדלים הוא רק **מהו השכר ומהו עונש**. בזה יש הבדלים בין מדרגה למדרגה. וגם זה נוהג בענינים גשמיים. כדוגמא, שאומרים לילד, אם הוא לא רוצה לאכול, הוא יקבל עונש. למשל, שכל הילדים, שאוכלים, הם יסעו לטיול. והילד שלא רוצה לאכול, הוא ישאר בבית. ולפעמים השכר ועונש מתבטא באכילה עצמה. כי מי שלא יעשה מה שההורים מצוים עליו, הוא לא יקבל היום אוכל, והוא ישאר ברעב, וכדומה. נמצא, שאצל כל אנשים הוא אותו דבר, היינו השכר ועונש נותנים להאדם דחיפה להתקדמות.

לכן יש שהאדם מאמין, שעל ידי קיום תו"מ הוא יזכה לשכר בעולם הזה, כמו שכתוב בזה"ק "יש אנשים, שהיראה שלהם הוא בשכר ועונש של עולם הזה. היינו אריכת ימים, בריאות, וכדומה. ויש, שהשכר ועונש הוא בעולם הבא. היינו, שיש להם גן עדן. ויש אנשים, שהיראה שלהם הוא לשמה. היינו, "בגין דאיהו רב ושליט", שיש להם זכיה שמשמשים להמלך.

וזהו השכר שלהם, ולא צריכים יותר שום תמורה. היינו, שהם מבטלין את רשות של עצמם. היינו, שלא דואגים לתועלת עצמם, אלא כל דאגתם הוא רק לעשות נחת רוח ליוצרו". והיות שדבר זה אינו מקובל על הגוף, המכונה "רצון לקבל", לכן הוא מתנגד לעבודה זו. לכן דוקא כאן, בעבודה שהאדם רוצה לעבוד בעמ"נ להשפיע, נוהג ענין עליות וירידות.

ובעבודה זו נקרא "שכר ועונש" אחרת לגמרי, מכפי שנוהג "שכר ועונש" בעבודה דלקבל שכר. כי בזמן שיש לאדם איזה טעם בעבודה, והוא מרגיש, שיש לו קצת התקרבות לה', זהו השכר שלו. ואם הוא מרגיש שזרקו אותו

מעבודת ה׳, היינו שאינו מרגיש שום טעם בעבודה, זה נקרא אצל האדם ״העונש הכי גדול״.

כלומר, שאין לו שום הרגשה של עבודה. והאדם צריך לומר, שבטח ההתרחקות הזו, שהוא מרגיש, הוא מטעם, שהוא מרוחק מה׳. כי האדם מבין, שאם הוא היה מקורב לה׳, אז האדם צריך להרגיש הרגשה אחרת, מכפי שהוא מרגיש עתה, כמו שכתוב ״עוז וחדוה במקומו״.

פירושו, שבזמן שהאדם מרגיש, שהוא נמצא במקום קדושה, ובקדושה כתוב ״עוז וחדוה״, והוא עכשיו מרגיש, שאין לו שום חיות, והוא רואה עתה הכל שחור, ואין בידו להתגבר על המצב שבו הוא נמצא, זה נקרא אצל אדם, הרוצה להגיע לעבוד לשם שמים ״עונש הכי גדול״.

וכשהאדם רוצה להתגבר על המצב שבו הוא נמצא, אז הוא רואה, שאין שום אפשרות להגיע לידי התקרבות ה׳. ולפעמים הוא בא לידי יאוש. היינו, שהוא רוצה לברוח מהמערכה. והוא בא לידי החלטה, שאין שום אפשרות, שיהיה פעם בידו להגיע לידי מדרגה ״שלא ידאוג שום דבר לתועלת עצמו, אלא רק לתועלת ה׳״.

ונשאלת השאלה, מהו האמת. היינו, אם הוא טועה. היינו, שיש כן אפשרות להגיע לידי מצב, שכל מעשיו יהיו לשם שמים או לא. היינו, שכן מועילה התגברות. כלומר, שכן יש כח ביד אדם לעשות בכוחות עצמם כל המעשים שלהם לשם שמים.

התשובה היא, כמו שכתוב ״אין לנו מלך, אלא אתה״. כי אין בנו כח התגברות, שנוכל לקבל על עצמנו. ושאתה תהיה לנו למלך. ואנחנו נעבוד לך, רק מטעם חשיבות המלך. ובשבילנו לא נעשה שום עשיה, אלא רק מה שיצמח מזה נחת לך. זה רק אתה יכול לתת לנו, את הכח הזה, היינו הטבע השני, שהוא ״הרצון להשפיע״.

לכן אומרים מקודם ״אבינו מלכנו, חטאנו לפניך״. כלומר, שאין האדם יכול לומר, אין לנו מלך אלא אתה. היינו, שרק הבורא יכול לתת הכח הזה. ומאיפה האדם יודע, שאין זה ביכולתו. לכן מקודם האדם צריך לעשות כל מה שבידו, כמו שכתוב ״כל אשר בידך ובכוחך לעשות, עשה״.

ואז האדם מגיע לידי מצב, שהוא מרגיש, איך שהוא מרוחק מה׳. כלומר, שאין בידו לעשות שום דבר לטובת ה׳. אז האדם מרגיש, אף על פי שהוא מקיים תו״מ, מכל מקום הוא נקרא ״חוטא״, משום שהוא רואה, שאין הוא עובד לשם שמים. לכן האדם צריך לומר מקודם ״אבינו מלכנו,

חטאנו לפניך", אף על פי שהוא מקיים תו"מ. ומכל מקום מרגיש, שהוא חוטא, בזה שאין הוא עושה שום דבר לשם שמים.

אחר זה הוא אומר בפה מלא "אבינו מלכנו, אין לנו מלך אלא אתה". היינו, שרק הבורא יכול לעזור, שיהיה לנו המלך, שנוכל לעבוד מטעם, שהוא משמש את המלך. וזה הוא השכר שלו. שיש לו זכיה, שהוא משמש המלך. זאת אומרת, שרק אז יש בידו לעשות הכל לשם שמים.

כלומר, שאם אין הבורא נותן לו את הכח הזה, שירגיש, שיש לנו מלך גדול, אין כח בידו לעשות לשם שמים. כי הגוף טוען "מה יהיה לך, מזה שאתה תשפיע לה"". היינו, שכל זמן שהרצון לקבל שולט, אין לאדם שום עצה, כנ"ל. שיש לפעמים, שהוא תוהה על הראשונות. היינו שאומר, שעכשיו הוא רואה, שעבד בחינם, ולא הרויח כלום, מזה שנתן יגיעה. ועתה הוא רואה ממש, שכל יגיעתו היתה לריק.

לכן כשהבורא עוזר לו, ונותן לו את הרצון להשפיע, והוא מרגיש, שיש לו מלך גדול, זה רק הבורא יכול לתת, כנ"ל. וזה שכתוב "אבינו מלכנו, אין לנו מלך אלא אתה". שרק אתה יכול לתת לנו, שנרגיש, שיש לנו מלך גדול, וכדאי לעבוד בשבילו, לעשות לו נחת רוח.

ובהאמור יש לפרש מה שכתוב בזה"ק (האזינו, דף צ"ג, אות ר"י) וזה לשונו "אשרי חלקו, מי שקורא אל המלך, ויודע לקוראו כראוי. ואם הוא קורא, ואינו יודע למי קרא, הקב"ה מתרחק ממנו, שכתוב "קרוב ה' לכל קוראיו". למי הוא קרוב. חזר ואמר "לכל, אשר יקראוהו באמת". וכי יש מי שקורא בשקר. אמר רבי אבא "כן, זהו מי שקורא ואינו יודע למי קורא. כי כתוב "לכל, אשר יקראוהו באמת". מהו "באמת". היינו "בחותם טבעת המלך".

ויש להבין מה שאומר "אמת" ו"שקר". ששומעים רק למי שקורא ב"אמת". ששואל, מהו ב"אמת". ויש לדעת מהו ב"שקר". כלומר, מהו הפירוש, שהאדם קורא לה' בשקר, בדרך העבודה.

בהסולם (הקדמת ספר הזהר, אות קע"ה) מביא שם את מדרש חז"ל, וזה לשונו "בעת בריאת העולם, כשאמר למלאכים "נעשה אדם בצלמנו". הנה חסד אמר "יברא, מפני שהוא גומל חסדים". אמת אמר "אל יברא, מפני "שכולו שקרים". מה עשה הקב"ה, נטל האמת והשליכו לארץ, הדא הוא דכתיב "ותשלך אמת ארצה". פירוש, כי נודעו דברי חז"ל "לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות אף על פי שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא

לשמה״. כי האדם מתוך שפלותו, אי אפשר לו לעסוק תיכף בהתחלה במצותיו יתברך, כדי להשפיע נחת רוח ליוצרו. לכן הוא מוכרח מתחילה לעסוק במצות שלא לשמה, דהיינו מתוך תועלת עצמו. אבל עם כל זה, ממשיך שפע קדושה תוך מעשי המצות. אשר ע״י השפע שהוא ממשיך, סופו לבוא לעסוק במצות לשמה. וזה שקטרג האמת על בריאת האדם, שאמר, שכולו שקרים״.

ובהאמור אנו רואים, ש**אמת נקרא לשמה**, היינו לתועלת ה׳. **ושקר נקרא שלא לשמה**, היינו לתועלת עצמו. ובזה יש לפרש, מה שאומר הזה״ק ״קרוב ה׳ לכל, אשר יקראוהו באמת״. ידוע, שענין ״רחוק וקרוב״ ברוחניות, הוא שהשתוות הצורה נקרא ״קרוב״, ושינוי צורה נקרא ״רחוק״.

נמצא, האדם, שרוצה להגיע לבחינת אמת, היינו שהוא בא למצב, שהוא מרגיש, שאם אין ה׳ יעזור לו להגיע לבחינת לשם שמים, הוא בעצמו אין לו שום סיכויים, שיהיה פעם באפשרותו להגיע לדרגת לשמה, היינו שיעשה הכל רק לשם שמים, אז הוא קורא לה׳, שיעזור לו, שיתן לו את מידת האמת, הנקרא ״לשם שמים״.

היינו, שהוא מבקש, שה׳ יתן לו את מידת האמת, הנקרא ״השתוות הצורה״. לאדם הזה ה׳ קרוב. היינו, שהוא רוצה להיות בהשתוות הצורה עם הבורא, הנקרא ״מהו רחום, אף אתה רחום״. זה נקרא, **שה׳ קרוב לאלו שרוצים להיות קרובים,** הנקרא בחינת ״**השתוות הצורה**״.

מה שאם כן לאלו אנשים, הקוראים לה׳ בשקר, היינו שהם רוצים, שה׳ יעזור להם על בחינת שלא לשמה, שזה נקרא ״שינוי צורה״, נמצא, שה׳ רחוק מהם. כי הם לא רוצים להתקרב לה׳, הנקרא ״דביקות״, ״השתוות הצורה״. וזה שאומר, ש״אמת נקרא טבעת המלך״, שהוא בחינת אמת, כלומר שהמלכות שמים, מה שהם מקבלים עליהם, הוא בבחינת אמת, היינו לשם שמים.

אולם האדם מוכרח מקודם להכין כלי לאור הזה, הנקרא ״רצון להשפיע״. ש״כלי״ נקרא צורך. כלומר, שאין אדם קורא לה׳, שיעזור לו, מטרם שהאדם התחיל בעבודה דלהשפיע, והוא רואה, שהוא לא יכול בשום אופן להשיג זה בעצמו. אז האדם מבקש עזרה מלמעלה, שיעזרו לו.

לכן אחר שהאדם עשה כל מה שביכולתו, והוא רואה, שאין לו שום אפשרות להשיג את הרצון הזה, אז הוא בא לידי הכרה, שאין מי שיעזור לו, רק הבורא. אז האדם אומר ״אבינו מלכנו, אין לנו מלך״. היינו כנ״ל, שאין

שום מציאות, שיהיה לנו אמונה במלך, שנוכל לעבוד אותו בבחינת "בגין דאיהו רב ושליט", אלא אתה, היינו רק הבורא יכול לעזור לו.

ושם בזה"ק מפרש, ש**טבעת המלך נקרא קו אמצעי**, ש**קו אמצעי נקרא אמת**. כלומר, שכל קו בפני עצמו אין בו שלימות. וזה יכולים להבין על דרך משל. לשני אנשים שהכינו סעודה בשביל הקהל, אחד הכין בשר ודגים ושאר דברים, והשני הכין רק תבלינים ומלח וחומץ, וכדומה. ולבסוף נעשה מחלוקת ביניהם. אז כל אחד אמר, שהוא יקרא את הקהל אליו, ויתן להם את הסעודה. הנה זה שהבטיח לתת רק תבלינים, וכשהוא נותן לאכול את התבלינים, היינו לשתות חומץ ולאכול מלח, וכדומה, מי יכול לאכול. והשני, שנתן בשר, ודגים, ושאר דברים לאכילה. אבל מי יכול לאכול בשר ודגים בלי מלח, וכדומה. והיות שאין האנשים יכולים לאכול לא אצל זה ולא אצל השני, עד שהיה מוכרח לעשות שלום ביניהם, והתערבו את האוכל עם התבלינים, ומשניהם נעשה סעודה טובה.

כמו כן כשהאדם מתחיל ללכת בשלא לשמה, הוא נמצא במצב השלימות. וזה נקרא "קו אחד". אבל בזמן שהוא עובר לקו שמאל, היינו שמתחיל לעשות בקורת על סדר עבודתו, כלומר על איזו כוונה הוא עובד, כלומר איזה שכר הוא רוצה תמורת עבודתו, אז הוא טועם טעם מר.

היינו, שהוא רואה, שהוא לא בסדר. כלומר, כי הוא רואה, שאין ביכולתו לעשות משהו לתועלת הבורא. נמצא, שאז, שכל קו בפני עצמו אין לו שלימות. כי ימין, השלימות שלו הוא רק מטעם, שהוא שמח בחלקו. זאת אומרת, שהוא אומר, שיש לו זכיה גדולה, בזה שיש לו קצת אחיזה ברוחניות, אפילו שזהו שלא לשמה. אבל מבחינת המעשה, יש לו משהו, בזה שמקיים מצות ה', הגם שהאמונה בה' הוא רק אמונה חלקית (כמו שכתוב בהקדמה לתע"ס, אות י"ד). אבל החלק הזה גם כן חשוב לו.

מה שאם כן הקו שמאל, שהוא רואה, שהוא מלא חסרונות, ומרגיש טעם מר בחיים שלו, זהו כמו תבלין, שנותנים להמתיק את האוכל. אבל תבלין בלי אוכל אינו מאכל. נמצא, ש**כל קו בפני עצמו אין לו שלימות. אבל כשמשתמשים עם ב' קוים, עם ימין ושמאל, מזה באים לקו אמצעי**.

היינו, שהקב"ה נותן את הנשמה, כמו שאמרו חז"ל "ג' שותפין באדם. אביו ואמו והקב"ה". **אבא נקרא ימין**. הוא נותן הלובן. "לבן" נקרא, שאין שם שום חסרון. **אמא נקרא קו שמאל**. היא נותנת "האודם", שזה נקרא

חסרונות. ומשניהם יחד אז יכול לבוא **קו האמצעי, שנקרא הקב"ה נותן את הנשמה**. ואז יוצא בחינת אדם.

ויש לדעת, בזמן שהאדם עובר לקו שמאל, ומתחיל לראות איך שהוא מרוחק מבחינת רצון להשפיע, ומשוקע רק באהבה עצמית, ורואה את חסרונותיו, בשיעור שאף פעם לא חלם על זה, שהוא יהיה כל כך מרוחק מעבודה דלשם שמים, ומתחיל לחשוב, שבטח בא אליו מחשבות זרות מצד הס"א, שהם משפיעים לו את אלו המחשבות ורצונות, שאינו מתאים לאיש, שרוצה להיות עובד ה', אלא אפילו לאיש פשוט, שאינו בעל עבודה, גם כן לא מתאים המחשבות ורצונות האלו, אז האדם צריך אז להתגבר באמונת חכמים, ולהאמין, שכל אלה המחשבות באות מלמעלה. כמו שמובא במאמר "אלהים אחרים". היינו, שהבורא שולח אותם להאדם. אבל אל לחשוב שזהו מחשבות ורצונות חדשות. כלומר, שלא היו מקודם לכן באדם, אלא שבאו עכשיו.

אין הדבר כן. אלא מקודם הם היו בגופו של אדם בלי שום התגלות, מטעם שאין שום דבר נעשה בלי צורך. אלא עתה, בזמן שהאדם רוצה ללכת בדרכי האמת, והאדם רוצה לתקן את עצמו, אז מלמעלה מגלים לו מה שיש לו בגופו, ואינם ניכרים לחוץ. ועתה, בזמן שהאדם רוצה לתקן את עצמו, אז מגלים לו את המחשבות האלו, בכדי שידע מה לתקן.

ובכדי להבין זה, כדאי לעיין בספר פרי חכם (חלק ב', דף י"א) וזה לשונו "באמת אודה שצדקת בזה, שאיני מרגיש כלל את המכאובים האלו, שאתה מרגיש. ואדרבה, אני שש ושמח באותם הקלקולים הגלויים ומתגלים. אמנם כמה אני מתאונן ומצטער על הקלקולים, שעדיין לא נתגלו. ואם נתגלו עכשיו, אין שום ספק, שהיה גם מעיקרא, אלא שטמון היה. לכן שמח אני בצאתם מאחוריהם. וזוכר אני, שכדברים האלה, היה לי עמך ביום א' דראש השנה תרפ"א, בחזרתנו מבית אבי מורי נ"י, מקידוש, ספרת לי מחשבונות מעציבות מאוד שראית בסידור בבוקר בעת התפלה (הוא היה הבעל תפלה של שחרית). ונתמלאתי שמחה בפניך מאוד. ושאלת אותי, שמחה זו מה עושה. אמרתי לך, גם כן כנ"ל, **שבהתגלות רשעים קבורים, אף על פי שלא נכבשו בשלימות, מכל מקום התגלותם עצמם לתשועה גדולה יחשב, שזה גרם קדושת היום**".

לכן לא להתפעל, ממה שהאדם מרגיש שקבל ירידה, כאילו זרקו אותו מלמעלה. אלא אדרבה, שהאדם צריך אז להאמין, שהבורא מטפל בו,

ומדריכו, באופן, שתהיה לו היכולת להגיע לדביקות הוא, כמו שכתוב "ולדבקה בו".

ואז האדם מגיע לידי מצב, שהוא מרגיש, שהוא חוטא. היינו, מטרם שהתחיל בעבודה דלהשפיע, היה חושב שחסר לו שלימות, אבל באופן כללי הוא בסדר, מטעם שהוא היה רואה את השפלות של שאר אנשים, מה שאם כן הוא ברוך ה' לא נורא. אבל עתה הוא רואה, שהוא גרוע מכולם. כלומר, שאין לאף אחד מחשבות ורצונות כאלו.

והתשובה היא כנ"ל, שבכדי שהאדם יהיה בידו לקבל דבר שלם, מוכרח האדם, שיהיה חסרון שלם. לכן מלמעלה מגלין לו כל פעם את חסרונותיו, **מה שהיו גניזים בגופו של אדם**. נמצא לפי זה, שהאדם צריך לומר, שהבורא עושה עמו חסד, בזה שמגלה לו את חסרונותיו, בדיוק כמו שנותן לו את המילוי, "כי אין מילוי בלי חסרון".

ובזה יש לפרש מה שכתוב (תהילים, פ"ט) "חסדי ה' עולם, אשירה לדור ודור, אודיע אמונתך בפי". ויש להבין, מה זה "לעולם אשירה". ואיך אפשר לשיר לה', בזמן שהאדם רואה, שהוא מלא חסרונות. ואין לבו שלם עם ה'. והוא מרגיש, שהוא מרוחק מה'. ולפעמים הוא רוצה אפילו לברוח מהמערכה. איך הוא יכול לומר, שזהו חסדי ה', והוא נותן שיר על זה לה'.

ובהאמור, שהאדם צריך לומר, זה שהוא נמצא בשפל המצב, אין זה מטעם, שעתה הוא נעשה יותר גרוע. אלא עתה, היות שהוא רוצה לתקן עצמו, שכל מעשיו יהיו לשם שמים, אז מלמעלה מגלים לו את מצבו האמיתי, מה שנמצא בתוך גופו. שעד עתה הם היו נעלמים, ולא היו נראין לחוץ. ועתה הבורא גילה אותם, כנ"ל בספר "פרי חכם".

ועל זה האדם אומר, שזהו חסד, מה שהבורא גילה לו את הרע שבו, בכדי שידע את האמת, ויהיה בידו לבקש מה' תפלה אמיתית. נמצא, שמצד אחד האדם רואה עתה, שהוא מרוחק מה'. ומצד השני, האדם צריך לומר, שה' קרוב אצלו, וה' מטפל עמו, ומראה לו את החסרונות. לכן הוא צריך לומר, שהם חסדים.

וזה שכתוב "חסדי ה' לעולם אשירה". כלומר, שיש לו מצד אחד שמחה, ונותן שירה על זה. ומצד השני הוא רואה, שהוא צריך לעשות תשובה. היינו, שהוא צריך לבקש מה', שיקרב אותו, ושיתן לו את הרצון להשפיע, שהוא טבע שני.

וזה שכתוב "ועד דור ודור אודיע אמונתך". שענין "דור ודור" הוא, שיש הפסק באמצע, שהוא ענין עליות וירידות. ש"דור" נקרא חיוב. וההפסק הוא שלילי. אולם דוקא ע"י זה מתגלה אור האמונה.